DOCUMENT RESUME

ED 074 819 FL 003 798

AUTHOR	Kheang, Lim Hak; And Others
TITLE	Contemporary Cambodian: Introduction.
INSTITUTION	Foreign Service (Dept. of State), Washington, D.C. Foreign Service Inst.
SPONS AGENCY	Defense Language Inst., Washington, D.C.
PUB DATE	72
NOTE	669p.
AVAILABLE FROM	Superintendent of Documents, U.S. Government Printing Office, Washington, D.C. 20402 (Stock Number 4400-1421, $4.50)
EDRS PRICE	MF-$0.65 HC-$23.03
DESCRIPTORS	*Austro Asiatic Languages; *Cambodian; Dialogue; *Instructional Materials; *Intensive Language Courses; Language Instruction; Language Skills; Pattern Drills (Language); Reading Comprehension; Reading Materials; *Textbooks; Vocabulary

ABSTRACT

This volume comprises the basic module of "Contemporary Cambodian." There are 60 lessons, each of which contains a dialogue, drills, and a list of the words introduced in that lesson. In the first 30 lessons, the dialogue and drills are written in a romanized transcription, and the dialogue is written a second time in Cambodian script in order that beginning students can practice reading. Lessons contain reading passages using vocabulary introduced in that and preceding lessons. Cambodian script is used beginning with lesson 31. Forty-five lessons cover general topics including food, visiting the doctor, and transportation. The final 15 lessons treat military topics. A series of comprehensive questions for each lesson and a glossary are included. (Author/RL)

FILMED FROM BEST AVAILABLE COPY

ED 074819

CONTEMPORARY CAMBODIAN

INTRODUCTION

U.S. DEPARTMENT OF HEALTH, EDUCATION & WELFARE
OFFICE OF EDUCATION

THIS DOCUMENT HAS BEEN REPRODUCED EXACTLY AS RECEIVED FROM THE PERSON OR ORGANIZATION ORIGINATING IT. POINTS OF VIEW OR OPINIONS STATED DO NOT NECESSARILY REPRESENT OFFICIAL OFFICE OF EDUCATION POSITION OR POLICY.

This work was prepared and published with the support of the Defense Language Institute, Department of the Army, United States of America

By

LIM HAK KHEANG and DALE PURTLE

Edited, annotated, and supplemented
by
MADELINE EHRMAN and KEM SOS

FL003 798

FOREIGN SERVICE INSTITUTE
WASHINGTON, D.C.
1972

DEPARTMENT OF STATE

FOREIGN SERVICE INSTITUTE

BASIC COURSE SERIES

Edited by

AUGUSTUS A. KOSKI

For sale by the Superintendent of Documents, U.S. Government Printing Office
Washington, D.C. 20402 - Price $4.50
Stock Number 4400-1421

PREFACE

Contemporary Cambodian: Introduction *is the product of a collaboration by the Defense Language Institute, American University, and the Foreign Service Institute. It had its origin in 1969 in a proposal written by Mr. Dale I. Purtle of the American University faculty addressed to the Defense Language Institute which eventuated in a preliminary version of the present volume. A DLI issuance in August 1970 entitled "DLI Research and Development Plan" listed Cambodian as one of the languages in which DLI had a need for additional learning materials. Miss Madeline Ehrman of FSI envisaged an array of materials which would provide not only a beginning course in Cambodian but also a handy reference manual on the grammar of the language, a practical glossary, and intermediate materials to meet the special needs of individual students or groups of students. Acting on the idea FSI proposed the preparation of* ***Contemporary Cambodian****, of which this volume, written in its first form by Mr. Purtle and his associates at American University, has become a part. Mr. Lim Hak Kheang wrote the dialogues and drills of the preliminary version at American University under the supervision of Mr. Purtle and chose the topics for the lessons. Some grammar notes were supplied by Mr. Purtle. Mr. Purtle has been helpful and cooperative throughout, even though his own direct contribution was completed relatively early.*

The present version has been edited by Miss Ehrman and Mr. Kem Sos at FSI. It has also been expanded by the addition of reading and listening comprehension exercises written at FSI by Kem Sos and Lim Hak Kheang. The use of Cambodian script is an innovation in this version.

Kem Sos enscribed the Cambodian of the early lessons and of the grammar notes throughout. However, Mr. Hou Sisavann did the major part of the scribal work, especially from Lesson 21 on. Kathryn Carlson typed the final version with some help from June Callahan and Lim Hak Kheang. Mr. Kheang proofread the text.

Miss Ehrman's contributions to the work are numerous and varied. She edited the original text produced at American University, suggested models for additional drills, supplemented and annotated the preliminary version, wrote most of the grammar notes (adapting some of Mr. Purtle's notes from the preliminary version), and wrote the foreword and the questions for the listening comprehension exercises. She took all of the photographs which appear in the volume except the two in Lessons 9 and 49, which were supplied by Mr. Kheang. She assisted Kem Sos in writing the pronunciation exercises and tape recording them. Beyond these specifics she provided leadership and encouragement which made a productive team out of a group of competent individuals.

The Foreign Service Institute is indebted to the Defense Language Institute, and particularly to Dr. Roy M. Fallis, for the interest, cooperation and financial support which have made this volume possible.

James R. Frith

James R. Frith, Dean
School of Language Studies
Foreign Service Institute

FOREWORD

I. Description of the Contents of This Book

This volume comprises the basic module of Contemporary Cambodian. There are sixty lessons, each of which contains a dialogue, drills, and a list of the words introduced in that lesson. In the first thirty lessons, the dialogue and drills are written in a romanized transcription, and the dialogue is written a second time in Cambodian script so that beginning students can practice reading. Starting with Lesson 10, each lesson has a reading passage using words in that lesson and in preceding lessons. Beginning with Lesson 31, the dialogues and drills are written in Cambodian script, and the new word list at the end of each lesson is arranged according to Cambodian alphabetic order. In each lesson following Lesson 30 the dialogue is also written in transcription. Beginning with Lesson 35, a short fable in print follows every five lessons so that students can begin to become familiar with the shapes of ordinary printed letters. The vocabulary in these printed selections is not assumed for the regulary lessons that follow; however, subsequent print selections assume the vocabulary of everything that precedes them, whether handwritten or in print. Thus a word introduced in reading selection B (following Lesson 40) will be reintroduced the next time it occurs in Lessons 41 and following, but if it occurs in passage C, D, E, or F, it will not be reintroduced.

The first forty-five lessons cover general topics like food, going to the doctor, transportation, and the like. The last fifteen lessons, on the other hand, treat military topics. Even non-military students can benefit from studying these lessons, however, for the following reasons. First, and most importantly, there are a number of useful structural points in them and a great deal of very useful vocabulary, much of which occurs often in newspapers, magazines, and the conversation of educated people. Most of this vocabulary is not specifically military, e.g. words like 'situation, university, to judge.' Even the strictly military terminology is likely to occur in newspapers or histories. In addition, the intermediate lessons of Contemporary Cambodian will be written in such a way that they assume familiarity with the structures and vocabulary of all sixty lessons in this book.

II. Suggestions for Use

Before beginning the first lesson, students should at least begin to work on pronunciation, both in class with the teacher and in the tape laboratory (or at home) with the taped pronunciation exercises that accompany this volume. Some pronunciation work should be done concurrently with the first few lessons.

Each of the sixty lessons has a dialogue in which its main structural points are introduced. Additional grammar points may be introduced in the drills; new words are frequently introduced in the drills and all the new words in the lesson are presented together in the vocabulary at the end. An effort has been made to keep new grammar out of the reading and taped comprehension supplements, especially in the first thirty lessons.

There are many ways of teaching any set of materials, but one way that seems to work well is as follows. First of all, avoid the use of anything but Cambodian in the classroom as soon and as much as possible. To this end Lessons 1 through 9 each contain a short section called 'Useful Words and Phrases' following the drills. These words and phrases should be learned passively at once and also actively as soon as possible.

In introducing a new lesson, the new words and some structures in the dialogue can be introduced, preferably without the use of English where possible. This may require pantomime, charades, and some participation by students in demonstrations. Students should learn to pronounce new words and phrases well.

The next step is to introduce each sentence of the dialogue so that the students can repeat it fluently, without hesitation, and with correct pronunciation. The technique of backward buildup is especially helpful in building fluency. For instance, a sentence like

khñom sok səbaay cia eh, coh look?
I'm fine, how are you?

can be presented progressively as follows:

coh look?

cia eh, coh look?
sok səbaay cia eh, coh look?
khñom sok səbaay cia eh, coh look?

This technique preserves the intonation of the sentence in every repetition of the exercise. Note that the progressively added units should relate as closely as possible to the structure of the sentence, so that a sequence like /eh, coh look?/ would be less satisfactory than /cia eh, coh look?/.

It is usually useful for students to memorize dialogues, but it is not a necessity if students can give the sentence fluently, without hesitation, from a cue of some sort other than the preceding sentence of the dialogue. If the teacher chooses to have students memorize dialogues, he may either have the students learn the dialogues in class or he may simply have the students learn to pronounce the sentences of the dialogues correctly in class and then memorize them at home for checkup the next day.

Discussion of grammar points and other explanations that require English should be done by a linguist if one is available. Since it is recognized that a linguist may often be unavailable, fairly extensive grammar notes are included. These notes often make cross references to the Grammatical Sketch, a companion volume in the Contemporary Cambodian set of materials. The Grammatical Sketch includes information about the Cambodian sound system, word classes, sentence formation, and vocabulary and usage. When the teacher finds he needs to give explanations in English he might find it a good idea to reserve a special time in the day so that the momentum of work in Cambodian is not interrupted at other times.

The drills for the most part are of four types: substitution, response, extension, and transformation. A substitution drill consists of a single sentence type in which words or phrases are replaced. The first sentence is presented, and the student repeats it. A cue word is then given, and the student must repeat the sentence again, but this time the cue word will appear in the new sentence instead of some other word of the same structural class. For example (T = teacher, S = student):

T: khñom tɨw saalaa 'I'm going to school.'
S: khñom tɨw saalaa

T:	phtéh	'house, home'
S:	khñom tɨw phtéh	'I'm going home.'

A response drill requires the student to respond to a question or a statement of the teacher using the sentence type indicated in the model and using the cue supplied by the teacher. For instance:

T:	look tɨw naa? (saalaa)	'Where are you going?' (school)
S:	khñom tɨw saalaa	

first sentence:

T:	look pərien nɨw aɛnaa? (mpɨñ)	'Where do you teach? (Phnom Penh)
S:	khñom pərien nɨw mpɨñ	'I teach in Phnom Penh.'

An extension drill is like a response drill except that it represents a continuation of what the teacher has begun to say, using the sentence pattern of the model and the cue, e.g.

T:	khñom tɨw phtéh (rien)	'I go home' (study)
S:	ruoc khñom rien	'then I study.'

first sentence:

T:	khñom məəl kəsaɛt (ñam baay)	'I read the paper' (eat)
S:	ruoc khñom ñam baay	'then I eat'

A transformation drill requires the student to change the teacher's stimulus sentence in the same way as the model sentence is changed. The stimulus may or may not include a cue. For example:

T:	srok khñom təcéʔ (look)	'My country is cold.' (you, sir)
S:	srok khñom təcéʔ ciaŋ srok look	'My country is colder than yours.'

first sentence:

T:	laan kót thom (khñom)	'His car is big.' (I)
S:	laan kót thom ciaŋ laan khñom	'His car is bigger than mine.'

Students should not finish a lesson without being in fluent command of the drills. This may require fairly frequent repetition. Before each drill is done, any new words in it should be introduced, again without English wherever possible. The model should be presented very clearly, so that students know exactly what is expected of them. This may necessitate a good deal of gesturing and repetition at first, but students will soon learn to understand the models when they are given and will be able to go directly into the drill.

Fairly frequent changes of pace are desirable. Such changes can include changing from drills to dialogue work, or vice versa, or making sentences using new words, questions and answers (teacher to student and student to teacher), controlled or free conversation as soon as students can manage it, or interpreting exercises in which one student may act as interpreter for the teacher and another student. Games like Twenty Questions and the like are usually successful when the class is tired.

Anything the teacher can think of to vary the routine and yet to keep the students using the language is welcome. In addition, the teacher may wish to make up additional drills or other exercises. In no case, however, should the drills, exercises, and dialogue memorization become an end in themselves. The purpose of these materials is to train people to communicate in Cambodian. If, unlikely as it may be, they can speak correctly and understand well without learning a single dialogue or doing a single drill correctly, they must be considered to be doing satisfactory work.

These materials are designed for an intensive course in which students have six hours daily of classroom time. They can also be used in a nonintensive course, to be sure, but the time spent on each lesson will be longer. The lessons can be studied intensively in two ways. If students study only speaking and postpone learning to read Cambodian script, the lessons can be done at the rate of approximately one lesson a day. Students should finish the volume in approximately 15 weeks of study. Introducing script and giving reading lessons, on the other hand, will ordinarily slow down the rate of study to 1 1/2 or 2 days per lesson for perhaps seven to ten weeks. Therefore, students who learn to read at the same time may take between 18 and 20 weeks to complete this basic portion of Contemporary Cambodian.

With each lesson is provided at least one tape-recorded passage to be used by the student for listening comprehension practice. For each such passage a detailed set of questions is supplied in an appendix in this volume. These sets of questions can be used by the student to check himself to make sure he has understood everything in the passage. Each question is followed by a parenthesized number indicating roughly the number of units, items, or parts the answer should contain. The comprehension passages can be included as part of the students' formal classroom work by being assigned in a 'lab hour', or they may be given as homework, or they may be used as a means of review.

Students can begin to learn the Cambodian alphabet and start practicing reading early in their studies. It may be convenient to have students read the reading passage in lessons for which they have already studied the dialogues and the drills, so that they will be reading several lessons behind the lesson at which they are studying speaking. For instance, students studying the dialogue and drills of Lesson 40 might be reading the passage supplied with Lesson 37 or Lesson 38.

Objection is sometimes made to early teaching of reading because students mix styles, using literary words that they have picked up from reading in inappropriate places in speech. Since almost all the words in the reading passages of this volume are taken from the preceding dialogues and drills, which represent spoken usage, and new words in the reading passages are almost never literary or highly formal (and are so labeled if they are literary or formal), teaching students to read early in their study of Cambodian need not lead them to misuse literary words in speech.

The Cambodian writing system is not introduced in this volume in a comprehensive way. Franklin Huffman's Introduction to Cambodian Writing and Beginning Reader (New Haven, 1970) contains a carefully worked out and complete set of programmed exercises (beginning at page 87). This book can be used with Contemporary Cambodian, or the teacher can introduce Cambodian script himself, making up his own exercises. Because Huffman's romanization is slightly different from the one used in this book, tables comparing the two systems are supplied below for classes which use both this book and the Huffman text. It is not recommended that the reading selections Huffman supplies be used with this volume, since, while they are comprehensive and well-chosen, their inclusion in the first 15 or 20 weeks of the program of study would involve excessive increase in the students' vocabulary-learning load.

Both the teacher and the student should note that the pronunciation of Cambodian spoken at normal speed differs from that of Cambodian being read aloud. Reading pronunciation is considerably closer to spelling than is the usual spoken pronunciation. The transcription used in these lessons is meant to represent spoken usage as closely as possible. As a result of this fact, the transcription will often obscure written distinctions: for instance, the transcription /pəlɔɔm/ can represent either ប្រឡំ or បន្លំ, both of which mean 'to cheat, to fool, to confuse.' In later lessons certain words which are more characteristic of written usage than spoken usage are transcribed according to reading pronunciation, e.g. ប្រតិបត្តិការ /protəbat kaa/ 'operation.'

II. Cambodian Summary

The following is written for the use of Cambodian instructors. It is especially recommended that inexperienced teachers read it through. It is recommended that students using this book with a private instructor, especially in Cambodia, call this section to the instructor's attention.

អារម្ភកថា

គោលបំណង :- លោកអ្នកខ្លះមានការងឿងឆ្ងល់ថា នៅស្រុកខ្មែរមានសៀវភៅសម្រាប់បង្រៀនភាសាខ្មែរច្រើនណាស់ហើយដែលរៀបនិងតុបតែងចងក្រងឡើងដោយបណ្ឌិតសភានិងអ្នកនិពន្ធឯកជនដ៏ជំនាញៗខាងភាសាជាតិ ហេតុអ្វីបានជាយើងមិនយកសៀវភៅទាំងនោះមកប្រើប្រាស់តាមការត្រូវការក្នុងកម្មវិធីរបស់យើង។ តាមការពិសោធន៍ ការស្រាវជ្រាវនិងការគិតនិងយល់ឃើញរបស់យើង ការសិក្សានិងបង្ហាត់បង្រៀនភាសា តែងតែមានកើតឡើងនូវការលំបាកយ៉ាងស្មុគស្មាញជានិច្ច ទៅកាន់ជនបរទេសណាមួយដែលមានជីវិតរស់នៅពោរពេញទៅដោយទំនៀមទម្លាប់និងវប្បធម៌ខុសប្លែកឆ្ងាយពីទំនៀមទម្លាប់និងវប្បធម៌នៃម្ចាស់ស្រុកភាសានោះ។ ហេតុដូច្នេះហើយ បានជាយើងសម្រេចនឹងតែងចងក្រងសៀវភៅនេះ ក្នុងគោលបំណងនឹងយកភាសាខ្មែរមករចនាសម្រួលកាត់ចងជាវគ្គនិងបង្ហាញឱ្យបានស្របខ្លះនូវរបៀបគិតបញ្ចេញសម្លេង សំដី វាចា នៃសិស្សបរទេស ដែលធ្លាប់មានទំនៀមទម្លាប់និងវប្បធម៌ខុសប្លែកនោះ ដោយផ្អែកការប៉ះពាល់ដល់របៀបគិតនោះជាបឋមសិន។ ត្រង់នេះមានន័យថា "សរសេរភាសាខ្មែរតាមរបៀបបរទេស" និងការណ៍ពិបាកសិក្សាត្រូវស្ថិតនៅច្រើនជាងគេបង្អស់លើការបញ្ចេញសម្លេង សំដី វាចា ឱ្យបានត្រឹមត្រូវតាមសម្លេងភាសាខ្មែរសុទ្ធសាធមុនសិន។ កាលណាការបញ្ចេញសម្លេងនោះបានចាក់ឫសជាប់មួនមាំត្រឹមត្រូវក្នុងសិស្សបន្តិចហើយ យើងក៏

ចាប់តាំងបណ្ដាលឱ្យភាសាខ្មែរដែលមានលក្ខណៈគ្រប់យ៉ាងពេញទៅដោយទំនៀមទម្លាប់និងវប្បធម៌សុទ្ធសាធនោះ ជ្រាបចូលក្នុងសិស្សបន្តិចម្ដងៗ រហូតដល់សិស្សនោះចេះនិយាយ និងប្រើភាសាបានដោយងាយស្រួល ប្រៀបបាននឹងខ្មែរទូទៅដែរ ។

សៀវភៅៈ- សៀវភៅនេះជាផ្នែកទី១ នៃ « ខ្មែរជំនាន់សម័យនិយម » បែងចែកជា ៦០ មេរៀន ដែលពិភាក្សាពីគ្រួសារ ពីរឿង ហេតុ ជីវិតរស់នៅ និងព្រឹត្តិការណ៍ទូទៅនៅប្រទេសខ្មែរ ។ នៅក្នុងមេរៀននិមួយៗ ជាមូលដ្ឋាន មានការនិយាយតទល់គ្នាទៅវិញទៅមក ការហាត់ប្រើនិងទន្ទេញពាក្យ និងវគ្គឃ្លាថ្មីៗ ដែលស្រង់យកពីការនិយាយគ្នា នៃមេរៀនដដែលប៉ុន្មានមក និងនៅចុងបញ្ចប់តារាងពាក្យថ្មី ដែលមកពីសាច់មេរៀននោះ ។ ចាប់ពីមេរៀនទី១០ទៅ ក្រៅពីផ្នែកទាំងបីខាងលើនេះ ដើម្បីជួយសិស្សឱ្យឆាប់ចេះនិងយល់ខាងវិស័យមើលភាសាខ្មែរ មេរៀននិមួយៗ មានអត្ថបទ សម្រាប់អាន សរសេរដោយដៃ ស្ថិតនៅមុនបន្ទាប់តារាងពាក្យថ្មី ។ ធម្មតា អត្ថបទនោះតែងឡើងដោយប្រើពាក្យមកពីមេរៀនពីមុនៗមកដដែល តែបើមានពាក្យថ្មីមិនដែលបានជួបប្រទះសោះ ពាក្យទាំងនេះអាចរកឃើញនៅតារាងពាក្យថ្មី នៃសាច់មេរៀននោះ ។ បន្ថែមលើអត្ថបទសម្រាប់អាននោះ ចាប់ពីមេរៀនទី៣៥ទៅ ដើម្បីបង្កើតចំពោះសិស្សនូវទម្លាប់រៀនអានអក្សរពុម្ព មានអត្ថបទសរសេរជាអក្សរយ៉ាងនោះ ដាក់ឱ្យផ្ដាច់ពីតារាងមេរៀនប្រាំៗ ។

ដើម្បីជាជំនួយដល់សិស្សក្នុងការឆាប់ចេះនិយាយ ផ្នែកការនិយាយគ្នា និងការហាត់នៃមេរៀននិមួយៗ មានសម្លេងនៅក្នុងខ្សែអាត់ ។ ហើយដើម្បីជួយសិស្សឱ្យឆាប់យល់ភាសាខ្មែរដោយការស្ដាប់ចំពោះមេរៀននិមួយៗ មានអត្ថបទ មួយ ឬពីរ ឬជាងពីរ តែងជារឿងផ្សេងៗ ដោយធម្មតាប្រើពាក្យនៅក្នុងមេរៀនជាមួយគ្នានិងពីមុនៗមកថតដាក់ក្នុងខ្សែសម្លេងដែរ ។

ការស្នើខាងផ្នែកភាសា:- បង្រៀនភាសា មិនថាភាសាណាឡើយ ពិបាកណាស់ ។ អ្នកបង្រៀនត្រូវតែមានថ្នាំកម្លាំងដើម្បីការពារខ្លួន ។ ថ្នាំនោះគឺសេចក្ដីអត់ធន់ចំពោះឧបសគ្គគ្រប់ជំពូក ។

ដូច្នេះមុននឹងចាប់ផ្ដើមបង្រៀនមេរៀននិមួយៗ គ្រូគួរមើលមេរៀននោះឱ្យបានមួយចប់សិន ដើម្បីជាការដាស់សតិដល់សិស្ស រួចឱ្យសិស្សទាំងអស់ថាតាមព្រមគ្នា ក្រោយមកម្នាក់ម្ដងៗ ទាល់តែបានត្រឹមត្រូវនូវពាក្យថ្មីៗ និងបន្ទាប់មក ឃ្លាដែលមានពាក្យទាំងនោះ ។ ជួនកាលមានឃ្លាខ្លះវែង ពិបាកថាតាមឱ្យត្រូវ ដូច្នេះគ្រូគួរឱ្យសិស្សចាប់ថាពីចុងឃ្លាមកវិញ ។

ឧទាហរណ៍ :	ខ្ញុំទៅទទួលទានបាយជាមួយគាត់
មុនដំបូង :	ជាមួយគាត់
រួច :	បាយជាមួយគាត់
រួច :	ទៅទទួលទានបាយជាមួយគាត់
ហើយ :	ខ្ញុំទៅទទួលទានបាយជាមួយគាត់

ចំពោះការហាត់និមួយៗវិញ គ្រូគួរមើលការហាត់នោះមួយចប់ រួចឱ្យសិស្សថាតាមនូវឃ្លាគំរូ ទាល់តែបានត្រឹមត្រូវសិន ទើបធ្វើតទៅទៀត ។

ត្រង់នេះបើមិនទាន់បានច្បាស់ សូមយកខ្សែរសម្លេងមកស្តាប់ជាគំរូ ។ សូមកុំភ្លេចថា យើងបង្រៀនភាសានិយាយ ដូច្នេះទោះជាពាក្យសរសេរយ៉ាងណាក៏ដោយ គ្រូគួរតែអានឬនិយាយឲ្យបានដូចភាសានិយាយ ។ ត្រង់នេះហើយយើងឃើញថាគ្រូត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំងណាស់ ព្រោះគេតែប្រឡំអានឬនិយាយតាមភាសាសរសេរ ។

សទ្ទសាស្ត្រ :- ដើម្បីរំលែកក្នុងអក្ខរសិក្សានូវការលំបាកស្មុគស្មាញនៃសិស្សដែលរៀនអក្សររ៉ូម៉ាំងក្នុងភាសាខ្លួននោះ យើងយកចំនួនអក្សរនៃជនជាតិបស្ចិមទិសមកដាក់តែងជាតំណាងអក្សរខេមរជាតិនៅមេរៀនដើម ៗ កាលណាសិស្សបានទទួលការសិក្សាភាសានេះបន្តិចទៅហើយ គឺនៅពេលដែលយើងសន្មតថាគេចេះអានអក្សរខ្មែរបានខ្លះ យើងក៏បញ្ចូលអក្សរខ្មែរបន្តិចម្តង ៗ ដែរ ។ តាមរបៀបដែលជាបច្ចេកទេសរបស់យើងនេះ សិស្សត្រូវចេះអានអក្សរខ្មែរនៅពេលរៀនពីមេរៀនទី ១ ទៅ ៣០ ចប់ហើយ ។

ចំពោះសទ្ទសាស្ត្រនេះ ពីបុគ្គលមួយទៅបុគ្គលមួយ របៀបប្រើចំនួនអក្សរដើម្បីតំណាងសម្លេងភាសា តែងតែមានខុសគ្នាបន្តិចបន្តួច ដូច្នេះ ដើម្បីជាការជួយបំភ្លឺខ្លះនោះក្នុងវិស័យនេះ សូមមើលនៅតារាងព្យញ្ជនៈ

III. TABLES

A. Consonants

The Cambodian consonants are given twice below. The first time (Table A) they appear in Cambodian alphabetic order with their transcriptions. The second time (Table B) they are arranged according to the traditional pattern and are accompanied by their subscript forms (also called 'feet').

Table A

Letter	Letter Name	Transcription	Letter	Letter Name	Transcription
ក	kɔɔ	k	ទ	tɔ́ɔ	t
ខ	khɔɔ	kh	ធ	thɔ́ɔ	th
គ	kɔ́ɔ	k	ន	nɔ́ɔ	n
ឃ	khɔ́ɔ	kh	ប	bɔɔ	b,p
ង	ŋɔ́ɔ	ŋ	ផ	phɔɔ	ph
ច	cɔɔ	c	ព	pɔ́ɔ	p
ឆ	chɔɔ	ch	ភ	phɔ́ɔ	ph
ជ	cɔ́ɔ	c	ម	mɔ́ɔ	m
ឈ	chɔ́ɔ	ch	យ	yɔ́ɔ	y
ញ	ñɔ́ɔ	ñ	រ	rɔ́ɔ	r
ដ	dɔɔ	d	ល	lɔ́ɔ	l
ឋ	thɔɔ	th	វ	vɔ́ɔ	v
ឌ	dɔ́ɔ	d	ស	sɔɔ	s
ឍ	thɔ́ɔ	th	ហ	hɔɔ	h
ណ	nɔɔ	n	ឡ	lɔɔ	l
ត	tɔɔ	t,d	អ	ʔɔɔ	ʔ[1]
ថ	thɔɔ	th			

Table B

	First Series		Second Series		
	Unaspirated	Aspirated	Unaspirated	Aspirated	Nasal
Velar	ក្ក	ខ្ខ	គ្គ	ឃ្ឃ	ង្ង
Palatal	ច្ច	ឆ្ឆ	ជ្ជ	ឈ្ឈ	ញ្ញ
'Retroflex' (Dental)	ដ្ដ	ឋ្ឋ	ឌ្ឌ	ឍ្ឍ	ណ្ណ[2]
Dental	ត្ត	ថ្ថ	ទ្ទ	ធ្ធ	ន្ន
Labial	ប្ប	ផ្ផ	ព្ព	ភ្ភ	ម្ម
Continuants I	យ្យ	រ្រ	ល្ល	វ្វ	(all second series)
Continuants II	ស្ស	ហ្ហ	ឡ្ឡ	អ្អ[3]	(all first series)

1. អ is transcribed only by a vowel at the beginning of a word, e.g. អាច /aac/ 'can.'
2. ណ is a member of the first series.
3. អ ʔ/ is not a continuant but a stop.

Consonants are treated the same by both the FSI and Yale transcriptions with the following exceptions:

Cambodian	FSI	Yale
អ	ʔ	q
វ	v	w

Also, kh, ch, th and ph occur only before a vowel in the Yale system, whereas the FSI system transliterates them before another consonant, e.g. ខ្ពស់ 'tall' Yale /kpuəh/ and FSI /khpúh/ ឆ្មា 'cat' Yale /cmaa/ FSI /chmaa/

B. Vowels

There are more differences between the ways the two systems write Cambodian vowels (the symbol C indicates a consonant).[4]

	FSI		Yale	
	1st Series	2nd Series	1st Series	2nd Series
1. – (inherent vowel)	ɔɔ	óo	ɑ	ɔɔ
2. – C់ (C=p,m)	ɔ	u	ɑ	u
3. – C់ (C=other consonant)	ɔ	ú	ɑ	ŭə
4. –័យ[5]	ay	ey	ay	ɨy
5. –័រ[6]	--	óa	--	ɔə
6. –C័ (C=k,ʔ,ŋ)	a	é	a	ĕə
7. –័C (C=other consonant)	a	ó	a	ŏə
8. –ា	aa	ia	aa	iə
9. –ាC់ (C=k,ʔ,ŋ)	a	é	a	ĕə
10. –ាC់ (C=other consonant)	a	ó	a	ŏə
11. –ិ (in stressed syllable)	eʔ	iʔ	eq	iq
12. (in unstressed syllable)	e	i	e	i
13. –ិ C	ə		ə	ɨ
14. –ិយ	ey	ii	əy	ii
15. –ិះ	eh	ih	eh	ih
16. –ី	ey	ii	əy	ii
17. –ីC	ə	ɨ	ə	ɨ

---

4. The following chart is adapted from Huffman, Cambodian System of Writing and Beginning Reader (1970), p. 25ff. The vowels are presented in Cambodian alphabetic order except as noted below.
5. –័យ follows –័C in Cambodian alphabetic order.
6. –័រ follows –័យ in Cambodian alphabetic order.

		FSI		Yale	
		1st Series	2nd Series	1st Series	2nd Series
18. -ឹះ		əh	--	əh	--
19. -ឹ		əə	ɨɨ	əɨ	ɨɨ
20. -ុ	(in stressed syllable)	oʔ	uʔ	oq	uq
21. -ុ	(in unstressed syllable)	o	u	o	u
22. -ុC		o	u	o	u
23. -ុះ		oh	uh	oh	uh
24. -ូ		ou	uu	ou	uu
25. -ូវ		əw	w	əw	ɨw
26. -ួ		uo	uo	uə	uə
27. -ើ		aə	əə	aə	əə
28. -ើះ		əh	--	əh	--
29. -ឿ		ɨə	ɨə	ɨə	ɨə
30. -ៀ		ie	ie	iə	iə
31. េ-		ee	ee	ei	ee
32. េ-C (C = c,ñ)		e	ɨ, i	ə	ɨ
33. េ-ះ		eh	ih	eh	ih
34. ែ-		ae	ee	ae	ee
35. ែ-ះ		eh	--	eh	--
36. ៃ-		ay	ey	ay	ɨy
37. ោ-		ao	oo	ao	oo
38. ោ-ះ		ɔh	úh		uəh
39. ៅ-		aw	ɨw	aw	ɨw
40. -ុំ		om	um	om	um
41. -ំ		ɔm	um		um
42. -ាំ		am	óm	am	ŏəm
43. -ាំង		aŋ	éŋ	aŋ	ĕəŋ
44. -ះ		ah	éh	ah	ĕəh

Independent Vowels

	FSI	Yale
ឥ	ə,ɨ,ɛy	qə,qɨ,qəy
ឦ	ey	qəy
ឧ	o,u,ao	qo,qu,qao
ឩ	ou,uu	qou,quu
ឪ	əw	qəw
ឯ	ae	qae
ឰ	ay	qay
ឱ	ao	qaɔ
ឲ	ao	qao
ឳ	aw	qaw
ឫ	rɨ	rɨ
ឬ	rɨɨ	rɨɨ
ឭ	lɨ	lɨ
ឮ	lɨɨ	lɨɨ

Comparison of Yale and FSI Vowels

(1=first series consonant;
2=second series consonant;
0=either first or second series consonant)

Yale	FSI	Script
a	a	1ាC់,1C័
aa	aa	1ា
ae	ae	1ែ
aə	aə	1ើ
ah	ah	1ះ
am	am	1ាំ
aŋ	aŋ	1ាំង
ao	ao	1ោ
aw	aw	1ៅ
ay	ay	1ៃ
ɑ	ɔ	1C់
ɑɑ	ɔɔ	1
h	ɔh	1ោះ
m	ɔm	1ំ
e	e	1ិ
eq	e?	1ឹ
ee	ee	2េ
eə̆	é	2េC់ (C = k, ʔ, ŋ) 2ិC (C = k,ʔ, ŋ)

Yale	FSI	Script
eə̆ŋ	éŋ	2ាំង
eh	eh	េ1ះ
ei	ee	េ1
ə	ə	1ិ
əə	əə	េ2ី
əh	əh	1ិះ , េ1ិះ
əw	əw	1ៅ
əy	ey	1ឺ , 1ិយ
ee	ee	េ2
i	i	2ិ
iq	iʔ	2ិ
ie	ia,ie	0ា , 0ៀ
ih	ih	េ2ះ
ii	ii	2ី , 2ីយ
ɨ	ɨ	2ឹ
ɨə	ɨə	0ឿ
ɨɨ	ɨɨ	2ឺ
ɨw	ɨw	2ៅ
ɨy	ɨy	2ៃ , 2ឺយ
o	o	1ុ
oq	oʔ	1ុ
oə	ó	2ាC់ (C ≠ k, ʔ, ŋ), 2C័ (C ≠ k, ʔ, ŋ, y, r)
ŏəm	óm	2ាំ
oh	oh	1ុះ
om	om	1ុំ
oo	oo	1ោ
ou	ou	1
ɔə	óa	2័រ
ɔɔ	óo	2
u	u	2C់ (C = p, m)
uq	uʔ	2ុ
uə	uo	0ួ
ŭə	ú	2C (C ≠ p, m)
ŭəh	úh	2ោះ
uh	uh	2ុះ
um	um	2ុំ , 2ំ
uu	uu	2ូ

Comparison of FSI and Yale Vowels

FSI	Yale		FSI	Yale	
a	a	1ាC់	ɨ	ɨ	2ឹ
aa	aa	1ា	ɨə	ɨə	2ឿ
ae	ae	1ែ	ɨɨ	ɨɨ	2ឺ
aə	aə	1ើ	ɨw	ɨw	2ៅ
ah	ah	1ះ	ɨy	ɨy	2ើ , 2ឺយ
am	am	1ាំ	o	o	1ុ
aŋ	aŋ	1ាំង	oʔ	oq	1ុ
ao	ao	1ោ	oh	oh	1ុះ
aw	aw	1ៅ	om	om	1ុំ
ay	ay	1ៃ	oo	oo	2ោ
e	e	1ិ	ou	ou	1ូ
eʔ	e	1ិ	ó	oə̆	2ាC់ (C≠k,ʔ,ŋ) 2C័ (C≠k,ʔ,ŋ,y, r)
ee	ee,ei	2េ , 2េ	óa	ɔə	2័យ
é	eə̆	2ាC់ ,2C័ (C ≠ k,ʔ,ŋ)	óm	oə̆m	2ាំ
éŋ	eə̆ŋ	2ាំង	óo	ɔɔ	2
ee	ee	2ែ	ɔ	ɑ	1C់
eh	eh	1េះ	ɔh	ɑh	1ោះ
ey	əy	1ី , 1ិយ	ɔm	ɑm	1ាំ
ə	ə	1ឹ	ɔɔ	ɑɑ	1
əə	əə	2ើ	u	u	2C់ (C = p,m)
əh	əh	1ឹះ , 1ើះ	uʔ	uq	2ុ
əw	əw	1ៅ	uh	uh	2ុះ
i	i	2ី	um	um	2ុំ , 2ំ
iʔ	iq	2ិ	uu	uu	2ូ
ia	iə	2ា	ú	uə̆	2C់ (C ≠ p,m)
ie	iə	2ៀ	úh	uə̆h	2ោះ
ih	ih	2េះ			
ii	ii	2ី , 2ីយ			

Acknowledgements

This portion of Contemporary Cambodian represents the cooperative effort of several institutions and individuals. The sixty dialogues and most of the drills accompanying them were written at American University under a contract with the Defense Language Institute; the editing, refining, and supplementing were done at FSI, as part of an agreement with the Defense Language Institute, which has funded much of the work.

Mr. Lim Hak Kheang wrote the original dialogues and drills under the direction of Dale Purtle, the project director. Mr. Purtle has remained in touch with the FSI staff during the process of revision, supplementing, and preparation of camera copy. He has been most generous with permission to make changes and with helpful suggestions.

The work of editing was done at FSI by Kem Sos and Madeline Ehrman. Dale Purtle's ideas are represented in some of the grammar notes; the majority, however, are the responsibility of Madeline Ehrman. The supplementary reading and listening comprehension passages were written at FSI by Kem Sos and Lim Hak Kheang. Kem Sos wrote the reading and comprehension passages for lessons 1-31, 42, 44, 51, 53, 56, 59, the comprehension passages for lessons 34 and 60, and the reading passages for lessons 35-38 and lesson 46. Lim Hak Kheang wrote the reading and comprehension passages for lessons 32-33, 39-43, 45, 47-50, 52, 54-55, 57-58, the reading passages for lessons 34 and 60 and the comprehension passages for lessons 34-38 and lesson 46. New drills were written by Kem Sos and Madeline Ehrman. The typist for most of these materials was Kay Carlson. Donna Gulley, Teresa Kane, June Callahan, Sylvia Audi, Carolyn Callahan, and Constance Ayala also helped. Cambodian handwriting in lessons 1-16, in the dialogue and vocabulary of lessons 17-22, in the reading passage of lesson 17, the vocabulary of lessons 23-30, and in all the grammar notes is that of Mr. Kem Sos; the remainder of the handwriting is that of Mr. Hou Savann. Final proofreading was done by Lim Hak Kheang and Madeline Ehrman.

I would like to thank the following, without whom this book could not have been completed:

Dr. Roy Fallis, of DLI, for his interest and help.

Dr. James Frith, of FSI, for his help and encouragement.

Mr. Dale Purtle, of American University, for his generosity with materials and his willingness to help.

Col. Kim Kosal, Commandant of the Cambodian Army Language School, for checking lessons 46 - 60 (military topics) and making many useful suggestions.

Mr. Augustus Koski and Dr. Warren Yates, both of FSI, for much administrative support.

Mr. Kem Sos and Mr. Lim Hak Kheang, for a careful but imaginative job of writing, editing, and supplementing, often at the cost of their free time.

Mr. Hou Savann for his careful and diligent scribal work.

Mrs. Kay Carlson, Mrs. Donna Gulley, Miss Teresa Kane, Miss June Callahan, Miss Sylvia Audi, Miss Carolyn Callahan, and Mrs. Constance Ayala for neat and attractive typing of a difficult text.

The students on whom these lessons were tried out.

Madeline Ehrman
May 1972

Note:

The fables used in passage A, B, C, D, and F were taken from: Cambodian Ministry of Education វិជ្ជខេមរភាសា (Cambodian Reader) Phnom Penh, 1962, 1965.

LESSON ONE

DIALOGUE

	cmiap	to tell (formal usage)
	suo	to ask
	look	you; sir (man)
1.	sok - cmiap suo look	Hello!
	sok	to be secure, fine, healthy
	səbaay	to be happy
	sok səbaay	to be fine, well
	cia	to be well (not sick)
	eh	marks a question
2.	tom - cmiap suo, look sok səbaay cia eh?	Hello! How are you?
	baat	yes (said by a male)
	ɔɔ	to be glad
	kun	gratitude, merit
	ɔɔ kun	to thank, thank you
	coh	and; how about; as for
3.	sok - baat, sok səbaay cia eh, ɔɔ kun, coh look?	I'm fine, thank you and you?
	khñom	I, me
4.	tom - baat, khñom sok səbaay cia eh, ɔɔ kun	I'm fine, thank you.
	lia	to say good-bye; good-bye
	sən	first; for the time being
	həh	(see note)
5.	sok - khñom cmiap lia sən həh look	So long.
6.	tom - baat, cmiap lia həh	Good-bye.

១. សុខ ជំរាបសួរលោក។
២. ថម ជំរាបសួរ។
លោកសុខសប្បាយជាទេ?
៣. សុខ បាទ សុខសប្បាយជាទេ
អរគុណ ចុះលោក?
៤. ថម បាទ ខ្ញុំសុខសប្បាយជាទេ អរគុណ។
៥. សុខ ខ្ញុំជំរាបលាសិនហើយលោក។
៦ ថម បាទ ជំរាបលាហើយ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. This dialogue is quite formal; it is used especially often by Cambodians when they deal with Westerners. Ordinarily Cambodians on casual terms with each other will simply say 'hello' and ask a question like 'Where are you going?' or 'Where have you been?' or 'How's your family?' The answer can be vague and brief, e.g. 'to the market,' 'from home,' 'fine.' However, cosmopolitan Cambodians use this type of dialogue because of its similarities to French usage.

2. You will see that there are many ways to translate the English pronoun 'you.' For the time being use លោក /look/ for men, លោកស្រី /look srɛy/ for women older than you, or the same age, and នាង /niaŋ/ for much younger ones. For your male teachers you should use លោកគ្រូ /look kruu/; for your female teachers use អ្នកគ្រូ /néʔ kruu/. The words for 'teacher' លោកគ្រូ /look kruu/ and អ្នកគ្រូ /néʔ kruu/ may be used to translate English 'you' and may also be used as ordinary nouns, e.g.

លោក	គ្រូ	សុខ	សប្បាយ	ជា	ទេ ។
look	kruu	sok	səbaay	cia	eh
(male)	teacher	healthy-and-happy		(emphasis)	

(My)[1] teacher is fine.

3. បាទ /baat/ is a polite response particle (cf. A.4.2)[2] used by men to mean 'yes' or 'I hear you, and I'm being polite.' It may be used before a negative answer as well as a positive one. The response particle used by women in the same way is ចា៎ /cah/.

4. ចុះ /coh/ here means 'and as for,' 'how about.' It introduces a new topic into a conversation.

5. សិន /sən/ here means 'for the time being.'

2-6 The particles ទេ /eh/ and ហើយ /əh/ cannot be translated. You will see, however, as you learn more Cambodian, that they are extremely important to the overall meaning of the sentence in which they occur. They should therefore be carefully memorized in every dialogue in which they occur.

---

[1] A parenthesized item in the free English translation does not occur in the Cambodian but is added for clarity.

[2] Cross-references are to the Grammatical Sketch unless otherwise specified.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: *T: cmiap suo look (niaŋ) Hello (Mr.)! (Miss)
S: cmiap suo niaŋ Hello (Miss)!

a. cmiap suo look (niaŋ)
*b. cmiap suo niaŋ (néˀ kruu) [woman teacher]
*c. cmiap suo néˀ kruu (look srɛy) [madame]
d. cmiap suo look srɛy (look kruu) [man teacher]
e. cmiap suo look kruu (look)
f. cmiap suo look

DRILL TWO: Substitution

MODEL: T: look sok səbaay cia eh? (néˀ kruu) How are you? (Mr.) (female teacher)
S: néˀ kruu sok səbaay cia eh? How are you? (female teacher)

a. look sok səbaay cia eh? (néˀ kruu)
b. néˀ kruu sok səbaay cia eh? (niaŋ)
c. niaŋ sok səbaay cia eh? (look kruu)
d. look kruu sok səbaay cia eh? (look srɛy)
e. look srɛy sok səbaay cia eh? (look)
f. look sok səbaay cia eh?

DRILL THREE: Substitution

MODEL: T: baat, ɔɔ kun look (niaŋ) Thank you, sir. (Miss)
S: baat, ɔɔ kun niaŋ Thank you, Miss.

a. baat, ɔɔ kun look (niaŋ)
b. baat, ɔɔ kun niaŋ (look kruu)
c. baat, ɔɔ kun look kruu (look srɛy)
d. baat, ɔɔ kun look srɛy (néˀ kruu)
e. baat, ɔɔ kun néˀ kruu (look)
f. baat, ɔɔ kun look

---

3 An asterisk preceding a sentence in a drill indicates that a new word is introduced in that sentence. In sentence b. of Drill One, the new word is /néˀ kruu/ 'female teacher.'

DRILL FOUR: Substitution

MODEL: T: cmiap lia sən həh look (look kruu) Good-bye, sir. (teacher-male)
S: cmiap lia sən həh look kruu Good-bye, teacher.

a. cmiap lia sən həh look (look kruu)
b. cmiap lia sən həh look kruu (niaŋ)
c. cmiap lia sən həh niaŋ (look srɛy)
d. cmiap lia sən həh look srɛy (néʔ kruu)
e. cmiap lia sən həh néʔ kruu (look)
f. cmiap lia sən həh look

Useful Words and Phrases

soum	សូម	please
sdap	ស្តាប់	listen
thaa taam	ថាតាម	to repeat after
thaa taam khñom	ថាតាមខ្ញុំ	repeat after me
soum thaa mə dɔɔŋ tiet	សូមថាម្តងទៀត	please say (it) once more

Downtown Phnom Penh

VOCABULARY

baat	បាទ	yes (said by a male)
caah	ចាស	yes (said by a female)
cia	ជា	to be well
cmiap	ជម្រាប	to tell (formal usage)
cmiap lia	ជម្រាបលា	good-bye; to say good-bye
cmiap suo	ជម្រាបសួរ	hello; to say hello
coh	ចុះ	and; how about; as for
eh	ទេ	marks a question
həh	ហើយ	already
khñom	ខ្ញុំ	I, me
kruu	គ្រូ	teacher
kun	គុណ	gratitude, merit
lia	លា	to say good-bye; good-bye (informal)
look	លោក	you; sir (man)
look kruu	លោកគ្រូ	(male) teacher
look srεy	លោកស្រី	you; madame (woman)
néʔ kruu	អ្នកគ្រូ	(female) teacher
niaŋ	នាង	Miss
ɔɔ	អរ	to be glad
ɔɔ kun	អរគុណ	thank you
səbaay	សប្បាយ	happy
sən	សិន	first; for the time being
sok	សុខ	to be secure, fine
sok səbaay	សុខសប្បាយ	to be fine, well
suo	សួរ	to ask

LESSON TWO

DIALOGUE

tɨw	to go; to, towards
naa	where
nɨŋ	there (indicates that action is in progress)
1. sok - look tɨw naa nɨŋ?	Where are you going?
rien	to study
2. tom - khñom tɨw rien	I'm going to study.
ɛy	what
3. sok - look rien ɛy?	What do you study?
khmaɛ	Cambodian
nɨw	to be at, at
saalaa	school
ɔŋkóo	Angkor
4. tom - khñom rien khmaɛ nɨw saalaa ɔŋkóo	I study Cambodian at the Angkor School.
aɛnaa	where
5. sok - saalaa ɔŋkóo nɨw aɛnaa?	Where is the Angkor School?
waasɨntón	Washington
6. tom - baat, saalaa ɔŋkóo nɨw waasɨnton	The Angkor School is in Washington.
néˀnaa	who
pərien	to teach
7. sok - néˀnaa pərien look?	Who teaches you?
8. tom - look saareet pərien khñom	Mr. Sareth teaches me.

១. សុខ លោកទៅណាហ្នឹង?
២. ថម ខ្ញុំទៅរៀន។
៣. សុខ លោករៀនអី?
៤. ថម ខ្ញុំរៀនខ្មែរនៅសាលាអង្គរ។
៥. សុខ សាលាអង្គរនៅឯណា?
៦. ថម បាទ សាលាអង្គរនៅវ៉ាស៊ីនតោន។
៧. សុខ អ្នកណាបង្រៀនលោក?
៨. ថម លោកសារេតបង្រៀនខ្ញុំ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. ហ្នឹង/nɨŋ/ may be used at the end of a sentence to indicate current, immediate action. In some varieties of English លោកទៅណាហ្នឹង /look tɨw naa nɨŋ?/ could be translated aptly by 'Where are you going there?'

2. Note that a verb of motion, e.g. ទៅ /tɨw/ 'to go to' can be followed by another verb indicating the purpose of the act of going.

4. នៅ /nɨw/ is a verb which means 'to be located at, to stay', e.g. sentence 5: សាលាអង្គរនៅឯណា /saalaa ɔŋkóo nɨw aɛnaa/ 'Where is the Angkor School (located)?' នៅ /nɨw/ is used in prepositional positions like that in sentence 4.

4. Note that the modifier follows the word it modifies: សាលាអង្គរ /saalaa ɔŋkóo/ literally 'school Angkor' but in normal English '(the) Angkor School.' Note also that Cambodian has no definite and indefinite articles ('the, a, an'). (cf. S.2.1)

5. ណា /naa/ (Sentence 1) and ឯណា /aɛnaa/ (Sentence 5) both mean 'where?' and are completely interchangeable. Note that the question word does not come at the beginning of the sentence as it does in English. (cf. S.4.2.2.2).

7. The word for 'who, whom, anyone' is អ្នកណា /néʔnaa/. If it serves as subject of the sentence it comes first, otherwise it will usually occur elsewhere, e.g.

លោក	សារេត	បង្រៀន	អ្នកណា ?
look	saareet	pərien	neʔnaa?
Mr.	Sareet	teach	who

Whom does Mr. Saréet teach?

DRILLS

DRILL NO.

3. បង្រៀន /pərien/ may be followed by a verb with the meaning 'to teach to (verb),' e.g. បង្រៀនមើល /pərien meel/ 'to teach to read.'

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL. T: look tɨw naa niŋ? (niaŋ) Where are you (Mr.) going? (Miss)

S: niaŋ tɨw naa nɨŋ? Where are you (Miss) going?

a.	look tɨw naa nɨŋ?	(niaŋ)
b.	niaŋ tɨw naa nɨŋ?	(look srɛy)
c.	look srɛy tɨw naa nɨŋ?	(néʔ kruu)
d.	néʔ kruu tɨw naa nɨŋ?	(look kruu)
e.	look kruu tɨw naa nɨŋ?	(look)
f.	look tɨw naa nɨŋ?	

DRILL TWO: Response

MODEL: T: look rien ɛy? (khmaɛ) What are you studying? (Cambodian)

S: khñom rien khmaɛ

a.	look rien ɛy?	(khmaɛ)	khñom rien khmaɛ
*b.	look rien ɛy?	(ɔŋglee) [English]	khñom rien ɔŋglee
*c.	look rien ɛy?	(pəraŋ) [French]	khñom rien pəraŋ
*d.	look rien ɛy?	(cən) [Chinese]	khñom rien cən
*e.	look rien ɛy?	(yuon) [Vietnamese]	khñom rien yuon
*f.	look rien ɛy?	(siem) [Thai]	khñom rien siem

DRILL THREE: Response

MODEL: T: look thəə ɛy nɨŋ? (rien khmaɛ) What are you doing? (studying Cambodian)

S: khñom rien khmaɛ I'm studying Cambodian.

a.	look thəə ɛy nɨŋ?	(rien khmaɛ)	khñom rien khmaɛ
b.	look thəə ɛy nɨŋ?	(təsee khmaɛ) [to write]	khñom təsee khmaɛ
*c.	look thəə ɛy nɨŋ?	(məəl khmaɛ) [to read]	khñom məəl khmaɛ
d.	look thəə ɛy nɨŋ?	(rien yuon)	khñom rien yuon
e.	look thəə ɛy nɨŋ?	(pərien khmaɛ)	khñom pərien khmaɛ
f.	look thəə ɛy nɨŋ?	(pərien təsee)	khñom pərien təsee

DRILL FOUR: Response

MODEL.	T: look rien nɨw aɛnaa?	(waasɨntón)	Where do you study? (Washington)
	S: khñom rien nɨw waasɨntón		I study in Washington.
a.	look rien nɨw aɛnaa?	(waasɨntón)	khñom rien nɨw waasɨntón
*b.	look rien nɨw aɛnaa?	(aalɨntón) [Arlington]	khñom rien nɨw aalɨntón
*c.	look rien nɨw aɛnaa?	(nuu yɔɔk) [New York]	khñom rien nɨw nuu yɔɔk
*d.	look rien nɨw aɛnaa?	(əmpiñ) [Phnom Penh]	khñom rien nɨw əmpiñ
*e.	look rien nɨw aɛnaa?	(kaaliifonii) [California]	khñom rien nɨw kaaliifonii
f.	look rien nɨw aɛnaa?	(waasɨntón)	khñom rien nɨw waasɨnton

DRILL FIVE: Response

MODEL:	T: néʔ naa pərien look?	(saareet)	Who is your teacher? (Sareth)
	S: look saareet pərien khñom		Mr. Sareth is my teacher.
a.	néʔnaa pərien look?	(saareet)	look saareet pərien khñom
b.	néʔnaa pərien look?	(maw)	look maw pərien khñom
c.	néʔnaa pərien look?	(tom)	look tom pərien khñom
d.	néʔnaa pərien look?	(saarii)	look saarii pərien khñom
e.	néʔnaa pərien look?	(néʔ kruu)	néʔ kruu pərien khñom
f.	néʔnaa pərien look?	(look kruu)	look kruu pərien khñom
g.	néʔnaa pərien look?	(saareet)	look saareet pərien khñom

DRILL SIX: Substitution

MODEL:	T: look thəə ɛy nɨŋ?	(rien)	What are you doing? (study)
	S: look rien ɛy nɨŋ?		What are you studying?
a.	look thəə ɛy nɨŋ?	(rien)	
b.	look rien ɛy nɨŋ?	(təsee)	
c.	look təsee ɛy nɨŋ?	(məəl)	
d.	look məəl ɛy nɨŋ?	(pərien)	
*e.	look pərien ɛy nɨŋ?	(niyiey) [to speak]	
f.	look niyiey ɛy nɨŋ?	(rien)	
g.	look rien ɛy nɨŋ?		

DRILL SEVEN: Response

MODEL:	T: néˀnaa niyiey khmaɛ?	(look kruu)	Who is speaking Cambodian? (teacher(male))
	S: look kruu niyiey khmaɛ		The teacher (male) is speaking Cambodian.
a.	néˀnaa niyiey khmaɛ?	(look kruu)	look kruu niyiey khmaɛ
b.	néˀnaa niyiey ɔŋglee?	(khñom)	khñom niyiey ɔŋglee
c.	néˀnaa niyiey pəraŋ?	(niaŋ)	niaŋ niyiey pəraŋ
d.	néˀnaa niyiey yuon?	(look)	look niyiey yuon
e.	néˀnaa niyiey ɔŋglee?	(look srɛy)	look srɛy niyiey ɔŋglee
f.	néˀnaa niyiey khmaɛ?	(néˀ kruu)	néˀ kruu niyiey khmaɛ

DRILL EIGHT: Response

MODEL:	T: look tɨw naa nɨŋ?	(nuu yɔɔk)	Where are you going? (New York)
	S: khñom tɨw nuu yɔɔk		I'm going to New York
a.	look tɨw naa nɨŋ?	(nuu yɔɔk)	khñom tɨw nuu yɔɔk
b.	look tɨw naa nɨŋ?	(waasɨntón)	khñom tɨw waasɨnton
c.	look tɨw naa nɨŋ?	(aalɨntón)	khñom tɨw aalɨntón
d.	niaŋ tɨw naa nɨŋ?	(kaaliifonii)	khñom tɨw kaaliifonii
e.	look srɛy tɨw naa nɨŋ?	(əmpiñ)	khñom tɨw əmpiñ
f.	look kruu tɨw naa nɨŋ?	(saalaa)	khñom tɨw saalaa

DRILL NINE: Substitution

MODEL:	T: néˀnaa pərien look?	(niaŋ)	Who is teaching you (Mr.)? (Miss)
	S: néˀnaa pərien niaŋ?		Who is teaching you (Miss)?
a.	néˀnaa pərien niaŋ?	(look srɛy)	
b.	néˀnaa pərien look srɛy?	(khñom)	
c.	néˀnaa pərien khñom?	(look kruu)	
d.	néˀnaa pərien look kruu?	(néˀ kruu)	
e.	néˀnaa pərien néˀ kruu?	(look)	
f.	néˀnaa pərien look?		

DRILL TEN: Expansion

MODEL:	T: rien	(khñom)
	S: khñom rien	
a.	rien	(khñom)
b.	khñom rien	(nɨw ɔŋkóo)
c.	khñom rien nɨw ɔŋkóo	(ɔŋglee)
d.	khñom rien ɔŋglee nɨw ɔŋkóo	(saalaa)
e.	khñom rien ɔŋglee nɨw saalaa ɔŋkóo	(nɨw waasɨntón)
f.	khñom rien ɔŋglee nɨw saalaa ɔŋkóo nɨw waasɨntón	

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL:	T: khñom pərien khmaɛ	(khmaɛ)	I teach Cambodian. (Cambodian)
	S: look pərien ɛy?		What do you teach?
a.	khñom məəl pəraŋ	(khñom)	néʔnaa məəl pəraŋ
b.	look rien khmaɛ	(khmaɛ)	look rien ɛy?
c.	look kruu tɨw saalaa	(look kruu)	néʔnaa tɨw saalaa?
d.	néʔnaa tɨw saalaa?	(saalaa)	néʔnaa tɨw naa?
e.	saalaa nɨw waasɨntón	(waasɨntón)	saalaa nɨw aɛnaa?
f.	look tɨw naa nɨŋ?	(look)	néʔnaa tɨw naa nɨŋ?
g.	look saareet pərien khñom	(khñom)	look saareet pərien néʔnaa?

Useful Words and Phrases

look yúl eh?	លោកយល់ទេ?	do you understand?
baat (cah)	បាទ, (ចាស៎)	yes
baat tee (cah tee)	បាទទេ (ចាស៎ទេ)	no
trəw haəy	ត្រូវហើយ	that's correct
lʔɔɔ	ល្អ	good

VOCABULARY

aɛ	ឯ	at
aɛnaa	ឯណា	where
cən	ចិន	Chinese
ɛy	អ្វី	what
əmpiñ	ភ្នំពេញ	Phnom Penh
khmaɛ	ខ្មែរ	Khmer, Cambodian
məəl	មើល	to read, to look at
naa	ណា	where, which
néʔnaa	អ្នកណា	who, anyone, someone
niyiey	និយាយ	to speak
nɨŋ	ហ្នឹង	there/here (indicates action in progress)
nɨw	នៅ	to be at, at, in
ɔŋglee	អង់គ្លេស	English
pəraŋ	បារាំង	French
pərien	បង្រៀន	to teach
rien	រៀន	to study
saalaa	សាលា	school
siem	សៀម	Thai
təsee	សរសេរ	to write
thəə	ធ្វើ	to do, to make
tɨw	ទៅ	to go; to, toward
yuon	យួន	Vietnamese

Classical ballet rehearsal at the royal palace in Phnom Penh

LESSON THREE

DIALOGUE

haɛt ɛy baan cia	why
1. sok - haɛt ɛy baan cia look rien khmaɛ?	Why are you studying Cambodian?
prúh	because
trəw	must; to be supposed to
srok	country
srok khmaɛ	Cambodia
2. tom - prúh khñom trəw tɨw srok khmaɛ	Because I must go to Cambodia.
kɨt	to think, expect (cf. Drill 4d), plan to
ŋkaal	when
3. sok - look kɨt tɨw ŋkaal?	When are you (thinking of) going?
mɨn tón	not yet
dəŋ	to know
4. tom - khñom mɨn tón dəŋ eh	I don't know yet.
coŋ	to want, to desire
5. sok - look coŋ tɨw srok khmaɛ eh?	Do you want to go to Cambodia?
6. tom - baat, coŋ	Yes, I want to (Yes, I do).
ɛyləw	now
ɛyləw nɨŋ	now
7. sok - look coŋ tɨw ɛyləw nɨŋ eh?	Do you want to go now?
nɨw	to remain, to stay
8. tom - tee, ɛyləw khñom trəw nɨw rien khmaɛ sən	No, now I must remain and study Cambodian first.

១. សុខ ហេតុអ្វីបានជាលោករៀនខ្មែរ?
២. ទុំ ព្រោះខ្ញុំត្រូវទៅស្រុកខ្មែរ។
៣. សុខ លោកគិតទៅអង្កាល?
៤. ទុំ ខ្ញុំមិនទាន់ដឹងទេ។
៥. សុខ លោកចង់ទៅស្រុកខ្មែរទេ?
៦. ទុំ បាទ ចង់។
៧. សុខ លោកចង់ទៅឥឡូវហ្នឹងទេ?
៨. ទុំ ទេ ឥឡូវខ្ញុំត្រូវនៅរៀនខ្មែរសិន។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE

1. To ask 'why... ?' you say ហេតុអ្វីបានជា /haɛt ɛy baan cia/ or else simply ហេតុអ្វី /haɛt ɛy/, e.g.

ហេតុអ្វី	លោក	រៀន	ខ្មែរ?
haɛt ɛy	look	rien	khmaɛ?
Why	you	study	Cambodian?

Why are you studying Cambodian?

Note that as usual the word order of the rest of the sentence remains Subject - Verb - Object.

2. The words ត្រូវ /trəw/ 'must,' គិត /kɨt/ 'to plan to, to think,' and ចង់ /cɔŋ/ 'to want to' all immediately precede the verb they modify, e.g. ចង់ទៅ /cɔŋ tɨw/ 'want to go.' There are many other verbs that also occur in the position just before a main verb.

3. Cambodian verbs are not inflected for tense-- ទៅ /tɨw/ can mean 'will go,' 'is going,' 'goes,' 'went' (cf. V.1). Tense relations must therefore be expressed in other ways. In this lesson you learn some ways to indicate future time. To ask 'when?' in future (or present) time, you use the word អង្កាល់/ŋkaal/ 'when? (non-past).' To ask 'when did...?' you must use a different question word. In the answer to a question in future time you may use adverbials like ស្អែក /s'aɛk/ 'tomorrow,' អាទិត្យក្រោយ/aatɨt kraoy/ 'next week,' ខែក្រោយ /khaɛ kraoy/ 'next month' or ឆ្នាំក្រោយ /chnam kraoy/ 'next year.' (អាទិត្យក្រោយ/aatɨt kraoy/ etc. can also mean 'a later week' etc.--you will need to use the context to tell you if the time referred to is definite--'next week' or indefinite--'a later week.') Some adverbials that refer to present time are ថ្ងៃនេះ /thŋay nih/ 'today' and ឥឡូវ /ɛyləw/ 'now.' ឥឡូវហ្នឹង /ɛyləw nɨŋ/ means 'right now, just now'--like ហ្នឹង /nɨŋ/ in the previous lesson, ហ្នឹង /nɨŋ/ following ឥឡូវ /ɛyləw/ adds a sense of immediacy.

4.-5. A confirmation (yes-no) question is asked by using a rising intonation (cf. P. 5.1a) and adding the final particle ទេ /eh/ (cf. S.4.2.1) at the end, e.g.

លោក	សុខសប្បាយជា	ទេ?
look	sok səbaay cia	eh?
you	well-and happy-	(question)

How are you? (more literally: Are you well?)

It is answered positively by the verb, e.g.

Q: លោកទៅទេ?	A: (បាទ) ទៅ
look tɨw eh	(baat) tɨw
you go (question)	(yes) go
Did you go?	Yes, I did.

If there is an auxiliary, the auxiliary is used in the short answer, e.g.

Q: លោកចង់ទៅទេ?	A: (បាទ) ចង់
look coŋ tɨw eh?	(baat) coŋ
you want go (question)	(yes) want
Do you want to go?	Yes, I do.

A yes-no question is answered negatively by the word ទេ /tee/ 'no' and មិន /mɨn/ plus the verb or auxiliary plus ទេ /eh/, e.g.

Q: លោកទៅទេ?	A: (បាទ) ទេ (មិនទៅទេ)
look tɨw eh?	(baat) tee (mɨn tɨw eh)
Did you go?	(response) no (not go (emphasis))
	No, I didn't.
Q: លោកចង់ទៅទេ?	A: (បាទ) ទេ (មិនចង់ទេ)
look coŋ tɨw eh?	(baat) tee (mɨn coŋ eh)
Do you want to go?	(response) no (not want (emphasis))

The response particles បាទ /baat/ and ចា៎ /cah/ are used in polite speech before both positive and negative answers, as shown above.

Note that ទេ /eh, tee/ is used in three different ways in this lesson:

1) to ask a confirmation (yes-no) question
2) to say 'no'
3) in a negative sentence, with មិន /mɨn/ as an emphatic. While ទេ /eh/ is not obligatory following មិន /mɨn/, its use is preferred.

8. នៅរៀន /nɨw rien/ means 'remain (behind) to study.'

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL:	T:	haɛt ɛy baan cia look rien khmaɛ?	(niaŋ)	Why are you (Mr.) studying Cambodian? (Miss)
	S:	haɛt ɛy baan cia niaŋ rien khmaɛ?		Why are you (Miss) studying Cambodian?
a.		haɛt ɛy baan cia look rien khmaɛ?	(niaŋ)	
b.		haɛt ɛy baan cia niaŋ rien khmaɛ?	(look srɛy)	
*c.		haɛt ɛy baan cia look srɛy rien khmaɛ khmaɛ?	(yəəŋ) [we]	
d.		haɛt ɛy baan cia yəəŋ rien khmaɛ?	(khñom)	
e.		haɛt ɛy baan cia khñom rien khmaɛ?	(look)	
f.		haɛt ɛy baan cia look rien khmaɛ?		

DRILL TWO: Response

MODEL:	T:	look thəə ɛy ɛyləw?	(rien khmaɛ)	What are you doing (study Cambodian)
	S:	khñom nɨw rien khmaɛ		I'm staying to study Cambodian.
a.		look thəə ɛy ɛyləw?	(pərien khmae)	khñom nɨw pərien khmaɛ
b.		look thəə ɛy ɛyləw?	(məəl khmaɛ)	khñom nɨw məəl khmaɛ
c.		look thəə ɛy ɛyləw?	(təsee khmaɛ)	khñom nɨw təsee khmaɛ
d.		look thəə ɛy ɛyləw?	(rien khmaɛ)	khñom nɨw rien khmaɛ
e.		look thəə ɛy ɛyləw?	(pərien khmaɛ)	khñom nɨw pərien khmaɛ

DRILL THREE: Response

MODEL:	T:	haɛt ɛy baan cia look rien khmaɛ?	Why are you studying Cambodian?
	S:	prúh khñom trəw tɨw srok khmaɛ	Because I must go to Cambodia.
a.		haɛt ɛy baan cia niaŋ rien pəraŋ?	prúh khñom trəw tɨw srok pəraŋ
b.		haɛt ɛy baan cia yəəŋ rien yuon?	prúh yəəŋ trəw tɨw srok yuon
c.		haɛt ɛy baan cia yəəŋ rien siem?	prúh yəəŋ trəw tɨw srok siem
d.		haɛt ɛy baan cia look rien khmaɛ?	prúh khñom trəw tɨw srok khmaɛ
e.		haɛt ɛy baan cia look srɛy rien pəraŋ?	prúh khñom trəw tɨw srok pəraŋ
f.		haɛt ɛy baan cia look rien siem?	prúh khñom trəw tɨw srok sie

DRILL FOUR: Substitution

MODEL: T:	look kɨt tɨw ŋkaal?	(rien)	When are you (thinking of) going? (study?
S:	look kɨt rien ŋkaal?		When are you (thinking of) studying?
a.	look kɨt tɨw ŋkaal?	(rien)	
b.	look kɨt rien ŋkaal?	(təsee)	
*c.	look kɨt təsee ŋkaal?	(trəw kaa) [to need]	
d.	look kɨt trəw kaa ŋkaal?	(pərien)	
e.	look kɨt pərien ŋkaal?	(thəə)	
f.	look kɨt thəə ŋkaal?	(məəl)	
g.	look kɨt məəl ŋkaal?	(tɨw)	
h.	look kɨt tɨw ŋkaal?		

DRILL FIVE: Response

MODEL: T:	look kɨt tɨw ŋkaal?	(sˀaɛk)	When are you (thinking of) going? (tomorrow)
S:	khñom kɨt tɨw sˀaɛk		I'm (thinking of) going tomorrow.
*a.	look kɨt tɨw ŋkaal?	(sˀaɛk)	khñom kɨt tɨw sˀaɛk
*b.	niaŋ kɨt təsee ŋkaal?	(ŋay nih) [today]	khñom kɨt təsee ŋay nih
*c.	look kruu kɨt pərien ŋkaal?	(aatɨt kraoy) [next week]	khñom kɨt pərien aatɨt kraoy
*d.	yəəŋ kɨt thəə ŋkaal?	(khaɛ kraoy) [next month]	yəəŋ kɨt thəə khaɛ kraoy
e.	néˀ kruu kɨt məəl ŋkaal?	(ɛyləw nɨŋ)	khñom kɨt məəl ɛyləw nɨŋ
*f.	look kɨt trəw kaa ŋkaal?	(chnam kraoy) [next year]	khñom kɨt trəw kaa chnam kraoy

DRILL SIX: Response

MODEL: T:	look kɨt coŋ tɨw ŋkaal?	When do you want to go?
S:	baat, khñom kɨt coŋ tɨw ŋay nih	I want to go today.
a.	look kɨt coŋ rien ŋkaal?	baat, khñom kɨt coŋ rien ŋay nih
b.	look kɨt coŋ təsee ŋkaal?	baat, khñom kɨt coŋ təsee ŋay nih
c.	look kɨt coŋ pərien ŋkaal?	baat, khñom kɨt coŋ pərien ŋay nih
d.	look kɨt coŋ thəə ŋkaal?	baat, khñom kɨt coŋ thəə ŋay nih

e.	look kɨt cɔŋ məəl ŋkaal?	baat, khñom kɨt cɔŋ məəl ŋay nih
f.	look kɨt cɔŋ tɨw ŋkaal?	baat, khñom kɨt cɔŋ tɨw ŋay nih

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T:	haɛt ɛy baan cia look rien khmaɛ?	Why are you studying Cambodian?
S:	haɛt ɛy baan cia look tɨw srok khmaɛ?	Why are you going to Cambodia?
a.	haɛt ɛy baan cia look rien khmaɛ?	haɛt ɛy baan cia look tɨw srok khmaɛ?
b.	haɛt ɛy baan cia niaŋ rien pəraŋ?	haɛt ɛy baan cia niaŋ tɨw srok pəraŋ?
c.	haɛt ɛy baan cia look srɛy rien yuon?	haɛt ɛy baan cia look srɛy tɨw srok yuon?
d.	haɛt ɛy baan cia look rien siem?	haɛt ɛy baan cia look tɨw srok siem?
e.	haɛt ɛy baan cia niaŋ rien cən?	haɛt ɛy baan cia niaŋ tɨw srok cən?
f.	haɛt ɛy baan cia look rien ɔŋglee	haɛt ɛy baan cia look tɨw srok ɔŋglee?

DRILL EIGHT: Response

NOTE: This drill is to be done twice. The first time the students give the long answer, using the parenthesized material. The second time they give the short answer.

MODEL: T:	look cɔŋ tɨw srok khmaɛ tee?	Do you want to go to Cambodia?
S:	baat, khñom cɔŋ [tɨw srok khmaɛ]	Yes, I do. (I want to go to Cambodia.)
a.	look cɔŋ rien pəraŋ tee?	baat, khñom cɔŋ [rien pəraŋ]
b.	look cɔŋ pərien ɔŋglee tee?	baat, khñom cɔŋ [pərien ɔŋglee]
c.	look cɔŋ tɨw saalaa tee?	baat, khñom cɔŋ [tɨw saalaa]
d.	look cɔŋ təsee khmaɛ tee?	baat, khñom cɔŋ [təsee khmaɛ]
e.	look cɔŋ nɨw srok khmaɛ tee?	baat, khñom cɔŋ [nɨw srok khmaɛ]
f.	look cɔŋ tɨw ɛyləw tee?	baat, khñom cɔŋ [tɨw ɛyləw]

DRILL NINE: Response

MODEL: T:	look coŋ tɨw srok khmaɛ eh?	Do you want to go to Cambodia?
S:	khñom mɨn coŋ tɨw srok khmaɛ eh	I do not want to go to Cambodia.
a.	look coŋ rien khmaɛ eh?	khñom mɨn coŋ rien khmaɛ eh
b.	niaŋ coŋ niyiey khmaɛ eh?	khñom mɨn coŋ niyiey khmaɛ eh
c.	look srɛy coŋ pərien ɔŋglee eh?	khñom mɨn coŋ pərien ɔŋglee eh
d.	look coŋ təsee khmaɛ eh?	khñom mɨn coŋ təsee khmaɛ eh
e.	look coŋ niyiey ɔŋglee eh?	khñom mɨn coŋ niyiey ɔŋglee eh
f.	niaŋ coŋ tɨw srok aameerik eh?	khñom mɨn coŋ tɨw srok aameerik eh

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T:	khñom mɨn tón dəŋ eh	(rien)	I don't know yet. (study)
S:	khñom mɨn tón rien eh		I haven't studied yet.
a.	khñom mɨn tón dəŋ eh	(rien)	
b.	khñom mɨn tón rien eh	(məəl)	
c.	khñom mɨn tón məəl eh	(niyiey)	
d.	khñom mɨn tón niyiey eh	(pərien)	
e.	khñom mɨn tón pərien eh	(tɨw)	
f.	khñom mɨn tón tɨw eh	(təsee)	
g.	khñom mɨn tón təsee eh	(thəə)	
h.	khñom mɨn tón thəə eh	(trəw kaa)	
i.	khñom mɨn tón trəw kaa eh	(dəŋ)	
j.	khñom mɨn tón dəŋ eh		

DRILL ELEVEN: Response

MODEL:	T:	néˀnaa cɔŋ tɨw srok khmaɛ?	(khñom)	Who wants to go to Cambodia? (I)
	S:	khñom cɔŋ tɨw srok khmaɛ		I want to go to Cambodia.
a.		néˀnaa cɔŋ tɨw srok khmaɛ?	(khñom)	khñom cɔŋ tɨw srok khmaɛ
b.		néˀnaa cɔŋ pərien pəraŋ?	(néˀ kruu)	néˀ kruu cɔŋ pərien pəraŋ
c.		néˀnaa cɔŋ məəl ɔŋglee?	(look)	look cɔŋ məəl ɔŋglee
d.		néˀnaa cɔŋ rien khmaɛ?	(yəəŋ)	yəəŋ cɔŋ rien khmaɛ
e.		néˀnaa cɔŋ tɨw srok yuon?	(look)	look cɔŋ tɨw srok yuon
f.		néˀnaa cɔŋ niyiey siem?	(look srɛy)	look srɛy cɔŋ niyiey siem

DRILL TWELVE: Response

MODEL:	T:	sˀaɛk, niaŋ thəə ɛy?	(waasɨntón)	Tomorrow, what are you (Miss) doing? (Washington)
	S:	sˀaɛk, khñom kɨt tɨw waasɨntón		Tomorrow, I'm planning to go to Washington.
a.		sˀaɛk, niaŋ thəə ɛy?	(waasɨntón)	
		sˀaɛk, khñom kɨt tɨw waasɨntón		
b.		chnam kraoy, look thəə ɛy?	(srok yuon)	
		chnam kraoy, khñom kɨt tɨw srok yuon		
c.		khaɛ kraoy, niaŋ thəə ɛy?	(rien khmaɛ)	
		khaɛ kraoy, khñom kɨt tɨw rien khmaɛ		
d.		aatɨt kraoy, néˀ kruu thəə ɛy?	(pərien ɔŋglee)	
		aatɨt kraoy, khñom kɨt tɨw pərien ɔŋglee		
e.		ŋay nih, look thəə ɛy?	(təsee khmaɛ)	
		ŋay nih, khñom kɨt tɨw təsee khmaɛ		
f.		khaɛ kraoy, look kɨt thəə ɛy?	(nuu yɔɔk)	
		khaɛ kraoy, khñom kɨt tɨw nuu yɔɔk		

Useful Words and Phrases

chlaəy	ឆ្លើយ	to answer
sdap baan	ស្ដាប់បាន	to understand
kaa hat	ការហាត់	drill
khoh	ខុស	incorrect, wrong
mɨn lˀɔɔ eh	មិនល្អទេ	not good
kounsəh, səh	កូនសិស្ស, សិស្ស	student

VOCABULARY

aatɨt kraoy	អាទិត្យក្រោយ	next week
chnam kraoy	ឆ្នាំក្រោយ	next year
cɔŋ	ចង់	to want, desire
dəŋ	ដឹង	to know
ɛyləw	ឥឡូវ	now
ɛyləw nɨŋ	ឥឡូវហ្នឹង	now, right now
ɛyləw nih	ឥឡូវនេះ	now, nowadays
haɛt	ហេតុ	reason, cause
haɛt ɛy	ហេតុអ្វី	why; what reason; what's the reason
haɛt ɛy baan cia	ហេតុអ្វីបានជា	why
haɛt nih baan cia	ហេតុនេះបានជា	this is why
khaɛ kraoy	ខែក្រោយ	next month
kɨt	គិត	to think, guess
kɨt khəəñ	គិតឃើញ	to realize, see (L)[1]
kraoy	ក្រោយ	after, behind
kraoy móo	ក្រោយមក	later on (past)
kraoy tɨw	ក្រោយទៅ	later on (future)
mɨn	មិន	no, not
mɨn tón	មិនទាន់	not yet; to be unable to catch on
nɨw	នៅ	still
ŋay nih	ថ្ងៃនេះ	today
ŋkaal	អង្កាល	when (non-past)
prúh	ព្រោះ	because
s ʔaɛk	ស្អែក	tomorrow
srok	ស្រុក	country
srok khmaɛ	ស្រុកខ្មែរ	Cambodia
tón	ទាន់	to catch up
trəw	ត្រូវ	must; to be right
trəw kaa	ត្រូវការ	to need
yəəŋ	យើង	we, our, us

---

[1] The symbol (L) indicates that the vocabulary item occurs for the first time in the listening comprehension passage. The symbol (R) indicates that the word is introduced in the reading passage (see Lessons 10 and following).

LESSON FOUR

DIALOGUE

dɔl	to arrive
maoŋ	hour, time o'clock
dɔl maoŋ	it's time; time's up
1. tom - dɔl maoŋ əh, look kruu!	Time's up, teacher!
əñcəŋ	so, in that case
ñam	to eat, to drink, to smoke
kəfee	coffee
2. sok - o!, əñcəŋ tɨw ñam kəfee	Oh! Let's go to drink coffee.
3. tom - tɨw ñam aɛnaa?	Where are (we) going?
mian	there is (are)
haaŋ	shop
muoy	one
cit	near
nih	here, this
4. sok - mian haaŋ muoy nɨw cit nih	There is a shop near here.
daɛ	also, too
5. tom - khñom cɔŋ tɨw ñam kəfee daɛ	I want to go to drink coffee, too.
cia muoy	with
6. sok - əñcəŋ tɨw cia muoy khñom tɨw	So, go with me.
kmian	do not have
luy	money
7. tom - tee ɔɔ kun look, khñom kmian luy eh	No, thank you. I don't have money.
həh	already
móo	to come
təh	let's go (informal)
8. sok - khñom mian həh! móo təh!	I have (the money). Come along!

១. ជិម ដល់ម៉ោងហើយ លោកគ្រូ។
២. សុខ អូ! អញ្ជើញទៅញុាំកាហ្វេ។
៣. ជិម ទៅញុាំឯណា?
៤ សុខ មានហាងមួយនៅជិតនេះ។
៥. ជិម ខ្ញុំចង់ទៅញុាំកាហ្វេដែរ។
៦. សុខ អញ្ជើញទៅជាមួយខ្ញុំទៅ។
៧. ជិម ទេអរគុណលោក ខ្ញុំគ្មានលុយទេ។
៨. សុខ ខ្ញុំមានហើយ មកទៅ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. The particle ហើយ /əh/ or /həh/ is extremely important in Cambodian. In this and many other places it means something like 'already;' in later lessons you will run into other meanings and uses which are rather different from English 'already.'

2. Note that the word ញុាំ /ñam/ means not only 'to eat' but 'to drink' or 'to smoke;' that is, it means 'to consume food, drink, or tobacco.'

4. The word មាន /mian/ is translated into English in two ways. When it occurs without a subject, it means 'there is, are, were, was,' e.g. មានហាងមួយនៅជិតនេះ /mian haaŋ muoy nɨw cit nih/ 'There's a shop near here.' When is a subject, មាន /mian/ is translated 'to have,' e.g. sentences 7 (negative) and 8 (positive), e.g. ខ្ញុំមានលុយ/ / khñom mian luy/ 'I have money.' មាន /mian/ in both meanings may be negated as follows: the word គ្មាន /kmian/ is used instead, e.g. ខ្ញុំគ្មានលុយទេ /khñom kmian luy eh/ 'I have no money.' (cf. A. 2).

4. Numbers, like other modifiers (cf. Lesson 3 above), follow the word they modify, thus ហាងមួយ /haaŋ muoy/ 'one restaurant.' (cf. S.2.1).

4. The word នេះ /nih/ 'this' pairs with នោះ /nuh/ 'that.' Following a location-indicating word like នៅ /nɨw/ 'to be at,' នេះ /nih/ and នោះ/nuh/ respectively mean 'here' and 'there.' (cf. N.2)

5. Note the three verbs one after another in this sentence. The constructions are ចង់ទៅ /coŋ tɨw/ 'want to go' and ទៅញុាំ /tɨw ñam/ 'to go to eat.'

6. ទៅ /tɨw/ at the end of a sentence or clause does not mean 'to go.' In this case it marks an imperative. In an imperative, the subject is frequently omitted, as in English.

ញ៉ាំទៅ
ñam tɨw
Eat!

8. តឹស,តស់ /təh, tɔh/ may be used alone or with a motion verb like ទៅ /tɨw/ 'go' or មក៏ /móo/ 'come' in informal conversation to mean 'let's go' or 'get going,' e.g. តស់ /tɔh/ 'Get going, let's go' or មក៏តស់ /móo tɔh/ 'Come on, let's go.' តស់ /tɔh/ corresponds to ទៅ /tɨw/ 'go' and another, related word ម៉ស់ /mɔh/ corresponds to មក៏ /móo/ 'come.' It is used in much the same way as តស់ /tɔh/ except that it is limited to direction toward the speaker.

Note in this dialogue that the Cambodian sentences frequently omit the subject of the sentence where English requires it, especially in sentences 1, 2 and 3. In sentence 1, English 'it' is seldom translated in normal speech. In sentences 2 and 3 'we' is quite clear from context and therefore need not be expressed. Note in sentence 8 again a noun or pronoun is omitted; in English we would have to use the word 'some' in 'I have some (money).' However, since context makes it clear that the object of មាន /mian/ 'to have' would be 'money,' Cambodian omits the object.

DRILLS

DRILL NO.

2. There are three third person pronouns in Cambodian (cf. N.1.3). All three may be either singular or plural; they are differentiated from each other on the basis of the speaker's relationship to the person or people to whom he is referring. គេ /kee/ is used with people of uncertain identity or people with whom the speaker has an informal relationship.

3. The pronoun គាត់ /kót/ is used of people of certain identity with whom one is on formal terms or to whom one owes respect. គាត់ /kót/ is always used of older relatives, especially parents and grandparents.

3. ពី /pii/ means 'from.'

3. ញ៉ាំបាយ /ñam baay/ means more than 'to eat rice.' It means 'to eat a meal.' While បាយ /baay/ literally means 'cooked rice,' it is also used to mean 'a meal,' e.g. បាយព្រឹក /baay prɨk/ 'breakfast' (ព្រឹក /prɨk/ 'morning').

4. Possession, e.g. 'our school' is just another type of attribution in Cambodian. The noun is simply followed by the possessive, e.g. សាលាយើង /saalaa yəəŋ/ 'our school.'

5. Note that the particle អេ /eh/ can be followed by an adverbial, as in sentences b, c, and d, e.g. លោកញុំាស្រាអេ ថ្ងៃនេះ? /look ñam sraa eh, ŋay nih/ 'Are you going to drink (liquor) today?'

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

NOTE: Notice that the word 'ñam' means to eat, to drink, and to smoke.

MODEL: T:	əñcəŋ tɨw ñam kəfee	(tɨk)	So, let's go to drink coffee. (water)
S:	əñcəŋ tɨw ñam tɨk		So, let's go to drink water.
a.	əñcəŋ tɨw ñam kəfee	(tɨk)	
*b.	əñcəŋ tɨw ñam tɨk	(baay) [rice, food]	
*c.	əñcəŋ tɨw ñam baay	(sraa) [liquor]	
*d.	əñcəŋ tɨw ñam sraa	(baarɛy) [cigarette]	
e.	əñcəŋ tɨw ñam baarɛy	(kəfee)	
f.	əñcəŋ tɨw ñam kəfee		

DRILL TWO: Response

MODEL: T:	kee tɨw naa nɨŋ?	(ñam kəfee)	Where are they going? (drink coffee)
S:	kee tɨw ñam kəfee		They are going to drink coffee.
a.	look tɨw naa nɨŋ?	(ñam kəfee)	
	khñom tɨw ñam kəfee		
*b.	kee tɨw naa nɨŋ?	(tiñ baarɛy) [to buy cigarettes]	
	kee tɨw tiñ baarɛy		
c.	look kruu tɨw naa nɨŋ?	(ñam baay)	
	khñom tɨw ñam baay		
d.	look tɨw naa nɨŋ?	(tiñ sraa)	
	khñom tɨw tiñ sraa		
e.	niaŋ tɨw naa nɨŋ?	(ñam tɨk)	
	khñom tɨw ñam tɨk		
f.	look srɛy tɨw naa nɨŋ	(ñam kəfee)	
	khñom tɨw ñam kəfee		

DRILL THREE: Response

MODEL:	T: kót móo pii naa?	(saalaa)	Where did she come from? (school)
	S: kót móo pii saalaa		She came from school.
a.	kee móo pii naa?	(bɔŋ) [bank]	
	kee móo pii bɔŋ		
b.	look srɛy móo pii naa?	(ñam baay)	
	khñom móo pii ñam baay		
c.	look móo pii naa?	(pərien)	
	khñom móo pii pərien		
d.	look móo pii naa?	(srok khmaɛ)	
	khñom móo pii srok khmaɛ		
e.	kót móo pii naa?	(rien ɔŋglee)	
	kót móo pii rien ɔŋglee		
f.	look móo pii naa?	(haaŋ baay)	
	khñom móo pii haaŋ baay		

DRILL FOUR: Response

Note that nɨw is translated both 'is, are etc.' and 'to live, to be located.'

MODEL:	T: look nɨw aɛnaa?	(cit saalaa yəəŋ)	Where do you live? (near our school)
	S: khñom nɨw cit saalaa yəəŋ		I live near our school.
a.	look nɨw aɛnaa?	(cit saalaa yəəŋ)	
	khñom nɨw cit saalaa yəəŋ		
b.	saalaa yəəŋ nɨw aɛnaa?	(cit waasɨntón)	
	saalaa yəəŋ nɨw cit waasɨntón		
*c.	haaŋ nuh nɨw aɛnaa?	(chŋaay pii saalaa yəəŋ) [far]	
	haaŋ nuh nɨw chŋaay pii saalaa yəəŋ		
d.	niaŋ nɨw aɛnaa?	(chŋaay pii waasɨntón) [live]	
	khñom nɨw chŋaay pii waasɨntón		
*e.	saalaa look nɨw aɛnaa?	(cit bɔŋ)	
	saalaa khñom nɨw cit bɔŋ		
f.	bɔŋ nuh nɨw aɛnaa?	(cit waasɨntón)	
	bɔŋ nuh nɨw cit waasɨntón		

DRILL FIVE: Response

MODEL:	T:	look tɨw ñam baay cia muoy khñom eh?	Are you going to eat with me?
	S:	tee, khñom mɨn tɨw ñam baay cia muoy look eh	No, I'm not going to eat (a meal) with you.

a. look tɨw ñam baay cia muoy khñom eh?
tee, khñom mɨn tɨw ñam baay cia muoy look eh

b. look ñam sraa eh, ŋay nih?
tee, khñom mɨn ñam sraa eh, ŋay nih

c. look tɨw rien eh, aatɨt kraoy?
tee, khñom mɨn tɨw rien eh, aatɨt kraoy

d. niaŋ tiñ kəfee eh, ŋay nih?
tee, khñom mɨn tiñ kəfee eh, ŋay nih

e. niaŋ ñam baarɛy eh?
tee, khñom mɨn ñam baarɛy eh

f. look cɔŋ ñam kəfee eh?
tee, khñom mɨn cɔŋ ñam kəfee eh

DRILL SIX: Transformation

MODEL:	T:	look tɨw ñam kəfee	(khñom)	You (Mr.) are going to drink coffee. (I)
	S:	khñom tɨw ñam kəfee daɛ		I'm going to drink coffee, too.

a. look tɨw ñam kəfee (khñom)
khñom tɨw ñam kəfee daɛ

b. khñom ñam baarɛy (niaŋ)
niaŋ ñam baarɛy daɛ

c. look srɛy cɔŋ tɨw bɔŋ (look)
look cɔŋ tɨw bɔŋ daɛ

d. look smith tiñ sraa (look)
look tiñ sraa daɛ

e. look tɨw nuu yɔɔk (khñom)
khñom tɨw nuu yɔɔk daɛ

f. khñom nɨw chŋaay pii saalaa (look)
look nɨw chŋaay pii saalaa daɛ

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: look tɨw ñam kəfee (khñom) You (Mr.) are going to drink coffee. (Me)

S: look tɨw ñam kəfee cia muoy khñom You (Mr.) are going to drink coffee with me.

a. look tɨw ñam kəfee (khñom)
look tɨw ñam kəfee cia muoy khñom

b. niaŋ tɨw bɔŋ (look)
niaŋ tɨw bɔŋ cia muoy look

c. khñom cɔŋ tɨw nuu yɔɔk (niaŋ)
khñom cɔŋ tɨw nuu yɔɔk cia muoy niaŋ

d. look tɨw rien (khñom)
look tɨw rien cia muoy khñom

e. khñom móo saalaa (niaŋ)
khñom móo saalaa cia muoy niaŋ

f. khñom cɔŋ ñam baay (look srɛy)
khñom cɔŋ ñam baay cia muoy look srɛy

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: mian haaŋ baay nɨw cit nih eh? Is there a restaurant near here?

S: kmian haaŋ baaŋ nɨw cit nih eh There is no restaurant near here.

a. mian saalaa nɨw cit nih eh?
kmian saalaa nɨw cit nih eh

b. mian kəfee eh?
kmian kəfee eh

c. mian bɔŋ nɨw cit nih eh?
kmian bɔŋ nɨw cit nih eh

d. mian luy ñam baay eh?
kmian luy ñam baay eh

e. mian baay ñam eh?
kmian baay ñam eh

DRILL NINE: Substitution

MODEL:	T:	mian haaŋ baay khmaɛ nɨw cit nih eh?	(yuon)	Is there a Cambodian restaurant near here? (Vietnamese)
	S:	mian haaŋ baay yuon nɨw cit nih eh		Is there a Vietnamese restaurant near here?

a. mian haaŋ baay khmaɛ nɨw cit nih eh? (yuon)

b. mian haaŋ baay yuon nɨw cit nih eh? (cən)

c. mian haaŋ baay cən nɨw cit nih eh? (pəraŋ)

d. mian haaŋ baay pəraŋ nɨw cit nih eh? (siem)

e. mian haaŋ baay siem nɨw cit nih eh? (khmaɛ)

f. mian haaŋ baay khmaɛ nɨw cit nih eh?

DRILL TEN: Response

MODEL:	T:	haaŋ baay naa nɨw cit nih?	(pəraŋ)	What restaurant is near here? (French)
	S:	haaŋ baay pəraŋ nɨw cit nih		The French restaurant is near here.

a. haaŋ baay naa nɨw cit nih? (pəraŋ)

haaŋ baay pəraŋ nɨw cit nih

*b. srok naa nɨw cit nih? (kaanaadaa) [Canada]

srok kaanaadaa nɨw cit nih

c. saalaa naa nɨw cit nih? (ɔŋkóo)

saalaa ɔŋkóo nɨw cit nih

d. haaŋ baay naa nɨw cit nih? (cən)

haaŋ baay cən nɨw cit nih

*e. srok naa nɨw cit nih? (kuybaa) [Cuba]

srok kuybaa nɨw cit nih

*f. saalaa naa nɨw cit nih? (ciat) [nation, national]

saalaa ciat nɨw cit nih

Useful Words and Phrases

səmnuo	សំណួរ	a question
cɔmlaəy	ចម្លើយ, ចំឡើយ	an answer
praɛ	ប្រែ	to translate
cia khmaɛ	ជាខ្មែរ	in Cambodian
cia ɔŋglee	ជាអងគ្លេស	in English

VOCABULARY

baarɛy	បារី	cigarette
baay	បាយ	rice (cooked)
bɔŋ	បង់	bank
chŋaay	ឆ្ងាយ	far
cia muoy	ជាមួយ	with
ciat	ជាតិ	nation, national
cit	ជិត	near
daɛ	ដែរ	also
dɔl	ដល់	to arrive; at; up to, when
əñcəŋ	អញ្ចឹង	so
haaŋ	ហាង	store
haaŋ baay	ហាងបាយ	restaurant
kaanaadaa	កាណាដា	Canada
kee	គេ	he, she, they (see note)
kəfee	កាហ្វេ	coffee
kmian	គ្មាន	do not have
kót	គាត់	he she, they (see note)
kuybaa	គុយបា	Cuba
luy	លុយ	money
maoŋ	ម៉ោង	hour, time
mian	មាន	to have, there is (are)
móo	មក	to come; to, toward
muoy	មួយ	one, a
nih	នេះ	this, here
nuh	នោះ	that, there
ñam	ញ៉ាំ	to eat, to drink, to smoke
pii	ពី	from
sraa	ស្រា	liquor
tiñ	ទិញ	to buy
tɨk	ទឹក	water

LESSON FIVE

DIALOGUE

		daə	to walk
		leeŋ	to play, visit, do for fun
		daə leeŋ	to go out for a good time
		mə dɔɔŋ	once (see note); for a change
		rəh	question particle (see note)
		yup	night
		yup nih	tonight
1.	sok -	yəəŋ kɨt daə leeŋ mə dɔɔŋ rəh, yup nih?	Are we (thinking of) going out or not tonight?
		mɨn.....səh	not.....at all
2.	maw -	khñom mɨn cɔŋ daə leeŋ səh yup nih	I don't want to go out tonight at all.
		kon	movie
3.	sok -	yəəŋ tɨw məəl kon mə dɔɔŋ	We're going to see a movie.
		róm	to dance
		viñ	instead
4.	maw -	tee, yəəŋ tɨw róm viñ	No, let's go dance instead.
		ruoc	then, and then
5.	sok -	əñcəŋ, məəl kon ruoc yəəŋ tɨw róm	So, we'll see the movie, then we'll go dance.
		phtéh	home, house
6.	maw -	əñcəŋ yəəŋ thəə baay ñam nɨw phtéh	So we'll prepare food to eat at home.
		nah	very (much)
7.	sok -	yəəŋ mian sraa ñam eh? khñom cɔŋ ñam sraa nah	Do we have liquor to drink? I want to drink very much.
8.	maw -	tee, yəəŋ kmian eh	No, we don't (have it).

១. សុខ យើងគិតដើរលេងម្ដងឬ យប់នេះ?
២. ម៉ៅ ខ្ញុំមិនចង់ដើរលេងសោះយប់នេះ។
៣. សុខ យើងទៅមើលកុនម្ដង។
៤. ម៉ៅ ទេ យើងទៅរាំវិញ។
៥. សុខ អញ្ចឹង មើលកុនរួចយើងទៅរាំ។

៦. ម៉ៅ អញ្ចឹងយើងធ្វើបាយញ៉ាំនៅផ្ទះ។
៧. សុខ យើងមានស្រាញ៉ាំទេ?
ខ្ញុំចង់ញ៉ាំស្រាណាស់។
៨. ម៉ៅ ទេ យើងគ្មានទេ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. So far, to ask a confirmation (yes-no) question you have had the word ទេ /eh/. In this lesson you have another: ឬ /rɨɨ/ or ឬអី /rɨɨ ɛy/. A question containing ឬ /rɨɨ/ usually anticipates a positive (yes) answer. (cf. A.4.4 (g)).

Note that ឬ /rɨɨ/ and interrogative ទេ /eh/ can be followed by an adverbial of time as was the case for ទេ /eh/ in a negative sentence in Drill 5 in the preceding lesson. For example:

យើង	គិត	ដើរលេង	ម្តងឬ	យប់នេះ
yəəŋ	kɨt	daə leeŋ	mə dɔɔŋ rəh	yup nih?
we	think	go-out	once (question)	tonight
Are	we	planning	to go out	tonight?

1. The word ម្តង /mdɔɔŋ/ means literally 'once, one time.' However, in this context it means 'for a change, as a change from routine.'

2. សោះ /sɔh/ follows a negated verb with the meaning of '(not) ...at all.' It occurs in the same position as ទេ /eh/ after a negator.

2. The word លេង /leeŋ/ means 'to play' when it is a main verb. However, following another verb, it means 'to do for fun, not seriously,' e.g. មើលលេង /məəl leeŋ/ 'to read for pleasure,' និយាយលេង /niyiey leeŋ/ 'to say in fun, to joke.' ដើរលេង /daə leeŋ/ has two meanings: literally it means 'to walk for pleasure (ដើរ /daə/ 'to walk'); figuratively it means 'to go out for a good time; to go out on the town; to have a date.'

4. The word វិញ /viñ/ is widely used in Cambodian but often very difficult to translate. It may mean 'instead,' as it does in sentence 4 in this lesson.

It also has the meaning of 'back again,' e.g.

ស្អែក	ខ្ញុំ	មក	វិញ
s'aɛk	khñom	móo	viñ
tomorrow	I	come	back-again

I'll come back tomorrow.

Yet another meaning is 'as for ...in turn,' as in

ឯ	ខ្ញុំ	វិញ	ខ្ញុំ	ទៅ	ដែរ
(aɛ)	khñom	viñ,	khñom	tɨw	dae
(as for)	me	(in turn),	I	go	also

As for me, I'll go too.

វិញ /viñ/ is generally used to indicate some sort of contrast with what has come before, especially in the 'instead' meaning but also in the 'as for' and 'back again' meanings.

6., 7. Note that a verb can be attributive to (modify) a noun in បាយញ៉ាំ /baay ñam/ 'food to eat' and ស្រាញ៉ាំ /sraa ñam/ 'liquor to drink.'

7. ណាស់ /nah/ means 'very' when used following an adjective, e.g. ល្អណាស់ /l'ɔɔ nah/ 'very good.' It is also used at the end of a clause which includes a verb like ចង់ /cɔŋ/ 'want to' that expresses an attitude. In such a case it means 'very much,' as in

ខ្ញុំ	ចង់	ញ៉ាំ	ស្រា	ណាស់
khñom	cɔŋ	ñam	sraa	nah
I	want	drink	liquor	very-much

I want to drink very much.

Note that there is no adjective in this sentence.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T:	look mɨn cɔŋ sɔh	(rien)	You don't want (anything) at all. (study)
S:	look mɨn rien sɔh		You don't study at all.
a.	look mɨn rien sɔh	(məəl)	
b.	look mɨn məəl sɔh	(ñam)	
c.	look mɨn ñam sɔh	(pərien)	
d.	look mɨn pərien sɔh	(təsee)	
e.	look mɨn təsee sɔh	(niyiey)	
f.	look mɨn niyiey sɔh		

DRILL TWO: Response

MODEL: T: yəəŋ kɨt daə leeŋ mə dɔɔŋ rəh, yup nih? (məəl kon) Are we (thinking of) going out or not tonight? (to see a movie)

S: yup nih, yəəŋ tɨw məəl kon Tonight, we are going to see a movie.

a. yəəŋ kɨt daə leeŋ mə dɔɔŋ rəh, yup nih? (məəl kon)

yup nih, yəəŋ tɨw məəl kon

b. look kɨt daə leeŋ mə dɔɔŋ rəh, yup nih? (ñam sraa)

yup nih, khñom tɨw ñam sraa

c. niaŋ kɨt daə leeŋ mə dɔɔŋ rəh, yup nih? (məəl kon)

yup nih, khñom tɨw məəl kon

*d. look kɨt daə leeŋ mə dɔɔŋ rəh, yup nih? (leeŋ bie) [play cards]

yup nih, khñom tɨw leeŋ bie

*e. yəəŋ kɨt daə leeŋ mə dɔɔŋ rəh, yup nih? (leeŋ puɔʔmaaʔ) [visit a friend]

yup nih, yəəŋ tɨw leeŋ puoʔmaaʔ

f. look kɨt daə leeŋ mə dɔɔŋ rəh, yup nih? (tiñ sraa)

yup nih, khñom tɨw tiñ sraa

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: yup nih, yəəŋ tɨw róm (məəl kon) Tonight, we're going to dance. (see a movie)

S: tee, yəəŋ tɨw məəl kon viñ Tonight, we're going to see a movie instead.

a. yup nih, yəəŋ tɨw róm (məəl kon)

tee, yəəŋ tɨw məəl kon viñ

b. yup nih, yəəŋ tɨw məəl kon (ñam sraa)

tee, yəəŋ tɨw ñam sraa viñ

c. yup nih, yəəŋ tɨw ñam sraa (leeŋ bie)

tee, yəəŋ tɨw leeŋ bie viñ

d. yup nih, yəəŋ tɨw leeŋ bie (leeŋ puoʔmaaʔ)

tee, yəəŋ tɨw leeŋ puoʔmaaʔ viñ

*e. yup nih, yəəŋ tɨw leeŋ puoʔmaaʔ (ñam baay haaŋ)
[to eat out]

tee, yəəŋ tɨw ñam baay haaŋ viñ

f. yup nih, yəəŋ tɨw ñam baay haaŋ (róm)

tee, yəəŋ tɨw róm viñ

DRILL FOUR: Substitution

MODEL: T: yəəŋ kɨt tɨw daə leeŋ mə dɔɔŋ rəh? (róm) — Are we (thinking of) going to go out or not? (dance)

S: yəəŋ kɨt tɨw róm mə dɔɔŋ rəh? — Are we (thinking of) going to dance or not?

a. yəəŋ kɨt tɨw daə leeŋ mə dɔɔŋ rəh? (róm)

b. yəəŋ kɨt tɨw róm mə dɔɔŋ rəh? (məəl kon)

c. yəəŋ kɨt tɨw məəl kon mə dɔɔŋ rəh? (leeŋ bie)

d. yəəŋ kɨt tɨw leeŋ bie mə dɔɔŋ rəh? (ñam sraa)

e. yəəŋ kɨt tɨw ñam sraa mə dɔɔŋ rəh? (ñam baay haaŋ)

f. yəəŋ kɨt tɨw ñam baay haaŋ mə dɔɔŋ rəh?

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: look coul cət daə leeŋ eh? — Do you like to go out?

S: tee, khñom mɨn coul cət daə leeŋ sɔh — No, I don't like to go out at all.

a. look coul cət daə leeŋ eh?

tee, khñom mɨn coul cət daə leeŋ sɔh

b. look srɛy coul cət ñam sraa eh?

tee, khñom mɨn coul cət ñam sraa sɔh

c. niaŋ coul cət róm eh?

tee, khñom mɨn coul cət róm sɔh

d. look coul cət rien khmaɛ eh?

tee, khñom mɨn coul cət rien khmaɛ sɔh

e. look coul cət leeŋ bie eh?

tee, khñom mɨn coul cət leeŋ bie sɔh

f. niaŋ coul cət məəl kon eh?

tee, khñom mɨn coul cət məəl kon sɔh

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T:	baə yəəŋ rien ruoc həh	(məəl kon)	If we finish studying (see a movie)
S:	baə yəəŋ rien ruoc həh, yəəŋ tɨw məəl kon		If we finish studying, we'll go to see a movie.

a. baə yəəŋ rien ruoc həh (məəl kon)
baə yəəŋ rien ruoc həh, yəəŋ tɨw məəl kon

b. baə yəəŋ ñam baay ruoc həh (daə leeŋ)
baə yəəŋ ñam baay ruoc həh, yəəŋ tɨw daə leeŋ

c. baə yəəŋ məəl kon ruoc həh (róm)
baə yəəŋ məəl kon ruoc həh, yəəŋ tɨw róm

d. baə yəəŋ rien ruoc həh (leeŋ bie)
baə yəəŋ rien ruoc həh, təəŋ tɨw leeŋ bie

e. baə yəəŋ ñam baay ruoc həh (tɨw leeŋ puoʔmaaʔ)
baə yəəŋ ñam baay ruoc həh, yəəŋ tɨw leeŋ puoʔmaaʔ

f. baə yəəŋ leeŋ bie ruoc həh (tɨw phtéh)
baə yəəŋ leeŋ bie ruoc həh, yəəŋ tɨw phtéh

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T:	baə look nɨw phtéh, look thəə ɛy?	(məəl səphɨw)	If you stay home, what will you do? (read a book)
S:	baə khñom nɨw phtéh, khñom məəl səphɨw		If I stay home, I'll read a book.

a. baə look nɨw phtéh, look thəə ɛy? (məəl səphɨw)
baə khñom nɨw phtéh, khñom məəl səphɨw

b. baə look nɨw phtéh, look thəə ɛy? (ñam sraa)
baə khñom nɨw phtéh, khñom ñam sraa

c. baə look nɨw phtéh, look thəə ɛy? (leeŋ bie)
baə khñom nɨw phtéh, khñom leeŋ bie

d. baə look nɨw phtéh, look thəə ɛy? (məəl kon)
baə khñom nɨw phtéh, khñom məəl kon

e. baə look nɨw phtéh, look thəə ɛy? (rien khmaɛ)
bae khñom nɨw phtéh, khñom rien khmaɛ

f. baə look nɨw phtéh, look thəə ɛy? (təsee khmaɛ)
baə khñom nɨw phtéh, khñom təsee khmaɛ

DRILL EIGHT: Response

MODEL:	T:	look tɨw róm eh, yup nih? (tɨw leeŋ puoˀmaaˀ)	Are you going to dance, tonight? (to go to visit a friend)
	S:	tee, khñom trəw tɨw leeŋ puoˀmaaˀ	No, I have to go to visit a friend.

a. look tɨw róm eh, yup nih? (tɨw leeŋ puoˀmaaˀ)
tee, khñom trəw tɨw leeŋ puoˀmaaˀ

b. niaŋ tɨw məəl kon eh, yup nih? (liaŋ sɔˀ) [to wash hair]
tee, khñom trəw liaŋ sɔˀ

c. look tɨw ñam sraa eh, yup nih? (məəl səphɨw)
tee, khñom trəw məəl səphɨw

d. look tɨw məəl kon eh, yup nih? (tɨw leeŋ bie)
tee, khñom trəw tɨw leeŋ bie

e. niaŋ tɨw ñam baay haaŋ eh, yup nih? (nɨw phtéh)
tee, khñom trəw nɨw phtéh

f. look tɨw leeŋ bie eh, yup nih? (məəl kon)
tee, khñom trəw məəl kon

DRILL NINE: Transformation

MODEL:	T:	khñom coul cət daə leeŋ nah	I like to go out very much.
	S:	khñom coul cət daə leeŋ daɛ	I like to go out, too.

a. khñom coul cət daə leeŋ nah
khñom coul cət daə leeŋ daɛ

b. khñom coul cət məəl kon nah
khñom coul cət məəl kon daɛ

c. khñom coul cət məəl səphɨw nah
khñom coul cət məəl səphɨw daɛ

d. khñom coul cət leeŋ bie nah
khñom coul cət leeŋ bie daɛ

e. khñom coul cət róm nah
khñom coul cət róm daɛ

f. khñom coul cət baay cən nah
khñom coul cət baay cən daɛ

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: look mɨn rien sɔh (daə leeŋ) You don't study at all. (go out)

S: look mɨn rien sɔh ruoc look cɔŋ daə leeŋ! You don't study at all, then you want to go out!

a. look mɨn niyiey khmaɛ sɔh (tɨw srok khmaɛ)

look mɨn niyiey khmaɛ sɔh ruoc look cɔŋ tɨw srok khmaɛ

b. look mɨn daə leeŋ sɔh (səbaay)

look mɨn daə leeŋ sɔh ruoc look cɔŋ səbaay

c. look mɨn coul cət kəfee sɔh (ñam)

look mɨn coul cət kəfee sɔh ruoc look cɔŋ ñam

d. look mɨn coul cət leeŋ bie sɔh (leeŋ)

look mɨn coul cət leeŋ bie sɔh ruoc look cɔŋ leeŋ

e. look mɨn coul cət ɔŋglee sɔh (rien)

look mɨn coul cət ɔŋglee sɔh ruoc look cɔŋ rien

f. look mɨn coul cət sraa sɔh (ñam)

look mɨn coul cət sraa sɔh ruoc look cɔŋ ñam

Useful Words and Phrases

sṛuol	ស្រួល	easy
pəbaa?	ពិបាក	difficult
...thaa mɛc cia khmaɛ	ថាម៉េចជាខ្មែរ	how do you say...in Cambodian?
...mian nɛy thaa mɛc	មានន័យថាម៉េច	what does...mean?
look cɔŋ niyiey thaa mɛc	លោកចង់និយាយថាម៉េច	what do you mean?, what are you trying to say?

Phnom Penh movie house

VOCABULARY

baə	បើ	if
bie	បៀ	playing card
coul cət	ចូលចិត្ត	to like
daə	ដើរ	to walk
daə leeŋ	ដើរលេង	to stroll, to go out
kon	កុន	movie
leeŋ	លេង	to play, visit, do for fun
liaŋ	លាង	to wash
mə dɔɔŋ	ម្តង	once
mɨn...sɔh	មិន...សោះ	not at all
nah	ណាស់	very much
ñam baay haaŋ	ញ៉ាំបាយហាង	to eat out
phtéh	ផ្ទះ	home, house
puoʔmaaʔ	ពួកម៉ាក	friend
rəh, rɨɨ	ឬ	question particle (see note); or
róm	រាំ	to dance
ruoc	រួច	then
ruoc haəy	រួចហើយ	then
səphɨw	សៀវភៅ	book
sɔʔ	សក់	hair
tɨw leeŋ	ទៅលេង	to visit
viñ	វិញ	instead, back again
yup	យប់	night

LESSON SIX

DIALOGUE

kəsaɛt	newspaper
rɨəŋ	story
khlah	some, few, any
məə	so(we) can find out (something)
1. maw - look məəl kəsaɛt məə! mian rɨəŋ ɛy khlah?	Read the newspaper. What (kinds of) films are there?
aa muoy nih	this one
lʔɔɔ	good, pretty
lʔɔɔ məəl	interesting (used for plays and movies)
2. sok - aa muoy nih lʔɔɔ məəl nah!	This one is very good.
3. maw - leeŋ nɨw aɛnaa?	Where is it playing?
rooŋ	theater, warehouse, large building
rooŋ bayon	Bayon Theater
kaubɔɔy	cowboy
4. sok - leeŋ nɨw rooŋ bayon rɨəŋ kaubɔɔy	It's playing at the Bayon. (It's a) cowboy story.
néʔnaa khlah	who (plural)
5. maw - néʔnaa khlah leeŋ?	Who are playing?
tuo aɛk	leading actor
craən	many
6. sok - mian tuo aɛk lʔɔɔ lʔɔɔ craən nah!	There are many good leading actors!
kom	don't (imperative)
phlic	to forget
yóo	to bring
kaat	identification card (ID)
koun səh	student, pupil
phɔɔŋ	also
7. maw - kom phlic yóo kaat koun səh tɨw phɔɔŋ	And don't forget to bring your student ID.

8. sok - haɛt ɛy?	Why?
coh thlay	to discount, reduce price
aoy	for, to, give
məphɛy pram	twenty-five
phiaˀ rooy	percent
kee	(they)
9. maw - kee coh thlay aoy koun səh məphɛy pram phiaˀ rooy	They give a twenty-five percent discount to students.

១. ម៉ៅ លោកមើលកាសែតមើល៍ មានរឿងអ្វីខ្លះ?
២. សុខ សាមួយនេះល្អមើលណាស់។
៣. ម៉ៅ លេងនៅឯណា?
៤. សុខ លេងនៅរោងបាយ័ន, រឿងគោប៊យ។
៥. ម៉ៅ អ្នកណាខ្លះលេង?
៦. សុខ មានតួឯកល្អៗច្រើនណាស់។
៧. ម៉ៅ កុំភ្លេចយកកាតកូនសិស្សទៅផង។
៨. សុខ ហេតុអ្វី?
៩. ម៉ៅ គេចុះថ្លៃឲ្យកូនសិស្សម្ភៃប្រាំភាគរយ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. Note that ទៅ /tɨw/, which was introduced in Lesson 4 to mark an imperative, need not be included in an imperative. If it is included in a sentence with មើល/məə/, it may either precede or follow មើល /məə/, e.g.

និយាយទៅមើល		និយាយមើលទៅ
niyiey tɨw məə	or	niyiey məə tɨw
Speak up!		Speak up!

1. When អ្វី /ɛy/ 'what?' follows a noun, it means 'what kind of?' ណា /naa/ ordinarily means 'which one?' e.g. រឿងអ្វី /rɨəŋ ɛy/ 'what kind of story' but រឿងណា /rɨəŋ naa/ 'which story.' (cf. S.4.2.2.2, last paragraph)

1. The word ខ្លះ /khlah/ marks indefinite plurals. Ordinarily Cambodian nouns are neither singular or plural (cf. N.3); you can only tell from context whether the referent of a given noun is one or more than one. However, there are a few devices that can be used to specify number, and ខ្លះ /khlah/

is one of them. It is always indefinite. Following a question word, it makes the question word plural. For example រឿងអ្វីខ្លះ /rɨəŋ ɛy khlah/ means 'what kinds of story.' In sentence 5, អ្នកណាខ្លះ /né'naa khlah/ means 'who-all, which people?' ឯណាខ្លះ /aɛnaa khlah/ 'which places, where-all?'

2. The word អា /aa-/ can be used with a demonstrative, with មួយ /muoy/ 'one' and with certain common adjectives, especially those referring to size and color, to mean 'the ... one.' Examples អានេះ /aanih/ 'this one,' អាមួយនោះ/aamuoy nuh/ 'that one,' អាស /aasɔɔ/ 'the white one' (ស /sɔɔ/ 'white'). (The word អា /aa/ must always be used with care in referring to people, since in such a case it often indicates contempt or a great deal of intimacy. This is especially so when អា /aa/ is used with a name.)

2. Cambodian and English vocabulary do not match on a one-to-one basis (cf. U.1). English has some words for which Cambodian has no direct translation, and vice versa. A case of the former which you will have to get used to is the fact that the English word 'interesting' cannot be easily translated into Cambodian. ល្អមើល /l'ɔɔ məəl/ means literally 'good to look at' and is used of plays, movies, and picture books - things you can look at - but not of stories, situations, or ideas.

3., 4., 5. Note additional uses of លេង /leeŋ/ 'to play'. It is used of plays and movies and of actors (in the sense of 'act'), much like English.

6. Reduplication of an adjective indicates plurality. For example តួឯកល្អ /tuo aɛk l'ɔɔ/ the translation is 'a good star,' and តួឯកល្អៗ /tuo aɛk l'ɔɔ l'ɔɔ/ the translation is 'good stars.'

7. កុំ /kom/ is used to make negative imperatives, e.g.
   កុំទៅ kom tɨw
   Don't go!

7. The word ទៅ /tɨw/ modifies the main verb by indicating motion away from the speaker (cf. S.2.2.3).

7. There are two words for 'also' in Cambodian: ដែរ /daɛ/ (already introduced) and ផង /phɔɔŋ/ (introduced here). The difference between them is explained in the grammatical sketch at A.4.4 (m). Please read this section.

9. The word ឲ្យ /aoy/ is used both as a main verb and as a relator. As a main verb it means 'to give' (cf. S.2.2.1 for a discussion of how it is used with objects). One of its many meanings as a relator is 'to, for,' e.g.

គាត់	ធ្វើ	ឲ្យ	ខ្ញុំ
kót	thəə	aoy	khñom
he	do	for	me

He did it for me.

With លោក/look/ and លោកស្រី/look srɛy/ and other respectful forms, you must use ជូន /cuun/ instead of ឲ្យ/aoy/ 'give' or 'to, for,' e.g.

យើង	ធ្វើ	ជូន	គាត់
yəəŋ	thəə	cuun	kót
we	do	for	him

We did it for him.

9. The Cambodian numbers to one thousand are given at the end of this lesson with the new vocabulary. Note that numbers 6 to 9 are combinations of the numbers from one to five, e.g. ប្រាំមួយ /pəmmuoy/ 'six' which is ប្រាំ /pram/ 'five' plus មួយ /muoy/ 'one.' The teens numbers consist of the word ដប់/dɔp/ 'ten' plus the appropriate units number, e.g. ដប់មួយ /dɔp muoy/ 'eleven' (ten plus one). Tens numbers begin with ម្ភៃ /məphɛy/ 'twenty' and then continue with numbers probably borrowed from Thai. Again for numbers under a hundred, the tens number is followed by the appropriate units number, e.g. សាមសិបបី /saamsəp bɛy/ 'thirty-three.' The word រយ /róoy/ means 'hundred;' មួយរយ/məróoy/ is 'one hundred' (មួយ /muoy/ is reduced to /mə/ before classifiers and other numbers); again the hundreds number is followed by the appropriate tens or units numbers, e.g. 202 ពីររយពីរ /pii róoy pii/ (ពីរ /pii/ 'two') or 433 បួនរយសាមសិបបី /buon róoy saamsəp bɛy/ (បួន /buon/ 'four'). The word for 'thousand' is ពាន់ /pón/.

9. Fractions are made by the following formula: numerator + ភាគ /phiaʔ/ + denominator e.g. មួយភាគបី /muoy phiaʔ bɛy/ 'one third' (មួយ /muoy/ 'one' is the numerator and បី /bɛy/ 'three' is the denominator). A percent is just a fraction with a denominator of a hundred, so a percent is expressed in Cambodian as ______ភាគរយ/___phiaʔ róoy/, e.g., ហាសិបភាគរយ /haasəp phiaʔ róoy/ 'fifty hundredths' or '50 °/o.'

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T:	khñom məəl kəsaɛt pəraŋ	(ɔŋglee)	I read French newspapers. (English)
S:	khñom məəl kəsaɛt ɔŋglee		I read English newspapers.
a.	khñom məəl kəsaɛt pəraŋ	(ɔŋglee)	
b.	khñom məəl kəsaɛt ɔŋglee	(kon)	
*c.	khñom məəl kon ɔŋglee	(aameerɨkaŋ) [American]	
d.	khñom məəl kon aameerɨkaŋ	(səphɨw)	
e.	khñom məəl səphɨw aameerɨkaŋ	(khmaɛ)	
f.	khñom məəl səphɨw khmaɛ	(kəsaɛt)	
g.	khñom məəl kəsaɛt khmaɛ		

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T:	haaŋ nih lúʔ səphɨw craən nah	This store sells many books.
S:	lúʔ səphɨw ɛy khlah?	(It) sells what (kinds of) book?
a.	haaŋ nih lúʔ səphɨw craən nah	lúʔ səphɨw ɛy khlah?
b.	srok aameerɨk mian baarɛy craən nah	mian baarɛy ɛy khlah?
c.	khñom tiñ sraa craən nah	tiñ sraa ɛy khlah?
d.	kee niyiey phiasaa craən nah nɨw nuu yɔɔk	niyiey phiasaa ɛy khlah?
e.	kee pərien phiasaa craən nah nɨw saalaa ɔŋkóo	pərien phiasaa ɛy khlah?
f.	khñom təsee rɨəŋ craən nah	təsee rɨəŋ ɛy khlah?

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T:	haaŋ nih lúʔ səphɨw craən nah	(pəraŋ)	This store sells many books. (French)
S:	səphɨw khlah cia səphɨw pəraŋ		Some books are French books.
a.	haaŋ nih lúʔ səphɨw craən nah	(pəraŋ)	səphɨw khlah cia səphɨw pəraŋ
*b.	srok aameerɨk mian baarɛy craən nah	(ksaoy) [weak]	baarɛy khlah cia baarɛy ksaoy
c.	khñom tiñ sraa craən nah	(ɔŋglee)	sraa khlah cia sraa ɔŋglee
d.	khñom təsee rɨəŋ craən nah	(kon)	rɨəŋ khlah cia rɨəŋ kon
e.	yəəŋ məəl kon craən nah	(lʔɔɔ)	kon khlah cia kon lʔɔɔ
f.	khñom məəl kəsaɛt craən nah	(khmaɛ)	kəsaɛt khlah cia kəsaɛt khmaɛ

DRILL FOUR: Transformation

MODEL:	T:	khñom coul cət məəl səphɨw rɨəŋ nah	I like to read novels (story books) very much.
	S:	kom məəl səphɨw rɨəŋ knoŋ thnaˀ	Don't read novels in class.
a.		khñom coul cət məəl səphɨw rɨəŋ nah	kom məəl səphɨw rɨəŋ knoŋ thnaˀ
b.		khñom coul cət ñam baarɛy nah	kom ñam baarɛy knoŋ thnaˀ
c.		khñom coul cət məəl né ˀ kruu nah	kom məəl néˀ kruu knoŋ thnaˀ
d.		khñom coul cət məəl kəsaɛt nah	kom məəl kəsaɛt knoŋ thnaˀ
e.		khñom coul cət leeŋ nah	kom leeŋ knoŋ thnaˀ
f.		khñom coul cət ñam kəfee nah	kom ñam kəfee knoŋ thnaˀ

DRILL FIVE: Transformation

MODEL:	T:	look rien khmaɛ	(thnaˀ)	You study Cambodian. (class)
	S:	look rien khmaɛ knoŋ thnaˀ		You study Cambodian in class.
a.		look ñam baay	(haaŋ baay)	look ñam baay knoŋ haaŋ baay
b.		look təsee pəraŋ	(səphɨw)	look təsee pəraŋ knoŋ səphɨw
c.		look məəl rɨəŋ	(kəsaɛt)	look məəl rɨəŋ knoŋ kəsaɛt
d.		look ñam baarɛy	(rooŋ kon)	look ñam baarɛy knoŋ rooŋ kon
e.		look pərien koun səh	(thnaˀ)	look pərien koun səh knoŋ thnaˀ
f.		look tɨw rien khmaɛ	(saalaa)	look tɨw rien khmaɛ knoŋ saalaa

DRILL SIX: Substitution

MODEL:	T:	kom phlic yóo kaat koun səh tɨw phɔɔŋ	(luy)	Don't forget to bring your student ID, too.
	S:	kom phlic yóo luy tɨw phɔɔŋ		Don't forget to bring money, too.
a.		kom phlic yóo kaat koun səh tɨw phɔɔŋ	(luy)	
b.		kom phlic yóo luy tɨw phɔɔŋ	(bie)	
c.		kom phlic yóo bie tɨw phɔɔŋ	(sraa)	
d.		kom phlic yóo sraa tɨw phɔɔŋ	(tɨk)	
e.		kom phlic yóo tɨk tɨw phɔɔŋ	(baarɛy)	
f.		kom phlic yóo baarɛy tɨw phɔɔŋ		

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T:	khñom tɨw tiñ kəfee	(tiñ sraa)	I'll go to buy coffee. (buy liquor)
S:	khñom tiñ sraa phɔɔŋ		I'll buy liquor, too.
a.	khñom tɨw tiñ kəfee	(tiñ sraa)	khñom tiñ sraa phɔɔŋ
b.	khñom cɔŋ tɨw saalaa	(tɨw bɔŋ)	khñom tɨw bɔŋ phɔɔŋ
c.	khñom yóo kaat koun səh tɨw	(yóo luy)	khñom yóo luy tɨw phɔɔŋ
d.	khñom tɨw ñam baay haaŋ	(tɨw məəl kon)	khñom tɨw məəl kon phɔɔŋ
e.	khñom tɨw rien nɨw saalaa ɔŋkóo	(thəə kaa)	khñom thəə kaa phɔɔŋ
f.	khñom təsee səphɨw khmaɛ	(pərien khmaɛ)	khñom pərien khmaɛ phɔɔŋ

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T:	khñom tɨw ñam kəfee	(tiñ baarɛy)	I'm going to drink coffee. (buy cigarettes)
S:	look tiñ baarɛy aoy khñom phɔɔŋ		Buy cigarettes for me, also.
a.	khñom tɨw ñam kəfee	(tiñ baarɛy)	look tiñ baarɛy aoy khñom phɔɔŋ
b.	khñom tɨw bɔŋ	(baək luy) [to cash, get money]	look baək luy aoy khñom phɔɔŋ
c.	khñom tɨw phtéh	(yóo səphɨw)	look yóo səphɨw aoy khñom phɔɔŋ
d.	khñom tɨw leeŋ thnaᵒ look	(pərien koun səh)	look pərien koun səh aoy khñom phɔɔŋ
e.	khñom nɨw phtéh, ŋay nih	(thəə baay)	look thəə baay aoy khñom phɔɔŋ
f.	khñom tɨw saalaa	(tiñ səphɨw)	look tiñ səphɨw aoy khñom phɔɔŋ

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T:	ŋay nih, look tɨw məəl kon eh?	Today, are you going to see a movie?
S:	tee, khñom mɨn tɨw məəl eh	No, I am not going (to see one).
a.	ŋay nih, look tɨw məəl eh?	tee, khñom mɨn tɨw məəl eh
b.	ŋay nih, look tɨw pərien eh?	tee, khñom mɨn tɨw pərien eh
c.	ŋay nih, look tɨw baək luy eh?	tee, khñom mɨn tɨw baək luy eh
d.	ŋay nih, look tɨw rien khmaɛ eh?	tee, khñom mɨn tɨw rien eh
e.	ŋay nih, look tɨw tiñ kəsaɛt eh?	tee, khñom mɨn tɨw tiñ eh
f.	ŋay nih, look tɨw ñam kəfee eh?	tee, khñom mɨn tɨw ñam eh

DRILL TEN: Response

MODEL: T: look cɔŋ məəl rooŋ naa? (cit saalaa)

S: aa muoy cit saalaa

T: Which movie theater do you want to go to see (a film at)? (near the school)

S: The one near the school.

a.	look cɔŋ ñam baay haaŋ naa?	(cit rooŋ kon)	aa muoy cit rooŋ kon
b.	look cɔŋ ñam sraa naa?	(cit look)	aa muoy cit look
c.	look cɔŋ yóo səphɨw naa?	(knoŋ thnaᵓ)	aa muoy knoŋ thnaᵓ
d.	look cɔŋ tɨw phtéh naa?	(cit phtéh look)	aa muoy cit phtéh look
e.	look cɔŋ tɨw rien saalaa naa?	(cit waasɨntón)	aa muoy cit waasɨntón
f.	look cɔŋ rien knoŋ thnaᵓ naa?	(cit thnaᵓ look)	aa muoy cit thnaᵓ look

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T: mian tuo aɛk lᵓɔɔ eh? Are there (any) good actors?

S: baat, mian tuo aɛk lᵓɔɔ lᵓɔɔ craən Yes, there are many good actors.

a.	mian haaŋ baay cit eh?	baat, mian haaŋ baay cit cit craən
b.	mian rooŋ kon chŋaay eh?	baat, mian rooŋ kon chŋaay chŋaay
c.	mian haaŋ baay lᵓɔɔ eh?	baat, mian haaŋ baay lᵓɔɔ lᵓɔɔ craən
d.	mian saalaa cit eh?	baat, mian saalaa cit cit craən
e.	mian puoᵓmaaᵓ lᵓɔɔ eh?	baat, mian puoᵓmaaᵓ lᵓɔɔ lᵓɔɔ craən
f.	mian səphɨw lᵓɔɔ eh?	baat, mian səphɨw lᵓɔɔ lᵓɔɔ craən

DRILL TWELVE: Addition

MODEL: T: dɔp nɨŋ dɔp Ten and ten

S: məphɛy Twenty

a.	məphɛy nɨŋ dɔp	saamsəp
b.	saamsəp nɨŋ məphɛy	haasəp
c.	məphɛy nɨŋ məphɛy	saɛsəp
d.	saamsəp nɨŋ saɛsəp	cətsəp
e.	məphɛy nɨŋ saɛsəp	hoksəp
f.	haasəp nɨŋ saamsəp	paɛtsəp
g.	məphɛy nɨŋ saamsəp nɨŋ saɛsəp	kawsəp

DRILL THIRTEEN: Addition

MODEL: T: pram róoy dop — Five hundred and ten.

S: pram pii róoy məphɛy — Seven hundred and twenty.

a.	pram pii róoy məphɛy	pram buon róoy saamsəp
b.	pram buon róoy saamsəp	məpón məróoy saɛsəp
c.	məpón məróoy saɛsəp	məpón bɛy róoy haasəp
d.	məpón bɛy róoy haasəp	məpón pram róoy hoksəp
e.	məpón pram róoy hoksəp	məpón pram pii róoy cətsəp
f.	məpón pram pii róoy cətsəp	məpón pram buon róoy paɛtsəp
g.	məpón pram buon róoy kawsəp	pii pón pii róoy

DRILL FOURTEEN: Substitution

MODEL: T: look yóo luy aoy khñom məphɛy riel phɔɔŋ (məpnɛy nɨŋ dop)

S: look yóo luy aoy khñom saamsəp riel phɔɔŋ

T: Take 20 riels for me, too. (20 and 10)

S: Take 30 riels for me, too.

a.	look yóo luy aoy khñom saamsəp riel phɔɔŋ	(məphɛy nɨŋ məphɛy)
	look yóo luy aoy khñom saɛsəp riel phɔɔŋ	
b.	look yóo luy aoy khñom hoksəp riel phɔɔŋ	(saamsəp nɨŋ məphɛy)
	look yóo luy aoy khñom haasəp riel phɔɔŋ	
c.	look yóo luy aoy khñom pram róoy riel phɔɔŋ	(pram róoy nɨŋ pram róoy)
	look yóo luy aoy khñom məpón riel phɔɔŋ	
d.	look yóo luy aoy khñom pram pón riel phɔɔŋ	(pram pón nɨŋ pram pón)
	look yóo luy aoy khñom məməən riel phɔɔŋ	
e.	look yóo luy aoy khñom pram məən riel phɔɔŋ	(pram pii məən nɨŋ bɛy məən)
	look yóo luy aoy khñom məsaɛn riel phɔɔŋ	
f.	look yóo luy aoy khñom pram bɛy saɛn riel phɔɔŋ	(pram saɛn nɨŋ pram saɛn)
	look yóo luy aoy khñom məlian riel phɔɔŋ	
g.	look yóo luy aoy khñom pram muoy róoy riel phɔɔŋ	(dop nɨŋ məphɛy nɨŋ saamsəp nɨŋ saɛsəp)
	look yóo luy aoy khñom məróoy riel phɔɔŋ	

DRILL FIFTEEN: Response

MODEL: T: aoy khñom saamsəp riel móo — Give me thirty riels.

S: khñom mian məphɛy riel eh — I have twenty riels only.

a.	aoy khñom kawsəp riel móo	khñom mian paɛtsəp riel eh
b.	aoy khñom hoksəp riel móo	khñom mian haasəp riel eh
c.	aoy khñom saamsəp riel móo	khñom mian məphɛy riel eh
d.	aoy khñom saɛsəp riel móo	khñom mian saamsəp riel eh

e.	aoy khñom cətsep riel móo	khñom mian hoksəp riel eh
f.	aoy khñom məróoy riel móo	khñom mian kawsəp riel eh
g.	aoy khñom kawsəp riel móo	khñom mian paɛtsəp riel eh

DRILL SIXTEEN: Transformation

MODEL:	T:	khñom mian məróoy riel eh	I have only a hundred riels.
	S:	əñcəŋ aoy khñom kawsəp riel móo	So, give me ninety riels.

a.	khñom mian məróoy haasəp riel eh	əñcəŋ aoy khñom məróoy saɛsəp riel móo
b.	khñom mian məpón riel eh	əñcəŋ aoy khñom pəmbuon róoy kawsəp riel móo
c.	khñom mian pram róoy riel eh	əñcəŋ aoy khñom buon róoy kawsəp riel móo
d.	khñom mian buon róoy kawsəp riel eh	əñcəŋ aoy khñom buon róoy paɛtsəp riel móo
e.	khñom mian pram buon róoy paɛtsəp riel eh	əñcəŋ aoy khñom pram buon róoy cətsəp riel móo
f.	khñom mian cətsəp riel eh	əñcəŋ aoy khñom hoksəp riel móo
g.	khñom mian saɛsəp riel eh	əñcəŋ aoy khñom saamsəp riel móo

Useful Words and Phrases

som tooh	សុំទោស	I'm sorry, excuse me
mɨn ɛy tee	មិនអីទេ	it's nothing, you're welcome
piaʔ	ពាក្យ	word
khlia	ឃ្លា	sentence
kmaw day	ខ្មៅដៃ, ដៃខ្មៅ	pencil
kədah	ក្រដាស	paper

VOCABULARY

aa muoy nɨh	អាមួយនេះ	this one
aoy	ឲយ	to give; for; to allow
baək	បើក	to open; to drive a car
baək luy	បើកលុយ	to cash (money)
cia	ជា	to be, am, is, are, was, were
coh thlay	ចុះថ្លៃ	to discount, to reduce in price
craən	ច្រើន	many
kaat	កាត	identification card
kaubɔɔy	គោប៊យ	cowboy
kee	គេ	them, they
kəsaɛt	កាសែត	newspaper
khlah	ខ្លះ	some
knoŋ	ក្នុង	in
kom	កុំ	don't
koun səh	កូនសិស្ស	student
ksaoy	ខ្សោយ	weak
lˀɔɔ	ល្អ	pretty, beautiful, good
lúˀ	លក់	to sell
məəl	មើល	so I can find out
məphɛy pram	ម្ភៃប្រាំ	twenty-five
phiaˀ	ភាគ	part, a fraction of
phiaˀ craən	ភាគច្រើន	the majority
phiaˀ róoy	ភាគរយ	percent
phiasaa	ភាសា	language
phlic	ភ្លេច	to forget
phɔɔŋ	ផង	also, too
rɨəŋ	រឿង	story
rooŋ	រោង	theater, a (movie) house, a shelter
səh	សិស្ស	student
thlay	ថ្លៃ	expensive, price
thnaˀ	ថ្នាក់	classroom; class
tuo aɛk	តួឯក	leading actor
yóo	យក	to bring, to take

NUMBERS:

Units

muoy	មួយ	one	១	pəmmuoy	ប្រាំមួយ	six	៦
pii	ពីរ	two	២	pəmpɨl	ប្រាំពីរ	seven	៧
bɛy	បី	three	៣	pəmbɛy	ប្រាំបី	eight	៨
buon	បួន	four	៤	pəmbuon	ប្រាំបួន	nine	៩
pram	ប្រាំ	five	៥	dɔp	ដប់	ten	១០

Teens

dɔp muoy	ដប់មួយ	eleven	dɔp pram	ដប់ប្រាំ	fifteen
dɔp pii	ដប់ពីរ	twelve	dɔp pəmbɛy	ដប់ប្រាំបី	eighteen

Tens

məphɛy	ម្ភៃ	twenty	hoksəp	ហុកសិប	sixty
məphɛy muoy	ម្ភៃមួយ	twenty-one	cətsəp	ចិតសិប	seventy
saamsəp	សាមសិប	thirty	paɛtsəp	ប៉ែតសិប	eighty
saɛsəp	សែសិប	forty	kawsəp	កៅសិប	ninety
haasəp	ហាសិប	fifty			

Hundreds

məróoy	មួយរយ	100	pii róoy	ពីររយ	200
məróoy pii	មួយរយពីរ	102	pii róoy saamsəp pii	ពីររយសាមសិបពីរ	232
məróoy dɔp pram	មួយរយដប់ប្រាំ	115	pəmpɨl róoy	ប្រាំពីររយ	700

Thousands

məpón	មួយពាន់	1000	məməən	មួយម៉ឺន	10,000
pii pón	ពីរពាន់	2000	məsaɛn	មួយសែន	100,000
pii pón pram róoy məphɛy muoy	ពីរពាន់ប្រាំរយម្ភៃមួយ	2521	məlian	មួយលាន	1,000,000

LESSON SEVEN

DIALOGUE

maoŋ	hour; clock
pəmaan	how many, how much, what
maoŋ pəmaan?	what time?
thəə kaa	to work
1. sok - maoŋ pəmaan, look tɨw thəə kaa?	What time do you go to work?
aoy	so that, in order to
kəlah	half
kəlaɛŋ	place
kəlaɛŋ thəə kaa	office
2. maw - maoŋ pəmpɨl kəlah, prúh maoŋ pəmbɛy khñom trəw tɨw aoy dɔl kəlaɛŋ thəə kaa	At seven thirty, because at eight o'clock I have to arrive at the office.
mə ŋay	a day, one day
3. sok - mə ŋay, look thəə kaa pəmaan maoŋ?	How many hours a day do you work?
pii	from
pii...tɨw...	from...to...
4. maw - pəmpɨl maoŋ, pii maoŋ pəmbɛy tɨw maoŋ buon	Seven hours, from eight o'clock to four o'clock.
peel	time; when
tɨw dɔl	to arrive
tiet	also, else, further
5. sok - peel look tɨw dɔl phtéh, look thəə ɛy tiet eh?	When you get home, do you do anything else?
cuon kaal	sometimes
6. maw - baat cuon kaal khñom rien, cuon kaal khñom məəl səphɨw	Sometimes I study, sometimes I read books.

១. សុខ ម៉ោងប៉ុន្មាន លោកទៅធ្វើការ?
២. ម៉ៅ ម៉ោងប្រាំពីរកន្លះ ។ ព្រោះម៉ោងប្រាំបីខ្ញុំត្រូវទៅឲ្យដល់កន្លែងធ្វើការ ។
៣. សុខ មួយថ្ងៃ លោកធ្វើការប៉ុន្មានម៉ោង?
៤. ម៉ៅ ប្រាំពីរម៉ោង, ពីម៉ោងប្រាំបីទៅម៉ោងបួន ។
៥. សុខ ពេលលោកទៅដល់ផ្ទះ លោកធ្វើអ្វីទៀតទេ?
៦. ម៉ៅ បាទ ជួនកាលខ្ញុំរៀន ជួនកាលខ្ញុំមើលសៀវភៅ ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. To ask what time it is, the question is ម៉ោងប៉ុន្មាន /maoŋ pəmaan/ 'what time is it?' The question word is ប៉ុន្មាន /pəmaan/ 'how much, how many' so the question will be answered in the usual way for information questions: by replacing the question word. In this case, the question word is replaced by a number. Thus 'two o'clock' is ម៉ោងពីរ /maoŋ pii/; 'two-thirty (half past two)' is ម៉ោងពីរកន្លះ /maoŋ pii kəlah/.

   Where a number of minutes is involved, the minutes follow the hour, e.g. ម៉ោងដប់ម្ភៃប្រាំមួយ /maoŋ dop mapheɛy pəmmuoy/ 'ten twenty-six,' or ម៉ោងបួនដប់ប្រាំ /maoŋ buon dop pram/ 'four fifteen.' When the minute hand is past six and approaching the next hour, there are two ways to tell time: either 1) to give the earlier hour plus a number of minutes greater than 30, e.g. ម៉ោងបួនហាសិប /maoŋ buon haasəp/ 'four fifty' or 2) to give the later hour plus the word ខ្វះ /khvah/ 'to lack' plus the number of minutes remaining until the hour, e.g. ម៉ោងប្រាំខ្វះដប់ /maoŋ pram khvah dop/ 'ten to five' (= 4:50).

   The word កន្លះ /kəlah/ means 'half.' You have seen it following the hour in the meaning of 'half past the hour,' ម៉ោងពីរកន្លះ /maoŋ pii kəlah/ 'two thirty.' When កន្លះ /kəlah/ follows a number of hours (as opposed to a time), e.g. ពីរម៉ោងកន្លះ /pii maoŋ kəlah/ 'two and a half hours,' it means 'and a half.' Note the distinction between

ម៉ោងពីរកន្លះ		ពីរម៉ោងកន្លះ
maoŋ pii kəlah	and	pii maoŋ kəlah
two-thirty		two and a half hours

   When កន្លះ /kəlah/ precedes ម៉ោង /maoŋ/ it means 'half a' : កន្លះម៉ោង /kəlah maoŋ/ 'half an hour.' Other time measures show the same distinction: កន្លះថ្ងៃ /kəlah ŋay/ 'half a day' but មួយថ្ងៃកន្លះ /mə ŋay kəlah/ 'one and a half days.'

   Note the distinction between ម៉ោងប៉ុន្មាន /maoŋ pəmaan/ 'what time (is it)?' and ប៉ុន្មានម៉ោង /pəmaan maoŋ/ 'how many hours?' (sentence 3). The same distinction applies to other time words: the number placed before counts the units, e.g. ពីរថ្ងៃ /pii ŋay/ 'two days,' and the number following labels the unit ថ្ងៃពីរ /ŋay pii/ 'day two.' (Cf. drills 3 and 4).

   You will have more examples for telling time in drills 2, 5 - 11.

2. Here ឲ្យ /aoy/ is used in a new way: in V_1 + ឲ្យ + V_2 ឲ្យ means 'so that; in order to.' For example,

khñom trew tɨw aoy dɔ̆l kəlaeŋ thəə kaa maoŋ pəmbɛy
I must go so-that arrive place work hour eight
I have to get to the office at eight.

This sentence is literally 'I must go so that I will arrive at the office at eight.' V_1 + ឲ្យ + V_2 is frequently used when V_2 is an adjective (remember that in Cambodian adjectives are verbs). For example:

យើងត្រូវ ធ្វើ ឲ្យ ល្អ
yəəŋ trəw thəə aoy lʔɔɔ
we must do/make so-that good
We must do it well.

4. To indicate extent, either in time or place, ពី... ទៅ /pii ... tɨw .../ is used, e.g.

ពី កំពង់ ចាម ទៅ ភ្នំ ពេញ
pii kəpúŋ caam tɨw phnum pɨñ
from Kompong Cham to Phnom Penh

ពី ម៉ោង ពីរ ទៅ ម៉ោង ប្រាំ
pii maoŋ pii tɨw maoŋ pram
from hour two to hour five
from two to five o'clock.

5. There are many ways to say 'when' (conjunction, not question word) in Cambodian. One of them is to say ពេល/peel/, which is literally 'the time (that).' E.g.

ពេល លោក ទៅ ដល់ ផ្ទះ
peel look tɨw dɔl phtéh
time (that) you go arrive hour
When you get (or got) home...

Note that ពេល/peel/ can be used as a conjunction in a past, present or future context.

5. Sentence 5 is a yes/no question. However, it contains what we have so far called a question word: អ្វី /ɛy/ 'what?' It is in sentences like this one that we see that what we have called 'question words' អ្វី /ɛy/ 'what,' ណា/naa/ 'where, which one,' អ្នកណា /néʔnaa/ 'who,' ឯណា /aɛnaa/ 'where' etc. -

are not merely used for asking questions. In fact they are also used as indefinite 'pronouns' in many types of sentences, of which this is the first. In a yes-no question, the indefinites are translated as 'anything, any, anyone, anywhere' etc. respectively. Thus, in sentence 5, អ្វី /ɛy/ means 'anything.' Another example:

> មាន អ្នកណា នៅ នោះ ទេ
> mian né?naa nɨw nuh tee
> there-is anyone at there (question)
> Is anyone there?

This point is also discussed in the grammatical sketch at S.4.3.

DRILLS

DRILLS NO.

1. and 4. In these two drills you are given two different words for 'sleep.' ដេក /deek/ is used only with or about people with whom you are on quite informal terms, that is, in circumstances where គេ /kee/ or វា /via/ would be the appropriate third-person pronoun. សម្រាន្ត /somraan/, on the other hand, is used only with people with whom you are on formal terms - people whom you refer to as គាត់/kót/. Your teachers សម្រាន្ត /somraan/ when they sleep; your classmates or your younger siblings could ដេក /deek/. You yourself would never សម្រាន្ត /somraan/.

This kind of style distinction is very important in Cambodian and applies to many other words. You will find further discussion in the grammatical sketch at U.3, U.3.1.

13. (Sentence b). In Cambodia coffee and tea are frequently drunk from glasses, not cups. This is the case in most restaurants.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: *T: mə ŋay, look thəə kaa pəmaan maoŋ? (səmraan)

S: mə ŋay, look somraan pəmaan maoŋ?

T: In a day, how many hours do you work? (sleep)

S: In a day, how many hours do you sleep?

a. mə ŋay, look thəə kaa pəmaan maoŋ? (səmraan)
b. mə ŋay, look səmraan pəmaan maoŋ? (rien)
c. mə ŋay, look rien pəmaan maoŋ? (daə leeŋ)

d. mə ŋay, look daə leeŋ pəmaan maoŋ? (məəl səphɨw)
e. mə ŋay, look məəl səphɨw pəmaan maoŋ? (pərien)
f. mə ŋay, look pərien pəmaan maoŋ?

DRILL TWO: Response

MODEL: T:	maoŋ pəmaan həh, look?	(pəmbɛy)	What time is it (Mr.)? (Eight)
S:	maoŋ pəmbɛy		It is eight o'clock.
	maoŋ pəmaan həh, look	(pəmbuon)	
a.	maoŋ pəmbuon	(dɔp)	
b.	maoŋ dɔp	(dɔp pii)	
c.	maoŋ dɔp pii	(bɛy)	
d.	maoŋ bɛy	(pram)	
e.	maoŋ pram	(pəmboun - pram)	
f.	maoŋ pəmbuon pram	(pəmbuon - dɔp)	
g.	maoŋ pəmbuon dɔp	(pəmbuon - dɔppram)	
h.	maoŋ pəmbuon dɔppram	(pəmbuon - məphɛy bɛy)	
i.	maoŋ pəmbuon məphɛy bɛy	(pəmbuon - kəlah)	
*j.	maoŋ pəmbuon kəlah	(dɔp khvah məphɛy) [to lack]	
k.	maoŋ dɔp khvah məphɛy	(dɔp khvah dɔppram)	
l.	maoŋ dɔp khvah dɔppram	(dɔp khvah pəmbuon)	
m.	maoŋ dɔp khvah pəmbuon	(dɔp khvah buon)	
n.	maoŋ dɔp khvah buon		

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T:	khñom tɨw rien maoŋ pəmpɨl	I go to school at seven o'clock.
S:	khñom tɨw rien pəmpɨl maoŋ	I go to school seven hours.
a.	kon leeŋ maoŋ pii	kon leeŋ pii maoŋ
b.	khñom thəə kaa maoŋ pəmbɛy	khñom thəə kaa pəmbɛy maoŋ
c.	khñom pərien khmaɛ maoŋ buon	khñom pərien khmaɛ buon maoŋ
d.	khñom tɨw bɔŋ maoŋ muoy	khñom tɨw bɔŋ mə maoŋ [muoy maoŋ]
e.	khñom tɨw daə leeŋ maoŋ pəmbuon	khñom tɨw daə leeŋ pəmbuon maoŋ
f.	khñom ñam baay maoŋ bɛy	khñom ñam baay bɛy maoŋ

DRILL FOUR: Transformation

MODEL:	T: look tɨw rien maoŋ pəmaan?	What time are you going to school?
	S: look tɨw rien pəmaan maoŋ?	How many hours do you go to school?
a.	kon leeŋ maoŋ pəmaan?	kon leeŋ pəmaan maoŋ?
b.	yəəŋ pərien maoŋ pəmaan?	yəəŋ pərien pəmaan maoŋ?
c.	look tɨw ñam baay maoŋ pəmaan?	look tɨw ñam baay pəmaan maoŋ?
d.	niaŋ tɨw daə leeŋ maoŋ pəmaan?	niaŋ tɨw daə leeŋ pəmaan maoŋ?
e.	kee deek maoŋ pəmaan?	kee deek pəmaan maoŋ?
f.	look tɨw leeŋ puoʔmaaʔ look maoŋ pəmaan?	look tɨw leeŋ puoʔmaaʔ look pəmaan maoŋ?

DRILL FIVE: Interrogation

MODEL:	T: kɔ́t rien buon maoŋ əh	(look kruu)	He has already studied for four hours. (the teacher)
	S_1: look kruu rien pəmaan maoŋ əh?		How many hours has the teacher already studied?
	S_2: baat kɔ́t rien buon maoŋ əh		He has studied for four hours already.
a.	khñom nɨw nih bɛy maoŋ əh	(look srɛy)	look srɛy nɨw nih pəmaan maoŋ əh? cah khñom nɨw nih bɛy maoŋ əh?
b.	kɔ́t móo dɔl phtéh kəlah maoŋ əh	(look)	look móo dɔl phtéh pəmaan maoŋ əh? baat kɔ́t móo dɔl phtéh kəlah maoŋ əh
c.	yəəŋ məəl kon məmaoŋ kəlah əh	(look)	look məəl kon pəmaan maoŋ əh? baat yəəŋ məəl kon mə maoŋ kəlah əh
d.	néʔ kruu thəə kaa bɛy maoŋ əh	(kɔ́t)	kɔ́t thəə kaa pəmaan maoŋ əh? baat néʔ kruu thəə kaa bɛy maoŋ əh
e.	kɔ́t tiñ phtéh nɨŋ pəmbɛy khaɛ əh	(néʔ kruu)	néʔ kruu tiñ phtéh nɨŋ pəmaan khaɛ əh? baat kɔ́t tiñ phtéh nɨŋ pəmbɛy khaɛ əh

DRILL SIX: Telling Time

Using a clock face practice telling time, using pattern sentences.

MODEL:	T: look məəl səphɨw maoŋ pəmaaŋ? (clock face reads 7.30)	What time will you read?
	S: khñom məəl səphɨw maoŋ pəmpɨl kəlah	I'll read at 7.30.

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL:	T:	ɛyləw nih maoŋ dɔp khvah məphɛy əh	It's twenty to ten already.
	S:	ɛyləw nih maoŋ pəmbuon saɛsəp əh	It's already 9:40.

a.	ɛyləw nih maoŋ bɛy khvah dɔp əh	ɛyləw nih maoŋ pii haasəp əh
b.	ɛyləw nih maoŋ dɔp pii khvah məphɛy pram əh	ɛyləw nih maoŋ dɔp muoy saamsəp pram əh
c.	ɛyləw nih maoŋ pəmbɛy khvah dɔp pram əh	ɛyləw nih maoŋ pəmpɨl saɛsəp pram əh
d.	ɛyləw nih maoŋ dɔp khvah pram əh	ɛyləw nih maoŋ pəmbuon haasəp pram əh
e.	ɛyləw nih maoŋ pram saamsəp əh	ɛyləw nih maoŋ pəmmuoy khvah saamsəp əh
f.	ɛyləw nih maoŋ bɛy haasəp əh	ɛyləw nih maoŋ buon khvah dɔp əh
g.	ɛyləw nih maoŋ dɔp pii saɛsəp əh	ɛyləw nih maoŋ muoy khvah məphɛy əh

DRILL EIGHT: Questions

NOTE: Answer the questions freely. Use complete sentences.

MODEL:	T:	look ñam kəfee maoŋ pəmaan?	What time do you drink coffee?
	S:	baat, khñom ñam kəfee maoŋ pəmbuon kəlah	I drink coffee at 9.30.

a. kót tɨw dɔl phtéh maoŋ pəmaan?

b. niaŋ tɨw ñam baay maoŋ pəmaan?

c. look srɛy tɨw məəl kon maoŋ pəmaan?

d. néʔ ḱruu móo dɔl kəlaɛŋ nih maoŋ pəmaan?

e. niaŋ móo phtéh maoŋ pəmaan?

f. kót tɨw thəə kaa maoŋ pəmaan?

g. yəəŋ tɨw dɔl kəlaɛŋ nɨŋ maoŋ pəmaan?

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: khñom rien khmaɛ pəmmuoy maoŋ (pəmbɛy - bɛy)

S: khñom rien khmaɛ pii maoŋ pəmbɛy tɨw maoŋ bɛy

T: I study Cambodian six hours. (eight - three)

S: I study Cambodian from eight o'clock to three o'clock

a. khñom thəə kaa pəmpɨl maoŋ (pəmbɛy - buon)

khñom thəə kaa pii maoŋ pəmbɛy tɨw maoŋ buon

*b. prɨk, khñom pərien buon maoŋ (pəmbɛy - dɔp pii)
[morning]

prɨk, khñom pərien pii maoŋ pəmbɛy tɨw maoŋ dɔp pii

c. khñom daə leeŋ bɛy maoŋ (pii - pram)
khñom daə leeŋ pii maoŋ pii tɨw maoŋ pram
d. yəəŋ ñam baay muoy maoŋ (dɔp pii - muoy)
yəəŋ ñam baay pii maoŋ dɔp pii tɨw maoŋ muoy
e. khñom deek pram maoŋ (muoy - pəmmuoy)
khñom deek pii maoŋ muoy tɨw maoŋ pəmmuoy
f. kon leeŋ pii maoŋ kəlah (pəmpɨl - pəmbuon kəlah)
kon leeŋ pii maoŋ pəmpɨl tɨw maoŋ pəmbuon kəlah

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T:	khñom thəə kaa pəmpɨl maoŋ	(pəmbɛy)	I worked for seven hours. (eight)
S:	khñom thəə kaa pii maoŋ pəmbɛy tɨw maoŋ bɛy.		I worked from eight o'clock to three o'clock
a.	kót rien buon maoŋ	(pəmpɨl)	kót rien pii maoŋ pəmpɨl tɨw maoŋ dɔp muoy
b.	yəəŋ ñam baay pii maoŋ	(dɔp pii)	yəəŋ ñam baay pii maoŋ dɔp pii tɨw maoŋ pii
c.	look kruu ñam kəfee mə maoŋ	(dɔp)	look kruu ñam kəfee pii maoŋ dɔp tɨw maoŋ dɔp muoy
d.	kee deek dɔp maoŋ	(pəmbɛy)	kee deek pii maoŋ pəmbɛy tɨw maoŋ pəmmuoy
e.	néʔ kruu thəə kaa pəmbɛy maoŋ	(pəmbuon)	néʔ kruu thəə kaa pii maoŋ pəmbuon tɨw maoŋ pram
f.	yəəŋ rien pəmmuoy maoŋ	(pəmbɛy)	yəəŋ rien pii maoŋ pəmbɛy tɨw maoŋ pii

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T:	ɛyləw look rien ɛy tiet?	(yuon)	Now, what else are you studying? (Vietnamese)
S:	ɛyləw khñom rien yuon		Now, I'm studying Vietnamese.
*a.	ɛyləw niaŋ cɔŋ cuop néʔnaa tiet?	(look huon)	ɛyləw khñom cɔŋ cuop look huon [to meet]
b.	ɛyləw look cɔŋ ñam ɛy tiet?	(kəfee)	ɛyləw khñom cɔŋ ñam kəfee
c.	ɛyləw look srɛy tɨw naa tiet?	(məəl kon)	ɛyləw khñom tɨw məəl kon
d.	ɛyləw look kruu pərien ɛy tiet?	(təsee)	ɛyləw khñom pərien təsee
e.	ɛyləw look tiñ ɛy tiet?	(sraa)	ɛyləw khñom tiñ sraa
f.	ɛyləw niaŋ cɔŋ thəə ɛy tiet?	(tɨw phtéh)	ɛyləw khñom cɔŋ tɨw phtéh

DRILL TWELVE: Response

MODEL:	T:	khñom tiñ sraa haəy	I've already bought liquor.
	S:	εyləw look tiñ εy tiet?	Now, what else are you going to buy?
a.		kee rien phiasaa khmaε haəy	εyləw kee rien εy tiet?
b.		yəəŋ məəl səphɨw haəy	εyləw look məəl εy tiet?
c.		khñom ñam baay haəy	εyləw look ñam εy tiet?
d.		khñom tɨw phtéh haəy	εyləw look tɨw naa tiet?
e.		yəəŋ cuop néʔ kruu haəy	εyləw yəəŋ cuop néʔnaa tiet?
f.		look kruu móo haəy	εyləw néʔnaa móo tiet?
g.		look kruu tɨw saalaa haəy	εyləw look kruu tɨw naa tiet?

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL:	T:	khñom məəl kon nih haəy	(mə dɔɔŋ)	I've seen this movie already. (once)
	S:	khñom cɔŋ məəl mə dɔɔŋ tiet		I want to see (it) once more.
*a.		khñom məəl səphɨw thom nih haəy	(mə dɔɔŋ) [big]	khñom cɔŋ məəl mə dɔɔŋ tiet
*b.		khñom ñam kəfee haəy	(mə kaεv) [glass]	khñom cɔŋ ñam mə kaεv tiet
*c.		khñom tiñ sraa haəy	(mə dɔɔp) [bottle]	khñom cɔŋ tiñ mə dɔɔp tiet
d.		khñom ñam baay haəy	(mə dɔɔŋ)	khñom cɔŋ ñam mə dɔɔŋ tiet
*e.		khñom tiñ laan touc nih haəy	(muoy) [small]	khñom cɔŋ tiñ laan muoy tiet
f.		khñom cuop niaŋ haəy	(mə dɔɔŋ)	khñom cɔŋ cuop mə dɔɔŋ tiet

DRILL FOURTEEN: Transformation

MODEL:	T:	phtéh khñom nɨw cit saalaa	My home is near the school.
	S:	pii phtéh look tɨw saalaa cit eh?	How far is it, from your hom to the school?
a.		haaŋ baay cən nɨw chŋaay pii saalaa	pii haaŋ baay cən tɨw saalaa chŋaay eh?
b.		saalaa khñom nɨw cit waasɨntón	pii saalaa look tɨw waasɨntón cit eh?
c.		rooŋ kon nɨw chŋaay pii phtéh khñom	pii rooŋ kon tɨw phtéh look chŋaay eh?
d.		waasɨntón nɨw cit nuu yɔɔk	pii waasɨntón tɨw nuu yɔɔk cit eh?

e. srok khmaɛ nɨw chŋaay pii srok aameerɨk	pii srok khmaɛ tɨw srok aameerɨk chŋaay eh?
f. phtéh khñom nɨw cit rooŋ kon	pii phtéh look tɨw rooŋ kon cit eh?

DRILL FIFTEEN: Transformation

MODEL:	T: khñom məəl kon nih mə dooŋ həh	I saw this movie once already.
	S: cuon kaal khñom məəl kon mə dooŋ tiet	Sometimes, I see movies again.
a.	khñom məəl səphɨw nih mə dooŋ həh	cuon kaal khñom məəl səphɨw mə dooŋ tiet
b.	khñom ñam kəfee mə kaɛv həh	cuon kaal khñom ñam kəfee mə kaɛv tiet
c.	khñom tiñ sraa mə doop həh	cuon kaal khñom tiñ sraa mə doop tiet
d.	khñom ñam baay mə dooŋ həh	cuon kaal khñom ñam baay mə dooŋ tiet
e.	khñom tiñ laan muoy həh	cuon kaal khñom tiñ laan muoy tiet
f.	khñom pərien mə dooŋ həh	cuon kaal khñom pərien mə dooŋ tiet

DRILL SIXTEEN: Transformation

MODEL:	T: khñom tɨw phtéh	I go home.
	S: look tɨw dol phtéh maoŋ pəmaan?	What time do you get home?
a.	khñom tɨw saalaa	look tɨw dol saalaa maoŋ pəmaan?
b.	khñom tɨw nuu yook	look tɨw dol nuu yook maoŋ pəmaan?
c.	khñom tɨw srok khmaɛ	look tɨw dol srok khmaɛ maoŋ pəmaan?
d.	khñom tɨw haaŋ baay	look tɨw dol haaŋ baay maoŋ pəmaan?
e.	khñom tɨw rooŋ kon	look tɨw dol rooŋ kon maoŋ pəmaan?
f.	khñom tɨw bɔŋ	look tɨw dol bɔŋ maoŋ pəmaan?

Useful Words and Phrases

dɔɔŋ pəkka	ដងប៉ាកកា	pen
kdaa khien	ក្តារខៀន	blackboard
dɛy sɑɑ	ដីស	chalk
prɔlɔɔŋ	ប្រឡង	a test, to take a test.
aan	អាន	to read

VOCABULARY

ah (nah)	ណាស់	very
aoy	ឲ្យ	so that, in order to
cuon kaal	ជួនកាល	sometimes
cuop	ជួប	to meet
deek	ដេក	to sleep
dɔɔp	ដប	bottle
kaɛv	កែវ	glass
kəlaɛŋ	កន្លែង	a place
kəlaɛŋ thəə kaa	កន្លែងធ្វើការ	office, place of work
kəlah	កន្លះ	half
khvah	ខ្វះ	to lack
laan	ឡាន	car
maoŋ	ម៉ោង	hour, clock
maoŋ pəmaan?	ម៉ោងប៉ុន្មាន?	what time?
mə ŋay	មួយថ្ងៃ	one day, a day
peel	ពេល	time; when
pəmaan	ប៉ុន្មាន	how many, how much
pii...tɨw...	ពី...ទៅ	from...to...
prɨk	ព្រឹក	morning
səmraan	សម្រាន្ត	to sleep (formal)
thəə kaa	ធ្វើការ	to work
thlay	ថ្លៃ	expensive
thom	ធំ	big
tiet	ទៀត	more, in addition
tɨw dɔl	ទៅដល់	to arrive
touc	តូច	small

LESSON EIGHT

DIALOGUE

	kaət	to be born
	chnam	year
1.	tom - look kaət ŋay naa? chnam naa	What day were you born? What year?
	meesaa	April
2.	sok - khñom kaət ŋay məphεy meesaa, chnam saεsəp bεy	I was born on April 20th, (year) forty-three
3.	tom - nɨw srok naa?	What country? (town)
	khaεt	province
4.	sok - nɨw khaεt kəpúŋ caam	In Kompong Cham Province.
5.	tom - εyləw look thəə εy?	Now what are you doing?
	kəpúŋ	in the process of
	khaaŋ	side; in
	pεεt	medicine; hospital medical practitioner
6.	sok - khñom kəpúŋ rien khaaŋ pεεt	I'm studying medicine.
	pəpún	wife
	rəh	or
	haəy rəh nɨw	yet?
7.	tom - look mian pəpún haəy rəh nɨw?	Do you already have a wife (or not)?
	liiv	bachelor, single (male or female)
8.	sok - baat, khñom nɨw liiv eh	No, I am still single.
	bɔɔŋ	older brother or sister
	pʔoun	younger brother or sister
	bɔɔŋ pʔoun	siblings; relatives
9.	tom - look mian bɔɔŋ pʔoun nɨw srok nih eh?	Do you have relatives in this country?
	néʔ	'person'
10.	sok - baat, khñom mian bɔɔŋ pii néʔ	Yes, I have two older brothers.

១. ចិម លោកកើតថ្ងៃណា? ឆ្នាំណា?
២. សុខ ខ្ញុំកើតថ្ងៃម្ភៃមេសាឆ្នាំសែសិបបី។
៣ ចិម នៅស្រុកណា?
៤. សុខ នៅខេត្តកំពង់ចាម។
៥. ចិម ឥឡូវលោកធ្វើអី?
៦. សុខ ខ្ញុំកំពុងរៀនខាងពេទ្យ។
៧. ចិម លោកមានប្រពន្ធហើយឬនៅ?
៨. សុខ បាទ ខ្ញុំនៅលីវទេ។
៩. ចិម លោកមានបងប្អូននៅស្រុកនេះទេ?
១០. សុខ បាទ ខ្ញុំមានបងពីរនាក់។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

6. The preverbal auxiliary **កំពុង** /kəpúŋ/ means 'to be in the process of; currently ...-ing.' For example,

វា ញ៉ាំ ខ្ញុំ កំពុង ដេក
via ñam khñom kəpúŋ deek
I was sleeping when he ate.

In the above example, the period covered by **កំពុង** /kəpúŋ/ can be described in terms of minutes. As sentence 6 shows, the period of time covered by **កំពុង** /kəpúŋ/ can also extend over a period of years , depending on context.

6. **ខាង** /khaaŋ/ means 'side.' It is also used to mean 'in the area, field of,' e.g.

ខ្ញុំ ធ្វើ ការ ខាង បង្រៀន
khñom thəə kaa khaaŋ bɔŋrien
I work in the teaching field.

When you ask someone about his major field of study, you would ask

លោក រៀន ខាង អ្វី
look rien khaaŋ ɛy
What is your field of study?

7. A 'yet' question is asked with the formula ហើយឬនៅ /haəy rəh nɨw/. (This type of question is discussed also in the synopsis. Please read section S.4.2.2.1 in the grammatical sketch.) A positive answer to this type of question would be

   បាទ (ធ្វើ) ហើយ
   baat (thəə) haəy
   Yes, I have (done it).

   A full negative answer will contain មិនទាន់/mɨn tɔ́n/ 'not yet:' the short answer may be introduced by ទេ /tee/ 'no' or នៅ/nɨw/ 'still,' e.g.

   (បាទ) ទេ (ខ្ញុំ មិន ទាន់ ធ្វើ ទេ)
   (baat) tee (khñom mɨn tɔ́n thəə eh)
   No, (I haven't done it yet).

   or

   បាទ នៅ (ខ្ញុំ មិន ទាន់ ធ្វើ ទេ)
   (baat) nɨw (khñom mɨn tɔ́n thəə eh)
   Not yet, I haven't done it yet.

8. Note the use of ទេ /eh/ in a sentence which is neither interrogative nor negative. Here it indicates a slight contradiction of the previous speaker, since probably the question 'Are you married?' was asked with the expectation of a 'yes' answer.

9. The members of the immediate family are:

   ឪពុក /əwpuk/ father
   ម្ដាយ /mədaay/ mother
   បង /bɔɔŋ/ older sibling (male or female)
   ប្អូន /pˀoun/ younger sibling (male or female)
   កូន /koun/ child (male or female)
   ប្ដី /pdɛy/ husband
   ប្រពន្ធ /pəpún/ wife

   Note the difference between the two words for 'child': កូន /koun/ is used to refer to someone's child, a member of a specific individual's family; ក្មេង /kmeeŋ/ refers to children in general. Thus

   គាត់មាន កូន ច្រើន
   kɔ́t mian koun craən
   He has many children.

but

មាន ក្មេង ច្រើន នៅ នេះ
mian kmeeŋ craən nɨw nih
There are a lot of children here.

The compound noun បងប្អូន /bɔɔŋ p?oun/ means 'brothers and sisters;' it is also used in casual speech to mean 'relatives.'

Cambodian family structure and kinship system are further treated in the grammatical sketch at U.2.

10. You have already seen that when you count things (except time words like ថ្ងៃ /ŋay/ 'day'), the number follows the noun. For counting many objects, you also add another word following the number, e.g. នាក់/néʔ/ in បងពីរនាក់ /bɔɔŋ pii néʔ/ 'two older siblings.' This type of construction is very similar to English 'one loaf of bread' or 'ten head of cattle.' If we call words like 'loaf-of' or 'head-of' classifiers, we can say that in Cambodian nouns are counted in the construction

noun +	number +	classifier
បង	ពីរ	នាក់
bɔɔŋ	pii	néʔ
older-sibling	two	humans

នាក់/néʔ/ is the classifier used to count human beings; other objects are counted with other classifiers, and some generally appear with no classifier at all. (Please read in the grammatical sketch at section S.2.1.2 for a fuller discussion of classifiers.)

Note that time words occur in the same position as classifiers. This is because, in fact, they can be considered classifiers for the noun ពេល/peel/ 'time,' which is usually not expressed. For example(ពេល)បីយប់ /(peel) bɛy yup/ 'three nights (of time).'

When quantities are mentioned, the substance comes first then the number, and then the measurement in the classifier position, e.g. ស្រាមួយដប /sraa mə dɔɔp/ 'one bottle of liquor.' The measurement word, e.g. ដប /dɔɔp/ 'bottle,' here serves as a kind of classifier.

DRILLS

DRILL NO.

2. Note that there is a new word for 'sleep' គេង /keeŋ/. This word is less formal than សំរាន្ត/sɔmraan/ but more formal than ដេក /deek/. It is used among adults primarily in Phnom Penh; outside of Phnom Penh it is used largely with children.

8. Note that 'when' need not be translated into Cambodian. The two clauses can simply be juxtaposed (cf. grammatical sketch S.4.1.2).

9. ស្រី /srεy/ means 'woman, female' and ប្រុស /proh/ means 'man, male.' Following a kinship term like កូន /koun/ 'child' which does not indicate sex, these two words can be used to designate the sex of the relative, e.g. កូនស្រី /koun srεy/ 'daughter.' They are not obligatory, however.

9. Before a classifier the number មួយ /muoy/ is usually reduced to ម៉ /mə/ in speech.

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T:	koun look aayuʔ pəmaan?	(bεy) [child]	How old is your child? (three)
S:	koun khñom aayuʔ bεy chnam		My child is three years old.
a.	bɔɔŋ niaŋ aayuʔ pəmaan?	(məphεy bεy)	bɔɔŋ khñom aayuʔ məphεy bεy chnam
b.	pʔoun look aayuʔ pəmaan?	(dɔp pəmboun)	pʔoun khñom aayuʔ dɔp pəmbuon chnam
c.	look kruu aayuʔ pəmaan?	(məphεy pram)	khñom aayuʔ məphεy pram chnam
d.	pdεy look srεy aayuʔ pəmaan?	(saamsəp pram) [husband]	pdεy khñom aayuʔ saamsəp pram chnam
e.	puoʔmaaʔ niaŋ aayu? pəmaan?	(məphεy muoy)	puoʔmaaʔ khñom aayuʔ məphεy muoy chnam
f.	look aayuʔ pəmaan?	(məphεy pii)	khñom aayuʔ məphεy pii chnam

DRILL TWO: Substitution

NOTE: /nɨw peel/ means 'at the time; while.'

MODEL: T: look móo dɔl nɨw peel khñom kəpúŋ kɨt (keeŋ)

S: look móo dɔl nɨw peel khñom kəpúŋ keeŋ

T: You arrived while I was thinking. (sleep)

S: You arrived while I was sleeping. (I was sleeping when you arrived)

a. look móo dɔl nɨw peel khñom kəpúŋ məəl səphɨw	(rien khmaɛ)
b. look móo dɔl nɨw peel khñom kəpúŋ rien khmaɛ	(məəl kon)
c. look móo dɔl nɨw peel khñom kəpúŋ məəl kon	(ñam baay)
d. look móo dɔl nɨw peel khñom kəpúŋ ñam baay	(pərien khmaɛ)
e. look móo dɔl nɨw peel khñom kəpúŋ pərien khmaɛ	(təsee səphɨw)
f. look móo dɔl nɨw peel khñom kəpúŋ təsee səphɨw	

DRILL THREE: Response

MODEL: T: maoŋ pəmbuon, look kəpúŋ thəə ɛy? (keeŋ)
S: maoŋ pəmbuon, khñom kəpúŋ keeŋ
T: At nine o'clock, what were you doing? (sleep)
S: At nine o'clock, I was sleeping.

a. maoŋ pəmbuon, look kəpúŋ thəə ɛy? (məəl səphɨw)
maoŋ pəmbuon, khñom kəpúŋ məəl səphɨw
b. maoŋ pəmbuon, look kəpúŋ thəə ɛy? (rien)
maoŋ pəmbuon, khñom kəpúŋ rien
c. maoŋ pəmbuon, look kəpúŋ thəə ɛy? (məəl kon)
maoŋ pəmbuon, khñom kəpúŋ məəl kon
d. maoŋ pəmbuon, look kəpúŋ thəə ɛy? (ñam baay)
maoŋ pəmbuon, khñom kəpúŋ ñam baay
e. maoŋ pəmbuon, look kəpúŋ thəə ɛy? (pərien)
maoŋ pəmbuon, khñom kəpúŋ pərien
f. maoŋ pəmbuon, look kəpúŋ thəə ɛy? (daə leeŋ)
maoŋ pəmbuon, khñom kəpúŋ daə leeŋ

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: look mian pəpún haəy rəh nɨw?	Are you married yet (or not)?
S: baat, khñom mian pəpún həh	Yes, I'm married.
a. look ñam baay haəy rəh nɨw?	baat, khñom ñam baay həh
b. look məəl kon nih haəy rəh nɨw?	baat, khñom məəl kon nih həh
c. niaŋ məəl səphɨw nih haəy rəh nɨw?	cah, khñom məəl səphɨw nih həh
d. look kruu pərien təsee haəy rəh nɨw?	baat, khñom pərien təsee həh
e. niaŋ tɨw leeŋ nuu yɔɔk haəy rəh nɨw?	cah, khñom tɨw leeŋ nuu yɔɔk həh
f. look srɛy mian koun haəy rəh nɨw?	cah, khñom mian koun həh

DRILL FIVE: Response

MODEL:	T: look mian pəpún haəy rəh nɨw?	Are you married (or not)?
	S: tee, khñom mɨn tón mian pəpún eh	No, I'm not married yet.
a.	look ñam baay haəy rəh nɨw?	tee, khñom mɨn tón ñam baay eh
b.	look məəl kon nih haəy rəh nɨw?	tee, khñom mɨn tón məəl kon nih eh
c.	niaŋ məəl səphɨw nih haəy rəh nɨw?	tee, khñom mɨn tón məəl səphɨw nih eh
d.	look kruu pərien təsee haəy rəh nɨw?	tee, khñom mɨn tón pərien təsee eh
e.	niaŋ tɨw leeŋ nuu yɔɔk haəy rəh nɨw?	tee, khñom mɨn tón tɨw leeŋ nuu yɔɔk eh
f.	look srɛy mian koun haəy rəh nɨw?	tee, khñom mɨn tón mian koun eh

DRILL SIX: Response

MODEL$_1$:	T: look mian pəpún haəy **rɨɨ** nɨw?	(haəy)	Are you married yet? (yes)
	S: baat, khñom mian pəpún həh		Yes, I am.
MODEL$_2$:	T: look mian pəpún haəy **rɨɨ** nɨw?	(nɨw)	Are you married yet? (no)
	S: baat tee, khñom mɨn tón mian pəpún eh		No, I'm not married yet.
a.	look məəl kon nuh haəy **rɨɨ** nɨw?	(haəy)	baat khñom məəl kon nuh həh
b.	look məəl kon nuh haəy **rɨɨ** nɨw?	(nɨw)	baat tee khñom mɨn tón məəl kon nuh eh
c.	look kruu cuop néʔ kruu haəy **rɨɨ** nɨw?	(haəy)	baat khñom cuop néʔ kruu həh
d.	kee tɨw dɔl phtéh haəy **rɨɨ** nɨw?	(haəy)	baat kee tɨw dɔl phtéh həh
e.	look kruu cuop néʔ kruu haəy **rɨɨ** nɨw?	(nɨw)	baat tee khñom mɨn tón cuop néʔ kruu tee
f.	kee tɨw dɔl phtéh haəy **rɨɨ** nɨw?	(nɨw)	baat tee kee tɨw mɨn tón dɔl phtéh eh

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL:	T: khñom kəpúŋ keeŋ	(móo dɔl)	I was sleeping. (arrive)
	S: khñom kəpúŋ keeŋ look móo dɔl		I was sleeping when you arrived.
a.	khñom kəpúŋ məəl səphɨw		khñom kəpúŋ məəl səphɨw look móo dɔl
b.	khñom kəpúŋ rien		khñom kəpúŋ rien look móo dɔl
c.	khñom kəpúŋ məəl kon		khñom kəpúŋ məəl kon look móo dɔl
d.	khñom kəpúŋ ñam		khñom kəpúŋ ñam look móo dɔl
e.	khñom kəpúŋ pərien		khñom kəpúŋ pərien look móo dɔl
f.	khñom kəpúŋ təsee		khñom kəpúŋ təsee look móo dɔl

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: look mian bɔɔŋ pˀoun pəmaan néˀ ? (buon)

S: khñom mian bɔɔŋ pˀoun buon néˀ

T: How many brothers and sisters do you have? (four)

S: I have four brothers and sisters.

a.	look mian bɔɔŋ pəmaan néˀ ?	(pii)	khñom mian bɔɔŋ pii néˀ
b.	look mian pˀoun pəmaan néˀ ?	(pii)	khñom mian pˀoun pii néˀ
c.	look mian bɔɔŋ proh pəmaan néˀ ?	(bɛy) [male]	khñom mian bɔɔŋ proh bɛy néˀ
d.	look mian bɔɔŋ srɛy pəmaan néˀ ?	(muoy) [female]	khñom mian bɔɔŋ srɛy mə néˀ
e.	look mian pˀoun srɛy pəmaan néˀ ?	(bɛy)	khñom mian pˀoun srɛy bɛy néˀ
f.	look mian koun səh pəmaan néˀ ?	(pram)	khñom mian koun səh pram néˀ

DRILL NINE: Response

MODEL: T: əwpuk mədaay look nɨw aɛnaa? (srok khmaɛ)
[father]
[mother]

S: əwpuk mədaay khñom nɨw srok khmaɛ

T: Where do your parents live? (Cambodia)

S: My parents live in Cambodia.

a.	əwpuk mədaay look nɨw rúh tee?	(slap [ɔh] həh) [to die] [to live, to be alive] [to be all gone]	əwpuk mədaay khñom slap (ɔh) həh
b.	əwpuk mədaay look mian koun pəmaan néˀ ?	(pram)	əwpuk mədaay khñom mian koun pram néˀ
c.	əwpuk mədaay look mian koun proh pəmaan néˀ?	(pii)	əwpuk mədaay khñom mian koun proh pii néˀ
d.	əwpuk mədaay look mian koun srɛy pəmaan néˀ ?	(bɛy)	əwpuk mədaay khñom mian koun srɛy bɛy néˀ
e.	əwpuk mədaay look mian laan eh?	(pəraŋ muoy)	əwpuk mədaay khñom mian laan pəraŋ muoy
f.	əwpuk mədaay look mian phtéh eh?	(muoy)	əwpuk mədaay khñom mian phtéh muoy

DRILL TEN: Transformation

MODEL:	T:	look móo srok khmaɛ pəmaan chnam həh?	How long have you been in Cambodia?
	S:	look móo srok khmaɛ chnam naa?	Which year did you come to Cambodia?

a.	look móo srok aameerɨk pəmaan chnam həh?	look móo srok aameerɨk chnam naa?
b.	look tiñ səphɨw nih pəmaan ŋay həh?	look tiñ səphɨw nih ŋay naa?
c.	look cuop puoʔmaaʔ srɛy look pəmaan chnam həh?	look cuop puoʔmaaʔ srɛy look chnam naa?
d.	look rien khmaɛ pəmaan khaɛ həh?	look rien khmaɛ khaɛ naa?
e.	koun look tɨw srok pəraŋ pəmaan chnam həh?	koun look tɨw srok pəraŋ chnam naa?
f.	look pərien khmaɛ pəmaan chnam həh?	look pərien khmaɛ chnam naa?

DRILL ELEVEN. Transformation

MODEL. T.	look móo srok khmaɛ chnam naa?	What year did you come to Cambodia?
S.	look móo srok khmaɛ pəmaan chnam əh?	How many years have you been in Cambodia?
a.	look móo dɔl nɨh maoŋ pəmaan?	look móo dɔl nɨh pəmaan maoŋ eh?
b.	kee nɨw srok yuon khaɛ naa?	kee nɨw srok yuon pəmaan khaɛ əh?
c.	look srɛy tiñ laan nuh chnam naa?	look srɛy tiñ laan nuh pəmaan chnam əh?
d.	look mian pəpún khaɛ naa?	look mian pəpún pəmaan khaɛ əh?
e.	kee nɨw nɨh maoŋ pəmaan?	kee nɨw nɨh pəmaan maoŋ əh?
f.	néʔ kruu cuop look kruu chnam naa?	néʔ kruu cuop look kruu pəmaan chnam əh?

Useful Words and Phrases

ñóp	ញាប់	rapidly
thaa aoy lɨɨ	ថាឲ្យឮ	to say aloud
cam	ចាំ	wait
khɔm	ខំ	try, try and...
prap	ប្រាប់	to tell

VOCABULARY

aayu?	អាយុ	age, to be....years old
bɔɔŋ	បង	older sibling
bɔɔŋ p?oun	បងប្អូន	brothers and sisters; relatives
chnam	ឆ្នាំ	year
əwpuk	ឪពុក	father
əwpuk mədaay	ឪពុកម្ដាយ	parents
haəy rəh nɨw, həh rəh nɨw, rəh nɨw		yet? ហើយឬនៅ, ហើយឬនៅ, ឬនៅ
kaət	កើត	to be born
keeŋ	គេង	to sleep
kəpúŋ	កំពុង	be in the act of
khaɛt	ខេត្ត, ខេត្រ	province
khaaŋ	ខាង	side; on; (see note)
koun	កូន	child
liiv	លីវ	bachelor, single
meesaa	មេសា	April
mədaay	ម្ដាយ	mother
né?	នាក់	classifier for person
ɔh	អស់	to be out of, all (finished), to be all gone
p?oun	ប្អូន	younger sibling
pdɛy	ប្ដី	husband
pəpún	ប្រពន្ធ	wife
pɛɛt	ពេទ្យ	doctor, hospital; medical; medical practitioner; medicine
proh	ប្រុស	male, man
rəh, rɨɨ	ឬ	or
rúh	រស់	to be alive
slap (ɔh) həh	ស្លាប់(អស់)ហើយ	to have passed away
srɛy	ស្រី	female, woman

LESSON NINE

DIALOGUE

cbap	permission; law, rule
som (cbap)	to ask for permission
cɛñ	to leave, to go out
mun maoŋ	early (ahead of time)
ntɛc	a little

1. tom - look, ŋay nih khñom som (cbap) cɛñ mun maoŋ ntɛc həh
Sir, today may I have permission to leave a little early?

mɛc	why, how
mian kaa ɛy	for what affair, what's the matter; what can I do for you?

2. sok - mɛc, mian kaa ɛy?
Why? For what affair?

kruu pɛɛt	doctor

3. tom - baat, khñom trəw tɨw cuop kruu pɛɛt
I have to go to see the doctor.

4. sok - look tɨw kruu pɛɛt aɛnaa?
Where is the doctor you are going to?

5. tom - nɨw waasɨntón
In Washington.

6. sok - maoŋ pəmaan look coŋ tɨw?
What time do you want to go?

pəhaɛl	maybe, perhaps

7. tom - baat, pəhaɛl maoŋ pii kəlah
Perhaps at two thirty.

kót	he, him

8. sok - look trəw tɨw cuop kót maoŋ pəmaan?
What time do you have to see him?

taɛ	but

9. tom - maoŋ bɛy kəlah, taɛ khñom coŋ tɨw dəl mun maoŋ ntɛc
At three thirty, but I want to get there a little early.

mian ɛy	fine!, why not?
coh	to descend
mɨn bac	not necessary to
təlóp móo viñ	to return (come back)
təlóp tɨw viñ	to return (go back)

10. sok - mian ɛy tɨw coh! haəy mɨn bac təlóp móo viñ eh
Fine! (you may) go, and you don't have to come back.

11. tom - baat ɔɔ kun
Thank you.

១. ចិម លោក ថ្ងៃនេះខ្ញុំសុំ(ច្បាប់)ចេញមុនម៉ោងបន្តិចហើយ។
២. សុខ ម៉េច មានការអ្វី?
៣. ចិម បាទ ខ្ញុំត្រូវទៅជួបគ្រូពេទ្យ។
៤. សុខ លោកទៅគ្រូពេទ្យឯណា?
៥. ចិម នៅវ៉ាស៊ីនតោន។
៦. សុខ ម៉ោងប៉ុន្មានលោកចង់ទៅ?
៧. ចិម បាទ ប្រហែលម៉ោងពីរកន្លះ។
៨. សុខ លោកត្រូវទៅជួបគាត់ម៉ោងប៉ុន្មាន?
៩. ចិម ម៉ោងបីកន្លះ តែខ្ញុំចង់ទៅដល់មុនម៉ោងបន្តិច។
១០. សុខ អញ្ជើញទៅចុះ ហើយមិនបាច់ត្រឡប់មកវិញទេ។
១១. ចិម បាទ អរគុណ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. The word ហើយ /həh/ here does not mean 'already.' The meaning it gives to this sentence is 'so that it will be all settled and we don't have to worry about it any more.' This is the usual meaning for ហើយ /həh/ when it occurs at the end of a clause which in some way refers to the future and not to previous completed action. Cf. A.4.4(e) in the grammatical sketch.

9. In a situation where one person has expressed a desire to do something or an interest in doing it, another person can give the proposed activity his approval by use of ចុះ /coh/ at the end of a clause. ចុះ /coh/ has the meaning 'go ahead and..., feel free to...,' e.g.

ទិញ ឡាន ចុះ
tiñ laan coh
Go ahead and buy a car!

10. The auxiliary ត្រូវ /trəw/ 'must' has two negatives. The usual way of negating ត្រូវ /trəw/ is by មិនបាច់ /mɨn bac/ 'no need, don't have to,' e.g.

គេមិនបាច់និយាយអង់គ្លេសទេ ព្រោះខ្ញុំរៀនខ្មែរហើយ
kee mɨn bac niyiey ɔŋglee tee pruh khñom rien khmaɛ haəy
They don't have to speak English because I've studied Cambodian.

Sometimes ត្រូវ /trəw/ is negated by មិនត្រូវ /mɨn trəw/–'must not,' e.g.

គេ មិន ត្រូវ ចាំ នៅ នេះ
kee mɨn trəw cam nɨw nih
They mustn't wait here.

DRILLS

DRILL NO.

4. ត្រូវតែ /trəw tə/ means the same as ត្រូវ /trəw/ 'must, have to.'

6. You have already studied អង្កាល /ŋkaal/ 'when?' (non-past) in lesson 3. In this lesson you learn ពីអង្កាល /pii ŋkaal/ 'when?' which is used only for past time contexts. For example

លោក មក ដល់ អង្កាល
look móo dol ŋkaal?
When will you arrive?

but លោក មក ដល់ ពី អង្កាល
look móo dol pii ŋkaal?
When did you arrive?

10. When Cambodian says 'A is a B,' the word 'is' is translated by the word ជា /cia/ 'is,' e.g.

គាត់ ជា គ្រូ ពេទ្យ
kót cia kruu pɛɛt
He's a doctor.

Note that when Cambodian says 'A is C,' and C is an adjective, 'is' is not translated into Cambodian. This is because an adjective is a type of verb in Cambodian (cf. grammatical sketch V.2.2 above). For instance in

ឡាន អាមេរិកាំង ធំ ណាស់
laan aamerikaŋ thom nah
American cars are very large.

the adjective ធំ /thom/ means 'is large,' not just 'large.'

When Cambodian says 'A is at D,' 'is at' is translated នៅ /nɨw/, e.g.

ផ្ទះ ខ្ញុំ នៅ ភ្នំ ពេញ
phtéh khñom nɨw phnum pɨñ
My house is in Phnom Penh.

Please read R.2.1(1) in the grammatical sketch.

11. The copula ជា is negated by មិនមែនជា...ទេ /mɨn mɛɛn cia...eh/ 'isn't, aren't etc.' You cannot say * មិនជា /mɨn cia/.[1] For example:

គាត់ មិន មែន ជា គ្រូ ពេទ្យ ទេ
kót mɨn mɛɛn cia kruu pɛɛt eh
He's not a doctor.

---

[1] The preceding asterisk indicates a hypothetical, non-occurring form.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: ŋay nih khñom som cɛñ mun maoŋ ntɛc (tɨw mun maoŋ ntɛc)

S: ŋay nih khñom som tɨw mun maoŋ ntɛc

T: Today, I (would like to) ask permission to leave a little early. (go)

S: Today, I (would like to) ask permission to go a little early.

a.	ŋay nih khñom som tɨw mun maoŋ ntɛc	(daə leeŋ ntɛc)
*b.	ŋay nih khñom som daə leeŋ ntɛc	(chup rien mə ŋay) [to stop]
c.	ŋay nih khñom som chup rien mə ŋay	(tɨw məəl kon)
d.	ŋay nih khñom som tɨw məəl kon	(tɨw rien róm)
e.	ŋay nih khñom som tɨw rien róm	(cɛñ mun maoŋ ntɛc)
f.	ŋay nih khñom som cɛñ mun maoŋ ntɛc	

DRILL TWO: Response

MODEL: T: look som cbap tɨw naa? (pɛɛt) Where did you ask permission to go to? (hospital)

S: khñom trəw tɨw pɛɛt I have to go to the hospital.

a.	look som cbap tɨw naa?	(pɛɛt)	khñom trəw tɨw pɛɛt
b.	look som cbap tɨw naa?	(cuop puoʔmaaʔ srɛy)	khñom trəw tɨw cuop puoʔmaaʔ srɛy
*c.	look som cbap tɨw naa?	(pətup tɨk) [room] [bathroom]	khñom trəw tɨw pətup tɨk
d.	look som cbap tɨw naa?	(baək luy)	khñom trəw tɨw baək luy
e.	look som cbap tɨw naa?	(cuop mədaay khñom)	khñom trəw tɨw cuop mədaay khñom
f.	look som cbap tɨw naa?	(cuop kruu pɛɛt)	khñom trəw tɨw cuop kruu pɛɛt

DRILL THREE: Response

MODEL: T: look cam kruu pɛɛt pəmaan maoŋ? (mə maoŋ)

S: khñom cam kruu pɛɛt mə maoŋ

T: How long were you waiting for the doctor?

S: I was waiting for the doctor for one hour.

*a. look cam khñom pəmaan maoŋ? (dɔp pram mənut)
[minute]

khñom cam look dɔp pram mənut

b. look cam puoʔmaaʔ srɛy look pəmaan maoŋ? (kəlah maoŋ)

khñom cam puoʔmaaʔ srɛy khñom kəlah maoŋ

*c. look cam laan chnuol pəmaan maoŋ? (dɔp mənut)
[bus]

khñom cam laan chnuol dɔp mənut

d. look cam əwpuk mədaay look pəmaan maoŋ? (məphɛy mənut)

khñom cam əwpuk mədaay khñom məphɛy mənut

e. look cam puoʔmaaʔ look pəmaan maoŋ? (pii)

khñom cam puoʔmaaʔ khñom pii maoŋ

f. look cam baay pəmaan maoŋ? (kəlah maoŋ)

khñom cam baay kəlah maoŋ

DRILL FOUR: Response

NOTE: trəw tə is the same as trəw 'must.'

MODEL: T: look coul cət rien phiasaa khmaɛ eh?

S: khñom mɨn coul cət eh, taɛ khñom trəw tə rien

T: Do you like to study Cambodian?

S: I don't like to, but I have to (study).

a. look coul cət rien phiasaa khmaɛ eh?

khñom mɨn coul cət eh, taɛ khñom trəw tə rien

b. look coul cət məəl səphɨw eh?

khñom mɨn coul cət eh, taɛ khñom trəw tə məəl

c. kañña coul cət cam laan chnuol eh?

khñom mɨn coul cət eh, taɛ khñom trəw tə cam

d. look coul cət ñam baarɛy eh?

khñom mɨn coul cət eh, taɛ khñom trəw tə ñam

e. look coul cət thəə kaa eh?

khñom mɨn coul cət eh, taɛ khñom trəw tə thəə kaa

f. look coul cət tɨw pɛɛt eh?

khñom mɨn coul cət eh, taɛ khñom trəw tə tɨw

DRILL FIVE: Transformation

NOTE: You won't need a word to mean 'at' when you use a time expression in speaking. Here the time expression is first, but it could also be last.

MODEL:	T:	khñom tɨw nuu yɔɔk	(maoŋ dɔp)	I went to New York. (ten o'clock)
	S:	maoŋ dɔp, khñom tɨw dɔl nuu yɔɔk		At ten o'clock I arrived in New York.
a.		look móo waasɨntón	(maoŋ bɛy)	maoŋ bɛy, look móo dɔl waasɨntón
b.		yəəŋ tɨw kaaliifonii	(knoŋ buon ŋay)	knoŋ buon ŋay, yəəŋ tɨw dɔl kaaliifonii

c. puoʔmaaʔ khñom móo srok aameerɨk (sʔaɛk) sʔaɛk, puoʔmaaʔ khñom móo dɔl srok aameerɨk

d. kót tɨw chiikaagoo (ŋay nih) ŋay nih, kót tɨw dɔl chiikaagoo

e. look móo saalaa (maoŋ pəmbɛy) maoŋ pəmbɛy, look móo dɔl saalaa

f. khñom tɨw srok khmaɛ (knoŋ mə aatɨt) knoŋ mə aatɨt, khñom tɨw dɔl srok khmaɛ

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: khñom tɨw nuu yɔɔk (maoŋ dɔp) I went to New York. (ten o'clock)

S: khñom tɨw dɔl nuu yɔɔk maoŋ dɔp I arrived in New York at ten o'clock.

a. yəəŋ tɨw srok khmaɛ (chnam haasəp pəmpɨl)
yəəŋ tɨw dɔl srok khmaɛ chnam haasəp pəmpɨl

b. kee móo srok aameerɨk (ŋkaal)
kee móo dɔl srok aameerɨk ŋkaal?

c. yəəŋ tɨw saalaa (maoŋ pəmaan)
yəəŋ tɨw dɔl saalaa maoŋ pəmaan?

d. khñom tɨw phtéh (maoŋ dɔp saamsəp pram)
khñom tɨw dɔl phtéh maoŋ dɔp saamsəp pram

e. néʔ kruu tɨw srok yuon (ŋkaal)
néʔ kruu tɨw dɔl srok yuon ŋkaal?

f. look kruu móo srok aameerɨk viñ (pii ŋkaal)
look kruu móo dɔl srok aameerɨk viñ pii ŋkaal?

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: look tɨw phtéh eh? Are you going home?

S: tee, khñom mɨn bac tɨw phtéh eh No, I don't have to go home.

a. look rien eh? tee, khñom mɨn bac rien eh

b. look som cbap eh? tee, khñom mɨn bac som cbap eh

c. look cam laan chnuol eh? tee, khñom mɨn bac cam laan chnuol eh

d. look chup eh? tee, khñom mɨn bac chup eh

e. look təlóp móo viñ eh? tee, khñom mɨn bac təlóp móo viñ eh

f. look cɛñ mun maoŋ eh? tee, khñom mɨn bac cɛñ mun maoŋ eh

DRILL EIGHT: Response

MODEL:	T:	khñom mɨn bac tɨw phtéh eh	I don't have to go home.
	S:	tee, look trəw tə tɨw phtéh	No, you must go home.
a.		khñom mɨn bac tɨw rien eh	tee, look trəw tə rien
b.		khñom mɨn bac som cbap eh	tee, look trəw tə som cbap
c.		khñom mɨn bac cam laan chnuol eh	tee, look trəw tə cam laan chnuol
d.		khñom mɨn bac chup eh	tee, look trəw tə chup
e.		khñom mɨn bac təlóp móo viñ eh	tee, look trəw tə təlóp móo viñ
f.		khñom mɨn bac cɛñ mun maoŋ eh	tee, look trəw tə cɛñ mun maoŋ

DRILL NINE: Response

MODEL:	T:	khñom coŋ məəl səphɨw nin	I want to read this book.
	S:	mian ɛy, məəl coh	Go ahead, read it.
a.		khñom coŋ ñam baarɛy knoŋ thnaˀ	mian ɛy, ñam coh
b.		khñom coŋ tɨw phtéh	mian ɛy, tɨw coh
c.		khñom coŋ təsee	mian ɛy, təsee coh
d.		khñom coŋ baək luy khlah	mian ɛy, baək coh
e.		khñom coŋ deek	mian ɛy, deek coh
f.		khñom coŋ leeŋ bie	mian ɛy, leeŋ coh

DRILL TEN: Substitution

MODEL:	T:	look cia kruu pɛɛt	(khñom)	You (Mr.) are a doctor. (I)
	S:	khñom cia kruu pɛɛt		I am a doctor.
a.		khñom cia kruu pɛɛt	(kruu pərien)	
b.		khñom cia kruu pərien	(niaŋ)	
c.		niaŋ cia kruu pərien	(koun səh)	
d.		niaŋ cia koun səh	(look)	
e.		look cia koun səh	(khñom)	
f.		khñom cia koun səh		

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL:	T: look cia kruu pɛɛt	(khñom)	You (Mr.) are a doctor. (I)
	S: khñom mɨn mɛɛn cia kruu pɛɛt eh		I am not a doctor.
a.	khñom cia koun səh	(look)	look mɨn mɛɛn cia koun səh eh
b.	niaŋ cia néʔ kruu	(look Jones)	look Jones mɨn mɛɛn cia look kruu eh
c.	nih cia saalaa rien	(nuh)	nuh mɨn mɛɛn cia saalaa rien eh
d.	look cia aameerɨkaŋ	(khñom)	khñom mɨn mɛɛn cia aameerɨkaŋ eh
e.	laan nih cia laan khñom	(look)	laan nih mɨn mɛɛn cia laan look eh
f.	saalaa nih cia saalaa ɔŋglee	(nuh)	saalaa nuh mɨn mɛɛn cia saalaa ɔŋglee eh

Cambodian women, Phnom Penh

VOCABULARY

cam	ចាំ	to wait, to remember
cia	ជា	to be a ...
cəñ	ចេញ	to leave
chup	ឈប់	to stop, to quit
kaa	ការ	work, job, affair
kót	គាត់	he, she (third person)
kruu pərien	គ្រូបង្រៀន	teacher
kruu pɛɛt	គ្រូពេទ្យ	doctor
laan chnuol	ឡានឈ្នួល	bus
mənut	មីនុត	minute
mɛc	ម៉េច	why, how
mian	មាន	to have
mian ɛy	មានអី	fine, why not?, O.K.
mɨn bac	មិនបាច់	not necessary to, no need to
mɨn mɛɛn cia...eh	មិនមែនជា...ទេ	isn't a ...
móo dɔl	មកដល់	to arrive
mun maoŋ	មុនម៉ោង	ahead of time
ntɛc	បន្តិច	a little
pəhaɛl	ប្រហែល	maybe, perhaps, about
pətup	បន្ទប់	room
pətup tɨk	បន្ទប់ទឹក	rest room
som	សុំ	to ask for, to beg, to ask permission
som cbap	សុំច្បាប់	to ask for permission
taɛ	តែ	but
təlóp móo viñ	ត្រឡប់មកវិញ	to return, to come back
təlóp tɨw viñ	ត្រឡប់ទៅវិញ	to return, to go back
tɨk	ទឹក	water, liquid

Useful Words and Phrases

look chmúh ɛy	លោកឈ្មោះអី?	What's your name?
(baat) khñom chmúh...	(បាទ) ខ្ញុំឈ្មោះ...	My name is...
look thəə kaa ɛy?	លោកធ្វើការអី?	What's your work?
(baat) khñom cia...	(បាទ) ខ្ញុំជា...	I'm a...

LESSON TEN

DIALOGUE

		otaɛl	hotel
1.	tom -	look dəŋ otaɛl ɔŋkóo nɨw aɛnaa eh?	Do you know where the Hotel Angkor is?
		thɛy mɨn + verb	of course
		mɨn cə...pəmaan	not very...
2.	sok -	baat thɛy mɨn dəŋ. nɨw mɨn cə chŋaay pəmaan pii nih eh	Yes, I do; not very far from here.
		soum	please
		prap	to tell
		verb + baan	to be able, can, O.K.
		baan eh?	O.K.?
		phləw	street
3.	tom -	soum look prap phləw khñom tɨw otaɛl nih ntɛc baan eh?	Please, could you tell me the way to this hotel?
		troŋ	straight
		taam	along, following
4.	sok -	look tɨw troŋ taam phləw nih tɨw	You go straight along this street.
5.	tom -	baat. haəy phləw ɛy tiet?	Yes, and then what?
		phləəŋ	fire; electricity, light
		kəhɔɔm	red
		phləəŋ kəhɔɔm	traffic light
		bɔt	to turn (intrans.)
		chveeŋ	left
6.	sok -	tɨw dɔl phləəŋ kəhɔɔm look bɔt chveeŋ	When you arrive at the red light, you turn left.
7.	tom -	khñom trəw bɔt kəlaɛŋ naa tiet eh?	Do I have to turn at any other places?
		khəəñ	to see
		nɨŋ	this, that; the
8.	sok -	tee look, pəhaɛl bɛy phləw, look khəəñ otaɛl nɨŋ əh	No, in about three blocks (streets), you'll see the hotel.
9.	tom -	ɔɔ kun look	Thank you, sir.
10.	sok -	mɨn ɛy tee	You're welcome.

១. ចិម លោកដឹងអូតែលអូស្តូរនៅឯណាទេ?
២. សុខ បាទ ចិមិនដឹង នៅមិនជាឆ្ងាយប៉ុន្មានពីនេះទេ។
៣. ចិម សុំលោកប្រាប់ផ្លូវខ្ញុំទៅអូតែលនេះបន្តិចបានទេ?
៤. សុខ លោកទៅត្រង់តាមផ្លូវនេះទៅ។
៥. ចិម បាទ ហើយផ្លូវអ្វីទៀត?
៦. សុខ ទៅដល់ភ្លើងក្រហមលោកបត់ឆ្វេង។
៧. ចិម ខ្ញុំត្រូវបត់កន្លែងណាទៀតទេ?
៨. សុខ ទេលោក ប្រហែលបីផ្លូវលោកឃើញអូតែលហ្នឹងហើយ។
៩. ចិម អរគុណលោក។
១០. សុខ មិនអីទេ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. An indirect question has exactly the same word order as a direct question. A direct question is

ផ្ទះគាត់នៅឯណា?
phtéh kót nɨw aɛnaa?
Where's his house?

When this question is embedded into another sentence the word order remains the same, unlike English.

ខ្ញុំមិនដឹងផ្ទះគាត់នៅឯណាទេ។
khñom mɨn dəŋ phtéh kót nɨw aɛnaa tee
I don't know where his house is.

Indirect questions are discussed further in the grammatical sketch at S.4.1.3.

2. A mild negative is formed by មិនជា...ប៉ុន្មានទេ /mɨn cə...pəmaan eh/ 'not very, not, too, not so.' It is used with adjectives, e.g.

ផ្លូវនោះមិនជាធំប៉ុន្មានទេ។
phləw nuh mɨn cə thom pəmaan eh
That street isn't very big.

3. In sentence 3 is an example of a verb followed by both a direct and an indirect object. In English we normally put a pronominal indirect object before a nominal direct object, e.g. 'give me the money.' However, in Cambodian, the order is direct object, then indirect object, e.g.

ខ្ញុំឲ្យលុយវា។
khñom aoy luy via
I gave him money. (literally: I gave money him.)

This is a pattern which you will have to pay close attention to as you speak, since your impulse will be to use English word order without thinking until the Cambodian order becomes habitual.

This point is also discussed in the grammatical sketch at S.2.2.1.

3. សូម/soum/ means 'please' and is to be distinguished in writing from សុំ/som/ 'to request' e.g.

សូមលោកប្រាប់ខ្ញុំ។	គាត់សុំប្រាប់ខ្ញុំ។
soum look prap khñom	kót som prap khñom
Please tell me.	He asked to tell me.

In speech the two are usually used interchangeably.

3. This is your first introduction to the very important word បាន /baan/, which you will see in many other uses as you continue to study Cambodian. Here there is a slight pause after ឥឡូវ /ɛyləw/ with normal intonation, then the appended confirmation question បានទេ? /baan eh?/ '(is it) O.K.?'

រៀនបន្តិចឥឡូវ បានទេ?
rien ntec ɛyləw, baan eh?
Let's study a little now, O.K.?

The positive answer is បាន /baan/ 'O.K.' and the negative answer is មិនបានទេ /mɨn baan eh/ 'it's not O.K.'

5. You have already seen ហើយ/haəy/ at the end of a clause in the meaning of 'already' or the like. It also means 'and' and connects verb phrases, e.g.

ទៅត្រង់បីផ្លូវហើយបត់ឆ្វេង។
tɨw troŋ bɛy phləw haəy bɔt chveeŋ
Go straight three blocks and turn left.

ខ្ញុំទៅរៀន ហើយគាត់នៅផ្ទះ។
khñom tɨw rien haəy kót nɨw phtéh
I go to study and he stays home.

7. This sentence is another example of the kind of use of an indefinite word in a confirmation question that was treated at Lesson 7, dialogue sentence 5. Please review that discussion and the discussion in the grammatical sketch at S.4.3.

8. You have now had two verbs that refer to vision: មើល /məəl/ and ឃើញ /khəəñ/. មើល /məəl/ is 'to look at, to read, to watch,' in all cases it refers to intentional activity. ឃើញ /khəəñ/, on the other hand, is 'to catch sight of, to see' and refers to non-intentional activity. To be sure

'seeing' may be the result of actions which were taken so that you would see, but the act of seeing itself is treated as involuntary. This allows a combination like មើលឃើញ /məəl khəəñ/ 'to look at and see' or មើលមិនឃើញ /məəl mɨn khəəñ/ 'to look at but not see.'

8. នឹង /nɨŋ/ is a demonstrative which combines the meanings of នេះ /nih/ 'this' and នោះ /nuh/ 'that.' It may mean either 'this,' 'that' or simply take the demonstrative portion of both. (Cf. N.2 in the grammatical sketch.) As in this sentence, it is sometimes translated simply as 'the.'

DRILLS

DRILL NO.

4. The word មិញ /mɛñ/ is used only with time units extending a day or less into the past. It means 'the (unit) most recently past,' e.g. យប់មិញ /yup mɛñ/ 'last night,' ព្រឹកមិញ /prɨk mɛñ/ 'this (past) morning.' The word for 'yesterday' is ម្សិលមិញ /msəl mɛñ/.

7. តាមអ្វី /taam ɛy/ means 'by what means of transportation?' It is to be distinguished from តាមណា /taam naa/, which means 'by which route?' how do (I) get there?' That is តាមអ្វី /taam ɛy/ asks about means of transportation, and តាមណា /taam naa/ asks about the route to be taken. (Cf. also drill 9.)

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: mɨn cə chŋaay pəmaan eh (lˀɔɔ) Not very far. (beautiful)

S: mɨn cə lˀɔɔ pəmaan eh Not very beautiful.

a. mɨn cə lˀɔɔ pəmaan eh (cɨt)

b. mɨn cə cɨt pəmaan eh (craən)

c. mɨn cə craən pəmaan eh (ksaoy)

d. mɨn cə ksaoy pəmaan eh (thlay)

e. mɨn cə thlay pəmaan eh (thom)

f. mɨn cə thom pəmaan eh (touc)

g. mɨn cə touc pəmaan eh

DRILL TWO: Response

MODEL:	T:	phtéh look lʔɔɔ ah	Your house is very beautiful.
	S:	tee, mɨn cə lʔɔɔ pəmaan eh	No, not very beautiful.
a.		phtéh look thlay ah	tee, mɨn cə thlay pəmaan eh
b.		laan khñom ksaoy ah	tee, mɨn cə ksaoy pəmaan eh
c.		look nɨw cɨt saalaa ah	tee, mɨn cə cɨt pəmaan eh
d.		khñom nɨw chŋaay pii bɔŋ ah	tee, mɨn cə chŋaay pəmaan eh
e.		phtéh look thom ah	tee, mɨn cə thom pəmaan eh
f.		laan look touc ah	tee, mɨn cə tóuc pəmaan eh

DRILL THREE: Response

NOTE: Notice that in the answer the word nih 'this' or nuh 'that' of the tutor's sentence is replaced by nɨŋ həh which means 'that one (that's the one).'

MODEL:	T:	khñom tɨw nɨw otaɛl nuh rəh?	Will I go to stay in that hotel?
	S:	baat, look tɨw nɨw otaɛl nɨŋ həh	Yes. you'll go to stay in that hotel.
a.		yəəŋ ñam baay nɨw haaŋ nih rəh?	baat, yəəŋ ñam baay nɨw haaŋ nɨŋ həh
b.		khñom məəl səphɨw naa?	baat, look məəl səphɨw nɨŋ həh
c.		yəəŋ məəl kon ɛy?	baat, yəəŋ məəl kon nɨŋ həh
d.		khñom rien phiasaa ɛy?	baat, look rien phiasaa nɨŋ həh
e.		khñom bɔt phləw naa?	baat, look bɔt phləw nɨŋ həh
f.		look kruu pərien səphɨw nih rəh?	baat, khñom pərien səphɨw nɨŋ həh

DRILL FOUR: Response

MODEL:	T:	look rien eh, yup mɛñ?	Did you study last night?
	S:	baat, thɛy mɨn rien	Yes, of course I did.
*a.		kaññaa məəl kon eh, yup mɛñ? [Miss (formal)]	cah, thɛy mɨn məəl
b.		look kruu pərien eh, prɨk nih?	baat, thɛy mɨn pərien
c.		look tɨw bɔŋ eh, ŋay nih?	baat, thɛy mɨn tɨw
d.		néʔ kruu cɔŋ tiñ kəfee eh?	cah, thɛy mɨn cɔŋ
*e.		look məəl kəsaɛt eh, prɨk mɛñ? [this (past) morning]	baat, thɛy mɨn məəl
*f.		look dəŋ phləw tɨw pəkún eh? [toilet]	baat, thɛy mɨn dəŋ

DRILL FIVE: Transformation

MODEL:	T:	look dəŋ phləw tɨw bɔŋ eh?	Do you know the street to the bank?
	S:	soum look prap phləw knñom tɨw bɔŋ baan eh?	Please, could you tell me the street to the bank?
a.		look dəŋ phləw tɨw otaɛl eh?	soum look prap phləw khñom tɨw otaɛl baan eh?
b.		kaññaa dəŋ phləw tɨw saalaa ɔŋkóo eh?	soum kaññaa prap phləw khñom tɨw saalaa ɔŋkóo baan eh?
c.		look kruu dəŋ phləw tɨw haaŋ baay nuh eh?	soum look kruu prap phləw khñom tɨw haaŋ baay nuh baan eh?
d.		look dəŋ phləw tɨw rooŋ kon bayon eh?	soum look prap phləw khñom tɨw rooŋ kon bayon baan eh?
e.		look dəŋ phləw tɨw pəkún eh?	soum look prap phləw khñom tɨw pəkún baan eh?
f.		look dəŋ phləw tɨw phtéh khñom eh?	soum look prap phləw khñom tɨw phtéh look baan eh?

DRILL SIX: Substitution

MODEL:	T:	khñom prap phləw look, baan eh?	(məəl səphɨw)
	S:	khñom məəl səphɨw, baan eh?	
	T:	Can I tell you the street?	(read a book)
	S:	Can I read a book?	
a.		khñom məəl səphiw, baan eh?	(tɨw məəl kon)
b.		khñom tɨw məəl kon, baan eh?	(ñam baarɛy)
c.		khñom ñam baarɛy, baan eh?	(təsee)
d.		khñom təsee, baan eh?	(tɨw pətup tɨk)
e.		khñom tɨw pətup tɨk, baan eh?	(chup)
f.		khñom chup, baan eh?	

DRILL SEVEN: Response

MODEL:	T:	look móo saalaa taam ɛy?	(laan chnuol)	You come to school by what? (bus)
	S:	khñom móo saalaa taam laan chnuol		I come to school by bus.
a.		look móo saalaa taam ɛy?	(laan chnuol)	khñom móo saalaa taam laan chnuol
*b.		niaŋ tɨw nuu yɔɔk taam ɛy?	(kəpal hɔh) [airplane]	khñom tɨw nuu yɔɔk taam kəpal hɔh
c.		look tɨw phtéh taam ɛy?	(laan)	khñom tɨw phtéh taam laan
d.		look kruu tɨw rooŋ kon taam ɛy?	(laan chnuol)	khñom tɨw rooŋ kon taam laan chnuol
*e.		niaŋ tɨw otaɛl taam ɛy?	(taˀsii) [taxi]	khñom tɨw otaɛl taam taˀsii
f.		look tɨw haaŋ baay taam ɛy?	(laan)	khñom tɨw haaŋ baay taam laan

DRILL EIGHT: Substitution

MODEL: T: tɨw dɔl phləəŋ kəhɔɔm, look bɔt chveeŋ (sdam)

S: tɨw dɔl phləəŋ kəhɔɔm, look bɔt sdam

T: Arriving at the traffic light, you turn left. (right)

S: Arriving at the traffic light, you turn right.

a. tɨw dɔl phləəŋ kəhɔɔm, look bɔt sdam (tɨw trɔŋ mə phləw)
b. tɨw dɔl phləəŋ kəhɔɔm, look tɨw trɔŋ mə phləw (bɔt chveeŋ pii phləw)
c. tɨw dɔl phləəŋ kəhɔɔm, look bɔt chveeŋ pii phləw (bɛy phləw)
d. tɨw dɔl phləəŋ kəhɔɔm, look bɔt chveeŋ bɛy phləw (bɔt sdam)
e. tɨw dɔl phləəŋ kəhɔɔm, look bɔt sdam (tɨw trɔŋ)
f. tɨw dɔl phləəŋ kəhɔɔm, look tɨw trɔŋ

DRILL NINE: Response

MODEL: T: khñom trəw tɨw taam naa? (trɔŋ pii phləw, chveeŋ bɛy phləw)

S: look tɨw trɔŋ pii phləw, haəy bɔt chveeŋ bɛy phləw

T: How do I go? (straight for two blocks - left for 3 blocks)

S: You go straight two blocks and turn left for 3 blocks.

a. khñom trəw tɨw taam naa? (trɔŋ mə phləw, sdam pii phləw)
look tɨw trɔŋ mə phləw, haəy bɔt sdam pii phləw
b. khñom trəw tɨw taam naa? (trɔŋ buon phləw, chveeŋ mə phləw)
look tɨw trɔŋ buon phləw, haəy bɔt chveeŋ mə phləw
c. khñom trəw tɨw taam naa? (trɔŋ bɛy phləw, sdam pii phləw)
look tɨw trɔŋ bɛy phləw, haəy bɔt sdam pii phləw
d. khñom trəw tɨw taam naa? (sdam mə phləw, trɔŋ pii phləw)
look trəw bɔt sdam mə phləw, haəy tɨw trɔŋ pii phləw
e. khñom trəw tɨw taam naa? (chveeŋ pii phləw, trɔŋ bɛy phləw)
look trəw bɔt chveeŋ pii phləw, haəy tɨw trɔŋ bɛy phləw
f. khñom trəw tɨw taam naa? (trɔŋ pii phləw, sdam pii phləw)
look tɨw trɔŋ pii phləw, haəy bɔt sdam pii phləw

DRILL TEN: Transformation

MODEL$_1$:	T:	khñom tɨw taam laan chnuol	I went by bus.
	S:	look tɨw taam ɛy?	How did you go?
MODEL$_2$:	T:	khñom tɨw taam phləw nih	I went by this way.
	S:	look tɨw taam naa?	Which way did you go?

a.	khñom móo taam laan	look móo taam ɛy?
b.	kót móo taam srok pəraŋ	kót móo taam naa?
c.	via tɨw taam kəpal hɔh	via tɨw taam ɛy
d.	kee daə taam phəw nuh	kee daə taam naa?
e.	kee móo thəə kaa taam laan chnuol	kee móo thəə kaa taam ɛy?
f.	via móo rien taam phtéh khñom	via móo rien taam naa?

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T: khñom nɨw otaɛl ɔŋkóo (bɛy ŋay)

S: baat nɨŋ həh, look nɨw otaɛl ɔŋkóo bɛy ŋay

T: I stayed at the Hotel Angkor. (three days)

S: That's right, you stayed 3 days at the Hotel Angkor.

a.	khñom rien phiasaa khmaɛ	(cia muoy khñom)	baat nɨŋ həh, look rien phiasaa khmaɛ cia muoy khñom
b.	khñom tɨw srok khmaɛ	(mə dɔɔŋ)	baat nɨŋ həh, look tɨw srok khmaɛ mə dɔɔŋ
c.	khñom pərien khmaɛ	(nɨw saalaa ɔŋkóo)	baat nɨŋ həh, look pərien khmaɛ nɨw saalaa ɔŋkóo
d.	khñom cɛñ mun maoŋ	(pram mənut)	baat nɨŋ həh, look cɛñ mun maoŋ pram mənut
e.	khñom cuop look həh	(mə dɔɔŋ)	baat nɨŋ həh, look cuop khñom mə dɔɔŋ
f.	khñom keeŋ nɨw otaɛl ɔŋkóo	(mə ŋay)	baat nɨŋ həh, look keeŋ nɨw otaɛl ɔŋkóo mə ŋay

Reading Passage

សុខ

សុខកើតនៅខេត្តកំពង់ចាម។ វាមកដល់ស្រុកនេះនៅឆ្នាំ១៩៦៨។ ឥឡូវនេះសុខនៅជាមួយគ្រូពេទ្យអាមេរិកាំងម្នាក់។

នៅពេលសុខមកដល់អាមេរិក សុខត្រូវធ្វើការខ្លះ ព្រោះវាគ្មានលុយទៅរៀន។ ពេលនោះជាពេលល្អណាស់ ព្រោះលោកគ្រូពេទ្យនោះត្រូវការកូនសិស្សម្នាក់ឲ្យនៅជាមួយគាត់ហើយនិងឲ្យធ្វើការក្នុងផ្ទះខ្លះ។

សុខអរណាស់។ ហើយឥឡូវនេះលោកគ្រូពេទ្យសប្បាយនឹងការសុខធ្វើណាស់។

New word: សប្បាយនឹង /səbaay nɨŋ/ 'pleased with, satisfied with'

VOCABULARY

verb + baan	+ បាន	to be able, can
baan eh?	បានទេ?	O.K.?
bɔt	បត់	to turn (intrans.)
chveeŋ	ឆ្វេង	left
kəhoom	ក្រហម	red
kəpal hɔh	កប៉ាល់	airplane
khəəñ	ឃើញ	to see
mɨn cə...pəmaan	មិនជា... ប៉ុន្មាន	not very...
nɨŋ	ហ្នឹង	this, that; the
otaɛl	អូតែល	hotel
pəkún	បង្គន់	toilet
phləəŋ	ភ្លើង	light, electricity; fire
phləəŋ kəhoom	ភ្លើងក្រហម	traffic light
phləw	ផ្លូវ	road, street
prap	ប្រាប់	to tell
prɨk mɛñ	ព្រឹកមិញ	this (past) morning
sdam	ស្តាំ	right
soum	សូម	please
taʔsii	តាក់ស៊ី	taxi
taam	តាម	to follow, by, along
thɛy mɨn + verb	ថ្វីមិន +	of course
troŋ	ត្រង់	straight
yup mɛñ	យប់មិញ	last night

LESSON ELEVEN

DIALOGUE

lɨɨ thaa	to hear that
..., mɛɛn eh	..., is (it) not?, isn't he?, etc.
1. maw - khñom lɨɨ thaa look cɨt tɨw srok khmaɛ, mɛɛn eh?	I've heard that you are about to go to Cambodia, aren't you?
2. tom - baat, khñom kɨt tɨw khaɛ kraoy nɨŋ	Yes, I'm planning to go next month.
riep (cɔm)	to arrange, to prepare
ɛyvan	thing, stuff
ruoc həh rə nɨw	finished yet?
3. maw - look riep cɔm ɛyvan ruoc həh rə nɨw?	Have you finished packing your personal effects?
dəŋ cia	not know
tón	to have time, to be able to; to catch up
4. tom - baat, nɨw eh, khñom dəŋ cia riep tón rəh mɨn tón eh	Not yet, I don't know whether I will have time to have them ready or not.
...peek	too, too much; very
5. maw - look mian ɛyvan craən peek tee rəh	Don't you think that you have too many things?
kaa	affair, job, work
aɛtiet	other
6. tom - tee, taɛ khñom mian kaa aɛtiet craən nah	No, but I have a lot of other affairs.
səbot	ticket, letter
tiñ...tuk	buy in advance
7. maw - look tiñ səbot kəpal hoh tuk həh rə nɨw?	Did you already buy the plane ticket?
8. tom - baat, tiñ həh	Yes, I did.

១ ម៉ែ ខ្ញុំឮថាលោកជិតទៅស្រុកខ្មែរ មែនទេ?
២. ចិម បាទ ខ្ញុំគិតទៅវិញក្រោយហ្នឹង។
៣. ម៉ែ លោករៀបចំឥវ៉ាន់ (អីវ៉ាន់) រួចហើយឬនៅ?
៤. ចិម បាទនៅទេ ខ្ញុំដឹងជារៀបទាន់ឬមិនទាន់ទេ។
៥. ម៉ែ លោកមានអីវ៉ាន់ច្រើនពេកទេឬ?
៦. ចិម ទេ តែខ្ញុំមានការងារទៀតច្រើនណាស់។
៧. ម៉ែ លោកទិញសំបុត្រកប៉ាល់ហោះទុកហើយឬនៅ?
៨. ចិម បាទ ទិញហើយ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. In the previous lesson you had a distinction between មើល /məə/ 'to look, watch' and ឃើញ /khəəñ/ 'to see.' There is a corresponding distinction between ស្ដាប់ /sdap/ 'to listen' and ឮ /lɨɨ/ 'to hear.' ស្ដាប់ /sdap/ involves purposive action; ឮ /lɨɨ/ is involuntary.

1. In cases where there is an indirect statement or an indirect question (cf. Lesson 10 sentence 1), the indirect question may be introduced by ថា /thaa/ 'that,' e.g.

ខ្ញុំដឹងថាលោកជាគ្រូពេទ្យ។
khñom dəŋ thaa look cia kruu pɛɛt
I know that you are a doctor.

ថា /thaa/ is not obligatory. That is, the above example could read

ខ្ញុំដឹងលោកជាគ្រូពេទ្យ។
khñom dəŋ look cia kruu pɛɛt
I know you are a doctor.

Note that in sentence 4 ដឹង /dəŋ/ 'know' is followed by ជា /cia/ 'that' rather than ថា /thaa/ 'that.'

Following ដឹង /dəŋ/ when it is negated, ជា /cia/ may be used instead of ថា /thaa/ (but not when ដឹង is positive). Since ជា /cia/ 'that' follows ដឹង /dəŋ/ 'know' only in a negative clause, the negator មិន /mɨn/ is redundant and may be omitted. Thus one gets a sentence like 4, which is negative even though it has no negator. This is because it contains ដឹងជា /dəŋ cia/, and ជា /cia/ 'that' occurs only after negated ដឹង /dəŋ/:

ខ្ញុំដឹងជារៀបចំហើយឬមិនហើយទេ។

khñom dəŋ cia riep cɔm haəy rəh mɨn haəy eh

I don't know if he'll be ready or not.

1. មែនទេ/mɛɛn eh/ means 'isn't that so?, didn't he, won't they, couldn't we' etc. That is, it asks for confirmation of a preceding statement.

1. Literally ជិត /cɨt/ means 'near, close,' but before a verb it means 'about to,' e.g.

យើងជិតញ៉ាំហើយ។
yəəŋ cɨt ñam haəy

We're already about to eat.

3. You have already seen verb combinations like មើលឃើញ/məəl khəəñ/ 'to look at and see' or ស្ដាប់ឮ /sdap lɨɨ/ 'to listen and hear.' These are two examples of a type of verbal construction that is very common in Cambodian: the resultative verb construction. It consists of a verb that describes the result of the action (this construction is discussed in greater detail at S.2.2.3.1). In this sentence, the first verb is រៀបចំ /riep cɔm/ 'to arrange, prepare' and the second is រួច /ruoc/ 'to be complete.' Note that the direct object follows the first verb. The entire combination រៀបចំអីវ៉ាន់រួច /riep cɔm ɛyvan ruoc/ means 'to have finished arranging (the) things, to have prepared completely.'

When a resultative verb construction is negated, the negator precedes the second (resultative) verb, e.g.

ខ្ញុំរៀបចំអីវ៉ាន់មិនទាន់រួចទេ។
khñom riep cɔm ɛyvan mɨn tón ruoc tee

I haven't finished arranging (my) things yet.

or

យើងមើលមិនឃើញ

yəəŋ məəl mɨn khəəñ

We can't see.

4. Another resultative verb is ទាន់ /tón/ 'to be on time, to have time.' In the sense of 'be on time, have time' ទាន់ /tón/ is also translated 'can' when it means 'can do in time.'

ខ្ញុំទៅផ្សារទិញមិនទាន់ទេ។

khñom tɨw phsaa tiñ mɨn tón tee

When I go to the market, I won't have time to finish my shopping.

In Drill 4 sentence e ទាន់/tón/ means 'to catch up with, keep up with.'

4. This sentence introduces a new confirmation question pattern. In it, the alternatives are both named, e.g.

   គេរៀបទាន់ឬមិនទាន់?
   kee riep tón rəh mɨn tón
   Will they arrange them in time or not?

   In the dialogue the question is embedded in another sentence and is therefore an indirect question. Cf. S.4.2.2.1 in the grammatical sketch for further treatment of this type of question.

5. ទេឬ? /tee rəh?/ is another way of asking ឬ /rəh/ (in a confirmation question; cf. Lesson 5 above).

6. ឯទៀត /aɛtiet/ 'other, another' is always used as an attributive to a nominal, e.g.

   ខ្ញុំចង់ធ្វើការនៅកន្លែងឯទៀត។
   khñom cɔŋ thəə kaa nɨw kəlaɛŋ aɛtiet
   I want to work in another place.

DRILLS

DRILL NO.

5.-10. In this set of drills are introduced the Cambodian comparative and superlative forms. The comparative is formed by following the adjective by the word ជាង /ciaŋ/, e.g. ធំជាង /thom ciaŋ/ 'bigger.' Unlike English, where some adjectives have a comparative with '-er' and others with 'more,' all Cambodian adjectives are followed by ជាង /ciaŋ/ when compared. In a comparison between objects, the formula is A + adjective + ជាង + B 'A is -er than B,' e.g.

ផ្ទះខ្ញុំល្អជាងផ្ទះគាត់។
phtéh khñom lʔɔɔ ciaŋ phtéh kót
My house is nicer than his house.

or

វាដឹងច្រើនជាងខ្ញុំ។
via dəŋ craən ciaŋ khñom
He knows more than I do.

The superlative is formed simply by following ជាង /ciaŋ/ by គេ /kee/. It is a special case of the comparative. For example,

វាដឹងច្រើនជាងគេ។
via dəŋ craən ciaŋ kee
He knows the most of all.

There are many other examples in the drills.

11. The word ជួល /cuol/ means both 'rent' and 'hire' and is used for both things and people.

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL:		
T:	look cɨt tɨw srok khmaɛ	You are about to go to Cambodia.
S:	look cɨt tɨw srok khmaɛ, mɛɛn eh?	You are about to go to Cambodia, aren't you?

a. look tɨw trɔŋ taam phləw nih
   look tɨw trɔŋ taam pnləw nih, mɛɛn eh?

b. niaŋ trəw tɨw cuop kruu pɛɛt
   niaŋ trəw tɨw cuop kruu pɛɛt, mɛɛn eh?

c. look kəpúŋ rien phiasaa khmaɛ
   look kəpúŋ rien phiasaa khmaɛ, mɛɛn eh?

d. tɨw trɔŋ mə phləw, haəy bɔt chveeŋ
   tɨw trɔŋ mə phləw, haəy bɔt chveeŋ, mɛɛn eh?

e. otaɛl ɔŋkóo thlay nah
   otaɛl ɔŋkóo thlay nah, mɛɛn eh?

f. aatɨt kraoy, yəəŋ tɨw leeŋ nuu yɔɔk
   aatɨt kraoy yəəŋ tɨw leeŋ nuu yɔɔk, mɛɛn eh?

DRILL TWO: Transformation

MODEL:		
T:	look tɨw srok khmaɛ, mɛɛn eh?	You are going to Cambodia, aren't you?
S:	look mɨn tɨw srok khmaɛ tee, mɛɛn eh?	You are not going to Cambodia, are you?

a. look tɨw bɔŋ taam phləw nih, mɛɛn eh?
   look mɨn tɨw bɔŋ taam phləw nih tee, mɛɛn eh?

b. niaŋ trəw tɨw cuop kruu pɛɛt, mɛɛn eh?
   niaŋ mɨn trəw tɨw cuop kruu pɛɛt tee, mɛɛn eh?

c. look kəpúŋ rien khmaɛ, mɛɛn eh?
   look mɨn kəpúŋ rien khmaɛ tee, mɛɛn eh?

d. otaɛl ɔŋkóo thlay nah, mɛɛn eh?
   otaɛl ɔŋkóo mɨn thlay nah tee, mɛɛn eh?

e. aatɨt kraoy, yəəŋ tɨw leeŋ nuu yɔɔk, mɛɛn eh?
   aatɨt kraoy, yəəŋ mɨn tɨw leeŋ nuu yɔɔk tee, mɛɛn eh?

f. yup mɛñ, niaŋ nɨw phtéh, mɛɛn eh?
   yup mɛñ, niaŋ mɨn nɨw phtéh tee, mɛɛn eh?

DRILL THREE: Response

MODEL:	T: tɨw srok khmaɛ taam kəpal hɔh rɨɨ?	(kəpal tɨk)	Are you going to Cambodia by airplane? (boat)
	S: tee, tɨw taam kəpal tɨk viñ		No, I'm going by boat instead.
*a.	tɨw kaanaadaa taam kəpal tɨk rɨɨ?	(laan) [Canada]	tee, tɨw taam laan viñ
b.	tɨw nuu yɔɔk taam laan rɨɨ?	(laan chnuol)	tee, tɨw taam laan chnuol viñ
*c.	tɨw məəl kon taam laan chnuol rɨɨ?	(mootoo) [motorcycle]	tee, tɨw taam mootoo viñ
d.	tɨw kaaliifonii taam mootoo rɨɨ?	(kəpal hɔh)	tee, tɨw taam kəpal hɔh viñ
e.	tɨw chiikaagoo taam kəpal hɔh rɨɨ?	(laan)	tee, tɨw taam laan viñ
*f.	tɨw saalaa taam laan rɨɨ?	(daə) [to walk]	tee, tɨw daə viñ

DRILL FOUR: Response

MODEL:	T: look móo rien tón eh, məsəl mɛñ?	Did you come to school on time, yesterday?
	S: baat, khñom móo tón	Yes, I did.
a.	look tɨw tón kəpal hɔh maoŋ bɛy eh?	baat, khñom tɨw tón
b.	look təsee tón eh?	baat, khñom təsee tón
c.	kaññaa tɨw tón laan chnuol eh?	cah, khñom tɨw tón
d.	look tiñ səbot laan tón eh?	baat, khñom tiñ tón
e.	look rien tón koun səh aɛtiet eh?	baat, khñom rien tón
f.	look riep cɔm ɛyvan tón eh?	baat, khñom riep cɔm tón

DRILL FIVE: Response

MODEL:	T: look móo rien tón eh, məsəl mɛñ?	Did you come to school on time, yesterday?
	S: baat tee, khñom móo mɨn tón eh	No, I didn't come on time
a.	néʔ kruu tɨw rien tón eh, məsəl mɛñ?	cah tee, khñom tɨw rien mɨn tón eh
b.	kót tɨw məəl kon tón eh, yup mɛñ?	baat tee, kót tɨw meel kon mɨn tón eh
c.	kót tɨw phtéh viñ tón eh, prɨk mɛñ?	baat tee, kót tɨw phtéh viñ mɨn tón eh
d.	look móo viñ tón eh, prɨk mɛñ?	baat tee, khñom móo viñ mɨn tón eh
e.	look srɛy tɨw thəə kaa tón eh, məsəl mɛñ?	cah tee, khñom tɨw thəə kaa mɨn tón eh
f.	niaŋ tɨw rien tón eh, prɨk mɛñ?	cah tee, khñom tɨw rien mɨn tón eh

DRILL SIX: Transformation

MODEL:	T:	phtéh look lˀɔɔ ciaŋ	Your house is more beautiful.
	*S:	phtéh look lˀɔɔ peek	Your house is too beautiful.
a.		mootoo look thlay ciaŋ	mootoo look thlay peek
b.		laan look touc ciaŋ	laan look touc peek
c.		look kruu nɨw chŋaay ciaŋ	look kruu nɨw chŋaay peek
d.		phtéh néˀ kruu thom ciaŋ	phtéh néˀ kruu thom peek
e.		laan khñom ksaoy ciaŋ	laan khñom ksaoy peek
f.		look niyiey craən ciaŋ	look niyiey craən peek

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL:	T:	phtéh khñom lˀɔɔ	My house is nice.
	S:	phtéh khñom lˀɔɔ ciaŋ	My house is nicer.
a.		saalaa kót nɨw chŋaay	saalaa kót nɨw chŋaay ciaŋ
b.		baarɛy khñom ksaoy	baarɛy khñom ksaoy ciaŋ
c.		laan kót thlay	laan kót thlay ciaŋ
d.		phtéh khñom thom	phtéh khñom thom ciaŋ
e.		srok khñom səbaay	srok khñom səbaay ciaŋ
f.		khñom mian koun craən	khñom mian koun craən ciaŋ

DRILL EIGHT: Response

MODEL:	T:	bɔŋ naa nɨw cɨt ciaŋ kee?	(bɔŋ khmaɛ)	Which bank is the closest of all? (Cambodian bank)
	S:	baat, bɔŋ khmaɛ nɨw cɨt ciaŋ kee		The Cambodian bank is the closest of all.
a.		haaŋ baay naa thlay ciaŋ kee?	(paarih)	haaŋ baay paarih thlay ciaŋ kee
b.		otaɛl naa thom ciaŋ kee?	(otaɛl ɔŋkóo)	otaɛl ɔŋkóo thom ciaŋ kee
c.		néˀnaa ksaoy ciaŋ kee?	(look)	look ksaoy ciaŋ kee
d.		saalaa naa lˀɔɔ ciaŋ kee?	(ɔŋkóo)	saalaa ɔŋkóo lˀɔɔ ciaŋ kee
e.		thnaˀ naa touc ciaŋ kee?	(khmaɛ)	thnaˀ khmaɛ touc ciaŋ kee
f.		rooŋ kon naa nɨw cɨt ciaŋ kee?	(bayon)	rooŋ kon bayon nɨw cɨt ciaŋ kee

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T:	phtéh look lʔɔɔ	(loɔk Jones)	Your house is beautiful. (Mr. Jones')
S:	phtéh look lʔɔɔ ciaŋ phtéh look Jones		Your house is more beautiful than Mr. Jones'.
a.	mootoo look thlay	(khñom)	mootoo look thlay ciaŋ mootoo khñom
b.	laan look touc	(puoʔmaaʔ look)	laan look touc ciaŋ laan puoʔmaaʔ look
c.	look kruu nɨw chŋaay	(yəəŋ)	look kruu nɨw chŋaay ciaŋ yəəŋ
d.	laan khñom ksaoy	(look)	laan khñom ksaoy ciaŋ laan look
e.	phtéh néʔ kruu thom	(look kruu)	phtéh néʔ kruu thom ciaŋ phtéh look kruu
f.	look niyiey craən	(khñom)	look niyiey craən ciaŋ khñom

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: phtéh look lʔɔɔ, phtéh khñom lʔɔɔ ciaŋ
S: phtéh khñom lʔɔɔ ciaŋ phtéh look
T: Your house is nice. My house is nicer.
S: My house is nicer than yours.

a. saalaa kót nɨw chŋaay, saalaa khñom nɨw chŋaay ciaŋ
saalaa khñom nɨw chŋaay ciaŋ saalaa kót

b. baarɛy khñom ksaoy, baarɛy kót ksaoy ciaŋ
baarɛy kót ksaoy ciaŋ baarɛy khñom

c. laan kót thlay, laan look thlay ciaŋ
laan look thlay ciaŋ laan kót

d. phtéh khñom thom, phtéh look thom ciaŋ
phtéh look thom ciaŋ phtéh khñom

e. srok look səbaay, srok kót səbaay ciaŋ
srok kót səbaay ciaŋ srok look

f. look srɛy mian koun craən, kót mian koun craən ciaŋ
kót mian koun craən ciaŋ look srɛy

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T:	khñom cɔŋ tɨw srok khmaɛ	I want to go to Cambodia.
S:	look cɨt tɨw srok khmaɛ, mɛɛn eh?	You are about to go to Cambodia, aren't you?
a.	khñom cɔŋ tiñ laan muoy	look cɨt tiñ laan muoy, mɛɛn eh?
b.	khñom cɔŋ tɨw leeŋ nuu yɔɔk	look cɨt tɨw leeŋ nuu yɔɔk, mɛɛn eh?

*c.	khñom cɔŋ tətuol luy	(tətuol) [to receive]	look cɨt tətuol luy, mɛɛn eh?
d.	khñom cɔŋ mian pəpún		look cɨt mian pəpún, mɛɛn eh?
e.	khñom cɔŋ cuol phtéh look	(cuol) [to rent, hire]	look cɨt cuol phtéh khñom, mɛɛn eh?
f.	khñom cɔŋ tɨw srok viñ		look cɨt tɨw srok viñ, mɛɛn eh?

DRILL TWELVE: Response

MODEL:	T:	khñom cɔŋ tɨw leeŋ srok khmaɛ	I want to go visit Cambodia.
	S:	look cɔŋ tɨw leeŋ srok aɛtiet eh?	Do you want to go visit other countries?
a.		khñom tɨw rien phiasaa khmaɛ	look tɨw rien phiasaa aɛtiet eh?
b.		khñom coul cət look kruu khñom	look coul cət look kruu aɛtiet eh?
c.		khñom cɔŋ pərien phiasaa khmaɛ	look cɔŋ pərien phiasaa aɛtiet eh?
d.		khñom cɔŋ tɨw srok pəraŋ	look cɔŋ tɨw srok aɛtiet eh?
e.		khñom mian kaa muoy	look mian kaa aɛtiet eh?
f.		khñom tətuol səbot muoy	look tətuol·səbot aɛtiet eh?

DRILL THIRTEEN: Substitution

MODEL: T: look tiñ səbot kəpal hɔh tuk həh rə nɨw? (cuol phtéh)
S: look cuol phtéh tuk həh rə nɨw?
T: Did you already buy the plane ticket?
S: Did you already rent a house?

a. look cuol phtéh tuk həh rə nɨw? (thəə baay)
b. look thəə baay tuk həh rə nɨw? (riep com ɛyvan)
c. look riep com ɛyvan tuk həh rə nɨw? (som cbap)
d. look som cbap tuk həh rə nɨw? (cuol laan)
e. look cuol laan tuk həh rə nɨw? (kəlaɛŋ)
f. look cuol kəlaɛŋ tuk həh rə nɨw?

DRILL FOURTEEN: Transformation

MODEL: T: khñom lɨɨ thaa look tɨw srok khmaɛ, mɛɛn eh?
S: khñom dəŋ cia tɨw rəh mɨn tɨw eh
T: I've heard that you will go to Cambodia, isn't that so?
S: I don't know whether I'm going or not.

a. khñom lɨɨ thaa look cɔŋ lúʔ laan look, mɛɛn eh?
khñom dəŋ cia lúʔ rəh mɨn lúʔ eh

b. khñom lɨɨ thaa look tɨw leeŋ nuu yɔɔk, mɛɛn eh?
khñom dəŋ cia tɨw rəh mɨn tɨw eh

c. khñom lɨɨ thaa look tiñ laan muoy, mɛɛn eh?
khñom dəŋ cia tiñ rəh mɨn tiñ eh

d. khñom lɨɨ thaa look cɔŋ tɨw srok viñ, mɛɛn eh?
khñom dəŋ cia tɨw rəh mɨn tɨw eh

*e. khñom lɨɨ thaa look cɛh thəə baay khmaɛ, mɛɛn eh? [know how to]
khñom dəŋ cia cɛh rəh mɨn cɛh eh

f. khñom lɨɨ thaa look cɔŋ rien khmaɛ, mɛɛn eh?
khñom dəŋ cia cɔŋ rien rəh mɨn cɔŋ eh

DRILL FIFTEEN: Transformation

MODEL:	T:	khñom tɨw srok khmaɛ	I'm going to Cambodia.
	S:	khñom lɨɨ thaa look tɨw srok khmaɛ, mɛɛn eh?	I've heard that you're going to Cambodia, aren't you?
a.		khñom lúʔ səbot kəpal hɔh	khñom lɨɨ thaa look lúʔ səbot kəpal hɔh, mɛɛn eh?
b.		khñom tɨw leeŋ nuu yɔɔk	khñom lɨɨ thaa look tɨw leeŋ nuu yɔɔk, mɛɛn eh?
c.		khñom cɛh niyiey khmaɛ	khñom lɨɨ thaa look cɔh niyiey khmaɛ, mɛɛn eh?
d.		khñom kɨt tɨw leeŋ srok pəraŋ	khñom lɨɨ thaa look kɨt tɨw leeŋ srok pəraŋ, mɛɛn eh?
e.		khñom cuol phtéh baan haəy	khñom lɨɨ thaa look cuol phtéh baan haəy, mɛɛn eh?
f.		khñom mɨn tɨw srok viñ	khñom lɨɨ thaa look mɨn tɨw srok viñ eh, mɛɛn eh?

DRILL SIXTEEN: Transformation

MODEL: T: khñom dəŋ cia tiñ rəh mɨn tiñ eh (laan muoy)
S: khñom lɨɨ thaa look kɨt tiñ laan muoy, mɛɛn eh?
T: I don't know whether I'll buy it or not. (a car)
S: I heard that you were planning to buy a car, weren't you?

a.	kót dəŋ cia tɨw rəh mɨn tɨw eh	(phtéh)	khñom lɨɨ thaa kót kɨt tɨw phtéh, mɛɛn eh?
b.	khñom dəŋ cia tiñ rəh mɨn tiñ eh	(səphɨw craən)	khñom lɨɨ thaa look kɨt tiñ səphɨw craən, mɛɛn eh?
c.	khñom dəŋ cia trəw kaa rəh mɨn trəw kaa eh	(luy craən)	khñom lɨɨ thaa look kɨt trəw kaa luy craən, mɛɛn eh?

d.	kót dəŋ cia tɨw rəh mɨn tɨw eh (daə leeŋ)	khñom lɨɨ thaa kót kɨt tɨw daə leeŋ, mɛɛn eh?
e.	khñom dəŋ cia məəl rəh mɨn məəl eh (kon nuh)	khñom lɨɨ thaa look kɨt məəl kon nuh, mɛɛn eh?
f.	khñom dəŋ cia tiñ rəh mɨn tiñ eh (phtéh)	khñom lɨɨ thaa look kɨt tiñ phtéh, mɛɛn eh?

Reading Passage

សុខ

ថ្ងៃនេះជាថ្ងៃឈប់រៀន សុខមិនទៅណាទេ វានៅធ្វើការនៅផ្ទះ។ វារៀបចំផ្ទះ លាងឡាននិងធ្វើការច្រើនទៀត។

សុខចូលចិត្តធ្វើការណាស់ ឪពុកម្ដាយវាមិនបាច់ប្រាប់វាទេ។ ពេលម្ដាយវាមិននៅផ្ទះ វាធ្វើបាយ មើលប្អូន ហើយវាមិនឲ្យឪពុកវាធ្វើការអ្វីម្ដាយវាត្រូវធ្វើទេ។ ឪពុកវាសប្បាយនឹងវាណាស់។

នៅថ្ងៃឈប់រៀនខ្លះ សុខដើរលេងដែរ។ ជួនកាលវាមើលកុន ដើរមើលកន្លែងលក់អីវ៉ាន់ និងជួនកាលវាទៅមើលសៀវភៅលេងនៅហាងលក់សៀវភៅ។

នៅសាលា សុខជាកូនសិស្សល្អជាងកូនសិស្សភាគច្រើន។ លោកគ្រូនិងអ្នកគ្រូវាចូលចិត្តវាណាស់។ ហើយកូនសិស្សច្រើនចូលចិត្តវាណាស់ដែរ។

VOCABULARY

aɛtiet	ឯទៀត	other
cuol	ជួល	to rent, to hire
daə	ដើរ	to walk
dəŋ cia	ដឹងជា	know
ɛyvan	ឥវ៉ាន់ (អីវ៉ាន់)	thing, article
kaa	ការ	job, work
kəpal tɨk	កប៉ាល់ទឹក	steam boat, ship
lii thaa	ឮថា	to hear that
məsəl mɛñ	ម្សិលមិញ	yesterday
...., mɛɛn eh?	... មែនទេ	...., isn't it?;...., right?
mootoo	ម៉ូតូ	motorcycle
peek	ពេក	too, too much; very
riep cɔm	រៀបចំ	to arrange
ruoc haəh rə nɨw	រួចហើយឬនៅ	(finished) yet?
sʔɛy khlah	អ្វីខ្លះ	what all? what things?
sdap	ស្ដាប់	to listen
səbot	សំបុត្រ	letter, mail
tətuol	ទទួល	to receive, to greet, to accept
tiñ tuk	ទិញទុក	to buy in advance
tón	ទាន់	on (time); to have time; to be ready to

LESSON TWELVE

DIALOGUE

sdap....baan	to understand
1. tom - look sdap cən baan eh?	Do you understand Chinese?
2. maw - tee, haεt εy?	No, why?
dac	to break apart; able to (as resultative verb)
məəl dac	to be able to read
mɨn səw	not very much
3. tom - prúh khñom coŋ tɨw ñam baay cən. khñom niyiey baan, taε məəl mɨn səw dac eh.	Because I want to go eat Chinese food. I can speak, but I can't read very well.
róo...khəəñ	to find
4. maw - əñcəŋ yəəŋ tɨw ñam baay cən. taε look róo Kim Kim khəəñ eh?	So, we'll go eat Chinese food. But can you find the Kim Kim (restaurant)?
via	it
aa	(see note)
sruol	easy
5. tom - tee tɨw aa Thai San viñ via sruol ciaŋ	No, go to the Thai San instead; it's easier.
6. maw - əñcəŋ tɨw look coul cət baay cən eh?	So, let's go. Do you like Chinese food?
kaal	when
7. tom - khñom ñam taε baay cən tee kaal khñom nɨw srok siem	I ate only Chinese food when I was in Thailand.

១. ថម លោកស្ដាប់ចិនបានទេ?
២. ម៉ៅ ទេ ហេតុអ្វី?
៣. ថម ព្រោះខ្ញុំចង់ទៅញ៉ាំបាយចិន។ ខ្ញុំនិយាយបានតែមើលមិនសូវដាច់ទេ។
៤. ម៉ៅ អញ្ចឹងយើងទៅញ៉ាំបាយចិន តែលោករកគីមគីមឃើញទេ?
៥. ថម ទេ ទៅអាថៃសានវិញ វាស្រួលជាង។
៦. ម៉ៅ អញ្ចឹងទៅ។
លោកចូលចិត្តបាយចិនទេ?
៧. ថម ខ្ញុំញ៉ាំតែបាយចិនទេ កាលខ្ញុំនៅស្រុកសៀម។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. In this lesson you have another use for បាន /baan/. Here it is a resultative verb meaning 'to be able to,' e.g.

    ខ្ញុំនិយាយបាន។
    khñom niyiey baan
    I can speak.

    This is the usual meaning of បាន /baan/ as a resultative verb. However, the basic meaning of បាន /baan/ as a main verb is 'to get,' and in some cases as a resultative verb it also means 'to get,' e.g. in ស្ដាប់បាន /sdap baan/ 'to understand' or literally 'to listen and get it.'

    Note that with បាន /baan/ (and some other resultative verbs) there is a distinction in meaning depending on which verb the object follows. For instance, an example where the object follows បាន /baan/ 'to get' as a resultative verb:

    យើងរកបានប្រាំមួយ។
    yəəŋ róo baan prammuoy
    We searched and found (got) six.

    If the object follows the first verb the meaning of the sentence changes:

    យើងរកប្រាំមួយបាន។
    yəəŋ róo prammuoy baan
    We searched for six and found (got) (them). (or 'We can look for six.')

4. រកបាន /róo baan/ is 'to look for and get;' រកឃើញ /róo khəəñ/ is 'to look for and see.' Both may be translated 'to find' but differ slightly in meaning. In sentence 4 រកឃើញ /róo khəəñ/ is more appropriate, since one would not be likely to 'get' a restaurant but only to catch sight of it.

5. The prefix អា/aa/ has several meanings, usually diminutive, contemptuous, or intimate. In this case អា /aa/ indicates a degree of familiarity with the restaurant. (cf. N.3.1.1 6)

5. វា /via/ is the third-person pronoun that translates English 'it.' It could be omitted from this sentence with no change of meaning and no change of style level. (Cf. N.1.3)

7. តែ /taɛ/ before a noun means 'only,' e.g.

    គាត់ចេះធ្វើតែបាយចិនទេ។
    kót cɛh thəə taɛ baay cən eh
    He knows how to cook only Chinese food.

Note that តែ /taɛ/ 'only' is followed by ទេ /tee, eh/ because it has a type of negative meaning. តែ /taɛ/ 'only' is also used before numbers, e.g.

យើងមានស្រាតែពីរកែវទេ។
yəəŋ mian sraa taɛ pii kaɛv eh
We have only two glasses of liquor.

7. The clause relator កាល /kaal/ 'when' is used only in the past:

កាលខ្ញុំជួបគាត់ គាត់ញុំាបាយ។
kaal khñom cuop kót, kót ñam baay
When I met him, he was eating.

For non-past contexts you can use កាលណា /kaal naa/ 'when, whenever,' e.g.

កាលណាគេមក សូមប្រាប់ខ្ញុំ។
kaal naa kee móo soum prap khñom
When he comes, please tell me.

DRILLS

DRILL NO.

8. ដែល /daɛl/ is a preverbal adverb that means 'to have ever (verbed).' In a positive statement, e.g.

ខ្ញុំដែលទិញឡានពីគាត់។
khñom daɛl tiñ laan pii kót
I have bought a car from him.

ដែល /daɛl/ means 'it is in (my) experience to have (verbed).' In this example, the literal meaning of the sentence is 'it is within my experience to have bought a car from him.' Such a sentence would ordinarily be a long answer to a question like លោកដែលទិញឡានពីគាត់ទេ?

look daɛl tiñ laan pii kót eh?
Have you ever bought a car from him?

The usual short answers would be

positive: បាទដែល។ /baat daɛl/ 'Yes, I have.'
negative: បាទទេ មិនដែលទេ។ /baat tee, mɨn daɛl eh/ 'No, I haven't.'

The negative 'to have never (verbed)' is មិនដែល /mɨn daɛl/, as in sentence 7.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: look róo haaŋ baay Thai San khəəñ eh? (laan look)
S: look róo laan look khəəñ eh?
T: Can you find the Thai San restaurant? (your car)
S: Can you find your car?

a.	look róo laan look khəəñ eh?	(səphɨw)
b.	look róo səphɨw look khəəñ eh?	(saalaa)
c.	look róo saalaa look khəəñ eh?	(phtéh)
d.	look róo phtéh look khəəñ eh?	(bɔŋ)
e.	look róo bɔŋ look khəəñ eh?	(səbot)
f.	look róo səbot look khəəñ eh?	

DRILL TWO: Response

MODEL:	T:	look róo haaŋ baay Thai San khəəñ eh?	Can you find the Thai San restaurant?
	S:	tee, khñom róo haaŋ baay Thai San mɨn khəəñ eh	No, I can't find the Thai San restaurant.
a.		look róo laan look khəəñ eh?	tee, khñom róo laan khñom mɨn khəəñ eh
b.		look róo səphɨw look khəəñ eh?	tee, khñom róo səphɨw khñom mɨn khəəñ eh
c.		look róo saalaa look khəəñ eh?	tee, khñom róo saalaa khñom mɨn khəəñ eh
d.		look róo phtéh look khəəñ eh?	tee, khñom róo phtéh khñom mɨn khəəñ eh
e.		look róo bɔŋ look khəəñ eh?	tee, khñom róo bɔŋ khñom mɨn khəəñ eh
f.		look róo səbot look khəəñ eh?	tee, khñom róo səbot khñom mɨn khəəñ eh

DRILL THREE: Response

MODEL:	T:	look róo səbot look khəəñ eh?	(baat)	Can you find your letter? (yes)
	S:	baat, khñom róo səbot khñom khəəñ		Yes, I can find my letter.
a.		look sdap khñom lɨɨ eh?	(baat)	baat, khñom sdap look lɨɨ
b.		look sdap khñom baan eh?	(tee)	tee, khñom sdap look mɨn baan eh
c.		look məəl kəsaɛt nih dac eh?	(baat)	baat, khñom məəl kəsaɛt nih dac
d.		look məəl səphɨw nih dac eh?	(tee)	tee, khñom məəl səphɨw nih mɨn dac eh
e.		look sdap look kruu look baan eh?	(baat)	baat, khñom sdap look kruu khñom baan
f.		look sdap sok lɨɨ eh?	(tee)	tee, khñom sdap sok mɨn lɨɨ eh

DRILL FOUR: Substitution

MODEL: T:	khñom mɨn səw mian luy eh	(rien)	I don't have much money. (study)
S:	khñom mɨn səw rien eh		I don't study very much.
a.	khñom mɨn səw rien eh	(coul cət)	
b.	khñom mɨn səw coul cət eh	(dəŋ)	
c.	khñom mɨn səw dəŋ eh	(nɨw phtéh)	
d.	khñom mɨn səw nɨw phtéh eh	(pərien)	
e.	khñom mɨn səw pərien eh	(ñam baarɛy)	
f.	khñom mɨn səw ñam baarɛy eh		

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T:	khñom mɨn coul cət ñam baay cən eh		I don't like to eat Chinese food.
S:	khñom ñam taɛ baay cən eh		I eat only Chinese food.
a.	khñom mɨn coul cət məəl səphɨw eh		khñom məəl taɛ səphɨw eh
*b.	khñom mɨn coul cət sdap phleeŋ eh	(phleeŋ) [music]	khñom sdap taɛ phleeŋ eh
c.	khñom mɨn coul cət rien təsee eh		khñom rien taɛ təsee eh
d.	khñom mɨn coul cət rien niyiey eh		khñom rien taɛ niyiey eh
e.	khñom mɨn coul cət nɨw phtéh eh		khñom nɨw taɛ phtéh eh
f.	khñom mɨn coul cət ñam baarɛy eh		khñom ñam taɛ baarɛy eh

DRILL SIX: Substitution

MODEL: **T:	khmaɛ sruol rien eh?	(pəbaaʔ)	Is Cambodian easy to study? (difficult)
S:	khmaɛ pəbaaʔ rien eh?		Is Cambodian difficult to study?
a.	khmaɛ pəbaaʔ rien eh?	(səphɨw nih)	
b.	səphɨw nih pəbaaʔ rien eh?	(məəl)	
c.	səphɨw nih pəbaaʔ məəl eh?	(ɔŋglee)	
d.	ɔŋglee pəbaaʔ məəl eh?	(sruol)	
e.	ɔŋglee sruol məəl eh?	(niyiey)	
f.	ɔŋglee sruol niyiey eh?	(rien)	
g.	ɔŋglee sruol rien eh?		

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL:	T:	khñom mɨn səw məəl səphɨw ɔŋglee eh	I don't read English books much.
	S:	səphɨw ɔŋglee pəbaaʔ məəl nah	English books are very difficult to read.
a.		khñom mɨn coul cət rien khmaɛ eh	khmaɛ pəbaaʔ rien nah
b.		khñom mɨn təsee cən eh	cən pəbaaʔ təsee nah
c.		khñom məəl khmaɛ mɨn səw dac eh	khmaɛ pəbaaʔ məəl nah
*d.		khñom mɨn yúl kon ɔŋglee eh	kon ɔŋglee pəbaaʔ yúl nah [to understand (an idea)]
e.		khñom mɨn məəl kəsaɛt ɔŋglee eh	kəsaɛt ɔŋglee pəbaaʔ məəl nah
f.		khñom mɨn coul cət rien təsee eh	təsee pəbaaʔ rien nah

DRILL EIGHT: Substitution

MODEL:	T:	khñom mɨn daɛl rien khmaɛ sɔh	(sdap....baan)
	S:	khñom sdap khmaɛ mɨn daɛl baan sɔh	
	T:	I've never studied Cambodian.	(understand)
	S:	I've never understood Cambodian.	
a.		khñom sdap khmaɛ mɨn daɛl baan sɔh	(yúl)
b.		khñom mɨn daɛl yúl khmaɛ sɔh	(pərien)
c.		khñom mɨn daɛl pərien khmaɛ sɔh	(məəl)
d.		khñom mɨn daɛl məəl khmaɛ sɔh	(məəl...dac)
e.		khñom məəl khmaɛ mɨn daɛl dac sɔh	(niyiey)
f.		khñom mɨn daɛl niyiey khmaɛ sɔh	

DRILL NINE: Transformation

MODEL:	T:	koun səh khlah məəl khmaɛ dac	(mɨn)	Some students are able to read Cambodian.
	S:	koun səh khlah məəl khmaɛ mɨn dac eh		Some students are not able to read Cambodian.
a.		koun səh khlah sdap khñom baan	(mɨn...sɔh)	koun səh khlah sdap khñom mɨn baan sɔh
b.		koun səh khlah məəl khmaɛ lʔɔɔ	(mɨn tón)	koun səh khlah məəl khmaɛ mɨn tón lʔɔɔ eh
c.		koun səh khlah róo səphɨw khəəñ	(mɨn daɛl)	koun səh khlah róo səphɨw mɨn daɛl khəəñ eh
d.		koun səh khlah sdap khmaɛ baan	(mɨn səw)	koun səh khlah sdap khmaɛ mɨn səw baan eh
e.		koun səh khlah məəl dac	(mɨn daɛl...sɔh)	koun səh khlah məəl mɨn daɛl dac sɔh
f.		koun səh khlah sdap khñom baan	(mɨn)	koun səh khlah sdap khñom mɨn baan eh

DRILL TEN: Response

MODEL: T:	aatɨt kraoy, look tɨw rien khmaɛ eh?	Next week, are you going to study Cambodian?
S:	khñom dəŋ cia tɨw rɨɨ mɨn tɨw eh	I don't know whether I'm going to or not.
a.	look məəl kon eh?	khñom dəŋ cia məəl rɨɨ mɨn məəl eh
b.	look ñam baay eh?	khñom dəŋ cia ñam rɨɨ mɨn ñam eh
c.	look daə leeŋ eh?	khñom dəŋ cia daə leeŋ rɨɨ mɨn daə eh
d.	look sdap baan eh?	khñom dəŋ cia sdap baan rɨɨ mɨn baan eh
e.	look məəl dac eh?	khñom dəŋ cia məəl dac rɨɨ mɨn dac eh
f.	look róo khəəñ eh?	khñom dəŋ cia róo khəəñ rɨɨ mɨn khəəñ eh

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: khñom nɨw srok siem (ñam taɛ baay cən eh)
S: kaal khñom nɨw srok siem, khñom ñam taɛ baay cən eh
T: I was in Thailand. (ate only Chinese food)
S: When I was in Thailand, I ate only Chinese food.

a. kót nɨw saalaa rien (kmian luy eh)
kaal kót nɨw saalaa rien kót kmian luy eh

b. khñom nɨw srok khmaɛ (coul cət mədaay khñom nah)
kaal khñom nɨw srok khmaɛ khñom coul cət mədaay khñom nah

c. look nɨw waasɨntón (kmian laan eh)
kaal look nɨw waasɨntón look kmian laan eh

d. khñom nɨw srok khmaɛ (thəə kaa aoy aamerɨkaŋ)
kaal khñom nɨw srok khmaɛ khñom thəə kaa aoy aamerɨkaŋ

e. khñom nɨw cia muoy look (mian luy craən)
kaal khñom nɨw cia muoy look khñom mian luy craən

f. yəəŋ nɨw srok khmaɛ (kmian koun eh)
kaal yəəŋ nɨw srok khmaɛ yəəŋ kmian koun eh

Reading Passage

សេក

សេកត្រូវមករៀន៦ម៉ោងក្នុងមួយថ្ងៃ។ វារៀនស្ដាប់១ម៉ោង សរសេរកន្លះម៉ោង មើល១ម៉ោងនិងនិយាយ៣ម៉ោងកន្លះ។

សេកខ្សោយណាស់ខាងសរសេរ តែវាចូលចិត្តជាងរៀនអ្វីឯទៀត។

សេកនិយាយបានខ្លះដែរ។ វាមិនសូវយល់ទេ នៅពេលគេនិយាយមកវា ហើយនៅពេលវានិយាយទៅគេវិញ គេស្ដាប់វាមិនសូវបានដែរ។

សេកមិនចូលចិត្តមើលទេ។ វានិយាយថាភាសាថៃពិបាកមើលណាស់។ វាចង់ឈប់រៀនភាសានេះហើយ។

សេកមកស្រុកនេះជិត៦ខែហើយ។ វាមិនសូវចូលចិត្តរៀនទេ តែវាចូលចិត្តស្រុកនេះណាស់ ព្រោះវាឃើញមានស៊ីល្អៗច្រើនជាងនៅស្រុកខ្មែរ។

VOCABULARY

aa	អា	(see below)
kaal	កាល	when (past)
məəl....dac	មើល... ដាច់	to be able to read
mɨn daɛl	មិនដែល	never
mɨn səw	មិនសូវ	not much, not very
pəbaaʔ	ពិបាក	difficult
phleeŋ	ភ្លេង	music
róo....khəəñ	រក... ឃើញ	to find
sdap	ស្ដាប់	to listen
sdap....baan	ស្ដាប់... បាន	to understand (a language)
sdap....lɨɨ	ស្ដាប់... ឮ	to hear
sruol	ស្រួល	easy
via	វា	it; he, she, him, her, they, them

'the (adjective) one'

The word អា/aa/ preceding a noun or adjective means just 'the (noun)' or 'the (adjective) one.' It is usually very impolite to use អា /aa/ in front of a person's name; អា /aa/ + name is used only before the names of children, intimates, or social inferiors.

aa naa	អាណា	which (thing)
aa khməw	អាខ្មៅ	the black one
aa nuh	អានោះ	that one (thing)
aa KIM	អាគីម	KIM (used to or by a very close friend of the same sex)
aa KIM	អាគីម	KIM (used by older persons in the same family)

LESSON THIRTEEN

DIALOGUE

pətup	room
səmrap	for
1. tom - khñom cɔŋ cuol pətup muoy səmrap pii bɛy yup	I want to rent a room for two or three nights.
knia	each other; indicates plurality for people
mian knia	to be altogether, to have company
2. clerk - look mian knia pəmaan néʔ?	How many persons are in your party?
mənéʔ aɛŋ	alone
3. tom - taɛ mənéʔ aɛŋ eh	Only myself.
yaaŋ	manner; used between a noun and an adjective
sʔaat	clean, neat
cón	floor
tii muoy	first
4. clerk - khñom mian pətup muoy yaaŋ sʔaat nɨw cón tii muoy	I have a room, very neat, on the first floor.
5. tom - pətup nɨŋ look cuol thlay pəmaan?	How much is that room rented for?
doulaa	dollar
vaalih	suitcase
cuun	to offer, for
6. clerk - baat, pram doulaa, baə look yóo, khñom tɨw yóo vaalih móo cuun	Five dollars. If you take it, I'll go get your suitcase for you.
sʔaɛk prɨk	tomorrow morning
dah	to wake someone up
7. tom - sʔaɛk prɨk, maoŋ pəmpɨl dah khñom phɔɔŋ	Tomorrow morning at seven wake me up, will you?
8. clerk - baat look	Yes, sir.

១. ចិម ខ្ញុំចង់ជួលបន្ទប់មួយសម្រាប់ពីរបីយប់។
២. អ្នកជួល លោកមានគ្នាប៉ុន្មាននាក់?
៣. ចិម តែម្នាក់ឯងទេ។
៤. អ្នកជួល ខ្ញុំមានបន្ទប់១យ៉ាងស្អាតនៅជាន់ទី១។
៥. ចិម បន្ទប់ហ្នឹងលោកជួលថ្លៃប៉ុន្មាន?
៦. អ្នកជួល បាទ ៤ដុល្លា បើលោកយក ខ្ញុំទៅយកវ៉ាលិសមកជូន។
៧. ចិម ស្អែកព្រឹកម៉ោង៧ដាស់ខ្ញុំផង។
៨. អ្នកជួល បាទលោក។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. An indefinite quantity can be indicated by juxtaposing two numbers, e.g. ពីរបីយប់ /pii bɛy yup/ 'two or three nights.' If there is a classifier or time word present, 'one or two' is rendered /mə + classifier + /pii/, e.g. មួយនាក់ពីរ /mə néʔ pii/ 'one or two people' or មួយម៉ោងពីរ /mə maoŋ pii/ 'one or two hours.' Two or three' or larger numbers follow the pattern number + number + classifier, e.g. បួនប្រាំនាក់ /buon pram néʔ/ 'four or five people.'

1. The word សម្រាប់ /səmrap/ 'for' corresponds to English 'for' in the meanings of 'for the benefit of, destined toward, reserved' but not in the sense of elapsed time. For instance, in a sentence like 'I will stay here for three or four nights' 'for' is simply not translated: ខ្ញុំនៅនេះពីរបីយប់ /khñom nɨw nih pii bɛy yup/. The difference between 'for' in the dialogue and 'for' in the above example is subtle, but you should study it in order to know when to use សម្រាប់ /səmrap/ and when not to.

2. The word គ្នា /knia/ normally means 'each other' but it is also used to indicate a number of persons greater than one in a few constructions, e.g. មានគ្នា... នាក់ /mian knia...néʔ/ 'there are altogether...(people).'

4. Ordinarily យ៉ាង /yaaŋ/ means 'manner, type.' However, between a noun and an adjective, it has a meaning of 'very,' e.g.

យើងត្រូវការផ្ទះមួយយ៉ាងធំ។
yəəŋ trəw kaa phtéh muoy yaaŋ thom
We need a very large house.

4. Ordinal numbers (first, second, third, etc.) are formed by prefixing ទី /tii/ to the number, e.g. ទីមួយ /tii muoy/ 'first' ទីពីរ /tii pii/ 'second' ទីដប់ប្រាំមួយ /tii dɔp pram muoy/ 'sixteenth.' There are no irregularities. Ordinals are drilled in Drill 10.

5. Note that a topic of conversation can introduce a sentence even though it is not the subject of the sentence. For example, in sentence 5, the topic of the sentence is បន្ទប់ហ្នឹង/pətup nɨŋ/ 'that room' though it in fact is the object of the verb ជួល /cuol/ 'rent.' The subject of the sentence is លោក /look/ 'you.' Literally, then, this sentence is: 'that room, how much do you rent it for?'

5. The way of asking how much something costs is ថ្លៃប៉ុន្មាន /thlay pəmaan/ 'how expensive is it?'

6. The word យក /yóo/ means 'to take, to bring, to get' and is used when referring to things. It is not used when talking about bringing, taking, or getting people. Note that it carries no meaning of direction. When direction to or from the speaker is to be indicated, the words មក /móo) 'come' or ទៅ /tɨw/ 'go' follow. Thus យកមក /yóo móo/ means 'to bring,' យកទៅ/yóo tɨw/ is 'to take.' (Cf. grammatical sketch S.2.2. 3.2 also.)

6. In lesson 4 you saw that you could use any one of three third-person pronouns, depending on the nature of your relation with the person you are talking about. In lessons 7 and 9 you learned different ways of saying 'sleep,' depending on whom you are addressing. In this lesson you learn that there is also a style distinction in translating 'for.' For a person for whom it is appropriate to say សម្រាន្ត /səmraan/ 'sleep,' that is, someone with whom you are on formal terms, you say ជូន /cuun/, e.g.

   ខ្ញុំធ្វើបាយជូនលោក។
   khñom thəə baay cuun look
   I'll cook for you.

   For people with whom you are not on such formal terms (with whom you could use ដេក /deek/ or គេង /keeŋ/ 'sleep'), 'for' is translated by ឲ្យ /aoy/, e.g.

   ខ្ញុំធ្វើឲ្យគេ។
   khñom thəə baay aoy kee
   I'll cook for them.

If it is clear for whom the action is performed from the context, the words ជូន /cuun/ and ឲ្យ /aoy/ can occur without a following 'object,' e.g.

សុំទិញឲ្យផង។

soum tiñ aoy phɔɔŋ

Please buy (it) for (me).

ជូន /cuun/ is also a formal variant of ឲ្យ /aoy/ 'to give' and as such is more appropriate with លោក/look/ or លោកស្រី/look srey/ than is ឲ្យ /aoy/. For example

គេជូនលុយលោកប៉ុន្មាន

kee cuun luy look pəmaan

How much money did they give you?

Although this lesson uses ដុល្លារ /doulaa/ 'dollar,' the monetary unit in Cambodia is the រៀល/riel/ 'riel.' In May 1971 there were officially 55 riels to the dollar and on the black market between 120 and 180 to the dollar.

7. A deferent or polite request, usually phrased in English by 'will you?' is rendered in Cambodian by ផង /phɔɔŋ/, e.g.

មើលឲ្យឮផង។

məəl aoy lɨɨ phɔɔŋ

Read it aloud, will you?

Here ផង /phɔɔŋ/ does not mean 'also.'

DRILLS

DRILL NO.

7. Another resultative verb meaning 'can' is កើត /kaət/, e.g.

បើគ្មានលុយខ្ញុំធ្វើឲ្យមិនកើតទេ។

baə kmian luy khñom thəə aoy mɨn kaət tee

If (I) have no money, I can't do it for (you).

8. In Phnom Penh there are no taxis of the European sort: a driver who takes you wherever you want to go in his car. Instead there are taxibuses and cyclos. Taxibuses are little three-wheel Lambretta cars or minibuses that ply a fixed route like a bus and charge a very low fare. If you want to go off the route, you must arrange with the driver, who may charge you extra if you want him to drive you very far. You can arrange with a taxibus driver to take you to places much like a taxi. Taxibuses pick up passengers and let them off at any point along their route.

A cyclo is a seat for a single person with a bicycle attached behind. There are two wheels on the passenger seat and the rear wheel of the bicycle portion, forming a three-wheeled vehicle. Cyclo drivers cruise in search of passengers and have no fixed route or fixed fare. However they are both slower than the taxibuses and much more expensive than taxibuses on their fixed routes.

While the cyclo seat is made for only one passenger, a cyclo driver will usually agree to take two women or a woman and child, but they must crowd into the seat. The driver charges extra for an extra adult passenger.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL:	T:	khñom coŋ cuol pətup muoy	(laan)	I want to rent a room. (car)
	S:	khñom coŋ cuol laan muoy		I want to rent a car.
a.		khñom coŋ cuol pətup muoy	(laan)	
b.		khñom coŋ cuol laan muoy	(tiñ)	
c.		khñom coŋ tiñ laan muoy	(niaŋ)	
d.		niaŋ coŋ tiñ laan muoy	(look)	
e.		look coŋ tiñ laan muoy	(cuol)	
f.		look coŋ cuol laan muoy	(pətup)	
g.		look coŋ cuol pətup	(khñom)	
h.		khñom coŋ cuol pətup muoy		

DRILL TWO: Transformation

MODEL:	T:	khñom coŋ cuol pətup muoy	(pii aatɨt)	I want to rent a room. (two weeks)
	S:	khñom coŋ cuol pətup muoy səmrap pii aatɨt		I want to rent a room for two weeks.
a.		khñom coŋ cuol laan muoy	(bɛy ŋay)	khñom coŋ cuol laan muoy səmrap bɛy ŋay
b.		khñom coŋ cuol phtéh muoy	(mə chnam)	khñom cuol phtéh muoy səmrap mə chnam
c.		khñom coŋ cuol pətup muoy	(mə khaɛ)	khñom coŋ cuol pətup muoy səmrap mə khaɛ
d.		khñom coŋ cuol laan muoy	(buon maoŋ)	khñom coŋ cuol laan muoy səmrap buon maoŋ
e.		khñom coŋ cuol phtéh muoy	(pii khaɛ)	khñom coŋ cuol phtéh muoy səmrap pii khaɛ
f.		khñom coŋ cuol laan muoy	(mə aatɨt)	khñom coŋ cuol laan muoy səmrap mə aatɨt

DRILL THREE: Substitution

NOTE: thlóp means 'used to, have ever, accustomed to'

MODEL:			
T:	khñom thlóp cuol laan muoy	(tiñ)	I used to rent a car. (buy)
S:	khñom thlóp tiñ laan muoy		I have (had the experience of) buying a car.

a. khñom thlóp cuol laan muoy (tiñ)
b. khñom thlóp tiñ laan muoy (ñam baay nɨw otaɛl nih)
c. khñom thlóp ñam baay nɨw otaɛl nih (deek)
d. khñom thlóp deek nɨw otaɛl nih (pətup)
e. khñom thlóp deek nɨw pətup nih (cuol)
f. khñom thlóp cuol pətup nih

DRILL FOUR: Transformation

MODEL:		
T:	khñom nɨw taɛ otaɛl tee	I only stay in a hotel.
S:	look mɨn thlóp nɨw otaɛl tee?	Aren't you used to staying in a hotel?

a.	khñom cuol taɛ laan pəraŋ tee	look mɨn thlóp cuol laan pəraŋ tee?
b.	khñom tiñ taɛ sraa ɔŋglee tee	look mɨn thlóp tiñ sraa ɔŋglee tee?
c.	khñom ñam taɛ baay cən tee	look mɨn thlóp ñam baay cən tee?
d.	khñom rien taɛ phiasaa khmaɛ tee	look mɨn thlóp rien phiasaa khmaɛ tee?
e.	khñom ñam taɛ baarɛy khmaɛ tee	look mɨn thlóp ñam baarɛy khmaɛ tee?
f.	khñom tɨw taɛ phtéh niaŋ tee	look mɨn thlóp tɨw phtéh niaŋ tee?

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: look nɨw otaɛl cia muoy néˀnaa? (look pool)
S: khñom nɨw otaɛl cia muoy look pool
T: With whom are you staying in the hotel? (Mr. Paul)
S: I'm staying in the hotel with Paul.

a. look tɨw cuol phtéh cia muoy néˀnaa? (pəpún khñom)
khñom tɨw cuol phtéh cia muoy pəpún khñom

b. niaŋ móo rien cia muoy néˀnaa? (puoˀmaaˀ khñom)
khñom móo rien cia muoy puoˀmaaˀ khñom

c. look tɨw thəə kaa cia muoy néˀnaaˀ (look Jones)
khñom tɨw thəə kaa cia muoy look Jones

d. look thəə kaa cia muoy néˀnaa? (look sareet)
khñom thəə kaa cia muoy look sareet
e. look tɨw məəl kón cia muoy néˀnaa? (taɛ mənéˀ aɛŋ)
khñom tɨw məəl kón taɛ məneˀ aɛŋ
f. look ñam baay cia muoy néˀnaa? (niaŋ vansii)
khñom ñam baay cia mucy niaŋ vansii

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: khñom tɨw yóo vaalih móo cuun (baarɛy) I'll go get the suitcase for you. (cigarettes)
S: khñom tɨw yóo baarɛy móo cuun — I'll go get cigarettes for you.

a. khñom tɨw yóo baarɛy móo cuun (kəfee)
b. khñom tɨw yóo kəfee móo cuun (baay)
c. khñom tɨw yóo baay móo cuun (səbot)
d. khñom tɨw yóo səbot móo cuun (luy)
e. khñom tɨw yóo luy móo cuun (sraa)
f. khñom tɨw yóo sraa móo cuun

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: khñom thlóp pərien pəraŋ (ɔŋglee) I used to teach French. (English)
S: look pərien ɔŋglee kaət tee? — Can you teach English?

*a. khñom thlóp niyiey siem (liav) [Lao] look niyiey liav kaət tee?
**b. khñom keeŋ pɛɛt cɨt me khaɛ (tɨw rien) [to sleep] [to be in the hospital] look tɨw rien kaət tee?
c. khñom thəə mootoo khñom (laan khñom) look thəə laan khñom kaət tee?
d. khñom niyiey yuon (məəl) look məəl yuon kaət tee?
e. khñom təsee day sdam (chveeŋ) [hand, arm] look təsee day chveeŋ kaət tee?
**f. khñom chɨɨ cəəŋ (daə) [to be ill, to hurt] [foot, leg] look daə kaət tee?

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: look tɨw otaɛl look taam ɛy? (cih taˀsii) How do you go to your hotel? (ride a taxi)
S: khñom cih taˀsii tɨw otaɛl khñom — I take a taxi to my hotel.

a. look tɨw otaɛl look taam ɛy? (cih taˀsii) khñom cih taˀsii tɨw otaɛl khñom
b. look tɨw otaɛl look taam ɛy? (daə) khñom daə tɨw otaɛl khñom

*c.	look tɨw otaɛl look taam ɛy?	(baək laan) [to drive a car]	khñom baək laan tɨw otaɛl khñom
d.	look tɨw otaɛl look taam ɛy?	(cih laan chnuol)	khñom cih laan chnuol tɨw otaɛl khñom
*e.	look tɨw otaɛl look taam ɛy?	(cih siiklou) [pedicab]	khñom cih siiklou tɨw otaɛl khñom
*f.	look tɨw otaɛl look taam ɛy?	(cih koŋ) [bicycle]	khñom cih koŋ tɨw otaɛl khñom

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: khñom cih taʔsii tɨw otaɛl (daə) I'll take a taxi to the hotel. (walk)

S: look daə tɨw otaɛl baan tee? Can you walk to the hotel?

a.	khñom daə tɨw otaɛl	(cih laan chnuol)	look cih laan chnuol tɨw otaɛl baan tee?
b.	khñom cih laan chnuol tɨw otaɛl	(cih siiklou)	look cih siiklou tɨw otaɛl baan tee?
c.	khñom cih siiklou tɨw otaɛl	(baək laan)	look baək laan tɨw otaɛl baan tee?
d.	khñom baək laan tɨw otaɛl	(cih koŋ)	look cih koŋ tɨw otaɛl baan tee?
e.	khñom cih koŋ tɨw otaɛl	(cih taʔsii)	look cih taʔsii tɨw otaɛl baan tee?
f.	khñom cih taʔsii tɨw otaɛl	(daə)	look daə tɨw otaɛl baan tee?

DRILL TEN: Response

MODEL: T: pətup khñom nɨw aɛnaa? (cón tii pii) Where is my room? (second floor)

S: pətup look nɨw cón tii pii Your room is on the second floor.

a.	thnaʔ ɲiaŋ nɨw aɛnaa?	(cón tii pram)	thnaʔ khñom nɨw cón tii pram
b.	khñom məəl səphɨw muoy naa?	(tii bɛy)	look məəl səphɨw tii bɛy
c.	khñom trəw tɨw cón naa?	(tii muoy)	look trəw tɨw cón tii muoy
d.	look tɨw srok khmaɛ khaɛ naa?	(tii pəmpɨl)	khñom tɨw srok khmaɛ khaɛ tii pəmpɨl
e.	look nɨw pətup naa?	(tii buon)	khñom nɨw pətup tii buon
f.	look pərien nɨw cón naa?	(tii pii)	khñom pərien nɨw cón tii pii

DRILL ELEVEN: Response

NOTE: The ages given in the answers are based on the year 1969 as the 'current' year.

MODEL:
T: look kaət chnam naa? (saamsəp pəmbɛy)
S: chnam saam səp pəmbɛy, khñom aayuʔ saamsəp muoy
T: What year were you born? ('38)
S: In '38; I am thirty-one years old.

a. look kaət chnam naa? (saamsəp pəmbuon)
chnam saamsəp pəmbuon, khñom aayuʔ saamsəp

b. look kaət chnam naa? (saɛsəp)
chnam saɛsəp, khñom aayuʔ məphɛy pəmbuon

c. look kaət chnam naa? (saɛsəp muoy)
chnam saɛsəp muoy, khñom aayuʔ məphɛy pəmbɛy

d. look kaət chnam naa? (saɛsəp pii)
chnam saɛsəp pii, khñom aayuʔ məphɛy pəmpɨl

e. look kaət chnam naa? (saɛsəp bɛy)
chnam saɛsəp bɛy, khñom aayuʔ məphɛy pəmmuoy

f. look kaət chnam naa? (saɛsəp buon)
chnam saɛsəp buon, khñom aayuʔ məphɛy pram

Reading Passage

អាមោឃ

យប់នេះ អាមោឃផឹកស្រាច្រើនណាស់។ វាបើកឡានមកផ្ទះវិញមិនកើត តែស្រីម្នាក់បើកជូនវាមក។ ដល់វាមកដល់ផ្ទះវា វាមិនដឹងទេ វានិយាយម្នាក់ឯងថា បន្ទប់អាណានេះមិនស្អាតសោះ នៅមិនកើតទេ។ រួចវាចង់ចេញពីបន្ទប់នោះ។ តែវាដើរមិនបាន។ ហើយវានិយាយទៀតថា អាណាយកវាមកកន្លែងនេះ ត្រូវយកវាទៅកន្លែងវា ព្រោះវាត្រូវការទៅបង្គន់ បើមិនយកវាទៅបន្ទប់វាទេ វាទៅបង្គន់នៅកន្លែងនេះតែឡូវហើយ។

ពេលនោះមានប្រុសម្នាក់នៅបន្ទប់ជិតបន្ទប់វាឮវានិយាយឮពេក មកមើល ហើយយកវាទៅបង្គន់ទៅ។

អាមោឃមិនធ្លាប់ផឹកស្រាទេ តែម្ដងនេះវានិយាយមិនកើតទេ ព្រោះមានស្រីច្រើននៅជិតវា។ វាគិតមិនឃើញទៅដល់ស្រាទេ តែគិតឃើញតែស្រីនោះ។

New Words: និយាយទេ /niyiey tee/ 'to say no'
ទៅដល់ /tɨw dol/ 'as far as'

VOCABULARY

aatɨt mun	អាទិត្យមុន	last week
....baan	បាន	to be able to, can
baək laan	បើកឡាន	to drive (a car)
cih	ជិះ	to ride
cəəŋ	ជើង	foot, leg
chɨɨ	ឈឺ	to be sick, ill
cón	ជាន់	floor, level
cuun	ជូន	to give; to accompany (formal)
dah	ដាស់	to wake (someone) up
day	ដៃ	hand, arm
....kaət	កើត	can, to be able
knia	គ្នា	each other; indicates plurality for people
kɔŋ	កង់	bicycle
liav	លាវ	Lao, Laotian
pətup	បន្ទប់	room
riel	រៀល	riel (Cambodian currency)
sˀaat	ស្អាត	neat, nice, clean
sˀaɛk prɨk	ស្អែកព្រឹក	tomorrow morning
səmap	សម្រាប់	for
siiklou	ស៊ីក្លូ	pedicab, cyclopousse
thlóp	ធ្លាប់	used to
tii	ទី	place; marks an ordinal numeral
vaalih	វ៉ាលិស	suitcase
yaaŋ	យ៉ាង	manner; (can occur between a noun and an adjective)

LESSON FOURTEEN

DIALOGUE

ləvúl	(to be) busy
1. sok - look ləvúl thəə ɛy eh ŋay nih?	Are you busy (doing anything) today?
ciaŋ	mechanic, skilled laborer, artisan
2. maw - khñom trəw yóo laan tɨw aoy ciaŋ thəə	I have to take my car to a mechanic to get it fixed.
mɛc kɔɔ	why? (informal)
khluon aɛŋ	oneself
3. sok - mɛc kɔɔ look mɨn thəə khluon aɛŋ?	Why don't you fix it yourself?
cɛh	to know (how)
məsɨn	engine
pii	about
4. maw - khñom mɨn cɛh ɛy sɔh pii riəŋ məsɨn	I don't know anything at all about engine stuff.
ntɛc-ntuoc	a little bit
cuoy	to help
5. sok - khñom cɛh ntɛc-ntuoc daɛ. baə look cɔŋ, khñom nɨŋ cuoy thəə look	I know a little bit about it. If you want, I'll help you fix it.
ról	every
6. maw - look thəə laan look kaət ról peel eh?	Are you able to fix your car every time?
thómmədaa	normally, usually
peel naa	whenever
khouc	broken down
khlaŋ	strong, serious
7. sok - thómmədaa khñom thəə khluon aɛŋ taɛ peel naa via khouc khlaŋ peek khñom yóo tɨw aoy ciaŋ thəə	I usually fix it myself, but whenever it is (badly) broken down, I take it to a mechanic.

១. សុខ លោករវល់ធ្វើអីឯថ្ងៃនេះ?
២. ម៉ៅ ខ្ញុំត្រូវយកឡានទៅឲ្យជាងធ្វើ។
៣. សុខ ម៉េចក៏លោកមិនធ្វើខ្លួនឯង?
៤. ម៉ៅ ខ្ញុំមិនចេះអីសោះពីរឿងម៉ាស៊ីន។
៥. សុខ ខ្ញុំចេះបន្តិចបន្តួចដែរ បើលោកចង់ ខ្ញុំនឹងជួយធ្វើលោក។
៦. ម៉ៅ លោកធ្វើឡានលោកកើតទាន់ពេលទេ?
៧. សុខ ធម្មតាខ្ញុំធ្វើខ្លួនឯងតែពេលណាវាខូចខ្លាំងពេកខ្ញុំយកទៅឲ្យជាងធ្វើ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

2. Here is yet another use for ឲ្យ /aoy/. In this lesson it precedes a clause and means 'to cause someone to do something; to let someone do something. Thus in

យើងត្រូវឲ្យជាងធ្វើឡាន។
yəəŋ trəw aoy ciaŋ thəə laan
We should have (or let) the mechanic fix the car.

ឲ្យ /aoy/ precedes the clause ជាងធ្វើឡាន /ciaŋ thəə laan/ 'the mechanic fixes the car' and is causative. Note that we use the term 'causative' to indicate permission as well as having someone do something. Cf. V.1 in the grammatical sketch.

3. ម៉េចក៏ /mɛc kɔɔ/ is a more informal way of asking 'why?' than ហេតុអ្វី /haɛt ɛy/. Unlike ហេតុអ្វី /haɛt ɛy/, however, ម៉េចក៏ /mɛc kɔɔ/ is not used as an indefinite.

4. Here is another use of the question - word - indefinites originally discussed in Lesson 7. In Lesson 7, the indefinites were used in a confirmation question like sentence 1 of this lesson:

លោករវល់ធ្វើអ្វីឯថ្ងៃនេះ?
look ləvúl thəə ɛy eh ŋay nih?
Are you busy doing anything today?

However, in sentence 4, the indefinite is used in a negative sentence. អ្វី /ɛy/ is still translated 'anything' but could also be translated 'nothing,' e.g.

ខ្ញុំមិនចេះអ្វីសោះ។
khñom mɨn cɛh ɛy sɔh
I know nothing (or 'I don't know anything').

The other question word - indefinites can also occur in this kind of sentence, e.g.

គេមិនទៅណាទេ។
kee mɨn tɨw naa tee
They didn't go anywhere.

5. ដែរ /daɛ/ here does not mean 'also;' in this sentence it reduces the force of the preceding statement. Thus, for instance, to say

ខ្ញុំចូលចិត្តវាដែរ។
khñom coul cət via daɛ
I like him (alright).

in one context is a very lukewarm statement of approval. (In another context it means 'I like him, too.')

5. The preverbal auxiliary នឹង /nɨŋ/ means 'will, is going to;' that is, it indicates futurity. Like all the other verb markers, it is never obligatory; in fact frequently when you want to use នឹង /nɨŋ/ to translate English 'will' it would be better Cambodian style to omit នឹង /nɨŋ/. Try to avoid overusing this word.

5. In ខ្ញុំនឹងជួយធ្វើលោក។
khñom nɨŋ cuoy thəə look
I will help you fix it.

there is another pattern that runs counter to your English habits, like the indirect object construction you learned in Lesson 10. Note that the order is ជួយ /cuoy/ plus verb plus 'indirect object.'

7. ពេលណា /peel naa/ 'when?, whenever, any time,' is a new question word - indefinite. It means exactly the same thing as កាលណា /kaalnaa/ and is used in the same constructions.

Note that there is yet another indefinite construction in this sentence, which is a declarative sentence. Here the indefinites are translated 'whenever, whoever, wherever, whichever, whatever' etc.

DRILLS

DRILL NO.

1. The word ជូន /cuun/ as used in sentence d of this drill means 'to give a ride to, to take someone (somewhere).' It is used for people with whom you are on informal and formal terms and may be used to refer to oneself as in this drill. Consider it a different word from ជូន /cuun/ 'to give; for, to.'

4. In the dialogue ខ្លួនឯង /khluon aɛŋ/ 'yourself' is used. It is less formal than ខ្លួនលោក /khluon look/, ខ្លួនលោកស្រី /khluon look srɛy/ etc. ខ្លួនខ្ញុំ /khluon khñom/ and ខ្លួនឯង /khluon aɛŋ/ 'myself' are the same, but again the version with ឯង /aɛŋ/ is less formal.

10. The word អស់ /ɔh/ means 'to be used up, to be exhausted.'

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T: look tiñ səphɨw aoy khñom baan eh? (tɨw bɔŋ)

S: tee, khñom ləvúl tɨw bɔŋ

T: Can you buy a book for me? (go to a bank)

S: No, I am busy going to the bank.

a. look thəə baay ñam baan eh? (rien khmaɛ) tee, khñom ləvúl rien khmaɛ

b. look tɨw daə leeŋ baan eh? (thəə laan) tee, khñom ləvúl thəə laan

c. look təsee səbot muoy aoy khñom baan eh? (məəl səphɨw) tee, khñom ləvúl məəl səphɨw

d. look cuun khñom tɨw saalaa baan eh? (tətuol puoˀmaaˀ) [to take someone] tee, khñom ləvúl tətuol puoˀmaaˀ

e. look tɨw tətuol puoˀmaaˀ khñom baan eh? (rien) tee, khñom ləvúl rien

f. look tɨw thəə kaa baan eh? (thəə laan) tee, khñom ləvúl thəə laan

DRILL TWO: Substitution

MODEL: T: khñom yóo laan tɨw aoy kee thəə (liaŋ)

S: khñom yóo laan tɨw aoy kee liaŋ

T: I'll take (my) car to have it fixed. (washed)

S: I'll take (my) car to have it washed.

a. khñom yóo laan tɨw aoy kee liaŋ (dou preeŋ) [to change] [oil]

b. khñom yóo laan tɨw aoy kee dou preeŋ (caˀ saŋ) [to pour, inject] [gas]

c. khñom yóo laan tɨw aoy kee caˀ saŋ (dou kɔŋ) [wheel, tire]

d. khñom yóo laan tɨw aoy kee dou kɔŋ (thəə fraŋ) [brake]

e. khñom yóo laan tɨw aoy kee thəə fraŋ (thəə cəkieŋ) [headlamp, lamp]

f. khñom yóo laan tɨw aoy kee thəə cəkieŋ

DRILL THREE: Transformation

MODEL:	T:	ciaŋ thəə laan aoy khñom	The mechanic fixes (my) car for me.
	S:	khñom thəə laan khluon aɛŋ	I fix (my) car myself.
a.		kee liaŋ laan aoy khñom	khñom liaŋ laan khluon aɛŋ
b.		ciaŋ dou preeŋ məsɨn aoy khñom	khñom dou preeŋ məsɨn khluon aɛŋ
c.		kee caʔ saŋ aoy khñom	khñom caʔ saŋ khluon aɛŋ
d.		ciaŋ dou kɔŋ laan aoy khñom	khñom dou kɔŋ laan khluon aɛŋ
e.		ciaŋ thəə fraŋ aoy khñom	khñom thəə fraŋ khluon aɛŋ
f.		look savan thəə cəkieŋ aoy khñom	khñom thəə cəkieŋ khluon aɛŋ

DRILL FOUR: Transformation

MODEL:	T·	khñom thəə laan nih	(look)	I'm fixing this car. (you)
	S:	look thəə laan nih khluon look rəh?		Are you fixing this car yourself?
a.		khñom rien phiasaá nih	(yəəŋ)	yəəŋ rien phiasaa nih khluon yəəŋ rəh?
b.		khñom baək laan nih	(khñom)	khñom baək laan nih khluon khñom rəh?
c.		khñom liaŋ laan nih	(kót)	kót liaŋ laan nih khluon kót rəh?
d.		khñom dou preeŋ	(khñom)	khñom dou preeŋ khluon aɛŋ rəh?
e.		kaññaa caʔ saŋ laan	(look srɛy)	look srɛy caʔ saŋ laan khluon look srɛy rəh?
f.		yəəŋ thəə baay ñam	(niaŋ)	niaŋ thəə baay ñam khluon niaŋ rəh?

DRILL FIVE: Response

MODEL:	T:	look cuoy thəə laan aoy khñom baan eh?	(dou preeŋ)	
	S:	khñom cɛh taɛ dou preeŋ eh		
	T:	Can you help me fix (my) car?	(change oil)	
	S:	I only know how to change oil.		
a.		look cuoy thəə laan aoy khñom baan eh?	(dou kɔŋ)	khñom cɛh taɛ dou kɔŋ eh
b.		look cuoy thəə laan aoy khñom baan eh?	(liaŋ laan)	khñom cɛh taɛ liaŋ laan eh
c.		look cuoy thəə laan aoy khñom baan eh?	(thəə məsɨn)	khñom cɛh taɛ thəə məsɨn eh
d.		look cuoy thəə laan aoy khñom baan eh?	(thəə fraŋ)	khñom cɛh taɛ thəə fraŋ eh
e.		look cuoy thəə laan aoy khñom baan eh?	(thəə cəkieŋ)	khñom cɛh taɛ thəə cəkieŋ eh
f.		look cuoy thəə laan aoy khñom baan eh?	(caʔ saŋ)	khñom cɛh taɛ caʔ saŋ eh

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: khñom cɛh thəə laan ntɛc-ntuoc daɛ (dou preeŋ)
S: khñom cɛh dou preeŋ ntɛc-ntuoc daɛ
T: I know (how) to fix a car a little bit also.
S: I know how to change oil a little also.

a. khñom cɛh dou preeŋ ntɛc-ntuoc daɛ (niyiey ɔŋglee)
b. khñom cɛh niyiey ɔŋglee ntɛc-ntuoc daɛ (məəl khmaɛ)
c. khñom cɛh məəl khmaɛ ntɛc-ntuoc daɛ (təsee pəraŋ)
d. khñom cɛh təsee pəraŋ ntɛc-ntuoc daɛ (thəə baay)
e. khñom cɛh thəə baay ntɛc-ntuoc daɛ (baək laan)
f. khñom cɛh baək laan ntɛc-ntuoc daɛ

DRILL SEVEN: Substitution

MODEL: T: khñom thəə laan khñom kaət ról peel (kmian luy, ŋay)
S: khñom kmian luy ról ŋay
T: I can fix my car every time.
S: I don't have money every day.

a. khñom kmian luy ról ŋay (mian, khaɛ)
b. khñom mian luy ról khaɛ (ɔh, aatɨt)
[to be out of, to run out of]
c. khñom ɔh luy ról aatɨt (dou laan, chnam)
d. khñom dou laan ról chnam (thəə, aatɨt)
e. khñom thəə laan ról aatɨt (ñam kəfee, prɨk)
f. khñom ñam kəfee ról prɨk (thəə laan khñom kaət, peel)
g. khñom thəə laan khñom kaət ról peel

DRILL EIGHT: Extension

MODEL: T: thómmədaa khñom thəə khluon aɛŋ (rien)
S: taɛ ŋay nih khñom ləvúl rien
T: Usually I do (it) myself. (study)
S: But today I am busy studying.

a. thómmədaa khñom dou preeŋ khluon aɛŋ (liaŋ)
taɛ ŋay nih khñom ləvúl liaŋ
b. thómmədaa khñom tɨw deek maoŋ dɔp (rien)
taɛ ŋay nih khñom ləvúl rien
c. thómmədaa khñom móo thəə kaa maoŋ pəmbɛy (thəə laan)
taɛ ŋay nih khñom ləvúl thəə laan

d. thómmədaa khñom pərien look (tɨw nuu yɔɔk)
taɛ ŋay nih khñom ləvúl tɨw nuu yɔɔk
e. thómmədaa khñom təsee aoy look (pərien)
taɛ ŋay nih khñom ləvúl pərien
f. thómmədaa khñom tɨw rien (tɨw pɛɛt)
taɛ ŋay nih khñom ləvúl tɨw pɛɛt

DRILL NINE: Response

MODEL: T:	néʔnaa thəə laan aoy look?	(khluon aɛŋ)	Who fixes the car for you? (myself)
S:	thómmədaa, khñom thəə khluon aɛŋ		Usually I fix it myself.
a.	néʔnaa dou preeŋ laan aoy look?	(khluon aɛŋ)	thómmədaa, khñom dou khluon aɛŋ
b.	ról yup, look tɨw səmraan maoŋ pəmaan?	(dɔp)	thómmədaa, khñom tɨw keeŋ maoŋ dɔp
c.	look thəə kaa pəmaan ŋay?	(pram)	thómmədaa, khñom thəə kaa pram ŋay
d.	look thəə ɛy ról yup?	(sdap phleeŋ)	thómmədaa, khñom sdap phleeŋ
e.	kaññaa móo rien taam ɛy?	(cih laan chnuol)	thómmədaa, khñom cih laan chnuol
f.	néʔnaa pərien look ŋay nih?	(look sok)	thómmədaa, look sok pərien khñom

DRILL TEN: Extension

MODEL: T:	laan khñom ɔh saŋ haəy	(tiñ saŋ)	My car is out of gas. (buy gas)
S:	look tiñ saŋ aoy khñom baan eh?		Can you buy gas for me?
a.	laan khñom khouc haəy	(thəə)	look thəə aoy khñom baan eh?
b.	khñom tiñ kɔŋ laan haəy	(dou)	look dou aoy khñom baan eh?
c.	khñom ɔh luy haəy	(baək luy)	look baək luy aoy khñom baan eh?
d.	khñom ɔh baarɛy haəy	(tiñ)	look tiñ aoy khñom baan eh?
e.	khñom trəw kaa laan muoy	(cuol laan muoy)	look cuol laan muoy aoy khñom baan eh?
f.	laan khñom ɔh preeŋ haəy	(caʔ preeŋ)	look caʔ preeŋ aoy khñom baan eh?

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T:	kót məəl səphɨw	(khñom)	She read the book. (I)
S:	khñom aoy kót məəl səphɨw		I had her read the book
a.	via tɨw phtéh	(yəəŋ)	yəəŋ aoy via tɨw phtéh
b.	kee məəl kon	(via)	via aoy kee məəl kon

c.	kót tiñ səphɨw	(khñom)	khñom aoy kót tiñ səphɨw
d.	kee ñam baarɛy	(kót)	kót aoy kee ñam baarɛy
e.	via tɨw ñam baay	(look kruu)	look kruu aoy via tɨw ñam baay
f.	via tɨw daə leeŋ	(puoʔ maaʔ khñom mə néʔ)	puoʔ maaʔ khñom mə néʔ aoy via tɨw daə leeŋ

DRILL TWELVE: Substitution

MODEL: T: kee thəə baay cuun look kruu khñom (pʔoun khñom)

S: kee thəə baay aoy pʔoun khñom

T: They cooked for my teacher. (my little brother)

S: They cooked for my little brother.

a.	via pərien cuun kruu via	(puoʔ maaʔ via)
b.	via pərien aoy puoʔ maaʔ via	(məəl səphɨw)
c.	via məəl səphɨw aoy puoʔ maaʔ via	(néʔ kruu)
d.	via məəl səphɨw cuun néʔ kruu via	(koun via)
e.	via məəl səphɨw aoy koun via	(kee məəl səphɨw)
f.	kee məəl səphɨw aoy koun kee	(kəsaɛt)
g.	kee məəl kəsaɛt aoy koun kee	(look kruu khñom)
h.	kee məəl kəsaɛt cuun look kruu khñom	(khñom tiñ sraa)
i.	khñom tiñ sraa cuun look kruu khñom	(look srɛy)
j.	khñom tiñ sraa cuun look srɛy	(via)
k.	khñom tiñ sraa aoy via	(yóo səphɨw)
l.	khñom yóo səphɨw aoy via	(kee)
m.	khñom yóo səphɨw aoy kee	(look)
n.	khñom yóo səphɨw cuun look	(thəə baay)
o.	khñom thəə baay cuun look	(via)
p.	khñom thəə baay aoy via	(kót)
q.	khñom thəə baay cuun kót	

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL$_1$: T: khñom trəw kaa laan — I needed a car.

S: khñom aoy kee tiñ laan aoy — I had someone buy me a car.

MODEL$_2$: T: via trəw kaa cəkieŋ — He needed a lamp

S: khñom tiñ cəkieŋ aoy via — I bought a lamp for him.

a.	khñom trəw kaa səphɨw	khñom aoy kee tiñ səphɨw aoy
b.	via trəw kaa laan	khñom tiñ laan aoy via
c.	khñom cɔŋ ñam baarɛy	khñom aoy kee tiñ baarɛy aoy
d.	via cɔŋ ñam baarɛy	khñom tiñ baarɛy aoy via
e.	via coul cət baay	khñom tiñ baay aoy via
f.	khñom trəw kaa baay	khñom aoy kee tiñ baay aoy

Reading Passage

ឡាននៅស្រុកខ្មែរ

ឥឡូវនេះនៅស្រុកយើង យើងមិនទាន់ធ្វើឡានខ្លួនឯងទេ។ យើងត្រូវទិញពីស្រុកគេឯទៀត។ យើងទិញឡានពីអឺរុប អាមេរិកនិងពីជប៉ុន។

រាល់ថ្ងៃឡានច្រើនជាងគេមកពីអឺរុប។ យើងមិនសូវចូលចិត្តជិះទេ តែឡាននោះតូច មិនថ្លៃ ស្រួលធ្វើបើខូច ហើយមិនស៊ីសាំងច្រើនផង។

បន្ទាប់ពីឡានអឺរុប យើងឃើញមានឡានពីជប៉ុនច្រើនដែរ។ តាមយើងធ្លាប់ជិះ យើងមិនចូលចិត្តឡាននេះទេ ព្រោះជិះមិនស្រួល ពិបាកបើក ហើយឆាប់ខូចណាស់។ តែឡានជប៉ុនស្រួលទិញជាងគេហើយមិនសូវថ្លៃដូចឡានពីអឺរុបផង។

ឯឡានពីអាមេរិកវិញ យើងមិនសូវឃើញមានទេ។ តែយើងចូលចិត្តជិះឡានអាមេរិកាំងណាស់ ព្រោះខ្លាំង ធំ ជិះបានគ្នាច្រើន ហើយស្រួលបើកទៀត។ តែឡានអាមេរិកាំងថ្លៃពេក បើខូចពិបាកធ្វើ ព្រោះមិនសូវមានជាងចេះពីម៉ាស៊ីនវា។ ហើយឡាននោះស៊ីសាំងច្រើនផង។

New Words:		
ឆាប់	/chap/	'quickly, fast'
ឯ...វិញ	/aɛ...viñ/	'as for...'
បន្ទាប់	/bɔntóp/	'next'
បន្ទាប់ពី	/bɔntóp pii/	'next to'

VOCABULARY

caʔ	ចាក់	to fill, to pour, to inject
cəkieŋ	ចង្កៀង	light, lamp, headlight
cɛh	ចេះ	to know how to
ciaŋ	ជាង	mechanic
cuoy	ជួយ	to help
dou	ដូរ	to change
fraŋ	ហ្វ្រាំង	brake
khlaŋ	ខ្លាំង	strong
khluon aɛŋ	ខ្លួនឯង	oneself
khouc	ខូច	out of order, stop functioning, break (down)
kɔŋ	កង់	wheel, tire
ləvúl	រវល់	to be busy
liaŋ	លាង	to wash
məsɨn	ម៉ាស៊ីន	engine, machine
ntɛc-ntuoc	បន្តិចបន្តួច	a little bit
peel naa	ពេលណា	when, whenever
preeŋ	ប្រេង	oil
rói	រាល់	every (with time words)
saŋ	សាំង	gas
thómmədaa	ធម្មតា	usually, normally

LESSON FIFTEEN

DIALOGUE

	təəp əm	just
	phsaa kədaal	Central Market (proper name)
1.	tom - khñom təəp əm mɔ́ɔ pii phsaa kədaal	I just came back from the Central Market.
	mian baan	indicates a completed action
2.	maw - look mian baan tiñ ɛy eh?	Did you buy anything?
	kmian baan (sɔh)	to have not done something
3.	tom - tee, khñom kmian baan tiñ ɛy sɔh	No, I didn't buy anything at all.
	mɛc	how?, why?; well...
4.	maw - mɛc əñcəŋ?	Why?
5.	tom - prúh baə look tiñ nɨw kəlaɛŋ nɨŋ, ɛyvan thlay nah	Because if you buy over there, things are expensive.
	thaok	cheap
	daɛl	to have ever + V
6.	maw - baat, taɛ baə look cɔŋ tiñ ɛyvan thaok-thaok look trəw tɨw phsaa suon. look daɛl tɨw phsaa nɨŋ eh?	Yes, but if you want to buy things cheap you have to go to 'Phsaa Suon.' Have you been to that market?
7.	tom - khñom mɨn daɛl tɨw phsaa nɨŋ eh	I haven't been to that market.

១. ថម ខ្ញុំទើបនឹងមកពីផ្សារកណ្ដាល។
២. ម៉ៅ លោកមានបានទិញអីទេ?
៣. ថម ទេ ខ្ញុំគ្មានបានទិញអីសោះ។
៤. ម៉ៅ ម៉េចអញ្ចឹង?
៥. ថម ព្រោះបើលោកទិញនៅកន្លែងហ្នឹង អីវ៉ាន់ថ្លៃណាស់។
៦. ម៉ៅ បាទ តែបើលោកចង់ទិញអីវ៉ាន់ថោកៗ លោកត្រូវទៅផ្សារសួន។
លោកដែលទៅផ្សារហ្នឹងទេ?
៧. ថម ខ្ញុំមិនដែលទៅផ្សារហ្នឹងទេ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. The adverbial ទើប(នឹង) /təəp (əm)/ precedes a verb. It means 'to have just (verb)ed, just,' e.g.

   ខ្ញុំទើបនឹងរៀបចំអីវ៉ាន់ពេលយើងត្រូវចេញ។
   khñom təəp əm riep cɔm ɛyvan peel yəəŋ trəw ceñ
   I had just packed when we had to leave.

2.-3. Before a verb មាន /mian/ does not mean 'there is.' មាន /mian/ or មានបាន /mian baan/ indicate that the action is real, that it actually did take place. Neither is used in the future, both មាន /mian/ and មានបាន /mian baan/ are characteristic of spoken usage, occuring only rarely in writing.

   The negative គ្មាន /kmian/ or គ្មានបាន /kmian baan/ indicate that the event really did not take place, e.g.

   វាមានបាននិយាយជាមួយគេទេ។
   via kmian baan niyiey cia muoy kee eh
   He hasn't talked with them (It is a fact that he hasn't talked to them).

DRILLS

DRILL NO.

3. You now have two words for 'only' តែ /taɛ/ and ក្រាន់តែ /krón taɛ/. They are not interchangeable. ក្រាន់តែ /krón taɛ/ must be used before a verb, e.g.

   គេក្រាន់តែចង់ទិញមួយទេ។
   kee krón taɛ cɔŋ tiñ muoy eh
   They only want to buy one.

   តែ /taɛ/ is used elsewhere:

   គេចង់ទិញតែមួយទេ។
   kee cɔŋ tiñ taɛ muoy eh
   They want to buy only one.

4. In this drill បានហើយ /baan haəy/ is not a resultative verb but rather an idiom that means '(if (you)...) that will be sufficient, that will be fine, e.g. យើងចូលលេងតែមួយភ្លែតទេបានហើយ។
   yəəŋ coul leeŋ taɛ məphlɛɛt eh baan haəy
   (If) we go in to visit just a moment, that will be fine.

That is, the sense of this example is that the speaker and listener can fulfil their social obligation by just a brief visit. Another example:

ទៅស្អែកបានហើយ។
tɨw sʔaɛk baan haəy
Going tomorrow will be O.K.

That is, there's no real urgency, so departure can be delayed.

6. Note that សោះ /sɔh/ '...at all' usually replaces the negative particle ទេ /eh/. However, a really emphatic negative may have both in the order សោះទេ/sɔh eh/, e.g.

គ្មាននរណាទៅសោះទេ។
kmian néʔnaa tɨw sɔh eh
Nobody went at all!

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: khñom təəp əm móo pii phsaa kədaal (saalaa)
S: khñom təəp əm móo pii saalaa
T: I just came back from the Central Market. (school)
S: I just came back from school.

a.	khñom təəp əm móo pii saalaa	(thəə kaa)
b.	khñom təəp əm móo pii thəə kaa	(tiñ məhoup)
c.	khñom təəp əm móo pii tiñ məhoup	(thəə laan)
d.	khñom təəp əm móo pii thəə laan	(cuol laan)
e.	khñom təəp əm móo pii cuol laan	(phsaa suon)
f.	khñom təəp əm móo pii phsaa suon	

DRILL TWO: Extension

MODEL: T:	khñom təəp əm móo pii məəl phsaa suon	I just came back from looking at 'Phsaa Suon'
S:	khñom kmian baan məəl ɛy tee	I didn't see anything.
a.	khñom təəp əm móo pii cuol laan	khñom kmian baan cuol ɛy tee
b.	khñom təəp əm móo pii thəə laan	khñom kmian baan thəə ɛy tee
c.	khñom təəp əm móo pii tiñ məhoup	khñom kmian baan tiñ ɛy tee
d.	khñom təəp əm móo pii thəə kaa	khñom kmian baan thəə ɛy tee
e.	khñom təəp əm móo pii məəl kon	khñom kmian baan məəl ɛy tee
f.	khñom təəp əm móo pii ñam baay	khñom kmian baan ñam ɛy tee

DRILL THREE: Response

MODEL:	T: look mian baan məəl kon eh?	(daə leeŋ)	Have you seen the movie? (go out)
	S: khñom krón taɛ tɨw daə leeŋ eh		I only went out for a walk.
*a.	look mian baan tiñ məhoup eh?	(dou luy) [food]	khñom krón taɛ tɨw dou luy eh
b.	look mian baan ñam baay eh?	(ñam sraa)	khñom krón taɛ tɨw ñam sraa eh
c.	look mian baan thəə laan eh?	(məəl)	khñom krón taɛ tɨw məəl eh
d.	look mian baan cuol laan eh?	(suo)	khñom krón taɛ tɨw suo eh
e.	look mian baan tɨw saalaa eh?	(bɔŋ)	khñom krón taɛ tɨw bɔŋ eh
f.	look mian baan caʔ saŋ eh?	(dou preeŋ)	khñom krón taɛ tɨw dou preeŋ eh

DRILL FOUR: Response

MODEL:	T: khñom trəw thəə ɛy tiet?	(təsee)	What else do I have to do? (write)
	S: look krón taɛ təsee baan haəy		You only have to write.
a.	khñom trəw thəə ɛy tiet?	(tiñ məhoup)	look krón taɛ tiñ məhoup baan haəy
b.	khñom trəw thəə ɛy tiet?	(suo kee)	look krón taɛ suo kee baan haəy
c.	khñom trəw thəə ɛy tiet?	(liaŋ)	look krón taɛ liaŋ baan haəy
*d.	khñom trəw thəə ɛy tiet?	(pəyúl kee) [to explain]	look krón taɛ pəyúl kee baan haəy
e.	khñom trəw thəə ɛy tiet?	(riep cɔm)	look krón taɛ riep cɔm baan haəy
*f.	khñom trəw thəə ɛy tiet?	(baək) [to open]	look krón taɛ baək baan haəy

DRILL FIVE: Response

MODEL:	T: khñom tɨw phsaa ɛyləw	(tiñ səphɨw)	I'm going to the market now. (buy a book)
	S: baə look tɨw, soum tiñ səphɨw aoy khñom phɔɔŋ		If you go, please buy a book for me, too.
a.	khñom tɨw phsaa ɛyləw	(tiñ səphɨw)	baə look tɨw, soum tiñ səphɨw aoy khñom phɔɔŋ
b.	khñom tɨw phsaa ɛyləw	(tiñ baarɛy)	baə look tɨw, soum tiñ baarɛy aoy khñom phɔɔŋ
c.	khñom tɨw phsaa ɛyləw	(dou luy)	baə look tɨw, soum dou luy aoy khñom phɔɔŋ
d.	khñom tɨw phsaa ɛyləw	(dou səphɨw)	baə look tɨw, soum dou səphɨw aoy khñom phɔɔŋ
*e.	khñom tɨw phsaa ɛyləw	(tiñ sac) [meat]	baə look tɨw, soum tiñ sac aoy khñom phɔɔŋ

f. khñom tɨw phsaa ɛyləw	(tiñ sraa)	baə look tɨw, soum tiñ sraa aoy khñom phɔɔŋ

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: khñom cɔŋ cuop kruu pɛɛt khñom (mɨn) I want to see my doctor. (not)

S: khñom mɨn cɔŋ cuop kruu pɛɛt khñom tee I don't want to see my doctor.

a. khñom cɔŋ tɨw srok khmaɛ	(mɨn tón)	khñom mɨn tón cɔŋ tɨw srok khmaɛ tee
b. khñom cɔŋ ñam baay cən	(mɨn səw)	khñom mɨn səw cɔŋ ñam baay cən tee
c. khñom dou preeŋ məsɨn	(mɨn daɛl)	khñom mɨn daɛl dou preeŋ məsɨn tee
d. khñom cɔŋ pərien khmaɛ	(mɨn...sɔh)	khñom mɨn cɔŋ pərien khmaɛ sɔh
e. khñom cɔŋ rien baək laan	(mɨn daɛl...sɔh)	khñom mɨn daɛl cɔŋ rien baək laan sɔh
f. khñom cɔŋ tiñ laan muoy	(mɨn)	khñom mɨn cɔŋ tiñ laan muoy tee

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: look daɛl tɨw phsaa nɨŋ eh Have you been to that market?

S: tee, khñom mɨn daɛl tɨw phsaa nɨŋ eh No, I've never been to that market.

a. look daɛl rien phiasaa eh?	tee, khñom mɨn daɛl rien phiasaa eh
b. look daɛl baək laan eh?	tee, khñom mɨn daɛl baək laan eh
c. look daɛl tɨw srok aɛtiet eh?	tee, khñom mɨn daɛl tɨw srok aɛtiet eh
d. look daɛl dou preeŋ məsɨn eh?	tee, khñom mɨn daɛl dou preeŋ məsɨn eh
e. look daɛl thəə kaa eh?	tee, khñom mɨn daɛl thəə kaa eh
f. look daɛl cuol laan eh?	tee, khñom mɨn daɛl cuol laan eh

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: khñom cɔŋ tiñ ɛyvan thaok (tɨw phsaa suon)

S: baə look cɔŋ tiñ ɛyvan thaok look trəw tɨw phsaa suon

T: I want to buy cheap things. (go to Phsaa Suon)

S: If you want to buy cheap things, you have to go to Phsaa Suon.

a. khñom cɔŋ rien phiasaa khmaɛ (tɨw saalaa ɔŋkóo)

baə look cɔŋ rien phiasaa khmaɛ look trəw tɨw saalaa ɔŋkóo

b. khñom cɔŋ tɨw phtéh ɛyləw (som cbap)
baə look cɔŋ tɨw phtéh ɛyləw look trəw som cbap

c. khñom cɔŋ tɨw srok khmaɛ (rien khmaɛ)
baə look cɔŋ tɨw srok khmaɛ look trəw rien khmaɛ

d. khñom cɔŋ pərien khmaɛ (suo look ɨm)
baə look cɔŋ pərien khmaɛ look trəw suo look ɨm

e. khñom cɔŋ tiñ laan (cɛh baək laan)
baə look cɔŋ tiñ laan look trəw cɛh baək laan

f. khñom cɔŋ ñam kəfee (tiñ kəfee)
baə look cɔŋ ñam kəfee look trəw tiñ kəfee

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T:	khñom thlóp rien phiasaa khmaɛ mə dɔɔŋ	I have studied Cambodian once.
S:	khñom mɨn daɛl rien phiasaa khmaɛ səh	I have never studied Cambodian at all.
a.	khñom thlóp tɨw srok siem	khñom mɨn daɛl tɨw srok siem səh
b.	khñom thlóp cih kəpal həh	khñom mɨn daɛl cih kəpal həh səh
c.	khñom thlóp ñam baay cən	khñom mɨn daɛl ñam baay cən səh
d.	khñom thlóp tɨw leeŋ look kruu khñom	khñom mɨn daɛl tɨw leeŋ look kruu khñom səh
e.	khñom thlóp cih kəpal tɨk	khñom mɨn daɛl cih kəpal tɨk səh
f.	khñom thlóp deek thŋay	khñom mɨn daɛl deek thŋay səh

DRILL TEN: Response

MODEL: T: look mian baan tiñ məhoup eh? (khñom kmian luy)
S: baat, mɨn baan tee prúh khñom kmian luy
T: Have you bought food? (I don't have money)
S: No, I have not because I don't have money.

a. look mian baan dou eh? (khñom ləvúl peek)
baat, mɨn baan eh prúh khñom ləvúl peek

b. look mian baan deek thŋay eh? (khñom tɨw cuop kruu pɛɛt)
baat, mɨn baan eh prúh khñom tɨw cuop kruu pɛɛt

c. look mian baan pəyúl koun səh eh? (khñom kmian peel)
baat, mɨn baan eh prúh khñom kmian peel

*d. look mian baan ñam thnam eh? (khñom phlic)
[medicine, drug]
baat, mɨn baan eh prúh khñom phlic

e. look mian baan tɨw cuol laan eh? (khñom mɨn trəw kaa ɛyləw)
baat, mɨn baan eh prúh khñom mɨn trəw kaa ɛyləw

f. look mian baan tɨw məəl kon eh, məsəl mɛñ? (pəpún khñom chɨɨ)
baat, mɨn baan eh prúh pəpún khñom chɨɨ

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: khñom yóo tɨw aoy ciaŋ thəə (laan khñom khouc khlaŋ peek)
S: peel naa laan khñom khouc khlaŋ peek, khñom yóo tɨw aoy ciaŋ thəə
T: I take (it) to the mechanic.
S: Whenever my car is (badly) broken down, I take it to the mechanic.

a. khñom nɨw phtéh məəl səphɨw (khñom kmian luy)
peel naa khñom kmian luy, khñom nɨw phtéh məəl səphɨw

b. khñom trəw kaa tɨw pətup tɨk (khñom móo knoŋ thnaʔ)
peel naa khñom móo knoŋ thnaʔ, khñom trəw kaa tɨw pətup tɨk

*c. khñom chɨɨ phnɛɛk (khñom məəl səphɨw)
peel naa khñom məəl səphɨw, khñom chɨɨ phnɛɛk
[eye]

d. pəpún khñom mɨn coŋ (khñom coŋ tɨw məəl kon)
peel naa khñom coŋ tɨw məəl kon, pəpún khñom mɨn coŋ

e. khñom kmian luy (khñom kmian məhoup)
peel naa khñom kmian məhoup, khñom kmian luy

f. koun səh mɨn rien daɛ (khñom mɨn pəyúl)
peel naa khñom mɨn pəyúl, koun səh mɨn rien daɛ

Reading Passage

ប្រពន្ធលោកខ្លះ

ធម្មតាស្រីខ្មែរនៅផ្ទះរវល់ណាស់ រវល់មើលកូនបើគេមាន រៀបចំផ្ទះ ធ្វើបាយ ទៅផ្សារទិញម្ហូបបើគេនៅផ្សារ និងធ្វើការច្រើនទៀត។

តែប្រពន្ធលោកខ្លះរវល់តែទៅផ្សារទេ។ ក្រោយពេលប្ដីចេញទៅធ្វើការបន្តិច គេចេញដែរ។ ធម្មតាគេដើរមិនត្រង់ទៅផ្សារទេ គេទៅរកគ្នាគេសិន។ បើមានគ្នាគេហើយ គេទៅញ៉ាំនេះញ៉ាំនោះនៅហាង ហើយគេនិយាយគ្នាពីនេះពីនោះ ពីប្ដីគេដើរមានស្រី ឬពីរឿងអ្នកជិតខាង។

ធម្មតាគេសប្បាយណាស់។ ហើយជួនកាលគេសប្បាយពេក គេភ្លេចគិតពីពេលម៉ោង គេមកដល់ផ្ទះវិញនៅពេលប្ដីគេត្រូវមកញ៉ាំបាយថ្ងៃត្រង់ដែរ។ នៅពេលនោះគេនិយាយប្រាប់ប្ដីគេថាថ្ងៃនេះគេមិនសូវស្រួលខ្លួន គេទៅផ្សារថ្ងៃពេកណាស់ហើយ អញ្ចឹងនៅផ្សារមិនសូវមានឥវ៉ាន់ ត្រូវទៅពីផ្សារមួយទៅផ្សារមួយទៀត។

នៅពេលនិយាយហើយ ជួនកាលប្ដីយល់តាម ជួនកាលមានរឿង ហើយប្ដីត្រឡប់ទៅញ៉ាំបាយផ្សារវិញ។

New Words:	នៅផ្សារ	/nɨw phsaa/ 'to live in a town or city'
	ថ្ងៃត្រង់	/thŋay trɔŋ/ 'noon'
	មានរឿង	/mian rɨəŋ/ 'to have a fight'

VOCABULARY

baək	បើក	to open
daɛl	ដែល	to have ever + verb
deek thŋay	ដេកថ្ងៃ	to sleep in the daytime
kmian baan...(sɔh)	គ្មានបាន...សោះ	to have not (done something)
krón taɛ	គ្រាន់តែ	just, only
məhoup	ម្ហូប	food
mɛc əñcəŋ	ម៉េចអញ្ចឹង	why, how come
mian baan	មានបាន	to have (done something)
mɨn daɛl...(sɔh)	មិនដែល..(សោះ)	never
pəyúl	ពន្យល់	to explain
phnɛɛk	ភ្នែក	eye
phsaa	ផ្សារ	market, downtown
phsaa kədaal	ផ្សារកណ្ដាល	central market
sac	សាច់	meat
təəp əm	ទើបនឹង	just
thaok	ថោក	cheap
thnam	ថ្នាំ	medicine, drug; substance

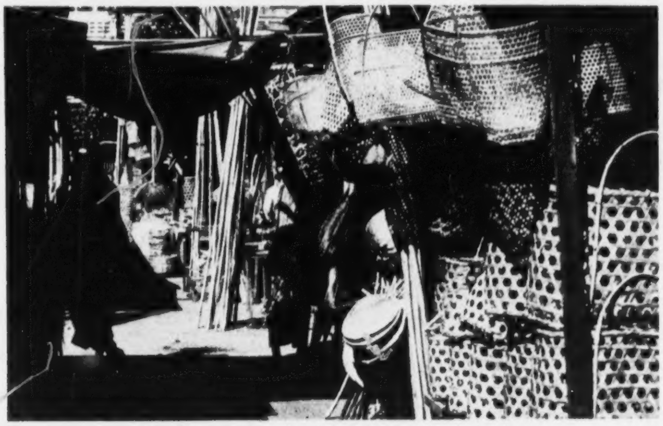

Basket section of a large Phnom Penh market

LESSON SIXTEEN

DIALOGUE

aav	shirt, blouse
1. sok - look tiñ aav nɨŋ nɨw aεnaa?	Where did you buy that shirt?
2. maw - nɨw əmpiñ, taε aav nɨŋ thəə nɨw srok aameerɨk	In Phnom Penh, but this shirt was made in the United States.
taam (khñom) smaan	(I) think, believe
douc	like
ləbɔh look (bɔh look)	yours
3. sok - taam khñom smaan, khñom mian aav muoy douc ləbɔh look daε	I think I have a shirt like yours, too.
nɨŋ haəy	that's right, yes
douc cia	it seems
4. maw - nɨŋ haəy, yəəŋ douc cia tiñ nɨw haaŋ taε muoy, mεεn tee?	That's right. It seems that we bought them in the same store, didn't we?
mεεn	true, real
phlic chɨŋ tə haəy	completely forget
5. sok - pəhaεl mεεn, taε khñom phlic chɨŋ tə haəy. yəəŋ tiñ nɨw haaŋ naa nɨŋ?	Probably! But I've completely forgotten. What store did we buy them at?
6. maw - pəhaεl haaŋ ɔŋduoŋ nɨw phləw ɔŋduoŋ	Probably at the Ang Duong Store on Ang Duong Street.
cam	to remember, to recall
cam thaa	to remember that, to recall that
phlieŋ	rain
7. sok - baat nɨŋ haəy, khñom cam thaa mian phlieŋ phɔɔŋ ŋay nɨŋ	Yes, that's right, I remember that it was raining that day too.

១ សុខ លោកទិញអាវហ្នឹងនៅឯណា?
២. ម៉ៅ នៅភ្នំពេញ តែអាវហ្នឹងធ្វើនៅស្រុកអាមេរិក។
៣ សុខ តាមខ្ញុំស្មាន ខ្ញុំមានអាវមួយដូចរបស់លោកដែរ។
៤ ម៉ៅ ហ្នឹងហើយ យើងដូចជាទិញនៅហាងតែមួយ មែនទេ?
៥. សុខ ប្រហែលមែន តែខ្ញុំភ្លេចឈឹងទៅហើយ។ យើងទិញនៅហាងណាហ្នឹង?
៦. ម៉ៅ ប្រហែលហាងអង្គឌួង នៅផ្លូវអង្គឌួង។
៧. សុខ បាទហ្នឹងហើយ ខ្ញុំចាំថាមានភ្លៀងផងថ្ងៃហ្នឹង។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

2. In English you are used to using the passive voice when you do not wish to specify the agent of an action or when you want the subject of the sentence to be a participant other than the agent. A case can be made that Cambodian, however, has no real passive construction, though it has constructions which are translated by English passives. That is to say, there is no case in Cambodian in which the verb takes a different inflection to show that the subject of the sentence is not the agent. (Cf. V.1.)

   One of the Cambodian constructions that is translated by an English passive is the use of a simple verb like ធ្វើ /thəə/ in sentence 2 in this lesson. The subject of such a verb may be either agent or goal of the action; if it is goal, the English translation will normally be passive. Ordinarily if there is an animate subject the verb is not passive in meaning; an inanimate subject, e.g. អាវ /aav/ 'shirt,' will normally indicate a passive meaning for the verb. For example in

   គាត់ធ្វើនៅភ្នំពេញ។
   kót thəə nɨw əmpɨñ
   He did (it) in Phnom Penh.

   the subject is animate (គាត់ /kót/ 'he'), and the sentence is therefore translated actively. However, in

   ឡានខ្ញុំធ្វើនៅភ្នំពេញ។
   laan khñom thəə nɨw əmpɨñ
   My car was made in Phnom Penh.

   the subject is inanimate, so the sentence is passive in meaning. There will be contexts in which this rule will not work, but they are relatively rare.

3. You have already seen that possession can be indicated simply by following the noun by the appropriate pronoun, name, or other nominal, e.g. អាវខ្ញុំ /aav khñom/ 'my shirt.' Here is introduced a more explicit way of indicating possession: the relator របស់ /ləbɔh/, e.g. អាវរបស់ខ្ញុំ /aav ləbɔh khñom/ 'my shirt.' Possessive phrases with របស់ /ləbɔh/ and without it have the same meaning.

   A phrase របស់ /ləbɔh/ + nominal means 'mine, yours, his, theirs, John's' etc. For example,

   របស់គេថ្លៃជាងរបស់យើង។
   ləbɔh kee thlay ciaŋ ləbɔh yəəŋ
   Theirs are more expensive than ours.

In fast speech របស់ /ləbɔh/ is pronounced បស់ /bɔh/, e.g. អាវបស់សុខ /aav bɔh sok/ 'Sok's shirt.'

5. The word មែន /mɛɛn/ means 'it is true, it is the case. For example, in sentence 5, ប្រហែលមែន /pəhaɛl mɛɛn/ means 'probably (that) is true.' At the end of a sentence, as in the sentences in Drill 10, មែន /mɛɛn/ means 'it is true that, really, indeed,' e.g.

ភាសាខ្មែរស្រួលរៀនមែន។
phiasaa khmaɛ sruol rien mɛɛn
Cambodian is indeed easy to learn.

7. Note the use of ថា /thaa/ to introduce an indirect statement (cf. grammatical sketch S.4.1.3).

DRILLS

DRILL NO.

9. In this drill are the two ways to say 'the same' in Cambodian: ដដែល /tədaɛl/ and ដូចគ្នា /douc knia/. They have different meanings: ដដែល /tədaɛl/ means 'the same individual;' ដូចគ្នា /douc knia/ is 'the same kind.'

Thus if a Cambodian says

ខ្ញុំប្រើសៀវភៅដដែល។
khñom praə səphɨw tədaɛl
I used the same book.

he means that he used the exact same volume. However, if he says

ខ្ញុំប្រើសៀវភៅដូចគ្នា
khñom praə səphɨw douc knia
I used the same book.

he means that he used a similar book. The above sentence can also be translated 'I used a similar book.' The distinctive feature is that in the second example there were two separate volumes used; in the first example only one volume was used.

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T:	aav nɨŋ thəə nɨw srok aameerɨk	This shirt was made in the United States.
S:	kee thee aav nɨŋ nɨw srok aameerɨk	They made this shirt in the United States.
a.	laan nɨŋ lú? nɨw hoŋ koŋ	kee lú? laan nɨŋ nɨw hoŋ koŋ
b.	kon nuh thəə nɨw srok pəraŋ	kee thəə kon nuh nɨw srok pəraŋ

c.	səphɨw nɨŋ tiñ nɨw haaŋ pəraŋ	kee tiñ səphɨw nɨŋ nɨw haaŋ pəraŋ
d.	phiasaa khmaɛ pərien nɨw saalaa yəəŋ	kee pərien phiasaa khmaɛ nɨw saalaa yəəŋ
e.	aav nih lúʔ nɨw haaŋ ɔŋ duoŋ	kee lúʔ aav nih nɨw haaŋ ɔŋ duoŋ
f.	aav nih thəə nɨw əmpiñ	kee thəə aav nih nɨw əmpiñ

DRILL TWO: Transformation

MODEL:	T:	kee thəə aav nɨŋ nɨw srok aameerɨk	They made this shirt in America.
	S:	aav nɨŋ thəə nɨw srok aameerɨk	This shirt was made in America.
a.		kee thəə laan nɨŋ nɨw srok khmaɛ	laan nɨŋ thəə nɨw srok khmaɛ
b.		kee təsee rɨəŋ nuh nɨw chnam hoksəp	rɨəŋ nuh təsee nɨw chnam hoksəp
c.		kee baək haaŋ baay nih pii msəl miñ	haaŋ baay nih baək pii msəl miñ
d.		kee thəə phtéh nɨŋ nɨw chnam haasəp	phtéh nɨŋ thəə nɨw chnam haasəp
*e.		kee təsee səbot nih khaɛ mun [last month]	səbot nih təsee khaɛ mun
f.		kee baək bɔŋ nɨŋ maoŋ pəmbuon	bɔŋ nɨŋ baək maoŋ pəmbuon

DRILL THREE: Transformation

MODEL:	T:	khñom tiñ aav muoy douc aav look daɛ	I bought a shirt like your shirt also.
	S:	khñom tiñ aav muoy douc ləbɔh look daɛ	I bought a shirt like yours also.
a.		kót khəəñ laan muoy douc laan kót	kót khəəñ laan muoy douc ləbɔh kót
b.		khñom mian aav pii douc aav via	khñom mian aav pii douc ləbɔh via
c.		yəəŋ cuop srɛy mə néʔ douc srɛy look	yəəŋ cuop srɛy mə néʔ douc ləbɔh look
d.		via tiñ laan muoy douc laan khñom	via tiñ laan muoy douc ləbɔh khñom
e.		via mian səphɨw pii douc səphɨw kót	via mian səphɨw pii douc ləbɔh kót
f.		kót təsee rɨəŋ muoy douc rɨəŋ look	kót təsee rɨəŋ muoy douc ləbɔh look

DRILL FOUR:

MODEL:	T:	khñom tiñ aav muoy douc ləbɔh look daɛ	I bought a shirt like yours also.
	S:	khñom tiñ aav muoy douc aav look daɛ	I bought a shirt like your shirt also.

a.	khñom mian laan muoy douc ləbɔh look daɛ	khñom mian laan muoy douc laan look daɛ
b.	look tiñ səphɨw muoy douc ləbɔh khñom daɛ	look tiñ səphɨw muoy douc səphɨw khñom daɛ
c.	kaññaa mian kɔŋ muoy douc ləbɔh yəəŋ daɛ	kaññaa mian kɔŋ muoy douc kɔŋ yəəŋ daɛ
*d.	khñom tiñ aav phlieŋ muoy douc ləbɔh look daɛ [raincoat]	khñom tiñ aav phlieŋ muoy douc aav phlieŋ look daɛ
*e.	khñom mian chat muoy douc ləbɔh look daɛ [umbrella]	khñom mian chat muoy douc chat look daɛ
*f.	look mian sbaɛk cəəŋ mə kuu douc ləbɔh khñom daɛ [shoes] [a pair]	look mian sbaɛk cəəŋ mə kuu douc sbaɛk cəəŋ khñom daɛ

DRILL FIVE: Substitution

MODEL: T: taam khñom smaan, khñom mian aav muoy douc aav nɨŋ daɛ (look)
S: taam look smaan, look mian aav muoy douc aav nɨŋ daɛ
T: I think I have a shirt like this shirt also.
S: You think you have a shirt like this shirt also.

a. taam look smaan, look mian aav muoy douc aav nɨŋ daɛ (niaŋ)
b. taam niaŋ smaan, niaŋ mian aav muoy douc aav nɨŋ daɛ (yəəŋ)
c. taam yəəŋ smaan, yəəŋ mian aav muoy douc aav nɨŋ daɛ (néʔ kruu)
d. taam néʔ kruu smaan, néʔ kruu mian aav muoy douc aav nɨŋ daɛ (kót)
e. taam kót smaan, kót mian aav muoy douc aav nɨŋ daɛ (khñom)
f. taam khñom smaan, khñom mian aav muoy douc aav nɨŋ daɛ

DRILL SIX: Response

MODEL: T: yəəŋ douc cia tiñ knoŋ haaŋ taɛ muoy, mɛɛn tee? (baat)
S: baat, yəəŋ tiñ knoŋ haaŋ taɛ muoy
T: We seem to have bought them in the same store.
S: Yes, we bought (them) in the same store.

a. khñom douc cia tɨw cia muoy look ŋay nuh? (tee)
tee, look mɨn tɨw cia muoy khñom eh

b. khñom douc cia daɛl khəəñ niaŋ mə dɔɔŋ hɑh? (tee)
tee, look mɨn daɛl khəəñ khñom eh

c. look douc cia rien khmaɛ mə dɔɔŋ hɑh? (baat)
baat, khñom rien khmaɛ mə dɔɔŋ eh

d. look kruu douc cia pərien phiasaa pəraŋ daɛ, mɛɛn tee? (tee)
tee, look kruu mɨn pərien phiasaa pəraŋ eh

e. look douc cia mɨn móo rien məsəl mɛñ? (baat)
baat, khñom mɨn móo rien məsəl mɛñ eh

f. look douc cia coŋ tɨw phtéh, mɛɛn tee? (tee)
tee, khñom mɨn coŋ tɨw phtéh eh

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: aav nih cia aav ləbɔh né?naa? (khñom) Whose shirt is this? (mine)
S: aav nih cia aav ləbɔh khñom This shirt is mine.

a. laan nih cia laan ləbɔh né?naa? (look kruu)
laan nih cia laan ləbɔh look kruu

b. chat nih cia chat ləbɔh né?naa? (kaññaa)
chat nih cia chat ləbɔh kaññaa

c. aav phlieŋ nih cia aav phlieŋ ləbɔh né?naa? (look)
aav phlieŋ nih cia aav phlieŋ ləbɔh look

d. səphɨw nih cia səphɨw ləbɔh né?naa? (look Jones)
səphɨw nih cia səphɨw ləbɔh look Jones

e. pətup nih cia pətup ləbɔh né?naa? (né? kruu)
pətup nih cia pətup ləbɔh né? kruu

f. phtéh nih cia phtéh ləbɔh né?naa? (khñom)
phtéh nih cia phtéh ləbɔh khñom

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: look thəə kaa nɨw kəlaɛŋ naa?	Where do you work?
S: khñom thəə kaa nɨw kəlaɛŋ tədaɛl	I work at the same place.
a. kaññaa ñam baay nɨw haaŋ naa?	khñom ñam baay nɨw haaŋ tədaɛl
b. look kruu pərien səphɨw ɛy ŋay nih?	khñom pərien səphɨw tədaɛl
c. look tɨw rien saalaa naa?	khñom tɨw rien saalaa tədaɛl
d. look srɛy baək laan ɛy ɛyləw?	khñom baək laan tədaɛl
e. look cih laan chnuol ɛy tɨw nuu yɔɔk?	khñom cih laan chnuol tədaɛl
f. look tɨw dou luy nɨw bɔŋ naa?	khñom tɨw dou luy nɨw bɔŋ tədaɛl

DRILL NINE: Response

MODEL: T: kəlaɛŋ nɨŋ douc knia tee? [the same (kind of thing)]	Is that place the same (kind of place)?
S: baat kəlaɛŋ nɨŋ douc knia	Yes, that place is the same.
a. haaŋ baay pii nɨŋ douc knia tee?	baat, haaŋ baay pii nɨŋ douc knia
b. səphɨw nuh douc knia tee?	baat, səphɨw nuh douc knia

c.	saalaa yəəŋ douc knia tee?	baat, saalaa yəəŋ douc knia
d.	aav yəəŋ douc knia tee?	baat, aav yəəŋ douc knia
e.	laan nih douc knia tee?	baat, laan nih douc knia
f.	haaŋ bɛy nɨŋ douc knia tee?	baat, haaŋ bɛy nɨŋ douc knia

DRILL TEN: Response

MODEL: T: yup mɛñ, look tɨw məəl kon, mɛɛn rɨɨ mɨn mɛɛn?

S: baat, yup mɛñ knñom tɨw məəl kon mɛɛn

T: Last night you went to see a movie, true or not?

S: Yes, it is true that I went to see a movie last night.

a. look tiñ aav nɨw haaŋ ɔŋduoŋ, mɛɛn rɨɨ mɨn mɛɛn?
baat, khñom tiñ aav nɨw haaŋ ɔŋduoŋ mɛɛn

b. kaññaa yóo səphɨw khñom, mɛɛn rɨɨ mɨn mɛɛn?
cah, khñom yóc səphɨw look mɛɛn

c. look caʔ saŋ thaok, mɛɛn rɨɨ mɨn mɛɛn?
baat, khñom caʔ saŋ thaok mɛɛn

d. look phlic yóo səphɨw aoy khñom, mɛɛn rɨɨ mɨn mɛɛn?
baat, khñom phlic yóo səphɨw aoy look mɛɛn

e. look thəə kaa taɛ yup tee, mɛɛn rɨɨ mɨn mɛɛn?
baat, khñom thəə kaa taɛ yup mɛɛn

f. look rien taɛ bɛy maoŋ tee, mɛɛn rɨɨ mɨn mɛɛn?
baat, khñom rien taɛ bɛy maoŋ mɛɛn

DRILL ELEVEN: Response

MODEL:	T: look thəə kaa pəmaan maoŋ?	(pram)	How many hours do you work? (five)
	S: khñom thəə kaa taɛ pram maoŋ tee		I work only five hours.
a.	look pərien pəmaan maoŋ?	(pəmmuoy)	khñom pərien taɛ pəmmuoy maoŋ tee
b.	niaŋ tɨw daə leeŋ pəmaan maoŋ?	(pii)	khñom tɨw daə leeŋ taɛ pii maoŋ tee
c.	look rien khmaɛ pəmaan ŋay?	(buon)	khñom rien khmaɛ taɛ buon ŋay tee
d.	look tɨw srok khmaɛ pəmaan khaɛ?	(bɛy)	khñom tɨw srok khmaɛ bɛy khaɛ tee
e.	look mian luy pəmaan doulaa?	(dɔp)	khñom mian luy taɛ dɔp doulaa tee
f.	kaññaa tɨw phsaa pəmaan maoŋ?	(mə maoŋ)	khñom tɨw phsaa taɛ mə maoŋ tee

DRILL TWELVE: Transformation

MODEL: T: khñom tiñ aav muoy
S: khñom cam thaa look tiñ aav muoy daɛ
T: I bought a shirt.
S: I remember that you bought a shirt also.

a. khñom məəl kon nuh
khñom cam thaa look məəl kon nuh daɛ

b. khñom rien phiasaa yuon
khñom cam thaa look rien phiasaa yuon daɛ

c. khñom móo dɔl khaɛ meesaa
khñom cam thaa look móo dɔl khaɛ meesaa daɛ

d. khñom tətuol səbot muoy
khñom cam thaa look tətuol səbot muoy daɛ

e. khñom thəə kaa nɨw kəlaɛŋ nuh
khñom cam thaa look thəə kaa nɨw kəlaɛŋ nuh daɛ

f. khñom thlóp ñam baarɛy
khñom cam thaa look thlóp ñam baarɛy daɛ

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL: T: mian phlieŋ phɔɔŋ ŋay nɨŋ (cam)
S: khñom cam thaa mian phlieŋ phɔɔŋ ŋay niŋ
T: It was raining that day, too. (remember)
S: I remember that it was raining that day, too.

a. soum kom təsee (prap)
khñom prap thaa soum kom təsee

b. look mɨn rien tee yup mɛñ (dəŋ)
khñom dəŋ thaa look mɨn rien tee yup mɛñ

c. məsəl mɛñ cia ŋay aatɨt (phlic)
khñom phlic thaa məsəl mɛñ cia ŋay aatɨt

d. look coul cət phiasaa khmaɛ (khəəñ)
khñom khəəñ thaa look coul cət phiasaa khmaɛ

e. yəəŋ trəw rien phiasaa khmaɛ (niyiey)
khñom niyiey thaa yəəŋ trəw rien phiasaa khmaɛ

f. look rien phiasaa ɛy? (suo)
khñom suo thaa look rien phiasaa ɛy?

Reading Passage

ភ្លៀង

ខែនេះវ៉ាស៊ីនតោនមិនសប្បាយទេ។ ថ្ងៃដូចជាយប់ដែរ ដើរមិនបាន បើកឡានមិនស្រួល មើលមិនឃើញឆ្ងាយ ព្រោះតែភ្លៀង។

នៅពេលខ្លះគេចូលចិត្តភ្លៀងដែរ ដូចជានៅពេលកំពុងគេងនិងកំពុងធ្វើការ។

នៅពេលគេកំពុងធ្វើការជួនកាលគេសប្បាយនឹងមើលភ្លៀងណាស់ ហើយជួនកាលគេចង់ឲ្យភ្លៀងឲ្យខ្លាំងហើយច្រើនផង។ តែគេភ្លេចថាគេត្រូវត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញ។

ឯពេលគេកំពុងគេងវិញ បើមានភ្លៀង គេគេងស្រួលណាស់ ហើយជួនកាលព្រោះស្រួលពេកគេមិនចង់ទៅធ្វើការទេឬភ្លេចថាត្រូវទៅធ្វើការដែរ។

តែនៅពេលទៅធ្វើការឬត្រឡប់មកផ្ទះវិញ គ្មានអ្នកណាចង់មើលឬឃើញភ្លៀងទេ។ ម្នាក់ៗចង់ស្រួលចង់សប្បាយនិងចង់ស្អាតនៅពេលគេទៅដល់កន្លែងរបស់គេ។

VOCABULARY

aav	អាវ	shirt
aav phlieŋ	អាវភ្លៀង	raincoat
cam	ចាំ	to remember
chat	ឆត្រ, ឆ័ត្រ	umbrella
douc	ដូច	like
douc cia	ដូចជា	it seems
douc knia	ដូចគ្នា	like, the same (kind of thing)
dədaɛl	ដដែល	same
khaɛ mun	ខែមុន	last month
kuu	គូ	pair
ləbɔh	របស់	thing; belonging to
mɛɛn	មែន	true; it is true
nɨŋ haəy	ហ្នឹងហើយ	that's right
phlic chɨŋ tə haəy	ភ្លេចឈឹងទៅហើយ	completely forget
phlieŋ	ភ្លៀង	rain, to rain
sbaɛk cəəŋ	ស្បែកជើង	shoes
taam (khñom) smaan	តាម(ខ្ញុំ)ស្មាន	(I) think
tədaɛl	ដដែល	the same (identical) one
thaa	ថា	to say; that (introducing a noun clause)

LESSON SEVENTEEN

DIALOGUE

		ɔh peel pəmaan maoŋ?	how long will it take?
		vial kəpal hɔh	airport
1.	tom -	look dəŋ tee, pii nih tɨw vial kəpal hɔh, ɔh peel pəmaan maoŋ baan dɔl?	Do you know low long it will take to get from here to the airport?
2.	maw -	baə look baək laan rɨɨ cih taʔsii tɨw, ɔh pəhaɛl kəlah maoŋ	If you drive or take a taxi, it will take half an hour.
		cəŋaay	distance
		kəlou	kilometer
3.	tom -	coh vial kəpal hɔh nɨw cəŋaay pəmaan kəlou pii nih tɨw?	And how far is it from here to the airport?
		əñcəŋ haəy baan cia	no wonder, that's the reason
4.	maw -	cəŋaay taɛ dɔp kəlou tee, taɛ phləw nɨŋ mian laan craən peek, əñcəŋ haəy baan cia ɔh peel craən nuh	It's only ten kilometers, but there are many cars on that road. That's why it takes so much time.
		aac	can, to be able
		aac...baan	can, to be able
5.	tom -	khñom aac cih siiklou tɨw baan tee?	Can I take a pedicab there?
		kom...ɛy	I suggest that you...not...
6.	maw -	thɛy mɨn baan, taɛ kom cih siikloo tɨw ɛy!	Yes, certainly you can. But don't take a pedicab.
		douc chnɛh (haəy)	thus, therefore
		saaʔ	to try
7.	tom -	mɛc əñcəŋ? khñom mɨn daɛl cih siiklou tee, douc chnɛh haəy khñom cɔŋ saaʔ mə dɔɔŋ meəl!	Why? I've never taken a pedicab, so I'd like to try it once.
		kɔɔ	(see note)
		aakrɔʔ	bad
		yaaŋ tɛc nah	at least
8.	maw -	phləw nɨŋ mian laan craən nah, haəy aakrɔʔ tiet phɔɔŋ, ɔh peel yaaŋ tɛc nah kɔɔ mə maoŋ daɛ	That road has a lot of cars and it's bad, too, it will take at least one hour.

១. ចិម លោកដឹងទេ ពីនេះទៅវាលកប៉ាល់ហោះអស់ពេលប៉ុន្មានម៉ោងបានដល់?
២. ម៉ៅ បើលោកបើកឡានឬជិះតាក់ស៊ីទៅ អស់ប្រហែលកន្លះម៉ោង។
៣. ចិម ចុះវាលកប៉ាល់ហោះនៅចម្ងាយប៉ុន្មានគីឡូពីនេះទៅ?
៤. ម៉ៅ ចម្ងាយតែដប់គីឡូទេ តែផ្លូវហ្នឹងមានឡានច្រើនពេក អញ្ចឹងហើយបាន
ជាអស់ពេលច្រើននោះ។
៥. ចិម ខ្ញុំអាចជិះស៊ីក្លូទៅបានទេ?
៦. ម៉ៅ ថីមិនបាន តែកុំជិះស៊ីក្លូទៅអី។
៧. ចិម ម៉េចអញ្ចឹង? ខ្ញុំមិនដែលជិះស៊ីក្លូទេ ដូច្នេះហើយខ្ញុំចង់សាកម្ដងមើល។
៨. ម៉ៅ ផ្លូវហ្នឹងមានឡានច្រើនណាស់ ហើយអាក្រក់ទៀតផង អស់ពេលយ៉ាង
តិចណាស់ក៏មួយម៉ោងដែរ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. In this lesson you learn two more ways to ask 'how much?' questions. In sentence 1 is the fullest way to ask 'how long?': អស់ពេលប៉ុន្មានម៉ោង។ /ɔh peel pəmaan maoŋ/ 'how many hours (will it take)?' Note that ថ្ងៃ /ŋay/, អាទិត្យ /aatɨt/ and other time-words may be substituted for ម៉ោង /maoŋ/ 'hour,' for example:

    សរសេរមេរៀនអស់ពេលប៉ុន្មានថ្ងៃ?
    təsee meerien ɔh peel pəmaan ŋay?
    How many days did it take to write the lesson?

    Shorter ways to ask 'how long' are abbreviations of this formula:

    អស់ប៉ុន្មាន(ថ្ងៃ) /ɔh pəmaan (ŋay)/
    ប៉ុន្មាន(ថ្ងៃ) /pəmaan (ŋay)/
    អស់ពេលប៉ុន្មាន /ɔh peel pəmaan/

    Thus sentence 1 might also be

    លោកដឹងទេ ពីនេះទៅវាលកប៉ាល់ហោះ ប៉ុន្មានម៉ោងបានដល់?
    /look dəŋ tee, pii nih tɨw vial kəpal hɑh, pəmaan maoŋ baan dɑl?/
    Do you know how long it will take to get to the airport?

    In sentence 3 is asked 'how far?' This is accomplished by the formula ចម្ងាយប៉ុន្មាន /cəŋaay pəmaan/ 'how far?' Note that the word ចម្ងាយ /cəŋaay/ 'distance' is pronounced differently from ឆ្ងាយ /cŋaay/ 'far, distant.'

5. The preverbal អាច /aac/ means 'can, to be able,' in the sense of internal capacity. អាច /aac/ does not ordinarily refer to outside circumstances that affect the possibility of the action, only to the subject's own knowledge or strength. The resultative verb បាន /baan/ 'can, to be able,' on the other hand, refers either to internal capacity or external possibility, that is, it has a broader meaning than អាច /aac/. អាច /aac/ + verb + បាន /baan/ can occur with the same meaning as បាន /baan/. Sentence 5 could also read

ខ្ញុំជិះស៊ីក្លូទៅបានទេ?
khñom cih siiklou tɨw baan tee?
Can I take a pedicab there?

but not ខ្ញុំអាចជិះស៊ីក្លូទៅទេ?
khñom aac cih siiklou tɨw tee?

because the questioner's internal capacity is not a topic on which the hearer is qualified to answer. Be sure to pronounce the long /aa/ in អាច /aac/.

6. You have already learned ថីមិន /thɛy mɨn/ + verb 'of course. Note here that where there is an auxiliary or a resultative verb, the verb that occurs with ថីមិន /thɛy mɨn/ is not the main verb but rather the resultative verb (as in sentence 6: ថីមិនបាន /thɛy mɨn baan/) or auxiliary, as in the following example:

Q. លោកចង់ទៅទេ?	A. ថីមិនចង់។
look coŋ tɨw eh?	thɛy mɨn coŋ
Do you want to go?	Of course I do.

6. អី (អ៊ី) /ɛy/ following កុំ /kom/ 'don't' softens the force of the negative imperative, so that the sentence is more a suggestion than a command. កុំ... អី /kom...ɛy/ is 'I suggest you don't...'

7. សាក /saaˀ/ means 'to try out, to find out what something is like.' It is either a main verb, as in this sentence, or else it is used after another verb, e.g. ខ្ញុំចង់ជិះសាកម្តង។
khñom coŋ cih saaˀ mə dooŋ
I want to try riding once.

(សាកជិះ /saaˀ cih/ is also permissible but less frequent.)

8. In this sentence you learn យ៉ាង /yaaŋ/ + adjective + ណាស់/nah/ 'at + ... superlative,' e.g. 'at least, at most, at the longest' etc. Any appropriate adjective can be used in this construction, e.g.យ៉ាងច្រើនណាស់/yaaŋ craən nah/ 'at most' or យ៉ាងយូរណាស់/yaaŋ yuu nah/ 'at the longest (time).'

1. In this lesson is a new use for បាន /baan/. In sentence 1, បាន /baan/ follows a statement of a condition and precedes the statement of the event that is contingent on the fulfilment of the condition. For instance.

    យើងរៀនប្រាំឆ្នាំបានចេះ។
    yəəŋ rien pram chnam baan ceh
    We'll (have to) study five years before we know how.
    Not until we've studied five years will we know how.

    In this example, យើងរៀនប្រាំឆ្នាំ។ /yəəŋ rien pram chnam/ 'we'll study for five years' is the condition; ចេះ /ceh/ '(we)'ll know how' is the contingent event.

    That is to say, 'not...until...' or 'not...unless...' are expressed by បាន /baan/ placed between the preceding condition clause and the following contingent event clause. When the second (contingent event) clause has a subject, បាន /baan/ precedes the subject of the second clause, e.g.

    យើងសរសេររួចបានខ្ញុំមានពេលដើរលេង។
    yəəŋ təsee ruoc baan khñom mian peel daə leeŋ
    Not until we finish writing will I have time to go out for a good time.

1.-2. Many of the particles you have learned so far you have learned with a very informal pronunciation, e.g. ទេ /eh/ (question and negative particle). These particles also have more careful pronunciations, that correspond more closely to the writing system. Particles like this that you have already studied are:

Script	Careful	Informal
ទេ	tee	eh
ហើយ	haəy	həh, əh
ឬ	rɨɨ	rəh
ណាស់	nah	ah
ជា	cia	cə
តែ	taɛ	tə

In sentences 1 and 4 ទេ is transcribed in careful style as /tee/, in sentence 2 ឬ is transcribed /rɨɨ/, and in sentence 4 ហើយ is transcribed /haəy/.

4. An alternative way to say អស់ពេលច្រើន /ɔh peel craən/ 'it takes a lot of time' is to say យូរ /yuu/ 'long (time).' Thus, the second part of sentence 4 could also read អញ្ចឹងហើយបានជាយូរនោះ។

    ɔñcəŋ haəy baan cia yuu nuh
    That's why it takes so long.

8. The particle ក៏ /kɔɔ/ is usually untranslatable. Its meaning is discussed at A.4.3 in the grammatical sketch; please read this section. In normal speech ក៏ is pronounced with a short /ɔ/ as /kɔ/; the transcription /kɔɔ/ reflects the writing system, not speech.

DRILLS

DRILL NO.

3. Note that ប្រហែល/pəhaɛl/ is translated two ways: 1)'approximately, about' before a quantity as in ប្រហែលពីរម៉ោង /pəhaɛl pii maoŋ/ 'about two hours;' and 2) 'maybe, perhaps' before a clause, as in

ប្រហែលយើងត្រូវការលុយ។
prɔhaɛl yəəŋ trəw kaa luy
Maybe we'll need money.

8. The word ដែរ /daɛ/ in the sentences of this drill cannot be translated. It indicates that the speaker is comparing the event in the sentence with his own previous experiences.

10. Remember that the clause relator កាល /kaal/ 'when' introduces only past-time clauses. For non-past you must use កាលណា /kaal naa/ 'when.' For example កាលគេមកខ្ញុំរៀន។
kaal kee móo khñom rien
When he came, I was studying.
but កាលណាគេមកខ្ញុំរៀន។
kaal naa kee móo khñom rien
Whenever he comes, I'm studying.
(Cf. Lesson 10.)

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: tɨw vial kəpal hɔh, ɔh peel pəmaan maoŋ baan dɔl? (been laan)
*S: tɨw been laan, ɔh peel pəmaan maoŋ baan dɔl?
T: To get to the airport, how long will it take?
S: To get to the bus station, how long will it take?

*a. tɨw been laan, ɔh peel pəmaan maoŋ baan dɔl? (phaɛ kəpal) [dock, pier]
b. tɨw phaɛ kəpal, ɔh peel pəmaan maoŋ baan dɔl? (nuu yɔɔk)
c. tɨw nuu yɔɔk, ɔh peel pəmaan maoŋ baan dɔl? (phtéh look)
d. tɨw phtéh look, ɔh peel pəmaan maoŋ baan dɔl? (saalaa rien)
e. tɨw saalaa rien, ɔh peel pəmaan maoŋ baan dɔl? (vial kəpal hɔh)
f. tɨw vial kəpal hɔh, ɔh peel pəmaan maoŋ baan dɔl?

DRILL TWO: Response

MODEL: T: look dəŋ eh, pii nih tɨw vial kəpal hɔh ɔh peel pəmaan maoŋ? (pii)
S: baat khñom dəŋ, pii nih tɨw vial kəpal hɔh, ɔh peel pii maoŋ
T: Do you know how long it will take from here to the airport? (two)
S: Yes, I do. From here to the airport, it will take 2 hours.

a. look dəŋ eh, kót móo taam ɛy? (kəpal hɔh)
baat khñom dəŋ, kót móo taam kəpal hɔh

b. look dəŋ eh, néˀ kruu nuh pərien ɛy? (phiasaa pəraŋ)
baat khñom dəŋ, néˀ kruu nuh pərien phiasaa pəraŋ

c. look dəŋ eh, yəəŋ tɨw phtéh maoŋ pəmaan? (bɛy)
baat khñom dəŋ, yəəŋ tɨw phtéh maoŋ bɛy

d. look dəŋ eh, saalaa ɔŋkóo nɨw aɛnaa? (waasɨntón)
baat khñom dəŋ, saalaa ɔŋkóo nɨw waasɨntón

e. look dəŋ eh, look rien khmaɛ pəmaan aatɨt? (saam səp pəmpɨl)
baat khñom dəŋ, khñom rien khmaɛ saam səp pəmpɨl aatɨt

f. look dəŋ eh, look tɨw srok yuon ŋkaal? (sˀaɛk)
baat khñom dəŋ, khñom tɨw srok yuon sˀaɛk

DRILL THREE: Response

MODEL: T: look baək laan tɨw vial kəpal hɔh eh?
S: khñom pəhaɛl mɨn baək laan tɨw vial kəpal hɔh eh
T: Will you drive to the airport?
S: Perhaps I won't drive to the airport.

a.	look tɨw rien khmaɛ, ŋay nih eh?	khñom pəhaɛl mɨn tɨw rien khmaɛ, ŋay nih eh
b.	look tiñ aav eh?	khñom pəhaɛl mɨn tiñ aav eh
c.	look pəyúl khñom eh?	khñom pəhaɛl mɨn pəyúl look eh
d.	look phlic tɨw saalaa eh?	khñom pəhaɛl mɨn phlic tɨw saalaa eh
e.	look baək laan móo saalaa eh?	khñom pəhaɛl mɨn baək laan móo saalaa eh
f.	look pərien, ŋay nih eh?	khñom pəhaɛl mɨn pərien, ŋay nih eh

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: baək laan tɨw vial kəpal hɔh, pəmaan maoŋ baan dɔl? (mə maoŋ)
S: baat, pəhaɛl mə maoŋ dɔl haəy
T: How long does it take to drive to the airport?
S: It takes about one hour.

a. baək laan tɨw saalaa rien, pəmaan maoŋ baan dɔl? (kəlah maoŋ)
baat, pəhaɛl kəlah maoŋ dɔl haəy

b. baək laan tɨw been laan, pəmaan maoŋ baan dɔl? (məphɛy mənut)
baat, pəhaɛl məphɛy mənut dɔl haəy

c. baək laan tɨw nuu yɔɔk, pəmaan maoŋ baan dɔl? (buon maoŋ)
baat, pəhaɛl buon maoŋ dɔl haəy

d. baək laan tɨw phaɛ kəpal, pəmaan maoŋ baan dɔl? (pii maoŋ)
baat, pəhaɛl pii maoŋ dɔl haəy

e. baək laan tɨw phtéh look, pəmaan maoŋ baan dɔl? (kəlah maoŋ)
baat, pəhaɛl kəlah maoŋ dɔl haəy

f. baək laan tɨw vial kəpal hɔh, pəmaan maoŋ baan dɔl? (pii maoŋ)
baat, pəhaɛl pii maoŋ dɔl haəy

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: pii nih tɨw nuu yɔɔk cəŋaay pəmaan kəlou?
S: pii nuu yɔɔk móo nih cəŋaay pəmaan kəlou?
T: How far is it from here to New York?
S: How far is it from New York to here?

a. pii nih tɨw saalaa rien cəŋaay pəmaan kəlou?
pii saalaa rien móo nih cəŋaay pəmaan kəlou?

b. pii nih tɨw been laan cəŋaay pəmaan kəlou?
pii been laan móo nih cəŋaay pəmaan kəlou?

c. pii nih tɨw phtéh look cəŋaay pəmaan kəlou?
pii phtéh look móo nih cəŋaay pəmaan kəlou?

d. pii nih tɨw phaɛ kəpal cəŋaay pəmaan kəlou?
pii phaɛ kəpal móo nih cəŋaay pəmaan kəlou?

e. pii nih tɨw pɛɛt cəŋaay pəmaan kəlou?
pii pɛɛt móo nih cəŋaay pəmaan kəlou?

f. pii nih tɨw vial kəpal hɔh cəŋaay pəmaan kəlou?
pii vial kəpal hɔh móo nih cəŋaay pəmaan kəlou?

DRILL SIX: Extension

MODEL: T: laan khñom khouc (móo taam laan chnuol)
S: əñcəŋ haəy baan cia khñom móo taam laan chnuol
T: My car is broken down. (came by bus)
S: That's why I came by bus.

a. khñom kmian luy tee (mɨn tɨw məəl kon)
əñcəŋ haəy baan cia khñom mɨn tɨw məəl kon

*b. laan khñom ɔh saŋ (móo mɨn tón maoŋ)
[on time]
əñcəŋ haəy baan cia khñom móo mɨn tón maoŋ

c. khñom ləvúl peek (mɨn tɨw leeŋ look)
əñcəŋ haəy baan cia khñom mɨn tɨw leeŋ look
d. khñom mɨn cɛh baək laan (mɨn tiñ laan)
əñcəŋ haəy baan cia khñom mɨn tiñ laan
e. ŋay nɨŋ, phlieŋ craən peek (nɨw phtéh)
əñcəŋ haəy baan cia khñom nɨw phtéh
f. khñom trəw tɨw pɛɛt (mɨn móo rien)
əñcəŋ haəy baan cia khñom mɨn móo rien

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: khñom mɨn daɛl cih siiklou tee
S: douc chnɛh haəy look trəw cih mə dɔɔŋ
T: I have never taken a pedicab.
S: So you'll have to take one once.

a. khñom mɨn daɛl tɨw nuu yɔɔk tee
douc chnɛh haəy look trəw tɨw mə dɔɔŋ
b. khñom mɨn daɛl tiñ məhoup tee
douc chnɛh haəy look trəw tiñ mə dɔɔŋ
c. khñom mɨn daɛl ñam baay cən tee
douc chnɛh haəy look trəw ñam mə dɔɔŋ
d. yəəŋ mɨn daɛl tɨw məəl kon tee
douc chnɛh haəy yəəŋ trəw tɨw məəl mə dɔɔŋ
e. khñom mɨn daɛl cih kəpal hɔh tee
douc chnɛh haəy look trəw cih mə dɔɔŋ
f. khñom mɨn daɛl daə tɨw saalaa tee
douc chnɛh haəy look trəw daə mə dɔɔŋ

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: khñom baək laan kəlah maoŋ baan dɔl
vial kəpal hɔh (mə maoŋ)
S: look baək laan yaaŋ tɛc nah mə maoŋ
daɛ baan dɔl
T: I drive for half an hour to get to the airport.
S: You drive at least one hour to get to the airport.

a. khñom pərien koun səh dɔp néˀ (dɔp pram)
look pərien koun səh yaaŋ tɛc nah dɔp pram néˀ daɛ
b. laan nih thlay pii pón doulaa (bɛy pɔ́n)
laan nih thlay yaaŋ tɛc nah bɛy pón doulaa daɛ

*c. khñom tɨw nuu yɔɔk yuu nah (mə aatɨt)
[long(time)]

look tɨw nuu yɔɔk yaaŋ tɛc nah mə aatɨt daɛ

d. khñom deek pram maoŋ (pəmpɨl maoŋ)

look deek yaaŋ tɛc nah pəmpil maoŋ daɛ

e. kon nih leeŋ pii maoŋ (pii maoŋ kəlah)

kon nih leeŋ yaaŋ tɛc nah pii maoŋ kəlah daɛ

f. pii nih tɨw nuu yɔɔk cəŋaay
pii rooy kəlou (pii rooy haa səp kəlou)

pii nih tɨw nuu yɔɔk cəŋaay yaaŋ tɛc nah
pii rooy haa səp kəlou daɛ

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: pii nih tɨw vial kəpal hɔh cəŋaay
dɔp bɛy kəlou (dɔp)

S: pii nih tɨw vial kəpal hɔh cəŋaay
yaaŋ craən nah dɔp kəlou

T: From here to the airport it's thirteen kilos.

S: From here to the airport it's ten kilos at the most.

a. khñom baək laan mə maoŋ baan dɔl (kəlah maoŋ)
vial kəpal hɔh

look baək laan yaaŋ craən nah kəlah maoŋ baan dɔl vial kəpal hɔh

b. laan nih thlay buon pɔ́n doulaa (bɛy pɔ́n doulaa)

laan nih thlay yaaŋ craən nah bɛy pɔ́n doulaa

c. khñom deek pəmpil maoŋ (pram)

look səmraan yaaŋ craən nah pram maoŋ

d. pii nih tɨw nuu yɔɔk cəŋaay bɛy rooy kəlou (pii rooy)

pii nih tɨw nuu yɔɔk cəŋaay yaan craən nah pii rooy kəlou

e. khñom tɨw nuu yɔɔk dɔp ŋay (pram)

look tɨw nuu yɔɔk yaaŋ craən nah pram ŋay

f. kon nih leeŋ bɛy maoŋ (pii maoŋ kəlah)

kon nih leeŋ yaaŋ craən nah pii maoŋ kəlah

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: khñom tɨw vial kəpal hɔh (cih siiklou)

S: kaal khñom tɨw vial kəpal hɔh khñom cih siiklou

T: I went to the airport. (took a pedicab)

S: When I went to the airport I took a pedicab.

a. khñom rien ɔŋglee (aayuʔ dɔp chnam)
kaal khñom rien ɔŋglee khñom aayuʔ dɔp chnam

*b. khñom nɨw srok khmaɛ (thəə kaa aoy pəraŋ)
kaal khñom nɨw srok khmaɛ khñom thəə kaa aoy pəraŋ
[a Frenchman; the French]

c. khñom təlóp móo srok aameerɨk viñ (cih kəpal tɨk)
kaal khñom təlóp móo srok aameerɨk viñ khñom cih kəpal tɨk

d. khñom nɨw liiv (nɨw cia muoy mədaay khñom)
kaal khñom nɨw liiv khñom nɨw cia muoy mədaay khñom

e. khñom tɨw phtéh look (daə)
kaal khñom tɨw phtéh look khñom daə

f. khñom tɨw vial kəpal hɔh (khəəñ look)
kaal khñom tɨw vial kəpal hɔh khñom khəəñ look

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T: khñom tɨw taam siiklou baan tee?
S: thɛy mɨn baan,. taɛ kom tɨw ɛy
T: Can I go by pedicab?
S. Yes of course you can, but don't go.

a. khñom məəl kon nih baan tee?
thɛy mɨn baan, taɛ kom məəl ɛy

b. khñom ñam sraa look baan tee?
thɛy mɨn baan, taɛ kom ñam ɛy

c. khñom thəə laan aoy look baan tee?
thɛy mɨn baan, taɛ kom thəə ɛy

d. khñom daə tɨw baan tee?
thɛy mɨn baan, taɛ kom daə ɛy

e. khñom baək laan look baan tee?
thɛy mɨn baan, taɛ kom baək ɛy

f. khñom tiñ laan baan tee?
thɛy mɨn baan, taɛ kom tiñ ɛy

Reading Passage

ឡាននិងកប៉ាល់ហោះ

ជិះឡានស្រួលជាងជិះកប៉ាល់ហោះ។

បើយើងជិះកប៉ាល់ហោះ យើងមិនអាចឃើញអីទេពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយ។ យើងឃើញតែអ្នកជិះជាមួយយើង ហើយជួនកាលយឺរជាងជិះឡានផង ព្រោះត្រូវជិះតាក់ស៊ីឬឡានអស់ពេលយ៉ាងច្រើនទៅកន្លែងជិះ រួចត្រូវនៅចាំមួយម៉ោងឬពីរម៉ោងទៀត។ ហើយជិះកប៉ាល់ហោះនេះថ្លៃជាងឡានផងមិនគ្រាន់តែយូរទេ។

បើយើងជិះឡានសប្បាយណាស់។ នៅតាមផ្លូវពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយ យើងអាចឈប់តាមយើងចង់។ តែបើយើងមិនឈប់ទេ យើងអាចបើកឡានតិចៗហើយមើលនេះមើលនោះ ខាងឆ្វេងឬខាងស្តាំតាមយើងចង់។ រួចបើឡានយើងខូចតាមផ្លូវ យើងអាចឈប់ហើយធ្វើខ្លួនឯងបានខ្លះ។ ចុះបើកប៉ាល់ហោះខូចវិញ គេអាចធ្វើបាននៅវាលកប៉ាល់ហោះ តែគ្មានអ្នកណាអាចធ្វើអីបានទេនៅលើមេឃ។ ដូច្នេះហើយយើងមិនសូវមានសង្ឃឹមប៉ុន្មានទេ។

New words:			
	នៅលើមេឃ	/nɨw ləə meek/	in the sky
	សង្ឃឹម	/səkhɨm/	to hope; hope (n.)

VOCABULARY

aac	អាច	to be able, can
aakrɔʔ	អាក្រក់	bad
been laan	បេនឡាន	bus station
cəŋaay	ចម្ងាយ	distance
douc chnɛh haəy	ដូច្នេះហើយ	therefore
əñcəŋ haəy baan cia	អញ្ចឹងហើយបានជា	that's the reason why
kəlou	គីឡូ	kilometer
kɔɔ	គ៏	(see note)
pəraŋ	បារាំង	a Frenchman, the French
phaɛ kəpal	ផែកប៉ាល់	dock, port, pier
saaʔ	សាក	to try
tón maoŋ	ទាន់ម៉ោង	on time
vial kəpal hɔh	វាលកប៉ាល់ហោះ	airport
yaaŋ craən nah	យ៉ាងច្រើនណាស់	at most
yaaŋ tɛc nah	យ៉ាងតិចណាស់	at least
yuu	យូរ	long (time)

LESSON EIGHTEEN

DIALOGUE

puu	uncle (younger than parent)
pɛɛt ruhsii	Russian hospital
1. tom - taʔsii, puu yóo pəmaan pii nih tɨw pɛɛt ruhsii?	Taxi! How much do you charge for going to the Russian hospital?
riel	riel (Cambodian currency)
2. saw - khñom som dɔp pram riel look	I'll take you there for fifteen riels, sir.
sʔɛy	what (colloquial)
adjective + məlɛh (mɛh)	so + adjective
ɛy kɔ...məlɛh	why is it so...?!, how come it's so...!
3. tom - sʔɛy! ɛy kɔɔ thlay məlɛh! thómmədaa khñom cih taɛ dɔp riel tee	What! It's so expensive! Usually I get a ride for only ten riels.
4. saw - baat, taɛ ɛyləw ɛyvan thlay nah nɨw əmpiñ	Yes, but now things cost a lot in Phnom Penh.
pənɨŋ	only, to that extent
ləmóom	enough
5. tom - pii nih tɨw pɛɛt ruhsii cəŋaay taɛ bəy kəlou pənɨŋ! dɔp pii riel ləmóom tɨw tee puu?	From here to the Russian hospital is only three kilometers! Is twelve riels enough for you to take me there?
thaɛm	to add
thaɛm tiet	in addition
krɔɔ	poor
6. saw - som mə riel thaɛm tiet móo look, prúh khñom krɔɔ nah!	Could I ask you for one more riel, because I am very poor.
7. tom - tɨw əñcəŋ!	Well, let's go then!

១ តុម តាក់ស៊ី ពូយកប៉ុន្មានពីនេះទៅពេទ្យរុស្ស៊ី?
២. សៅ ខ្ញុំសុំដប់ប្រាំរៀលលោក។
៣. តុម ស្អី! អីក៏ថ្លៃម្ល៉េះ! ធម្មតាខ្ញុំជិះតែដប់រៀលទេ។
៤. សៅ បាទ តែឥឡូវអីវ៉ាន់ថ្លៃណាស់នៅភ្នំពេញ។
៥. តុម ពីនេះទៅពេទ្យរុស្ស៊ីចម្ងាយតែបីគីឡូប៉ុណ្ណឹង ដប់ពីររៀលល្មមទៅទេពូ?
៦. សៅ សុំមួយរៀលថែមទៀតមកលោក ព្រោះខ្ញុំក្រណាស់។
៧. តុម ទៅអញ្ចឹង។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. In Lesson 8 you learned the words for members of the immediate family. In this lesson are presented some more kinship terms. Your aunts and uncles are divided into two groups, depending on whether they are older or younger than your parent whose sibling they are.

   Your father's or mother's older brother is called ឪពុកធំ /əwpuk thom/ 'older uncle;' an older sister of either parent is called ម្ដាយធំ /mədaay thom/ 'older aunt.' Both ឪពុកធំ /əwpuk thom/ and ម្ដាយធំ mədaay thom/ are addressed and referred to informally as អ៊ំ /om/.

   The younger brother of either parent is called ឪពុកមា /əwpuk mia/, មា /mia/, or, informally, ពូ /puu/. The younger sister of either parent is called ម្ដាយមីង /mədaay miiŋ/ or មីង /miiŋ/. A niece or nephew of either sex is ក្មួយ /kmuoy/.

   Your grandfather, or any male relative of your grandfather's generation, is called ជីតា /cii taa/, or, less formally, តា /taa/. Your grandmother or any female relative of your grandmother's generation is known as ជីដូន /ciidoun/, ដូន /doun/, or យាយ /yiey/. You would normally address your grandfather or a contemporary as លោកតា /look taa/ and your grandmother or her contemporary as លោកយាយ look yiey/. A grandchild of either sex is called ចៅ /caw/. (Refer to the grammatical sketch, section U.2, for a full description of Cambodian kinship terms.)

   Generally people with whom you are on informal terms are addressed either by name or by the kinship term appropriate to their age relative to you. This includes tradespeople, servants, and cyclo drivers, with all of whom លោក /look/ or លោកស្រី /look srɛy/ would be quite inappropriate. In this dialogue /tom/ is talking to a taxi driver who is probably about fifteen years older than he. (Review section U.3 in the grammatical sketch.)

2. Ordinarily a middle or upper-class Cambodian man (whom it is appropriate to address as លោក /look/) does not bargain with a taxi driver or cyclo driver; this dialogue describes an untypical situation. Usually the driver leaves the amount up to the passenger; if the passenger gives too little, the driver asks politely for more, which he generally receives. Women, students, and poor people, on the other hand, normally bargain and come to an agreement before mounting the vehicle.

3. អ្វីក៏...ម្ល៉េះ /εy kɔɔ...mεh/ is short for ហេតុអ្វីក៏...ម្ល៉េះ /haεt εy kɔɔ...mεh/ 'how come it's so...?'

5. ប៉ុណ្ណឹង /pənɨŋ/ 'that much, to that extent' is a demonstrative corresponding to ប៉ុន្មាន /pəmaan/ 'how much?' Following a phrase expressing a quantity, it means 'only, to that extent only, and that's all,' e.g.,

   យើងយកមួយរយរៀលប៉ុណ្ណឹង។
   yəəŋ yóo mə róoy riel pənɨŋ
   We charge only 100 riels (and that's all).

6. Note the use of មក /móo/ 'to come' to indicate direction of the action toward the speaker, with slight imperative meaning. If action were away from the speaker, ទៅ /tɨw/ 'to go' would be used.

DRILLS

DRILLS NO.

6. ផង /phɔɔŋ in the sentences of this drill is very idiomatic. In meaning it is close to English 'either' in a sentence like the answer in 'Can I have ten more dollars?' 'Ten dollars won't be enough either.'

9. Note that ពីមុន /pii mun/ and ក្រោយមក /kraoy móo/ have opposite meanings. ពីមុន /pii mun/ means 'formerly, before, previously,' and ក្រោយមក/kraoy móo/ means 'later on, afterwards.'

9. In sentence d. the word ជុំវិញ /cumviñ/ means 'around' in the sense of 'to make a circle around,' not 'in, around, and about.' The second meaning would be translated by Cambodian an ក្នុង /knoŋ/ 'within.'

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: pii nih tɨw pεεt ruhsii thlay pəmaan?
S: puu yóo thlay pəmaan pii nih tɨw pεεt ruhsii?
T: How much does it cost from here to the Russian hospital?
S: How much do you charge from here to the Russian hospital?

a. pii nih tɨw vial kəpal hoh thlay pəmaan?
puu yóo thlay pəmaan pii nih tɨw vial kəpal hoh?

b. pii nih tɨw saalaa rien thlay pəmaan?
puu yóo thlay pəmaan pii nih tɨw saalaa rien?

c. pii nih tɨw been laan thlay pəmaan?
puu yóo thlay pəmaan pii nih tɨw been laan?

d. pii nih tɨw nuu yɔɔk thlay pəmaan?
puu yóo thlay pəmaan pii nih tɨw nuu yɔɔk?

e. pii nih tɨw phaɛ kəpal thlay pəmaan?
puu yóo thlay pəmaan pii nih tɨw phaɛ kəpal?

f. pii nih tɨw phsaa thlay pəmaan?
puu yóo thlay pəmaan pii nih tɨw phsaa?

DRILL TWO: Response

MODEL: T: look lúˀ aoy khñom thlay pəmaan (dɔp doulaa)
S: khñom lúˀ aoy look thlay dɔp doulaa
T: How much will you sell (it) to me for?
S: I'll sell (it) to you for ten dollars.

a. look tiñ laan nih thlay pəmaan (pii pón doulaa)
khñom tiñ laan nih thlay pii pón doulaa

b. kee lúˀ səphɨw nuh thlay pəmaan (bɛy doulaa)
kee lúˀ səphɨw nuh thlay bɛy doulaa

c. look tiñ səbot kəpal hɔh thlay pəmaan (mə pón riel)
khñom tiñ səbot kəpal hɔh thlay mə pón riel

d. look lúˀ aav nih aoy khñom thlay pəmaan (pram doulaa)
khñom lúˀ aav nih aoy look thlay pram doulaa

*e. look tiñ kawˀɛy pram nih thlay pəmaan (saɛ səp doulaa) [chair]
look tiñ kawˀɛy pram nih thlay saɛ səp doulaa

*f. kee lúˀ saŋ nih mə liit thlay pəmaan (dɔp pram riel) [liter]
kee lúˀ saŋ nih mə liit thlay dɔp pram riel

DRILL THREE: Transformation (antonyms)

MODEL: T:	ɛy kɔɔ thlay məlɛh!	(thaok)	How expensive it is! (cheap)
S:	ɛy kɔɔ thaok məlah!		How cheap it is!
a.	ɛy kɔɔ lˀɔɔ məlɛh!	(aakrɔˀ)	ɛy kɔɔ aakrɔˀ məlɛh!
b.	ɛy kɔɔ thom məlɛh!	(touc)	ɛy kɔɔ touc məlɛh!
*c.	ɛy kɔɔ sˀaat məlɛh!	(kəkvɔˀ) [dirty]	ɛy kɔɔ kəkvɔˀ məlɛh!
d.	ɛy kɔɔ chŋaay məlɛh!	(cit)	ɛy kɔɔ cit məlɛh!
*e.	ɛy kɔɔ craən məlɛh!	(tɛc) [few]	ɛy kɔɔ tɛc məlɛh!
f.	ɛy kɔɔ khlaŋ məlɛh!	(ksaoy)	ɛy kɔɔ ksaoy məlɛh!
*g.	ɛy kɔɔ krɔɔ məlɛh!	(mian) [rich]	ɛy kɔɔ mian məlɛh!
h.	ɛy kɔɔ sruol məlɛh!	(pəbaaˀ)	ɛy kɔɔ pəbaaˀ məlɛh!

DRILL THREE A: Transformation

When the new words in this drill have been learned, do it without cue words, e.g.

MODEL: T:	ɛy kɔɔ thlay mɛh	How expensive it is!
S:	ɛy kɔɔ thaok mɛh	How cheap it is!

DRILL FOUR; Transformation

MODEL: T:	ɛyləw ɛyvan thlay nah	Now merchandise is very expensive.
S:	pii mun ɛyvan thaok ciaŋ	Before things were cheaper.
a.	ɛyləw laan look aakrɔʔ nah	pii mun laan look lʔɔɔ ciaŋ
b.	ɛyləw phtéh look thom nah	pii mun phtéh look tɔuc ciaŋ
c.	ɛyləw pətup look sʔaat nah	pii mun pətup look kəkvɔʔ ciaŋ
d.	ɛyləw khñom nɨw chŋaay nah	pii mun khñom nɨw cit ciaŋ
e.	ɛyləw khñom mian koun səh craən nah	pii mun khñom mian koun səh tɛc ciaŋ
f.	ɛyləw laan khñom ksaoy nah	pii mun laan khñom khlaŋ ciaŋ

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: puu yóo pəmaan tɨw pɛɛt ruhsii? (dɔp riel)

S: khñom yóo dɔp riel ləmóom haəy

T: How much do you charge to go to the Russian hospital?

S: I charge ten riels; that's enough.

a. look trəw kaa pəmaan doulaa? (pram doulaa)
khñom trəw kaa pram doulaa ləmóom haəy

b. look cɔŋ baan koun səh pəmaan néʔ? (buon néʔ)
khñom cɔŋ baan koun səh buon néʔ ləmóom haəy

c. look tiñ səphɨw pəmaan? (bɛy)
khñom tiñ səphɨw bɛy ləmóom haəy

d. yəəŋ tɨw nɨw nuu yɔɔk pəmaan ŋay? (buon)
yəəŋ tɨw nɨw nuu yɔɔk buon ŋay ləmóom haəy

e. look yóo luy pəmaan tɨw? (məphɛy doulaa)
khñom yóo luy məphɛy doulaa tɨw ləmóom haəy

f. look rien khmaɛ pəmaan maoŋ? (bɛy maoŋ)
khñom rien khmaɛ bɛy maoŋ ləmóom haəy

DRILL SIX: Response

MODEL:	T:	khñom som mə riel thaɛm tiet	I ask for one more riel.
	S:	mə riel tiet mɨn tɔ́n ləmɔ́om phɔɔŋ	One more riel is still not enough.
a.		khñom coŋ nɨw bɛy ŋay thaɛm tiet	bɛy ŋay tiet mɨn tɔ́n ləmɔ́om phɔɔŋ
b.		khñom aoy look pram doulaa thaɛm tiet	pram doulaa tiet mɨn tɔ́n ləmɔ́om phɔɔŋ
c.		khñom tiñ sraa mə dɔɔp thaɛm tiet	sraa mə dɔɔp tiet mɨn tɔ́n ləmɔ́om phɔɔŋ
d.		khñom rien khmaɛ dɔp aatɨt thaɛm tiet	dɔp aatɨt tiet mɨn tɔ́n ləmɔ́om phɔɔŋ
e.		khñom yóo luy buon doulaa thaɛm tiet	buon doulaa tiet mɨn tɔ́n ləmɔ́om phɔɔŋ
f.		khñom pərien look mə maoŋ thaɛm tiet	mə maoŋ tiet mɨn tɔ́n ləmɔ́om phɔɔŋ

DRILL SEVEN: Substitution

MODEL:	T:	khñom niyiey taɛ mə dɔɔŋ tiet tee	(pərien)
	S:	khñom pərien taɛ mə dɔɔŋ tiet tee	
	T:	I'll only speak once more.	(teach)
	S:	I'll only teach once more.	
a.		khñom pərien taɛ mə dɔɔŋ tiet tee	(məəl)
b.		khñom məəl taɛ mə dɔɔŋ tiet tee	(tɨw)
c.		khñom tɨw taɛ mə dɔɔŋ tiet tee	(som)
d.		khñom som taɛ mə dɔɔŋ tiet tee	(cih)
e.		khñom cih taɛ mə dɔɔŋ tiet tee	(niyiey)
f.		khñom niyiey taɛ mə dɔɔŋ tiet tee	

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL:	T:	khñom aoy look bɛy riel	(pii riel)
	S:	som look aoy khñom pii riel tiet móo	
	T:	I'll give you three riels.	
	S:	Please give me two more riels.	
a.		khñom pərien look taɛ mə maoŋ tee	(kəlah)
		som look pərien khñom kəlah maoŋ tiet móo	
b.		khñom aoy look taɛ mə ŋay tee	(mə ŋay)
		som look aoy khñom mə ŋay tiet móo	
c.		khñom məəl aoy look mə dɔɔŋ	(mə dɔɔŋ)
		som look məəl aoy khñom mə dɔɔŋ tiet móo	
d.		khñom lúʔ aoy look taɛ muoy	(muoy)
		som look lúʔ aoy khñom muoy tiet móo	

e. khñom coh thlay aoy look mə riel (pii riel)
som look coh thlay aoy khñom pii riel tiet móo

f. khñom pəyúl look taɛ mə dɔɔŋ tee (mə dɔɔŋ)
som look pəyúl khñom mə dɔɔŋ tiet móo

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: pii mun khñom cih taˀsii tɨw pɛɛt (daə)
S: kraoy móo khñom daə tɨw pɛɛt
T: Before, I took a taxi to the hospital.
S: Later I walked to the hospital.

a. pii mun khñom daə tɨw phtéh (cih laan chnuol)
kraoy móo khñom cih laan chnuol tɨw phtéh

b. pii mun khñom cih laan chnuol tɨw nuu yɔɔk (cih kəpal hɔh)
kraoy móo khñom cih kəpal hɔh tɨw nuu yɔɔk

c. pii mun khñom cih kepal hɔh tɨw srok pəraŋ (cih kəpal)
kraoy móo khñom cih kəpal tɨw srok pəraŋ

*d. pii mun khñom cih kəpal cum viñ nuu yɔɔk (baək laan) [around]
kraoy móo khñom baək laan cum viñ nuu yɔɔk

e. pii mun khñom baək laan tɨw saalaa (daə)
kraoy móo khñom daə tɨw saalaa

f. pii mun khñom daə tɨw saalaa (cih taˀsii)
kraoy móo khñom cih taˀsii tɨw saalaa

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: pii mun khñom cɔŋ cih taˀsii
S: pii mun khñom cɔŋ cih taˀsii taɛ kraoy móo khñom mɨn cih viñ
T: Before, I wanted to take a taxi.
S: Before, I wanted to take a taxi, but later I didn't take one after all.

a. pii mun khñom cɔŋ daə
pii mun khñom cɔŋ daə taɛ kraoy móo khñom mɨn daə viñ

b. pii mun khñom cɔŋ rien khmaɛ
pii mun khñom cɔŋ rien khmaɛ taɛ kraoy móo khñom mɨn rien viñ

c. pii mun khñom cɔŋ tɨw
pii mun khñom cɔŋ tɨw taɛ kraoy móo khñom mɨn tiñ viñ

d. pii mun khñom cɔŋ ñam
pii mun khñom cɔŋ ñam taɛ kraoy móo khñom mɨn ñam viñ

e. pii mun khñom cɔŋ pərien khmaɛ
pii mun khñom cɔŋ pərien khmaɛ taɛ kraoy móo khñom mɨn pərien viñ
f. pii mun khñom cɔŋ aoy
pii mun khñom cɔŋ aoy taɛ kraoy móo khñom mɨn aoy viñ

DRILL ELEVEN: Kinship

MODEL: T: bɔɔŋ ləbɔh əwpuk cia ...
S: əwpuk thom rɨɨ mədaay thom rɨɨ om
T: father's older sibling is...
S: older uncle or older aunt

a. mədaay ləbɔh əwpuk cia ...
b. əwpuk ləbɔh pəpún cia ...
c. koun ləbɔh koun cia ...
d. pʔoun ləbɔh mədaay cia ...
e. koun ləbɔh pʔoun cia ...
f. pdɛy ləbɔh bɔɔŋ cia ...
g. əwpuk ləbɔh pəpún cia ...
h. pʔoun ləbɔh əwpuk cia ...
i. pəpún ləbɔh koun cia ...
j. koun ləbɔh pʔoun mədaay cia ...
k. pəpún ləbɔh pʔoun cia ...
l. bɔɔŋ ləbɔh mədaay cia ...
m. koun ləbɔh bɔɔŋ əwpuk cia ...
n. koun ləbɔh bɔɔŋ cia ...

Wedding, Phnom Penh

Reading Passage

ស្រុកខ្មែរកាលមុន

ស្រុកយើងឥឡូវមិនដូចស្រុកយើងពីមុនទៀតទេ។ យើងមានមនុស្សច្រើន ហើយ ឥវ៉ាន់សម្រាប់បរិភោគធ្លាប់តែច្រើនពេក តែឥឡូវមិនល្មមទេ។ ពីមុនយើងរកកង់១ថ្ងៃ យើងអាចឈប់រកបានពីរថ្ងៃយ៉ាងតិច។ តែឥឡូវយើងធ្វើដូចនោះទៀតមិនកើតទេ យើងត្រូវរក២ថ្ងៃសម្រាប់១ថ្ងៃវិញ ហើយជួនកាលមិនល្មមទៀតផង។

ខ្មែរពីមុនភាគច្រើនមិនគិតដូចខ្មែរភាគច្រើនឥឡូវនេះទេ។ គេមិនសូវគិតតែពីខ្លួនឯងទេ ហើយគេមិនដែលគិតពីមានឬក្រដែរ។ គេគិតតែពីល្មមព្រឹកនឹងល្ងាច។ បើគេត្រូវការម្ហូបសម្រាប់បរិភោគស្អែក ស្អែកបានគេទៅរក។ គេមិនដែលរកពីម្សិលសម្រាប់ថ្ងៃនេះទេ។ នេះមកពីស្រុកយើងស្រួល គឺយើងមិនដែលខ្វះម្ហូបបរិភោគទេ។ យើងរស់ស្រួលណាស់ ហើយយើងចូលចិត្តគិតថា ពេលណាយើងចង់បានច្រើន ពេលនោះហើយយើងមានរឿងពិបាកច្រើនដែរ។

ដូច្នេះយើងចូលចិត្តស្រុកខ្មែរពីមុនជាងស្រុកខ្មែរឥឡូវ។

New words:	បរិភោគ	/bɔɔriphook/	to eat, consume
	រក	/róo/	to earn
	ក្រ	/krɔɔ/	poor
	គឺ	/kɨɨ/	that is, that is to say

VOCABULARY

cum viñ	ជុំវិញ	around
ɛy kɔɔ ... mələh	អ្វីក៏...ម្ល៉េះ	why so ...?!, how ...!
kawʔɛy	កៅអី	chair
kəkvɔʔ	កខ្វក់	dirty
kraoy móo	ក្រោយមក	later
krɔɔ	ក្រ	poor
ləmóom	ល្មម	enough, adequate
liit	លីត្រ	liter
mələh	ម្ល៉េះ	so + adj.
mian	មាន	rich, wealthy
pəbaaʔ	ពិបាក	difficult
pənɨŋ	ប៉ុណ្ណឹង	that much; only
pɛɛt	ពេទ្យ	hospital
pii mun	ពីមុន	previously, before
riel	រៀល	riel (Cambodian currency)
ruhsii	រុស្ស៊ី	Russian, Russia
sʔɛy	ស្អី	what
thaɛm	ថែម	to add; additional
thaɛm tiet	ថែមទៀត	in addition

Kinship Terms

ciidoun (doun, yiey)	ជីដូន	grandmother
ciitaa (taa)	ជីតា	grandfather
əwpuk mia (mia, puu)	ឪពុកមា	uncle younger than parent
əwpuk thom (om)	ឪពុកធំ	uncle older than parent
mədaay miiŋ (miiŋ)	ម្ដាយមីង	aunt younger than parent
mədaay thom (om)	ម្ដាយធំ	aunt older than parent
bɔɔŋ ciidoun muoy	បងជីដូនមួយ	older first cousin
pʔoun ciidoun muoy	ប្អូនជីដូនមួយ	younger first cousin
kmuoy	ក្មួយ	niece, nephew
caw	ចៅ	grandchild

In-Laws:

mədaay kmeek	ម្ដាយក្មេក	mother-in-law
əwpuk kmeek	ឪពុកក្មេក	father-in-law
bɔɔŋ thlay	បងថ្លៃ	spouse of older sibling; older sibling of spouse
pʔoun thlay	ប្អូនថ្លៃ	spouse of younger sibling; younger sibling of spouse
koun pəsaa	កូនប្រសា	son- or daughter-in-law

Taxibus in Phnom Penh

LESSON NINETEEN

DIALOGUE

cəŋɨɨ	illness
néˀ cəŋɨɨ	patient
kaət ɛy	what's wrong, what's the matter
1. tom - ŋay nih mian néˀ cəŋɨɨ craən əh	Today there are many patients.
mɛc kaət ɛy daɛ nɨŋ?	What's wrong with you, there?
sruol khluon	(feel) fine, to be well
taŋ pii	since
lŋiac	evening
2. mao - khñom mɨn dəŋ eh look.	I (really) don't know, Doctor!
khñom douc cə mɨn sruol khluon soh taŋ pii lŋiac mɛh	I don't seem to be feeling (so) good since last evening.
3. tom - kdaw eh?	Do you have a fever?
kbaal lŋiac	early in the evening
sriev sraañ	to shiver
muc	to go under, dive
muc tɨk	to take a shower
4. mao - pii kbaal lŋiac, khñom douc cə sriev sraañ ntɛc-ntɛc, ruoc khñom tɨw muc tɨk tiet	Since early in the evening, I seemed to have a slight fever, then I took a shower (which made things worse).
lien	to stick out
ndaat	tongue
thaa	to say
5. tom - məə! lien ndaat məə! thaa 'aa'	Let's see, stick (your) tongue out! Say 'ah'
kəkɔɔ	throat, neck
6. mao - 'aa', douc chɨɨ kəkɔɔ ntɛc phɔɔŋ	'Ah!' It's like I have a little sore throat, too.
əmpúŋ kɔɔ	throat (inside)
haəm	to be swollen
7. tom - baat, əmpúŋ kɔɔ look haəm ntɛc	Yes, your throat is a little bit swollen
8. mao - khlaŋ eh look khñom tɨw rien kaət eh?	Is it serious, Doctor? Can I go to school?
9. tom - look tɨw rien mɛc kaət baə look mɨn sruol khluon.	How can you go to school if you don't feel well.

១. គុម ថ្ងៃនេះមានអ្នកជម្ងឺច្រើនណាស់។ ម៉េចកើតអីដែរហ្នឹង?
២. ម៉ៅ ខ្ញុំមិនដឹងទេលោក ខ្ញុំដូចជាមិនស្រួលខ្លួនសោះតាំងពីល្ងាចម្ល៉េះ។
៣. គុម ក្តៅទេ?
៤. ម៉ៅ ពីក្បាលល្ងាចខ្ញុំដូចជាស្រៀវស្រាញបន្តិចៗ រួចខ្ញុំទៅមុជទឹកទៀត។
៥. គុម មើល៍! ទៀនទណ្ឌតមើល៍! ហាៈ អា។
៦. ម៉ៅ អាៈ ដូចឈឺកបន្តិចដឹង។
៧. គុម បាទ បំពង់ករលាកហើយបន្តិច។
៨. ម៉ៅ ខ្លាំងទេលោក? ខ្ញុំទៅរៀនកើតទេ?
៩. គុម លោកទៅរៀនម៉េចកើត បើលោកមិនស្រួលខ្លួន!

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. In the word អ្នកជម្ងឺ /néʔ cəŋɨɨ/ is the word អ្នក /néʔ/, which occurs very frequently as a part of compound nouns in Cambodian. The word អ្នក /néʔ/ corresponds to English '-er' (the one who ...), as in driver (អ្នកបើកឡាន /néʔ baək laan/).

   Usually អ្នក /néʔ/ forms compounds with verbs and verb phrases, but អ្នក sometimes it combines with a noun. អ្នកជម្ងឺ /néʔ cənɨɨ/ is an example of the latter case. In general, អ្នក /néʔ/ can combine freely with action verbs and simple verb phrases (verb + object): for example, just taking verbs from this lesson, you can say អ្នកមុជទឹក /néʔ muc tɨk/ 'the shower-taker' or អ្នករៀន /néʔ rien/ 'the studier.' (Cf. grammatical sketch N.3.2.2.1.)

1. The function ដែរ /daɛ/ in this sentence is to lessen the intensity of the question. ដែរ /daɛ/ is untranslatable here.

2. ម៉េះ (ម្ល៉េះ) /mɛh/ here is characteristic of spoken usage, not written. It is not translated..

   With a time expression it emphasizes how long it has been, e.g. ខ្ញុំមកតាំងពីម្សិលម្ល៉េះ /khñom móo taŋ pii məsəl mɛh/ I've been here since (as long as) yesterday.

3. ក្តៅទេ? /kdaw eh?/ is an informal way of asking 'do you have a fever?' Literally it means 'are you hot?'

4. In sentence 4 is another type of compound: this one is a verb, ស្រៀវស្រាញ /sriev srañ/ 'to shiver.' A great many Cambodian compounds, both nominal and verbal, have two components which either rhyme (the ends of the words sound alike) or alliterate (the beginnings of the words sound alike).

ស្រៀវស្រាញ /sriev srañ/ is a representative of the second type.

4. When ពី /pii/ precedes a time expression, it may have either of two meanings. Either it means 'from ', as in

ពីព្រឹកទៅយប់យើងមិនឈប់ធ្វើការទេ។
pii prɨk tɨw yup yəəŋ mɨn chup thəə kaa eh
We didn't stop working from morning to night.

or it indicates past time, e.g.,

ពីថ្ងៃមុនខ្ញុំជួបមីងលោកស្រី។
pii ŋay mun khñom cuop miiŋ look srɛy
The other day I met your (younger) aunt.

In this sentence ពី /pii/ could have either meaning. (Note, however, that តាំងពី /taŋ pii/ in sentence 2 has only one meaning: 'from, since'.) ពី /pii/ is used to mark past time also in drill 4. The question word អង្កាល /ŋkaal/ 'when?' is used in non-past contexts; in past contexts you must say ពីអង្កាល /pii ŋkaal/ 'when?' For example

គាត់មកអង្កាល? kót móo ŋkaal? When will he come?	but	គាត់មកពីអង្កាល? kót móo pii ŋkaal? When did he come?

4. Note that រួច /ruoc/ is a clause-relator meaning 'then', as well as a resultative verb meaning 'to complete.'

5. In this sentence you see that a possessive pronoun is not necessary in Cambodian where the identity of the possessor is unambiguous. In English we must say 'stick your tongue out', but 'your' has no Cambodian translation in លៀនអណ្ដាតមើល / lien ndaat məə/.

6. The word ឈឺ /chɨɨ/ means 'to be sick, ill; to hurt.' When it is followed by the name of a body part, it means literally 'to hurt, be sick with respect to the ... ', e.g. ឈឺក្បាល /chɨɨ kbaal/ 'to have a headache' ('to hurt with respect to the head'). That is, the body-part word is attributive to ឈឺ /chɨɨ/. Cf. drill 6.

9. The construction verb + ម៉េច(ម្ដេច)/mɛc/ + resultative verb has the meaning of incredulous denial of possibility - something like 'how could you even bring up the question of ... ?' An example:

បើគ្មានលុយយើងសរសេរសៀវភៅម្ដេចហើយ?
baə kmian luy yəəŋ təsee səphɨw mɛc haəy?
If we have no money, how can we (possibly) finish
writing our book? (We can't finish writing the
book without money.)

DRILLS

DRILL NO.

7. បានជា /baan cia/ means 'the reason why'. In ហេតុអ្វីបានជា /haɛt ɛy baan cia/ 'why' the literal translation is 'what reason (is) the reason why ...' A clause that is introduced by បានជា /baan cia/ is literally 'the reason ... is (because) ...', e.g.

បានជាខ្ញុំមិនទៅពេទ្យព្រោះខ្ញុំខ្លាចម្ជុល។
baan cia khñom mɨn tɨw pɛɛt prúh khñom khlaac mcul
The reason I didn't go to the doctor is (because)
I'm afraid of the needle.

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: mɛc look kaət ɛy niŋ? (laan look)
S: mɛc laan look kaət ɛy niŋ?
T: What's wrong with you? (your car)
S: What's wrong with your car?

a. mɛc laan look kaət ɛy niŋ? (day look)
b. mɛc day look kaət ɛy niŋ? (cəəŋ look)
c. mɛc cəəŋ look kaət ɛy niŋ? (niaŋ)
d. mɛc niaŋ kaət ɛy niŋ? (look kruu)
e. mɛc look kruu kaət ɛy niŋ? (look)
f. mɛc look kaət ɛy niŋ?

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: khñom mɨn sruol khluon səh (lŋiac)
S: khñom mɨn sruol khluon səh taŋ pii lŋiac
T: I don't seem to be feeling good at all.
S: I haven't felt good since (early) this evening.

*a. khñom rien phiasaa khmaɛ (chnam tɨw) [last year]
khñom rien phiasaa khmaɛ taŋ pii chnam tɨw
b. look kruu tɨw pɛɛt (prɨk)
look kruu tɨw pɛɛt taŋ pii prɨk
c. look sen tɨw nuu yɔɔk (aatɨt mun)
look sen tɨw nuu yɔɔk taŋ pii aatɨt mun
d. look srɛy tɨw səmraan (maoŋ dɔp)
look srɛy tɨw səmraan taŋ pii maoŋ dɔp
e. koun səh cəñ tɨw phtéh (maoŋ bɛy)
koun səh cəñ tɨw phtéh taŋ pii maoŋ bɛy

f. khñom mɨn sruol khluon soh (lŋiac)
khñom mɨn sruol soh taŋ pii lŋiac

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: khñom móo srok aameerɨk (perien khmaɛ)
S: taŋ pii khñom móo srok aameerɨk khñom perien khmaɛ
T: I came to the United States.
S: Since I came to the United States, I have been teaching Cambodian.

a. khñom cɛñ pii thee kaa (ñam sraa)
taŋ pii khñom cɛñ pii thee kaa khñom ñam sraa

b. look perien ɔŋglee (levúl nah)
taŋ pii look perien ɔŋglee look levúl nah

c. kaññaa chup rien ɔŋglee (dae leeŋ craen)
taŋ pii kaññaa chup rien ɔŋglee kaññua dae leeŋ craen

d. khñom móo srok aameerɨk (cih kepal hoh me dooŋ)
taŋ pii khñom móo srok aameerɨk khñom cih kepal hoh me dooŋ

e. khñom móo pii srok khmaɛ (ñam baay cen me dooŋ)
taŋ pii khñom móo pii srok khmaɛ khñom ñam baay cen me dooŋ

f. khñom chup perien (mɨn thee kaa)
taŋ pii khñom chup perien khñom mɨn thee kaa tee

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: look kɨm tɨw srok khmaɛ pii ŋkaal? (chnam tɨw)
S: look kɨm tɨw srok khmaɛ taŋ pii chnam tɨw
T: When did Mr. Kim go to Cambodia?
S: Mr. Kim has been in Cambodia since last year.

a. look kɨm tɨw srok khmaɛ pii ŋkaal? (chnam tɨw)
look kɨm tɨw srok khmaɛ taŋ pii chnam tɨw

b. look kɨm tɨw srok khmaɛ pii ŋkaal? (aatɨt mun)
look kɨm tɨw srok khmaɛ taŋ pii aatɨt mun

c. look kɨm tɨw srok khmaɛ pii ŋkaal? (məsel mɛñ)
look kɨm tɨw srok khmaɛ taŋ pii məsel mɛñ

d. look kɨm tɨw srok khmaɛ pii ŋkaal? (khaɛ mun)
look kɨm tɨw srok khmaɛ taŋ pii khaɛ mun

e. look kɨm tɨw srok khmaɛ pii ŋkaal? (chnam hok sep buon)
look kɨm tɨw srok khmaɛ taŋ pii chnam hok sep buon

DRILL FIVE: Extension

MODEL: T: khñom douc cə sriev srañ ntεc-ntεc (tɨw pεεt)
S: khñom douc cə sriev srañ ntεc-ntεc ruoc khñom tɨw pεεt
T: I seemed to be shivering a bit. (go to the doctor)
S: I seemed to be shivering a bit, so then I went to the doctor.

a. khñom cεñ pii pεεt (tɨw tiñ thnam)
khñom cεñ pii pεεt ruoc khñom tɨw tiñ thnam

b. khñom tɨw tiñ thnam (məəl kon)
khñom tɨw tiñ thnam ruoc khñom tɨw məəl kon

c. khñom tɨw məəl kon (ñam baay)
khñom tɨw məəl kon ruoc khñom tɨw ñam baay

d. khñom tɨw ñam baay (tɨw muc tɨk)
khñom tɨw ñam baay ruoc khñom tɨw muc tɨk

e. khñom tɨw muc tɨk (deek)
khñom tɨw muc tɨk ruoc khñom tɨw deek

f. khñom tɨw deek (phlic rien khmaε)
khñom tɨw deek ruoc khñom phlic rien khmaε

DRILL SIX: Response

MODEL: T: look kaet εy nɨŋ (chɨɨ kbaal)
S: khñom chɨɨ kbaal
T: What's wrong with you? (have a headache)
S: I have a headache.

*a. niaŋ kaət εy nɨŋ? (phdah saay) [have a cold, flu]
khñom phdah saay

*b. look kruu kaet εy nɨŋ? (krun) [fever, to have a fever]
khñom krun

**c. look kaət εy nɨŋ? (kric kɔɔ) [to sprain] [neck]
khñom kric kɔɔ

d. look khieŋ kaət εy nɨŋ? (kric day)
khñom kric day

e. né? kruu kaət εy nɨŋ? (chɨɨ kəkɔɔ)
khñom chɨɨ kəkɔɔ

f. look kaət εy nɨŋ? (kric cəəŋ)
khñom kric cəəŋ

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: haɛt ɛy baan cia look mɨn móo rien? (chɨɨ kbaal)
S: baan cia khñom mɨn móo rien, prúh khñom chɨɨ kbaal
T: Why you didn't come to school? (have a headache)
S: I didn't come to school because I had a headache.

a. haɛt ɛy baan cia look tɨw pɛɛt? (mɨn sruol khluon)
baan cia khñom tɨw pɛɛt, prúh khñom mɨn sruol khluon

b. haɛt ɛy baan cia look niyiey mɨn kaət? (chɨɨ kəkɔɔ)
baan cia khñom niyiey mɨn kaət, prúh khñom chɨɨ kəkɔɔ

c. haɛt ɛy baan cia look daə mɨn kaət? (kric cəəŋ)
baan cia khñom daə mɨn kaət, prúh khñom kric cəəŋ

d. haɛt ɛy baan cia look mɨn tɨw thəə kaa? (phdah saay)
baan cia khñom mɨn tɨw thəə kaa, prúh khñom phdah saay

**e. haɛt ɛy baan cia look mɨn tɨw pɛɛt (khlaac mcul)
[to be afraid]
baan cia khñom mɨn tɨw pɛɛt, prúh khñom khlaac mcul [needle]

f. haɛt ɛy baan cia look mɨn móo rien? (krun)
baan cia khñom mɨn móo rien, prúh khñom krun

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: əmpúŋ kɔɔ khñom kaət ɛy? (haəm)
S: baat, əmpúŋ kɔɔ look haəm
T: What's wrong with my throat? (swollen)
S: Your throat is swollen.

a. cəəŋ khñom kaət ɛy? (kric)
baat, cəəŋ look kric

*b. phnɛɛk khñom kaət ɛy? (haəm)
[eye]
baat, phnɛɛk look haəm

*c. day khñom kaət ɛy? (baᵊ)
[to be broken (stick)]
baat, day look baᵊ

d. kɔɔ khñom kaət ɛy? (kric)
baat, kɔɔ look kric

e. cəəŋ khñom kaət ɛy? (haəm)
baat, cəəŋ look haəm

f. day khñom kaət ɛy? (haəm)
baat, day look haəm

DRILL NINE: Response

MODEL: T: khñom tɨw rien kaət eh? (mɨn sruol khluon)
S: look tɨw rien mɛc kaət baə look mɨn sruol khluon
T: Can I go to school? (don't feel well)
S: You can't go to school if you don't feel well.

a. khñom pərien khmaɛ kaət eh? (mɨn cɛh khmaɛ)
look pərien khmaɛ mɛc kaət baə look mɨn cɛh khmaɛ

b. khñom tiñ səphɨw nih baan eh? (kmian luy)
look tiñ səphɨw nuh mɛc kaət baə look kmian luy

c. khñom rien khmaɛ baan eh? (thəə kaa thŋay)
look rien khmaɛ mɛc kaət baə look thəə kaa thŋay

d. khñom tɨw məəl kon kaət eh yup nih? (ləvúl rien)
look tɨw məəl kon mɛc kaət baə look ləvúl rien

*e. khñom caʔ thnam cuun look baan eh? (mɨn mɛɛn cia kruu pɛɛt)
look caʔ thnam aoy khñom mɛc kaət baə look mɨn mɛɛn cia kruu pɛɛt
[to give an injection]

f. khñom tɨw nuu yɔɔk kaət eh? (kmian laan)
look tɨw nuu yɔɔk mɛc kaət baə look kmian laan

DRILL TEN: Response

MODEL: T: əmpúŋ kɔɔ khñom haəm
S: haɛt ɛy baan cia əmpúŋ kɔɔ look haəm?
T: My throat is swollen.
S: Why is your throat swollen?

a. cəəŋ khñom kric
haɛt ɛy baan cia cəəŋ look kric?

b. phnɛɛk khñom haəm
haɛt ɛy baan cia phnɛɛk look haəm?

c. day khñom baʔ
haɛt ɛy baan cia day look baʔ?

d. cəəŋ khñom haəm
haɛt ɛy baan cia cəəŋ look haəm?

e. day khñom kric
haɛt ɛy baan cia day look kric?

f. cəəŋ khñom baʔ
haɛt ɛy baan cia cəəŋ look baʔ?

Reading Passage

ឈឺស្រួលជាងជា

បើយើងឈឺ យើងមិនទៅរៀនឬធ្វើការទេ។ យើងនៅផ្ទះ ហើយយើងមិនដើរអីដែរ។ តែយើងគង់ មើលសៀវភៅឬកាសែតលេង ហើយនឹងញុំា។ នៅពេលយើងញុំា យើងមិនញុំាម្ហូបធម្មតាដូចរាល់ថ្ងៃទេ យើងញុំាម្ហូបល្អជាងធ្លាប់ណាស់។ ហើយបើយើងមានប្រពន្ធឬប្ដី នៅពេលឈឺនេះ ហើយដែលប្រពន្ធយើងឬប្ដីយើងនិយាយពាក្យល្អៗមកយើង គឺគេចង់ឲ្យយើងសប្បាយ។

ដូច្នេះយើងឃើញជាស្រួលមែន។

តែបើយើងជា គ្មានអ្នកណាមកជិតយើងទេ។ ការនៅផ្ទះទាំងអស់ដែលយើងធ្វើបានខ្លួនឯង យើងត្រូវធ្វើ។ ហើយយើងត្រូវទៅធ្វើការឬទៅរៀន ហើយនឹងនៅពេលថ្ងៃ យើងត្រូវញុំាម្ហូបធម្មតាទៀត។

ដូច្នេះយើងឃើញថា នៅពេលយើងឈឺ យើងស្រួលជាងនៅពេលយើងជា។

VOCABULARY

baʔ	បាក់	to be broken (used for a stick or the like)
caʔ thnam	ចាក់ថ្នាំ	to inject medicine
chnam tɨw	ឆ្នាំទៅ	last year
əmpúŋ kɔɔ	បំពង់ក	throat
haəm	ហើម	to be swollen
kaət ɛy	កើតអ្វី	what's wrong, what's the matter
kbaal	ក្បាល	head
kbaal lŋiac	ក្បាលល្ងាច	early in the evening
kdaw	ក្ដៅ	to be hot; to have a fever
kəkɔɔ	កក (ក)	neck
khlaac	ខ្លាច	to be afraid
kɔɔ	ក	neck
kric	គ្រេច	sprained
kric kɔɔ	គ្រេចក	sprained neck (stiff neck)
krun	គ្រុន	fever; to have a fever
lien	លៀន	to stick out
lŋiac	ល្ងាច	evening
muc	មុជ	to dive, go under
muc tɨk	មុជទឹក	to take a shower, to go swimming
ndaat	អណ្ដាត	tongue
néʔcəŋɨɨ	អ្នកជំងឺ	patient
phdah saay	ផ្ដាសាយ	to have a cold

sriev srañ	ស្រៀវស្រាញ	to shiver
sruəl khluən	ស្រួលខ្លួន	to be fine, to be well, healthy
taŋ pii	តាំងពី	since

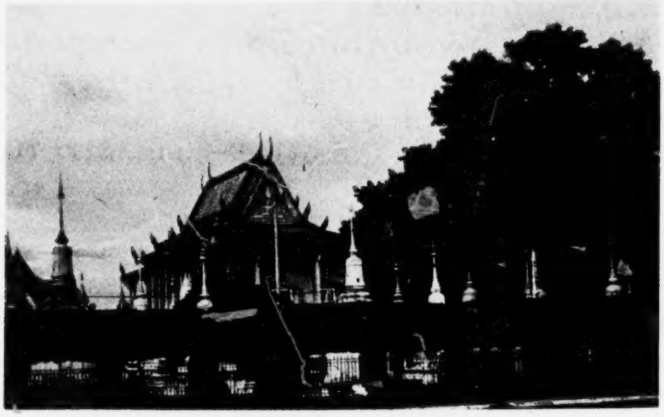

Buddhist wat, Phnom Penh

LESSON TWENTY

DIALOGUE

1. tom - look krun ntɛc phɔɔŋ	You have a slight fever, too.
leep	to swallow
2. maw - khlaŋ en look? khñom trəw leep thnam ɛy eh?	Is it serious, Doctor? Do I have to take any medicine?
mɨn...pəmaan	not so..., not very
3. tom - mɨn khlaŋ pəmaan eh, cam khñom caʔ thnam aoy mə mcul	Not really serious. (Wait), I'll give you a shot.
krón baə	better; pretty good; rather, quite
4. maw - ɔɔ kun haəy look! khñom douc cə baan krón baə ntɛc əh	Thank you! It seems that I am already feeling a little better.
pəmaan ŋay nɨŋ	in the past few days
pəyat	to be careful; watch it!
5. tom - pəmaan ŋay nɨŋ mian néʔ cəŋɨɨ craən ah, trəw tə pəyat ntɛc	In the past few days, there are many patients. You have to be a bit more careful.
tɔɔm	to abstain; to boycott; to be on a diet
6. maw - look! khñom trəw tɔɔm ɛy eh?	Doctor, do I have to abstain from anything?
...kɔɔ baan daɛ	...is O.K.
pəʔuoc	window
coul	to enter, go in
coul səmraan	to go to bed
7. tom - eeh! ñam ɛy kɔɔ baan daɛ, taɛ nɨw peel coul səmraan kom baək pəʔuoc thom peek	No! You can eat anything, but when you go to bed don't open the window too wide.

១. ទុម លោកគ្រុនបន្តិចផង។
២. ម៉ៅ ខ្លាំងទេលោក? ខ្ញុំត្រូវលេបថ្នាំអីទេ?
៣. ទុម មិនខ្លាំងប៉ុន្មានទេ ចាំខ្ញុំចាក់ថ្នាំឲ្យមួយម្ជុល។
៤. ម៉ៅ អរគុណហើយលោក ខ្ញុំដូចជាបានស្រាន់បើបន្តិចហើយ។
៥. ទុម ប៉ុន្មានថ្ងៃហ្នឹងមានអ្នកជំងឺច្រើនណាស់ ត្រូវតែប្រយ័ត្នបន្តិច។
៦. ម៉ៅ លោក ខ្ញុំត្រូវតមអីទេ?
៧. ទុម ទេ ញ៉ាំអីក៏បានដែរ តែនៅពេលចូលសម្រាន្ត កុំបើក
បង្អួចធំពេក។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

3. The mild negative មិន...ប៉ុន្មាន /mɨn...pəmaan/ 'not very' and its variation មិនជា...ប៉ុន្មាន /mɨn cə...pəmaan/ have the same meaning as មិនសូវ /mɨn səw/ 'not very' that you studied in Lesson 12. However, មិន(ជា)...ប៉ុន្មាន /mɨn (cə)...pəmaan/ is used only with adjectives, while មិនសូវ /mɨn səw/ can be used with any kind of verb.

3. When you want someone to postpone an action to give you a chance to do something, you can say ចាំ(ខ្ញុំ) /cam (khñom)/+ verb 'wait and (I'll)...' This construction can be used with any subject of the verb following ចាំ /cam/, e.g.

ចាំគេរៀនសៀវភៅនេះ។
cam kee rien səphɨw nih
Wait (and give them a chance to) study this book.

4. In this sentence បាន /baan/ means 'to achieve, to experience something good.' Review section V.1 in the grammatical sketch.

7. The construction question word + ក៏បានដែរ /kɔɔ baan daɛ/ is an extremely useful one. Depending on the question word that occurs, it can mean 'anything, anyone, anywhere, any time (etc.) will be O.K.' For example,

យើងទៅទីក្រុងណាក៏បានដែរ។
yəəŋ tɨw tii kroŋ naa kɔɔ baan daɛ
We can go to any city (Our going to any city will be O.K.)

Some other examples are:

អ្នកណាសរសេរឲ្យខ្ញុំក៏បានដែរ។
néʔnaa təsee aoy khñom kɔɔ baan daɛ
Anyone can write it for me (Anyone's writing it for me will do.)

or just អ្នកណាក៏បានដែរ។
néʔnaa kɔɔ baan daɛ
Anyone will do.

There are more examples of this construction in Drill 6. In Drill 7, ក៏បាន /kɔɔ baan/ is used without a question word. Ordinarily ក៏បាន /kɔɔ baan/ 'will do, is O.K.' is used twice, as in the following example:

ប្រុសក៏បានស្រីក៏បាន។
proh kɔɔ baan srɛy kɔɔ baan
A man will be O.K., a woman will be O.K.

In Drill 7 ក៏បាន /kɔɔ baan/ is preceded by a noun in most of the examples, except sentences c and e. In these sentences you can see that /kɔɔ baan/ can also be preceded by a clause, e.g. ក៏បាន

មើលសៀវភៅក៏បាន, ដើរលេងក៏បាន។
məəl səphɨw kɔɔ baan, daə leeŋ kɔɔ baan
You can read or go out for a good time.

DRILLS

DRILL NO.

4. Note the use of ហើយ /haəy/ 'already' with a future-time sentence. The implication of ហើយ in this context is '...and there won't be any more problem, the matter will be finished.' Cf. A.4.4(e) in the grammatical sketch and the notes for Lesson 9 sentence 1.

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL:	T: əmpúŋ kɔɔ khñom haəm	My throat is swollen.
	S: haəm əmpúŋ kɔɔ, kee mɨn caʔ thnam tee look	For a swollen throat, they don't give you an injection.
a.	cəəŋ khñom kric	kric cəəŋ, kee mɨn caʔ thnam tee look
b.	phnɛɛk khñom chɨɨ	chɨɨ phnɛɛk, kee mɨn caʔ thnam tee look
*c.	thmiñ khñom chɨɨ [tooth]	chɨɨ thmiñ, kee mɨn caʔ thnam tee look
d.	day khñom baʔ	baʔ day, kee mɨn caʔ thnam tee look
e.	kɔɔ khñom kric	kric kɔɔ, kee mɨn caʔ thnam tee look
f.	cəəŋ khñom baʔ	baʔ cəəŋ, kee mɨn caʔ thnam tee look

DRILL TWO: Response

MODEL:** T: look mian thnam chɨɨ kbaal tee? (leep 'aspieriin' mə ŋay pii króp)
[aspirin]
[a grain, tablet]

S: chɨɨ kbaal, look trəw leep 'aspieriin' mə ŋay pii króp

T: Do you have a headache medicine? (take two tablets of aspirin a day)

S: For a headache, you must take 2 tablets of aspirin a day.

a. look mian thnam krun tee? (caʔ thnam nih mə ŋay mə mcul)
krun, look trəw caʔ thnam nih mə ŋay mə mcul

**b. look mian thnam kric tee? (rɨt səliisəlaat pram maoŋ mə dɔɔŋ)
[to rub]
[liniment]
kric, look trəw rɨt səliisəlaat pram maoŋ mə dɔɔŋ

c. look mian thnam chɨɨ phεεk tee? (daˀ thnam nih mə ŋay buon dɔɔŋ)

chɨɨ phnεεk, look trəw daˀ thnam nih mə ŋay buon dɔɔŋ

d. look mian thnam chɨɨ thmiñ tee? (leep 'aspieriin' buon maoŋ pii króp)

chɨɨ thmiñ, look trəw leep aspieriin buon maoŋ pii króp

**e. look mian thnạm kˀɔɔˀ tee? (ñam 'Vicks' pəmbεy maoŋ mə slaap pria)
[to cough]
[spoon]

chɨɨ kˀɔɔˀ, look trəw ñam 'Vicks' pəmbεy maoŋ mə slaap pria

f. look mian thnam pdah saay tee? (leep 'Contac' pəmbεy maoŋ mə króp)

pdah saay, look trəw leep 'Contac' pəmbεy maoŋ mə króp

DRILL THREE: Response

MODEL:	T: khñom krun khlaŋ nah look	My fever is very high. (I have a very high fever)
	S: mɨn khlaŋ pəmaan tee look	No, not very high.
a.	εyvan nih thlay nah look	mɨn thlaay pəmaan tee look
b.	phtéh look chŋaay nah	mɨn chŋaay pəmaan tee look
c.	néˀ kruu pərien lˀɔɔ nah	mɨn lˀɔɔ pəmaan tee look
d.	ŋay nih néˀ cəŋɨɨ craən nan	mɨn craən pəmaan tee look
e.	look baək pəˀuoc thom peek	mɨn thom pəmaan tee look
f.	aav nih thlay nah	mɨn thlay pəmaan tee look

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: khñom chɨɨ kbaal pii ŋay haəy (leep aspieriin)

S: look leep aspieriin tɨw, look nɨŋ baan krón baə haəy

T: I have had a headache for two days already.

S: If you take aspirin, you'll be (feeling) better.

a. khñom krun pii ŋay haəy (caˀ thnam nih)

look caˀ thnam nih tɨw, look nɨŋ baan krón baə haəy

b. khñom kric day pii ŋay haəy (rɨt səliisəlaat)

look rɨt səliisəlaat tɨw, look nɨŋ baan krón baə haəy

c. khñom chɨɨ thmiñ pii ŋay haəy (leep aspieriin)

look leep aspieriin tɨw, look nɨŋ baan krón baə haəy

d. khñom chɨɨ phnεεk pii ŋay haəy (daˀ thnam nih)

look daˀ thnam nih tɨw, look nɨŋ baan krón baə haəy

e. khñom kˀɔɔˀ pii ŋay haəy (ñam 'Vicks')

look ñam 'Vicks' tɨw, look nɨŋ baan krón baə haəy

f. khñom pdah saay pii ŋay haəy (leep 'Contac')

look leep 'Contac' tɨw, look nɨŋ baan krón baə haəy

DRILL FIVE: Substitution

MODEL:	**T:	cəŋɨɨ pdah saay cia cəŋɨɨ chlɔɔŋ	(phnɛɛk) [to cross] [contagious disease]
	S:	cəŋɨɨ phnɛɛk cia cəŋɨɨ chlɔɔŋ	(eye)
	T:	A cold is a contagious disease.	
	S:	Conjunctivitis is a contagious disease.	
*a.		cəŋɨɨ phnɛɛk cia cəŋɨɨ chlɔɔŋ	(aʔsɔntərook) [cholera]
*b.		cəŋɨɨ aʔsɔntərook cia cəŋɨɨ chlɔɔŋ	(lbeeŋ) [tuberculosis]
*c.		cəŋɨɨ lbeeŋ cia cəŋɨɨ chlɔɔŋ	(krun cañ) [malaria]
*d.		cəŋɨɨ krun cañ cia cəŋɨɨ chlɔɔŋ	(kəcrɨl) [a kind of rash which does not suppurate]
e.		cəŋɨɨ kəcrɨl cia cəŋɨɨ chlɔɔŋ	(pdah saay)
f.		cəŋɨɨ pdah saay cia cəŋɨɨ chlɔɔŋ	

DRILL SIX: Response

MODEL:	T:	look cɔŋ ñam ɛy khlah?	What do you want to eat?
	S:	ñam ɛy kɔɔ baan daɛ	(Eating) anything is O.K.
a.		look cɔŋ tɨw haaŋ naa?	tɨw haaŋ naa kɔɔ baan daɛ
b.		look cɔŋ məəl kon ɛy?	məəl kon ɛy kɔɔ baan daɛ
c.		look cɔŋ tɨw pɛɛt muoy naa?	tɨw pɛɛt muoy naa kɔɔ baan daɛ
d.		look cɔŋ tɨw leeŋ aɛnaa?	tɨw leeŋ aɛnaa kɔɔ baan daɛ
e.		look cɔŋ ñam sraa ɛy?	ñam sraa ɛy kɔɔ baan daɛ
f.		niaŋ kɨt tɨw cia muoy néʔnaa	tɨw cia muoy néʔnaa kɔɔ baan daɛ
g.		puu trəw kaa cuop nɨŋ pɛɛt ŋkaal?	cuop ŋkaal kɔɔ baan daɛ

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: look coul cət ñam məhoup ɛy? (khmaɛ, cən)

S: məhoup khmaɛ kɔɔ baan, məhoup cən kɔɔ baan

T: What food would you like to eat?

S: Cambodian food is O.K., Chinese food is O.K.

a. look coul cət sraa ɛy? (viskii, scotch)

sraa viskii kɔɔ baan, sraa scotch kɔɔ baan

b. look coul cət rien phiasaa ɛy? (khmaɛ, pəraŋ)

phiasaa khmaɛ kɔɔ baan, phiasaa pəraŋ kɔɔ baan

c. look coul cət cih ɛy tɨw? (laan, siiklou)

cih laan kɔɔ baan, cih siiklou kɔɔ baan

d.	look coul cət rien maoŋ pəmaan?	(pəmbɛy, pəmbuon)
	maoŋ pəmbɛy kɔɔ baan, maoŋ pəmbuon kɔɔ baan	
e.	look coul cət baək laan ɛy?	(aameerɨkaŋ, ɔŋglee)
	baək laan aameerɨkaŋ kɔɔ baan, laan ɔŋglee kɔɔ baan	
f.	look coul cət ñam ɛy?	(coke, pepsi)
	coke kɔɔ baan, pepsi kɔɔ baan	

DRILL EIGHT: Substitution

MODEL:	T:	kruu pɛɛt caʔ thnam pəyat nah	(aoy)	The doctor is very careful in injecting medicine.
	S:	kruu pɛɛt aoy thnam pəyat nah		The doctor is very careful in giving medicine.

a.	kruu pɛɛt aoy thnam pəyat nah	(pəpún khñom)
★b.	pəpún khñom aoy thnam pəyat nah	(tuk) [to put, to keep]
c.	pəpún khñom tuk thnam pəyat nah	(thəə baay)
d.	pəpún khñom thəə baay pəyat nah	(look)
e.	look thəə baay pəyat nah	(laan)
f.	look thəə laan pəyat nah	(caʔ thnam)
g.	look caʔ thnam pəyat nah	(kruu pɛɛt)
h.	kruu pɛɛt caʔ thnam pəyat nah	

DRILL NINE: Transformation

MODEL:	T:	khñom baək laan	I drive (a car).
	S:	soum look baək laan pəyat ntɛc	Would you drive (the car) a little more carefully?

a.	khñom rien təsee khmaɛ	soum look rien təsee khmaɛ pəyat ntɛc
b.	khñom pərien pəraŋ	soum look pərien pəraŋ pəyat ntɛc
c.	khñom niyiey	soum look niyiey pəyat ntɛc
d.	khñom tiñ laan	soum look tiñ laan pəyat ntɛc
e.	khñom caʔ thnam aoy look	soum look caʔ thnam aoy khñom pəyat ntɛc
f.	khñom thəə laan aoy look	soum look thəə laan aoy khñom pəyat ntɛc

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T:	kruu pɛɛt caˀ thnam	The doctor injects medicine.
S:	soum look pəyat ntɛc kaalnaa look caˀ thnam	Please be a little more careful when you inject medicine.
a.	khñom aoy thnam	soum look pəyat ntɛc kaalnaa look aoy thnam
b.	khñom thəə məhoup khmaɛ	soum look pəyat ntɛc kaalnaa look thəə məhoup khmaɛ
c.	khñom baək laan	soum look pəyat ntɛc kaalnaa look baək laan
d.	khñom tuk thnam	soum look pəyat ntɛc kaalnaa look tuk thnam
e.	khñom daə chlɔɔŋ phləw	soum look pəyat ntɛc kaalnaa look daə chlɔɔŋ phləw
f.	khñom pdah saay	soum look pəyat ntɛc kaalnaa look pdah saay

Reading Passage

លោកគ្រូយើងខ្លាចជម្ងឺឆ្លង

ឆ្នាំនេះគានភ្លៀងសោះ ហើយក្តៅណាស់ ទឹកសម្រាប់បរិភោគក៏មិនសូវមាន។ ហើយមនុស្សច្រើនក៏កើតជម្ងឺក្តៅ។ រួចមិនយូរប៉ុន្មានក្រោយមក ជម្ងឺអាសន្នរោគក៏មកដល់ដែរ។

ពេលនោះលោកគ្រូយើងទើបនឹងបានអាយុប្រហែល១៥ឆ្នាំ។ គាត់ខ្លាចណាស់ គាត់ខ្លាចជិតស្លាប់។ ព្រោះនៅស្រុកគាត់ គាត់ឃើញមនុស្សស្លាប់ច្រើន។ ពួកម៉ាកខ្លះដែលធ្លាប់និយាយគ្នាលេងឬទៅរៀនជាមួយនៅពេលថ្ងៃ ដល់យប់ស្លាប់។

មានយប់មួយលោកគ្រូយើងក្អកបន្តិចៗ គាត់ស្មានថាជម្ងឺអាសន្នរោគឆ្លងមកដល់គាត់ហើយ ដូច្នេះគាត់ក៏ទៅពេទ្យនៅយប់ដដែលនោះ។ ទៅដល់ពេទ្យគេឲ្យគាត់ពិសាថ្នាំក្អក។ ដល់ព្រឹកស្អែកគាត់មិនក្អកទៀតទេ តែគាត់ប្រាប់គ្រូពេទ្យថាគាត់មិនទាន់ជា ហើយគាត់ឈឺក្បាលថែមទៀតផង។

លោកគ្រូយើងមិនចង់ចេញពីពេទ្យទេ។ ម្តងគាត់ថាឈឺនេះ ម្តងគាត់ថាឈឺនោះ ម្តងគាត់ថាគ្រាន់បើហើយ កាលណាគាត់មិនចង់ឲ្យគេចាក់ថ្នាំព្រោះគាត់ខ្លាចម្ជុលណាស់។ តែគាត់មិនដែលប្រាប់គេថាគាត់ជាទេ តាំងពីមានអាសន្នរោគនៅស្រុកគាត់មក។

លោកគ្រូយើងនៅក្នុងពេទ្យអស់១៥ថ្ងៃ។ គាត់ចេញពីពេទ្យនៅពេលគាត់ដឹងថាមនុស្សនៅក្នុងស្រុកគាត់បានស្រួលហើយ។

ឥឡូវនេះបើយើងមិនចង់មករៀនជាមួយលោកគ្រូយើងនៅថ្ងៃណាមួយ,យើងជម្រាបគាត់ថាយើងក្អកឬកើតជម្ងឺឆ្លងមួយ។

VOCABULARY

aspieriin	អាស្ពីរីន	aspirin
aʔsontərook	អាសន្នរោគ	cholera
caʔ thnam	ចាក់ថ្នាំ	to inject, to have a shot
cəŋɨɨ	ជំងឺ	illness, disease
cəŋɨɨ chlɔɔŋ	ជំងឺឆ្លង	contagious disease
chlɔɔŋ	ឆ្លង	to transmit, to cross, to be contagious
ccul	ចូល	to enter
daʔ	ដាក់	to put
kʔɔɔʔ	ក្អក	to cough
kaalnaa	កាលណា	when (non-past)
kəcril	កញ្ជ្រិល	a kind of rash which does not suppurate
...kɔɔ baan daɛ	...ក៏បានដែរ	...is O.K.
krɔ́n bae	គ្រាន់បើ	better; pretty good; rather, quite
krɔ́p	គ្រាប់	tablet, grain
krun caň	គ្រុនចាញ់	malaria
lbeeŋ	របេង	tuberculosis
leep	លេប	to swallow, to take a medicine
mɨn...pəmaan	មិន...ប៉ុន្មាន	not so..., not very
pəmaan ŋay nɨŋ	ប៉ុន្មានថ្ងៃហ្នឹង	the past few days
pəʔuoc	បង្អួច	window
pəyat	ប្រយ័ត្ន	to be careful
rɨt	រឹត	to rub
səliisəlaat	សាលីសាឡាត	salicylate (from salicylic acid: C_6H_4COOH)
slaap pria	ស្លាបព្រា	spoon
tuk	ទុក	to put, to keep
thmiň	ធ្មេញ	tooth
tɔɔm	តម	to abstain, to boycott, to be on diet

LESSON TWENTY-ONE

DIALOGUE

	baan + verb	indicates past tense
1. sok -	baan tətuol səbot pəmaan ŋay nih?	How many letters have you received today?
	kruosaa	family
2. saw -	buon, aa muoy nih móo pii puoʔmaaʔ srɛy, nɨŋ aa bɛy nih móo pii kruosaa	Four, this one from my girl friend, and these three from my family.
	tənəŋ	news
	səmkhan	important
3. sok -	mian tənəŋ ɛy səmkhan eh?	Is there any important news?
	douc tə	just like
4. saw -	douc tə thómmədaa eh, ruoc coh sok aɛŋ baan tətuol pəmaan daɛ?	Just as usual. And how many have you received?
5. sok -	baan tətuol taɛ muoy tee, móo pii kruosaa	I have received only one, from my family.
6. saw -	puoʔmaaʔ sok aɛŋ, kee mɨn təsee móo tee reh?	Your friends, don't they write to you?
	mɨt	friend
	səmlañ	friend
	mɨt səmlañ	friend
	cit dət	close (friend)
7. sok -	təsee daɛ, məsəl mɛñ baan tətuol muoy pii mɨt səmlañ cit dət mənéʔ	Yes, they do also; yesterday I received a letter from a close friend of mine.

១. សុខ បានទទួលសំបុត្រប៉ុន្មាន,ថ្ងៃនេះ?
២. សៅ បួន, អាមួយនេះមកពីពួកម៉ាកស្រី និងអាបីនេះមកពីគ្រួសារ។
៣. សុខ មានដំណឹងអ្វីសំខាន់ ទេ?
៤. សៅ ដូចតែធម្មតាទេ រួចចុះសុខឯងបានទទួលប៉ុន្មានដែរ?
៥. សុខ បានទទួលតែមួយទេ, មកពីគ្រួសារ។
៦. សៅ ពួកម៉ាកសុខឯងគេមិនសរសេរមកទេឬ?
៧. សុខ សរសេរដែរ ម្សិលមិញបានទទួលមួយ,ពីមិត្តសំឡាញ់ជិតដិតម្នាក់។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. - 7. This entire dialogue is written in fairly intimate style which is characterized by deletion of all personal pronouns which have unambiguous reference. The two speakers know each other well enough so that explicit pronoun references are not necessary. You can frequently leave out a pronoun or pronoun substitute in Cambodian where you cannot in English, and the result is a more natural-sounding Cambodian. When you hear Cambodians speaking to each other, listen for when they do and do not use pronouns.

1. បាន /baan/ as a preverbal auxiliary indicates past action. That is, it frequently translates the English past tense. However, unlike the English past tense, it is not obligatory and is used much less often. បាន /baan/ 'past time marker' occurs more frequently in writing than in speech; in speech it is used much like future នឹង /nɨŋ/ when the speaker wants to make the time relations of the action explicit.

1. Note the use of ប៉ុន្មាន /pəmaan/ as an indefinite meaning 'several' in this sentence. See also Drill 3.

2. In Lesson 6 you studied អា /aa/ 'the...one' with an adjective, e.g. អាស /aa sɔɔ/ 'the white one.' Here you learn that អា /aa/ can be used with a number followed by a modifier of some sort, frequently a demonstrative, as in sentence 2: អាមួយនេះ /aa muoy nih/ 'this one' or អាបីនេះ /aa bɛy nih/ 'these three.' Other attributives can occur in the place of នេះ /nih/ 'this' in the above examples, e.g. អាមួយសំខាន់ /aa muoy səkhan/ 'the important one.'

2. នឹង /nɨŋ/ and ហើយនឹង /haəy nɨŋ/ both mean 'and.' They are both used to connect nouns or noun phrases. The word ហើយ /haəy/ also means 'and,' but it is used to connect verb phrases or clauses.

4. Note the use of អេ /eh/ to indicate the sense of contradiction in Saw's answer. Evidently Saw thinks that Sok was expecting a positive answer to his question, and since Saw is answering to the contrary, he uses អេ /eh/ at the end of the first clause.

4. This sentence requires a subject. Instead of a personal pronoun or pronoun substitute like លោក /look/, the addressee's name is used where English would use 'you.' When the person referred to by name is being addressed, this fact can be made explicit by the use of ឯង /aɛŋ/ following the name,

e.g. សុខឯងមានទៅហើយឬនៅ?

sok aɛŋ mian tɨw haəy rɨɨ nɨw?

Have you (Sok) gone (there) yet?

The word ឯង /aɛŋ/ is not obligatory; the above sentence could also read សុខមានទៅហើយឬនៅ? /sok mian tɨw haəy rɨɨ nɨw?/, but it would be less intimate in feeling. Out of context, the sentence without ឯង /aɛŋ/ can be translated either 'Have you (Sok) gone (there) yet?' or 'Has Sok gone (there) yet?' សុខឯង /sok aɛŋ/ can only be second-person; a name alone can be either second or third person.

DRILLS

DRILL NO.

3. In Lesson 15 you learned how to use ដែល /daɛl/ 'ever.' In this drill you can see that the time span covered by ដែល /daɛl/ can be much more limited than it is in English, so that in sentences like those in this drill it is inappropriate to translate ដែល /daɛl/ as 'ever' or 'never.' Rather, the function of ដែល /daɛl/ is to emphasize the meaning 'not...at all' of មិន...សោះ /mɨn...sɔh/.

10. To indicate a given frequency of occurrence, e.g. 'twice a week,' Cambodian says មួយអាទិត្យពីរដង /mə aatɨt pii dɔɔŋ/ 'one week two times.' That is, the interval comes first, then the frequency. In the same pattern, យូរៗម្ដង /yuu yuu mədɔɔŋ/ means 'once in a while, seldom.' With time words, រាល់ /rɔ́l/ means 'every, each,' e.g. រាល់ថ្ងៃ /rɔ́l thŋay/ 'every day.' រាល់ /rɔ́l/ is normally used with time words; only in a few cases can រាល់ /rɔ́l/ be used with another type of word.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: look baan tətuol səbot pəmaan ŋay nih? (təsee)

S: look baan təsee səbot pəmaan ŋay nih?

T: How many letters did you receive today?

S: How many letters did you write today?

*a. look baan təsee səbot pəmaan ŋay nih? (phñaə) [to send]

*b. look baan phñaə səbot pəmaan ŋay nih? (chlaəy) [to answer]

c. look baan chlaəy səbot pəmaan ŋay nih? (məəl)

d. look baan məəl səbot pəmaan ŋay nih? (tətuol)

e. look baan tətuol səbot pəmaan ŋay nih?

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: khñom baan tətuol səbot muoy — I received a letter.

S: pəmaan ŋay nih khñom mɨn daɛl baan tətuol səbot soh — The last few days I haven't received any letters at all.

a. khñom baan təsee səbot muoy

pəmaan ŋay nih khñom mɨn daɛl baan təsee səbot soh

b. khñom baan chlaəy səbot muoy

pəmaan ŋay nih khñom mɨn daɛl baan chlaəy səbot soh

c. khñom baan tɨw məəl kon

pəmaan ŋay nih khñom mɨn daɛl baan tɨw məəl kon soh

d. khñom baan daə leeŋ ntɛc

pəmaan ŋay nih khñom mɨn daɛl baan daə leeŋ soh

e. khñom baan rien khmaɛ

pəmaan ŋay nih khñom mɨn daɛl baan rien khmaɛ soh

f. khñom baan ñam sraa

pəmaan ŋay nih khñom mɨn daɛl baan ñam sraa soh

DRILL THREE: Response

MODEL; T: néˀnaa təsee səbot móo look? (mədaay) Who wrote to you? (mother)

S: mədaay khñom təsee səbot móo khñom — My wother wrote to me.

a. néˀnaa təsee səbot móo look srɛy? (pdɛy) pdɛy khñom təsee səbot móo khñom

b. néˀnaa təsee səbot móo niaŋ (bɔɔŋ proh) bɔ́ɔŋ proh khñom təsee səbot móo khñom

c. néˀnaa təsee səbot móo look? (puoˀmaaˀ srɛy) puoˀmaaˀ srɛy khñom təsee səbot móo khñom

d. néˀnaa təsee səbot móo look? (kruosaa) kruosaa khñom təsee səbot móo khñom

e. néˀnaa təsee səbot móo look? (look səmeet) look səmeet təsee səbot móo khñom

f. néˀnaa təsee səbot móo look? (əwpuk mədaay) əwpuk mədaay khñom təsee səbot móo khñom

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: look təsee səbot tɨw néˀnaa? (puu) To whom did you write? (uncle)

S: khñom təsee səbot tɨw puu khñom — I wrote to my uncle.

a. look phñaə səbot tɨw néˀnaa? (puoˀmaaˀ srɛy) khñom phñaə səbot tɨw puoˀmaaˀ srɛy khñom

b. niaŋ chlaəy səbot tɨw néˀnaa? (puoˀmaaˀ proh) khñom chlaəy səbot tɨw puoˀmaaˀ proh khñom

c. look srɛy təsee səbot tɨw néˀnaa? (pˀoun srɛy) khñom təsee səbot tɨw pˀoun srɛy khñom

d. look chlaəy səbot tɨw néˀnaa? (əwpuk) khñom chlaəy səbot tɨw əwpuk khñom

e. niaŋ phñaə səbot tɨw néˀnaa? (mədaay) khñom phñaə səbot tɨw mədaay khñom

f. look srɛy chlaəy səbot tɨw néˀnaa? (puoˀmaaˀ) khñom chlaəy səbot tɨw puoˀmaaˀ khñom

DRILL FIVE: Response

NOTE: Notice that some verbs require ទៅ /tɨw/ 'to,' and others មកពី /mɔ́ɔ pii/ 'from.' Notice also you must add the two numbers given to be able to answer.

MODEL: T: look baan tətuol səbot pəmaan ŋay nih? (muoy/kruosaa, pii/puoˀmaaˀ)

S: baat bɛy, muoy mɔ́ɔ pii kruosaa, pii tiet mɔ́ɔ pii puoˀmaaˀ

T: How many letters did you get today?

S: Three, one from the family, and two more from friends.

a. look baan təsee səbot pəmaan ŋay nih? (muoy/kruosaa, muoy/puoˀmaaˀ)
baat pii, muoy tɨw kruosaa, muoy tiet tɨw puoˀmaaˀ

b. look baan phñaə səbot pəmaan ŋay nih? (muoy/kruosaa, pii/saalaa)
baat bɛy. muoy tɨw kruosaa, pii tiet tɨw saalaa

c. look baan chlaəy səbot pəmaan ŋay nih? (muoy/saalaa, muoy/puoˀmaaˀ)
baat pii, muoy tɨw saalaa, muoy tiet tɨw puoˀmaaˀ

d. look baan məəl səbot pəmaan ŋay nih? (pii/kruosaa, pii/puoˀmaaˀ)
baat buon, pii mɔ́ɔ pii kruosaa, pii tiet mɔ́ɔ pii puoˀmaaˀ

e. look baan tətuol səbot pəmaan ŋay nih? (muoy/pɛɛt, muoy/puoˀmaaˀ)
baat pii, muoy mɔ́ɔ pii pɛɛt, muoy tiet mɔ́ɔ pii puoˀmaaˀ

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: mian tənəŋ ɛy səmkhan teh? (lˀɔɔ) Was there any important news?

S: mian tənəŋ ɛy lˀɔɔ teh? Was there any good news?

*a. mian tənəŋ ɛy lˀɔɔ teh? (phlaɛk) [strange]

*b. mian tənəŋ ɛy phlaɛk teh? (thmɛy) [new]

c. mian tənəŋ ɛy thmɛy teh? (aakrɔˀ)

d. mian tənəŋ ɛy aakrɔˀ teh? (thɔ́mmədaa)

e. mian tənəŋ ɛy thɔ́mmədaa teh? (səmkhan)

f. mian tənəŋ ɛy səmkhan teh?

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: tənəŋ nih səmkhan nah (thómmədaa) This news is very important.

S: tənəŋ nih səmkhan douc tə thómmədaa tee This news is as important as usual.

a. nɨw nuu yɔɔk səbaay nah (nɨw waasɨntón)

nɨw nuu yɔɔk səbaay douc tə nɨw waasɨntón tee

b. laan khñom lʔɔɔ nah (laan aɛtiet)

laan khñom lʔɔɔ douc tə laan aɛtiet tee

c. phiasaa khmaɛ sruol rien nah (phiasaa aɛtiet)

phiasaa khmaɛ sruol rien douc tə phiasaa aɛtiet tee

d. saalaa nih pərien ɔŋglee lʔɔɔ nah (saalaa aɛtiet)

saalaa nih pərien ɔŋglee lʔɔɔ douc tə saalaa aɛtiet tee

e. ɛyvan srok nih thlay nah (srok aɛtiet)

ɛyvan srok nih thlay douc tə srok aɛtiet tee

f. otaɛl nih thlay nah (otaɛl aɛtiet)

otaɛl nih thlay douc tə otaɛl aɛtiet tee

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: səmlañ khñom təsee móo khñom My friend writes to me.

S: səmlañ khñom mɨn daɛl təsee móo khñom tee My friend never writes to me.

a. khñom phñaə səbot tɨw kruosaa khñom

look mɨn daɛl phñaə səbot tɨw kruosaa khñom tee

b. bɔɔŋ khñom tətuol səbot khñom

bɔɔŋ look mɨn daɛl tɛtuol səbot look tee

c. look chlaəy səbot tɨw puoʔmaaʔ look

khñom mɨn daɛl chlaəy səbot tɨw puoʔmaaʔ khñom tee

d. khñom təsee səbot tɨw pʔoun srɛy khñom

look mɨn daɛl təsee səbot tɨw pʔoun srɛy look tee

e. khñom tətuol tənəŋ phlaɛk

look mɨn daɛl tətuol tənəŋ phlaɛk tee

f. look srɛy phñaə səbot tɨw pdɛy look srɛy

khñom mɨn daɛl phñaə səbot tɨw pdɛy khñom tee

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: səmlañ khñom təsee səbot móo khñom
S: səmlañ look mɨn təsee səbot móɔ look eh?
T: My friend writes lɛtters to me.
S: Doesn't your friend write to you?

a. khñom phñaə səbot tɨw kruosaa khñom
look mɨn phñaə səbot tɨw kruosaa look eh?

b. khñom tətuol səbot pii bɔɔŋ khñom
look mɨn tətuol səbot pii bɔɔŋ look eh?

c. khñom tətuol tənəŋ phlaɛk
look mɨn tətuol tənəŋ phlaɛk eh?

d. khñom chlaəy səbot tɨw səmlañ srɛy khñom
look mɨn chlaəy səbot tɨw səmlañ srɛy look eh?

e. khñom phñaə səbot tɨw əwpuk mədaay khñom
look mɨn phñaə səbot tɨw əwpuk mədaay look eh?

f. khñom təsee səbot tɨw pdɛy khñom
look srɛy mɨn təsee səbot tɨw pdɛy look srɛy eh?

DRILL TEN: Response

MODEL: T: look daɛl təsee səbot tɨw srok khmaɛ eh? (mə khaɛ mədɔɔŋ)
S: khñom təsee səbot tɨw mə khaɛ mədɔɔŋ
T: Have you ever written a letter to Cambodia?
S: I write a letter once a month.

*a. look daɛl təsee səbot tɨw phtéh eh? (yuu yuu mədɔɔŋ)
[seldom]
khñom təsee səbot tɨw yuu yuu mədɔɔŋ

b. look daɛl təsee səbot tɨw puoˀmaaˀ srɛy look eh? (ról aatɨt)
khñom təsee səbot tɨw ról aatɨt

c. look daɛl təsee səbot tɨw mədaay look eh? (pii aatɨt mədɔɔŋ)
khñom təsee səbot tɨw pii aatɨt mədɔɔŋ

d. look daɛl təsee səbot tɨw bɔɔŋ look eh? (mə chnam mədɔɔŋ)
khñom təsee səbot tɨw mə chnam mədɔɔŋ

e. kaññaa daɛl təsee səbot tɨw phtéh eh? (ról khaɛ)
khñom təsee səbot tɨw ról khaɛ

f. look daɛl təsee səbot tɨw pˀoun look eh? (pii khaɛ mədɔɔŋ)
khñom təsee səbot tɨw pii khaɛ mədɔɔŋ

Reading Passage

អ្នកគ្រូយើង

តាំងពីអ្នកគ្រូយើងទៅស្រុកខ្មែរ យើងមិនដែលបានទទួលដំណឹងពីគាត់សោះ។ ប្រហែលគាត់ភ្លេចយើងហើយ គាត់គ្មានពេលគិតមកយើងទេ។ គាត់រវល់ដើរមើលនេះមើលនោះ។ យើងឮថាស៊ីក្លូថោកផង ដូច្នេះគាត់ជិះតាំងពីព្រឹកដល់ល្ងាច។

បួនអាទិត្យហើយ អ្នកគ្រូយើងមិនដែលបានចូលសម្រាន្តមុនម៉ោង១២ទេ។ ប្រហែលគាត់កំពុងសប្បាយនៅផ្ទះមិត្តថ្មីៗរបស់គាត់ ហើយនឹងម្ហូបប្លែកៗច្រើននៅផ្ទះគេនោះដែរ។ តាមយើងស្មាននៅពេលនេះ គាត់គិតអ្វីទៀតមិនឃើញទេ ព្រោះគាត់កំពុងរវល់នឹងគិតញ៉ាំអ្វីមុននឹងទុកអ្វីក្រោយ។ តាមយើងស្មានបួនអាទិត្យទៀតនឹងដឹងអ្នកគ្រូយើងនឹងធាត់ជាងធម្មតាហើយ។

យើងនៅនេះ យើងយល់អំពីរឿងអ្នកគ្រូយើងហើយ ដូច្នេះមិនអីទេបើគាត់ភ្លេចយើង តែយើងមិនភ្លេចគាត់ទេ យើងគិតទៅគាត់រាល់ពេល ហើយយើងផ្ញើដំណឹងទៅគាត់យូរៗម្តងដែរ។

VOCABULARY

baan	បាន	indicates past action
chlaəy	ឆ្លើយ	to answer
cit dət	ជិតដិត	close (friend)
douc tə	ដូចតែ	just like
kruosaa	គ្រួសារ	family
mɨt	មិត្ត	friend
mɨt səmlañ	មិត្តសំឡាញ់	friend
mun	មុន	before (L)
nɨw taɛ	នៅតែ	still
pəmaan ŋay nih	ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ	in the last few days
phlaɛk	ប្លែក	strange, unusual, different
phñaə	ផ្ញើ	to send
rói aatɨt	រាល់អាទិត្យ	every week
rói khaɛ	រាល់ខែ	every month
səmkhan	សំខាន់	important
səmlañ	សំឡាញ់	friend
tənəŋ	ដំណឹង	news
thmɛy	ថ្មី	new
yuu yuu mədoəŋ	យូរៗម្តង	once in a while, seldom

LESSON TWENTY-TWO

DIALOGUE

kraoy	after
ról prɨk	every morning
phñéʔ	to get up, to wake up
1. saw - ról prɨk look thəə ɛy khlah kraoy look phñéʔ pii keeŋ?	Every morning, what do you do after you get up?
krɛɛ	bed
2. tom - baat, khñom riep cɔm krɛɛ khñom, haəy khñom tɨw pətup tɨk	Yes, I arrange my bed, and I go to the bathroom.
ruoc	then
3. saw - ruoc look thəə ɛy tiet?	Then what else do you do?
lup muk	to wash the face
doh thmiñ	to brush the teeth
kao	to shave
puk mót	beard, moustache
sliéʔ péʔ	to get dressed
4. tom - khñom lup muk, doh thmiñ, kao puk mót ruoc khñom sliéʔ péʔ	I wash my face, brush my teeth, shave, then I get dressed.
baay prɨk	breakfast
mun	before
5. saw - look ñam baay prɨk tee mun look tɨw thəə kaa?	Do you eat breakfast before you go to work?
6. tom - baat, thómmədaa khñom ñam	Yes, usually I do.
téŋ ɔh	all, altogether
7. saw - téŋ ɔh nɨŋ ɔh peel pəmaan?	How long did it take to do all that?
8. tom - pəhaɛl kəlah maoŋ	About half an hour.

១. សៅ រាល់ព្រឹកលោកធ្វើអ្វីខ្លះក្រោយលោកភ្ញាក់ពីគេង?
២. តុម បាទ ខ្ញុំរៀបចំគ្រែខ្ញុំ ហើយខ្ញុំទៅបន្ទប់ទឹក។
៣. សៅ រួចលោកធ្វើអ្វីទៀត?
៤. តុម ខ្ញុំលុបមុខ, ដុសធ្មេញ, កោរពុកមាត់រួចខ្ញុំស្លៀកពាក់។
៥. សៅ លោកញុាំបាយព្រឹកទេ, មុនលោកទៅធ្វើការ?
៦. តុម បាទ, ធម្មតាខ្ញុំញុាំ។
៧. សៅ ទាំងអស់ហ្នឹងអស់ពេលប៉ុន្មាន?
៨. តុម ប្រហែលកន្លះម៉ោង។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. The word ក្រោយ /kraoy/ was introduced in Lesson 3 in ឆ្នាំក្រោយ /chnam kraoy/ 'next year' etc. It means 'after, behind' and may be used for both place and time, e.g. ក្រោយផ្ទះ /kraoy phtéh/ 'behind the house' or ក្រោយពេលនោះ /kraoy peel nuh/ 'after that time.' In the sense of 'after' ក្រោយ /kraoy/ or ក្រោយពី /kraoy pii/ may also be used as a non-fixed clause relator (cf. R.3.2) before a clause, e.g. sentence 1 in the dialogue of this lesson or the following example:

    ក្រោយ(ពី)គាត់ធ្វើបាយគាត់សម្រាន្ត។

    kraoy (pii) kót thəə baay kót səmraan

    After he cooks, he sleeps.

   The corresponding non-fixed clause relator meaning 'before' is មុន /mun/ or មុននឹង /mun nɨŋ/, as in sentence 5 of the dialogue, or in

    ខ្ញុំភ្ញាក់មុន(នឹង)គាត់ចេញ។

    khñom phñé? mun (nɨŋ) kót cεñ

    I woke up before he left.

   While ឆ្នាំមុន /chnam mun/ 'last year' corresponds to ឆ្នាំក្រោយ /chnam kraoy/ 'next year,' the opposite of ក្រោយផ្ទះ /kraoy phtéh/ 'behind the house is មុខផ្ទះ /muk phtéh/ 'in front of the house,' not * មុនផ្ទះ /mun phtéh/.

3. ស្លៀកពាក់ /slie? pé?/ is a compound meaning 'to get dressed, to wear.' ស្លៀក /slie?/ is to put on or wear any garment that fastens around the waist, i.e. pants, skirts. ពាក់ /pé?/ is to put on or wear any other garment, i.e. shirts, coats, shoes, socks, jewelry, glasses, hats, and belts.

DRILLS

DRILL NO.

4. ដើម្បី(នឹង) /daəmbεy (nɨŋ)/ 'in order to' is used when there is no change of subject between the two clauses it connects, e.g.

    គេធ្វើការដើម្បីរកលុយ។

    kee thəə kaa daəmbεy róo luy

    They work in order to make money.

   If the clause following ដើម្បី /daəmbεy/ has a different subject from the other clause, the word ដើម្បី /daəmbεy/ is followed by ឲ្យ /aoy/, e.g.

    ខ្ញុំសរសេរសំបុត្រដើម្បីឲ្យវាមកថ្ងៃនេះ។

    khñom təsee səbot daəmbεy aoy via móo ŋay nih

    I wrote the letter so he would come today.

   Note that the subject of one clause is ខ្ញុំ /khñom/ 'I' and that of the other is វា /via/ 'he.'

DRILLS

DRILL ONE. Transformation

MODEL. T. muc tɨk ruoc haəy, khñom doh thmiñ (kao puk mót)
S. doh thmiñ ruoc haəy, khñom kao puk mót
T. After I finish taking a shower I brush my teeth. (shave)
S. After I finish brushing my teeth I shave.

*a. doh thmiñ ruoc haəy, khñom kao puk mót (sət sɔʔ)
[to comb hair]

*b. kao puh mót ruoc haəy, khñom sət sɔʔ (cuut khluon)
[to dry, wipe]

*c. sət sɔʔ ruoc haəy, khñom cuut khluon (sliéʔ khao)
[trousers]

d. cuut khluon haəy, khñom sliéʔ khao (péʔ aav)

e. sliéʔ khao ruoc haəy, khñom péʔ aav (ñam baay prɨk)

f. péʔ aav ruoc haəy, khñom ñam baay prɨk

DRILL TWO. Response

MODEL. *T. kraoy phñéʔ pii deek, look thəə εy? (baək raadyou)
[to turn on, open]
S. kraoy phñéʔ pii deek, khñom baək raadyou
T. After getting up what do you do? (turn on the radio)
S. After getting up I turn the radio on.

a. kraoy muc tɨk look thəə εy? (kao puk mót)
kraoy muc tɨk, khñom kao puk mót

b. kraoy ñam baay prɨk, look thəə εy? (sliéʔ péʔ khao aav)
kraoy ñam baay prɨk khñom sliéʔ péʔ khao aav

c. kraoy sliéʔ péʔ khao aav look thəə εy? (tɨw thəə kaa)
kraoy sliéʔ péʔ khao aav khñom tɨw thəə kaa

d. kraoy cεñ pii thəə kaa look thəə εy? (tɨw ñam sraa)
kraoy cεñ pii thəə kaa khñom tɨw ñam sraa

e. kraoy cεñ pii saalaa look thəə εy? (tɨw məəl kón)
kraoy cεñ pii saalaa khñom tɨw məəl kón

f. kraoy baək raadyou look thəə εy? (muc tɨk)
kraoy baək raadyou khñom muc tɨk

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: khñom baək raadyou sdap tənəŋ (tɨw pətup tɨk)
S: kaalnaa baək raadyou sdap tənəŋ ruoc haəy, khñom tɨw pətup tɨk
T: I turn on the radio to listen to the news (go to the bathroom)
S: After I have turned on the radio and finished listening to the news, I go to the bathroom.

a. khñom tɨw pətup tɨk (sliéʔ péʔ khao aav)
kaalnaa tɨw pətup tɨk ruoc haəy, khñom sliéʔ péʔ khao aav

b. khñom sliéʔ péʔ khao aav (ñam kəfee)
kaalnaa sliéʔ péʔ khao aav ruoc haəy, khñom ñəm kəfee

c. khñom ñam kəfee (məəl kəsaεt)
kaalnaa ñam kəfee ruoc haəy, khñom məəl kəsaεt

d. khñom məəl kəsaεt (péʔ sbaεk cəəŋ)
kaalnaa məəl kəsaεt ruoc haəy, khñom péʔ sbaεk cəəŋ

*e. khñom péʔ sbaεk cəəŋ (bət raadyou)
[to turn off, to close]
kaalnaa péʔ sbaεk cəəŋ ruoc haəy, khñom bət raadyou

f. khñom bət raadyou (tɨw thəə kaa)
kaalnaa bət raadyou ruoc haəy, khñom tɨw thəə kaa

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: khñom tɨw pətup tɨk (lup muk)
S: khñom tɨw pətup daəmbεy nɨŋ lup muk
T: I go to the bathroom. (wash the face)
S: I go to the bathroom to wash my face.

a. khñom baək raadyou (sdap tənəŋ)
khñom baək raadyou daəmbεy nɨŋ sdap tənəŋ

*b. khñom trəw kaa kəsaεŋ (cuut khluon)
khñom trəw kaa kəsaεŋ daəmbεy nɨŋ cuut khluon [towel]

c. khñom tɨw pətup deek (sliéʔ péʔ)
khñom tɨw pətup deek daəmbεy nɨŋ sliéʔ péʔ

d. khñom tɨw saalaa (rien khmaε)
khñom tɨw saalaa daəmbεy nɨŋ rien khmaε

e. khñom tɨw phtéh (ñam baay)
khñom tɨw phtéh daəmbεy nɨŋ ñam baay

f. khñom bət raadyou (tɨw deek)
khñom bət raadyou daəmbεy nɨŋ tɨw deek

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: khñom ñam baay prɨk (tɨw thəə kaa)
S: mun tɨw thəə kaa khñom ñam baay prɨk
T: I eat breakfast (go to work)
S: Before going to work I eat breakfast.

a. khñom trəw liaŋ day (ñam baay)
mun ñam baay khñom trəw liaŋ day

*b. khñom trəw kaa səbuu (liaŋ day)
[soap]
mun liaŋ day khñom trəw kaa səbuu

c. khñom baək raadyou sdap tənəŋ (muc tɨk)
mun muc tɨk khñom baək raadyou sdap tənəŋ

d. khñom məəl kəsaɛt (ñam kəfee)
mun ñam kəfee khñom məəl kəsaɛt

e. khñom kao puk mót (doh thmiñ)
mun doh thmiñ khñom kao puk mót

f. khñom muc tɨk (sliéˀ péˀ)
mun sliéˀ péˀ khñom muc tɨk

DRILL SIX: Response

MODEL: T: mun look tɨw thəə kaa look thəə ɛy? (ñam baay prɨk)
S: mun tɨw thəə kaa khñom ñam baay prɨk
T: What do you do before you go to work? (eat breakfast)
S: Before going to work I eat breakfast.

a. mun look ñam baay prɨk look thəə ɛy? (liaŋ day)
mun ñam baay prɨk khñom liaŋ day

b. mun look tɨw pətup tɨk look thəə ɛy? (baək raadyou sdap tənəŋ)
mun tɨw pətup tik khñom baək raadyou sdap tənəŋ

c. mun look ñam kəfee look thəə ɛy? (məəl kəsaɛt)
mun ñam kəfee khñom məəl kəsaɛt

d. mun look doh thmiñ look thəə ɛy ? (kao puk mót)
mun doh thmiñ khñom kao puk mót

e. mun look sliéˀ péˀ look thəə ɛy ? (muc tɨk)
mun sliéˀ péˀ khñom muc tɨk

*f. mun look péˀ sbaɛk cəəŋ look thəə ɛy ? (péˀ sraom cəəŋ)
[socks]
mun péˀ sbaɛk cəəŋ khñom péˀ sraom cəəŋ

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: mun tɨw thəə kaa khñom ñam baay prɨk
S: khñom tɨw thəə kaa kraoy ñam baay prɨk
T: Before going to work I eat breakfast.
S: I go to work after I eat breakfast.

a.	mun ñam baay khñom trəw liaŋ day	khñom ñam baay kraoy liaŋ day
b.	mun muc tɨk khñom baək raadyou	khñom muc tɨk kraoy baək raadyou
c.	mun ñam kəfee khñom məəl kəsaɛt	khñom ñam kəfee kraoy məəl kəsaɛt
d.	mun doh thmiñ khñom kao puk mót	khñom doh thmiñ kraoy kao puk mót
e.	mun slíeʔ péʔ khñom muc tɨk	khñom slíeʔ péʔ kraoy muc tɨk
f.	mun tɨw deek khñom sdap tənəŋ	khñom tɨw deek kraoy sdap tənəŋ

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: téŋ ɔh nɨŋ ɔh peel pəmaan maoŋ? (pii)
S: téŋ ɔh nɨŋ ɔh peel pii maoŋ
T: How much time do all those take? (two)
S: All those take two hours.

a.	téŋ ɔh nɨŋ thlay pəmaan riel?	(dɔp)	téŋ ɔh nɨŋ thlay dɔp riel
b.	téŋ ɔh nɨŋ ɔh peel pəmaan maoŋ?	(kəlah)	téŋ ɔh nɨŋ ɔh peel kəlah maoŋ
c.	téŋ ɔh nɨŋ thlay pəmaan riel?	(saam səp)	téŋ ɔh nɨŋ thlay saam səp riel
d.	téŋ ɔh nɨŋ ɔh peel pəmaan?	(mə maoŋ)	téŋ ɔh nɨŋ ɔh peel mə maoŋ
e.	téŋ ɔh nɨŋ thlay pəmaan doulaa?	(məphɛy)	téŋ ɔh nɨŋ thlay məphɛy doulaa
f.	téŋ ɔh nɨŋ ɔh peel pəmaan?	(dɔp mənut)	téŋ ɔh nɨŋ ɔh peel dɔp mənut

DRILL NINE: Response

MODEL: T: thómmədaa look ñam baay prɨk maoŋ pəmaan? (pəmpɨl)
S: thómmədaa khñom ñam baay prɨk maoŋ pəmpɨl
T: At what time do you usually eat breakfast? (seven)
S: I usually eat breakfast at seven.

a. thómmədaa look phñéʔ maoŋ pəmaan? (pəmmuoy)
thómmədaa khñom phñéʔ maoŋ pəmmuoy

b. thómmədaa look tɨw thəə kaa maoŋ pəmaan? (pəmbuon)
thómmədaa khñom tɨw thəə kaa maoŋ pəmbuon

c. thómmədaa look móo rien maoŋ pəmaan? (pəmpɨl kəlah)
thómmədaa khñom móo rien maoŋ pəmpɨl kəlah

d. thómmədaa look tɨw deek maoŋ pəmaan? (dɔp muoy)
thómmədaa khñom tɨw deek maoŋ dɔp muoy

e. thómmədaa look tɨw dɔl phtéh maoŋ pəmaan? (pram)
thómmədaa khñom tɨw dɔl phtéh maoŋ pram

f. thómmədaa look cɛñ pii thəə kaa maoŋ pəmaan? (buon)
thómmədaa khñom cɛñ pii thəə kaa maoŋ buon

DRILL TEN: Transformation

NOTE: Notice that thlóp means 'used to, do as a habit, to have done at least once.'

MODEL: T: khñom mɨn ñam baay prɨk tee — I don't eat breakfast.
S: thómmədaa khñom thlóp ñam baay prɨk — Usually I eat breakfast.

a. khñom mɨn phñéʔ maoŋ pəmpɨl tee
thómmədaa khñom thlóp phñéʔ maoŋ pəmpɨl

b. khñom mɨn tɨw thəə kaa maoŋ pəmbɛy tee
thómmədaa khñom thlóp tɨw thəə kaa maoŋ pəmbɛy

c. khñom mɨn móo rien maoŋ pəmbuon tee
thómmədaa khñom thlóp móo rien maoŋ pəmbuon

d. khñom mɨn tɨw deek maoŋ dɔp muoy tee
thómmədaa khñom thlóp tɨw deek maoŋ dɔp muoy

e. khñom mɨn tɨw dɔl phtéh maoŋ pram tee
thómmədaa khñom thlóp tɨw dɔl phtéh maoŋ pram

f. khñom mɨn cɛñ pii thəə kaa maoŋ buon tee
thómmədaa khñom thlóp cɛñ pii thəə kaa maoŋ buon

Reading Passage

ជម្ងឺពេលព្រឹក

មនុស្សច្រើនកើតជម្ងឺមួយប្លែកពីធម្មតា។ ជម្ងឺនោះគឺជម្ងឺគេងស្រួលនៅពេលព្រឹក។

មនុស្សទាំងអស់ចង់មកធ្វើការឲ្យទាន់ម៉ោងណាស់រាល់ព្រឹក។ តែអ្នកខ្លះមកដល់ក្រោយបន្តិចជួនកាល ហើយអ្នកខ្លះទៀតមិនដែលមកដល់មុនម៉ោងសោះ។ មនុស្សទាំងអស់នេះមិនចង់ធ្វើយ៉ាងហ្នឹងទេ តែមិនអាចភ្ញាក់មុនម៉ោង។ ព្រោះគេងព្រឹកស្រួលណាស់ ស្រួលពេកគិតអ្វីមិនឃើញ គិតឃើញតែគេង គឺគេងសំខាន់ជាងអ្វីទាំងអស់ បើគេងមិនល្មមទៅធ្វើការមិនកើតទេ តាមគេគិត។

អ្នកខ្លះចង់គេងឲ្យល្មម ដូច្នេះចូលគេងពីក្បាលល្ងាច។ តែគេងមិនបានទេ ដល់ម៉ោង៥ ឬ ៦ បានគេងបាន។ អ្នកខ្លះទៀតលេបថ្នាំគេង។ ធ្វើយ៉ាងនេះគេងបានពីក្បាលល្ងាច តែព្រឹកឡើងដល់ពេលត្រូវភ្ញាក់ ភ្ញាក់មិនបានដែរ ព្រោះថ្នាំធ្វើមិនឲ្យភ្ញាក់។

តែជម្ងឺនេះកើតតែនៅថ្ងៃធ្វើការទេ បើថ្ងៃដែលយើងមិនត្រូវទៅធ្វើការ គេងព្រឹកមិនស្រួលដែរ។

VOCABULARY

baay prɨk	បាយព្រឹក	breakfast
baək	បើក	to turn on, to open
bət	បិទ	to turn off, to close
cuut	ជូត	to wipe, to dry
cuut khluon	ជូតខ្លួន	to dry oneself
daəmbɛy nɨŋ	ដើម្បីនឹង	in order to
doh thmiñ	ដុសធ្មេញ	to brush one's teeth
kao	កោរ	to shave
kəsaeŋ	កន្សែង	towel
khao	ខោ	trousers
kraoy	ក្រោយ	after
kraoy pii	ក្រោយពី	after
krɛɛ	គ្រែ	bed
lup muk	លុបមុខ	to wash one's face
mót	មាត់	mouth
mun	មុន	before
mun nɨŋ	មុននឹង	before
péˀ	ពាក់	to wear, put on (upper garment)
peel thŋay	ពេលថ្ងៃ	daytime (L)
phñéˀ	ភ្ញាក់	to get up, to wake up; to be surprised
puk mót	ពុកមាត់	a beard, moustache
raadyou	រ៉ាឌីយ៉ូ	radio
rɔ́l prɨk	រាល់ព្រឹក	every morning
səbuu	សាប៊ូ	soap
sət sɔˀ	សិតសក់	to comb the hair
sliéˀ	ស្លៀក	to wear, put on (lower garments)
sliéˀ péˀ	ស្លៀកពាក់	to dress, to get dressed
sraom cəəŋ	ស្រោមជើង	sock, stocking
téŋ ɔh	ទាំងអស់	all

LESSON TWENTY-THREE

DIALOGUE

		sɔɔ	white
		vɛɛŋ	long
1.	tom -	khñom cɔŋ baan aav sɔɔ day vɛɛŋ pii	I want two white long-sleeve shirts.
		leek	number, size
2.	sin -	look péˀ leek pəmaan?	What size do you wear?
3.	tom -	baat saɛ səp	Forty.
		kraɛŋ	probably, in case
		nɨw sɔl	to remain, to be left (over)
4.	sin -	ŋay nɨŋ yəəŋ lúˀ coh thlay ntɛc. cam khñom tɨw məəl məə kraɛŋ mian nɨw sɔl tiet	Today, we're selling (them) at a little lower price. I'll go and see if there are some more left.
		khiev	blue
5.	tom -	baə kmian sɔɔ, khñom yóo aa khiev	If there are no more white ones, I'll take the blue ones.
		kút	exactly, even, sharp (with time)
6.	sin -	khñom nɨw sɔl pii kút	I have exactly two left.
		aav yɨɨt	T-shirt
7.	tom -	look mian aav yɨɨt teh?	Do you have any T-shirts?
8.	sin -	mian, look trəw kaa pəmaan?	Yes, I do; how many do you need?
9.	tom -	khñom cɔŋ baan pəmmuoy	I want to have six.
10.	sin -	look mɨn tiñ sraom cəəŋ eh ŋay nih?	Won't you buy any socks today?
		rəəh	to select; to find
11.	tom -	cam khñom tɨw rəəh məəl khluon aɛŋ	I'll go select them myself.

១. តុម ខ្ញុំចង់បានអាវសដៃវែងពីរ ។
២. ស៊ីន លោកពាក់លេខប៉ុន្មាន? ។
៣. តុម បាទ សែសិប ។
៤. ស៊ីន ថ្ងៃហ្នឹងយើងលក់ចុះថ្លៃបន្តិច ចាំខ្ញុំទៅមើលមើលក្រែងមាននៅសល់ទៀត ។
៥. តុម បើគ្មានស ខ្ញុំយកអាខៀវ ។
៦. ស៊ីន ខ្ញុំនៅសល់ពីរគត់ ។
៧. តុម លោកមានអាវយឺតទេ? ។
៨. ស៊ីន មាន លោកត្រូវការប៉ុន្មាន? ។
៩. តុម ខ្ញុំចង់បានប្រាំមួយ ។
១០. ស៊ីន លោកមិនទិញស្រោមជើងទេថ្ងៃនេះ? ។
១១. តុម ចាំខ្ញុំទៅរើសមើលខ្លួនឯង ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. In English we can say 'I want a white shirt.' However, in Cambodian the word ចង់ /cɔŋ/ means only 'want to,' that is it must always be used before a verb. In the case that the speaker wants something, he must say ចង់បាន /cɔŋ baan/ 'want to get' plus noun. For example:

    ខ្ញុំចង់បានអាវសមួយ ។
    khñom cɔŋ baan aav sɔɔ muoy
    I want a white shirt.

4. ក្រែង /kraɛŋ/ means 'in case.' It is frequently used in the sense of 'in case (for fear that)' or 'lest,' e.g.,

    យើងត្រូវចេញឥឡូវក្រែងយើងទៅមិនទាន់កប៉ាល់ហោះ ។
    yəəŋ trəw cɛñ ɛyləw kraɛŋ yəəŋ tɨw mɨn tón kəpaal hɔh
    We must leave now, for fear that we may miss the plane.

    This is the connotation of ក្រែង /kraɛŋ/ in the sentences in Drill 6.

DRILLS

DRILL NO.

7. The កន្ទេល /kəteel/ 'mat' is what most Cambodians sleep on. It is used either on the floor, on a low table, or on a low wooden bedstead. Pillows are used, but not blankets. On the table, the mat may serve as a tablecloth as well as mattress; the table is large enough so that the family members can sit right on it and help themselves to the food in the center.

Family meal in Phnom Penh

9. In Phnom Penh the cotton print sarong is worn by both sexes of all social classes around the house and by members of the working class on the street. Outside the house, middle and upper class women in Phnom Penh wear Western clothes or a blouse and a sewn សំពត់ /səpút/, which is a tailored derivative of a sarong but made of heavier, solid-color cotton or of silk. There are many kinds of សំពត់ /səpút/, but the usual សំពត់ /səpút/ looks like a straight skirt except that the cloth is folded over in front, giving more room for walking than a straight skirt. Men generally wear Western clothes outside the house, except on very special ceremonial occasions, when they wear a kind of silk dhoti called a សំពត់ចងក្បិន /səpút cooŋ kbən/. In the country the សំពត់ចងក្បិន /səpút cooŋ kbən/ is made of cotton and frequently worn by both sexes every day. This garment is put on by tying the top cloth in the front into a knot, twisting the ends together, passing them through the legs, and tucking them in the back. The result looks like a pair of rather baggy pants. On the farms men wear shorts every day but may wear a silk sarong on special occasions. Women wear an old black សំពត់ /səpút/ around the house; on special occasions they wear a dressier one.

DRILLS

DRILL NO.

10. ខ្លួនឯង /khluon aɛŋ/ can be used in every sentence of Drill 10, but it is not always polite, especially with people with whom you are on formal terms. Therefore ខ្លួនលោក /khluon look/ and ខ្លួនគាត់ /khluon kót/ are used also. In the first person ឯង /aɛŋ/ may be replaced by ខ្ញុំ /khñom/, e.g.

ចាំខ្ញុំទៅបើកខ្លួនខ្ញុំ។
cam khñom tɨw baək khluon khñom
Wait, I'll go open (them) myself.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: look péˀ aav leek pəmaan? (muoˀ) What size shirt do you wear? (hat)

*S: look péˀ muoˀ leek pəmaan What size hat do you wear?

a. look péˀ muoˀ leek pəmaan? (khao)

*b. look sliéˀ khao leek pəmaan? (səpút) [skirt]

c. niaŋ sliéˀ səpút leek pəmaan? (aav)

d. niaŋ péˀ aav leek pəmaan? (aav yɨɨt)

e. look péˀ aav yɨɨt leek pəmaan? (muoˀ)

f. look péˀ muoˀ leek pəmaan? (sbaɛk cəəŋ)

g. look péˀ sbaɛk cəəŋ leek pəmaan?

DRILL TWO: Response

MODEL: T: look trəw kaa aav leek pəmaan? (saɛ səp) What size shirt do you need? (40)

S: khñom péˀ leek saɛ səp I wear size 40.

a. loɔk cɔŋ baan khao leek pəmaan? (saam səp pii) khñom sliéˀ leek saam səp pii

b. look trəw kaa sbaɛk cəəŋ leek pəmaan? (pəmpɨl) khñom péˀ leek pəmpɨl

c. look cɔŋ tiñ muoˀ leek pəmaan? (pəmpɨl kəlah) khñom péˀ leek pəmpɨl kəlah

d. kaññaa róoˀ səpút leek pəmaan? (dɔp) khñom sliéˀ leek dɔp

e. kaññaa cɔŋ baan sbaɛk cəəŋ leek pəmaan? (pəmmuoy) khñom péˀ leek pəmmuoy

f. kaññaa mian aav leek pəmaan? (saam səp pəmmuoy) khñom péˀ leek saam səp pəmmuoy

DRILL THREE: Substitution

MODEL: T: khñom cɔŋ baan aav sɔɔ day vɛɛŋ muoy (khlɛy)

*S: khñom cɔŋ baan aav sɔɔ day khlɛy muoy

T: I want a white shirt with long sleeves. (short)

S: I want a white shirt with short sleeves.

a. khñom cɔŋ baan aav sɔɔ day khlɛy muoy (khiev)

*b. khñom cɔŋ baan aav khiev day khlɛy muoy (lɨəŋ) [yellow]

c. khñom cɔŋ baan aav lɨəŋ day khlɛy muoy (look)

d. look cɔŋ baan aav lɨəŋ day khlɛy muoy (vɛɛŋ)

e. look cɔŋ baan aav lɨəŋ day vɛɛŋ muoy (sɔɔ)

f. look cɔŋ baan aav sɔɔ day vɛɛŋ muoy (khñom)

g. khñom cɔŋ baan aav sɔɔ day vɛɛŋ muoy

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: aa day vɛɛŋ nɨŋ aa day khlɛy, aa naa thlay ciaŋ? (day vɛɛŋ)

S: aa day vɛɛŋ thlay ciaŋ

T: Which one is more expensive, the one with long sleeves or the one with short sleeves? (long sleeves)

S: The one with long sleeves is more expensive.

a. aa sɔɔ nɨŋ aa khiev, aa naa lʔɔɔ ciaŋ? (sɔɔ)

aa sɔɔ lʔɔɔ ciaŋ

*b. aa khmaw nɨŋ aa kəhɔɔm, aa naa thaok ciaŋ? (khmaw) [black]

aa khmaw thaok ciaŋ

c. aa leek saɛ səp nɨŋ aa leek saam pəmbɛy, aa naa thom ciaŋ? (saɛ səp)

aa leek saɛ səp thom ciaŋ

d. aa lɨəŋ nɨŋ aa khiev, aa naa touc ciaŋ? (khiev)

aa khiev touc ciaŋ

*e. aa pɔ́a sɔɔ nɨŋ aa pɔ́a khmaw, aa naa vɛɛŋ ciaŋ? (sɔɔ) [color]

aa pɔ́a sɔɔ vɛɛŋ ciaŋ

f. aa pii nih, aa naa khlɛy ciaŋ? (sɔɔ)

aa sɔɔ khlɛy ciaŋ

DRILL FIVE: Transformation

MODEL:	T:	khñom cɔŋ baan aav sɔɔ day vɛɛŋ pii	I want two white long-sleeve shirts.
	S:	aav sɔɔ day vɛɛŋ nɨw sɔl pii kút	Exactly two white long-sleeve shirts are left.
a.		khñom cɔŋ baan sbaɛk cəəŋ leek pəmpɨl mə kuu	sbaɛk cəəŋ leek pəmpɨl nɨw sɔl mə kuu kút
b.		khñom cɔŋ baan aav yɨɨt leek saam səp pəmmuoy pii	aav yɨɨt leek saam səp pəmmuoy nɨw sɔl pii kút
c.		khñom trəw kaa sraom cəəŋ look mə kuu	sraom cəəŋ khñom nɨw sɔl mə kuu kút
d.		khñom trəw kaa muoʔ pram	muoʔ nɨw sɔl pram kút
e.		khñom cɔŋ tɨñ sraa pəraŋ mə dɔɔp	sraa pəraŋ nɨw sɔl mə dɔɔp kút
f.		khñom cɔŋ tɨñ muoʔ kəhɔɔm muoy	muoʔ kəhɔɔm nɨw sɔl muoy kút

DRILL SIX: Transformation

MODEL:	T:	khñom mɨn cɔŋ tɨñ aav tee	(kmian luy)	I don't want to buy shirts.
	S:	kraɛŋ look kmian luy rəh		Probably you don't have money.
*a.		khñom mɨn ñam sraa viiskii [whiskey]	(mɨn coul cət)	kraɛŋ look mɨn coul cət rəh
b.		khñom kmian luy məəl kon tee	(mɨn cɔŋ tɨw)	kraɛŋ look mɨn cɔŋ tɨw rəh

c. məsel mɛñ chɨɨ kbaal (mɨn cɔŋ móo rien)
kraɛŋ look mɨn cɔŋ móo rien rəh

d. khñom mɨn cɔŋ thəə laan khñom tee (mɨn cɛh thəə)
kraɛŋ look mɨn cɛh thəə rəh

e. khñom mɨn cɔŋ ñam baay nɨw phtéh tee(mɨn cɛh thəə məhoup)
kraɛŋ look mɨn cɛh thəə məhoup rəh

f. khñom mɨn khəəñ look nɨw saalaa tee (mɨn móo saalaa)
kraɛŋ look mɨn móo saalaa rəh

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL:	T: khñom cɔŋ baan aav sɔɔ	(khiev)	I want to have a white shirt.
	S: bəə kmian sɔɔ, khñom yóo aa khiev		If there aren't any white ones, I'll take the blue one.
*a.	khñom cɔŋ baan kəteel khiev [mat]	(lɨəŋ)	bəə kmian khiev, khñom yóo aa lɨəŋ
b.	khñom cɔŋ baan aav day khlɛy	(day vɛɛŋ)	bəə kmian day khlɛy, khñom yóo aa day vɛɛŋ
c.	khñom cɔŋ baan sraom cəəŋ khiev	(khmaw)	bəə kmian khiev, khñom yóo aa khmaw
*d.	khñom cɔŋ baan sbaɛk cəəŋ khmaw	(sokkəlaa) [brown, chocolate]	bəə kmian khmaw, khñom yóo aa sokkəlaa
e.	khñom cɔŋ baan sbaɛk cəəŋ leek pəmmuoy	(pəmmuoy kəlah)	bəə kmian leek pəmmuoy, khñom yóo aa leek pəmmuoy kəlah
f.	khñom cɔŋ baan aav sɔɔ	(kəhɔɔm)	bəə kmian sɔɔ, khñom yóo aa kəhɔɔm

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL:	T: khñom nɨw sɔl aav pii tiet	I have two more shirts left.
	S: khñom mian aav taɛ pii tee	I only have two shirts.
a.	khñom nɨw sɔl pram doulaa tiet	khñom mian taɛ pram doulaa tee
b.	khñom nɨw sɔl koun səh dop néʔ tiet	khñom mian koun səh taɛ dop néʔ tee
c.	khñom nɨw sɔl sbaɛk cəəŋ khmaw mə kuu tiet	khñom mian sbaɛk cəəŋ khmaw taɛ mə kuu tee
d.	khñom nɨw sɔl kəteel pii tiet	khñom mian kəteel taɛ pii tee
e.	khñom nɨw sɔl səbot laan chnuol muoy tiet	khñom mian səbot laan chnuol taɛ muoy tee
f.	khñom nɨw sɔl aav day khlɛy bɛy tiet	khñom mian aav day khlɛy taɛ bɛy tee

DRILL NINE: Response

MODEL:	T: aav look póa ɛy?	(kəhɔɔm)	What color is your shirt?
	S: aav khñom póa kəhɔɔm		My shirt is red.
*a.	sərɔŋ niaŋ póa ɛy? [sarong]	(lɨəŋ)	sərɔŋ khñom póa lɨəŋ
b.	sbaɛk cəəŋ look póa ɛy?	(khmaw)	sbaɛk cəəŋ khñom póa khmaw
c.	laan look póa ɛy?	(sokkəlaa)	laan khñom póa sokkəlaa
d.	phtéh look póa ɛy?	(sɔɔ)	phtéh khñom póa sɔɔ
e.	səpút niaŋ póa ɛy?	(khiev)	səpút khñom póa khiev
f.	sraom cəəŋ look póa ɛy?	(khmaw)	sraom cəəŋ khñom póa khmaw

DRILL TEN: Substitution

NOTE: ឯង /aɛŋ/ can be used in every case, but it is not always polite; in first person, ឯង /aɛŋ/ can be also replaced by ខ្ញុំ /khñom/, e.g.

ចាំខ្ញុំទៅបើកខ្លួនខ្ញុំ។

cam khñom tɨw baək khluon khñom

Wait, I'll go open (them) myself.

MODEL:	T: cam khñom tɨw rəəh khluon aɛŋ	(baək)	Wait, I'll go and select (them) myself. (open)
	S: cam khñom tɨw baək khluon aɛŋ		Wait, I'll go and open (them) myself.

a. cam khñom tɨw baək khluon aɛŋ (look)
b. cam look tɨw baək khluon look (thəə)
c. cam look tɨw thəə khluon look (yəəŋ)
d. cam yəəŋ tɨw thəə khluon yəəŋ (tiñ)
e. cam yəəŋ tɨw tiñ khluon yəəŋ (niaŋ)
f. cam niaŋ tɨw tiñ khluon niaŋ (kót)
g. cam kót tɨw tiñ khluon kót (look srɛy)
h. cam look srɛy tɨw tiñ khluon look srɛy (khñom)
i. cam khñom tɨw tiñ khluon khñom

Reading Passage

ខោអាវ

នៅស្រុកយើងបើយើងនៅក្មេង គឺអាយុប្រហែលជិត ៦ ឆ្នាំ ឪពុកម្ដាយយើងមិនសូវរវល់លុយសម្រាប់ខោអាវយើងទេ។ ព្រោះធម្មតានៅពេលនោះយើងមិនសូវស្លៀកពាក់អីទេ។

ក្មេងខ្លះមានខោអាវ ក្មេងខ្លះគ្មានទេ តែក្មេងទាំងអស់ធ្វើដូចគ្នាទាំងអស់។ គឺយើងមិនចូលចិត្តស្លៀកពាក់សោះ ព្រោះវាក្ដៅ។

យើងស្លៀកពាក់តែនៅពេលសំខាន់ៗ។ ហើយម្ដាយឪពុកយើងចូលចិត្តឲ្យយើងមានខោអាវខ្មៅហើយធំៗ ព្រោះគាត់ថាយើងនឹងឆាប់ធំ ហើយខោអាវខ្មៅមិនឆាប់ក្រខ្វក់។

ស្រុកយើងជាស្រុកក្ដៅហើយខោអាវខ្មៅធ្វើឲ្យក្ដៅជាងខោអាវឯទៀត។ តាមយើងស្មាន ប្រហែលដូច្នេះហើយបានជាយើងមិនចូលចិត្តស្លៀកពាក់កាលយើងនៅក្មេង។

VOCABULARY

aav yɨɨt	អាវយឺត	T-shirt, undershirt
cəəŋ khao		pants leg (R)
kəteel	កន្ទេល	mat
khiev	ខៀវ	blue
khlɛy	ខ្លី	short
khmaw	ខ្មៅ	black
kɔɔ		collar (L)
kraɛŋ	ក្រែង	probably, lest, in case
kút	គត់	exactly, even
leek	លេខ	number, size
lɨəŋ	លឿង	yellow
muoˀ	មួក	hat
nɨw sɔl	នៅសល់	to remain
póa	ពណ៌	color
rəəh	រើស	to select, to choose; to find
səpút	សំពត់	skirt
səroŋ	សារុង	sarong
sokkəlaa	សុកកូឡា	chocolate, brown
sɔɔ	ស	white
vɛɛŋ	វែង	long

LESSON TWENTY-FOUR

DIALOGUE

yii	Gee!
kdaw	hot
səbaəm	extremely, terrible, terribly
1. tom - yii ŋay nih kdaw səbaəm ah!	Gee! Today is extremely hot!
mɨn dɔl	not as...as
2. sok - kdaw mɨn dɔl srok khmaɛ eh look!	Not as hot as in Cambodia.
3. tom - nɨw srok khmaɛ kdaw pəmaan khaɛ daɛ?	In Cambodia, for how many months is it hot?
4. sok - pəhaɛl buon pram khaɛ	About four or five months.
trəw	right
lədəw	season
5. tom - teh, douc cə mɨn trəw, kee mian pəmaan lədəw?	No, it doesn't seem right. How many seasons are there?
ləŋia	cold
nɨŋ	and
6. sok - baat, lədəw kdaw, lədəw phlieŋ, nɨŋ lədəw ləŋia	The hot season, the rainy season, and the cold season.
7. tom - coh nɨw lədəw ləŋia, srok khmaɛ ləŋia eh?	And in the cold season, is it cold in Cambodia?
aav ləŋia	sweater
8. sok - ləŋia mɨn dɔl srok aameerɨk eh. look mɨn cam bac péʔ aav ləŋia kɔɔ baan daɛ	Not as cold as in the U.S. You don't need to wear a sweater.
9. tom - coh phlieŋ! phlieŋ craə̣n eh?	And rain! Does it rain a lot?
sraɛ	rice field
srok sraɛ	the country, farmland
néʔ (srok) sraɛ	farmer, peasant
thəə sraɛ	to grow rice, to farm
daoy saa	by means of, because of
10. sok - baat, néʔ srok sraɛ thəə sraɛ daoy saa tə phlieŋ tee look	Yes, the farmers grow their crops by means of the rain alone. (i.e. they don't need to irrigate.)

១. គុម យី ថ្ងៃនេះក្តៅសម្បើមណាស់ ។
២. សុខ ក្តៅមិនដល់ស្រុកខ្មែរទេលោក ។
៣. គុម នៅស្រុកខ្មែរក្តៅប៉ុន្មានខែដែរ? ។
៤. សុខ ប្រហែលបួន-ប្រាំខែ ។
៥. គុម ទេ. ដូចជាមិនសូវ គេមានប៉ុន្មានរដូវ? ។
៦. សុខ បាទ រដូវក្តៅ រដូវភ្លៀង និងរដូវរងា ។
៧. គុម ចុះនៅរដូវរងា ស្រុកខ្មែររងាទេ? ។
៨. សុខ រងាមិនដល់ស្រុកអាមេរិកទេ លោកមិនចាំបាច់ពាក់អាវរងាក៏បានដែរ ។
៩. គុម ចុះភ្លៀង ភ្លៀងច្រើនទេ?
១០. សុខ បាទ អ្នកស្រុកស្រែធ្វើស្រែដោយសារតែភ្លៀងទេលោក ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. **សម្បើម** /səbaəm/ means 'awful, awfully, remarkable, terrific, terrible, terribly.' That is, it is an exclamation indicating awe and surprise. It can be used alone as a simple exclamation meaning 'great!' or 'remarkable!' or 'wow!' For example:

A. **យើងបើកលុយថ្ងៃនេះ។**	B. **សម្បើមណាស់**
yəəŋ baək luy ŋay nih	səbaəm nah!
We get paid today.	Great!

2. Comparison of two things is accomplished by the word **ដូច** /douc/ 'like,' e.g.,

នៅស្រុកខ្ញុំត្រជាក់ដូចនៅស្រុកលោក។
nɨw srok khñom təcéʔ douc nɨw srok look
It's as cold where I come from as where you come from.

There are several ways in Cambodian to say 'not as...as... less...than...;' the one in this lesson is **មិនដល់** /mɨn dɔl/ literally 'doesn't reach.' For example, **នៅស្រុកខ្ញុំត្រជាក់មិនដល់ស្រុកលោកទេ។**
nɨw srok khñom təcéʔ mɨn dɔl srok look eh
It's not as cold in my country as it is in yours.

6. The two words for 'cold' **រងា** /ləŋia/ and **ត្រជាក់** /təcéʔ/ are distinguished by the fact that **រងា** /ləŋia/ refers to cold which is accompanied by wind, while **ត្រជាក់** /təcéʔ/ is a windless chill. Objects are always **ត្រជាក់** /təcéʔ/ and never **រងា** /ləŋia/; only air or weather can be **រងា** /ləŋia/.

8. Remember (from Lesson 9) that there are two ways to negate **ត្រូវ** /trəw/ 'must.' The first, **មិនត្រូវ** /mɨn trəw/ means 'must not, should not.'

The second, មិនបាច់ /mɨn bac/ or មិនចាំបាច់ /mɨn cam bac/ means 'not necessary, no need to.' For example:

លោកមិនត្រូវរៀនទេថ្ងៃនេះ។
look mɨn trəw rien tee ŋay nih
You mustn't (or shouldn't) study today.

but លោកមិនបាច់រៀនថ្ងៃនេះ។
look mɨn bac rien ŋay nih
You don't have to study today.

6. Another way of dividing up the seasons in Cambodia is to refer to the dry season, which is រដូវប្រាំង /lədəw praŋ/, and the wet season, which is រដូវវស្សា /lədəw vúhsa/.

The rainy season is from about late June or July to November; the 'cold' season is from November to mid-March, and the hot season is from mid-March through June. Of course by temperate-climate standards, Cambodia is hot all year, but during the 'cold season' some nights do get chilly enough for a sweater. Both the 'cold' and 'hot' seasons are part of the dry season, during which it seldom rains.

8. In Lesson 20 ក៏បាន /kɔɔ baan/ preceded by a clause occurred in pairs. In sentence 8 in this lesson, ក៏បានដែរ /kɔɔ baan daɛ/ also follows a clause but does not occur in a pair ... ក៏បាន... ក៏បាន /...kɔɔ baan... kɔɔ baan/. The sentence លោកមិនចាំបាច់ពាក់អាវរងាក៏បានដែរ /look mɨn cam bac péˀ aav ləŋia kɔɔ baan daɛ/ 'You don't have to wear a sweater' is more literally '(That) you don't need to wear a sweater will also be O.K.'

10. The word ស្រែ /sraɛ/ refers only to rice fields. Fields for planting other crops, and orchards are referred to by the word ចំការ /cəmkaa/. However, since rice is the staple food in Cambodia and since the major type of farming throughout the country is rice farming, the terms ស្រុកស្រែ /srok sraɛ/ 'farm country, the country,' ធ្វើស្រែ /thəə sraɛ/ 'to farm' and អ្នក(ស្រុក)ស្រែ /néˀ (srok) sraɛ/ 'farmer, peasant' can also be used as general terms for farming as well as specific terms referring only to rice growing.

10. ដោយសារ/daoy saa/ functions either as a preposition 'because of' or as a clause relator 'because.' An example of the latter case is

ខ្ញុំទៅរកបង់ដោយសារខ្ញុំត្រូវការលុយ។
khñom tɨw róo bɔŋ daoy saa khñom trəw kaa luy
I'm going to look for a bank because I need money.

DRILLS

DRILL NO.

8. Note that when the auxiliary ចង់ /cɔŋ/ 'want' is followed by a clause which has a subject different from the subject of ចង់ /cɔŋ/, ចង់ /cɔŋ/ must be followed by causative verb ឲ្យ /aoy/. For example: there is no change of subject before and after ចង់ /cɔŋ/:

    គេចង់មើលកុន។
    kee cɔŋ məəl kun
    They (he) want to see a movie.

    but in គេចង់ឲ្យយើងចេញទៅរៀនឥឡូវ។
    kee cɔŋ aoy yəəŋ cəñ tɨw rien ɛyləw
    They want us to go out to study now.

    there is a change of subject from គេ /kee/ 'they' to យើង /yəəŋ/ 'we.'

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL:	*T:	ŋay nih kdaw səbaəm eh	(təcéˀ)	Today is terribly hot. (cold)
	S:	ŋay nih təcéˀ səbaəm eh		Today is terribly cold.
a.		ŋay nih təcéˀ səbaəm eh	(phtéh)	
b.		phtéh nih təcéˀ səbaəm eh	(thom)	
c.		phtéh nih thom səbaəm eh	(laan)	
*d.		laan nih thom səbaəm eh	(lɨən) [fast]	
e.		laan nih lɨən səbaəm eh	(lˀɔɔ)	
*f.		laan nih lˀɔɔ səbaəm eh	(yɨɨt) [slow]	
g.		laan nih yɨɨt səbaəm eh		

DRILL TWO: Transformation

MODEL:	T:	srok nih kdaw səbaəm ah	This country is terribly hot.
	S:	təcéˀ mɨn dɔl srok khñom tee look	Not as cold as in my country.
a.		phtéh nih thom səbaəm ah	touc mɨn dɔl phtéh khñom tee look
b.		laan nih lɨən səbaəm ah	yɨɨt mɨn dɔl laan khñom tee look
c.		phiasaa nih pəbaaˀ rien səbaəm ah	sruol rien mɨn dɔl phiasaa khñom tee look
d.		aav nih thlay səbaəm ah	thaok mɨn dɔl aav khñom tee look
e.		kruosaa nih krɔɔ səbaəm ah	mian mɨn dɔl kruosaa khñom tee look
f.		pətup nih kəkvɔˀ səbaəm ah	sˀaat mɨn dɔl pətup khñom tee look

DRILL THREE: Transformation

MODEL:	T:	təcéʔ mɨn dɔl srok khñom tee	Not as cold as in my country.
	S:	srok look mɨn cia təcéʔ pəmaan tee	Your country is not very cold.
a.		touc mɨn dɔl phtéh khñom tee	phtéh look mɨn cia touc pəmaan tee
b.		yɨɨt mɨn dɔl laan khñom tee	laan look mɨn cia yɨɨt pəmaan tee
c.		sruol rien mɨn dɔl phiasaa khñom tee	phiasaa look mɨn cia sruol rien pəmaan tee
d.		thaok mɨn dɔl aav khñom tee	aav khñom mɨn cia thaok tee
e.		mian mɨn dɔl kruosaa khñom tee	kruosaa look mɨn cia mian pəmaan tee
f.		sʔaat mɨn dɔl pətup khñom tee	pətup look mɨn cia sʔaat pəmaan tee

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: srok khñom nɨŋ srok look aanaa thom ciaŋ?

S: srok look thom douc srok khñom daɛ.

T: My country and yours, which one is larger?

S: Your country is large like mine, too.

a.	laan kót nɨŋ laan look aanaa lʔɔɔ ciaŋ	laan kót lʔɔɔ douc laan khñom daɛ
b.	phtéh look nɨŋ phtéh khñom aanaa sʔaat ciaŋ?	phtéh look sʔaat douc phtéh khñom daɛ
c.	srok khñom nɨŋ srok look aanaa chŋaay ciaŋ?	srok look chnaay douc srok khñom daɛ
d.	koun kót nɨŋ koun yəəŋ aanaa thom ciaŋ?	koun kót thom douc koun yəəŋ daɛ
e.	néʔ kruu yəəŋ nɨŋ néʔ kruu kee aanaa lʔɔɔ ciaŋ?	néʔ kruu yəəŋ lʔɔɔ douc néʔ kruu kee daɛ
f.	thnaʔ néʔ kruu nɨŋ thnaʔ khñom aanaa mian koun səh craən ciaŋ?	thnaʔ khñom mian koun səh craən douc thnaʔ look daɛ
g.	koun səh look nɨŋ koun khñom néʔnaa cɛh khmaɛ ciaŋ?	koun səh khñom cɛh khmaɛ douc koun səh look daɛ

DRILL FIVE: Transformation

MODEL:	T:	khñom cia kruu pərien	(koun səh)	I am a teacher. (student)
	S:	khñom mɨn mɛɛn cia kruu pərien tee, khñom cia koun səh		I am not a teacher; I am a student.
a.		khñom cia pəraŋ	(aameerɨkaŋ)	khñom mɨn mɛɛn cia pəraŋ tee, khñom cia aameerɨkaŋ
b.		nih cia səphɨw pəraŋ	(khmaɛ)	nih mɨn mɛɛn cia səphɨw pəraŋ tee, nih cia səphɨw khmaɛ
c.		look sok cia puoʔmaaʔ niaŋ koulaap	(khñom)	look sok mɨn mɛɛn cia puoʔmaaʔ niaŋ koulaap tee, look sok cia puoʔmaaʔ khñom

d.	look srɛy sivon cia pəpún look saarɨm	(khñom)	look srɛy sivon mɨn mɛɛn cia pəpún look saarɨm tee, look srɛy sivon cia pəpún khñom
e.	pətup nih cia pətup khñom	(look sok)	pətup nih mɨn mɛɛn cia pətup khñom tee, pətup nih cia pətup look sok
f.	saalaa nih cia saalaa pəraŋ	(ɔŋglee)	saalaa nih mɨn mɛɛn cia saalaa pəraŋ tee, saalaa nih cia saalaa ɔŋglee

DRILL SIX: Substitution

MODEL: *T:	taam khñom smaan, douc cia trəw	(khoh)	I think, it seems right. (wrong)
*S:	taam khñom smaan, douc cia khoh		I think it seems wrong.
a.	taam khñom smaan, douc cia khoh	(təcéʔ peek)	
b.	taam khñom smaan, douc cia təcéʔ peek	(lɨən)	
c.	taam khñom smaan, douc cia lɨən peek	(kdaw)	
d.	taam khñom smaan, douc cia kdaw peek	(craən)	
e.	taam khñom smaan, douc cia craən peek	(thom)	
f.	taam khñom smaan, douc cia thom peek		

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T:	look niyiey trəw	You're right. (you say right)
S:	look niyiey mɨn trəw tee	You're wrong. (you don't say right)
a.	look məəl ɔŋglee lʔɔɔ nah	look məəl ɔŋglee mɨn lʔɔɔ tee
**b.	look praɛ piaʔ nih khoh (praɛ) [word] [to translate]	look praɛ piaʔ nih mɨn khoh tee
*c.	look təsee khlia nih trəw [sentence]	look təsee khlia nih mɨn trəw tee
d.	look thəə əñcəŋ trəw haəy	look thəə əñcəŋ mɨn trəw tee
e.	look thəə əñcəŋ khoh haəy	look thəə əñcəŋ mɨn khoh tee
f.	look niyiey khmaɛ lʔɔɔ nah	look niyiey khmaɛ mɨn lʔɔɔ tee

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T:	khñom cɔŋ niyiey pii lədəw nɨw srok khmaɛ	(look)	
S:	khñom cɔŋ aoy look niyiey pii lədəw nɨw srok khmaɛ		
T:	I want to talk about the seasons in Cambodia.	(you)	
S:	I want you to talk about the seasons in Cambodia.		
a.	khñom cɔŋ məəl səphɨw nih	(puu)	khñom cɔŋ aoy puu məəl səphɨw nih
b.	khñom cɔŋ praɛ khlia nih	(néʔ kruu)	khñom cɔŋ aoy néʔ kruu praɛ khlia nih

c. khñom coŋ tɨw tiñ baarɛy (look taa) khñom coŋ aoy look taa tɨw tiñ baarɛy

d. khñom coŋ təsee piaʔ nih (bɔɔŋ) khñom coŋ aoy bɔɔŋ təsee piaʔ nih

e. khñom coŋ rien phiasaa nih (niaŋ) khñom coŋ aoy niaŋ rien phiasaa nih

f. khñom coŋ phñaə səbot nih (kmuoy) khñom coŋ aoy kmuoy phñaə səbot nih

DRILL NINE: Extension

MODEL: T: ŋay nih mɨn səw ləŋia tee (péʔ aav ləŋia)

S: mɨn cam bac péʔ aav ləŋia kɔɔ baan daɛ

T: Today is not very cold.

S: It's all right you don't have to wear a sweater.

a. ləŋiac nih pəhaɛl mɨn phlieŋ tee (yóo aav phlieŋ) mɨn cam bac yóo aav phlieŋ kɔɔ baan daɛ

b. phtéh khñom nɨw cɨt tee (baək laan) mɨn cam bac baək laan kɔɔ baan daɛ

c. khñom mɨn tón trəw kaa luy tee (aoy khñom ɛyləw) mɨn cam bac aoy khñom ɛyləw kɔɔ baan daɛ

d. khlia nih pəbaaʔ praɛ nah (rien) mɨn cam bac rien kɔɔ baan daɛ

**e. ŋay nih mɨn thléʔ tɨk kɔɔʔ tee (cih laan) mɨn cam bac cih laan kɔɔ baan daɛ
[to fall]
[snow, ice]

f. ŋay nih mɨn səw kdaw tee (péʔ muoʔ) mɨn cam bac péʔ muoʔ kɔɔ baan daɛ

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: əwpuk khñom thəə sraɛ (phlieŋ)

S: əwpuk khñom thəə sraɛ daoy saa phlieŋ

T: My father cultivates rice.

S: My father cultivates rice by means of the rain.

a. khñom nɨw srok aameerɨk baan (look Smith) khñom nɨw srok aameerɨk baan daoy saa look Smith

b. khñom baan thəə kaa (pəpún khñom) khñom baan thəə kaa daoy saa pəpún khñom

*c. khñom kəəŋ mɨn lúʔ (khñom ñam kəfee) khñom keeŋ mɨn lúʔ daoy saa khñom ñam kəfee
[to fall asleep]

d. nɨw phtéh, khñom rien mɨn baan (koun khñom) nɨw phtéh, khñom rien mɨn baan daoy saa koun khñom

e. khñom baək laan mɨn baan (tɨk kɔɔʔ) khñom baək laan mɨn baan daoy saa tɨk kɔɔʔ

f. yəəŋ mɨn móo rien (tɨk kɔɔʔ) yəəŋ mɨn móo rien daoy saa tɨk kɔɔʔ

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL:
T: məsəl mɛñ khñom mɨn móo rien (khñom phdah saay)
S: khñom mɨn móo rien prúh khñom phdah saay
T: Yesterday I didn't come to school. (I had a cold)
S: I didn't come to school because I had a cold.

a.	məsəl mɛñ khñom mɨn tɨw phtéh look	(phlieŋ craən peek) khñom mɨn tɨw phtéh look prúh phlieŋ craən peek
b.	məsəl mɛñ khñom mɨn tɨw pɛɛt	(thléʔ tɨk kɔɔʔ craən peek) khñom mɨn tɨw pɛɛt prúh thléʔ tɨk kɔɔʔ craən peek
**c.	məsəl mɛñ khñom mɨn nɨw phtéh	(meek baək thŋay lʔɔɔ peek) khñom mɨn phtéh prúh meek baək thŋay lʔɔɔ peek [sky] [clear sky]
*d.	məsəl mɛñ khñom mɨn cih siiklou	(meek lŋɨt peek) khñom mɨn cih siiklou prúh meek lŋɨt peek [cloudy sky]
*e.	məsəl mɛñ khñom mɨn tɨw thəə kaa	(kyɔl khlaŋ-ah) khñom mɨn tɨw thəə kaa prúh kyɔl khlaŋ-ah [wind]
f.	məsəl mɛñ khñom keeŋ mɨn lúʔ	(phtéh khñom təcéʔ peek) khñom keeŋ mɨn lúʔ prúh phtéh khñom təcéʔ peek

Reading Passage

អ្នកស្រែ

យើងជាអ្នកស្រែ យើងសប្បាយណាស់ ។ យើងមិនខ្លាចអ្នកណាទេ ។ យើងធ្វើការតាមយើងចង់ ។ យើងធ្វើតិចឬច្រើនក៏បានដែរ យើងមិនចាំបាច់សួរអ្នកណាទេ ។

ពេលយប់យើងទៅដេក កាលណាយើងចង់ ។ គឺពីក្បាលល្ងាចបន្តិចក៏បាន ឬយប់ងងឹតបន្តិចក៏បានដែរ ព្រោះស្អែកយើងនឹងភ្ញាក់ កាលណាយើងចង់ដែរ ។ បើយើងត្រូវភ្ញាក់ពីព្រឹកបន្តិច យើងនឹងភ្ញាក់ គឺយើងភ្ញាក់សម្រាប់ខ្លួនយើង ។ ហើយយើងសប្បាយនឹងធ្វើយ៉ាងនេះណាស់ បើកាលណាយើងធ្វើបាន ព្រោះយើងមិនធ្វើដោយសារអ្នកណាម្នាក់មកប្រាប់យើង ។

ពេលថ្ងៃយើងទៅធ្វើការនៅស្រែរបស់យើង នៅក្នុងផ្ទះយើង ឬនៅកន្លែងដែលយើងចង់ទៅ ។ នៅនេះដូចជានៅនោះដែរ គឺកន្លែងរបស់យើងទាំងអស់ ។ យើងមិនរវល់នឹងគិតថាកន្លែងនេះស្រួលជាងកន្លែងនោះទេ ។ យើងគិតថាកន្លែងទាំងអស់សំខាន់ដូចគ្នា ។ បើយើងគិតថាត្រូវតែធ្វើ យើងធ្វើ ហើយបើយើងធ្វើមិនទាន់បាន យើងទុកទៅថ្ងៃក្រោយទៀត ។

VOCABULARY

aav lənia	អាវរងារ	sweater
cəm kaa	ចំការ	non-rice field, orchard
daʔ	ដាក់	to eat, drink (slang) (L)
daɛl taɛ lɨɨ	ដែលតែឮ	(I)'ve only heard (about it) (L)
daoy saa	ដោយសារ	by means of, because of
kdaw	ក្ដៅ	hot
keeŋ mɨn lúʔ	គេងមិនលក់	can't sleep
khlia	ឃ្លា	sentence
khoh	ខុស	wrong
kyɔl	ខ្យល់	wind
lədəw	រដូវ	season
lədəw praŋ	រដូវប្រាំង	dry season
lədəw vúhsaa	រដូវវស្សា	wet season
lənia	រងារ	cold
lɨən	លឿន	fast
lúʔ	លក់	to fall asleep
meek baək thŋay	មេឃបើកថ្ងៃ	clear sky
meek lŋit	មេឃងងឹត	cloudy sky
məəl (taɛ) = douc	មើល(តែ)	
min dɔl	មិនដល់	not as ... as
mɨn mɛɛn cia	មិនមែនជា	is not (see note)
néʔ (srok) sraɛ	អ្នក(ស្រុក)ស្រែ	farmer
nɨŋ	នឹង	and
piaʔ	ពាក្យ	word
praɛ	ប្រែ	to translate
səbaəm	សម្បើម	extremely, terribly, terrible
sraɛ	ស្រែ	rice field
təcéʔ	ត្រជាក់	cold
thléʔ	ធ្លាក់	to fall
tɨk kɔɔʔ	ទឹកកក	ice, snow
trəw	ត្រូវ	right
yii	យី	Gee!
yɨɨt	យឺត	slow; elastic

LESSON TWENTY-FIVE

DIALOGUE

	phum	hamlet, village
	mee phum	village chief
1.	maw - cmiap suo look mee phum.	Hello, sir!
2.	san - baat cmiap suo, look mian kaa ɛy ŋay nih?	Hello! What is your business today? (What can I do for you?)
	kənaət	birth
	səbot kənaət	birth certificate (ordinary style)
3.	maw - khñom yóo koun móo thəə səbot kənaət.	I brought my child for a birth certificate.
	ɔmnaac	power, right
	məciiciat	birth certificate (elevated style)
4.	san - khñom kmian ɔmnaac thəə məciiciat teh.	I don't have the right to make out a birth certificate.
5.	maw - né⁾naa thəə aoy khñom baan?	Who could do it for me?
	khum	town, county
	mee khum	county chief
6.	san - look mee khum	The county chief.
7.	maw - khñom trəw yóo ɛy khlah tɨw cia muoy?	What do I have to take with me?
	kədah	paper
8.	san - look trəw tiñ kədah məciiciat yóo móo thəə aoy haəy təh	First you have to buy a birth certificate form and fill it out. (finish filling it out)

១. ម៉ៅ ជំរាបសួរ លោកមេភូមិ ។
២. សាន បាទ ជំរាបសួរ លោកមានការអ្វីថ្ងៃនេះ? ។
៣. ម៉ៅ ខ្ញុំយកកូនមកធ្វើសំបុត្រកំណើត ។
៤. សាន ខ្ញុំគ្មានអំណាចធ្វើបញ្ជាជាតិទេ ។
៥. ម៉ៅ អ្នកណាធ្វើឲ្យខ្ញុំបាន? ។
៦. សាន លោកមេឃុំ ។
៧. ម៉ៅ ខ្ញុំត្រូវយកអ្វីខ្លះទៅជាមួយ? ។
៨. សាន លោកត្រូវទិញក្រដាសបញ្ជីជាតិយកមកធ្វើឲ្យហើយទៅ ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. The word មេភូមិ /mee phum/ 'village, hamlet chief' contains the element មេ /mee/. Among its many meanings មេ /mee/ means 'chief, leader.' It

also occurs in the term មេឃុំ /mee khum/ 'town, county chief' and មេសង្កាត់ /mee sɔŋkat/ 'district chief.'

1. Note the formal way in which a person with a title is addressed: លោក /look/ + title, e.g.

   លោកមេឃុំគិតចេញអង្កាល?
   look mee khum kɨt cəñ ŋkaal ?
   When are you planning to leave ?

   A title can also be used to refer to its holder, for instance the above example could also be translated 'When is the county chief planning to leave?'

1,6. The political subdivisions of Cambodia are:

ភូមិ	/phum/	hamlet
ឃុំ	/khum/	village, town
ស្រុក	/srok/	district (roughly like a county)
អនុខេត្ត	/anukhaɛt/	subprovince; in common usage, a small, less important province.
ខេត្ត	/khaɛt/	province
ក្រុង	/kroŋ/	city (there are three cities that are administratively equivalent to a province: Kep, Kompong Som, and Phnom Penh).
សង្កាត់	/sɔŋkat/	district (normally used in a city instead of ស្រុក /srok/).

The term ខេត្ត /khaɛt/ is used to refer both to the province and to the city which is its capital.

8. ...ឲ្យហើយទៅ / ... aoy haəy tɨw/ means 'so it will be all done.'

DRILLS

DRILL NO.

2. ខាន /khaan/ means 'to fail to; haven't.' Before a verb it means 'haven't.' It is often found as preverbal in a clause with យូរហើយ /yuu haəy/ 'for a long time,' as in Drill 2.

6. ទម្រាំ (ទំរាំ) /tərɔ́m/ is 'until' in a positive sentence:

   ខ្ញុំមើលកាសែតទម្រាំសុខឯងធ្វើបាយហើយ។
   khñom məəl kəsaɛt tərɔ́m sok aɛŋ thəə baay haəy
   I'll read the newspaper until you (Sok) are finished cooking.

   Remember that 'not ... until' is បាន /baan/ (Lesson 17) not ទម្រាំ /tərɔ́m/,

សុខឯងធ្វើបាយហើយបានខ្ញុំមើលកាសែត។
sok aeŋ thəə baay haəy baan khñom məəl kasaɛt
I won't read the newspaper until you·(Sok) finish cooking.

6. In this drill you have another resultative verb: ចប់ /cɔp/ 'to finish (doing something), to complete.' For example,

ខ្ញុំសរសេរមិនទាន់ចប់ទេ។
khñom təsee mɨn tón cɔp eh
I haven't finished writing yet.

Note that អស់ /ɔh/ 'to be used up, finished' is also used as a resultative verb in sentence c of Drill 6: ញ៉ាំបារីអស់ / ñam baarɛy ɔh/ 'smoke up all the cigarettes.'

8. Note that ពីអង្កាល / pii ŋkaal/ 'when' is the past time form of អង្កាល /ŋkaal/ when.'

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: khñom móo thəə səbot kənaət
S: khñom yóo koun móo thəə səbot kənaət
T: I came to have a birth certificate made.
S: I brought my child to have a birth certificate made.

*a. khñom tɨw coh chmúh rien ɔnglee
[to register]
khñom yóo koun tɨw coh chmúh rien ɔnglee
b. khñom tɨw pɛɛt
khñom yóo koun tɨw pɛɛt
*c. khñom móo tiñ khao aav
[clothing]
khñom yóo koun móo tiñ khao aav
d. khñom móo məəl kon
khñom yóo koun móo məəl kon
e. khñom móo som cbap tɨw pɛɛt
khñom yóo koun móo som cbap tɨw pɛɛt
f. khñom tɨw leeŋ pəpún khñom
khñom yóo koun tɨw leeŋ pəpún khñom

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: khñom móo thəə səbot kənaət
*S: khñom khaan thəə səbot kənaət yuu haəy
T: I came to have a birth certificate made.
S: I haven't had a birth certificate made for a long time.

a. khñom təsee səbot tɨw kruosaa khñom
khñom khaan təsee səbot tɨw kruosaa khñom yuu haəy

b. khñom tɨw məəl kon

khñom khaan tɨw məəl kon yuu haəy

*c. khñom tiñ nialikaa
[clock, watch]

khñom khaan tiñ nialikaa yuu haəy

d. khñom cih kəpal hɔh

khñom khaan cih kəpal hɔh yuu haəy

e. khñom tɨw ñam baay haaŋ

khñom khaan tɨw ñam baay haaŋ yuu haəy

f. khñom tətuol səbot pii puoˀmaaˀ khñom

khñom khaan tətuol səbot pii puoˀmaaˀ khñom yuu haəy

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: khñom khaan thəə səbot kənaət yuu haəy

S: khñom mɨn daɛl thəə səbot kənaət tee

T: I haven't had a birth certificate made for a long time.

S: I never had a birth certificate made.

a. khñom khaan təsee səbot tɨw kruosaa khñom yuu haəy

khñom mɨn daɛl təsee səbot tɨw kruosaa khñom tee

b. khñom khaan tɨw məəl kon yuu haəy

khñom mɨn daɛl tɨw məəl kon tee

c. khñom khaan tiñ khao aav yuu haəy

khñom mɨn daɛl tiñ khao aav tee

d. khñom khaan cih kəpal hɔh yuu haəy

khñom mɨn daɛl cih kəpal hɔh tee

e. khñom khaan tɨw ñam baay haaŋ yuu haəy

khñom mɨn daɛl tɨw ñam baay haaŋ tee

f. khñom khaan tətuol səbot pii puoˀmaaˀ khñom yuu haəy

khñom mɨn daɛl tətuol səbot pii puoˀmaaˀ khñom tee

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: khñom cɔŋ baək səbot nih

S: khñom kmian ɔmnaac aoy look baək səbot nih tee

T: I want to open this letter.

S: I don't have the right to let you open this letter.

a. khñom cɔŋ tɨw cuop look mee khum

khñom kmian ɔmnaac aoy look tɨw cuop look mee khum tee

b. khñom cɔŋ cɛñ tɨw phtéh

khñom kmian ɔmnaac aoy look cɛñ tɨw phtéh tee

c. khñom cɔŋ rien baək laan
khñom kmian ɔmnaac aoy look rien baək laan tee
d. khñom cɔŋ tɨw məəl kon
khñom kmian ɔmnaac aoy look tɨw məəl kon tee
e. khñom cɔŋ daə leeŋ
khñom kmian ɔmnaac aoy look daə leeŋ tee
f. khñom cɔŋ ñam baarɛy knoŋ thnaʔ
khñom kmian ɔmnaac aoy look ñam baarɛy knoŋ thnaʔ tee

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: khñom móo thəə səbot kənaət
S: khñom kmian ɔmnaac thəə səbot kənaət cuun look tee
T: I come to have a birth certificate made.
S: I don't have the right to make a birth certificate for you.

*a. khñom móo siiñee səbot nih
[to sign]
khñom kmian ɔmnaac siiñee səbot nih cuun look tee
b. khñom móo caʔ thnam
khñom kmian ɔmnaac caʔ thnam cuun look tee
c. khñom móo yóo səphɨw nuh
khñom kmian ɔmnaac yóo səphɨw nuh cuun look tee
d. khñom móo tiñ sraa
khñom kmian ɔmnaac tiñ sraa cuun look tee
e. khñom móo yóo səbot kəpal hɔh
khñom kmian ɔmnaac yóo səbot kəpal hɔh cuun look tee
*f. khñom móo cəlɔɔŋ səbot kənaət
[to copy]
khñom kmian ɔmnaac cəlɔɔŋ səbot kənaət cuun look tee

DRILL SIX: Response

MODEL: *T: look siiñee səbot kənaət nih aoy khñom baan tee ? (khñom məəl
səbot khñom cɔp)
**S: cam məphlɛɛt, tərom khñom məəl səbot khñom cɔp
T: Can you sign this birth certificate for me? (I'll finish reading
my letter)
S: Wait a minute, until I finish reading my letter.

a. look tɨw tiñ sraa aoy khñom baan tee ? (khñom rien khmaɛ cɔp)
cam məphlɛɛt, tərom khñom rien khmaɛ cɔp
b. look thəə laan aoy khñom baan tee ? (khñom təsee səbot cɔp)
cam məphɛɛt, tərom khñom təsee səbot cɔp
c. look yóo kəsaət aoy khñom baan tee ? (khñom ñam baarɛy ɔh)
cam məphlɛɛt, tərom khñom ñam baarɛy ɔh

*d. look baək thvia aoy khñom baan tee ? (khñom pé? aav haəy)
[door]

cam məphlɛɛt, təróm khñom pé? aav haəy

e. look təsee səbot aoy khñom baan tee ? (khñom məəl səphɨw nih cɔp)

cam məphlɛɛt, təróm khñom məəl səphɨw nih cɔp

f. look tiñ səphɨw muoy aoy khñom baan tee ? (khñom ñam baay haəy)

cam məphlɛɛt, təróm khñom ñam baay haəy

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: khñom kəpúŋ cəlɔɔŋ səbot kənaət (yóo móo aoy khñom siiñee)

S: cəlɔɔŋ cɔp, yóo móo aoy khñom siiñee

T: I'm copying a birth certificate.

S: After copying it, bring it to me to sign.

a. khñom kəpúŋ məəl səphɨw (yəəŋ tɨw daə leeŋ)

məəl cɔp, yəəŋ tɨw daə leeŋ

b. khñom kəpúŋ təsee səbót (yəəŋ tɨw ñam baay)

təsee cɔp, yəəŋ tɨw ñam baay

c. khñom kəpúŋ rien pɛɛt (khñom təlóp tɨw srok khmaɛ viñ)

rien cɔp, khñom təlóp tɨw srok khmaɛ viñ

*d. khñom kəpúŋ thəə cənaot (khñom tɨw məəl kon)
[problem]

thəə cɔp, khñom tɨw məəl kon

e. khñom kəpúŋ praɛ səbot (khñom yóo tɨw cuun look)

praɛ cɔp, khñom yóo tɨw cuun look

f. khñom kəpúŋ məəl səbot (yəəŋ tɨw saalaa)

məəl cɔp, yəəŋ tɨw saalaa

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL T: pii məsəl mɛñ, khñom tɨw thəə səbot kənaət nɨw saalaa khum
(məsəl mɛñ)

S: khñom tɨw thəə səbot kənaət nɨw saalaa khum pii ŋkaal ?

T: Yesterday, I went to have a birth certificate made in Khum headquarters.
(yesterday)

S: When did I go to have a birth certificate made at Khum headquarters ?

a. məsəl mɛñ

khñom tɨw thəə səbot kənaət nɨw saalaa khum pii ŋkaal ?

b. khñom

pii məsəl mɛñ, né?naa tɨw thəə səbot kənaət nɨw saalaa khum ?

c. səbot kənaət

pii məsəl mɛñ, khñom tɨw thəə ɛy nɨw saalaa khum ?

d. saalaa khum
pii məsəl mɛñ, khñom tɨw thəə səbot kənaət nɨw aɛnaa?
e. khum
pii məsəl mɛñ, khñom tɨw thəə səbot kənaət nɨw saalaa ɛy?

DRILL NINE: Response
MODEL: T: néʔnaa thəə aoy khñom baan? (look mee khum)
S: look mee khum thəə cuun look baan
T: Who can do it for me?
S: The khum chief can do it for you.
a. look mee khum thəə ɛy aoy khñom (siiñee)
look mee khum siiñee cuun look
b. look mee khum thəə ɛy aoy khñom? (səbot kənaət)
look mee khum thəə səbot kənaət cuun look
c. khñom tɨw thəə səbot kənaət nɨw aɛnaa? (saalaa khum)
look tɨw thəə səbot kənaət nɨw saalaa khum
d. khñom thəə səbot kənaət aoy néʔnaa? (pʔoun khñom)
look thəə səbot kənaət aoy pʔoun khñom
e. néʔnaa thəə səbot kənaət aoy pʔoun khñom? (əwpuk khñom)
əwpuk khñom thəə səbot kənaət aoy pʔoun look
f. khñom trəw yóo ɛy khlah tɨw cia muoy? (kədah məciiciat)
look trəw yóo kədah məciiciat tɨw cia muoy

DRILL TEN: Substitution
MODEL: T: néʔnaa thəə aoy khñom baan? (siiñee)
S: néʔnaa siiñee aoy khñom baan?
T: Who can do it for me?
S: Who can sign it for me?
a. néʔnaa siiñee aoy khñom baan? (tiñ)
b. néʔnaa tiñ aoy khñom baan? (cəlɔɔŋ)
c. néʔnaa cəlɔɔŋ aoy khñom baan? (yóo)
d. néʔnaa yóo aoy khñom baan? (baək)
e. néʔnaa baək aoy khñom baan? (təsee)
f. néʔnaa təsee aoy khñom baan?

Reading Passage

មនុស្សធំអាយុតិច

កូនសិស្សភាគច្រើនដែលមកពីស្រុកស្រែ អាយុច្រើនជាងអាយុដែលចុះក្នុងបញ្ជីជាតិ ។

កាលស្រុកយើងនៅក្រោមអំណាចបារាំង បើយើងអាយុច្រើនពេក បារាំងមិនឲ្យយើងចូលរៀនទេ ។ ហើយនៅពេលនោះ បើយើងជាកូនអ្នកស្រែ ហើយចង់ទៅសាលាពីក្មេងបន្តិច ពិបាកណាស់ ជួនកាលយើងទៅបាន ជួនកាលមិនបានទេ ។ ពីព្រោះយើងមិនសូវមានសាលាទេ មានតែនៅកន្លែងណាដែលមានមនុស្សច្រើនហើយជិតផ្លូវឡានផង ។ ដូចេះបើភូមិយើងនៅជិតនោះ ហើយយើងអាចដើរទៅបាន យើងទៅរៀនបាន ។ តែបើសាលានៅឆ្ងាយពីភូមិយើងពេក យើងដើរមិនដល់ក្នុងពីរបីម៉ោង យើងទៅនៅជាមួយអ្នកណាមួយនៅជិតសាលានោះ ។

បើយើងទៅនៅផ្ទះអ្នកណាមួយដើម្បីទៅរៀន យើងត្រូវជួយគេខ្លះ គឺយើងឲ្យលុយគេក៏បាន ជួយធ្វើការគេក៏បាន ។ ធម្មតាយើងជាកូនអ្នកស្រែ គ្មានលុយសម្រាប់ទិញខោអាវស្លៀកពាក់ផង ដូច្នេះយើងមានផ្លូវមួយគឺយើងត្រូវជួយធ្វើការគេ ។

ដូច្នេះយើងត្រូវមានអាយុច្រើន បានយើងធ្វើការកើតហើយទៅរៀនបានផង ។

VOCABULARY

cəlɔɔŋ	ចំឡង	to copy
cənaot	ចំណោទ	problem; trouble
coh chmúh	ចុះឈ្មោះ	to register
cɔp	ចប់	to finish
kbaal təmrɛy	ក្បាលដំរី	elephant head (name of a village) (L)
kədah	ក្រដាស	sheet of paper
khaan	ខាន	to have not, to miss, to fail to
khouc	ខូច	when used of a person: to go wrong, to to be bad (L)
khum	ឃុំ	town, country
kraom	ក្រោម	under (R)
lbɔɔŋ = look bɔɔŋ	ល្បង = លោកបង	
maɛ = mədaay	ម៉ែ = ម្ដាយ	
mee khum	មេឃុំ	Khum chief
mee phum	មេភូមិ	Phum chief
məciiciat	បញ្ជីជាតិ	birth certificate
məphlɛɛt	មួយភ្លែត	a minute, a moment
nialikaa	នាឡិកា	clock, watch
ɔmnaac	អំណាច	right, power

phum	ភូមិ	hamlet, village
saalaa khum	សាលាឃុំ	town hall
səbot kənaət	សំបុត្រកំណើត	birth certificate
siiñee	ស៊ីញេ	to sign
sruol buol	ស្រួលបួល	easy, well, all right, fine (L)
tərόm	ទម្រាំ	until
tvia	ទ្វារ	door

LESSON TWENTY-SIX

DIALOGUE

	yaaŋ mɛc	how
	aˀsɔɔ	letter of the alphabet, consonant
	mɨn cɛh aˀsɔɔ	illiterate
1. maw -	yóo móo thəə aoy haəy yaaŋ mɛc, baə khñom mɨn cɛh aˀsɔɔ phɔɔŋ?	How can I take it and fill it out if I am illiterate?
	smien	secretary
2. san -	əñcəŋ yóo tɨw saalaa khum təh, smien kee thəə aoy haəy	In that case take it to the khum headquarters; the secretary will do it for you.
3. maw -	ruoc khñom thəə mɛc tiet?	Then what do I do?
	bɔh	to throw; to nail, to pound a nail
	bɔh traa	to stamp
4. san -	ruoc mee khum siiñee bɔh traa	Then the khum chief signs and stamps it.
	bɔŋ	to pay (a tax or fee)
	bɔŋ luy	to pay
5. maw -	khñom trəw bɔŋ luy khlah eh?	Do I have to pay anything?
	taɛm	postage stamp
6. san -	tee, taɛ look trəw bɔŋ thlay taɛm nɨw saalaa srok	No, but you have to pay for the stamps in the srok headquarters.
	cəvaay	chief, boss, head
	cəvaay srok	srok chief
7. maw -	əñcəŋ khñom trəw yóo tɨw aoy cəvaay srok siiñee tiet	So I have to take it to the srok chief to sign also.
	cəvaay khaɛt	governor of a province
	pəchuoy khaɛt	lieutenant governor of a province
8. san -	baat, ruoc haəy cəvaay khaɛt tiet rɨɨ pəchuoy khaɛt kɔɔ baan daɛ	Yes, then the provincial governor, also; or the lieutenant governor will do.

១. ម៉ៅ យកមកធ្វើឲ្យហើយយ៉ាងម៉េច បើខ្ញុំមិនចេះអក្សរផង ។
២. សាន អញ្ចឹងយកទៅសាលាឃុំទៅ ស្មៀនគេធ្វើឲ្យហើយ ។
៣. ម៉ៅ រួចខ្ញុំធ្វើម៉េចទៀត ? ។
៤. សាន រួចមេឃុំស៊ីញ៉េ បោះត្រា ។
៥. ម៉ៅ ខ្ញុំត្រូវបង់លុយខ្លះទេ ? ។
៦. សាន ទេ តែលោកត្រូវបង់ថ្លៃតែមនៅសាលាស្រុក ។
៧. ម៉ៅ អញ្ចឹងខ្ញុំត្រូវយកទៅឲ្យចៅហ្វាយស្រុកស៊ីញ៉េទៀត ។
៨. សាន បាទ រួចហើយចៅហ្វាយខេត្តទៀត ឬ [illegible]ខេត្តក៏បានដែរ ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. Note the sequence of five verbs beginning this sentence: យកមកធ្វើឲ្យហើយ /yóo móo thəə aoy haəy/ 'take it (and) do it so that it will be finished.' Such piled up verbs are not uncommon in Cambodian (cf. S.2.2.4).

   The phrase យកមក /yóo móo/ plus verb is frequently used to indicate an instrument by means of which an action is accomplished, e.g.,

   គេយកបាយមកធ្វើស្រា?
   kee yóo baay móo thəə sraa?
   Do they make liquor with cooked rice?

   In the example, បាយ /baay/ 'cooked rice' is seen as the instrument by which liquor may be made. In the case of sentence 1 of this dialogue, the meaning is less clearly instrumental; however, in some way this may be the meaning to a Cambodian of យក(ក្រដាស)មកធ្វើ /yóo (kədah) móo thəə/ 'take (the paper) and fill it out.'

   The construction verb plus ឲ្យហើយ /aoy haəy/ means '(do) so that it will be finished.' While ឲ្យ /aoy/ is translated 'so that,' it is really the verb 'to cause, to make.'

1. While ចេះ /cɛh/ has the meaning 'to know how,' it need not always be followed by a verb. For instance, in the dialogue 'literate' is ចេះអក្សរ /cɛh aʔsɔɔ/ literally 'knows (how to read and write) letters.'

2. The initial nominal construction of ស្មៀនគេធ្វើឲ្យហើយ /smien kee thəə aoy haəy/ 'the secretary, he'll write it up for you' is fairly common in Cambodian. The agent in the event is represented by a noun, which is the topic of the clause (e.g. ស្មៀន /smien/ 'secretary'). It is then followed by a pronoun with which it is in an appositive relation (e.g. គេ /kee/ 'he').

This pronoun, which has the same referent as the preceding noun, is the subject of the clause. (Cf. also S.3 in the synopsis.)

4. Note in the sequence ស៊ីញេបោះត្រា /siiñee bɔh traa/ 'sign and stamp' there is no relator between the two verbs. This kind of construction is very common in spoken usage, since the context makes the meaning entirely clear.

DRILLS

DRILL NO.

4. យកមក /yóo móo/ means 'to bring to,' the opposite is យកទៅ /yóo tɨw/ 'to take to.'

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL:	T:	look yóo móo təsee aoy haəy	You take it and fill it out. (by writing)
	S:	yóo móo təsee aoy haəy yaaŋ mɛc, baə khñom mɨn cɛh təsee phɔɔŋ	How can I take it and fill it out, if I don't know how to write?
a.		look baək laan mə dɔɔŋ	baək laan mə dɔɔŋ yaaŋ mɛc, baə khñom mɨn cɛh baək phɔɔŋ
b.		look trəw ñam sraa	trəw ñam sraa yaaŋ mɛc, baə khñom mɨn cɛh ñam phɔɔŋ
c.		look məəl səphɨw nih	məəl səphɨw nih yaaŋ mɛc, baə khñom mɨn cɛh məəl phɔɔŋ
d.		look thəə laan nih mə dɔɔŋ	thəə laan nih mə dɔɔŋ yaaŋ mɛc, baə khñom mɨn cɛh thəə phɔɔŋ
e.		look leeŋ mə dɔɔŋ	leeŋ mə dɔɔŋ yaaŋ mɛc, baə khñom mɨn cɛh leeŋ phɔɔŋ
f.		look trəw niyiey ɔŋglee	trəw niyiey ɔŋglee yaaŋ mɛc, baə khñom mɨn cɛh niyiey phɔɔŋ

DRILL TWO: Transformation

MODEL:	T:	khñom kəpúŋ təsee səbot	I am writing a letter.
	S:	look təsee səbot aoy haəy tɨw	Finish writing the letter.
a.		khñom kəpúŋ ñam baay	look ñam baay aoy haəy tɨw
b.		khñom kəpúŋ məəl səphɨw	look məəl səphɨw aoy haəy tɨw
c.		khñom kəpúŋ thəə laan	look thəə laan aoy haəy tɨw
d.		khñom kəpúŋ thəə cənaot	look thəə cənaot aoy haəy tɨw
e.		khñom kəpúŋ cəlɔɔŋ səbot kənaət	look cəlɔɔŋ səbot kənaət aoy haəy tɨw
f.		khñom kəpúŋ ñam kəfee	look ñam kəfee aoy haəy tɨw

DRILL THREE: Response

MODEL:	T:	look təsee səbot aoy haəy tɨw	Finish writing the letter.
	S:	khñom təsee səbot haəy	I've finished writing the letter.
a.		look ñam baay aoy haəy tɨw	khñom ñam baay haəy
b.		look məəl səphɨw aoy haəy tɨw	khñom məəl səphɨw haəy
c.		look thəə laan aoy haəy tɨw	khñom thəə laan haəy
d.		look thəə cənaot aoy haəy tɨw	khñom thəə cənaot haəy
e.		look cəlɔɔŋ səbot kənaət aoy haəy tɨw	khñom cəlɔɔŋ səbot kənaət haəy
f.		look ñam kəfee aoy haəy tɨw	khñom ñam kəfee haəy

DRILL FOUR: Response

MODEL:	T:	khñom mɨn cɛh təsee tee	I don't know how to write.
	S:	əñcəŋ yóo móo khñom, khñom təsee aoy	In that case bring it to me, I'll write it for (you).
a.		khñom mɨn cɛh ñam sraa tee	əñcəŋ yóo móo khñom, khñom ñam aoy
b.		khñom mɨn cɛh thəə laan tee	əñcəŋ yóo móo khñom, khñom thəə aoy
c.		khñom mɨn cɛh baək raadyou tee	əñcəŋ yóo móo khñom, khñom baək aoy
d.		khñom mɨn cɛh praɛ səbot tee	əñcəŋ yóo móo khñom, khñom praɛ aoy
e.		khñom mɨn cɛh caˀ thnam tee	əñcəŋ yóo móo khñom, khñom caˀ aoy
f.		khñom mɨn cɛh məəl ɔŋglee tee	əñcəŋ yóo móo khñom, khñom məəl aoy

DRILL FIVE: Response

MODEL:	T:	look trəw aoy mee khum bɔh traa	You have to have the khum chief stamp it.
	S:	bɔh traa ruoc khñom thəə mɛc tiet?	After he stamps it, what else do I do?
a.		look trəw cəlɔɔŋ khlia nih	cəlɔɔŋ ruoc khñom thəə mɛc tiet?
b.		look trəw praɛ səphɨw nih	praɛ ruoc khñom thəə mɛc tiet?
c.		look trəw thəə cənaot nih	thəə ruoc khñom thəə mɛc tiet?
d.		look trəw tɨw saalaa srok	tɨw saalaa srok ruoc khñom thəə mɛc tiet?
e.		look trəw məəl səphɨw nih	məəl ruoc khñom thəə mɛc tiet?
f.		look trəw tiñ taɛm	tiñ ruoc khñom thəə mɛc tiet?

DRILL SIX: Substitution

MODEL:	T:	look bɔŋ luy pəmaan daəmbɛy thəə səbot kənaət? (rien khmaɛ)	How much do you pay to have a birth certificate made? (study Cambodian)
	S:	look bɔŋ luy pəmaan daəmbɛy rien khmaɛ?	How much do you pay to study Cambodian?

*a.	look bɔŋ luy pəmaan daəmbɛy rien khmaɛ?	(ruoc khluon) [to get even, be free from obligation]
b.	look bɔŋ luy pəmaan daəmbɛy ruoc khluon?	(coul srok nih)
c.	look bɔŋ luy pəmaan daəmbɛy coul srok nih?	(baan laan viñ)
d.	look bɔŋ luy pəmaan daəmbɛy baan laan viñ?	(rien baək laan)
e.	look bɔŋ luy pəmaan daəmbɛy rien baək laan?	(thəə səbot kənaət)
f.	look bɔŋ luy pəmaan daəmbɛy thəə səbot kənaət?	

DRILL SEVEN: Response

MODEL:	T:	khñom trəw bɔŋ ɛy khlah? (taɛm)		What do I have to pay for?
	S:	look bɔŋ taɛ thlay taɛm tee		You only have to pay for stamps.
a.		khñom trəw bɔŋ ɛy khlah?	(sraa)	look bɔŋ taɛ thlay sraa tee
b.		khñom trəw bɔŋ ɛy khlah?	(kon)	look bɔŋ taɛ thlay kon tee
c.		khñom trəw bɔŋ ɛy khlah?	(səphɨw)	look bɔŋ taɛ thlay səphɨw tee
d.		khñom trəw bɔŋ ɛy khlah?	(saŋ)	look bɔŋ taɛ thlay saŋ tee
e.		khñom trəw bɔŋ ɛy khlah?	(otaɛl)	look bɔŋ taɛ thlay otaɛl tee
f.		khñom trəw bɔŋ ɛy khlah?	(pətup)	look bɔŋ taɛ thlay pətup tee

DRILL EIGHT: Transformation

NOTE: Note that if more than one item is to be replaced the plural marker ខ្លះ /khlah/ must be used with the question word.

MODEL:	T:	khñom trəw bɔŋ thlay taɛm (taɛm)		I have to pay for the stamps.
	S:	khñom trəw bɔŋ thlay ɛy?		What do I have to pay for?
a.		cəvaay srok siiñee aoy look	(siiñee)	cəvaay srok thəə ɛy aoy knñom?
b.		look kruu pəyúl khlia nih tɨw koun səh	(koun səh)	look kruu pəyúl khlia nih tɨw néˀnaa?
c.		khñom tɨw leeŋ kəpúŋ caam	(kəpúŋ caam)	khñom tɨw leeŋ aɛnaa?
d.		mun khñom tɨw rien, khñom kao puk mót, doh thmiñ, muc tɨk, ñam baay	(kao puk mót, doh thmiñ, muc tɨk, ñam baay)	mun khñom tɨw rien, khñom thəə ɛy khlah?
e.		khñom mian laan muoy touc ciaŋ laan look	(touc ciaŋ laan look)	khñom mian laan muoy yaaŋ mɛc?
f.		khñom mɨn ñam baay prúh khñom khmian luy	(prúh khñom kmian luy)	haɛt ɛy baan cia khñom mɨn ñam baay?

DRILL NINE: Response

MODEL: T: khñom yóo tɨw aoy cəvaay srok siiñee tiet, mɛɛn tee? (cəvaay khaɛt pəchuoy khaɛt)

S: baat, ruoc yóo tɨw aoy cəvaay khaɛt rɨɨ pəchuoy khaɛt kɔɔ baan daɛ

T: I take it to the srok chief to sign also, don't I?

S: Yes, then you take it to either the provincial governor or the lieutenant governor.

*a. khñom trəw tɨw tiñ məhoup tiet, mɛɛn ɛy? (sraa - byɛɛ) [beer]
baat, ruoc haəy trəw tɨw tiñ sraa rɨɨ byɛɛ kɔɔ baan daɛ

b. khñom tɨw cuop look kruu tiet, mɛɛn tee? (look sok - niaŋ sothidaa)
baat, ruoc haəy tɨw cuop look sok rɨɨ niaŋ sothidaa kɔɔ baan daɛ

c. khñom daʔ knɔŋ pətup kót tiet, mɛɛn tee? (koun kót - pʔoun kót)
baat, ruoc haəy daʔ knɔŋ pətup koun kót rɨɨ pʔoun kót kɔɔ baan daɛ

d. khñom suo look tiet, mɛɛn tee? (əwpuk khñom - mədaay khñom)
baat, ruoc haəy suo əwpuk khñom rɨɨ mədaay khñom kɔɔ baan daɛ

e. khñom praɛ səbot look tiet, mɛɛn tee? (səphɨw nih - khlia nih)
baat, ruoc haəy praɛ səphɨw nih rɨɨ khlia nih kɔɔ baan daɛ

DRILL TEN: Response

MODEL: T: khñom yóo aoy néʔnaa siiñee? (pəchuoy khaɛt)

S: look yóo aoy pəchuoy khaɛt kɔɔ baan daɛ

T: To whom do I give it to sign?

S: It's all right if you take it to the lieutenant governor.

a. khñom tiñ ɛy tiet? (sraa)
look tiñ sraa kɔɔ baan daɛ

b. khñom tɨw cuop néʔnaa? (look saŋ)
look tɨw cuop look saŋ kɔɔ baan daɛ

c. khñom suo néʔnaa? (əwpuk khñom)
look suo əwpuk khñom kɔɔ baan daɛ

d. khñom praɛ ɛy tiet? (khlia nih)
look praɛ khlia nih kɔɔ baan daɛ

e. khñom məəl ɛy tiet? (ɔŋglee)
look məəl ɔŋglee kɔɔ baan daɛ

f. khñom tɨw aɛnaa tiet? saalaa)
look tɨw saalaa kɔɔ baan daɛ

Reading Passage

បញ្ជាក់ស៊ីញ៉េ

ធ្វើបញ្ជីជាតិយូរណាស់ហើយពិបាកផង ។ ធម្មតាយើងត្រូវការបីថ្ងៃយ៉ាងតិច បានយើងធ្វើហើយ គឺតាំងពីចម្លងទៅដល់ចប់ ។

ថ្ងៃទី១ យើងទៅសាលាឃុំដើម្បីសុំឲ្យស្មៀនចម្លង រួចសុំឲ្យមេឃុំស៊ីញ៉េនិងបោះត្រា ។ ជួនកាលយើងទិញតែមសម្រាប់បញ្ជីជាតិនៅនោះបានដែរ ។

ក្រោយពីនោះឬថ្ងៃទី២ យើងទៅសាលាស្រុកដើម្បីសុំឲ្យលោកចៅហ្វាយស្រុកស៊ីញ៉េបញ្ជាក់ស៊ីញ៉េរបស់លោកមេឃុំ ។ នៅកន្លែងនោះជួនកាលយើងត្រូវការមួយពីរថ្ងៃបើលោកចៅហ្វាយស្រុកមិនសូវរវល់ពេក ហើយសប្បាយចិត្ត ។

រួចពីនោះឬថ្ងៃទី៣ យើងយកក្រដាស់បញ្ជីជាតិទៅសាលាខេត្ត ។ ធម្មតាលោកចៅហ្វាយខេត្តមានការច្រើនណាស់ ហើយលោកភូឈួយខេត្តនិងស្មៀនក៏រវល់ណាស់ដែរ ។ យើងមិនអាចយកបញ្ជីជាតិទៅខ្លួនឯងបានទេ ។ នៅសាលាខេត្តក៏ដូចជានៅសាលាស្រុកដែរ គេមានអ្នកចាំទទួលសំបុត្រឬក្រដាស់ផ្សេងៗ ដើម្បីយកទៅជូនលោកៗទាំងអស់ក្នុងកន្លែងធ្វើការ ។ ដូច្នេះទម្រាំក្រដាស់បញ្ជីជាតិយើងទៅដល់តុស្មៀន យើងអស់ពេលបន្តិចហើយ ហើយទម្រាំស្មៀនមានពេលដើម្បីមើលរកខុសរកត្រូវពីស៊ីញ៉េរបស់លោកចៅហ្វាយស្រុក រួចយកទៅដាក់ជូនលោកចៅហ្វាយខេត្ត ឬ ភូឈួយដើម្បីស៊ីញ៉េបញ្ជាក់ថាស៊ីញ៉េនោះជាស៊ីញ៉េរបស់លោកចៅហ្វាយស្រុកពិតមែន យើងអស់ពេលច្រើនទៀត ។

ជួនកាលទម្រាំធ្វើបញ្ជីជាតិហើយ យើងអស់លុយជិះឡានទៅផ្ទះវិញ ។

VOCABULARY

aʔsɔɔ	អក្សរ	letter, character
bɔh	បោះ	to throw; to nail, to pound
bɔh traa	បោះត្រា	to stamp
bɔŋ luy	បង់លុយ	to pay
ɒyɛɛ	ប៊ីយ៉ែ	beer
caɛk cia	ចែកជា	divide up into, are divided into (L)
cəvaay	ចៅហ្វាយ	boss, chief, head
cəvaay khaɛt	ចៅហ្វាយខេត្ត	governor
cəvaay srok	ចៅហ្វាយស្រុក	chief of srok
douc chnɛh	ដូច្នេះ	therefore
néʔ krɔɔ	អ្នកក្រ	poor person, the poor (L)
néʔ mian	អ្នកមាន	rich person, the rich (L)
nimuoy nimuoy	និមួយៗ	each (L)

pəcéʔ	បញ្ជាក់	to certify, to attest, to verify; to show, to prove (R)
pəchuoy khaɛt	ភូឈួយខេត្ត	lieutenant governor
phseeŋ	ផ្សេង	different (R)
phseeŋ phseeŋ	ផ្សេងៗ	different, various (L)
ruoc khluon	រួចខ្លួន	to be free from obligation, to be even
sələk	សន្លឹក	sheet, page (L)
smien	ស្មៀន	secretary
taɛm	តែមប្រិ៍	stamp
thlay	ថ្លៃ	the cost of (L)
tii kroŋ	ទីក្រុង	city (L)
yaaŋ mɛc	យ៉ាងម៉េច	how

Aerial view of Phnom Penh and the intersection of the Mekong, Bassac, and Tonle Sap Rivers

LESSON TWENTY-SEVEN

DIALOGUE

1.	maw - khñom coŋ thəə kaat muoy, khñom trəw thəə mɛc khlah?	I want to have an ID card made. What do I have to do?
	ruup	image, picture, form
	thoot	to photograph, to record
	ruup thoot	picture, photograph
	sələk	(classifier for pieces of paper and things that come in sheets) (Cf. Drill 2)
	kədah kaat	ID form
2.	saw - look trəw mian ruup thoot pii sələk nɨŋ kədah kaat mə sələk	You have to have two pictures and an ID form.
3.	maw - khñom tɨw tiñ kədah kaat aɛnaa təh?	Where do I go to buy the ID card form?
	krup	each, every, (any)
4.	saw - nɨw krup haaŋ lúʔ səphɨw téŋ ɔh	In any book store.
5.	maw - kee trəw kaa səbot kənaət khñom eh?	Do they need my birth certificate?
	pəmpiñ	to fill
6.	saw - baat, haəy look trəw pəmpiñ kədah kaat aoy həh təh	Yes, and you have to finish filling out the ID form.
7.	maw - khñom trəw kaa siiñee eh?	Do I need to sign it?
	kom aal tón	not yet, don't hurry to...
	phdət	to imprint, to print
	meeday	thumb
	phdət meeday	to fingerprint
8.	saw - baat, taɛ kom aal tón phdət meeday	Yes, but don't fingerprint it yet.

១. ម៉ៅ ខ្ញុំចង់ធ្វើកាតមួយ ខ្ញុំត្រូវធ្វើម៉េចខ្លះ? ។
២. សៅ លោកត្រូវមានរូបថតពីរសន្លឹក និងក្រដាសកាតមួយសន្លឹក ។
៣. ម៉ៅ ខ្ញុំទៅទិញក្រដាសកាតឯណាទៅ? ។
៤. សៅ នៅគ្រប់ហាងលក់សៀវភៅទាំងអស់ ។
៥. ម៉ៅ គេត្រូវការសំបុត្រកំណើតខ្ញុំទេ? ។
៦. សៅ បាទ ហើយលោកត្រូវបំពេញក្រដាសកាតឲយហើយទៅ ។
៧. ម៉ៅ ខ្ញុំត្រូវការស៊ីញ៉េទេ? ។
៨. សៅ បាទ តែកុំអាលទាន់ផ្ដិតមេដៃ ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. In Lesson 16 you learned that Cambodian does not have a passive construction, though it has some sentences that are translated into English with a passive verb. You saw that a verb like ធ្វើ /thəə/ 'do, make' can sometimes be translated as 'be done, be made.' In this lesson you can see that in the right contexts certain verbs can also have a causative meaning, that is 'to have (someone) do something.' This is particularly common with verbs that describe common services, e.g. haircuts, laundering, repairs. Thus in sentence 1 of the dialogue ធ្វើកាត /thəə kaat/ is 'to have a card made.' (Cf. also V.1 for further discussion.)

1. យ៉ាងម៉េច /yaaŋ mɛc/ and ម៉េច /mɛc/ both mean 'how.' They may be used interchangeably.

3. The word ទៅ /təh/ at the end of this sentence conveys a sense of continued action. It gives a meaning something like 'from here I go on to...' For example ខ្ញុំលេងហើយក៏ខ្ញុំចេញទៅ។

   khñom leeŋ haəy kɔɔ khñom cəñ təh

   After I play I leave.

4. Both words for 'every,' រាល់ /rɔ́l/ and គ្រប់ /krup/, break the usual rule for nominal attribution and occur before the word they modify. They differ in that រាល់ /rɔ́l/ is generally used with time words, e.g. រាល់ថ្ងៃ /rɔ́l ŋay/ 'every day,' while គ្រប់ /krup/ can be used with any noun but is usually not used with time words, e.g. គ្រប់យ៉ាង /krup yaaŋ/ 'every way.' The word ទាំងអស់/téŋ ɔh/ 'all' at the end of this sentence is redundant and could be omitted with no change of meaning.

4. The phrase ហាងលក់សៀវភៅ/haaŋ lúʔ səphɨw/ is translated 'bookstore,' but in reality it contains an adjective clause: 'store (that) sells books.' Other adjective clauses can be handled in the same way, e.g.,

   នេះជាបង់យើងរក។

   nih cia bɔŋ yəəŋ róo

   This is the bank we're looking for.

   There are more examples of this kind of construction in Drill 3.

5. Probably the most common way of handling a situation that would often require a passive in English is to use an active sentence with an indefinite subject គេ /kee/ 'they.' Thus sentence 5, which reads:

គេត្រូវការសំបុត្រកំណើតទេ?
kee trəw kaa səbot kənaət khñom eh

can be translated either as 'Do they need my birth certificate?' or as 'Is my birth certificate needed?'

DRILLS

DRILL NO.

6. As an adverbial មុន /mun/ means 'first' (in sequence), e.g.,

   អ្នកណាចង់ទៅមុន?
   né?naa cɔŋ tɨw mun?

   Who wants to go first?

8. The word ងអាល /ŋ?aal/ means 'then.'

10. សឹម /səm/ means 'not until, only then.' It indicates that the first clause is a precondition for the second clause. It is similar in meaning to បាន /baan/ not until' (cf. Lesson 17), except that សឹម /səm/ can be used in commands, while បាន /baan/ is not so used. While បាន /baan/ can be used with or without a change of subject, សឹម /səm/ can be used only when there is no change of subject between the first and second clauses. For example:

    ខ្ញុំធ្វើបាយហើយបានវាញ៉ាំ។
    khñom thəə baay haəy baan via ñam

    We won't eat until I've finished cooking.

    ខ្ញុំធ្វើបាយហើយសឹមញ៉ាំ ខ្ញុំធ្វើបាយហើយបានញ៉ាំ។
    khñom thəə baay haəy səm ñam (or) khñom thəə baay haəy baan ñam

    I finish cooking before I eat. (I don't eat until I've finished cooking.)

DRILLS

DRILL ONE. Transformation

MODEL. T.	khñom cɔŋ thəə kaat muoy	I want to have an ID card made.
S.	look cɔŋ thəə kaat pəmaan?	How many cards do you want to make?
a.	khñom cɔŋ thəə kaat muoy	look cɔŋ thəə kaat pəmaan?
b.	look trəw mian ruup thɔɔt pii sələk	khñom trəw mian ruup thɔɔt pəmaan sələk?
c.	khñom tiñ səphɨw pram	look tiñ səphɨw pəmaan?
d.	khñom mian koun səh bɛy né?	look mian koun səh pəmaan né? ?
e.	laan nih thlay bɛy pón riel	laan nih thlay pəmaan riel?
f.	maoŋ pram khñom tɨw phtéh	maoŋ pəmaan look tɨw phtéh?

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: kee trəw kaa ruup thɔɔt (pii) They need pictures.

S: khñom trəw mian ruup thɔɔt pii sələk I have to have two pictures.

a. kee trəw kaa kədah təsee (pram) khñom trəw mian kədah təsee pram sələk

b. kee trəw kaa səbot kənaət (bɛy) khñom trəw mian səbot kənaət bɛy sələk

c. kee trəw kaa kədah mə doulaa (buon) khñom trəw mian kədah mə doulaa buon sələk

*d. kee trəw kaa kdaa [board, plank] (pii) khñom trəw mian kdaa pii sələk

e. kee trəw kaa kədah kaat (muoy) khñom trəw mian kədah kaat mə sələk

f. kee trəw kaa ruup thɔɔt (muoy) khñom trəw mian ruup thɔɔt mə sələk

DRILL THREE: Response

MODEL: T: khñom siiñee cuun look baan eh?

S: tee, kmian néʔnaa siiñee aoy khñom baan eh

T: Can I sign it for you?

S: No, there is nobody who can sign it for me.

a. khñom baək luy cuun look baan eh? tee, kmian néʔnaa baək luy aoy khñom baan eh

b. look sɔk pərien cuun look baan eh? tee, kmian néʔnaa pərien aoy khñom baan eh

c. khñom yóo səbot cuun look baan eh? tee, kmian néʔnaa yóo səbot aoy khñom baan eh

d. khñom tiñ sraa cuun look baan eh? tee, kmian néʔnaa tiñ sraa aoy khñom baan eh

e. look kruu praɛ səbot nih cuun look baan eh? tee, kmian néʔnaa praɛ səbot nih aoy khñom baan eh

f. khñom cuoy look baan eh? tee, kmian néʔnaa cuoy khñom baan eh

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: tɨw tiñ kədah kaat aɛnaa təh? (haaŋ lúʔ səphɨw)

S: nɨw krup haaŋ lúʔ səphɨw téŋ ɔh

T: Where do I go to buy an ID card form?

S: In any book store.

a. khñom tɨw tiñ ruup thɔɔt aɛnaa təh? (haaŋ lúʔ thnam) nɨw krup haaŋ lúʔ thnam téŋ ɔh

b. khñom tɨw tiñ səbot aɛnaa təh? (kəlaɛŋ) nɨw krup kəlaɛŋ téŋ ɔh

c. look pərien aɛnaa khlah təh? (saalaa) nɨw krup saalaa téŋ ɔh

d. look mian luy nɨw aɛnaa khlah təh? (bɔŋ) nɨw krup bɔŋ téŋ ɔh

e. khñom tɨw tiñ taɛm aɛnaa təh? (poh) nɨw krup poh téŋ ɔh

*f. khñom tɨw tiñ mɔŋdaa aɛnaa təh? [money order] (bɔŋ) nɨw krup bɔŋ téŋ ɔh

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: khñom trəw pəmpiñ ɛy tiet? (kədah kaat)
S: look trəw pəmpiñ kədah kaat aoy haəy təh
T: What else do I have to fill out? (ID card form)
S: You have to finish filling out the ID card form.

a. khñom trəw tiñ ɛy tiet? (səbot kəpal həh)
look trəw tiñ səbot kəpal həh aoy haəy təh

b. khñom trəw thəə ɛy tiet? (baay ñam)
look trəw thəə baay ñam aoy haəy təh

c. khñom trəw riep cɔm ɛy tiet? (kəlaɛŋ)
look trəw riep cɔm kəlaɛŋ aoy haəy təh

d. khñom trəw pərien ɛy tiet? (təsee)
look trəw pərien təsee aoy haəy təh

e. khñom trəw praɛ ɛy tiet? (səbot nuh)
look trəw praɛ səbot nuh aoy haəy təh

f. khñom trəw cəlɔɔŋ ɛy tiet? (kaat nih)
look trəw cəlɔɔŋ kaat nih aoy haəy təh

DRILL SIX: Response

MODEL: T: khñom cɔŋ phdət meeday (siiñee)
S: kom aal tón phdət meeday look trəw siiñee mun
T: I want to fingerprint it.
S: Don't fingerprint it yet; you have to sign first.

a. khñom cɔŋ ñam baay (muc tɨk)
kom aal tón ñam baay, look trəw muc tɨk mun

b. khñom cɔŋ rien təsee (rien niyiey)
kom aal tón rien təsee, look trəw rien niyiey mun

c. khñom cɔŋ tiñ səbot kon (suo kee)
kom aal tón tiñ səbot kon, look trəw suo kee mun

d. khñom cɔŋ praɛ khlia nih (cəlɔɔŋ)
kom aal tón praɛ khlia nih, look trəw cəlɔɔŋ mun

e. khñom cɔŋ tɨw phtéh (ñam sraa)
kom aal tón tɨw phtéh, look trəw ñam sraa mun

f. khñom cɔŋ thəə laan ɛyləw (tɨw məəl kon)
kom aal tón thəə laan ɛyləw, look trəw tɨw məəl kon mun

DRILL SEVEN: Response

MODEL:	T:	khñom trəw məəl səphɨw taɛ muoy tee	I only have to read one book.
	S:	tee, look trəw məəl səphɨw téŋ ɔh	No, you have to read all the books.
a.		khñom trəw praɛ taɛ səbot nih tee	tee, look trəw praɛ səbot téŋ ɔh
b.		khñom trəw suo koun səh taɛ mənéˀ tee	tee, look trəw suo koun səh téŋ ɔh
c.		khñom trəw tiñ ruup thɔɔt taɛ mə sələk tee	tee, look trəw tiñ ruup thɔɔt téŋ ɔh
d.		khñom trəw aoy luy look taɛ mə doulaa tee	tee, look trəw aoy luy khñom téŋ ɔh
e.		khñom trəw suo haaŋ lúˀ səphɨw taɛ muoy tee	tee, look trəw suo haaŋ lúˀ səphɨw téŋ ɔh
f.		khñom trəw ñam taɛ muoy tee	tee, look trəw ñam téŋ ɔh

DRILL EIGHT: Response

MODEL:	T:	khñom cɔŋ phdət meeday	(siiñee)	I want to fingerprint it.
	S:	siiñee aoy haəy təh, ŋˀaal phdət meeday		Finish signing it, then fingerprint it.
a.		khñom ñam baay	(muc tɨk)	muc tɨk aoy haəy təh, ŋˀaal ñam baay
b.		khñom cɔŋ rien təsee	(rien niyiey)	rien niyiey aoy haəy təh, ŋˀaal rien təsee
c.		khñom cɔŋ praɛ khlia nih	(cəlɔɔŋ)	cəlɔɔŋ aoy haəy təh, ŋˀaal praɛ khlia nih
d.		khñom tiñ səbot kon	(suo kee)	suo kee aoy haəy təh, ŋˀaal tiñ səbot kon
e.		khñom cɔŋ tɨw phtéh	(ñam sraa)	ñam sraa aoy haəy təh, ŋˀaal tɨw phtéh
f.		khñom cɔŋ tɨw deek	(ñam baay)	ñam baay aoy haəy təh, ŋˀaal tɨw deek

DRILL NINE: Response

MODEL:	T:	khñom trəw kaa siiñee teh?	(phdət meeday)	Do I need to sign it?
	S:	look siiñee haəy phdət meeday tiet		You sign and also fingerprint it.
a.		khñom trəw kaa məəl teh?	(cəlɔɔŋ)	look məəl haəy cəlɔɔŋ tiet
b.		khñom trəw kaa cəlɔɔŋ teh?	(praɛ)	look cəlɔɔŋ haəy praɛ tiet
c.		khñom trəw kaa təsee teh?	(məəl)	look təsee haəy məəl tiet
d.		khñom trəw kaa muc tɨk teh?	(ñam baay)	look muc tɨk haəy ñam baay tiet
e.		khñom trəw kaa tiñ mɔŋdaa teh?	(phñaə)	look tiñ mɔŋdaa haəy phñaə tiet
f.		khñom trəw kaa tiñ taɛm teh?	(tiñ kədah təsee)	look tiñ taɛm haəy tiñ kədah təsee tiet

DRILL TEN: Extension

MODEL: T:	kom aal ñam baay	(muc tɨk)	Don't eat yet.
S:	muc tɨk sən, səm ñam baay		Take a shower first, then eat. (Take a shower first before eating.)
a.	kom aal tɨw məəl kón	(ñam baay)	ñam baay sən, səm tɨw məəl kón
b.	kom aal praɛ	(cəlɔɔŋ)	cəlɔɔŋ sən, səm praɛ
c.	kom aal tɨw phtéh	(cuop puoˀmaaˀ)	cuop puoˀmaaˀ sən, səm tɨw phtéh
d.	kom aal siiñee	(məəl)	məəl sən, səm siiñee
e.	kom aal tiñ	(suo thlay)	suo thlay sən, səm tiñ
f.	kom aal aoy tɨw cəvaay khaɛt	(pəmpiñ)	pəmpiñ sən, səm aoy tɨw cəvaay khaɛt

Reading Passage

ផ្ញើកាត

មនុស្សភាគច្រើននៅស្រែគ្មានកាតទេ។

នៅខេត្តនិមួយៗ មានកន្លែងផ្ញើកាតតែមួយទេ គឺនៅជាមួយសាលាខេត្ត ឬនៅជិតនោះ។ ពីភូមិខ្លះ គេអាចដើរទៅបាន តែពីភូមិខ្លះទៀតដែលគេមិនអាចដើរទៅបាន គេត្រូវមានលុយខ្លះដើម្បីជិះទៅ។

ដូច្នេះអ្នកដែលនៅភូមិឆ្ងាយពីសាលាខេត្ត មិនគ្រាន់តែត្រូវមានលុយសម្រាប់រ៉ូបជីត តែម និងក្រដាសកាត ហើយនិងសម្រាប់ឲ្យអ្នកជួយផ្ញើកាតនោះឲ្យទេ ត្រូវមានលុយសម្រាប់ជិះ និងបរិភោគតាមផ្លូវដែរ

អ្នកស្រែជិតគ្រប់គ្នាគិតតែរកដើម្បីរស់ មិនសូវគិតពីអ្វីទៀតទេ។ ហើយរឿងផ្ញើកាតនេះជារឿងមួយដែលមនុស្សជិតទាំងអស់នោះគិតថាមិនសំខាន់ណាស់។ គេមិនដឹងយកកាតនោះមកធ្វើអ្វី បើបងប្អូន ម្ដាយឪពុកឬអ្នកជិតខាងគ្មានកាតដែរ ហើយគេមិនដែលមានរឿងអីកើតមកពីរឿងគ្មានកាតនោះណោះដែរ។

អ្នកស្រែខ្លះមិនចេះអក្សរទេ ហើយក្រណាស់ថែមទៀតផង។ ខ្លះរកមួយឆ្នាំមិនបានលុយដើម្បីផ្ញើកាតផង។ ដូច្នេះរឿងផ្ញើកាតសម្រាប់អ្នកស្រែនោះអស់លុយច្រើនពេក។

VOCABULARY

əw	ឪ	father (L)
kdaa	ក្ដា	sheet of board, plank
kədah kaat	ក្រដាសកាត	identification card form
kom aal	កុំអាល	not yet, don't hurry to
krup	គ្រប់	every, each, (any)
meeday	មេដៃ	thumb
mɔŋdaa	មង់ដាត៍	money order
néʔ aɛŋ	អ្នកឯង	you (L)
ŋʔaal	នឹងអាល	then
phdət	ផ្ដិត	to print, to imprint
phdət meeday	ផ្ដិតមេដៃ	to fingerprint
pəmpiñ	បំពេញ	to fill
poh	ប៉ុស្ដិ៍	post office
róo	រក	to make (a living) (R)
ruup	រូប	image, picture, form
ruup thɔɔt	រូបថត	picture
sələk	សន្លឹក	classifier for sheetlike objects, papers
səm	សឹម	not...until, only then, before...-ing
thɔɔt	ថត	to photograph, to record

City apartments over shops, Phnom Penh

LESSON TWENTY-EIGHT

DIALOGUE

1. maw - o! khñom trəw phdət meeday phooŋ?	Oh! Do I have to fingerprint it too?
mian pəyaoc	to be useful, important, interesting
siiñee	signature; to sign
2. saw - baat, prúh via mian pəyaoc ciaŋ siiñee	Yes, because it's more useful than a signature.
klaɛŋ klaay	to forge
..., məə təh	perhaps, maybe
3. maw - pəhaɛl kee khlaac né?naa klaɛŋ klaay siiñee khñom məə təh?	Perhaps they are afraid that someone may forge my signature.
səkat	political division
mee səkat	chief of a səkat
kbaɛ	next to, near
staad	stadium
4. saw - ruoc, look yóo tɨw mee səkat leek pii, prúh look nɨw kbaɛ staad	Then take it to the chief of the 2nd quarter, because you live near the stadium.
taə	(introduces a question)
pəlih	police
5. maw - taə khñom trəw tɨw kəlaɛŋ pəlih tee?	Do I have to go to the police station?
kroŋ	city
cəvaay kroŋ	city chief, mayor
6. saw - teeh, look yóo tɨw aoy cəvaay kroŋ siiñee nɨŋ boh traa aoy, baan həh	No, you take it to the city chief to sign and stamp, that's all.

១. ម៉ៅ អូ ខ្ញុំត្រូវផ្តិតមេដៃផង ? ។
២. សៅ បាទ ព្រោះវាមានប្រយោជន៍ជាងស៊ីញ្ញេ ។
៣. ម៉ៅ ប្រហែលគេខ្លាចអ្នកណាក្លែងក្លាយស៊ីញ្ញេខ្ញុំ មើលទៅ? ។
៤. សៅ រួចលោកយកទៅមេសង្កាត់លេខ ២ ព្រោះលោកនៅក្បែរ
ស្តាត ។
៥. ម៉ៅ តើខ្ញុំត្រូវទៅកន្លែងប៉ូលីសទេ ? ។
៦. សៅ ទេ លោកយកទៅឲ្យចៅហ្វាយក្រុងស៊ីញ្ញេ នឹងបោះត្រាឲ្យ
បានហើយ ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

2. Note the use of វា /via/ to refer to 'the act of fingerprinting.' The use of វា /via/ 'it' to refer to an action is characteristic of spoken usage; in writing វា /via/ is limited to reference to people, animals, and things.

5. តើ /taə/ may introduce any question. However, it is considerably more frequent in formal, especially written, usage than in casual or intimate style.

6. Note that the chief executive of a city differs from the mayor of a U.S. town or city in that he is an appointed civil servant, not an elected official. Provincial and district governors are also appointed civil servants; Cambodians elect only town, village, and hamlet mayors and National Assemblymen.

DRILLS

DRILL NO.

5. The word ស្មាន /smaan/ is 'to think' in the sense of 'to guess, to speculate.' It is to be contrasted with គិត /kɨt/, which is 'to think' in the sense of 'to cogitate, to use the intellect.' Yet another word for 'to think' is នឹក /nɨk/, which means 'to visualize, to imagine, to recall.'

7. Note that there are many examples in this drill of a verb used in an active construction with a causative meaning, as described in Lesson 27. In Drill 8 the causative and active meanings are contrasted in the teacher's and student's sentences.

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL:	T:	khñom trəw siiñee viñ	(phdət meeday)	I have to sign instead.
	S:	phdət meeday mian pəyaoc ciaŋ siiñee		Fingerprinting is more important than signing.
a.		khñom trəw tɨw məəl kon viñ	(məəl səphɨw)	məəl səphɨw mian pəyaoc ciaŋ tɨw məəl kon
b.		khñom trəw tɨw leeŋ bie viñ	(ñam baay cən)	ñam baay cən mian pəyaoc ciaŋ tɨw leeŋ bie
c.		khñom trəw aoy tɨw kót viñ	(aoy móo khñom)	aoy móo khñom mian pəyaoc ciaŋ aoy tɨw kót
d.		khñom trəw rien niyiey viñ	(rien praɛ)	rien praɛ mian pəyaoc ciaŋ rien niyiey
*e.		khñom trəw aoy kót khcɛy viñ [to borrow]	(daʔ knoŋ bɔŋ)	daʔ knoŋ bɔŋ mian pəyaoc ciaŋ aoy kót khcɛy
f.		khñom trəw tɨw rien viñ	(daə leeŋ)	daə leeŋ mian pəyaoc ciaŋ tɨw rien

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T:	kee klaɛŋ klaay siiñee khñom	They forge my signature.
S:	khñom khlaac kee klaɛŋ klaay siiñee khñom	I am afraid that they'll forge my signature.
*a.	kee mɨn sɔɔŋ luy khñom [to repay]	khñom khlaac kee mɨn sɔɔŋ luy khñom
b.	koun səh mɨn móo saalaa	khñom khlaac koun səh mɨn móo saalaa
c.	look mɨn aoy khñom khcɛy luy	khñom khlaac look mɨn aoy khñom khcɛy luy
d.	əwpuk mədaay khñom mɨn aoy daə leeŋ	khñom khlaac əwpuk mədaay khñom mɨn aoy daə leeŋ
e.	mee səkat mɨn siiñee aoy khñom	khñom khlaac mee səkat mɨn siiñee aoy khñom
f.	khñom kmian luy sɔɔŋ	khñom khlaac khñom kmian luy sɔɔŋ

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T:	cəvaay kroŋ siiñee aoy khñom	The city chief will sign it for me.
S:	cəvaay kroŋ mɨn siiñee aoy look tee, məə təh	The city chief probably won't sign it for you.
a.	bɔŋ aoy khñom khcɛy luy	bɔŋ mɨn aoy look khcɛy luy tee, məə təh
*b.	look cəpéʔ luy khñom [to owe]	khñom mɨn cəpéʔ luy look tee, məə təh
c.	khñom khcɛy luy look	look mɨn khcɛy luy khñom tee, məə təh
d.	khñom sɔɔŋ luy look	look mɨn sɔɔŋ luy khñom tee, məə təh
e.	khñom tɨw saalaa rien ŋay nih	look mɨn tɨw saalaa rien ŋay nih tee, məə təh
f.	khñom trəw tɨw kəlaɛŋ pəlih	look mɨn trəw tɨw kəlaɛŋ pəlih tee, məə təh

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T:	khñom trəw tɨw kəlaɛŋ pəlih	I have to go to the police station.
S:	taə look trəw tɨw kəlaɛŋ pəlih tee?	Do you have to go to the police station?
a.	khñom yóo tɨw aoy cəvaay kroŋ	taə look yóo tɨw aoy cəvaay kroŋ tee?
b.	khñom trəw aoy luy kót	taə look trəw aoy luy kót tee?
c.	khñom khcɛy luy look	taə look khcɛy luy khñom tee?
d.	khñom trəw kaa səbot kənaət	taə look trəw kaa səbot kənaət tee?
e.	khñom tɨw tiñ taɛm	taə look tɨw tiñ taɛm tee?
f.	khñom tɨw ñam baay cən	taə look tɨw ñam baay cən tee?

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T:	khñom tɨw kəlaɛŋ pəlih	I'm going to the police station.
S:	khñom smaan thaa look mɨn hian tɨw kəlaɛŋ pəlih tee	I think that you don't dare go to the police station.
a.	khñom suo əwpuk khñom	khñom smaan thaa look mɨn hian suo əwpuk look tee
b.	khñom khcɛy luy bɔŋ	khñom smaan thaa look mɨn hian khcɛy luy bɔŋ tee
c.	khñom tɨw cuop cəvaay krɔŋ	khñom smaan thaa look mɨn hian tɨw cuop cəvaaŋ krɔŋ tee
d.	khñom khlaɛŋ khlaay siiñee look	khñom smaan thaa look mɨn hian khlaɛŋ khlaay siiñee khñom tee
e.	khñom daə leeŋ yup mənéʔ aɛŋ	khñom smaan thaa look mɨn hian daə leeŋ yup mənéʔ aɛŋ tee
f.	khñom siiñee aoy look	khñom smaan thaa look mɨn hian siiñee aoy khñom tee

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T:	khñom mɨn hian tɨw kəlaɛŋ pəlih tee	I don't dare go to the police station.
S:	baə look hian, look tɨw aoy khñom phɔɔŋ	If you dare, go for me, will you?
a.	khñom mɨn hian suo əwpuk khñom tee	baə look hian, look suo aoy khñom phɔɔŋ
b.	khñom mɨn hian khcɛy luy bɔŋ tee	baə look hian, look khcɛy aoy khñom phɔɔŋ
c.	khñom mɨn hian tɨw cuop cəvaay krɔŋ tee	baə look hian, look tɨw cuop aoy khñom phɔɔŋ
d.	khñom mɨn hian khlaɛŋ khlaay siiñee tee	baə look hian, look khlaɛŋ khlaay aoy khñom phɔɔŋ
e.	khñom mɨn hian siiñee aoy look tee	baə look hian, look siiñee aoy khñom phɔɔŋ
f.	khñom mɨn hian təsee səbot tɨw kót tee	baə look hian, look təsee aoy khñom phɔɔŋ

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T:	ŋay nih, look thəə ɛy? (bɔh traa kaat)	Today, what are you going to do?
S:	khñom cɔŋ tɨw bɔh traa kaat	I want to go to have my ID card stamped.
*a.	ŋay nih, look thəə ɛy? (kat sɔʔ) [cut the hair]	khñom cɔŋ tɨw kat sɔʔ
*b.	ŋay nih, look thəə ɛy? (dɔɔʔ thmiñ muoy) [to pull out]	khñom cɔŋ tɨw dɔɔʔ thmiñ muoy
*c.	ŋay nih, look thəə ɛy? (thɔɔt ruup) [to photograph]	khñom cɔŋ tɨw thɔɔt ruup

*d.	ŋay nih, look thəə ɛy?	(daʔ thmiñ) [to have a false tooth put in]	khñom coŋ tɨw daʔ thmiñ
**e.	ŋay nih, kaññaa thəə ɛy?	(ut sɔʔ) [to press (clothing)] [to set hair]	khñom coŋ tɨw ut sɔʔ
*f.	ŋay nih, kaññaa thəə ɛy?	(thəə kəcɔɔʔ day) [fingernail]	khñom coŋ tɨw thəə kəcɔɔʔ day

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: khñom tɨw boh traa kaat(cəvaay kroŋ) I'll go to have my ID card stamped.

S: cəvaay kroŋ boh traa kaat aoy khñom The mayor will stamp my ID card for me.

a.	khñom tɨw kat sɔʔ	(əwpuk khñom)	əwpuk khñom kat sɔʔ aoy khñom
b.	pəpún khñom tɨw ut sɔʔ	(look srɛy touraa)	look srɛy touraa ut sɔʔ aoy kót
c.	khñom tɨw thəə thmiñ	(kruu pɛɛt sareet)	kruu pɛɛt sareet thəə thmiñ aoy khñom
d.	khñom tɨw dɔɔʔ thmiñ	(kruu pɛɛt sareet)	kruu pɛɛt sareet dɔɔʔ thmiñ aoy khñom
e.	khñom tɨw thɔɔt ruup thəə kaat	(look maw)	look maw thɔɔt ruup aoy khñom
*f.	pəpún khñom tɨw thəə sɔʔ [to do someone's hair]	(niaŋ niarii)	niaŋ niarii thəə sɔʔ aoy kót

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: cəvaay kroŋ boh traa kaat aoy khñom The city chief stamped the ID card for me.

S: cəvaay kroŋ thəə ɛy cuun look? What did the city chief do for you?

a.	əwpuk khñom kat sɔʔ aoy khñom	əwpuk look thəə ɛy cuun look?
b.	look srɛy touraa ut sɔʔ cuun kót	look srɛy touraa thəə ɛy cuun kót?
c.	kruu pɛɛt sareet thəə thmiñ aoy khñom	kruu pɛɛt sareet thəə ɛy cuun look?
d.	kruu pɛɛt sareet dɔɔk thmiñ aoy khñom	kruu pɛɛt sareet thəə ɛy cuun look?
e.	look maw thɔɔt ruup aoy khñom	look maw thəə ɛy cuun look
f.	niaŋ niarii thəə sɔʔ aoy pəpún khñom	niaŋ niarii thəə ɛy cuun pəpún look?

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: khñom thəə sɔʔ pəpún khñom (kat sɔʔ) I do my wife's hair. (cut hair)

S: khñom kat sɔʔ pəpún khñom I cut my wife's hair.

a. khñom kat sɔʔ pəpún khñom (cəpéʔ luy)

b. khñom cəpéʔ luy pəpún khñom (dɔɔʔ thmiñ)

c. khñom dɔɔʔ thmiñ pəpún khñom (khcɛy luy)

d. khñom khcɛy luy pəpún khñom (aoy luy)

e. khñom aoy luy pəpún khñom (sɔɔŋ luy)

f. khñom sɔɔŋ luy pəpún khñom

Reading Passage

ក្រុងនិងខេត្ត

ក្រុងក៏សំខាន់ដូចខេត្តដែរ តែក្រុងជាទីក្រុងមួយដែលមានសាលាក្រុងនិងសាលាឃុំ ហើយខេត្តជាស្រុកមួយដែលមានសាលាខេត្ត សាលាស្រុកនិងសាលាឃុំ។ ដូច្នេះនៅក្រុងគ្មានសាលាស្រុក គឺកន្លែងដែលចៅហ្វាយស្រុកធ្វើការទេ។ តែមានសាលាឃុំ គឺកន្លែងដែលមេឃុំ ឬជួនកាលហៅថាមេសង្កាត់ធ្វើការ។

ធម្មតានៅក្នុងឃុំត្រូវមានសាលាឃុំ ហើយនៅក្នុងសង្កាត់ត្រូវមានសាលាឈ្មោះថាសាលាសង្កាត់ តែសង្កាត់ជាឃុំមួយនៅក្នុងក្រុង ហេតុនេះហើយបានជាសាលានៅក្នុងសង្កាត់ តាមយើងនិយាយ ហៅថាសាលាឃុំវិញ។ តែពេលថ្មីៗនេះ អ្នកខ្លះជួនកាលហៅថាសាលាសង្កាត់ដែរ។ យើងស្តាប់បានហើយ យើងយល់ថាពាក្យនោះត្រូវជាងពាក្យសាលាឃុំផង។

ឥឡូវនេះនៅស្រុកខ្មែរយើងមានក្រុងច្រើនហើយ ដូចជាក្រុងភ្នំពេញនៅក្នុងខេត្តកណ្តាល ក្រុងកែប ក្រុងកំពង់សោមនិងក្រុងបូកគោនៅក្នុងខេត្តកំពត ហើយនិងក្រុងគិរីរម្យនៅក្នុងខេត្តកំពង់ស្ពឺ។

House in Phnom Penh

VOCABULARY

aoy khcɛy	ឲ្យខ្ចី	to loan, to lend
cəpéˀ	ជំពាក់	to owe
cəvaay kroŋ	ចៅហ្វាយក្រុង	city governor, mayor
daˀ thmiñ	ដាក់ធ្មេញ	to bridge a tooth, have a new tooth put in
dɔɔˀ thmiñ	ដកធ្មេញ	to extract a tooth, to pull a tooth
hian	ហ៊ាន	to dare
kaat	កាត	card, credit card (L)
kat	កាត់	to cut
kat sɔˀ	កាត់សក់	to have a haircut, to cut hair
kbaɛ	ក្បែរ	next to, near
kəcɔɔˀ day	ក្រចកដៃ	fingernail
khcɛy	ខ្ចី	to borrow
klaɛŋ klaay	ក្លែងក្លាយ	to forge (a signature)
knia	គ្នា	me, I (informal) (L)
mee səkat	មេសង្កាត់	chief of a səkat
..., məə təh ...	មើលទៅ	perhaps, probably
mian	មាន	to exist (L)
mian pəyaoc	មានប្រយោជន៍	useful, important, interesting
pəlih	ប៉ូលិស	police
səkat	សង្កាត់	a political division
sˀɛy kɔɔ (kót) mian daɛ	ស្អីក៏(គាត់)មានដែរ	he has everything (L)
sɔɔŋ	សង	to repay
staad	ស្តាត	stadium
taə	តើ	introduces a question
thəə sɔˀ	ធ្វើសក់	to do someone's hair
thɔɔt ruup	ថតរូប	to take a picture
ut	អ៊ុត	to press (cloth)
ut sɔˀ	អ៊ុតសក់	to curl the hair, to set the hair

LESSON TWENTY-NINE

DIALOGUE

əñcəəñ	to invite; please (go ahead); (honorific preverbal particle)
dɔl vɛɛn	to be one's turn
1. maw - som əñcəəñ! dɔl vɛɛn look həh	Please (go ahead); it's your turn.
ŋkuy	to sit
tənaa	where
2. tom - baat, khñom tə ŋkuy tənaa?	Yes, where do I go sit?
ləbiep	style, way; system; manner
3. maw - kawʔɛy kədaal. mɛc! look cɔŋ kat ləbiep mɛc?	The middle chair. Well! How do you want your hair cut?
aoy taɛ	as long as, so that (contingent on)
sɔm	to be becoming, suitable
4. tom - oh! yaaŋ mɛc kɔɔ baan daɛ, aoy taɛ sɔm	Oh! Any way will do, as long as it'll be becoming.
tuk	to keep
cəəŋ sɔʔ	sideburn
5. maw - look cɔŋ tuk cəəŋ sɔʔ vɛɛŋ tee?	Do you want to keep your sideburns long?
6. tom - baat, əñcəŋ kat kom vɛɛŋ, kom khlɛy peek	Yes, so don't cut my hair too long or too short.
7. maw - look kao puk mót tee?	Do you want a shave?
vɛɛk	to part
cəhieŋ	a half portion
vɛɛk cəhiɛŋ	to part the hair
khaaŋ chveeŋ	left side
8. tom - tee, mɨn bac teɜ oh! khñom vɛɛk cəhieŋ tɨw khaaŋ chveeŋ	No, there's no need to. Oh! I part my hair to the left.

១. ម៉ៅ សូមអញ្ជើញ ដល់វេនលោកហើយ ។
២. គុម បាទ ខ្ញុំទៅអង្គុយតំណា? ។
៣. ម៉ៅ កៅអីកណ្ដាល ។ ម៉េច លោកចង់កាត់របៀបម៉េច? ។
៤. គុម អូ យ៉ាងម៉េចក៏បានដែរ ឲ្យតែសម ។
៥. ម៉ៅ លោកចង់ទុកជើងសក់វែងទេ? ។
៦. គុម បាទ អញ្ជើញកាត់កុំវែង កុំខ្លីពេក ។
៧. ម៉ៅ លោកកោរពុកមាត់ទេ? ។
៨. គុម ទេ មិនបាច់ទេ អូ ខ្ញុំវែកចំហៀងទៅខាងឆ្វេង ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. The basic meaning of the word **អញ្ជើញ** /əñcəəñ/ is 'to invite' (formal). People with whom you are on formal terms you **អញ្ជើញ** /əñcəəñ/; those with whom you are on informal terms you **ហៅ** /haw/, literally 'to call.' When you refer to someone's invitation to you, you must say **ហៅខ្ញុំ** /haw khñom/ 'invited me,' never **អញ្ជើញ** /əñcəəñ/.

   The word **អញ្ជើញ** /əñcəəñ/ has two other very important uses. The first is as a polite encouragement 'please (go ahead)' when you want someone to enter a room ahead of you, for example, or when someone asks permission out of politeness. For example:

A.	B.
ខ្ញុំញ៉ាំទៀតបានទេ?	**អញ្ជើញ**
khñom ñam tiet baan eh?	əñcəəñ
Can I have some more (food)?	Please go ahead!

   The second special use of **អញ្ជើញ** /əñcəəñ/ is as an honorific preverbal particle when the subject of the clause is someone with whom you are on formal terms. This particle is used before motion verbs **ទៅ** /tɨw/, **មក** /móo/, **ចេញ**/ceñ/, **ចូល** /coul/etc.) and before verbs naming other common actions like eating, drinking, sleeping, e.g.

   លោកស្រីអញ្ជើញទៅផ្សារអង្កាល?
   look srey əñcəəñ tɨw phsaa ŋkaal?
   When will Madame go to the market?

   Note that **អញ្ជើញ**/əñcəəñ/ is used with both second- and third-person subjects (the above example may be interpreted as either second- or third-person in the absence of context).

2. **តំណា** /tənaa/ is a contraction of **ត្រង់ណា** /troŋ naa/ 'which spot? which (specific) place?'

4. ឲ្យតែ /aoy taɛ/ means 'as long as, given that, provided that, (only) on the condition that.'

6. Note the position of កុំ /kom/ 'don't' in this sentence: it comes between the main verb and an attributive adjective:

    កាត់កុំខ្លីពេក
    kat kom khlɛy peek
    Don't cut (it) too short.

   The position of កុំ /kom/ here is like that of មិន /mɨn/ in និយាយមិនល្អ /niyiey mɨn lʔɔɔ/ 'doesn't speak well.'

DRILLS

DRILL NO.

8. Both មុខ /muk/ and ទល់មុខ /túl muk/ mean 'in front of,' but មុខ /muk/ is more general. ទល់មុខ /túl muk/ means 'face to face with.'

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T:	dəl maoŋ cɛñ leeŋ haəy	It's time to have a break.
S:	som əñcəəñ cɛñ leeŋ sən	Please take a break.
a.	dəl maoŋ coul rien haəy	som əñcəəñ coul rien sən
*b.	dəl maoŋ ñam baay haəy	som əñcəəñ piisaa baay sən [to eat (formal)]
c.	dəl maoŋ tɨw deek haəy	som əñcəəñ tɨw səmraan sən
d.	dəl maoŋ pərien haəy	som əñcəəñ pərien sən
e.	dəl maoŋ dou kruu haəy	som əñcəəñ dou kruu sən
f.	dəl maoŋ tɨw məəl kon haəy	som əñcəəñ tɨw məəl kon sən

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T:	məəl səphɨw nih	Read this book.
S:	som əñcəəñ məəl səphɨw nih	Please read this book.
a.	ñam baay cia muoy khñom	som əñcəəñ piisaa baay cia muoy khñom
b.	móo leeŋ phtéh khñom	som əñcəəñ móo leeŋ phtéh khñom
c.	móo məəl kon nɨw phtéh khñom, yup nih	som əñcəəñ móo məəl kon nɨw phtéh khñom, yup nih
*d.	thaa mə dooŋ tiet	som əñcəəñ mian prəsah mə dooŋ tiet [to speak, to say (formal)]
e.	ŋkuy məphlɛɛt sən	som əñcəəñ ŋkuy məphlɛɛt sən
f.	phdət meeday viñ	som əñcəəñ phdət meeday viñ

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: khñom tɨw kat soʔ nɨw cɨt saalaa (look sɛn)
S: look sɛn əñcəəñ tɨw kat soʔ nɨw cɨt saalaa
T: I am going to get a haircut near the school. (Mr. Sen)
S: Mr. Sen is going to get a haircut near the school.

a. khñom tɨw ñam baay cən cia muoy pʔoun khñom (əwpuk khñom)
əwpuk khñom əñcəəñ tɨw ñam baay cən cia muoy pʔoun khñom

b. khñom tɨw leeŋ phtéh pʔoun khñom (look kruu khñom)
look kruu khñom əñcəəñ tɨw leeŋ phtéh pʔoun khñom

c. koun səh khñom móo leeŋ phtéh khñom (néʔ kruu khñom)
néʔ kruu khñom əñcəəñ móo leeŋ phtéh khñom

d. koun srɛy khñom tɨw rien phiasaa ɔŋglee (bɔɔŋ proh khñom)
bɔɔŋ proh khñom əñcəəñ tɨw rien phiasaa ɔŋglee

e. khñom tɨw tiñ thnam (look kruu pɛɛt)
look kruu pɛɛt əñcəəñ tɨw tiñ thnam

f. khñom tɨw leeŋ mədaay (look cəvaay khaɛt)
look cəvaay khaɛt əñcəəñ tɨw leeŋ mədaay

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: som look kruu əñcəəñ ŋkuy məphlɛɛt	Please sit down for a minute.
S: khñom ŋkuy tənaa?	Where shall I sit?
*a. som look əñcəəñ chóo məphlɛɛt [to stand]	khñom chóo tənaa?
b. som bɔɔŋ əñcəəñ məəl səphɨw	khñom məəl tənaa?
c. som om əñcəəñ daʔ səphɨw	khñom daʔ tənaa?
d. som kaññaa əñcəəñ siiñee kaat kaññaa	khñom siiñee tənaa?
e. som look əñcəəñ bɔh traa kaat khñom	khñom bɔh traa tənaa?
f. som look srɛy əñcəəñ phdət meeday kaat look srɛy	khñom phdət meeday tənaa?

DRILL FIVE:

MODEL: T: look cɔŋ kat ləbiep mɛc?	(som)	How do you want to have your hair cut? (becoming)
S: kat yaaŋ mɛc kɔɔ baan daɛ, aoy taɛ som		Any way is OK, as long as it is becoming (proper).
a. khñom təsee ləbiep mɛc?	(lʔɔɔ)	təsee yaaŋ mɛc kɔɔ baan daɛ aoy taɛ lʔɔɔ
b. khñom thəə cənaot nih ləbiep mɛc?	(trəw)	thəə yaaŋ mɛc kɔɔ baan daɛ aoy taɛ trəw
c. look cɔŋ thɔɔt ruup ləbiep mɛc?	(sruol)	thɔɔt yaaŋ mɛc kɔɔ baan daɛ aoy taɛ sruol

d.	khñom thəə laan look ləbiep mɛc?	(chɛh)	thəə yaaŋ mɛc kɔɔ baan daɛ aoy taɛ chɛh
e.	khñom pərien ləbiep mɛc?	(1ʔɔɔ)	pərien yaaŋ mɛc kɔɔ baan daɛ aoy taɛ 1?ɔɔ
f.	khñom rien khmaɛ ləbiep mɛc?	(cɛh)	rien yaaŋ mɛc kɔɔ baan daɛ aoy taɛ cɛh

DRILL SIX: Transformation

MODEL:	T:	khñom cɔŋ tuk sɔʔ vɛɛŋ	I want to keep my hair long.
	S:	look cɔŋ tuk sɔʔ ləbiep mɛc?	How do you want to keep your hair?
a.		khñom cɔŋ kat sɔʔ khlɛy	look cɔŋ kat sɔʔ ləbiep mɛc?
b.		khñom vɛɛk cəhieŋ tɨw khaaŋ chveeŋ	look vɛɛk cəhieŋ ləbiep mɛc?
c.		khñom sət sɔʔ tɨw muk	look sət sɔʔ ləbiep mɛc?
*d.		khñom cɔŋ tuk sɔʔ khlɛy [to keep]	look cɔŋ tuk sɔʔ ləbiep mɛc?
e.		khñom cɔŋ kao cəəŋ sɔʔ aoy khlɛy	look cɔŋ kao cəəŋ sɔʔ ləbiep mɛc?

DRILL SEVEN: Response

MODEL:	T:	look cɔŋ aoy khñom kat sɔʔ look ləbiep mɛc?	(vɛɛŋ - khlɛy)
	S:	som kat kom vɛɛŋ peek, kom khlɛy peek	
	T:	How do you want me to cut your hair?	(long - short)
	S:	Please don't cut it too long or too short.	
a.		look cɔŋ aoy khñom daə dɔl naa? som daə kom chŋaay peek, kom cɨt peek	(chŋaay - cɨt)
b.		look cɔŋ aoy khñom yóo səphɨw pəmaan? som yóo kom craən peek, kom tɛc peek	(craən - tɛc)
c.		look cɔŋ aoy khñom lúʔ thlay pəmaan? som lúʔ kom thlay peek, kom thaok peek	(thlay - thaok)
d.		look cɔŋ aoy khñom baək ləbiep mɛc? som baək kom lɨən peek, kom yɨɨt peek	(lɨən - yɨɨt)
e.		look cɔŋ aoy khñom thəə ləbiep mɛc? som thəə kom sruol peek, kom pəbaaʔ peek	(sruol - pəbaaʔ)
f.		look cɔŋ aoy khñom məəl ləbiep mɛc? som məəl kom 1ʔɔɔ peek, kom aakrɔʔ peek	(1ʔɔɔ - aakrɔʔ)

DRILL EIGHT: Response

MODEL: *T: khñom təh ŋkuy kawʔɛy tənaa? (túl muk khñom) [facing, against]

S: look təh ŋkuy kawʔɛy túl muk khñom

T: What chair shall I go to sit on?

S: Go sit in the chair facing me.

*a. khñom təh chóo tənaa? (kbaɛ toʔ khñom) [table, desk]

look təh chóo kbaɛ toʔ khñom

b. khñom təh ŋkuy tənaa? (kraoy khñom)

look təh ŋkuy kraoy khñom

*c. khñom təh təsee tənaa? (ləə toʔ look) [on, above, on top of]

look təh təsee ləə toʔ look

*d. khñom daʔ sbaɛk cəəŋ tənaa? (kraom toʔ look) [under, below]

look daʔ sbaɛk cəəŋ kraom toʔ look

e. khñom təh chóo tənaa? (kraoy look miah)

look təh chóo kraoy look miah

*f. khñom təh ŋkuy tənaa? (khaaŋ sdam néʔ kruu) [right side]

look təh ŋkuy khaaŋ sdam néʔ kruu

DRILL NINE: Transformation

MODEL:	T:	haaŋ kat soʔ muoy nɨw cɨt phtéh khñom	A barber shop is near my house.
	S:	haaŋ kat soʔ muoy nɨw túl muk phtéh khñom	A barber shop is in front of my house.
a.		koun səh khñom ŋkuy cum viñ khñom	koun səh khñom ŋkuy túl muk khñom
b.		yəəŋ tɨw ñam nɨw haaŋ baay cɨt rooŋ kon	yəəŋ tɨw ñam nɨw haaŋ baay túl muk rooŋ kon
c.		khñom ŋkuy rien cɨt niaŋ souyaa	khñom ŋkuy rien túl muk niaŋ souyaa
d.		look kruu chóo khaaŋ chveeŋ toʔ kót	look kruu chóo túl muk toʔ kót
e.		saalaa khñom nɨw cɨt bɔŋ	saalaa khñom nɨw túl muk bɔŋ

DRILL TEN: Response

NOTE: Notice that the student's sentence contains a spatial term opposite to the one in the teacher's sentence, and that the sentence ends in viñ 'instead.'

MODEL: *T:	khñom vɛɛk cəhieŋ tɨw khaaŋ chveeŋ	I part my hair to the left.
S:	tee, look trəw vɛɛk cəhieŋ tɨw khaaŋ sdam viñ	No, you should part your hair to the right instead.
a.	khñom baək laan muk phtéh look	tee, look trəw baək laan kraoy phtéh khñom viñ
b.	khñom tuk luy ləə səphɨw look	tee, look trəw tuk luy kraom səphɨw khñom viñ
c.	khñom chóo khaaŋ sdam kaññaa	tee, look trəw chóo khaaŋ chveeŋ khñom viñ
d.	khñom daʔ kawʔɛy look túl muk toʔ look	tee, look trəw daʔ kawʔɛy khñom kraoy toʔ khñom viñ
e.	khñom daʔ kəfce look kraom toʔ look	tee, look trəw daʔ kəfee khñom ləə toʔ khñom viñ
f.	khñom daə khaaŋ chveeŋ niaŋ	tee, look trəw daə khaaŋ sdam khñom viñ

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T:	look kao puk mót tee?	Do you want a shave?
S:	tee, mɨn bac kao puk mót tee	No, I don't need a shave.
a.	look baək laan tɨw saalaa tee?	tee, mɨn bac baək laan tɨw saalaa tee
b.	look yóo ɛyvan tɨw craən tee?	tee, mɨn bac yóo ɛyvan tɨw craən tee
c.	look rien təsee tee?	tee, mɨn bac rien təsee tee
d.	look tɨw cia muoy kót tee?	tee, mɨn bac tɨw cia muoy kót tee
e.	look tiñ səphɨw nuh tee?	tee, mɨn bac tiñ səphɨw nuh tee
f.	look pəyúl koun səh tee?	tee, mɨn bac pəyúl tee

Reading Passage

ពូសារេត

ពូសារេតមានអាយុជាង៥០ឆ្នាំហើយ តាមយើងទាំងអស់គ្នាស្មាន ។

គាត់មានកូនស្រីមួយអាយុប្រហែល ១៤ ឆ្នាំ ។ កូននោះចូលចិត្តដើរលេងណាស់ ។ ពេលឪពុកវាបើកលុយម្តងៗ ឪពុកវាត្រូវតែជូនវាទៅហាងបាយធំៗ ហើយថ្លៃៗ ។

តាំងពីប្រពន្ធគាត់ស្លាប់កាលកូនគាត់បានអាយុ ១ ឆ្នាំមកដល់ប៉ុន្មានខែមុននេះ ពូសារេតរកប្រពន្ធមិនបានសោះ ។ ព្រោះបើគាត់ស្រឡាញ់គេ គេមិនស្រឡាញ់គាត់ ហើយបើគេស្រឡាញ់គាត់ គាត់មិនស្រឡាញ់គេ ។ គាត់រើសប្រពន្ធមិនបានសោះ ព្រោះគ្មានអ្នកណាមួយដូចគាត់ស្រឡាញ់ ។

ឥឡូវមានស្រីច្រើនដែលយើងឃើញថាសមនឹងគាត់ តែពូសារេតមិនស្រឡាញ់ ព្រោះតាមគាត់ ស្រីនោះមិនចេះស្លៀកពាក់ឲ្យសម ហើយមិនមែនជាកូនអ្នកមានឬអ្នកធំ ។

ពូសារេតមិនរើសប្រពន្ធដើម្បីឲ្យល្អសមនឹងគាត់ ឬឲ្យត្រូវនឹងកូនគាត់ទេ ឲ្យតែស្រីណាជាកូនអ្នកមានឬអ្នកធំ គាត់ស្រឡាញ់ទាំងអស់ ។

តែឥឡូវនេះ គាត់មានប្រពន្ធហើយ ។ គេមិនទាន់ដឹងថាប្រពន្ធគាត់ជាកូនអ្នកមាន អ្នកធំ ឬបងប្អូនអ្នកមានឬអ្នកធំណាទេ តែគេគ្រាន់តែដឹងថាមានអ្នកធំម្នាក់បានជួយគាត់ឲ្យជួបគ្នានឹងប្រពន្ធនេះ ។

ប្រពន្ធពូសារេតឥឡូវនេះ អាយុតិចជាងគាត់២០ឆ្នាំ,ដូច្នេះនាងនៅក្មេងដែរ ។ ហើយគេមិនដឹងថា ពូសារេត ប្រពន្ធថ្មីគាត់ នឹងកូនគាត់ត្រូវគ្នាយ៉ាងណាទេ,ព្រោះមនុស្សទាំង៣នាក់នេះ មិនដែលឃើញគ្នាសោះ មុននឹងបានគ្នាជាប្តី ប្រពន្ធនឹងម្តាយចុង ។

VOCABULARY

aoy taɛ	ឲ្យតែ	as long as, so that (contingent on), just so that
cəəŋ soʔ	ជើងសក់	sideburn
cəhieŋ	ចំហៀង	a half portion
chóo	ឈរ	to stand
coul	ចូល	to enter
dɔl vɛɛn	ដល់វេន	to be one's turn
əñcəəñ	អញ្ជើញ	to invite (formal)
haw	ហៅ	to call, to invite (non-formal)
khaaŋ chveeŋ	ខាងឆ្វេង	left (side)
khaaŋ sdam	ខាងស្តាំ	right (side)
kraom	ក្រោម	under
kraoy	ក្រោយ	behind
ləbiep	របៀប	way, style
ləə	លើ	on, above

mədaay coŋ	ម្ដាយចុង	stepmother (R)
mian prosah	មានប្រសាសន៍	to speak, to say (formal)
ŋkuy	អង្គុយ	to sit
piisaa	ពិសា, ពិសា	to eat, drink (formal)
sɔm	សម	to be becoming
səlañ	ស្រឡាញ់	to like, to love (R)
tẽŋ	ទាំង	all, including (R)
tənaa	ត្រង់ណា	where
toˀ	តុ	desk, table
trəw	ត្រូវ	to get along with (R)
tuk	ទុក	to keep
tŭl muk	ទល់មុខ	in front of, face to face
vɛɛk	វែក	to part
vɛɛk cəhieŋ	វែកចំហៀង	to part (hair)
vɛɛn	វេន	turn

Ceremonial haircut for bride and groom at wedding, Phnom Penh

LESSON THIRTY

DIALOGUE

		kaa pəpún	to get married
1.	sok -	khñom lɨɨ thaa look təəp əm kaa pəpún, mɛɛn tee?	I've heard that you just got married, is that right?
2.	saw -	baat, ciaŋ pii khaɛ həh	Yes, about two months ago.
		som tooh	excuse me
3.	sok -	som tooh, pəpún look móo pii srok naa?	Excuse me, where does your wife come from?
4.	saw -	baat, kót móo pii khaɛt kəpót	From Kampot Province.
		mɛɛn-əh	is that right!
		pəkot (thaa)	certain
		muk cia	definitely, probably; will
5.	sok -	mɛɛn əh! pəpún khñom kɔɔ móo pii kəpót daɛ. khñom pəkot thaa kee muk cia cɔŋ cuop nɨŋ kót nah	Is that right! My wife also comes from Kampot. I'm certain that she (my wife) definitely would like to meet her (your wife).
		ŋay saw kraoy	next Saturday
6.	saw -	əñcəŋ! əñcəəñ mə leeŋ phtéh yəəŋ ŋay saw kraoy	Is that so! Won't you come to visit us next Saturday?
		prap	to tell
		cəmiap	to inform, to tell (formal)
7.	sok -	baat, cam khñom prap pəpún khñom məə, haəy khñom cəmiap look viñ	Yes, I'll tell my wife and I'll let you know.

១. សុខ ខ្ញុំឮថាលោកទើបនឹងការប្រពន្ធ មែនទេ ? ។
២. សៅ បាទ ជាងពីរខែហើយ ។
៣. សុខ សូមទោស ប្រពន្ធលោកមកពីស្រុកណា ? ។
៤. សៅ បាទ គាត់មកពីខេត្តកំពត ។
៥. សុខ មែនឬ ប្រពន្ធខ្ញុំគាត់ក៏មកពីកំពតដែរ។ ខ្ញុំប្រាកដថាគេមុខជា
ចង់ជួបនឹងគាត់ណាស់ ។
៦. សៅ អញ្ចឹង !អញ្ជើញមកលេងផ្ទះយើងថ្ងៃសៅរ៍ក្រោយ ។
៧. សុខ បាទ ចាំខ្ញុំប្រាប់ប្រពន្ធខ្ញុំមើល ហើយខ្ញុំជំរាបលោកវិញ ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

3. When asking generally 'Where do you come from?' Cambodian can ask លោកមកពីស្រុកណា? /look móo pii srok naa?/. This can mean specifically 'which district are you from' but it more often means simply 'where are you from?' The question can be answered with the name of any type of political subdivision or unofficial place name. In sentence 4 the question ស្រុកណា? /srok naa?/ is answered by ខេត្តកំពត /khaɛt kəpót/ 'Kampot Province,' but it could equally well be answered with the name of a village, town, district or city.

5. Note that សុខ /sok/ refers to his own wife informally as គេ /kee/ but to សៅ/saw/'s wife formally and politely as គាត់ /kót/. A husband generally refers informally to his wife គេ /kee/; a wife often refers to her husband as គាត់ /kót/. This is in keeping with the fact that for most couples the husband is បង /boɔŋ/ 'older brother' to his wife, and the wife is អូន /oun/ (from ប្អូន /pˀoun/) 'younger sister' to her husband. The wife therefore treats her husband more formally than he treats her, just as younger siblings are respectful and formal with their older siblings. Even when the wife is older than her husband, she usually calls him បង /boɔŋ/, and he calls her អូន /oun/.

6. Like the European countries Cambodia uses a seven-day week. The names of the days of the week correspond to the same heavenly bodies (sun, moon, and planets) as those of the English and French week.

English	French	Cambodian	
Sunday	Dimanche (sun)	ថ្ងៃអាទិត្យ	/ŋay aatɨt/
Monday	Lundi (moon)	ថ្ងៃចន្ទ	/ŋay can/
Tuesday	Mardi (Mars)	ថ្ងៃអង្គារ	/ŋay ŋkia/
Wednesday	Mercredi (Mercury)	ថ្ងៃពុធ	/ŋay put/
Thursday	Jeudi (Jupiter)	ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍	/ŋay pəhoh/
Friday	Vendredi (Venus)	ថ្ងៃសុក្រ	/ŋay sok/
Saturday	Samedi (Saturn)	ថ្ងៃសៅរ៍	/ŋay saw/

As in the rest of Asia, Cambodian businesses do not shut on Sundays. Government offices and schools close on Sundays following French practise, but otherwise life continues normally. Cambodia is at least 90 percent Buddhist, and Buddhists do not recognize a weekly Sabbath; rather twice in every Buddhist month (cf. below, note for Drill 12) there occurs a holy day known as ថ្ងៃសីល /ŋay səl/, on which the devout make food to take to the Buddhist in the wats and go to the wats to ask the monks' blessing and listen to them chant scriptures. Some people fast on ថ្ងៃសីល /ŋay səl/. Business and government continue as normal on these days, however, unlike the Judeo-Christian Sabbath.

DRILLS

DRILL NO.

10. When ក៏ /kɔɔ/ is used in parallel clauses as in the student sentences of this drill, it is translated as 'both...and...' or 'neither...nor...' In a positive sentence, it is 'both...and...,' e.g.,

ខ្ញុំក៏គិតមើលសៀវភៅ ប្ដីខ្ញុំក៏គិតមើល។

khñom kɔɔ kɨt məəl səphɨw; pdεy khñom kɔɔ kɨt məəl

Both my husband and I plan to read.

In a negative sentence ក៏...ក៏ /kɔɔ...kɔɔ.../ is 'neither...nor'.

ខ្ញុំក៏គិតមិនមើលសៀវភៅ ប្ដីខ្ញុំក៏គិតមិនមើល។

khñom kɔɔ kɨt mɨn məəl səphɨw; pdεy kɔɔ kɨt mɨn məəl

Neither my husband nor I plan to read.

12. Cambodians operate by two calendars, one calculated by the phases of the moon, the other calculated according to the solar year. A lunar calendar is used in the Buddhist era reckoning and figures in religious activities, and also in the Chinese year, which is used by the Chinese and Vietnamese in Cambodia. The solar calendar is used in the Christian era reckoning and is used for almost all secular activities. Many publications have both Buddhist (lunar) era dates and Christian (solar) era dates.

The solar year corresponds to the European and American Gregorian calendar, and in spoken usage among educated Cambodians the French month names are used:

sɔŋviyee, yaŋviyee	(Janvier)	suyee, səyee	(Juillet)
fevyee	(Fevrier)	uut, aauut	(Aout)
mas	(Mars)	sεtɔɔm	(Septembre)
avril	(Avril)	oktob	(Octobre)
mee	(Mai)	novɔɔm	(Novembre)
yuvεεŋ, chuvεεŋ	(Juin)	deesɔɔm	(Decembre)

However, officially and among puristic urban Cambodians the official Cambodian month names are used. These names are taken from Sanskrit names for signs of the zodiac. They are not much used in rural areas or by uneducated urban people but occur regularly on publications and in official, formal conversation.

The official month names are:

* méˀkaraa	មករា	January	kaˀkədaa	កក្កដា	July
komphéˀ	កុម្ភ	February	sɛyhaa	សីហា	August
miˀnaa	មីនា	March	kaññaa	កញ្ញា	September
meesaa	មេសា	April	tuˀlaa	តុលា	October
ohsəphia	ឧសភា	May	viccəkaa	វិច្ឆិកា	November
miˀthuˀnaa	មិថុនា	June	ˈthnuu	ធ្នូ	December

Sometimes the months are referred to by number rather than by name, starting with January as the first month. For example, June would be known as ខែប្រាំមួយ /khaɛ pəmmuoy/ 'the sixth month.'

Note that in giving dates the order is day, month, year. Years may be said in full, e.g. មួយពាន់ប្រាំបួនរយសែសិបបី /məpón pram buon róoy saɛsəp bɛy/ 1943 or else abbreviated to their last two digits, e.g. /chnam saɛsəp bɛy/ '43.

---

* Although /méˀkəraa/ corresponds to January, it is not the first month of the Cambodian calendar but rather the tenth. Since the Cambodian New Year falls on or about April 13, /meesaa/ (April) is the first month of the Cambodian solar year.

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL:	T:	look nɨw liiv tee?	(kaa pəpún)	Are you still single?
	S:	khñom təəp əm kaa pəpún pəhaɛl pii khaɛ haəy		I just got married about two months ago.

a. look coŋ tɨw srok khmaɛ tee? (təlóp móo)

khñom təəp əm təlóp móo pii srok khmaɛ pəhaɛl pii khaɛ haəy

b. look coŋ məəl səphɨw tee? (məəl...ruoc)

khñom təəp əm məəl səphɨw ruoc pəhaɛl pii khaɛ haəy

c. look coŋ rien khmaɛ tee? (chup rien)

khñom təəp əm chup rien khmaɛ pəhaɛl pii khaɛ haəy

d. look coŋ tiñ laan muoy tee? (lúˀ muoy)

khñom təəp əm lúˀ muoy pəhaɛl pii khaɛ haəy

e. look coŋ khcɛy luy khñom tee? (sooŋ...ruoc)

khñom təəp əm sooŋ luy look ruoc pəhaɛl pii khaɛ haəy

f. look coŋ thəə kaat tee? (thəə...ruoc)

khñom təəp əm thəə kaat ruoc pəhaɛl pii khaɛ haəy

DRILL TWO: Transformation

MODEL:	T:	khñom tɨw slíeʔ péʔ khao aav	(muc tɨk)	I'm going to get dressed.
	S:	khñom muc tɨk ruoc khñom tɨw slíeʔ péʔ khao aav		After I finish taking a shower, I'm going to get dressed.
a.		khñom trəw məəl khlia tii pram	(baək səphɨw)	khñom baək səphɨw ruoc khñom trəw məəl khlia tii pram
b.		yəəŋ tɨw ñam baay cən	(məəl kon)	yəəŋ məəl kon ruoc yəəŋ tɨw ñam baay cən
c.		look trəw praɛ	(cəlɔɔŋ)	look cəlɔɔŋ ruoc look trəw praɛ
d.		khñom tɨw cuop look saan	(təsee səbot)	khñom təsee səbot ruoc khñom tɨw cuop look saan
e.		yəəŋ baək laan tɨw nuu yɔɔk	(riep com ɛyvan)	yəəŋ riep com ɛyvan ruoc yəəŋ baək laan tɨw nuu yɔɔk
f.		khñom pəyúl look	(cəlɔɔŋ)	khñom cəlɔɔŋ ruoc khñom pəyúl look

DRILL THREE: Response

NOTE: Notice that when /móo/ 'come' is in the teacher's sentence, you have to substitute /tɨw/ 'to go' in the student's response.

MODEL:	T:	khñom təəp əm kaa pəpún	(kaa pəpún)	I just got married.
	S:	mɛɛn əh, khñom coŋ kaa pəpún daɛ əñcəŋ		Really? I want to get married too.
a.		khñom təəp əm móo pii srok khmaɛ	(tɨw)	mɛɛn əh, khñom coŋ tɨw srok khmaɛ daɛ əñcəŋ
b.		khñom təəp əm coul rien khmaɛ	(rien)	mɛɛn əh, khñom coŋ coul rien khmaɛ daɛ əñcəŋ
c.		khñom təəp əm móo pii ñam baay cən	(tɨw ñam)	mɛɛn əh, khñom coŋ tɨw ñam baay cən daɛ əñcəŋ
d.		khñom təəp əm tiñ laan muoy	(tiñ laan muoy)	mɛɛn əh, khñom coŋ tiñ laan muoy daɛ əñcəŋ
e.		khñom təəp əm məəl kon nuh	(tɨw məəl)	mɛɛn əh, khñom coŋ tɨw məəl daɛ əñcəŋ
f.		khñom təəp əm yóo laan khñom tɨw thəə kəlaɛŋ nuh	(yóo tɨw thəə)	mɛɛn əh, khñom coŋ yóo tɨw thəə kəlaɛŋ nuh daɛ əñcəŋ

DRILL FOUR: Response

MODEL:	T:	pəpún khñom móo pii kəpót	My wife comes from Kampot.
	S:	khñom pəkot thaa pəpún look mɨn móo pii kəpót tee	I was sure that your wife didn't come from Kampot.
a.		khñom rien nɨw saalaa sunthóc mok	khñom pəkot thaa look mɨn rien nɨw saalaa sunthóo mok tee
b.		look kaɛm phaat tɨw leeŋ srok khmaɛ	khñom pəkot thaa look kaɛm phaat mɨn tɨw leeŋ srok khmaɛ tee

c.	look kruu pərien khlia nih	khñom pəkot thaa look kruu mɨn pərien khlia nih tee
d.	khñom prap kót pii rɨəŋ nih	khñom pəkot thaa look mɨn prap kót pii rɨəŋ nih tee
e.	khñom trəw kaa səphɨw nih ɛyləw	khñom pəkot thaa look mɨn trəw kaa səphɨw nih ɛyləw tee
f.	khñom cuop kót nɨw saalaa	khñom pəkot thaa look mɨn cuop kót nɨw saalaa tee

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T:	look cuop kót haəy	(pəpún khñom)	You have met her already.
S:	pəpún khñom muk cia cɔŋ cuop kót nah		My wife will surely want to meet her very much.
a.	khñom məəl kon nih haəy	(niaŋ bopphaa)	niaŋ bopphaa muk cia cɔŋ məəl kon nih nah
b.	look tɨw leeŋ srok pəraŋ haəy	(khñom)	khñom muk cia cɔŋ tɨw leeŋ srok pəraŋ nah
c.	khñom ñam baay cən mə dɔɔŋ	(look)	look muk cia cɔŋ ñam baay cən nah
d.	khñom rien khmaɛ haəy	(kaññaa)	kaññaa muk cia cɔŋ rien khmaɛ nah
e.	khñom khəəñ laan nuh haəy	(pəpún khñom)	pəpún khñom muk cia cɔŋ khəəñ laan nuh nah
f.	look dəŋ rɨəŋ nih haəy	(pəpún look)	pəpún look muk cia cɔŋ dəŋ rɨəŋ nih nah

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T:	əñcəəñ móo ləəŋ phtéh khñom ŋay saw kraoy	Please come to visit my house next Saturday.
S:	khñom cɔŋ əñcəəñ look mə ləəŋ phtéh khñom ŋay saw kraoy	I want to invite you to come visit my house next Saturday.
a.	əñcəəñ ŋkuy məphlɛɛt	khñom cɔŋ əñcəəñ look ŋkuy məphlɛɛt
b.	əñcəəñ məəl səphɨw nuh mə dɔɔŋ tiet	khñom cɔŋ əñcəəñ look məəl səphɨw nuh mə dɔɔŋ tiet
c.	əñcəəñ tɨw məəl kon cia muoy khñom	khñom cɔŋ əñcəəñ look tɨw məəl kon cia muoy khñom
d.	əñcəəñ tɨw daə leeŋ cia muoy khñom	khñom cɔŋ əñcəəñ look tɨw daə leeŋ cia muoy khñom
e.	əñcəəñ tɨw sdap phleeŋ nɨw phtéh khñom	khñom cɔŋ əñcəəŋ look tɨw sdap phleeŋ nɨw phtéh khñom
f.	əñcəəñ piisaa baay mə dɔɔŋ tiet	khñom cɔŋ əñcəəñ look piisaa baay mə dɔɔŋ tiet

DRILL SEVEN: Substitution

MODEL:	T:	əñcəəñ mə leeŋ phtéh yəəŋ ŋay saw kraoy	(khaɛ)
	S:	əñcəəñ mə leeŋ phtéh yəəŋ khaɛ kraoy	
	T:	Please come visit our house next Saturday.	
	S.	Please come visit our house next month.	
a.		əñcəəñ mə leeŋ phtéh yəəŋ khaɛ kraoy	(aatɨt)
b.		əñcəəñ mə leeŋ phtéh yəəŋ aatɨt kraoy	(ŋay)
c.		əñcəəñ mə leeŋ phtéh yəəŋ ŋay kraoy	(chnam)
d.		əñcəəñ mə leeŋ phtéh yəəŋ chnam kraoy	(ŋay sok)
e.		əñcəəñ mə leeŋ phtéh yəəŋ ŋay sok kraoy	(khaɛ meesaa)
f.		əñcəəñ mə leeŋ phtéh yəəŋ khaɛ meesaa kraoy	

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL:	T:	pəpún khñom coŋ tɨw məəl kon	My wife wants to go see a movie.
	S:	cam khñom suo pəpún khñom məə, kraɛŋ kót mɨn coŋ tɨw məəl kon eh	Wait till I ask my wife and see; maybe she doesn't want to go to see a movie.
a.		əwpuk khñom mian luy craən	cam khñom suo əwpuk khñom məə, kraɛŋ kót kmian luy craən eh
b.		mədaay khñom pəñap tɨw phsaa	cam khñom suo mədaay khñom məə, kraɛŋ kót mɨn pəñap tɨw phsaa eh
c.		look kruu khñom mian kaa craən	cam khñom suo look kruu khñom məə, kraɛŋ kót kmian kaa craən eh
d.		kmuoy khñom coŋ tɨw nuu yɔɔk	cam khñom suo kmuoy khñom məə, kraɛŋ kee mɨn coŋ tɨw nuu yɔɔk eh
e.		pəpún khñom coŋ móo rien khmaɛ	cam khñom suo pəpún khñom məə, kraɛŋ kee mɨn coŋ móo rien khmaɛ eh
f.		pdɛy khñom pərien pəraŋ ŋay nih	cam khñom suo pdɛy khñom məə, kraɛŋ kót mɨn pərien pəraŋ eh ŋay nih

DRILL NINE: Response

MODEL:	T:	pəpún look móo pii kəpót	(pəpún khñom)	My wife comes from Kampot.
	S:	pəpún khñom kɔɔ móo pii kəpót daɛ		My wife also comes from Kampot.
a.		khñom pərien khmaɛ nɨw saalaa ɔŋkóo	(look sok)	look sok kɔɔ pərien khmaɛ nɨw saalaa ɔŋkóo daɛ
b.		look suon cəpéʔ luy khñom	(look)	look kɔɔ cəpéʔ luy khñom daɛ
c.		khñom mɨn daɛl tɨw srok siem tee	(look)	look kɔɔ mɨn daɛl tɨw srok siem daɛ
d.		pəpún khñom mɨn coŋ məəl kon nih daɛ	(pəpún look)	pəpún look kɔɔ mɨn coŋ məəl kon nih daɛ
e.		look mɨn coŋ khcɛy luy khñom tee	(pəpún look)	pəpún look kɔɔ mɨn coŋ khcɛy luy khñom daɛ
f.		look mian laan ɔŋglee muoy	(khñom)	khñom kɔɔ mian laan ɔŋglee muoy daɛ

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: pəpún khñom mɨn cɔŋ tɨw leeŋ phtéh look tee
S: pəpún khñom kɔɔ mɨn cɔŋ tɨw, khñom kɔɔ mɨn cɔŋ tɨw
T: My wife doesn't want to go visit your house.
S: My wife doesn't want to go; I don't want to go either.

a.	look pərien lʔɔɔ nah	look pərien kɔɔ lʔɔɔ, khñom pərien kɔɔ lʔɔɔ
b.	look kruu pəñap tɨw phtéh	look kruu kɔɔ pəñap tɨw, khñom kɔɔ pəñap tɨw
c.	look mɨn móo rien	look kɔɔ mɨn móo rien, khñom kɔɔ mɨn móo rien
d.	pəpún khñom coul cət baay cən nah	pəpún khñom kɔɔ coul cət, khñom kɔɔ coul cət
e.	look tɨw məəl kón	look kɔɔ tɨw məəl, khñom kɔɔ tɨw məəl
f.	niaŋ daə tɨw phtéh	niaŋ kɔɔ daə, khñom kɔɔ daə

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: **T: ŋay naa khlah look mɨn tɨw thəə kaa? (ŋay saw nɨŋ ŋay aatɨt)
[Saturday] [Sunday]
S: ŋay saw nɨŋ ŋay aatɨt khñom mɨn tɨw thəə kaa tee
T: What days don't you go to work?
S: I don't go to work on Saturday and Sunday.

*a.	sʔaɛk cia ŋay ɛy?	(ŋay ŋkia) [Tuesday)	sʔaɛk cia ŋay ŋkia
*b.	look cɔŋ chup thəə kaa pii ŋay naa tɨw?	(ŋay pəhoh) [Thursday]	khñom cɔŋ chup thəə kaa pii ŋay pəhoh tɨw
*c.	look tɨw nuu yɔɔk pii ŋkaal?	(ŋay can mun) [Monday]	khñom tɨw nuu yɔɔk ŋay can mun
**d.	look pərien taɛ ŋay naa khlah?	(ŋay put nɨŋ ŋay sok) [Wednesday] [Friday]	khñom pərien taɛ ŋay put nɨŋ ŋay sok
e.	look trəw tɨw pɛɛt ŋkaal?	(ŋay sok prɨk)	khñom trəw tɨw pɛɛt ŋay sok prɨk
f.	ŋay naa look mɨn coul cət móo rien?	(ŋay can)	ŋay can khñom mɨn coul cət móo rien

DRILL TWELVE: Response

MODEL: **T: ŋkaal look kaa pəpún? (khaɛ meesaa rɨɨ ohsəphia)
[April] [May]

S: khñom kaa pəpún nɨw khaɛ meesaa rɨɨ ohsəphia

T: When will you get married?

S: I'll get married in April or May.

*a.	ŋkaal look rien cop?	(sɛyhaa) [August]	khñom rien cop nɨw khaɛ sɛyhaa
*b.	ŋkaal look dəŋ thaa pəpún look móo leeŋ look?	(pəhaɛl khaɛ tuˀlaa) [October]	khñom dəŋ thaa pəpún khñom móo leeŋ khñom pəhaɛl khaɛ tuˀlaa
*c.	look tiñ laan look pii khaɛ naa?	(komphéˀ) [February]	khñom tiñ laan khñom pii khaɛ komphéˀ
*d.	kaññaa móo rien khmaɛ pii khaɛ naa?	(viccəkaa) [November]	khñom móo rien khmaɛ pii khaɛ viccəkaa
**e.	look rien khmaɛ pii khaɛ naa tɨw khaɛ naa?	(khaɛ thnuu tɨw khaɛ miˀthuˀnaa) [December] [June]	khñom rien khmaɛ pii khaɛ thnuu tɨw khaɛ miˀthuˀnaa
*f.	knoŋ khaɛ naa look chup rien mə aatɨt?	(kaˀkədaa) [July]	knoŋ khaɛ kaˀkədaa khñom chup rien mə aatɨt

Reading Passage

សុខគិតនឹងធ្វើ

កាលសុខនៅក្មេង វានៅជាមួយលោកចៅហ្វាយខេត្តម្នាក់នៅខេត្តតាកែវ ។

កាលនោះសុខមិនសូវធ្វើការច្រើនទេ គ្រាន់តែជួយលើកម្ហូបទៅជូនលោកចៅហ្វាយខេត្តនៅពេលបាយ ហើយឈរនៅជិតគាត់ ដើម្បីមើលក្រែងគាត់ត្រូវការអ្វីៗ ។

លោកចៅហ្វាយខេត្តមានអ្នកបម្រើច្រើនដែរ តែគាត់នៅតែខ្វះអ្នកធ្វើការឲ្យគាត់ ។ គាត់មានការច្រើនណាស់ ច្រើនដល់ទៅសុខទៅជាជិតដូចអ្នកបម្រើដែរ ។

តាមសុខឃើញ លោកចៅហ្វាយខេត្តនិងគ្រួសារគាត់ស្រួលណាស់ ។ ម្នាក់ៗគ្មានធ្វើអ្វីទេ សូម្បីតែទៅយកទឹកនៅចម្ងាយប្រហែល ១ម៉ែត្រពីខ្លួនមកញ៉ាំខ្លួនឯង ក៏មិនទៅយកខ្លួនឯងដែរ ។ ហើយគេមានអំណាចណាស់ដែរ ។

ដូច្នេះរឿងទាំងប៉ុន្មាននោះ ធ្វើឲ្យសុខគិតច្រើនណាស់ ។ ហើយកាលនោះវាយល់ថា ធ្វើចៅហ្វាយខេត្តស្រួល ហើយមានអំណាចណាស់ ហើយនឹងសប្បាយណាស់ដែរ ។ យល់ដូច្នេះហើយ វាសម្រេចចិត្តថា វានឹងខំរៀនក្រែងបានធ្វើចៅហ្វាយខេត្ត ។

តាំងពីពេលនោះមក សុខខំរៀនណាស់ ក៏វាមិនដែលភ្លេចថាវាបានសម្រេចចិត្តថាវាត្រូវខំរៀនទេ ។ តែរឿងធ្វើចៅហ្វាយខេត្តវាដូចជាមិនសូវគិតទេ ព្រោះវាយល់ថាធ្វើចៅហ្វាយខេត្តត្រូវចេះអំពីនយោបាយ ។ តែសុខមិនចូលចិត្តនយោបាយទេ ហើយវាមិនសូវយល់អំពីនោះថែមទៀតផង ។ ម្យ៉ាងទៀតវាយល់ថាធ្វើចៅហ្វាយខេត្តមិនសូវសំខាន់ទេ បើធ្វើគ្រូបង្រៀនវិញដូចជាសំខាន់ជាង ។

VOCABULARY

coul leeŋ	ចូលលេង	to drop in, to pay a visit
dɔl tɨw	ដល់ទៅ	to the point that (R)
kaa	ការ	to marry, to get married
kaa pdɛy	ការប្ដី	to get married
kaa pəpún	ការប្រពន្ធ	to get married
ləək	លើក	to carry, to lift (R)
look mənéˀ	លោកម្នាក់	a man, a gentleman (L)
mɛɛn-əh	មែនឬ	is that right?, that's right
mənéˀ mənéˀ	ម្នាក់ៗ	every one of them (R)
məyaaŋ tiɛt	ម្យ៉ាងទៀត	furthermore (R)
muk cia	មុខជា	certainly, definitely; will
ŋay saw kraoy	ថ្ងៃសៅរ៍ក្រោយ	next Saturday
néˀ bɔmraə	អ្នកបំរើ	servant (R)
neyoobaay	នយោបាយ	politics (R)
pəkɔt	ប្រាកដ	certain
pəñap	ប្រញាប់	to be in a hurry
prap	ប្រាប់	to tell
səbaay cət	សប្បាយចិត្ត	to be happy (L)
səmrac cət	សំរេចចិត្ត	to decide (R)
som tooh	សុំទោស	excuse me
soumbɛy...kɔɔ	សូម្បី... ក៏	even... (R)
téŋ pəmaan	ទាំងប៉ុន្មាន	all (of them) (R)
tɨw tiet	ទៅទៀត	even more (L)

DAYS OF WEEK				NAMES OF MONTHS	
ŋay aatɨt	ថ្ងៃអាទិត្យ	Sunday	(ខែ)មករា	(khaɛ) méˀkəraa	January
ŋay can	ថ្ងៃចន្ទ	Monday	(ខែ)កុម្ភ	(khaɛ) komphéˀ	February
ŋay ŋkia	ថ្ងៃអង្គារ	Tuesday	(ខែ)មីនា	(khaɛ) miinaa	March
ŋay put	ថ្ងៃពុធ	Wednesday	(ខែ)មេសា	(khaɛ) meesaa	April
ŋay pəhoh	ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍	Thursday	(ខែ)ឧសភា	(khaɛ) ohsəphia	May
ŋay sok	ថ្ងៃសុក្រ	Friday	(ខែ)មិថុនា	(khaɛ) miˀthuˀnaa	June
ŋay saw	ថ្ងៃសៅរ៍	Saturday	(ខែ)កក្កដា	(khaɛ) kaˀkədaa	July
			(ខែ)សីហា	(khaɛ) sɛyhaa	August
			(ខែ)កញ្ញា	(khaɛ) kaññaa	September
			(ខែ)តុលា	(khaɛ) tulaa	October
			(ខែ)វិច្ឆិកា	(khaɛ) viccəkaa	November
			(ខែ)ធ្នូ	(khaɛ) thnuu	December

LESSON THIRTY-ONE

DIALOGUE

		ក្រូច	orange, citrus fruit
		ឡូ	dozen
១.	កុម	ក្រូចហ្នឹងមួយឡូថ្លៃប៉ុន្មាន ?	How much does a dozen of these oranges cost?
		ដែល	which, that (relative pronoun)
		បៃតង	green
២.	សិន	អាហ្នឹងលក់តាមគីឡូ តែអាបៃតងទេ ដែលខ្ញុំលក់តាមឡូ ។	Those are sold by the kilo; it's only the green ones that I sell by the dozen.
៣.	កុម	មួយគីឡូថ្លៃប៉ុន្មាន ?	How much do they cost a kilo?
៤.	សិន	បាទ មួយគីឡូថ្លៃសែសិប	Forty (riels) a kilo.
		ថ្លឹង	to weigh(transitive)
			to choose
		ផ្អែម	sweet
		ស្រស់	fresh
៥.	កុម	ថ្លឹងឲ្យខ្ញុំពីរគីឡូមក រើសអាណាផ្អែមៗ ហើយស្រស់ផង ។	Weigh me out 2 kilos. Select the sweet ones and (make them) fresh, too.
		ផ្លែឈើ	fruit
		ព្រួយ	to worry
		សុទ្ធតែ	all, exclusively
		ជានិច្ច	always
៦.	សិន	បាទ សូមកុំព្រួយ ផ្លែឈើខ្ញុំសុទ្ធតែស្រស់ជានិច្ច។ លោកចង់ទិញអីទៀតទេ ?	Don't worry. All of my fruit is always fresh. Do you want to buy anything else?
		ក្រូចឃ្វិច	tangerine
៧.	កុម	លោកដឹងកន្លែងណាដែលគេលក់ក្រូចឃ្វិចទេ ?	Do you know any place that sells tangerines?
៨.	សិន	បាទ មានច្រើនណាស់នៅក្នុងផ្សារហ្នឹង ។	Yes, there are many in this market.

DIALOGUE:

1. tom - krouc nɨŋ mə lou thlay pəmaan?

2. sin - aa nɨŋ lúˀ taam kəlou taɛ aa baytɔɔŋ tee dæɛl khñom lúˀ taam lou

3. tom - mə kəlou thlay pəmaan?

4. sin - baat, mə kəlou thlay saɛ səp

5. tom - thləŋ aoy khñom pii kəlou móo. rəəh aa naa phˀaɛm phˀaɛm haəy nɨŋ srɔh phɔɔŋ

6. sin - baat, som kom pruoy. phlaɛ chəə khñom sot taɛ srɔh cia nic. look cɔŋ tiñ ɛy tiet tee?

7. tom - look dəŋ kəlaɛŋ naa daɛl kee lúˀ krouc khvic tee?

8. sin - baat, mian craən nah nɨw knoŋ phsaa nɨŋ

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

2. តាម /taam/ is 'to follow,' but as a phrase relator it means 'according to.' It is used in this sentence as 'according to weight, by the kilo' or in the sense of 'according to (my) opinion,' e.g.

តាមខ្ញុំយើងត្រូវបត់ឆ្វេង។
taam khñom yəəŋ trəw bɔt chveeŋ
According to me, we should have turned left.

2. You have already seen that a clause can be attributive to a noun without a word corresponding to 'which, that' between the noun and the clause, e.g.

នេះជាហាងយើងរក។
nih cia haaŋ yəəŋ róo
This is the store we're looking for.

Frequently, however, the word ដែល /daɛl/ 'which, that' introduces the clause. The above example could also be:

នេះជាហាងដែលយើងរក។
nih cia haaŋ daɛl yəəŋ róo
This is the store that we're looking for.

Note in sentence 7 that ដែល /daɛl/, unlike formal English 'that, which,' need not be subject or object of the following relative clause: literally sentence 7 is 'Do you know of any place which (such that) they sell tangerines?'

5. The final មក /móo/ is a mild imperative indicating that the direction of the action is towards the speaker. If direction is away from the speaker, the word ទៅ /tɨw/ occurs in the sentence instead of មក /móo/. Cf. also Drill 4.

DRILLS

DRILL NO.

7. លើកលែងតែ /ləək lɛɛŋ taɛ/ means 'except.'

9. ជានិច្ច /cia nic/ and តែង (តែ) /taɛŋ (taɛ)/ both mean 'always.' However, ជានិច្ច /cia nic/ follows the verb phrase it modifies, while តែង (តែ) /taɛŋ (taɛ)/ is always preverbal and is not used in future contexts.

10. Note the new use of indefinites in the students' sentences of this drill. In this type of sentence, the construction indefinite ដែល /daɛl/ means 'anywhere, wherever; anyone, whoever; any, whichever,' etc., e.g.

អ្នកណាដែលគ្មានលុយត្រូវខ្ចីពីគេ ។
néʔnaa daɛl kmian luy trəw khcəy pii kee
Whoever has no money must borrow.

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T: លោកលក់ក្រូចហ្នឹងយ៉ាងម៉េច? (គីឡូ)
S: ក្រូចហ្នឹងលក់តាមគីឡូ ។
T: How do you sell these oranges? (kilogram)
S: These oranges are sold by the kilo.

ក. លោកលក់ផ្លែឈើហ្នឹងយ៉ាងម៉េច? (ឡូ) ផ្លែឈើហ្នឹងលក់តាមឡូ ។
ខ. លោកលក់ផ្លែទំពាំងបាយជូរហ្នឹងយ៉ាងម៉េច? (គីឡូ) ទំពាំងបាយជូហ្នឹងលក់តាមគីឡូ ។
គ. លោកលក់ស្វាយហ្នឹងយ៉ាងម៉េច? (ឡូ) ស្វាយហ្នឹងលក់តាមឡូ ។
ឃ. លោកលក់ប៉ោមហ្នឹងយ៉ាងម៉េច? (គីឡូ) ប៉ោមហ្នឹងលក់តាមគីឡូ ។
ង. លោកលក់ក្រូចឆ្មាហ្នឹងយ៉ាងម៉េច? (ឡូ) ក្រូចឆ្មាហ្នឹងលក់តាមឡូ ។
ច. លោកលក់ផ្លែស៊ើរីហ្នឹងយ៉ាងម៉េច? (គីឡូ) ផ្លែស៊ើរីហ្នឹងលក់តាមគីឡូ ។

DRILL TWO: Response

MODEL: T: ក្រូចហ្នឹងមួយឡូថ្លៃប៉ុន្មាន? (នោះ)
S: តែក្រូចនោះទេដែលខ្ញុំលក់តាមឡូ ។
T: How much do these oranges cost a dozen? (those)
S: It's only those oranges that I sell by the dozen.

ក. ផ្លែឈើនោះមួយឡូថ្លៃប៉ុន្មាន? (ក្បែរលោក)
តែផ្លែឈើក្បែរលោកទេដែលខ្ញុំលក់តាមឡូ ។
ខ. ទំពាំងបាយជូនេះមួយគីឡូថ្លៃប៉ុន្មាន? (ស)
តែទំពាំងបាយជូរសទេ ដែលខ្ញុំលក់តាមគីឡូ ។
គ. ស្វាយហ្នឹងមួយឡូថ្លៃប៉ុន្មាន? (តុំសែន)
តែស្វាយតុំសែនទេដែលខ្ញុំលក់តាមឡូ ។

ឃ. ប៉ោមសមួយគីឡូថ្លៃប៉ុន្មាន? (ក្រហម)
តែប៉ោមក្រហមទេដែលខ្ញុំលក់តាមគីឡូ ។
ង. ក្រូចឆ្មាហ្នឹងមួយឡូថ្លៃប៉ុន្មាន? (លឿង)
តែក្រូចឆ្មាលឿងទេដែលខ្ញុំលក់តាមឡូ ។
ច. ផ្លែស៊ើរីហ្នឹងមួយគីឡូថ្លៃប៉ុន្មាន? (ជិតលោក)
តែផ្លែស៊ើរីជិតលោកទេដែលខ្ញុំលក់តាមគីឡូ ។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: ក្រូចនេះផ្អែមណាស់ (ទិញ)
S: ក្រូចដែលខ្ញុំទិញផ្អែមណាស់ ។
T: These oranges are very sweet. (buy)
S: The oranges that I buy are very sweet.

ក. សាលាខ្ញុំឆ្ងាយណាស់	(ទៅ)	សាលាដែលខ្ញុំទៅឆ្ងាយណាស់ ។
ខ. កុននោះល្អណាស់	(មើល)	កុនដែលខ្ញុំមើលល្អណាស់ ។
គ. ឡានហ្នឹងថ្លៃណាស់	(ទិញ)	ឡានដែលខ្ញុំទិញថ្លៃណាស់ ។
ឃ. ផ្លែស៊ើរីនោះថោកណាស់	(ឃើញ)	ផ្លែស៊ើរីដែលខ្ញុំឃើញថោកណាស់ ។
ង. ស្វាយនេះជូរណាស់	(ទិញ)	ស្វាយដែលខ្ញុំទិញជូរណាស់ ។
ច. ចំណោទនេះពិបាកណាស់	(ធ្វើ)	ចំណោទដែលខ្ញុំធ្វើពិបាកណាស់ ។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំយកទំពាំងបាយជូរមួយគីឡូ (ថ្លឹង)
S: ថ្លឹងទំពាំងបាយជូរឲ្យខ្ញុំមួយគីឡូមក ។
T: I'll take a kilo of grapes. (weigh out)
S: Weigh out one kilo of grapes for me.

ក. ខ្ញុំយកអាវមួយ	(លក់)	លក់អាវឲ្យខ្ញុំមួយមក ។
ខ. ខ្ញុំត្រូវការតែមប្រាំ	(ដូរ)	ដូរតែមឲ្យខ្ញុំប្រាំមក ។
គ. ខ្ញុំចង់បានស៊ើរីមួយគីឡូ	(ថែម)	ថែមស៊ើរីឲ្យខ្ញុំមួយគីឡូមក ។
ឃ. ខ្ញុំទទួលសំបុត្រពីរ	(សរសេរ)	សរសេរសំបុត្រឲ្យខ្ញុំពីរមក ។
ង. ខ្ញុំទិញក្រូចមួយឡូ	(រើស)	រើសក្រូចឲ្យខ្ញុំមួយឡូមក ។
ច. ខ្ញុំញុំាស្រាមួយកែវ	(ចាក់)	ចាក់ស្រាឲ្យខ្ញុំមួយកែវមក ។

DRILL FIVE: Extension

MODEL: T: ខ្ញុំយកទំពាំងបាយជូរមួយគីឡូ (ផ្អែមៗ/ស្រស់)
S: រើសទំពាំងបាយជូរផ្អែមៗ ហើយនឹងស្រស់ផង ។
T: I'll take a kilo of grapes. (sweet/fresh)
S: Choose the sweet grapes and fresh ones, too.

ក. ខ្ញុំយកអាវមួយ (ស / ដៃវែង)
រើសអាវសហើយនិងដៃវែងផង ។
ខ. ខ្ញុំត្រូវការតែម្រប្រាំ (ប្រាំមួយសេន / ទើបនឹងចេញ)
រើសតែម្រប្រាំមួយសេនហើយនិងទើបនឹងចេញផង ។
គ. ខ្ញុំចង់បានស៊េរីមួយគីឡូ (ថោកៗ / ផ្អែម)
រើសស៊េរីថោកៗហើយផ្អែម ។
ឃ. ខ្ញុំចង់ទិញស្រាមួយដប (ថោក / ខ្លាំង)
រើសស្រាថោកហើយខ្លាំងផង ។
ង. ខ្ញុំត្រូវការក្រដាសមួយសន្លឹក (ធំ / ស្តើង)
រើសក្រដាសធំហើយនិងស្តើងផង ។
ច. ខ្ញុំយកក្តាមួយសន្លឹក (តូច / ក្រាស់)
រើសក្តាតូចហើយនិងក្រាស់ផង ។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: ក្រូចនេះផ្អែមទេ?
S: ក្រូចខ្ញុំសុទ្ធតែផ្អែមទាំងអស់ ។
T: Is this orange sweet?
S: All of my oranges are sweet.

ក. ស្វាយនេះជូរទេ?	ស្វាយខ្ញុំសុទ្ធតែជូរទាំងអស់ ។
ខ. តែម្រនេះចេញថ្មី?	តែម្រខ្ញុំសុទ្ធតែចេញថ្មីទាំងអស់ ។
គ. ក្តានេះស្តើងទេ?	ក្តាខ្ញុំសុទ្ធតែស្តើងទាំងអស់ ។
ឃ. អាវនេះសទេ?	អាវខ្ញុំសុទ្ធតែសទាំងអស់ ។
ង. កូននេះស្អាតទេ?	កូនខ្ញុំសុទ្ធតែស្អាតទាំងអស់ ។
ច. កូនសិស្សនេះពូកែទេ?	កូនសិស្សខ្ញុំសុទ្ធតែពូកែទាំងអស់ ។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ក្រូចខ្ញុំផ្អែមទាំងអស់ (អាមួយជិតលោក)
S: ក្រូចខ្ញុំសុទ្ធតែផ្អែមទាំងអស់ លើកលែងតែអាមួយជិតលោក ។
T: All my oranges are sweet. (the one near you)
S: All of my oranges are sweet, except the one near you.

ក. អាវខ្ញុំសទាំងអស់ (អាមួយខ្ញុំពាក់នេះ)
អាវខ្ញុំសុទ្ធតែសទាំងអស់ លើកលែងតែអាមួយខ្ញុំពាក់នេះ ។
ខ. ក្តាខ្ញុំក្រាស់ទាំងអស់ (មួយសន្លឹកលោកទិញ)
ក្តាខ្ញុំសុទ្ធតែក្រាស់ទាំងអស់ លើកលែងតែមួយសន្លឹកលោកទិញ ។
គ. ទំពាំងបាយជូរខ្ញុំជូរទាំងអស់ (អាមួយនេះ)
ទំពាំងបាយជូរខ្ញុំសុទ្ធតែជូរទាំងអស់ លើកលែងតែអាមួយនេះ ។

ឃ. បងប្អូនខ្ញុំស្រីទាំងអស់ (ខ្ញុំ)
បងប្អូនខ្ញុំសុទ្ធតែស្រីទាំងអស់ លើកលែងតែខ្ញុំ។
ង. បងប្អូនខ្ញុំនៅស្រុកខ្មែរទាំងអស់ (ខ្ញុំ)
បងប្អូនខ្ញុំសុទ្ធតែនៅស្រុកខ្មែរទាំងអស់ លើកលែងតែខ្ញុំ។
ច. ឡាននេះថ្មីទាំងអស់ (អាមួយនៅជិតផ្លូវ)
ឡាននេះសុទ្ធតែថ្មីទាំងអស់ លើកលែងតែអាមួយនៅជិតផ្លូវ។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: ក្រូចនេះផ្អែមណាស់ (ស្រស់)
S: ក្រូចផ្អែមៗសុទ្ធតែស្រស់ជានិច្ច។
T: This orange is very sweet. (fresh)
S: All the sweet oranges are always fresh.

ក. ឡានលោកល្អណាស់	(ថ្លៃ)	ឡានល្អៗសុទ្ធតែថ្លៃជានិច្ច។
ខ. ស្វាយនេះជូរណាស់	(បៃតង)	ស្វាយជូរៗសុទ្ធតែបៃតងជានិច្ច។
គ. សាលានេះល្អណាស់	(ថ្លៃ)	សាលាល្អៗសុទ្ធតែថ្លៃជានិច្ច។
ឃ. អាវកញ្ញាថ្លៃណាស់	(ល្អ)	អាវថ្លៃៗសុទ្ធតែល្អជានិច្ច។
ង. ឡាននេះលឿនណាស់	(ស៊ីសាំងច្រើន)	ឡានលឿនៗសុទ្ធតែស៊ីសាំងច្រើនជានិច្ច។
ច. ផ្លែឈើលោកថ្លៃណាស់	(ស្រស់)	ផ្លែឈើថ្លៃៗសុទ្ធតែស្រស់ជានិច្ច។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: ផ្លែឈើខ្ញុំនៅស្រស់ជានិច្ច។
S: ផ្លែឈើខ្ញុំតែងតែនៅស្រស់។
T: My fruit always stays fresh.
S: My fruit always stays fresh.

ក. ខ្ញុំទៅរៀនអង់គ្លេសជានិច្ច។	ខ្ញុំតែងតែទៅរៀនអង់គេស។
ខ. មុនទៅដេកខ្ញុំផឹកទឹកជានិច្ច។	មុនទៅដេកខ្ញុំតែងតែផឹកទឹក។
គ. ខ្ញុំញ៉ាំបាយព្រឹកជានិច្ច។	ខ្ញុំតែងតែញ៉ាំបាយព្រឹក។
ឃ. ខ្ញុំមើលសៀវភៅនៅពេលព្រឹកជានិច្ច។	ខ្ញុំតែងតែមើលសៀវភៅនៅពេលព្រឹក។
ង. រាល់ល្ងាចខ្ញុំដើរលេងជានិច្ច។	រាល់ល្ងាចខ្ញុំតែងតែដើរលេង។
ច. កាលណាញ៉ាំបាយរួចខ្ញុំមើលកុនជានិច្ច។	កាលណាញ៉ាំរួចខ្ញុំតែងតែមើលកុន។

DRILL TEN: Response

MODEL: T: លោកទិញក្រូចកន្លែងណា ? (គេលក់ក្រូចឃ្វិច)
S: ខ្ញុំទិញក្រូចកន្លែងណាដែលគេលក់ក្រូចឃ្វិច ។
T: Where do you buy oranges? (they sell tangerines)
S: I buy oranges anywhere they sell tangerines.

ក. យើងទៅញ៉ាំបាយនៅហាងណា ? (នៅជិតនេះ)
យើងទៅញ៉ាំបាយនៅហាងណាដែលនៅជិតនេះ ។
ខ. យើងទៅលេងនៅកន្លែងណា ? (គេមិនទៅ)
យើងទៅលេងកន្លែងណាដែលគេមិនទៅ ។
គ. លោកទៅរៀនអង់គ្លេសនៅសាលាណា ? (មានកូនសិស្សស្រីច្រើន)
ខ្ញុំទៅរៀនអង់គ្លេសនៅសាលាណាដែលមានកូនសិស្សស្រីច្រើន ។
ឃ. លោកចង់ញ៉ាំផ្លែឈើណា ? (ខ្ញុំចូលចិត្ត)
ខ្ញុំចង់ញ៉ាំផ្លែឈើណាដែលខ្ញុំចូលចិត្ត ។
ង. លោកត្រូវការខ្ចីអាមួយណា ? (លោកមិនមើល)
ខ្ញុំត្រូវការខ្ចីអាមួយណាដែលលោកមិនមើល ។
ច. លោកចង់ញ៉ាំបារីមួយណា ? (ខ្សោយជាងគេ)
ខ្ញុំចង់ញ៉ាំបារីណាដែលខ្សោយជាងគេ ។

Reading Passage

ផ្លែឈើស្រុកខ្មែរ

នៅស្រុកខ្មែរយើងមានផ្លែឈើច្រើនដែរ ។ ហើយផ្លែឈើជិតទាំងអស់សុទ្ធតែបេះនៅក្នុងស្រុក លើកលែងតែផ្លែឈើខ្លះដូចជាប៉ោម ស៊ើរី និងទំពាំងបាយជូរជាដើម មកពីស្រុកគេឯទៀត ។

ផ្លែឈើដែលមកពីស្រុកគេឯទៀតនោះមានលក់នៅផ្សាររាល់រដូវ តែគ្រាន់តែរដូវខ្លះថ្លៃ រដូវខ្លះថោក ។

ឯផ្លែឈើដែលមកពីចំការនៅស្រុកយើងវិញមានរាល់រដូវដែរ តែមិនទាំងអស់ទេ គឺផ្លែឈើខ្លះមានតាមរដូវដូចជាស្វាយជាដើម ។ ឯផ្លែឈើមានលក់នៅផ្សាររាល់ពេលនោះគឺចេក ក្រូច និងផ្លែឈើច្រើនទៀត ។

ធម្មតាផ្លែឈើដែលបេះនៅស្រុកយើងសុទ្ធតែស្រស់ជានិច្ច ហើយផ្អែមផង ព្រោះចំការនិងផ្សារនៅមិនឆ្ងាយពីគ្នាទេ រួចផ្លែឈើនោះបេះនៅពេលល្មមបរិភោគបានដែរផង ។

ប៉ុន្តែមានផ្លែឈើខ្លះដែលមានពណ៌បៃតងជានិច្ចជូរណាស់ ។ ផ្លែឈើនោះមិនសម្រាប់បរិភោគស្រស់ទេ គឺសម្រាប់ធ្វើម្ហូប ។ ហើយផ្លែឈើនេះយើងមិនហៅថាផ្លែឈើទេ តែយើងហៅថាម្ជូរវិញទេ ។

ក្រៅពីម្ជូរដែលជាផ្លែឈើពណ៌បៃតងជានិច្ចនោះ មានផ្លែឈើខ្លះទៀតមានពណ៌បៃតងដែរ តែផ្អែមណាស់ដែរ ដូចជាចេក ក្រូចខ្លះ និងស្វាយមួយយ៉ាងនោះជាដើម ។

VOCABULARY

ក្រាស់	krah	thick
ក្រូច	krouc	citrus fruit; orange
ក្រូចឆ្មា	krouc chmaa	lime, lemon
ក្រូចខ្វិច	krouc khvic	tangerine
ខុសពី	khoh pii	different from (L)[1]
ជានិច្ច	cia nɨc	always
ជូរ	cuu	sour
ដោយ	daoy	according to, by (L)
តែងតែ	taɛŋ taɛ	always
ថ្លឹង	thləŋ	to weigh out
ទូទៅ	tuu tɨw	(in) general, generally (L)
ទំពាំងបាយជូរ	təpéŋ baay cuu	grape
បៃតង	baytɔɔŋ	green
ប៉ោម	paom	apple
បេះ	bɛh	to pick, to pluck (R)
ផ្លែ	phlaɛ	fruit
ផ្លែឈើ	phlaɛ chəə	fruit
ផ្អែម	phˀaɛm	sweet
ពុំសែន	pum saɛn	a kind of fragrant tree; a kind of large mango
ព្រួយ	pruoy	to worry, to be sad
ម្ជូរ	mcuu	sour substance
រាប់	róp	to count
លើកលែងតែ	ləək lɛɛŋ taɛ	except
សញ្ញា	saññaa	sign (L)
ស្ដើង	sdaəŋ	thin
ស្វាយ	svaay	mango
ស៊ីសាំង	sii saŋ	to consume gas
សុទ្ធតែ	sot taɛ	all, exclusively
សេន	seen	cent
ស៊េរី	seerii	cherry
ស្តើង	sdaəŋ	thin
សំគាល់	səmkól	to recognize (L)
ស្រស់	srɔh	fresh; pretty
ឡូ	lou	dozen

ADDITIONAL FOOD VOCABULARY

ចេក	ceek	banana
ដូង	douŋ	coconut
ដំឡូង	təlouŋ	potato, tuber
ម្នាស់	mnóh	pineapple

Streetside market, Phnom Penh

LESSON THIRTY-TWO

DIALOGUE

១.	សុខ	តុម ម៉េចចង់ញុំាម្ហូបអី រើសខ្លួនឯងទេ ។	Tom, whatever you want to eat, choose yourself.
		ស្រេចតែ	it's up to..., it depends on...
២.	តុម	ទេ ខ្ញុំមិនចេះរើសទេ ស្រេចតែសុខឯងទេ ។	No, I don't know how to choose, it's up to you.
៣.	សុខ	អញ្ចឹងក៏បាន តែខ្ញុំប្រាប់ឲ្យហើយ	That's fine, but I'm telling you once and for all...
៤.	តុម	ប្រាប់អី ?	Telling what?
		ហៅ	to call, to order, to invite (non-formal)
		ឆុបស្វុយ	chop suey
		ចាវមេង	chow mein
៥.	សុខ	ថាខ្ញុំមិនហៅឆុបស្វុយឬ ចាវមេងទេណា ។	That I will not order chop suey or chow mein.
		ឆ្ងាញ់	delicious, good-tasting
៦.	តុម	យី អាហ្នឹងហើយឆ្ងាញ់ នោះ ។	Gee! (but) those are delicious!
		ម្យ៉ាងទៀត ម្យ៉ាងទៀត	another thing, furthermore, in addition, on the other hand
		ស្គាល់	to know, be acquainted with
៧.	សុខ	បាទ អាមេរិកាំងញុំាតែ អាហ្នឹង ហើយម្យ៉ាងទៀត នៅស្រុកខ្មែរគ្មានឆុបស្វុយ ទេ ។	(But) Americans eat only those, and another thing, in Cambodia there is no chop suey.

DIALOGUE:

1. sok - tom, mɛc cɔŋ ñam məhoup ɛy rəəh khluon aɛŋ teh

2. tom - eeh, khñom mɨn cɛh rəəh eh, srac taɛ sok aɛŋ teh

3. sok - əñcəŋ kɔɔ baan, taɛ khñom prap aoy haəy...

4. tom - prap ɛy?

5. sok - thaa khñom mɨn haw chop suuy rɨɨ chaaw mɛɛŋ tee naa

6. tom - yii aa nɨŋ haəy chŋañ nuh

7. sok - baat, aamerɨkaŋ ñam taɛ aa nɨŋ, haəy mə yaaŋ tiet nɨw srok khmaɛ kmian choop suuy tee

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. The word បាយ /baay/ means 'cooked rice.' As you have seen, it also can be used to mean 'meal' or 'food' in certain contexts. Ordinarily, however, the word that refers to food which is not rice is ម្ហូប /məhoup/. The word ម្ហូប /məhoup/ refers to meat, fish, vegetables, fruits, sweets, and cooked dishes of every sort.

5. The word ហៅ /haw/ means 'to call' in the sense of shouting to someone, of telephoning someone, or of naming someone. It is also the non-formal counterpart of អញ្ជើញ /añcəəñ/ 'to invite.' (Cf. Drill 6 below and Lesson 29.) It also means 'to order food or drink.'

5. The final particle ណា៎ /naa/ or /nεε/ is an emphatic meaning 'I want to make it perfectly clear' or 'you hear?!' It is extremely common in non-formal, especially intimate, speech. You will hear this particle very frequently when Cambodians talk to their siblings, children, or close friends; it will not often be used with you unless you come to know Cambodians well.

6. Note the use of ហើយ /haəy/ to isolate the nominal that comes before as a clause separate from what follows. ហើយ /haəy/ in this construction is very frequently followed by ដែល /daεl/ 'which, that,' e.g.,

   សៀវភៅហ្នឹងហើយ(ដែល) យើងត្រូវការឥឡូវ។
   səphɨw nɨŋ haəy (daεl) yəəŋ trəw kaa εyləw
   It's that book that we need now.

   The preceding nominal is translated as 'it's...that...,' the clause following ហើយ(ដែល)/haəy (daεl)/ is a relative clause attributive to the nominal.

   Notice that ហើយ /haəy/ can be omitted if ដែល /daεl/ is present, e.g.,

   សៀវភៅហ្នឹងដែលយើងត្រូវការឥឡូវ។
   səphɨw nɨŋ daεl yəəŋ trəw kaa εyləw
   It's that book that we need now.

7. ម្យ៉ាងទៀត /mə yaaŋ tiət/ means 'furthermore, in addition, another thing.' It also is sometimes used to mean 'on the other hand.'

7. You have already studied two words for 'know': ដឹង /dəŋ/ 'to know (a fact)' and ចេះ /cεh/ 'to know (how to).' In this lesson is a third word for 'know' ស្គាល់ /skól/ 'to be acquainted with, to recognize.' When you say 'I know the mayor,' you must use the word ស្គាល់ /skól/, e.g:

ខ្ញុំស្គាល់មេឃុំ
khñom skól mee khum
I know (am acquainted with) the mayor.

7. The three main types of cuisine available in Cambodia are French, Chinese, and Cambodian. French cuisine is found only in major urban centers and is too expensive for most Cambodians. Cambodian cooking is found in small roadside eateries, in sidewalk vending establishments, and, of course, in Cambodian homes. There are also two or three restaurants in Phnom Penh that serve Cambodian specialties. However, the great majority of eating places, ranging from sidewalk noodle stands to large, well-known restaurants, offer Chinese food. The Chinese food of Cambodia as well as that of most of Southeast Asia is from the south of China. It is, however, different from the Chinese food with which most Americans are familiar. For one thing, as the dialogue points out, Cambodian Chinese food has no such thing as chop suey. Meat-filled or sweet bean-paste-filled pastries are common, but most common of all are the various kinds of noodle.

The most frequent noodles are long, thin noodles made of flour called គុយទាវ /kuy tiev/, which are normally eaten in a soup with beef, chicken, or pork and garnished with raw bean sprouts. This is one of the most frequent breakfast dishes for Cambodians of every social class and is also a favorite snack eaten at any time of day. Egg noodles are called មី /mii/ and are also a popular snack in soup. Rice flour noodles are called នំបញ្ចុក /num bañcok/. They are often served with curries or spiced stews. The last major type of noodle is មីសួ /miisuo/ which are transparent noodles made from mung beans and used as an ingredient in sautés and stews.

DRILLS

DRILL NO.

3. Note that in this drill ដឹង /dəŋ/ is used for 'to know (a place).' In this case ស្គាល់ /skól/ 'to be familiar with' could also have been used. However, in most cases ដឹង /dəŋ/ and ស្គាល់ /skól/ are not interchangeable; in Drill 2 ដឹង /dəŋ/ could not have been used instead of ស្គាល់ /skól/.

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំទៅញ៉ាំបាយចិន។ (រើសម្ហូប)

S: លោកចេះរើសម្ហូបចិនទេ?

T: I'm going to eat Chinese food. (select food)

S: Do you know how to select Chinese food?

ក.	ខ្ញុំចង់ទៅស្រុកបារាំង	(និយាយ)	លោកចេះនិយាយបារាំងទេ?
ខ.	ខ្ញុំត្រូវទៅមើលឡានខ្ញុំ	(ជិះ)	លោកចេះជិះឡានទេ?
គ.	ល្ងាចនេះខ្ញុំទៅយកឡាន	(បើក)	លោកចេះបើកឡានទេ?
ឃ.	ខ្ញុំទទួលសំបុត្រអង់គ្លេសមួយ	(ប្រែភាសា)	លោកចេះប្រែភាសាអង់គ្លេសទេ
ង.	ខ្ញុំទើបនឹងទិញសៀវភៅយួនមួយ	(មើលភាសា)	លោកចេះមើលភាសាយួនទេ?
ច.	ខ្ញុំត្រូវទៅរៀនខ្មែរថ្ងៃនេះ	(មេរៀន)	លោកចេះមេរៀនខ្មែរទេ?

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ហាងបាយនេះឈ្មោះអង្គរ។

S: លោកស្គាល់ហាងបាយនេះទេឈ្មោះអង្គរ?

T: This restaurant is named Angkor.

S: Do you know this restaurant? It's named Angkor.

ក. ខ្ញុំមានពួកម៉ាកម្នាក់ឈ្មោះសុផាត។
លោកស្គាល់ពួកម៉ាកខ្ញុំម្នាក់ទេឈ្មោះសុផាត?

ខ. ហាងនេះមានម្ហូបស៊ុបស្ងួយឆ្ងាញ់ណាស់។
លោកស្គាល់ហាងនេះទេ មានម្ហូបស៊ុបស្ងួយឆ្ងាញ់ណាស់?

គ. លោកកនទៅស្រុកបារាំងម្តង។
លោកស្គាល់លោកកនទេ ទៅស្រុកបារាំងម្តង?

ឃ. គាត់នៅផ្លូវនរោត្តម។
លោកស្គាល់គាត់ទេ នៅផ្លូវនរោត្តម?

ង. លោកស៊ុខបង្រៀនខ្មែរនៅ សាលាអង្គរ។
លោកស្គាល់លោកស៊ុខទេ បង្រៀនខ្មែរនៅសាលាអង្គរ?

ច. វាមិនចូលចិត្តផ្លែស្វាយសោះ។
លោកស្គាល់វាទេមិនចូលចិត្តស្វាយសោះ?

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: នៅស្រុកខ្មែរមានកន្លែងដើរលេងច្រើនណាស់ (កន្លែងដើរលេងច្រើន)

S: លោកដឹងកន្លែងដើរលេងច្រើនទេនៅស្រុកខ្មែរ?

T: In Cambodia, there are many places to stroll around. (many places to stroll around)

S: In Cambodia, do you know many places to stroll around?

ក. ផ្លូវទៅសៀមរាបរអាក្រក់ណាស់។ (ផ្លូវស្រួល)
លោកដឹងផ្លូវស្រួលទៅសៀមរាបទេ?
ខ. ខ្ញុំជិះឡានទៅសៀមរាប។ (ឡានណា)
លោកដឹងឡានណាទៅសៀមរាបទេ?
គ. នៅស្រុកខ្មែរអ្វីកែលថោកណាស់។ (អ្វីកែលណាថោក)
លោកដឹងអ្វីកែលណាថោកទេនៅស្រុកខ្មែរ?
ឃ. ហាងបាយនេះធ្វើម្ហូបឆ្ងាញ់ណាស់។ (ហាងបាយណា)
លោកដឹងហាងបាយណាធ្វើម្ហូបឆ្ងាញ់ទេ?
ង. ហាងនេះលក់សៀវភៅច្រើន។ (ហាងណា)
លោកដឹងហាងណាលក់សៀវភៅច្រើនទេ?
ច. ខ្ញុំចង់ទិញឡាននេះ។ (អ្នកណា)
លោកដឹងអ្នកណាចង់ទិញឡាននេះទេ?

DRILL FOUR: Transformation

MODEL:
T: ប្រពន្ធខ្ញុំបង្រៀនខ្មែរនៅសាលាអង្គរ។
S: លោកដឹងថាប្រពន្ធខ្ញុំបង្រៀនខ្មែរនៅសាលាអង្គរទេ?
T: My wife is teaching Cambodian at the Angkor School.
S: Do you know that my wife is teaching Cambodian at the Angkor School?

ក. ខ្ញុំត្រូវទៅស្រុកខ្មែរ។	លោកដឹងថាខ្ញុំត្រូវទៅស្រុកខ្មែរទេ?
ខ. លោកស្មិសចេះភាសាច្រើនណាស់។	លោកដឹងថាលោកស្មិសចេះភាសាច្រើនណាស់ទេ?
គ. ខ្ញុំស្គាល់កញ្ញាណាង់ស៊ី។	លោកដឹងថាខ្ញុំស្គាល់កញ្ញាណាង់ស៊ីទេ?
ឃ. មួយថ្ងៃយើងត្រូវរៀនមេរៀនមួយ។	លោកដឹងថាមួយថ្ងៃយើងត្រូវរៀនមេរៀនមួយទេ?
ង. លោកសុខបង្រៀនខ្មែរល្អណាស់។	លោកដឹងថាលោកសុខបង្រៀនខ្មែរល្អណាស់ទេ?
ច. ខ្ញុំទើបនឹងទិញឡានមួយ។	លោកដឹងថាខ្ញុំទើបនឹងទិញឡានមួយទេ?
ឆ. យើងចូលចិត្តញ៉ាំគុយទាវ។	លោកដឹងថាយើងចូលចិត្តញ៉ាំគុយទាវទេ?

DRILL FIVE: Response

MODEL:
T: លោកចង់ញ៉ាំម្ហូបអ្វីខ្លះ?
S: ស្រេចតែលោកទេ ញ៉ាំម្ហូបអីក៏បានដែរ។
T: What food do you want to eat?
S: It's up to you; any kind of food is fine.

ក. លោកចង់មើលកុនអី?	ស្រេចតែលោកទេ មើលកុនអីក៏បានដែរ។
ខ. កញ្ញាចង់ទៅញ៉ាំហាងបាយណា?	ស្រេចតែលោកទេ ញ៉ាំហាងបាយណាក៏បានដែរ។

គ. លោកស្រីចង់មើលសៀវភៅណា? ស្រេចតែលោកទេ មើលសៀវភៅណាក៏បានដែរ។
ឃ. លោកចង់ទៅអង្កាល់? ស្រេចតែលោកទេ ទៅអង្កាល់ក៏បានដែរ។
ង. លោកចង់ឲ្យខ្ញុំបង្រៀនអី? ស្រេចតែលោកទេ បង្រៀនអីក៏បានដែរ។
ច. យើងចង់ទៅលេងកន្លែងណា? ស្រេចតែលោកទេ ទៅលេងកន្លែងណាក៏បានដែរ។

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: លោកគ្រូ ខ្ញុំចង់អញ្ជើញសុខឯងទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ (ម៉ៅ)
S: ម៉ៅ ខ្ញុំចង់ហៅម៉ៅឯងទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ។
T: Sok, I want to invite you to go eat today. (Maw)
S: Maw, I want to invite you to go eat today.

ក. ម៉ៅ ខ្ញុំចង់ហៅម៉ៅឯងទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ។ (ម៉ានយាន)
ខ. ម៉ានយាន ខ្ញុំចង់ហៅម៉ានយានឯងទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ។ (សួន)
គ. សួន ខ្ញុំចង់ហៅសួនឯងទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ។ (លោកសំណាង)
ឃ. លោកសំណាង ខ្ញុំចង់ហៅលោកសំណាងទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ។ (សៅ)
ង. សៅ ខ្ញុំចង់ហៅសៅឯងទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ។ (លោកសុខ)
ច. លោកសុខ ខ្ញុំចង់ហៅលោកសុខទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំញ៉ាំតែឆុបស្វយទេ (វាឆ្ងាញ់ហើយថោកផង)
S: ខ្ញុំញ៉ាំតែឆុបស្វយទេ ហើយម្យ៉ាងទៀតវាឆ្ងាញ់ហើយថោកផង។
T: I eat only chop suey. (it's tasty and cheap, too)
S: I eat only chop suey; furthermore it's delicious and cheap, too.

ក. ខ្ញុំចូលចិត្តហាងបាយនេះណាស់។ (វានៅជិតផ្ទះខ្ញុំផង)
ខ្ញុំចូលចិត្តហាងបាយនេះណាស់ ហើយម្យ៉ាងទៀតវានៅជិតផ្ទះខ្ញុំផង។
ខ. ខ្ញុំចង់រៀនខ្មែរណាស់។ (ខ្ញុំចង់ទៅស្រុកខ្មែរផង)
ខ្ញុំចង់រៀនខ្មែរណាស់ ហើយម្យ៉ាងទៀតខ្ញុំចង់ទៅស្រុកខ្មែរផង។
គ. ប្រើឡានខ្ញុំប្រយ័ត្នបន្តិច។ (ចាក់សាំងឲ្យខ្ញុំផង)
ប្រើឡានខ្ញុំប្រយ័ត្នបន្តិច ហើយម្យ៉ាងទៀតចាក់សាំងឲ្យខ្ញុំផង។
ឃ. លោកទៅញ៉ាំបាយជាមួយខ្ញុំ។ (ចេញលុយពាក់កណ្ដាលផង)
លោកទៅញ៉ាំបាយជាមួយខ្ញុំ ហើយម្យ៉ាងទៀតចេញលុយពាក់កណ្ដាល។
ង. ខ្ញុំមិនទៅរៀនទេ។ (ខ្ញុំត្រូវទៅទទួលប្រពន្ធខ្ញុំផង)
ខ្ញុំមិនទៅរៀនទេ ហើយម្យ៉ាងទៀតខ្ញុំត្រូវទៅទទួលប្រពន្ធខ្ញុំផង។
ច. យើងទៅញ៉ាំបាយហាង។ (យើងទៅមើលកុនផង)
យើងទៅញ៉ាំបាយហាង ហើយម្យ៉ាងទៀតយើងទៅមើលកុនផង។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: ខ្ញុំត្រូវចេញលុយទាំងអស់ ។
S: លោកត្រូវចេញលុយពាក់កណ្ដាលបានហើយ ។
T: I have to pay (the whole) check.
S: It's O.K. if you (have to) pay half of the check.

ក.	ខ្ញុំត្រូវញ៉ាំស្រាទាំងអស់ ។	លោកត្រូវញ៉ាំពាក់កណ្ដាលបានហើយ ។
ខ.	ខ្ញុំត្រូវរៀនមេរៀនទាំងអស់ ។	លោកត្រូវរៀនមេរៀនពាក់កណ្ដាលបានហើយ ។
គ.	ខ្ញុំយកទាំងអស់ ។	លោកយកពាក់កណ្ដាលបានហើយ ។
ឃ.	ខ្ញុំខ្ចីលុយលោកទាំងអស់ ។	លោកខ្ចីលុយខ្ញុំពាក់កណ្ដាលបានហើយ ។
ង.	ខ្ញុំមើលមេរៀននេះទាំងអស់ ។	លោកមើលមេរៀននេះពាក់កណ្ដាលបានហើយ ។
ច.	ខ្ញុំឲ្យលោកទាំងអស់ ។	លោកឲ្យខ្ញុំពាក់កណ្ដាលបានហើយ ។

DRILL NINE: Response

MODEL: T: ឡានលោកខូចឯណា? (ផ្លូវ)
S: ឡានខ្ញុំខូចកណ្ដាលផ្លូវ ។
T: Where did your car break down? (street)
S: My car broke down in the middle of the street.

ក.	លោកដាក់សៀវភៅឯណា?	(តុ)	ខ្ញុំដាក់សៀវភៅកណ្ដាលតុ ។
ខ.	លោកឈឺអី?	(ក្បាល)	ខ្ញុំឈឺកណ្ដាលក្បាល ។
គ.	លោកឃើញកប៉ាល់ហោះឯណា?	(មេឃ)	ខ្ញុំឃើញកប៉ាល់កណ្ដាលមេឃ ។
ឃ.	លោកអង្គុយម្នាក់ឯងឯណា?	(បន្ទប់)	ខ្ញុំអង្គុយម្នាក់ឯងកណ្ដាលបន្ទប់ ។
ង.	ខ្ញុំដាក់ទឹកនេះឯណា?	(ផ្ទះ)	លោកដាក់ទឹកនេះកណ្ដាលផ្ទះ ។
ច.	លោកទុកលុយឯណា?	(តុ)	ខ្ញុំទុកលុយកណ្ដាលតុ ។

DRILL TEN:

MODEL: T: លោកទៅធ្វើការម៉ោងប៉ុន្មាន? (ប្រាំបី)
S: ខ្ញុំទៅធ្វើការម៉ោងប្រាំបីកន្លះ ។
T: What time do you go to work? (eight)
S: I go to work at eight-thirty.

ក.	លោកនិយាយប៉ុន្មានម៉ោង?	(ម៉ោង)	ខ្ញុំនិយាយកន្លះម៉ោង ។
ខ.	ថ្ងៃនេះកូនសិស្សលប់ប៉ុន្មាននាក់?	(ថ្នាក់)	ថ្ងៃនេះកូនសិស្សលប់កន្លះថ្នាក់ ។
គ.	ពីសាលាទៅផ្ទះលោកចម្ងាយប៉ុន្មាន?	(គីឡូ)	ពីសាលាទៅផ្ទះខ្ញុំចម្ងាយកន្លះគីឡូ ។
ឃ.	លោកចង់ទិញទំពាំងបាយជូរប៉ុន្មានគីឡូ?	(ពីរគីឡូ)	ខ្ញុំចង់ទិញទំពាំងបាយជូរពីរគីឡូ ។

ង. យប់មិញលោកញ៉ាំស្រាប៉ុន្មានដប? (ដប) យប់មិញខ្ញុំញ៉ាំស្រាកន្លះដប។
ច. លោកចង់ខ្ចីឡានខ្ញុំប៉ុន្មានថ្ងៃ? (ពីរថ្ងៃ) ខ្ញុំចង់ខ្ចីឡានលោកពីរថ្ងៃ។

Reading Passage

ការទុកម្ហូបអាហារស្រស់

ដោយសារប្រទេសខ្មែរមិនសូវមានទូទឹកកក ហើយបើមានវាក៏ថ្លៃៗទៀត ដូច្នេះហើយបានជាគ្រួសារខ្មែរមានការពិបាកក្នុងការទុកម្ហូបឲ្យបានយូរថ្ងៃ។ ស្រីមេផ្ទះត្រូវទៅផ្សារទិញមួយថ្ងៃពីរដងឬជួនកាលតែម្ដង។ នៅពេលព្រឹកប្រហែលម៉ោងប្រាំបួន គេទៅផ្សារដើម្បីនឹងទិញសាច់ បន្លែនិងផ្លែឈើល្មមគេនឹងធ្វើម្ហូបសំរាប់គ្រួសារក្នុងពេលបាយថ្ងៃត្រង់។ នៅពេលថ្ងៃរសៀល ម៉ោងបីឬម៉ោងបួន គេត្រូវទៅផ្សារម្ដងទៀត។ តែគ្រួសារខ្លះស្រីមេផ្ទះបានធ្វើម្ហូបទុកសំរាប់ពេលល្ងាចដែរ ដូច្នេះគេគ្រាន់តែកំដៅម្ហូបចាស់ៗនោះ ហើយគេក៏ញ៉ាំទៅ។ ការធ្វើដំណើរទៅផ្សារមួយថ្ងៃពីរដងយ៉ាងនេះ ហើយនឹងការខ្វះទូទឹកកកធ្វើឲ្យគេមានការពិបាកច្រើន តែផ្ទុយទៅវិញគ្រួសាររបស់គេសប្បាយណាស់ ពីព្រោះគេញ៉ាំម្ហូបអាហារ ផ្លែឈើ សុទ្ធតែស្រស់ទាំងអស់។ សាច់ដូចជាសាច់គោ សាច់ជ្រូក នៅថ្មីៗ បន្លែវិញគេទើបនឹងយកមកពីចំការ ត្រីទើបនឹងចាប់បានហើយនៅរស់ទៀតផង។

VOCABULARY

ការ	kaa	the fact that; makes a noun (R)
កំដៅ	kəmdaw	to heat something (R)
ចាប់	cap	to catch, to capture (R)
ចេញលុយ	cɛñ luy	to pay
ឆ្ងាញ់	chŋañ	delicious
ឆាវមេង	chaaw mɛɛn	chow mein
ឆុបស៊ួយ	chop suuy	chop suey
ជាមិនខាន	cia mɨn khaan	without fail, definitely (L)
ឈ្មោះ	chmúh	name
តែផ្ទុយទៅវិញ	taɛ phtuy tɨw viñ	on the contrary (R)
ទូទឹកកក	tuu tɨk kɔɔʔ	refrigerator (R)
ទើប	təəp	to have just + verb (R)
ធ្វើដំណើរ	thəə tənaə	to take a trip, to travel (R)
បញ្ហា	paññəhaa	problem (L)
បញ្ជីមុខម្ហូប	bɔñcii muk məhoup	menu (L)
ប្រើ	praə	to use
ពាក់កណ្ដាល	péʔ kədaal	middle, half
ពេញចិត្ត	piñ cət	to be pleased, to be satisfied (L)
មួយយ៉ាងទៀត (ម្យ៉ាងទៀត)	mə yaaŋ tiet	another thing, furthermore
មេឃ	meek	sky

មេរៀន	meerien	lesson
រឹតតែ	rɨt taɛ	increasingly (L)
ស្គាល់	skól	to know, to be acquainted with
ស្រីមេផ្ទះ	srɛy mee phtéh	housewife (R)
ស្រេចតែ	srac taɛ	it's up to...
ហៅ	haw	to call, to order
អាហារ	aahaa	food (R)

ADDITIONAL FOOD VOCABULARY

កាំបិត	kambət	knife
ចាន	caan	dish, plate, bowl
ចង្កឹះ	cəkəh	chopsticks
ឆ្នាំង	chnaŋ	pot, pan, kettle
ទឹក	tɨk	water, liquid
ទឹកដោះគោ	tɨk dəh koo	milk
បាយលីង	baay liiŋ	fried rice
សម	sɔɔm	fork
ស្ករ	skɔɔ	sugar
ស្លាបព្រា	slaap pria	spoon
ស្ពៃ	spɨy	any cabbage-like vegetable
ស្ពៃក្តោប	spɨy kdaop	cabbage

Sidewalk cooked meat vendor, Phnom Penh

LESSON THIRTY-THREE

DIALOGUE

១.	តុម	កុំនិយាយច្រើនពេក ឥឡូវញ៉ាំអីខ្លះ ?	Don't talk too much. Now, what do you want to eat?
		ឆា	sauté, stir-fry
		សាច់	meat
		សាច់គោ	beef
		សណ្ដែក	bean
២.	សុខ	យើងយកឆាសាច់គោសណ្ដែកមួយ ។	We'll take one order of beef sautéed with beans.
		ស៊ុប	soup
៣.	តុម	ចុះស៊ុប ? ហើយស្រា ?	What about soup? and liquor?
		បង្កង	lobster
		ចាន	plate, dish, bowl
		ទា	duck
		ខ្វៃ	to roast on a spit
៤.	សុខ	បាទ ហើយឆាបង្កងមួយចាននឹងទាខ្វៃមួយ ។	Yes, and one dish of sautéed lobster and a roast duck.
		មុខ	face (here, dish - pertaining to a variety of food)
៥.	តុម	យី ដូចជាច្រើនពេកហើយ យកតែពីរមុខបានហើយ ។	Gee! it seems like too much already. Take only two kinds (dishes); that'll be fine.
៦.	សុខ	អញ្ចឹងយើងហៅស៊ុបមួយវិញ កុំយកទាខ្វៃអី ។	So we'll order one (kind of) soup instead. Don't take the roast duck.
៧.	តុម	ហើយខ្ញុំញ៉ាំវិស្គីមួយកែវ អូ កុំភ្លេចយកបាយខ្លះផង ។	And I'll have a whisky. Oh! don't forget some rice, too.

DIALOGUE:

1. tom - kom niyiey craən peek. ɛyləw ñam ɛy khlah?
2. sok - yəəŋ yóo chaa sac koo sədaɛk muoy
3. tom - coh sup? haəy sraa?
4. sok - baat, haəy chaa pəkɔɔŋ mə caan nɨŋ tia khvay muoy
5. tom - yii douc cia craən peek haəy. yóo taɛ pii muk baan əh
6. sok - əñcəŋ yəəŋ haw sup muoy viñ. kom yóo tia khvay ɛy
7. tom - haəy khñom ñam viiskii mə kaɛv. oh! kom phlic yóo baay khlah phɔɔŋ

NOTES

DIALOGUE

2. The main ways of cooking are

ឆា	/chaa/	'to sauté, stir-fry Chinese style'
បំពង	/bɔmpɔ́ɔŋ/	'to deep fry'
ចៀន	/cien/	'to fry in shallow fat'
អាំង	/aŋ/	'to roast, to broil'
ខ្វៃ	/khvay/	'to roast (on a spit)'
ស្ងោរ	/sŋao/	'to boil, to make into soup, a soup containing boiled meat
ស្ល	/slɔɔ/	'to stew'
សម្ល	/sɔmlɔɔ/	'a stew'
ចំហុយ	/cɔmhoy/	'to steam'

Cambodian food tends to use a lot of fish since it is very plentiful there. Much of the fish is fresh-water fish from the Tonlé Sap, which produces so many fish that Cambodia has been able to export fish in quantity and still have plenty to use at home. When a dish includes a large chunk of meat, it is usually fish which is smoked, steamed, broiled, or stewed. Other types of meat are usually chopped up into small pieces and a little meat is cooked with a lot of vegetable and served with much rice. Beef, chicken, and pork are all common, lamb and mutton are almost never used. Shellfish are eaten on the coast and in Phnom Penh. The more well-to-do the family, the greater the number and quantity of non-rice dishes, and the more meat they contain. Very poor families may have to be content with rice and some preserved fish paste, called ប្រហុក /prɔhok/.

Fresh fruit is plentiful and cheap; it is the usual sweet. In the towns a kind of pudding called សង្ខ្យា /sɔŋkhyaa/, sweetened agar-agar, or candy made of sugar and duck-egg yolk, among others, are also available. Iced tea is very popular in Phnom Penh.

In addition to គុយទាវ /kuy tiev/ 'Chinese noodles' for breakfast or snacks (cf. Lesson 32) Cambodians also like a kind of rice gruel called បបរ /bɔɔbɔɔ/. This rice gruel is sometimes eaten plain but usually spiced and flavored with pieces of meat, especially from the internal organs of pigs. Rice gruel is considered good for infants, invalids, and people with stomach trouble.

In most households cooking is done over wood or charcoal; ovens are not used, and there is no refrigeration so marketing must be done daily. This and the absence of other kitchen appliances means that feeding a family three times daily is usually almost a full-time job for one member of the household. This is not necessarily the wife, servants are common for the well-to-do, and the less wealthy often have members of their extensive families who help out with household chores, including marketing and cooking.

5. The word មុខ /muk/ means 'face, kind, type.' When it refers to food, it means 'dish' in the sense of a type of prepared food, not a plate or bowl.

DRILLS

DRILL NO.

3. Both ... ជាងគេ /...ciaŋ kee/ and ... ជាងគេបង្អស់ /...ciaŋ kee bɔŋˀɔh/ mean 'the...-est, the most...' However, ជាងគេបង្អស់ /ciaŋ kee bɔŋˀɔh/ is all-inclusive, while ជាងគេ /ciaŋ kee/ can be limited to a small, immediate set of things or people to which one is referring.

4. (Sentence e) In this sentence ចូល /coul/ 'to enter' is used as a resultative verb with a sense of 'to go in.' It can occur with main verbs other than រៀន /rien/ 'study,' e.g. ញ៉ាំចូល /ñam coul/ 'to be able to eat.'

5. In this lesson you have two contrasting preverbals: ចាប់ /cap/ 'to begin' and ឈប់ /chup/ 'to stop.' Both contrast with the resultative verb ចប់ /cɔp/ which means 'to finish, to complete.' Drills 5 - 11 give you practise in using these important words.

8. រួច /ruoc/ and ចប់ /cɔp/ are both translated 'to finish;' however, there are differences between them. រួច /ruoc/ is 'to be finished doing something,' but it does not indicate that the job itself is completed. ចប់ /cɔp/, on the other hand, means that the task is completed, that there is nothing further left to do on it.

11. Note the use of ហើយ /haəy/ with a time expression to mean 'ago,' e.g.

គេមកស្រុកនេះពីរខែហើយ។
kee móo srok nih pii khaɛ haəy
They came to this country two months ago.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: កុំនិយាយច្រើនពេក។ (ញ៉ាំ)
S: កុំញ៉ាំច្រើនពេក។
T: Don't talk too much. (eat)
S: Don't eat too much.

ក. កុំញ៉ាំច្រើនពេក។ (យក)
ខ. កុំយកច្រើនពេក។ (ហៅ)
គ. កុំហៅច្រើនពេក។ (ទិញ)
ឃ. កុំទិញច្រើនពេក។ (រៀន)
ង. កុំរៀនច្រើនពេក។ (បង្រៀន)
ច. កុំបង្រៀនច្រើនពេក។ (សរសេរ)
ឆ. កុំសរសេរច្រើនពេក។ (ផ្ញើ)
ជ. កុំផ្ញើច្រើនពេក។

DRILL TWO: Extension

MODEL: T: លោកយកម្ហូបច្រើនណាស់។ (ខ្ញុំមិនសូវឃ្លានទេ)
S: កុំយកច្រើនពេក ព្រោះខ្ញុំមិនសូវឃ្លានទេ។
T: You're bringing a lot of food. (I'm not very hungry)
S: Don't bring too much food because I'm not really hungry.

ក. លោកហៅមនុស្សច្រើនណាស់។ (ខ្ញុំគ្មានលុយទេ)
កុំហៅច្រើនពេក ព្រោះខ្ញុំគ្មានលុយទេ។
ខ. លោកបើកឡានលឿនណាស់។ (ខ្ញុំមិនស្រួលខ្លួន)
កុំបើកលឿនពេក ព្រោះខ្ញុំមិនស្រួលខ្លួន។
គ. លោកញ៉ាំច្រើនណាស់។ (ខ្ញុំចង់ទុកសម្រាប់ពួកម៉ាកលោកផង)
កុំញ៉ាំច្រើនពេក ព្រោះខ្ញុំចង់ទុកសម្រាប់ពួកម៉ាកលោកផង។

ឃ. លោកនិយាយច្រើនណាស់។ (ខ្ញុំធ្វើការមិនបានទេ)
កុំនិយាយច្រើនពេក ព្រោះខ្ញុំធ្វើការមិនបានទេ។
ង. លោកទៅឆ្ងាយណាស់។ (ខ្ញុំអស់កម្លាំងណាស់)
កុំទៅឆ្ងាយពេក ព្រោះខ្ញុំអស់កម្លាំងណាស់។
ច. លោកប្រើឡានខ្ញុំច្រើនណាស់។ (ជិតអស់សាំងហើយ)
កុំប្រើឡានខ្ញុំច្រើនពេក ព្រោះជិតអស់សាំងហើយ។

DRILL THREE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំយកសាច់គោឬទាខ្វៃ (ទាខ្វៃ / ឆ្ងាញ់)
S: យកទាខ្វៃវិញ ព្រោះវាឆ្ងាញ់ជាងគេបង្អស់។
T: Should I take beef or roast duck? (roast duck/tasty)
S: Take the roast duck, because it's the most delicious.

ក. យើងទៅហាងបាយចិនឬហាងបាយបារាំង (ចិន / ថោក)
ទៅហាងបាយចិនវិញ ព្រោះវាថោកជាងគេបង្អស់។
ខ. យើងទៅមើលរោងបាយ័នឬរោងលុច (បាយ័ន / ធំ)
ទៅមើលរោងបាយ័នវិញ ព្រោះវាធំជាងគេបង្អស់។
គ. យើងដើរទៅសាលាឬជិះឡានឈ្នួល (ដើរ / ស្រួល)
ដើរទៅសាលាវិញ ព្រោះវាស្រួលជាងគេបង្អស់។
ឃ. ខ្ញុំយកសៀវភៅស្តើងឬសៀវភៅស (ស្តើង / ថ្លៃ)
យកសៀវភៅស្តើងវិញ ព្រោះវាថ្លៃជាងគេបង្អស់។
ង. នាងចូលចិត្តឡានហ្វ័រឬម៉ែស៊ីដេស (ម៉ែស៊ីដេស / ល្អ)
ចូលចិត្តឡានម៉ែស៊ីដេសវិញ ព្រោះវាល្អជាងគេបង្អស់។
ច. លោករៀនភាសាចិនឬភាសាយួន (យួន / ស្រួលរៀន)
រៀនភាសាយួនវិញ ព្រោះវាស្រួលរៀនជាងគេបង្អស់។

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: លោកញ៉ាំអីទៀតទេ? (ឆ្អែតហើយ)
S: ស្រេចតែលោកទេ តែខ្ញុំឆ្អែតហើយ។
T: Are you going to eat anything else? (already full)
S: It's up to you, but I'm already full.

ក. កញ្ញាចង់ទៅមើលកុនទេ? (អស់កម្លាំងណាស់)
ស្រេចតែលោកទេ តែខ្ញុំអស់កម្លាំងណាស់។
ខ. លោកចង់ធ្វើអីយប់នេះ? (រវល់ណាស់)
ស្រេចតែលោកទេ តែខ្ញុំរវល់ណាស់។
គ. នាងចង់ទៅញ៉ាំបាយទេ? (គ្មានលុយទេ)
ស្រេចតែលោកទេ តែខ្ញុំគ្មានលុយទេ។
ឃ. លោកបង្រៀនអីថ្ងៃនេះ? (ទៅផ្ទះឥឡូវ)
ស្រេចតែលោកទេ តែខ្ញុំទៅផ្ទះឥឡូវ។
ង. នាងចង់រៀនអី? (រៀនមិនចូលទេ)
ស្រេចតែលោកទេ តែខ្ញុំរៀនមិនចូលទេ។
ច. លោកចង់ទៅណាទៀត? (ជិតអស់សាំងហើយ)
ស្រេចតែលោកទេ តែខ្ញុំជិតអស់សាំងហើយ។
ឆ. នាងចង់ញ៉ាំអីទៀត? (ឆ្អែតហើយ)
ស្រេចតែលោកទេ តែខ្ញុំឆ្អែតហើយ។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំហៅម្ហូបបីមុខ ។
S: លោកចាប់ហៅម្ហូបអង្កាល់ ?
T: I'm going to order three kinds of food.
S: When will you start ordering?

ក. ខ្ញុំបង្រៀននៅសាលាអង្គរ ។
លោកចាប់បង្រៀននៅសាលាអង្គរអង្កាល់ ?
ខ. ខ្ញុំធ្វើបាយញ៉ាំនៅផ្ទះ ។
លោកចាប់ធ្វើបាយញ៉ាំនៅផ្ទះអង្កាល់ ?
គ. ខ្ញុំរៀនធ្វើឡានខ្លួនឯង ។
លោកចាប់រៀនធ្វើឡានខ្លួនឯងអង្កាល់ ?
ឃ. ខ្ញុំរៀនបើកឡាន ។
លោកចាប់រៀនបើកឡានអង្កាល់ ?
ង. ខ្ញុំធ្វើការយប់នៅរីអូអេ ។
លោកចាប់ធ្វើការយប់នៅរីអូអេអង្កាល់ ?
ច. ខ្ញុំបង្រៀនខ្មែរតែយប់ទេ ?
លោកចាប់បង្រៀនខ្មែរតែយប់អង្កាល់ ?

DRILL SIX: Response

MODEL: T: ខ្ញុំចាប់ហៅម្ហូប ។
S: លោកចាប់ហៅម្ហូបពីអង្កាល់ ?
T: I started ordering the food.
S: When did you start ordering the food?

ក. ខ្ញុំចាប់បង្រៀននៅសាលាអង្គរ ។
លោកចាប់បង្រៀននៅសាលាអង្គរពីអង្កាល់ ?
ខ. ខ្ញុំចាប់ធ្វើបាយញ៉ាំនៅផ្ទះ ។
លោកចាប់ធ្វើបាយនៅផ្ទះពីអង្កាល់ ?
គ. ខ្ញុំចាប់រៀនធ្វើឡានខ្លួនឯង ។
លោកចាប់រៀនធ្វើឡានខ្លួនឯងពីអង្កាល់ ?
ឃ. ខ្ញុំចាប់រៀនបើកឡាន ។
លោកចាប់រៀនបើកឡានពីអង្កាល់ ?
ង. ខ្ញុំចាប់ធ្វើយប់នៅសម្លេងសហរដ្ឋអាមេរិក ។
លោកចាប់ធ្វើការយប់នៅសម្លេងសហរដ្ឋអាមេរិកពីអង្កាល់ ?
ច. ខ្ញុំចាប់បង្រៀនខ្មែរតែយប់ទេ ។
លោកចាប់បង្រៀនខ្មែរតែយប់ពីអង្កាល់ ?

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL:
T: ខ្ញុំចាប់រៀនខ្មែរនៅសាលាអង្គរ។
S: លោកឈប់រៀនខ្មែរនៅសាលាអង្គរអង្កាល់?
T: I'll begin to study Cambodian at the Angkor school.
S: When will you stop studying Cambodian at the Angkor school?

ក. ខ្ញុំចាប់បង្រៀនខ្មែរតែយប់ទេ។
លោកឈប់បង្រៀនខ្មែរតែយប់អង្កាល់?
ខ. ខ្ញុំចាប់ធ្វើការយប់នៅសម្លេងសហរដ្ឋអាមេរិក។
លោកឈប់ធ្វើការយប់នៅសម្លេងសហរដ្ឋអាមេរិកអង្កាល់?
គ. ខ្ញុំចាប់រៀនបើកឡាន។
លោកឈប់រៀនបើកឡានអង្កាល់?
ឃ. ខ្ញុំចាប់រៀនធ្វើឡានខ្លួនឯង។
លោកឈប់រៀនធ្វើឡានខ្លួនឯងអង្កាល់?
ង. ខ្ញុំចាប់ធ្វើបាយញុំានៅផ្ទះ។
លោកឈប់ធ្វើបាយញុំានៅផ្ទះអង្កាល់?
ច. ខ្ញុំចាប់ញុំាបារី។
លោកឈប់ញុំាបារីអង្កាល់?

DRILL EIGHT: Response

MODEL:
T: ខ្ញុំរៀនខ្មែររួចហើយ។
S: លោករៀនខ្មែរចប់ពីអង្កាល់?
T: I already studied Cambodian.
S: When did you finish studying Cambodian?

ក. ខ្ញុំចម្លងចំណោទនេះរួចហើយ។
លោកចម្លងចំណោទនេះចប់ពីអង្កាល់?
ខ. ខ្ញុំធ្វើចំណោទលោករួចហើយ។
លោកធ្វើចំណោទខ្ញុំចប់ពីអង្កាល់?
គ. ខ្ញុំសរសេររួចហើយ។
លោកសរសេរចប់ពីអង្កាល់?
ឃ. ខ្ញុំបង្រៀនសរសេររួចហើយ។
លោកបង្រៀនសរសេរចប់ពីអង្កាល់?
ង. ខ្ញុំមើលសៀវភៅនេះរួចហើយ។
លោកមើលសៀវភៅនេះចប់ពីអង្កាល់?
ច. ខ្ញុំនិយាយរួចហើយ។
លោកនិយាយចប់ពីអង្កាល់?

DRILL NINE: Response

MODEL: T: លោករៀនខ្មែរចប់អង្កាល់?
S: ខ្ញុំឈប់រៀនខ្មែរហើយ។
T: When will you finish studying Cambodian?
S: I've already stopped studying Cambodian.

ក. លោកធ្វើស្ពានលោកចប់អង្កាល់?
ខ្ញុំឈប់ធ្វើស្ពានខ្ញុំហើយ។
ខ. លោកបង្រៀនភាសាចប់អង្កាល់?
ខ្ញុំឈប់បង្រៀនភាសាហើយ។
គ. ប្រពន្ធខ្ញុំធ្វើការចប់អង្កាល់?
ប្រពន្ធខ្ញុំឈប់ធ្វើការហើយ។
ឃ. កូនលោករៀនពេទ្យចប់អង្កាល់?
កូនខ្ញុំឈប់រៀនពេទ្យហើយ។
ង. លោកសរសេរសៀវភៅនោះចប់អង្កាល់?
ខ្ញុំឈប់សរសេរសៀវភៅនោះហើយ។
ច. លោកមើលសៀវភៅនេះចប់អង្កាល់?
ខ្ញុំឈប់មើលសៀវភៅនេះហើយ។

DRILL TEN: Response

MODEL: T: អង្កាល់លោករៀនខ្មែរចប់? (ដប់អាទិត្យ)
S: ដប់អាទិត្យខ្ញុំរៀនខ្មែរចប់ហើយ។
T: When do you finish studying Cambodian? (ten weeks)
S: In ten more weeks I'll have finished studying Cambodian.

ក. អង្កាល់លោកចម្លងចំណោទនេះចប់? (កន្លះម៉ោង)
កន្លះម៉ោងទៀតខ្ញុំចម្លងចំណោទនេះចប់ហើយ។
ខ. អង្កាល់លោកសរសេរសំបុត្រនេះចប់? (មួយម៉ោង)
មួយម៉ោងទៀតខ្ញុំសរសេរសំបុត្រនេះចប់ហើយ។
គ. អង្កាល់លោកបង្រៀនសរសេរចប់? (ប្រាំអាទិត្យ)
ប្រាំអាទិត្យទៀតខ្ញុំបង្រៀនសរសេរចប់ហើយ។
ឃ. អង្កាល់លោកមើលសៀវភៅនេះចប់? (ពីរថ្ងៃ)
ពីរថ្ងៃទៀតខ្ញុំមើលសៀវភៅនេះចប់ហើយ។
ង. អង្កាល់លោករៀនពេទ្យចប់? (បីឆ្នាំ)
បីឆ្នាំទៀតខ្ញុំរៀនពេទ្យចប់ហើយ។
ច. អង្កាល់លោកនិយាយចប់? (បន្តិច)
បន្តិចទៀតខ្ញុំនិយាយចប់ហើយ។

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T: លោករៀនខ្មែរចប់ពីអង្កាល់? (ដប់អាទិត្យ)
S: ខ្ញុំរៀនខ្មែរចប់ដប់អាទិត្យហើយ។
T: When did you finish studying Cambodian? (ten weeks)
S: I finished studying Cambodian ten weeks ago.

ក. លោកចម្លងចំណោទនេះចប់ពីអង្កាល់? (កន្លះម៉ោង)
ខ្ញុំចម្លងចំណោទនេះចប់កន្លះម៉ោងហើយ។
ខ. លោកសរសេរសំបុត្រនេះចប់ពីអង្កាល់? (មួយម៉ោង)
ខ្ញុំសរសេរសំបុត្រនេះចប់មួយម៉ោងហើយ។
គ. លោកបង្រៀនសរសេរចប់ពីអង្កាល់? (ប្រាំអាទិត្យ)
ខ្ញុំបង្រៀនសរសេរចប់ប្រាំអាទិត្យហើយ។
ឃ. លោកមើលសៀវភៅនេះចប់ពីអង្កាល់? (ពីរថ្ងៃ)
ខ្ញុំមើលសៀវភៅនេះចប់ពីរថ្ងៃហើយ។
ង. លោករៀនពាក្យចប់ពីអង្កាល់? (បីឆ្នាំ)
ខ្ញុំរៀនពាក្យចប់បីឆ្នាំហើយ។
ច. លោកនិយាយចប់ពីអង្កាល់? (ពីរមីនុត)
ខ្ញុំនិយាយចប់ពីរមីនុតហើយ។

Reading Passage

ខ្មែរញុំាបាយ

ធម្មតាខ្មែរមិនប្រើតុកៅអីដើម្បីនឹងអង្គុយញុំាបាយទេ គេអង្គុយនៅលើកន្ទេលជុំវិញស្ពកម្ហូបអាហារ។ នៅក្រោយចំអិនម្ហូបអាហារ គេដួសដាក់ចានធំតូចតាមមុខម្ហូប ហើយយកទៅដាក់លើស្ពកមួយ។ ឆ្នាំងបាយ គេដាក់នៅជិតកន្លែងញុំាបាយ។ គ្រួសារទាំងអស់អង្គុយជុំវិញស្ពក។ ម្នាក់ៗមានចានបាយនៅមុខគេ។ គេប្រើសម ស្លាបព្រា ឬចង្កឹះ តាមចានបាយធំឬតូច តែគេមិនប្រើកាំបិតទេ ព្រោះសាច់ទាំងអស់គេកាប់តូចៗហើយ។ គេចែកសម្លគ្នាញុំា ឬជួនកាលគេមានចានសម្លម្នាក់មួយៗ តែគេមិនដួសសម្លដាក់ចានគេទេ។ ខ្មែរញុំាបាយច្រើនណាស់ ជួនកាលម្នាក់ៗញុំាបី ឬបួនចាន។ នៅពេលក្រោយញុំាបាយ ម្នាក់ត្រូវលាងចានទាំងអស់ ឬម្នាក់ៗត្រូវលាងចានខ្លួនឯងលើកលែងតែឪពុកម្ដាយទេ។ ម្ហូបឬបាយដែលនៅសល់គេទុកសម្រាប់ញុំានៅពេលបាយក្រោយទៀត។ ជួនកាលគេធ្វើម្ហូបអាហារនៅពេលថ្ងៃឲ្យច្រើនទុកសម្រាប់ញុំានៅពេលល្ងាចដែរ។

VOCABULARY

កម្លាំង	kəlaŋ	strength, force, power
កន្ទេល	kəteel	mat (R)
កាប់	kap	to chop (L)
ខ្វៃ	khvay	roast (on a spit)
គោក	kook	dry (food), without liquid (L)
ឃ្លាន	khlian	to be hungry

ចំអិន	cəmʔən	to cook (R)
ឆា	chaa	sauté
ឆ្អែត	chʔaɛt	to be full (of food)
ជាងគេបង្អស់	ciaŋ kee bɔŋʔɔh	superlative marker
ដួស	duoh	to serve food (R)
ដោយឡែក	daoy laɛk	separately (L)
ទា	tia	duck
មនុស្ស	mənuh	people
មុខ	muk	face, kind
លាយ	liey	to mix (L)
សល់	sɔl	to remain (R)
សណ្ដែក	sədaɛk	bean
សមុទ្រ	səmot	sea (L)
សម្លេង	səmleeŋ	voice
សម្លេងសហរដ្ឋអាមេរិក	səmleeŋ sahaʔrót aameerɨk	Voice of America
សហរដ្ឋ	sahaʔrót	United States
សាច់	sac	meat
សាច់គោ	sac koo	beef
សាប	saap	bland, not salty or spicy, fresh (water) (L)
ស៊ុប	sup	soup
ស្ពក	spóok	tray (R)
ហាន់	han	to cut in strips, to slice (L)
អស់កម្លាំង	ɔh kəlaŋ	to be tired

ADDITIONAL FOOD VOCABULARY

ចៀន	cien	to fry in shallow fat
ចំហុយ	cəmhoy	to steam
ឆា	chaa	sauté, stir-fry Chinese style
ជ្រូក	cruuk	pig, hog
បបរ	bɔɔbɔɔ	rice gruel
ប៉េងប៉ោះ	peeŋ pɔh	tomatoes
បំពង	bɔmpɔŋ	to deep-fry
ប្រហុក	prɔhok	preserved fish paste

ពង	póoŋ	egg
លីង	liiŋ	to fry rice
សង់ខ្យា	sɔŋkhyaa	pudding
សណ្ដែកបណ្ដុះ	sədaɛk bɔndɔh	bean sprouts
សម្ល	səmlɔɔ	a stew
សាច់ជ្រូក	sac cruuk	pork
សាឡាត់	saalaat	lettuce; salad
ស្ល	slɔɔ	to stew
ស្ងោរ	sŋao	to boil, to make into soup; a soup containing boiled meat
អាំង	aŋ	to roast, to broil

		STATEMENT		QUESTION	
		PAST	NON-PAST	PAST	NON-PAST
កាល	kaal	X			
កាលណា	kaalnaa		X		X
កាលពី	kaal pii	X			
អង្កាល់	ŋkaal	X			X
ពីអង្កាល់	pii ŋkaal	X		X	
នៅពេលដែល	nɨw peel daɛl	X	X		
ដល់	dɔl	X	X		
លុះ	luh	X	X		

LESSON THIRTY-FOUR

DIALOGUE

១. សុខ ម៉េចយើងត្រូវការអីខ្លះទៀត?	Well! What else do we need?
បន្លែ	vegetable
២ សៅ ទៅមើលបន្លែមុន។	Let's go look at the vegetables first.
៣. សុខ ចុះទឹកដោះគោ? ប៊ីយែ?	What about milk? beer?
អែន	aah
ចៀម	sheep
សាច់ចៀម	lamb meat
៤. សៅ ទិញតែទឹកដោះគោបាន ហើយ។ អែនសុខ ឯងសាកញ៉ាំសាច់ ចៀមម្ដងទេ?	Buy only the milk. Aah Sok, would you like to try lamb meat (for a change)?
ខ្ញុំឮគេថា	I've heard that
ក្លិន	odor, smell
ធុំក្លិន	to smell, to have an odor
៥. សុខ ខ្ញុំឮគេថាវាធុំក្លិនណាស់។	I've heard that it smells a lot.
៦. សៅ ទេ ចាំខ្ញុំធ្វើឲ្យញ៉ាំ។	No, I'll cook it for you (and you'll see).
មាន់	chicken
សាច់មាន់	chicken (meat)
៧. សុខ អញ្ចឹងទិញក៏ទិញទៅ ទិញ សាច់គោនឹងសាច់មាន់ខ្លះដែរ។	In that case go ahead and buy it. Buy some beef and some chicken, too.
អង្ករ	rice (polished but uncooked)
៨. សៅ ចុះអង្ករ?	And rice?
កញ្ចប់	bag, packet
រក	to look for, to find
នំ	cake, pastry
នំបុ័ង	bread
កាន់តែ	increasingly
៩. សុខ យកពីរកញ្ចប់តូចទៅ ហើយខ្ញុំទៅរកនំបុ័ង ព្រោះ អង្ករកាន់តែថ្លៃឡើងៗ។	Get two small bags, and I'll go look for some bread, since rice is getting more and more expensive.

DIALOGUE:

1. sok - mɛcɨ yəəŋ trəw kaa ɛy khlah tiet?

2. saw - tɨw məəl pəlaɛ mun

3. sok - coh tɨk dɔh koo? biyɛɛ?

4. saw - tiñ taɛ tɨk dɔh koo baan haəy. naɛ, sok aɛŋ saa? ñam sac ciem mə dooŋ-eh?

5. sok - khñom lɨɨ kee thaa via thum khlən-ah.

6. saw - teeɨ cam khñom thəə aoy ñam

7. sok - əñcəŋ tiñ kɔɔ tiñ təh. tiñ sac koo nɨŋ sac món khlah phoon

8. saw - coh ŋkɔɔ

9. sok - yóo pii kəcɔp touc təh, haəy khñom tɨw róo numpaŋ, prúh ŋkɔɔ kan taɛ thlay laəŋ thlay laəŋ

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

4. ណែ /naɛ/ is a hesitation particle usually used before a clause or verb phrase. (Cf. A.4.1 in the grammatical sketch.)

7. The formula verb + ក៏ /kɔɔ/ + verb indicates that the speaker is going along with something that the addressee wants to do, that he won't oppose it. It differs from verb + ចុះ /coh/ in that ចុះ /coh/ not only indicates agreement, but it also has a slight imperative flavor. Verb + ចុះ + verb is not imperative.

8. There is no single word for rice in Cambodian. You must specify whether rice is cooked or uncooked and if uncooked whether milled or not. Rice on the plant or harvested but not yet polished in a rice mill is called ស្រូវ /srəw/. This is also the word for the rice plant. Rice which is processed but not yet cooked is called អង្ករ /ŋkɔɔ/; it is this type of rice that you buy in a store. And as you already know, cooked rice is បាយ /baay/.

9. The formula កាន់តែ /kan taɛ/ + adjective + ឡើង /laəŋ/ means 'increasingly (adjective), ...-er and ...-er.' Thus we can say

   មាន់កាន់តែច្រើនឡើងនៅនេះ
   món kan taɛ craən laəŋ nɨw nih
   There are more and more chickens here.

More often the adjective + ឡើង /laəŋ/ phrase is repeated, so the above example would usually be

មាន់កាន់តែច្រើនឡើងៗនៅនេះ។
món kan taɛ craən laəŋ craən laəŋ nɨw nih
There are more and more chickens here.

Instead of កាន់តែ /kan taɛ/ the adverb រឹតតែ /rɨt taɛ/ can be used. Cf. also Drills 1 and 2.

DRILLS

DRILL NO.

3. Note in the formula verb + ឲ្យ /aoy/ + adjective the phrase ឲ្យ + adjective has a slight imperative force, e.g.

លោកត្រូវធ្វើឲ្យល្អ។
look trəw thəə aoy lʔɑɑ
You have to do it well.

6. The word លែង /lɛɛŋ/ as a preverbal means 'to cease, to quit, to give up, to no longer (do).' Thus 'I've quit smoking' is ខ្ញុំលែងញ៉ាំបារីហើយ។ /khñom lɛɛŋ ñam baarəy haəy/.

9. The word ធុំ /thum/ means 'to smell' in the sense of 'to give off an odor,' while ហិត /hət/ is a transitive verb meaning 'to smell (something).

10. The causative ធ្វើឲ្យ /thəə aoy/ 'to cause, to make' differs from the simple ឲ្យ /aoy/ 'to cause, to have (done)' in that it does not mean 'to let.' It always indicates that the subject of ធ្វើឲ្យ /thəə aoy/ has actually done something to bring about the effect described in the following clause. If the subject of ធ្វើឲ្យ /thəə aoy/ is human, it indicates that he has taken some sort of action to bring about the effect.

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: សាច់គោថ្លៃណាស់។
S: ឥឡូវសាច់គោកាន់តែថ្លៃឡើងៗ។
T: Beef is expensive.
S: Now beef is more and more expensive.

ក.	បន្លែថោកណាស់។	ឥឡូវបន្លែកាន់តែថោកឡើងៗ។
ខ.	កប៉ាល់ហោះលឿនណាស់។	ឥឡូវកប៉ាល់ហោះកាន់តែលឿនឡើងៗ។
គ.	លោកមានណាស់។	ឥឡូវលោកកាន់តែមានឡើងៗ។
ឃ.	នាងល្អណាស់។	ឥឡូវនាងកាន់តែល្អឡើងៗ។
ង.	ខ្លួនលោកអាក្រក់ណាស់។	ឥឡូវខ្លួនលោកកាន់តែអាក្រក់ឡើងៗ។
ច.	ចំណោទនេះពិបាកណាស់។	ឥឡូវចំណោទនេះកាន់តែពិបាកឡើងៗ។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: សាច់គោថ្លៃជាងមុន។
S: ខ្ញុំឮគេថាសាច់គោរឹតតែថ្លៃឡើង។
T: Beef is more expensive than before.
S: I've heard that beef is more and more expensive.

ក.	បន្លែថោកជាងមុន។	ខ្ញុំឮគេថាបន្លែរឹតតែថោកឡើង។
ខ.	កប៉ាល់ហោះលឿនជាងមុន។	ខ្ញុំឮគេថាកប៉ាល់ហោះរឹតតែលឿនឡើង។
គ.	លោកមានជាងមុន។	ខ្ញុំឮគេថាលោករឹតតែមានឡើង។
ឃ.	កូនលោកល្អជាងមុន។	ខ្ញុំឮគេថាកូនលោករឹតតែល្អឡើង។
ង.	ឡានលោកអាក្រក់ជាងមុន។	ខ្ញុំឮគេថាឡានលោករឹតតែអាក្រក់ឡើង។
ច.	លោកឱយចំណោទ ពិបាកជាងមុន។	ខ្ញុំឮគេថាលោកឱយចំណោទ រឹតតែពិបាកឡើង។

DRILL THREE: Substitution

MODEL: T: លោកត្រូវញ៉ាំបន្លែឱយច្រើន។ (ម្ហូប)
S: លោកត្រូវញ៉ាំម្ហូបឱយច្រើន។
T: You have to eat a lot of vegetables. (food)
S: You have to eat a lot of food.

ក. លោកត្រូវញ៉ាំម្ហូបឱយច្រើន។ (សាច់)
ខ. លោកត្រូវញ៉ាំសាច់ឱយច្រើន។ (សាឡាត់)
គ. លោកត្រូវញ៉ាំសាឡាត់ឱយច្រើន។ (បាយ)
ឃ. លោកត្រូវញ៉ាំបាយឱយច្រើន។ (ស៊ុប)
ង. លោកត្រូវញ៉ាំស៊ុបឱយច្រើន។ (ទឹកដោះគោ)
ច. លោកត្រូវញ៉ាំទឹកដោះគោឱយច្រើន។

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើបាយញ៉ាំយប់នេះ។ (ឆ្ងាញ់)
S: បើលោកធ្វើបាយញ៉ាំ ត្រូវធ្វើឱយឆ្ងាញ់។
T: Tonight I'll cook. (delicious)
S: If you cook, you'll have to cook so it will taste good.

ក.	ខ្ញុំធ្វើឡានលោក។	(ល្អ)	បើលោកធ្វើឡានខ្ញុំ ត្រូវធ្វើឱយល្អ។
ខ.	ខ្ញុំចង់បើកឡាន។	(យឺត)	បើលោកចង់បើកឡាន ត្រូវបើកឱយយឺត
គ.	ខ្ញុំឱយលុយលោក។	(ច្រើន)	បើលោកចង់ឱយលុយខ្ញុំ ត្រូវឱយៗច្រើន។
ឃ.	ខ្ញុំចង់បើកឡាន។	(ប្រយ័ត្ន)	បើលោកចង់បើកឡាន ត្រូវបើកឱយប្រយ័ត្ន។
ង.	ខ្ញុំមើលម្តង។	(ខ្លាំង)	បើលោកចង់មើលម្តង ត្រូវមើលឱយខ្លាំង។
ច.	ខ្ញុំញ៉ាំស្រា។	(ស្រវឹង)	បើលោកចង់ញ៉ាំស្រា ត្រូវញ៉ាំឱយស្រវឹង។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: លោកទិញទឹកដោះទេ?

S: ទិញក៏ទិញទៅ។

T: Will you buy milk?

S: Go ahead and buy it.

ក. លោកទៅសាលាទេ?	ទៅក៏ទៅៗ ។
ខ. លោកយកលុយទេ?	យកក៏យកទៅ។
គ. លោកញ៉ាំទេ?	ញ៉ាំក៏ញ៉ាំទៅ។
ឃ. លោកមើលសៀវភៅទេ?	មើលក៏មើលទៅ។
ង. លោករៀនទេ?	រៀនក៏រៀនទៅ។
ច. លោកបង្រៀនទេ?	បង្រៀនក៏បង្រៀនទៅ។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: នាងញ៉ាំទឹកដោះគោទេ?

S: ខ្ញុំលែងញ៉ាំទឹកដោះគោហើយ។

T: Miss, do you drink milk?

S: I've quit drinking milk.

ក. លោកញ៉ាំស្រាទេ?	ខ្ញុំលែងញ៉ាំស្រាហើយ។
ខ. លោកញ៉ាំបារីទេ?	ខ្ញុំលែងញ៉ាំបារីហើយ។
គ. លោករៀនខ្មែរទេ?	ខ្ញុំលែងរៀនខ្មែរហើយ។
ឃ. លោកធ្វើបាយញ៉ាំនៅផ្ទះទេ?	ខ្ញុំលែងធ្វើបាយញ៉ាំនៅផ្ទះហើយ។
ង. លោកបង្រៀនខ្មែរទេ?	ខ្ញុំលែងបង្រៀនខ្មែរហើយ។
ច. លោកលេងបៀទេ?	ខ្ញុំលែងលេងបៀហើយ។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំសាកញ៉ាំសាច់ចៀមម្តង។ (ធុំ)

S: កុំញ៉ាំសាច់ចៀមព្រោះវាធុំណាស់។

T: I tried to eat lamb once.

S: Don't eat lamb because it smells a lot.

ក. ខ្ញុំរៀនភាសាចិន។	(ពិបាក)	កុំរៀនភាសាចិនព្រោះវាពិបាកណាស់
ខ. កុំញ៉ាំផ្លែស្វាយនេះ។	(ជូរ)	កុំញ៉ាំផ្លែស្វាយនេះព្រោះវាជូរណាស់
គ. កុំឲ្យគេធ្វើឡានខ្ញុំ។	(ថ្លៃ)	កុំឲ្យគេធ្វើឡានខ្ញុំព្រោះវាថ្លៃណាស់។
ឃ. ខ្ញុំទៅរៀនសាលានោះ។	(ឆ្ងាយ)	កុំទៅរៀនសាលានោះព្រោះវាឆ្ងាយណាស់។
ង. ខ្ញុំទិញសាច់គោ។	(ថ្លៃ)	កុំទិញសាច់គោព្រោះវាថ្លៃណាស់
ច. កុំយកឡានហ្នឹង។	(តូច)	កុំយកឡានហ្នឹងព្រោះវាតូចណាស់

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: ម្ហូបនេះឆ្ងាញ់ណាស់។

S: ម្ហូបនេះធុំឆ្ងាញ់ណាស់។

T: This food is delicious.

S: This food smells very delicious.

ក.	កន្លែងនេះអាក្រក់ណាស់។	កន្លែងនេះធុំអាក្រក់ណាស់។
ខ.	បន្ទប់ទឹកនេះល្អណាស់។	បន្ទប់ទឹកនេះធុំល្អណាស់។
គ.	ត្រីនេះឆ្អាបណាស់។	ត្រីនេះធុំឆ្អាបណាស់។
ឃ.	កន្លែងនេះស្អុយណាស់។	កន្លែងនេះធុំស្អុយណាស់។
ង.	បន្ទប់កញ្ញាក្រអូបណាស់។	បន្ទប់កញ្ញាធុំក្រអូបណាស់។
ច.	ម្ហូបនេះឈ្ងុយណាស់។	ម្ហូបនេះធុំឈ្ងុយណាស់។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: ម្ហូបនេះធុំឆ្ងាញ់ណាស់។

S: ខ្ញុំហិតម្ហូបនេះ។

T: This food smells very delicious.

S: I've smelled this food.

ក.	កន្លែងនេះធុំអាក្រក់ណាស់។	ខ្ញុំហិតកន្លែងនេះ។
ខ.	បន្ទប់នេះធុំល្អណាស់។	ខ្ញុំហិតបន្ទប់នេះ។
គ.	ត្រីនេះធុំឆ្អាបណាស់។	ខ្ញុំហិតត្រីនេះ។
ឃ.	កន្លែងនេះធុំស្អុយណាស់។	ខ្ញុំហិតកន្លែងនេះ។
ង.	បន្ទប់កញ្ញាធុំក្រអូបណាស់។	ខ្ញុំហិតបន្ទប់កញ្ញា។
ច.	ម្ហូបនេះធុំឈ្ងុយណាស់។	ខ្ញុំហិតម្ហូបនេះ។

DRILL TEN: Response

MODEL: T: ម្ហូបនេះឈ្ងុយណាស់។ (ញ៉ាំ)

S: ឈ្ងុយណាស់ធ្វើឲ្យខ្ញុំចង់ញ៉ាំ។

T: This food smells good.

S: It smells very good; it makes me want to eat it.

ក.	កន្លែងនោះល្អណាស់។	(ទៅ)	ល្អណាស់ធ្វើឲ្យខ្ញុំចង់ទៅ។
ខ.	កន្លែងនោះស្អុយណាស់។	(ក្អក)	ស្អុយណាស់ធ្វើឲ្យខ្ញុំចង់ក្អក។
គ.	បន្ទប់កញ្ញាក្រអូបណាស់។	(ហិត)	ក្រអូបណាស់ធ្វើឲ្យខ្ញុំចង់ហិត។
ឃ.	សាលានេះពិបាកណាស់។	(ឈប់រៀន)	ពិបាកណាស់ធ្វើឲ្យខ្ញុំចង់ឈប់រៀន។
ង.	ឡាននេះថោកណាស់។	(ទិញ)	ថោកណាស់ធ្វើឲ្យខ្ញុំចង់ទិញ។
ច.	កុននោះល្អមើលណាស់។	(ទៅមើល)	ល្អមើលណាស់ធ្វើឲ្យខ្ញុំចង់ទៅមើល។

Reading Passage

ផ្សារលក់ម្ហូបអាហារ

នៅទីក្រុងណាក៏ដូចទីក្រុងណាដែរនៅស្រុកខ្មែរ គេមានផ្សារតែមួយទេដែលលក់ម្ហូបអាហារ។ នៅក្នុងកន្លែងនេះ គេចែកជាផ្នែកៗសម្រាប់លក់ឥវ៉ាន់តាមមុខដោយឡែកៗ។ មានកន្លែងលក់នំបុ័ងក្តៅៗ ដែលទើបនឹងយកចេញពីចង្ក្រាន ហើយមានក្លិនគួរឱ្យឃ្លាន។ កន្លែងលក់ត្រីជាកន្លែងកខ្វក់ជាងគេ មានត្រីងាប់ត្រីរស់។ គេធ្វើអាងមួយសម្រាប់ត្រីដែលនៅរស់។ បើមានអ្នកណាទិញ អ្នកលក់នឹងសម្លាប់ត្រីនោះនៅមុខគេ។ សាច់គោសាច់ជ្រូកលក់នៅកន្លែងមួយទៀត។ គេកាត់សាច់លក់តាមអ្នកទិញបង្គាប់ឱ្យគេកាត់ តាមទម្ងន់ដែលគេចង់បាន។ មាន់ទាក៏គេលក់នៅកន្លែងដោយឡែកៗដែរ ខ្លះគេសម្លាប់ធ្វើស្អាតហើយ ខ្លះនៅរស់នៅឡើយ។ បើអ្នកទិញៗអាណានៅរស់ អ្នកលក់មិនអាចសម្លាប់ឱ្យដូចគេលក់ត្រីទេ តែគេលក់ថោកជាងអាងាប់។ ឯនៅកន្លែងលក់អង្ករវិញ យើងឃើញមានអង្ករក្រអូបមុខ។ គេមានអង្ករក្រហម អង្ករស ហើយអង្ករខ្លះមានគ្រាប់វែង ខ្លះគ្រាប់ខ្លី។ នៅស្រុកយើងអង្ករសគ្រាប់វែងថ្លៃជាងអង្ករសគ្រាប់ខ្លី ហើយអង្ករក្រហមថោកជាងគេទាំងអស់។

ធម្មតាកន្លែងលក់បន្លែនឹងកន្លែងលក់ផ្លែឈើនៅមិនឆ្ងាយពីគ្នាទេ។ បើយើងគិតតែម្ហូប យើងឃើញថាបន្លែថោកជាងមុខម្ហូបឯទៀត ព្រោះបន្លែលក់ដោយអ្នកស្រែឬអ្នកចំការ ហើយបន្លែខ្លះមិនបាច់ដាំផង គឺគេបេះវានៅក្នុងព្រៃ។

នៅកន្លែងលក់ផ្លែឈើ យើងឃើញផ្លែឈើច្រើនមុខណាស់។ ផ្លែឈើទាំងនោះសុទ្ធតែបេះនៅស្រុកយើង លើកលែងតែប៉ោម ស៊េរី និងទំពាំងបាយជូរ។ ផ្លែឈើដែលបេះនៅស្រុកយើងក៏ថោកណាស់ដែរ ព្រោះខ្លះលក់ដោយអ្នកស្រែចំការ និងខ្លះទៀតមិនបេះនៅចំការទេ គឺបេះនៅក្នុងព្រៃ។

បើយើងគិតតាមរឿងដែលយើងនិយាយមកនេះ យើងឃើញថាផ្សារលក់ម្ហូបនៅស្រុកយើងធំណាស់ ហើយមានឥវ៉ាន់នឹងអ្នកលក់ច្រើនផង។ តាមពិត យើងគិតនោះត្រូវ។

VOCABULARY

កាន់តែ ... ឡើង (... ឡើង)	kan taɛ...laəŋ (...laəŋ)	more and more
ក្លិន	khlén	odor, smell
ក្អួត	kʔuot	to vomit
កញ្ចប់	kəcop	bag, pack, packet
ក្រអូប	kʔoup	fragrant, pleasant, nice smelling (perfume, flower)
ខ្ញុំឮគេថា	khñom lii kee thaa	I've heard that
ងាប់	ŋóp	to die (very informal; used of animals and plants also)(R)
ចៀម	ciem	sheep
ចង្ក្រាន	cəkraan	kitchen, stove, oven (R)
ឆ្អាប	chʔaap	fishy (smell)
ឈ្ងុយ	chŋuy	good smelling (food)

ដាំ	dam	td plant, to grow (something)(R)
ណែ	naɛ	aah, well, uh... (R)
តាមពិត	taam pɨt	actually, in fact, truly (R)
ត្រី	trɛy	fish
ទម្ងន់	təŋún	weight (R)
ធុំ	thum	to smell
ធុំក្លិន	thum khlən	to smell, to have an odor
នំបុ័ង	numpaŋ	bread
បង្គាប់	bɔŋkóp	to order, to command (R)
បន្លែ	pəlaɛ	vegetable
ផ្នែក	phnaɛk	part, section, portion (R)
ព្រៃ	prɨy	forest, jungle (R)
មាន់	món	chicken
រក	róo	to look for
រឹតតែ...ឡើង (...ឡើង)	rɨt taɛ...laəŋ (...laəŋ)	more and more
លែង	lɛɛŋ	to quit; no longer + verb
សាឡាត់	səlat	salad
សាច់ចៀម	sac ciem	lamb meat
សាច់មាន់	sac món	chicken meat
ស្រវឹង	səvəŋ	to be drunk
ស្អុយ	sˀuy	pungent, bad smelling
ហិត	hət	to smell something
អាង	aaŋ	a very large vessel, often rectangular, frequently used in the market place (R)
អង្ករ	ŋkɔɔ	rice (polished and uncooked)

ADDITIONAL FOOD VOCABULARY

ក្ដាម	kdaam	crab
កំពិស	kəpɨh	fresh water shrimp
ខ្ទឹមបារាំង	khtɨm baraŋ	onion (round)
ខ្ទឹមស	khtɨm sɔɔ	garlic
បង្គា	pəkia	salt-water shrimp
ស្រូវ	srəw	raw, unpolished rice; the rice plant

LESSON THIRTY-FIVE

		រត់	to run
១.	គុម	ឡានថ្មីលោករត់ស្រួលទេ ?	How is your new car running?
២.	សុខ	បាទ ប៉ុន្មានថ្ងៃហ្នឹងដូចជារត់ មិនសូវស្រួលសោះ ។	In the last few days, it hasn't been running smoothly at all.
៣.	គុម	វាកើតអី ?	What's wrong with it?
		បញ្ឆេះ	to start (an engine)
		ព្រម	to agree, to be willing
៤.	សុខ	ព្រឹកមិញ ខ្ញុំបញ្ឆេះអស់ ជិតដប់មិនុត មិនព្រមឆេះ ។	This morning, I tried to start it for almost ten minutes, but it wouldn't start.
		ឧស្សាហ៍	often; to be diligent
		ឆែក	to check
		អាគុយ	battery
៥.	គុម	ខែត្រជាក់ លោកត្រូវឧស្សាហ៍ ឆែកមើលអាគុយ ។	In the cold months, you have to check the battery often.
		ឥតមាន , គ្មាន	without
		ប្រហែស	negligence, to neglect
		ផ្សេងៗ	different, various
៦.	សុខ	ខ្ញុំឆែកឥតមានប្រហែសទេ តែប្រហែលខូចស្អីផ្សេងៗទៀត ទេក៏មិនដឹង ។	I always check, without fail! But probably there's something else wrong.
		ស្ដាយ	to regret, to be too bad
៧.	គុម	ស្ដាយណាស់ បើខ្ញុំនៅជិត ខ្ញុំនឹងមើលតើវាខូចអី ។	That's too bad. If I live near (you), I'll take a look and see what's wrong with it.
		បង្ហួត	directly; indefinitely, all the way
		តែម្ដង	directly, immediately
៨.	សុខ	អញ្ចឹង ចេញពីធ្វើការ បង្ហួតទៅផ្ទះខ្ញុំតែម្ដងទៅ ។	Then after work go straight to my house.
៩.	គុម	អញ្ចឹង ចាំល្ងាចហ្នឹងខ្ញុំទៅ មើល ។	In that case, wait until this evening and I'll come take a look.

DIALOGUE:

1. tom - laan thmɛy look rút sruol eh?

2. sok - baat, pəmaan ŋay nɨŋ douc cə rút mɨn səw sruol sɔh

3. tom - via kaət ɛy?

4. sok - prɨk mɛñ, khñom pəchɛh ɔh cit dɔp mənut, mɨn próom chɛh

5. tom - khaɛ təcé?, look trəw əhsaa chaɛk məəl a?kuy

6. sok - khñom chaɛk ət mian pəhɛh tee taɛ pəhaɛl khouc s?ɛy phseeŋ phseeŋ tiet tee kɔɔ mɨn dəŋ

7. tom - sdaay nah, baə khñom nɨw cit, khñom nɨŋ məəl, taə via khouc ɛy

8. sok - əñcəŋ. ceñ pii thəə kaa pəhout tɨw phtéh khñom taɛ mə dɔɔŋ tɨw

9. tom - əñcəŋ cam lŋiac nɨŋ khñom tɨw məəl

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

4. The word ព្រម /próom/ means 'to be willing, to agree to.' Note that it may be used with an inanimate subject to indicate that the thing can't be made to function.

5. ឧស្សាហ៍/əhsaa/ as an adjective means 'to be diligent, industrious.' As a preverbal it means 'often; to be diligent at.'

6. So far you have made negatives with មិន /mɨn/. In speech there is another negator អត់, អិត /ɔt, ət/ which can be used instead of មិន /mɨn/. អត់ /ɔt/ is much rarer in writing than មិន /mɨn/, however.

   អិតមាន /ət mian/ can be used instead of គ្មាន /kmian/ 'there isn't, doesn't have.' អិតមាន /ət mian/, គ្មាន /kmian/, and អិត /ət/ can all be used as relators meaning 'without.' (Cf. Drills 7 and 8.)

DRILLS

DRILL NO.

4. រាល់តែ /ról taɛ/ and តែរាល់ /taɛ ról/ mean the same as រាល់ /ról/ 'every, each.' They are used with time words like រាល់ /ról/ 'every.'

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំបញ្ឆេះឡានខ្ញុំដប់មីនុត ។

S: ខ្ញុំបញ្ឆេះឡានខ្ញុំអស់ជិតដប់មីនុត ។

T: I tried to start my car for ten minutes.

S: I tried to start my car for almost ten minutes.

ក.	ខ្ញុំទិញសាច់ម្ភៃដុល្លា ។	ខ្ញុំទិញសាច់អស់ជិតម្ភៃដុល្លា ។
ខ.	ខ្ញុំជិះឡានលោកមួយម៉ោង ។	ខ្ញុំជិះឡានលោកអស់ជិតមួយម៉ោង ។
គ.	ខ្ញុំដើរលេងបីម៉ោង ។	ខ្ញុំដើរលេងអស់ជិតបីម៉ោង ។
ឃ.	ខ្ញុំដូរប្រេងដប់លីត្រ ។	ខ្ញុំដូរប្រេងអស់ជិតដប់លីត្រ ។
ង.	ខ្ញុំដើរដប់គីឡូ ។	ខ្ញុំដើរអស់ជិតដប់គីឡូ ។
ច.	ខ្ញុំត្រូវបង់លុយមួយរយដុល្លា ។	ខ្ញុំត្រូវបង់លុយអស់ជិតមួយរយដុល្លា ។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំបញ្ឆេះអស់ជិតដប់មីនុត ។ (ឆេះ)

S: ខ្ញុំបញ្ឆេះអស់ជិតដប់មីនុត មិនព្រមឆេះ ។

T: I tried to start it for almost ten minutes. (start)
S: I tried to start it for almost ten minutes, (but) it won't start.

ក. ខ្ញុំនិយាយជាមួយគាត់អស់ជិតមួយម៉ោង ។ (ស្តាប់)
ខ្ញុំនិយាយជាមួយគាត់អស់ជិតមួយម៉ោង មិនព្រមស្តាប់ ។

ខ. ខ្ញុំឱ្យគាត់ដប់ដុល្លា ។ (លក់)
ខ្ញុំឱ្យគាត់ដប់ដុល្លា មិនព្រមលក់ ។

គ. ខ្ញុំបង្រៀនគាត់មួយម៉ោង ។ (យល់)
ខ្ញុំបង្រៀនគាត់មួយម៉ោង មិនព្រមយល់ ។

ឃ. ខ្ញុំពន្យល់គាត់កន្លះម៉ោង ។ (ទិញ)
ខ្ញុំពន្យល់គាត់កន្លះម៉ោង មិនព្រមទិញ ។

ង. ខ្ញុំចាំគាត់បីថ្ងៃ ។ (មក)
ខ្ញុំចាំគាត់បីថ្ងៃ មិនព្រមមក ។

ច. ខ្ញុំអញ្ជើញគាត់បួនដង ។ (ចូល)
ខ្ញុំអញ្ជើញគាត់បួនដង មិនព្រមចូល ។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: ខែត្រជាក់ លោកត្រូវតែមើលអាគុយ ។

S: ខែត្រជាក់ លោកត្រូវឧស្សាហ៍តែមើលអាគុយ ។

T: In the cold months, you have to check the battery.

S: In the cold months, you have to check the battery often.

ក. ខ្ញុំសរសេរសំបុត្រទៅឪពុកម្ដាយខ្ញុំ ។
ខ្ញុំឧស្សាហ៍សរសេរសំបុត្រទៅឪពុកម្ដាយខ្ញុំ ។
ខ. លោកដើរលេងជាមួយពួកម៉ាកស្រីលោក ។
លោកឧស្សាហ៍ដើរលេងជាមួយពួកម៉ាកស្រីលោក ។
គ. បើលោកមិនយល់លោកត្រូវសួរខ្ញុំ ។
បើលោកមិនយល់លោកត្រូវឧស្សាហ៍សួរខ្ញុំ ។
ឃ. លោកត្រូវរៀនសរសេរខ្មែរ ។
លោកត្រូវឧស្សាហ៍រៀនសរសេរខ្មែរ ។
ង. ខ្ញុំធ្វើបាយខ្មែរញ៉ាំ ។
ខ្ញុំឧស្សាហ៍ធ្វើបាយខ្មែរញ៉ាំ ។
ច. គ្រួសារខ្ញុំទៅមើលកុន ។
គ្រួសារខ្ញុំឧស្សាហ៍ទៅមើលកុន ។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: ឡានខ្ញុំខូចរាល់ថ្ងៃ ។
S: ឡានខ្ញុំឧស្សាហ៍ខូចណាស់ ។
T: My car breaks down every day.
S: My car breaks down very often.

ក. ប្រពន្ធខ្ញុំឈឺរាល់ខែ	ប្រពន្ធខ្ញុំឧស្សាហ៍ឈឺណាស់ ។
ខ. លោកឈប់រាល់អាទិត្យ ។	លោកឧស្សាហ៍ឈប់ណាស់ ។
គ. បងខ្ញុំឲ្យលុយខ្ញុំរាល់ខែ ។	បងខ្ញុំឧស្សាហ៍ឲ្យលុយខ្ញុំណាស់ ។
ឃ. លោកទៅបន្ទប់ទឹករាល់ម៉ោង ។	លោកឧស្សាហ៍ទៅបន្ទប់ទឹកណាស់ ។
ង. ប្រពន្ធខ្ញុំសរសេរសំបុត្រមកខ្ញុំរាល់អាទិត្យ ។	ប្រពន្ធខ្ញុំឧស្សាហ៍សរសេរសំបុត្រមកខ្ញុំណាស់ ។
ច. លោកសរសេរខុសរាល់តែពេល ។	លោកឧស្សាហ៍សរសេរខុសណាស់ ។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: លោកចេះធ្វើឡានទេ?
S: ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកចេះធ្វើឡានទេ ។
T: Do you know how to fix cars?
S: I want to know whether you know how to fix cars or not.

ក. នាងចង់ទៅញ៉ាំបាយចិនទេ?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើនាងចង់ទៅញ៉ាំបាយចិនទេ ។
ខ. លោកគ្រូបង្រៀនភាសាបារាំងបានទេ?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកគ្រូបង្រៀនភាសាបារាំងបានទេ ។
គ. យើងមានកូនសិស្សខ្មែរទេ?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើយើងមានកូនសិស្សខ្មែរទេ ។

ឃ. លោករៀនខ្មែរនៅផ្ទះរាល់ថ្ងៃទេ?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោករៀនខ្មែរនៅផ្ទះរាល់ថ្ងៃទេ។
ង. លោកទៅជាមួយខ្ញុំទេ?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកទៅជាមួយខ្ញុំទេ។
ច. លោកចិត្តរៀនភាសាខ្មែរទេ?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកចូលចិត្តរៀនភាសាខ្មែរទេ។

DRILL SIX. Transformation

MODEL: T: លោកចេះធ្វើឡានអី?
S: ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកចេះធ្វើឡានអី។
T: What kind of cars do you know how to fix?
S: I want to know what kind of cars you know how to fix.

ក. នាងចង់ញុំាបាយអី?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើនាងចង់ញុំាបាយអី។
ខ. លោកគ្របង្រៀនភាសាអី?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកគ្រូបង្រៀនភាសាអី។
គ. យើងមានកូនសិស្សខ្មែរប៉ុន្មាននាក់?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើយើងមានកូនសិស្សខ្មែរប៉ុន្មាននាក់។
ឃ. លោករៀនខ្មែររាល់ថ្ងៃ?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោករៀនខ្មែររាល់ថ្ងៃ។
ង. លោកទៅទិញអី?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកទៅទិញអី។
ច. លោកចូលចិត្តភាសាអី?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកចូលចិត្តភាសាអី។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំរៀននិយាយបារាំង។ (គ្រូ)
S: ខ្ញុំរៀននិយាយបារាំងឥតមានគ្រូ។
T: I learned to speak French.
S: I learned to speak French without a teacher.

ក. ខ្ញុំបង្រៀនកូនសិស្ស។	(សៀវភៅ)	ខ្ញុំបង្រៀនកូនសិស្សឥតមានសៀវភៅ។
ខ. ខ្ញុំទិញឡានមួយ។	(លុយ)	ខ្ញុំទិញឡានមួយឥតមានលុយ។
គ. ខ្ញុំបើកឡាន។	(ហ្វ្រាំង)	ខ្ញុំបើកឡានឥតមានហ្វ្រាំង។
ឃ. កញ្ញាមករៀន។	(សៀវភៅ)	កញ្ញាមករៀនឥតមានសៀវភៅ។
ង. ខ្ញុំជិះឡានឈ្នួល។	(សំបុត្រ)	ខ្ញុំជិះឡានឈ្នួលឥតមានសំបុត្រ។
ច. ខ្ញុំញុំាបាយ។	(តុ)	ខ្ញុំញុំាបាយឥតមានតុ។

DRILL EIGHT: Extension

MODEL: T: ខ្ញុំទិញឡានថ្មីមួយ ។ (ខ្ចីលុយអ្នកណា)
S: ខ្ញុំទិញឡានថ្មីមួយ ឥតខ្ចីលុយពីអ្នកណាទេ ។
T: I bought a new car.
S: I bought a new car without borrowing money from anyone.

ក. ខ្ញុំដើរជុំលោក នេះខ្លួនឯង ។ (អ្នកណាពន្យល់ខ្ញុំ)
ខ្ញុំដើរជុំលោក នេះខ្លួនឯងឥតមានអ្នកណាពន្យល់ខ្ញុំទេ ។
ខ. ខ្ញុំរៀនបើកឡាន ។ (អ្នកណាបង្រៀនខ្ញុំ)
ខ្ញុំរៀនបើកឡានឥតមានអ្នកណាបង្រៀនខ្ញុំទេ ។
គ. កូនខ្ញុំទៅដេក ។ (អ្នកណាប្រាប់)
កូនខ្ញុំទៅដេកឥតមានអ្នកណាប្រាប់ទេ ។
ឃ. ខ្ញុំរុញឡានម្នាក់ឯង ។ (អ្នកណាជួយខ្ញុំ)
ខ្ញុំរុញឡានម្នាក់ឯងឥតមានអ្នកណាជួយខ្ញុំទេ ។
ង. បងខ្ញុំរៀនធ្វើឡានខ្លួនគាត់ ។ (អ្នកណាបង្រៀនគាត់)
បងខ្ញុំរៀនធ្វើឡានខ្លួនគាត់ឥតមានអ្នកណាបង្រៀនគាត់ទេ ។
ច. ខ្ញុំទិញឡានមួយ ។ (អ្នកណាឲ្យខ្ញុំខ្ចីលុយ)
ខ្ញុំទិញឡានមួយឥតមានអ្នកណាឲ្យខ្ញុំខ្ចីលុយទេ ។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: គេលក់ឡានច្រើនណាស់នៅកន្លែងនោះ ។
S: គេលក់ឡានផ្សេងៗនៅកន្លែងនោះ ។
T: They sell a lot of cars in that place.
S: They sell various cars in that place.

ក. សាលារដ្ឋការបង្រៀនភាសាច្រើន ។	សាលារដ្ឋការបង្រៀនភាសាផ្សេងៗ ។
ខ. លោកទទួលដំណឹងច្រើន ។	លោកទទួលដំណឹងផ្សេងៗ ។
គ. ខ្ញុំចូលចិត្តអាវច្រើនពណ៌ ។	ខ្ញុំចូលចិត្តអាវពណ៌ផ្សេងៗ ។
ឃ. ហាងសៀវភៅនេះលក់សៀវភៅច្រើនភាសា ។	ហាងសៀវភៅនេះលក់សៀវភៅភាសាផ្សេងៗ ។
ង. ខ្ញុំសរសេរច្រើនរបៀប ។	ខ្ញុំសរសេររបៀបផ្សេងៗ ។
ច. ខ្ញុំចូលចិត្តបារីច្រើន ។	ខ្ញុំចូលចិត្តបារីផ្សេងៗ ។

DRILL TEN: Response

MODEL: T: លោកចង់ទិញឡានថ្ងៃនេះ ។
S: ខ្ញុំដូចមិនចង់ទិញឡានថ្ងៃនេះទេក៏មិនដឹង ។
T: I want to buy a car today.
S: I don't know! I don't seem to want to buy a car today.

ក.	លោកទៅរៀនថ្ងៃនេះ?	ខ្ញុំដូចមិនទៅរៀនទេក៏មិនដឹង។
ខ.	កូនលោកចេះបើកឡានទេ?	កូនខ្ញុំដូចមិនចេះបើកឡានទេក៏មិនដឹង។
គ	លោកមើលផ្ទូរដាច់ទេ?	ខ្ញុំដូចមើលផ្ទូរមិនដាច់ទេក៏មិនដឹង។
ឃ.	លោកត្រូវការលុយទេថ្ងៃនេះ?	ខ្ញុំដូចមិនត្រូវការលុយទេក៏មិនដឹង។
ង.	ឪពុកម្ដាយលោកប្រញាប់ទៅផ្ទះវិញទេ?	ឪពុកម្ដាយខ្ញុំដូចមិនប្រញាប់ទៅផ្ទះវិញក៏មិនដឹង។
ច.	លោកចង់ទៅមើលកុនយប់នេះ?	ខ្ញុំដូចមិនចង់ទៅមើលកុនទេក៏មិនដឹង។

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំចេញពីធ្វើការទៅផ្ទះលោក។

S: ខ្ញុំចេញពីធ្វើការបង្ហួតទៅផ្ទះលោក។

T: After work I'll go to your house.

S: After work I'll go straight to your house.

ក.	ខ្ញុំចេញពីធ្វើការទៅញូវយ៉ក។	ខ្ញុំចេញពីធ្វើការបង្ហួតទៅញូវយ៉ក។
ខ.	ខ្ញុំទៅផ្សារទៅមើលកុន។	ខ្ញុំទៅផ្សារបង្ហួតទៅមើលកុន។
គ.	ខ្ញុំចេញពីរៀនទៅផ្ទះម្ដាយខ្ញុំ។	ខ្ញុំចេញពីរៀនបង្ហួតទៅផ្ទះម្ដាយខ្ញុំ។
ឃ.	យើងចេញពីធ្វើការទៅញុំាស្រា។	យើងចេញពីធ្វើការបង្ហួតទៅញុំាស្រា។
ង.	នាងចេញពីធ្វើការមកផ្ទះខ្ញុំ។	នាងចេញពីធ្វើការបង្ហួតមកផ្ទះខ្ញុំ។
ច.	ញុំាបាយរួចទៅសំរាក។	ញុំាបាយរួចបង្ហួតទៅសំរាក។

Reading Passage

ការធ្វើដំណើរនៅភ្នំពេញ

នៅភ្នំពេញ ការធ្វើដំណើរពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយនឹងថាពិបាកក៏មិនបានដែរ ព្រោះភ្នំពេញមិនធំប៉ុន្មានទេហើយមិនសូវមានមនុស្សច្រើនផង។ អ្នកធ្វើដំណើរអាចដើរ ជិះកង់ ជិះស៊ីក្លូ ជិះឡានឈ្នួលឬជិះឡានរបស់ខ្លួនឯងក៏បានដែរ។

ការធ្វើដំណើរដោយដើរមិនពិបាកទេ បើពេលណាគ្មានភ្លៀង។ ឯនៅពេលយប់វិញក៏ដូចនៅពេលថ្ងៃដែរ យើងអាចដើរតាមតែយើងចង់។ នៅភ្នំពេញមានអ្នកដើរច្រើនដែរ។ ភាគច្រើនៗតែកូនសិស្សហើយអ្នកដើរជិតទាំងអស់មិនមែនដើរដោយគេចង់ឬចូលចិត្តទេ គេដើរព្រោះគេមិនសូវមានលុយ។

បើយើងមានលុយបន្តិចហើយយើងអាចទិញកង់ដើម្បីជិះបាន យើងឃើញថាស្រួលណាស់ព្រោះផ្លូវភាគច្រើនធំៗហើយត្រង់ៗផង។ ហើយម្យ៉ាងទៀតនៅតាមផ្លូវទាំងនោះមិនសូវមានឡានច្រើនដែរ។ ដូច្នេះអ្នកជិះកង់ស្រួលណាស់ហើយសប្បាយណាស់ដែរ។

ការធ្វើដំណើរតាមស៊ីក្លូស្រួលម្យ៉ាងដែរ។ ពេលខ្លះមានភ្លៀងឬក្ដៅពេកគេចូលចិត្តជិះស៊ីក្លូបើគេគ្មានឡាន។ ជិះស៊ីក្លូមិនអាក្រក់ជាងជិះឡានប៉ុន្មានទេ តែគ្រាន់តែយូរជាងបន្តិច។ មានអ្នកមានឡានខ្លះ ជួនថ្ងៃណាគេមិនចង់បើកឡានគេទៅ

ធ្វើការ គេជិះស៊ីក្លូ។ តាមធម្មតា មនុស្សធម្មតាមិនសូវហ៊ានជិះស៊ីក្លូទេ ព្រោះថ្លៃបន្តិច។ ប៉ុន្តែ ជួនកាល បើយើងមានលុយបន្តិច នឹងមានពេលទំនេរល្មម ការជិះស៊ីក្លូនៅក្រុងសប្បាយណាស់។

ឯឡានឈ្នួលវិញ យើងមិនទាន់មានល្មមទេ។ ដូច្នេះការធ្វើដំណើរតាមឡានឈ្នួលដូចជាពិបាកបន្តិច។ ឯរឿងពិបាកនេះមិនមែនគ្រាន់តែពិបាកព្រោះយើងមានឡានឈ្នួលតិចទេ គឺពិបាកព្រោះឡានយើងមិនសូវស្អាត ហើយគេដាក់មនុស្សច្រើនពេកនៅក្នុងឡានផង។ ប៉ុន្តែតាមពិត ជិះឡានឈ្នួលថោកជាងជិះស៊ីក្លូ។

បើយើងគិតឲ្យឆ្ងាយទៅ នៅភ្នំពេញ រដ្ឋមន្ត្រីនិងមន្ត្រីរដ្ឋការភាគច្រើនមិនត្រូវការឡានទេ ព្រោះពីផ្ទះគេទៅកន្លែងធ្វើការមិនឆ្ងាយប៉ុន្មានទេ បើគេដើរប្រហែលអស់ដប់មីនុតយ៉ាងយូរ។ ប៉ុន្តែបើគេត្រូវការបើកឡានវិញ គេបើកពេលណាក៏បានដែរ។

ដូច្នេះនៅភ្នំពេញ ការធ្វើដំណើរមិនទាន់ពិបាកទេ។

VOCABULARY

កាណូត	kaanout	boat (L)
គិតឲ្យមែនទែនទៅ	kɨt aoy mɛɛn tɛɛn tɨw	actually (L)
ឆែក	chaɛk	to check
ជួនថ្ងៃណា	cuon thŋay naa	some days, sometimes
ដឹកនាំ	dək nóm	to transport; to lead (L)
តែម្ដង	taɛ mə dooŋ	directly, immediately
ទន្លេ	túnlee	river
ទំនេរ	tənee	free, not busy (L)
ធាក់	thé?	to kick, to ride a bicycle
នឹងថា	nɨŋ thaa	if one were to say (R)
បង្ហូត	pəhout	directly, throughout
បញ្ឆេះ	pəchɛh	to start (an engine), to ignite
ប្រដូច	pədouc	to compare (L)
ប្រហែស	pəhɛh	to neglect
ផ្ទាល់ខ្លួន	phtól khluon	personal; selfish
ផ្សេងៗ	phseeŋ phseeŋ	different, various
ព្រម	próom	to be willing, to agree
រត់	rút	to run, to work, to function
រដ្ឋការ	rottəkaa	government, civil service
រុញ	ruñ	to push
លីត្រ	liit	liter
សាធារណរដ្ឋ	saathiarəna?rót	republic (L)
សំរាក	səmé?	to relax
ស្ដាយ	sdaay	to regret, to be sorry; to be too bad
អនុញ្ញាត	anuññat	to give permission; permission (L)

អាគុយ	aʔkuy	battery
ឧបសគ្គ	opəsaʔ	obstacle, challenge (L)
ឧស្សាហ៍	əhsaa	often, to be diligent
ឥតមាន	ət mian	without

Sidewalk noodle vendor, Phnom Penh

PASSAGE A

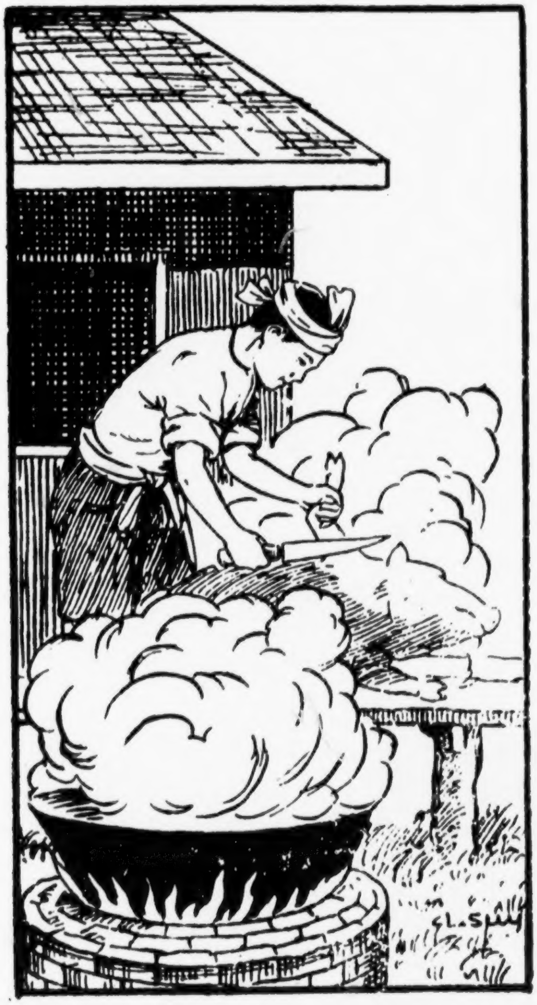

អណ្ដាតនឹងបេះដូង

មានមួយថ្ងៃបុរសម្នាក់បង្គាប់ទៅបាវថា ចូរឯងចាប់ជ្រូកមួយនៅក្នុងទ្រុងយកទៅសម្លាប់ រួចឯងយកអ្វីដែលល្អជាងគេក្នុងខ្លួនជ្រូកនោះមកឲ្យអញ ។

បាវក៏ចាប់ជ្រូកមួយយកទៅសម្លាប់ ហើយយកបេះដូង នឹង អណ្ដាត មកជូនចៅហ្វាយ ។

ក្រោយនោះបួន–ប្រាំថ្ងៃ ចៅហ្វាយបង្គាប់ទៅបាវដដែល ឲ្យចាប់ជ្រូកមួយទៀតយកទៅសម្លាប់ ហើយឲ្យយកអ្វី ដែលជាអាក្រក់បំផុតវិញមកឲ្យ ។

បាវក៏យកបេះដូងនិងអណ្ដាតមកជូនចៅហ្វាយ ដូចកាលមុនទៀត ។

ចៅហ្វាយក៏សួរទៅបាវថា ហេតុដូចម្ដេច បានជាឯងនៅតែយកបេះដូងនិងអណ្ដាតមកឲ្យអញ

បាវឆ្លើយថា សូមលោកជ្រាបថា ល្អនឹងអាក្រក់មកតែពីសំដីនិងចិត្ត ។

បេះដូង	bɛh douŋ	heart
បុរស	pəroh	a male person (the word ប្រុស /proh/'male'is a derivative of បុរស)
បង្គាប់	pəkóp	to give an order
បាវ	baav	a servant (rare)
ចូរ	cou	please, I urge you to..., I want you to...
ឯង	aɛŋ	you (non-formal)
ទ្រុង	truŋ	cage, pen
សម្លាប់	səlap	to kill
អញ	añ	I (non-formal)
បំផុត	pəphot	most of all,...est
ជ្រាប	criap	to know (formal , to be informed
សំដី	səmdɛy	speech, utterance

Jackfruit

LESSON THIRTY-SIX

DIALOGUE

		ចលាចល	disturbance, uprising
១.	សុខ	លោកចាំទេកាលមានចលាចលឆ្នាំទៅ ?	Do you remember the riot last year?
		ជាប់ឃុំ	to be in custody
២.	គុម	បាទ ខ្ញុំមិនភ្លេចទេព្រោះខ្ញុំជាប់ឃុំអស់ជិតពីរម៉ោង ។	Yes, I'll never forget, because I was in custody for almost 2 hours.
៣.	សុខ	ម៉េចបានជាលោកត្រូវគេចាប់ ?	Why were you arrested?
		រំលោភ (លើ)	to violate
		បំរាមគោចរ	curfew
៤.	គុម	គេថាខ្ញុំរំលោភលើបំរាមគោចរ ។	They said that I violated the curfew.
		ជាប់	to be adjacent to, next to
		ជាប់គ្នា	consecutive
៥.	សុខ	គេមិនឲ្យយើងចេញដើរលេងយប់ប្រាំយប់ជាប់គ្នាមែនទេ ?	They didn't allow us to go out for five consecutive nights, did they?
		ដើម្បីឲ្យ	so that
		ដើម្បីកុំឲ្យ	so that...not
		គ្រោះថ្នាក់	accident, danger
៦.	គុម	បាទ ដើម្បីកុំឲ្យយើងមានគ្រោះថ្នាក់ ។	Yes, so we wouldn't have any accidents.
		បំផុត	(superlative)
		ក្មេងៗ	youths
		ដុត	to burn
		លួច	to steal
៧.	សុខ	ធំបំផុតដើម្បីកុំឲ្យក្មេងៗដុតផ្ទះនិងលួចឥវ៉ាណ ។	Especially so that the youths wouldn't burn down houses and loot.
		ទាហាន	soldier, military
		ស្ទើរតែ	almost
		ស្ទើរតែ ... មិន	hardly, almost...not
		ការពារ	to defend, to prevent
		ឈ្នះ	to win, to overcome
៨.	គុម	បាទ ពេលនោះប៉ូលិសនិងទាហានស្ទើរតែការពារមិនឈ្នះ ។	Yes, that time police and soldiers could hardly stop them.

DIALOGUE:

1. sok - look cam eh kaal mian cəlaacɔl chnam tɨw?

2. tom - baat, khñom mɨn phlic eeh, pruh khñom cóp khum ɔh cit pii maoŋ

3. sok - mɛc baan cia look trəw kee cap?

4. tom - kee thaa khñom rəmloop ləə pəraam koocɔɔ

5. sok - kee mɨn aoy yəəŋ cɛñ daə leeŋ yup pram yup cóp knia, mɛɛn tee?

6. tom - baat, daəmbɛy kom aoy yəəŋ mian krúh thnaʔ

7. sok - thom mphot daəmbɛy kom aoy kmeeŋ kmeeŋ dot phtéh nɨŋ luoc ɛyvan

8. tom - baat, peel nuh pəlih nɨŋ təhian stəə taɛ kaapia mɨn chnéh

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

3. In Lesson 16 you learned that Cambodian has no passive construction, but it has various ways of translating English passives. In this lesson occurs one of these ways of expressing passive ideas: the verb ត្រូវ /trəw/, which means 'to have an experience, to undergo.' A construction consisting of a subject plus ត្រូវ /trəw/ plus a following noun or clause is most economically analyzed as an active construction, not passive. Thus, for instance,

   យើងត្រូវគេចាប់។
   yəəŋ trəw kee cap
   We were arrested (by them).

   is simply យើងត្រូវ /yəəŋ trəw/ 'we underwent (something)' plus គេចាប់(យើង) /kee cap (yəəŋ)/ 'they arrested (us).' That is 'we underwent something, namely, they arrested us.' Note that when ត្រូវ /trəw/ is followed by an entire clause there is no change of word order in the clause.

   can also be used with certain nouns, e.g.

   យើងត្រូវភ្លៀង។
   yəəŋ trəw phlieŋ
   We were caught in the rain.

6. Remember that the clause relators ដើម្បី /daəmbɛy/ 'in order to' and ដើម្បីឲ្យ /daəmbɛy aoy/ 'so that' have similar meanings, but ដើម្បី /daəmbɛy/ is used when the first and second clauses have the same subject, while ដើម្បីឲ្យ /daəmbɛy aoy/ is used when the first clause has a different subject from that of the second clause (Lesson 22). However, this distinction does not apply when ដើម្បីកុំឲ្យ /daəmbɛy kom aoy/

'so that...not' is used. ដើម្បីកុំឲ្យ /daəmbɛy kom aoy/ is used whether the subjects of the two clauses it relates are the same or different. For example: គាត់លេបថ្នាំដើម្បីកុំឲ្យ(គាត់)ឈឺទៀត។

kót leep thnam daəmbɛy kom aoy (kót) chɨɨ tiet

He took a pill so that he would not be sick again.

វានិយាយតិចៗដើម្បីកុំឲ្យឪពុកវាឮ។

via niyiey tec tec daəmbɛy kom aoy əwpuk via lɨɨ

He speaks softly so that his father won't hear (him).

Note that while in English the clause that follows 'so that' is negated, in Cambodian the corresponding clause is not negated. This is because the negator is contained in the relator in the word កុំ /kom/.

7. Another form of the superlative is adjective plus បំផុត /mphot/ (or បំផុត /bɔmphot/), e.g.

អានេះជាផ្ទះថ្លៃបំផុត។

aanih cia phtéh thlay mphot

This is the most expensive house.

The construction adjective plus បំផុត /mphot/ is similar in meaning to ជាងគេបំផុត /ciaŋ kee bɔmphot/ 'the -est.' Note here that ធំបំផុត /thom bɔmphot/ is used to mean 'especially,' though literally it means 'the biggest.'

7. You now have studied two words for 'burn.' The word ដុត /dot/ means 'to set on fire, to burn something.' ឆេះ /chɛh/, on the other hand, means 'to catch on fire, to be burning, to be burned.'

8. The adverb ស្ទើរតែ /stəə taɛ/ means 'almost,' as in

ខ្ញុំស្គាល់គេស្ទើរតែទាំងអស់។

khñom skól kee stəə taɛ téŋ ɔh

I know almost all of them.

When ស្ទើរតែ /stəə taɛ/ precedes a negated verb, it means 'almost...not' or 'hardly,' e.g.

ខ្ញុំស្ដាប់ស្ទើរតែមិនឮទេ។

khñom sdap stəə taɛ mɨn lɨɨ eh

I can hardly hear (I just manage to hear).

Contrasting with ស្ទើរតែមិន /stəə taɛ mɨn/ 'almost...not, to succeed by only a little' is វិះ(តែ) /vih (taɛ)/ 'to just miss, not quite, to fail by only a little.'

ខ្ញុំស្ដាប់វិះតែឮ។

khñom sdap vih taɛ lɨɨ

I can't quite hear (I just miss hearing).

វិះ(តែ) /vih (taɛ)/ is introduced in Drill 10 and វិះ(តែ) /vih (taɛ)/ and ស្ទើរតែ /stəə taɛ/ are contrasted in Drill 11. Note that when they are used with a resultative verb, both can come either before the main verb or before the resultative verb:

ខ្ញុំស្ទើរតែស្ដាប់មិនឮទេ។

khñom stəə taɛ sdap mɨn lɨɨ eh

I can hardly hear.

ខ្ញុំវិះតែស្ដាប់មិនឮទេ។

khñom vih taɛ sdap mɨn lɨɨ eh

I can't quite hear.

DRILLS

DRILL NO.

4. Note the various causative uses of ឲ្យ /aoy/ in this drill. In none of these sentences does ឲ្យ /aoy/ mean 'let, permit.'

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: ប៉ូលីសចាប់ខ្ញុំឃុំ។

S: ខ្ញុំត្រូវប៉ូលីសចាប់ឃុំ។

T: The police arrested me and put me in custody.

S: I was arrested and put in custody by the police.

ក. ឪពុកខ្ញុំមិនឲ្យខ្ញុំញុំាបាយ។	ខ្ញុំត្រូវឪពុកខ្ញុំមិនឲ្យញុំាបាយ។
ខ. គ្រូបង្រៀនដាក់ទោសកូនសិស្ស។	កូនសិស្សត្រូវគ្រូបង្រៀនដាក់ទោស។
គ. ប៉ូលីសឃុំកូនសិស្សបីថ្ងៃ។	កូនសិស្សត្រូវប៉ូលីសឃុំបីថ្ងៃ។
ឃ. គេវាយកូនខ្ញុំបែកក្បាល។	កូនខ្ញុំត្រូវគេវាយបែកក្បាល។
ង. ម្ដាយខ្ញុំវាយខ្ញុំច្រើនដងណាស់។	ខ្ញុំត្រូវម្ដាយខ្ញុំវាយច្រើនដងណាស់។
ច. ឪពុកម្ដាយខ្ញុំដាក់ទោសខ្ញុំមិនឲ្យដើរលេង។	ខ្ញុំត្រូវឪពុកម្ដាយខ្ញុំដាក់ទោសមិនឲ្យដើរលេង។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំត្រូវប៉ូលីសចាប់ឃុំ។
S: ខ្ញុំត្រូវចាប់ប៉ូលីសឃុំ។
T: I was arrested and put in custody by the police.
S: I have to arrest the police and put them in custody.

ក.	ខ្ញុំត្រូវឪពុកខ្ញុំមិនឲ្យញ៉ាំបាយ។	ខ្ញុំត្រូវមិនឲ្យឪពុកខ្ញុំញ៉ាំបាយ។
ខ.	កូនសិស្សត្រូវគ្រូបង្រៀនដាក់ទោស។	កូនសិស្សត្រូវដាក់ទោសគ្រូបង្រៀន។
គ.	កូនសិស្សត្រូវប៉ូលីសឃុំបីថ្ងៃ។	កូនសិស្សត្រូវឃុំប៉ូលីសបីថ្ងៃ។
ឃ.	កូនខ្ញុំត្រូវគេវាយបែកក្បាល។	កូនខ្ញុំត្រូវវាយគេបែកក្បាល។
ង.	ខ្ញុំត្រូវម្ដាយខ្ញុំវាយច្រើនដងណាស់។	ខ្ញុំត្រូវវាយម្ដាយខ្ញុំច្រើនដងណាស់។
ច.	ខ្ញុំត្រូវឪពុកម្ដាយខ្ញុំដាក់ទោសមិនឲ្យដើរលេង។	ខ្ញុំត្រូវដាក់ទោសឪពុកម្ដាយខ្ញុំមិនឲ្យដើរលេង។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: យើងចេញដើរលេងយប់ប្រាំយប់។ (គេ)
S: គេមិនឲ្យយើងចេញដើរលេងយប់ប្រាំយប់។
T: We went out five nights. (they)
S: They didn't allow us to go out at night for five nights.

ក.	ខ្ញុំញ៉ាំបាយ។	(ឪពុកខ្ញុំ)	ឪពុកខ្ញុំមិនឲ្យខ្ញុំញ៉ាំបាយ។
ខ.	កូនសិស្សចេញទៅផ្ទះម៉ោងប្រាំ។	(លោកគ្រូ)	លោកគ្រូមិនឲ្យកូនសិស្សចេញទៅផ្ទះម៉ោងប្រាំ។
គ.	លោកនិយាយអង់គ្លេសក្នុងថ្នាក់។	(ខ្ញុំ)	ខ្ញុំមិនឲ្យលោកនិយាយអង់គ្លេសក្នុងថ្នាក់។
ឃ.	ទាហានការពារផ្ទះខ្ញុំ។	(ខ្ញុំ)	ខ្ញុំមិនឲ្យទាហានការពារផ្ទះខ្ញុំ។
ង.	ខ្ញុំរំលោភលើបំរាមគោចរ។	(គេ)	គេមិនឲ្យខ្ញុំរំលោភលើបំរាមគោចរ។
ច.	ប៉ូលីសចាប់ខ្ញុំ។	(ឪពុកម្ដាយខ្ញុំ)	ឪពុកម្ដាយខ្ញុំមិនឲ្យប៉ូលីសចាប់ខ្ញុំ។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: ឪពុកខ្ញុំប្រាប់ខ្ញុំឲ្យដើរលេងយប់។
S: ឪពុកខ្ញុំប្រាប់ខ្ញុំមិនឲ្យដើរលេងយប់ទេ។
T: My father told me to go out at night.
S: My father told me not to go out at night.

ក. លោកគ្រូបង្រៀនខ្ញុំឲ្យនិយាយអង់គ្លេស។
លោកគ្រូបង្រៀនខ្ញុំមិនឲ្យនិយាយអង់គ្លេសទេ។

ខ. ខ្ញុំប្រើឡានលោកឲ្យខូច។
ខ្ញុំប្រើឡានលោកមិនឲ្យខូចទេ។

គ. គាត់លាងកែវលោកឲ្យបែក។
គាត់លាងកែវលោកមិនឲ្យបែកទេ។
ឃ. ខ្ញុំពន្យល់ប្រពន្ធខ្ញុំឲ្យស្តាប់ម្តាយគាត់។
ខ្ញុំពន្យល់ប្រពន្ធខ្ញុំមិនឲ្យស្តាប់ម្តាយគាត់ទេ។
ង. ខ្ញុំប្រាប់ប៉ូលិសឲ្យការពារផ្ទះឪពុកខ្ញុំ។
ខ្ញុំប្រាប់ប៉ូលិសមិនឲ្យការពារផ្ទះឪពុកខ្ញុំទេ។
ច. គាត់បង្រៀនខ្ញុំធ្វើឡានឲ្យល្អ។
គាត់បង្រៀនខ្ញុំធ្វើឡានមិនឲ្យល្អទេ។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: គេមិនឲ្យយើងចេញដើរលេងប្រាំយប់។
S: គេមិនឲ្យយើងចេញដើរលេងប្រាំយប់ជាប់គ្នា។
T: They didn't allow us to go out for five nights.
S: They didn't allow us to go out for five consecutive nights.

ក. លោកឈប់រៀនប្រាំថ្ងៃ។	លោកឈប់រៀនប្រាំថ្ងៃជាប់គ្នា។
ខ. ខ្ញុំបង្រៀនបីម៉ោង។	ខ្ញុំបង្រៀនបីម៉ោងជាប់គ្នា។
គ. ខ្ញុំឲ្យកូនសិស្សបីនាក់អង្គុយ។	ខ្ញុំឲ្យកូនសិស្សបីនាក់អង្គុយជាប់គ្នា។
ឃ. កូនខ្ញុំនឹងខ្ញុំដើរ។	កូនខ្ញុំនឹងខ្ញុំដើរជាប់គ្នា។
ង. លោកសរសេរអក្សរខ្មែរ។	លោកសរសេរអក្សរខ្មែរជាប់គ្នា។
ច. ខ្ញុំវាយគាត់បួនដង។	ខ្ញុំវាយគាត់បួនដងជាប់គ្នា។

DRILL SIX: Extension

MODEL: T: គេមិនឲ្យយើងចេញដើរលេងយប់។ (មានគ្រោះថ្នាក់)
S: ដើម្បីកុំឲ្យយើងមានគ្រោះថ្នាក់។
T: They didn't allow us to go out at night. (have an accident)
S: So that we wouldn't have an accident.

ក. ខ្ញុំយកសៀវភៅពីកូនសិស្ស។	(មើល)	ដើម្បីកុំឲ្យកូនសិស្សមើល។
ខ. ខ្ញុំមិនឲ្យលុយកូនខ្ញុំ។	(បង់ថ្លៃសាលា)	ដើម្បីកុំឲ្យកូនខ្ញុំបង់ថ្លៃសាលា។
គ. ខ្ញុំដាក់កែវក្នុងទូ។	(បែក)	ដើម្បីកុំឲ្យកែវបែក។
ឃ. គេមិនឲ្យក្មេងៗដើរលេងយប់។	(លួចឥវ៉ាន់)	ដើម្បីកុំឲ្យក្មេងៗលួចឥវ៉ាន់។
ង. ខ្ញុំមិនប្រាប់លោកទេ។	(ស្តាយ)	ដើម្បីកុំឲ្យលោកស្តាយ។
ច. ប្រពន្ធខ្ញុំមិនប្រើខ្ញុំច្រើនទេ។	(អស់កម្លាំង)	ដើម្បីកុំឲ្យខ្ញុំអស់កម្លាំង។
ឆ. ឪពុកវាមិនឲ្យវាលេងបៀ។	(ចាញ់)	ដើម្បីកុំឲ្យវាចាញ់។

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: ខ្ញុំត្រូវយកសៀវភៅណា? (ធំ)
S: លោកត្រូវយកសៀវភៅធំបំផុត។
T: Which book do I have to take? (big)
S: You have to take the biggest book.

ក.	ខ្ញុំដើរយ៉ាងមេច?	(យឺត)	លោកដើរយឺតបំផុត។
ខ.	ខ្ញុំសរសេរអក្សរខ្មែរល្អទេ?	(អាក្រក់)	លោកសរសេរអក្សរខ្មែរអាក្រក់បំផុត។
គ.	កូនខ្ញុំឧស្សាហ៍រៀនទេ?	(ខ្ជិល)	កូនលោកខ្ជិលរៀនបំផុត។
ឃ.	លោកសម្រាកប៉ុន្មានម៉ោង?	(ច្រើន)	ខ្ញុំគេងច្រើនបំផុត។
ង.	ប្រពន្ធលោកពិសាច្រើនទេ?	(តិច)	ប្រពន្ធខ្ញុំញ៉ាំតិចបំផុត។
ច.	ប្ដីលោកស្រីនិយាយទេ?	(ច្រើន)	ប្ដីខ្ញុំនិយាយច្រើនបំផុត។

DRILL EIGHT: Substitution

MODEL: T: ទាហានស្ទើរតែការពារមិនឈ្នះ។ (ខ្ញុំ)
S: ខ្ញុំស្ទើរតែការពារមិនឈ្នះ។
T: The soldier just barely managed to defend (it). (I)
S: I just barely managed to defend (it),

ក.	ខ្ញុំស្ទើរតែការពារមិនឈ្នះ។	(បាន)
ខ.	ខ្ញុំស្ទើរតែការពារមិនបាន។	(ស្ដាប់)
គ.	ខ្ញុំស្ទើរតែស្ដាប់មិនបាន។	(រៀន)
ឃ.	ខ្ញុំស្ទើរតែរៀនមិនបាន។	(ចប់)
ង.	ខ្ញុំស្ទើរតែរៀនមិនចប់។	(មើល)
ច.	ខ្ញុំស្ទើរតែមើលមិនចប់។	

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: ប៉ូលីសនឹងទាហានការពារទីក្រុងឈ្នះ។
S: ប៉ូលីសនឹងទាហានការពារទីក្រុងស្ទើរតែមិនឈ្នះ។
T: Police and soldiers successfully defended the city.
S: Police and soldiers just barely managed to defend the city.

ក.	ខ្ញុំទៅសាលារៀនព្រឹកមិញ។	ខ្ញុំស្ទើរតែមិនទៅសាលារៀនព្រឹកមិញ។
ខ.	ខ្ញុំស្ដាប់ប្រពន្ធខ្ញុំបាន។	ខ្ញុំស្ដាប់ប្រពន្ធខ្ញុំស្ទើរតែមិនបាន។
គ.	កូនខ្ញុំញ៉ាំបាយរស់។	កូនខ្ញុំញ៉ាំបាយស្ទើរតែមិនរស់។
ឃ.	ព្រឹកមិញខ្ញុំទៅសាលាទាន់ម៉ោង។	ព្រឹកមិញខ្ញុំទៅសាលាស្ទើរតែមិនទាន់ម៉ោង។
ង.	ខ្ញុំមានលុយបង់ថ្លៃសាលា។	ខ្ញុំស្ទើរតែគ្មានលុយបង់ថ្លៃសាលា។
ច.	ខ្ញុំទិញឡានបាន។	ខ្ញុំទិញឡានស្ទើរតែមិនបាន។

DRILL TEN: Response

MODEL: T: ប៉ូលីសការពារឈ្នះទេ?

S: ប៉ូលីសការពាររិះឈ្នះ។

T: Did the police manage to defend (it)?

S: The police just missed defending (it) successfully.

ក.	ព្រឹកមិញលោកអញ្ជើញទៅរៀនទាន់ទេ?	ព្រឹកមិញខ្ញុំទៅរៀនរិះទាន់។
ខ.	ឡានលោកខូចទេ?	ឡានខ្ញុំរិះខូច។
គ.	លោកធ្វើទេ?	ខ្ញុំរិះធ្វើ។
ឃ.	ប្រពន្ធលោកអញ្ជើញមកទាន់លោកទេ?	ប្រពន្ធខ្ញុំមករិះទាន់ខ្ញុំ។
ង.	កែវនោះបែកទេ?	កែវនេះរិះបែក។
ច.	លោកឃើញប្រពន្ធលោកនៅកន្លែងនោះទេ?	ខ្ញុំរិះឃើញប្រពន្ធខ្ញុំនៅកន្លែងនោះ។
ឆ.	ប្រពន្ធខ្ញុំប្រឡងជាប់ទេ?	ប្រពន្ធលោកប្រឡងរិះជាប់។

DRILL ELEVEN: Response

MODEL$_1$: T: ប៉ូលីសការពារឈ្នះទេ? (បាទ)

S: ប៉ូលីសការពារស្ទើរតែមិនឈ្នះ។

MODEL$_2$. T: ប៉ូលីសការពារឈ្នះទេ? (ទេ)

S: ប៉ូលីសការពាររិះឈ្នះ។

T: Did the police manage to defend (it)? (yes)

S: The police just managed to defend (it).

T: Did the police manage to defend (it)? (no)

S: The police just missed being able to defend (it).

ក.	វាទៅដល់ទេ?	(បាទ)	វាទៅស្ទើរតែមិនដល់។
ខ.	វាមើលខ្ញុំឃើញទេ?	(ទេ)	វាមើលលោករិះឃើញ។
គ.	វាមើលសៀវភៅនោះដាច់ទេ?	(បាទ)	វាមើលសៀវភៅនោះស្ទើរតែមិនដាច់។
ឃ.	អ្នកគ្រូឲ្យខ្ចីលុយទេ?	(ទេ)	អ្នកគ្រូរិះឲ្យខ្ចីលុយ។
ង.	ប្រពន្ធលោកឲ្យលោកទៅទេ?	(ទេ)	ប្រពន្ធខ្ញុំរិះឲ្យខ្ញុំទៅ។
ច.	គាត់ទិញឡាននោះទេ?	(បាទ)	គាត់ស្ទើរតែមិនទិញឡាននោះ។
ឆ.	វាទៅទាន់ទេ?	(ទេ)	វាទៅរិះទាន់។
ជ.	គាត់ស្លាប់ទេ?	(ទេ)	គាត់រិះស្លាប់។

Reading Passage

កាលខ្ញុំនៅក្មេង

នៅពេលចូលរៀនខ្ញុំទៅរៀនរាល់ថ្ងៃ ដល់ខ្ញុំត្រឡប់មកផ្ទះវិញខ្ញុំត្រូវរៀនខ្លួនឯងថែមទៀត ព្រោះខ្ញុំជាកូនសិស្សខ្សោយជាងកូនសិស្សឯទៀតដែលរៀនជាមួយខ្ញុំ ។ តែខ្ញុំមិនដែលរៀននៅផ្ទះដែលខ្ញុំនៅនោះទេ។ ខ្ញុំច្រើនតែទៅរៀននៅផ្ទះពួកម៉ាកខ្ញុំឬនៅកន្លែងផ្សេងឯ

ទៀត។ ខ្ញុំធ្វើយ៉ាងនេះ ព្រោះបើខ្ញុំនៅផ្ទះ ខ្ញុំត្រូវធ្វើការក្នុងផ្ទះ ដូច្នេះខ្ញុំគិតថាខ្ញុំរៀនមិនបានទេ។

កាលនោះខ្ញុំចង់រៀនណាស់។ ខ្ញុំគិតថាខ្ញុំត្រូវតែរៀនដើម្បីឲ្យបានធ្វើធំ មានឡានជិះ មានផ្ទះនៅ នឹងមានប្រពន្ធល្អ។ ព្រោះតែហេតុទាំងនោះខ្ញុំរៀនច្រើនណាស់ ហើយតាមពិតខ្ញុំរៀនច្រើនមែន។ តែការរៀនរបស់ខ្ញុំមិនសូវបានចំរើនប៉ុន្មានទេ ខ្ញុំនៅតែជាកូនសិស្សខ្សោយជាងគេដដែល។

ដូច្នេះខ្ញុំពិបាកណាស់។ នៅសាលាគ្រូមិនសូវចូលចិត្ត ឯនៅផ្ទះវិញគេមិនចូលចិត្តខ្ញុំសោះ។ គេរើសមិនចូលចិត្តខ្ញុំសោះនោះមិនខុសទេ។ ហើយខ្ញុំដឹងថាខ្លួនខ្ញុំខុសជាប្រាកដ។ ខ្ញុំនៅផ្ទះគេ ខ្ញុំគ្មានឲ្យប្រយោជន៍អីទៅគេទេ តែខ្ញុំរកប្រយោជន៍សម្រាប់ខ្លួនខ្ញុំទៅវិញ។ ហើយតាមខ្ញុំដឹង មិនមែនតែពីរឿងប្រយោជន៍នោះទេដែលធ្វើឲ្យគេមិនចូលចិត្តខ្ញុំ មានរឿងច្រើនទៀត។ តែរឿងដែលសំខាន់ជាងគេ គឺមកពីគេមិនដែលឃើញខ្ញុំរៀននៅផ្ទះសោះ ហើយគេគិតថាខ្ញុំគិតតែដើរលេង។ ត្រង់នេះ ខ្ញុំខុសទៀតព្រោះខ្ញុំមិនដែលប្រាប់គេថាខ្ញុំទៅណាឬមកពីណាទេ។ ហើយតាមពិតគេមិនដឹងថាខ្ញុំទៅណាឬមកពីណាមែន តែគេដឹងយ៉ាងប្រាកដថាខ្ញុំទៅដល់ផ្ទះវិញនៅរាល់ពេលបាយ។

ព្រោះខ្ញុំធ្វើយ៉ាងនោះ ខ្ញុំនៅមួយកន្លែងមិនបានយូរទេ យ៉ាងយូរណាស់មួយឆ្នាំ។ ខ្ញុំទៅពីផ្ទះមួយទៅផ្ទះមួយ គឺពីផ្ទះបងខ្ញុំទៅផ្ទះមាខ្ញុំ រួចទៅផ្ទះពួកម៉ាកខ្ញុំ ហើយរួចហើយត្រឡប់ទៅផ្ទះបងខ្ញុំវិញ។

ពិតមែនតែខ្ញុំដឹងថាបងខ្ញុំ មាខ្ញុំ និងគេដែលខ្ញុំនៅជាមួយនោះមិនចូលចិត្តខ្ញុំ ខ្ញុំនៅតែដើរផ្លូវដដែល។ ព្រោះខ្ញុំគិតថាអ្នកណាគិតយ៉ាងម៉េចពីខ្ញុំគិតចុះ បើគេមិនឲ្យខ្ញុំនៅជាមួយគេទៀត ខ្ញុំរកកន្លែងផ្សេងនៅទៀត។

ឯរឿងខ្ញុំមិនរៀននៅផ្ទះនោះ មិនមែនគ្រាន់តែមកពីខ្ញុំគិតថាខ្ញុំរៀនមិនបានទេ តែមកពីខ្ញុំគិតពីរឿងដើរលេងដែរ។ ហើយរឿងដើរលេងនេះខ្ញុំចូលចិត្តណាស់ ខ្ញុំចូលចិត្តដល់ទៅមិនគិតពីកន្លែងនៅទៀតផង។ តែខ្ញុំមិនដើរលេងឲ្យច្រើនជាងក្មេងទូទៅទេ ខ្ញុំគ្រាន់តែដើរលេងដើម្បីឲ្យសប្បាយល្មមទេ។

នេះជារឿងមួយរបស់ខ្ញុំកាលខ្ញុំនៅក្មេង។

VOCABULARY

កញ្ឆា	kəchaa	marijuana (L)
ការពារ	kaapia	to protect, to defend
ក្មេងៗ	khmeeŋ khmeeŋ	youth, children
ខឹង	khəŋ	angry (L)
ខ្ជិល	khcɨl	lazy
ឃុំ	khum	to put in custody
ចលាចល	cəlaacɔl	disturbance, riot
ចាញ់	cañ	to lose (a game or competition)
ចំរើន	cəraən	increase, profit, advantage, progress (L)

ជាប់	cóp	to be adjacent to; to pass a test; to go to jail
ជាប់គ្នា	cóp knia	consecutive
ជាប់ឃុំ	cóp khum	to be in custody
ឈ្នះ	chnéh	to win, to overcome
ដាក់ទោស	daʔ tooh	to punish
ដុត	dot	to burn
ដើម្បីឲ្យ	daəmbɛy aoy	so that
ដើម្បីកុំឲ្យ	daəmbɛy kom aoy	so that...not...
ត្រង់នេះ	trɔŋ nih	in this place, with respect to this point (R)
ទទួលទោស	tətuol tooh	to be punished (L)
ទាហាន	təhian	soldier
ទីក្រុង	tii kroŋ	city
ទោស	tooh	guilt, punishment, blame (L)
ធ្ងន់	thŋún	heavy, serious (L)
បែក	baɛk	to be broken
បំផុត	mphot	superlative marker
បរាមគោចរ	pəraam koocɔɔ	curfew
ប្រដៅ	pədaw	to give advice, to teach manners (L)
ប្រជុំ	pəcum	to meet (group) (L)
ពាក្យធំៗ	piaʔ thom thom	rude words, back talk
មានទោស	mian tooh	to be punished (L)
រំលោភលើ	rəmloop ləə	to violate
លួច	luoc	to steal
វ៉ាយ	vay	to attack, to hit
វិះ	vih	to miss, just missed
ស្ទើរតែ	stəə taɛ	almost
ស្ទើរតែ ... មិន	stəə taɛ...mɨn	hardly, almost...not

LESSON THIRTY-SEVEN

DIALOGUE

		ប្រធានាធិបតី	president of a country
		សម្លាប់	to kill
១.	សុខ	លោកប្រធានាធិបតីកេណ្ណឌី ត្រូវគេសម្លាប់នៅឆ្នាំណា?	In what year was President Kennedy killed?
២.	កុម	នៅឆ្នាំមួយពាន់ប្រាំបួនរយ ហុកបី។	In 1963.
		ធ្វើឃាត	to assassinate, to murder
៣.	សុខ	គេធ្វើឃាតគាត់នៅកន្លែង ណា?	Where did they assassinate him?
		បាញ់	to shoot
		លួច	to steal
		លួច + V	to do something on the sly; to do surreptitiously
		លួចបាញ់	to snipe
៤.	កុម	គេបានលួចបាញ់គាត់នៅ ទីក្រុងដាឡាស។	They shot him in the city of Dallas.
		អ្នក	(personifier) 'the one who'
៥.	សុខ	អ្នកណាជាអ្នកសម្លាប់លោក កេណ្ណឌី?	Who was Mr. Kennedy's killer?
		គឺ	to be
៦.	កុម	គឺលោកលីហាវីអូស្វល។	It was Lee Harvey Oswald.
		ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ	recently, lately
		ឃាតកម្ម	murder, assassination
៧.	សុខ	ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ មានឃាតកម្ម ណាសំខាន់ទៀតទេ?	Recently have there been any other important assassinations?
៨.	កុម	បាទ ក្នុងឆ្នាំមួយពាន់ប្រាំបួន រយហុកប្រាំបីមានពីរ។	Yes, in 1968 there were two.
៩.	សុខ	អ្នកណាខ្លះត្រូវគេធ្វើឃាត?	Who got assassinated?
១០.	កុម	លោក ម. ល. ឃីង ហើយនឹង ប្អូនប្រុសលោកកេណ្ណឌី។	Mr. Martin Luther King and Mr. Kennedy's brother.

DIALOGUE:

1. sok - look pəthianiathɨppədɛy Kennedy trəw kee səlap nɨw chnam naa?
2. tom - nɨw chnam mə pón pəmbuon róoy hok bɛy
3. sok - kee thəə khiat kót nɨw kəlaɛŋ naa?
4. tom - kee baan luoc bañ kót nɨw tii krɔŋ Dallas
5. sok - néˀnaa cia néˀ səlap look Kennedy?
6. tom - kɨɨ look Lee Harvey Oswald
7. sok - knoŋ peel thmɛy thmɛy nih mian khiatəkam naa səkhan tiet tee?
8. tom - baat, knoŋ chnam mə pón pəmbuon róoy hok pəmbɛy mian pii
9. sok - néˀnaa khlah trəw kee thəə khiat?
10. tom - look Martin Luther King haəy nɨŋ pˀoun proh look Kennedy

NOTES

DIALOGUE

This dialogue is written in a rather elevated style of speech, with features that are more common in writing than in spoken usage. Some of these features are:

1. ត្រូវ /trəw/ with passive meaning (Lesson 36).
2. នៅ /nɨw/ with a time expression.
3. The words ធ្វើឃាត /thəə khiat/ and ឃាតកម្ម /khiatəkam/.
4. បាន /baan/ before a verb indicating past tense (Lesson 21).

SENTENCE NO.

1. Normally time expressions can be used in a sentence without the word នៅ /nɨw/ 'in, at.' If នៅ /nɨw/ is used, it indicates a more formal style level of speech or writing.

2. When a tens number that ends in សិប /-səp/ is followed by another number, it is frequently abbreviated by dropping the សិប /səp/, e.g. សាមបួន /saam buon/ 'thirty-four' for សាមសិបបួន /saam səp buon/. This kind of abbreviation occurs only in speech, never in written style.

4. The word លួច /luoc/ means 'to steal,' but when it is used before another verb it means 'to do on the sly, to do surreptitiously, to do without letting others know, to do sneakily.' For example,

   មាខ្ញុំលួចដើរលេងគ្មានឲ្យមីងខ្ញុំដឹង។
   miá khñom luoc daə leeŋ kmiań aoy mịiŋ khñom dəŋ
   My uncle sneaks out for a good time without letting my aunt know.

5. Review Lesson 19 for a description of អ្នក /néˀ/ 'the one who...'

6. គឺ /kɨɨ/ is like ជា /cia/ 'is' except that គឺ /kɨɨ/ can mean 'that is to say, that is, namely,' and ជា /cia/ is not used this way. Otherwise ជា /cia/ is used much more often than គឺ /kɨɨ/. គឺ /kɨɨ/ occurs usually when the noun following it refers to a specific individual or set or is a name. See also R.2.1 in the grammatical sketch.

DRILLS

DRILL NO.

7. The phrase ត្រូវជា... នឹង /trəw cia...nɨŋ/ is '...is related as...to,' e.g.

   គ្រូខ្ញុំត្រូវជាមីងនឹងប្រពន្ធខ្ញុំ។

   kruu khñom trəw cia miiŋ nɨŋ prɔpun khñom.

   My teacher is my wife's aunt. (My teacher is related as aunt to my wife.)

8. Note the use of the indefinite ប៉ុន្មាន /pəmaan/ 'however many' in the idiom ...ទាំងប៉ុន្មាន...ទាំងអស់ /...téŋ pəmaan...téŋ ɔh/ 'however many...all of them.' The portion of the sentence with ទាំងប៉ុន្មាន /téŋ pəmaan/ must precede the portion with ទាំងអស់ /téŋ ɔh/.

9. Both ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ /knoŋ peel thmɛy thmɛy nih/ and ពេលថ្មីៗនេះ /thmɛy thmɛy nih/ mean 'recently.'

10. Note that មិនតែប៉ុណ្ណោះ... ទៀត /mɨn taɛ pənnoh...tiet/ means 'not only that but...in addition, too.'

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: អ្នកណាសម្លាប់លោកកេណ្ណឌី?

S: លោកកេណ្ណឌីត្រូវអ្នកណាសម្លាប់?

T: Who killed Mr. Kennedy?

S: Mr. Kennedy was killed by whom?

ក. អ្នកណាបង្រៀនលោក?	លោកត្រូវអ្នកណាបង្រៀន។
ខ. អ្នកណាបាញ់លោក?	លោកត្រូវអ្នកណាបាញ់។
គ. អ្នកណាវាយកូនលោក?	កូនលោកត្រូវអ្នកណាវាយ។
ឃ. លោកគ្រូណាដាក់ទោសកូនលោក?	កូនលោកត្រូវលោកគ្រូណាដាក់ទោស។
ង. អ្នកណាចាប់ប្រពន្ធលោក?	ប្រពន្ធលោកត្រូវអ្នកណាចាប់។
ច. អ្នកណាដុតផ្ទះលោក?	ផ្ទះលោកត្រូវអ្នកណាដុត។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: លោកកេណ្ណឌីត្រូវគេបាញ់។
S: លោកកេណ្ណឌីត្រូវគេលួចបាញ់។
T: Mr. Kennedy was shot.
S: Mr. Kennedy was (sneakily) shot.

ក.	ឡានខ្ញុំត្រូវគេវាយបែកចង្កៀង។	ឡានខ្ញុំត្រូវគេលួចវាយបែកចង្កៀង។
ខ.	កូនស្រីខ្ញុំត្រូវគេចាប់។	កូនស្រីខ្ញុំត្រូវគេលួចចាប់។
គ.	ផ្ទះខ្ញុំត្រូវគេចូល។	ផ្ទះខ្ញុំត្រូវគេលួចចូល។
ឃ.	បងខ្ញុំត្រូវគេសម្លាប់។	បងខ្ញុំត្រូវគេលួចសម្លាប់។
ង.	ឡានខ្ញុំត្រូវគេដឹក។	ឡានខ្ញុំត្រូវគេលួចដឹក។
ច.	សៀវភៅខ្ញុំត្រូវគេហែក។	សៀវភៅខ្ញុំត្រូវគេលួចហែក។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: កូនខ្ញុំទៅមើលកុន។
S: កូនខ្ញុំលួចទៅមើលកុន។
T: My kids went to see a movie.
S: My kids sneaked out to see a movie.

ក.	ម្សិលមិញខ្ញុំមើលនាងពីផ្ទះខ្ញុំ។	ម្សិលមិញខ្ញុំលួចមើលនាងពីផ្ទះខ្ញុំ។
ខ.	ខ្ញុំរៀនខ្មែរនៅផ្ទះ។	ខ្ញុំលួចរៀនខ្មែរនៅផ្ទះ។
គ.	ប្រពន្ធខ្ញុំទិញមួកមួយ។	ប្រពន្ធខ្ញុំលួចទិញមួកមួយ។
ឃ.	ខ្ញុំលេងបៀនៅផ្ទះ។	ខ្ញុំលួចលេងបៀនៅផ្ទះ។
ង.	កូនខ្ញុំញ៉ាំស្រា។	កូនខ្ញុំលួចញ៉ាំស្រា។
ច.	លីអូស្វាល់បាញ់លោកកេណ្ណឌី។	លីអូស្វាល់លួចបាញ់លោកកេណ្ណឌី។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: កូនខ្ញុំលួចទៅមើលកុន។ (ខ្ញុំ)
S: កូនខ្ញុំទៅមើលកុនមិនឲ្យខ្ញុំដឹង។
T: My kids sneaked out to see a movie. (me)
S: My kids went to see a movie without letting me know.

ក. ម្សិលមិញខ្ញុំលួចមើលនាងពីផ្ទះខ្ញុំ។ (ប្រពន្ធខ្ញុំ)
ម្សិលមិញខ្ញុំមើលនាងពីផ្ទះខ្ញុំមិនឲ្យប្រពន្ធខ្ញុំដឹង។
ខ. លោកលួចរៀនខ្មែរនៅផ្ទះ។ (ពួកម៉ាកលោក)
លោករៀនខ្មែរនៅផ្ទះមិនឲ្យពួកម៉ាកលោកដឹង។
គ. ប្រពន្ធខ្ញុំលួចទិញមួកមួយ។ (ខ្ញុំ)
ប្រពន្ធខ្ញុំទិញមួកមួយមិនឲ្យខ្ញុំដឹង។
ឃ. ខ្ញុំលួចលេងបៀនៅផ្ទះ។ (ប៉ូលិស)
ខ្ញុំលេងបៀនៅផ្ទះមិនឲ្យប៉ូលិសដឹង។

ង. កូនខ្ញុំលួចញ៉ាំស្រា ។ (ប្រពន្ធខ្ញុំ)
កូនខ្ញុំញ៉ាំស្រាមិនឲ្យប្រពន្ធខ្ញុំដឹង ។
ច. ខ្ញុំលួចចេញពីថ្នាក់ ។ (អ្នកគ្រូ)
ខ្ញុំចេញពីថ្នាក់មិនឲ្យអ្នកគ្រូដឹង ។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: លីអូស្វាល់ជាអ្នកសម្លាប់លោកកេណ្ណឌី ។
S: អ្នកសម្លាប់លោកកេណ្ណឌីគឺលីអូស្វាល់ ។
T: Lee Oswald is Mr. Kennedy's killer.
S: Mr. Kennedy's killer is Lee Oswald.

ក.	បារីកប៉ាល់ហោះជាបារីល្អ ។	បារីល្អគឺបារីកប៉ាល់ហោះ ។
ខ.	លោកសុខជាគ្រូបង្រៀនខ្ញុំ ។	គ្រូបង្រៀនខ្ញុំគឺលោកសុខ ។
គ.	កៅអីខៀវជាកៅអីខ្ញុំ ។	កៅអីខ្ញុំគឺកៅអីខៀវ ។
ឃ.	លោកស្រីពាក់អាវក្រហមជាប្រពន្ធខ្ញុំ ។	ប្រពន្ធខ្ញុំគឺលោកស្រីពាក់អាវក្រហម ។
ង.	អាមួយឈរក្បែរតុនោះជាកូនខ្ញុំ ។	កូនខ្ញុំគឺអាមួយឈរក្បែរតុនោះ ។
ច.	ឡានត្រាយយ៉ុមពណ៌សជាឡានប្រពន្ធខ្ញុំ ។	ឡានប្រពន្ធខ្ញុំគឺឡានត្រាយយ៉ុមពណ៌ស ។

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: លីអូស្វាល់សម្លាប់លោកកេណ្ណឌី ។
S: លីអូស្វាល់ជាអ្នកសម្លាប់លោកកេណ្ណឌី ។
T: Lee Oswald killed Mr. Kennedy.
S: Lee Oswald is the killer of Mr. Kennedy.

ក.	ខ្ញុំបើកឡានឲ្យសាលាអង្គរ ។	ខ្ញុំជាអ្នកបើកឡានឲ្យសាលាអង្គរ ។
ខ.	ខ្ញុំមើលកូនលោក ។	ខ្ញុំជាអ្នកមើលកូនលោក ។
គ.	កញ្ញាលក់សៀវភៅនៅហាងនោះ ។	កញ្ញាជាអ្នកលក់សៀវភៅនៅហាងនោះ ។
ឃ.	ខ្ញុំចែកសំបុត្រកុន ។	ខ្ញុំជាអ្នកចែកសំបុត្រកុន ។
ង.	កូនខ្ញុំហែកសៀវភៅខ្ញុំ ។	កូនខ្ញុំជាអ្នកហែកសៀវភៅខ្ញុំ ។
ច.	ខ្ញុំប្រើភាសាខ្មែរនៅសាលាអង្គរ ។	ខ្ញុំជាអ្នកប្រើភាសាខ្មែរនៅសាលាអង្គរ ។

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: លោករ. កេណ្ណឌីត្រូវជាអ្វីនឹងលោកជ. កេណ្ណឌី? (ប្អូន)
S: លោករ. កេណ្ណឌីត្រូវជាប្អូនលោកជ. កេណ្ណឌី ។
T: What relation is Mr. R. Kennedy to Mr. J. Kennedy? (younger sibling)
S: Mr. R. Kennedy is Mr. J. Kennedy's younger brother.

ក. នាងផ្អែកភិរុណត្រូវជាអ្វីនឹងលោក? (ពួកម៉ាក)
នាងផ្អែកភិរុណត្រូវជាពួកម៉ាកខ្ញុំ ។

ខ. លោកត្រូវជាអ្វីនឹងលោកស្រីនោះ? (ប្ដី)
ខ្ញុំត្រូវជាប្ដីលោកស្រីនោះ។
គ. លោកសមត្រូវជាអ្វីនឹងលោកប្រធានាធិបតី? (អ្នកបើកឡាន)
លោកសមត្រូវជាអ្នកបើកឡានលោកប្រធានាធិបតី។
ឃ. លោកនួនត្រូវជាអ្វីនឹងលោក? (ឪពុក)
លោកនួនត្រូវជាឪពុកខ្ញុំ។
ង. លោកត្រូវជាអ្វីនឹងលោកស្រីសុខ? (កូន)
ខ្ញុំត្រូវជាកូនលោកស្រីសុខ។
ច. កញ្ញាស៊ីរ៉ុនត្រូវជាអ្វីនឹងលោក? (ប្អូនស្រី)
កញ្ញាស៊ីរ៉ុនត្រូវជាប្អូនស្រីខ្ញុំ។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: គេចាប់មនុស្សប៉ុន្មាននាក់? (ក្នុងផ្ទះ)
S: មនុស្សទាំងប៉ុន្មានក្នុងផ្ទះគេចាប់ទាំងអស់។
T: How many persons did they arrest? (in the house)
S: As many people as were in the house, they arrested them all.

ក. លោកទិញអាវប៉ុន្មាន? (លោកមាន)
អាវទាំងប៉ុន្មានលោកមាន ខ្ញុំទិញទាំងអស់។
ខ. គេលួចសៀវភៅលោកប៉ុន្មាន? (ខ្ញុំដាក់លើតុ)
សៀវភៅទាំងប៉ុន្មានខ្ញុំដាក់លើតុ គេលួចទាំងអស់។
គ. កូនសិស្សឈប់ប៉ុន្មាននាក់? (ខ្ញុំបង្រៀន)
កូនសិស្សទាំងប៉ុន្មានខ្ញុំបង្រៀន ឈប់ទាំងអស់។
ឃ. លោកត្រូវការប៉ុន្មាន? (លោកមាន)
ទាំងប៉ុន្មានលោកមានខ្ញុំត្រូវការទាំងអស់។
ង. លោកទិញអាវប៉ុន្មាន? (ដែលលោករក)
អាវទាំងប៉ុន្មានដែលលោករក ខ្ញុំទិញទាំងអស់។
ច. គេបាញ់មនុស្សប៉ុន្មាននាក់? (ដែលជិះក្នុងឡាន)
មនុស្សទាំងប៉ុន្មានដែលជិះក្នុងឡាន គេបាញ់ទាំងអស់។

DRILL NINE: Response

MODEL: T: មានឃាតកម្មណាសំខាន់ទេ?
S: ក្នុងពេលថ្មីៗនេះគ្មានឃាតកម្មសំខាន់ទេ។
T: Have there been any important assassinations?
S: Recently there have been no important assassinations.

ក. លោកមានទិញអីទេ?	ក្នុងពេលថ្មីៗនេះខ្ញុំគ្មានទិញអីទេ។
ខ. នាងបានទៅណាទេ?	ក្នុងពេលថ្មីៗនេះខ្ញុំគ្មានបានទៅណាទេ។
គ. លោកបានរៀនខ្មែរនៅផ្ទះទេ?	ក្នុងពេលថ្មីៗនេះខ្ញុំគ្មានបានរៀនខ្មែរនៅផ្ទះទេ។

ឃ. លោកបានជួបលោកប្រធានាធិបតីទេ?	ក្នុងពេលថ្មីៗនេះខ្ញុំគ្មានបានជួបលោកប្រធានាធិបតីទេ។
ង. លោកសរសេរសំបុត្រទេ?	ក្នុងពេលថ្មីៗនេះខ្ញុំគ្មានសរសេរសំបុត្រទេ។
ច. កញ្ញាបានសំរាន្តទេ?	ក្នុងពេលថ្មីៗនេះខ្ញុំគ្មានបានគេងទេ។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: គេសម្លាប់លោកសំកុល។ (យកឡានគាត់)
S: គេសម្លាប់លោកសំកុល មិនតែប៉ុណ្ណោះគេយកឡានគាត់ទៀត។
T: They killed Mr. Samkol. (took his car)
S: They killed Mr. Samkol; not only that, they took his car, too.

ក. ខ្ញុំមិនឱ្យកូនខ្ញុំដើរលេង។ (មិនឱ្យលុយចាយ)
ខ្ញុំមិនឱ្យកូនខ្ញុំដើរលេង មិនតែប៉ុណ្ណោះខ្ញុំមិនឱ្យលុយចាយទៀត។
ខ. លោកសារុនមិនឱ្យពួកម៉ាកស្រីគាត់និយាយជាមួយគេ។ (ឱ្យនៅតែផ្ទះ)
លោកសារុនមិនឱ្យពួកម៉ាកស្រីគាត់និយាយជាមួយគេ មិនតែប៉ុណ្ណោះគាត់ឱ្យនៅតែផ្ទះទៀត។
គ. ខ្ញុំទៅផ្សារ។ (ទៅមើលកុន)
ខ្ញុំទៅផ្សារ មិនតែប៉ុណ្ណោះខ្ញុំទៅមើលកុនទៀត។
ឃ. កូនសិស្សខ្ញុំមិនរៀន។ (ខ្ជិល)
កូនសិស្សខ្ញុំមិនរៀន មិនតែប៉ុណ្ណោះកូនសិស្សខ្ញុំខ្ជិលទៀត។
ង. គាត់មិនចូលចិត្តខ្ញុំ។ (មិននិយាយជាមួយខ្ញុំ)
គាត់មិនចូលចិត្តខ្ញុំ មិនតែប៉ុណ្ណោះគាត់មិននិយាយជាមួយខ្ញុំទៀត។
ច. លោកសារុមមិនចេះមើល។ (និយាយមិនល្អ)
លោកសារុមមិនចេះមើល មិនតែប៉ុណ្ណោះលោកសារុមនិយាយមិនល្អទៀត។

Reading Passage

ទីក្រុងធំៗ

នៅស្រុកណាក៏ដូចស្រុកណាដែរ ប៉ុន្មានឆ្នាំនេះទីក្រុងធំៗមិនសូវសប្បាយទៀតទេ។ ហើយយើងទាំងអស់គ្នាដឹងថាហេតុដែលឱ្យទីក្រុងនេះទៅជាកន្លែងយ៉ាងនោះទៅវិញមានច្រើនណាស់ តែយើងមិនដឹងប្រាកដថាមានប៉ុន្មានហើយកើតមកពីណាដែរ។

មានអ្នកខ្លះគិតថាហេតុដែលធំជាងគេគឺមកពីមានមនុស្សច្រើនពេក។ គេនិយាយថាកន្លែងណាមានមនុស្សច្រើនកន្លែងនោះតែងតែមិនសូវស្អាត មានគ្រោះថ្នាក់និងមានកើតឡើងគ្រប់យ៉ាង។

មានអ្នកខ្លះទៀតយល់ថាហេតុធំជាងគេដែលធ្វើឱ្យទីក្រុងធំៗមិនសប្បាយមិនមកពីមានមនុស្សច្រើនទេ តែមកពីការរៀបចំទីក្រុងមិនបានល្អ។

និងមានអ្នកខ្លះទៀតនិយាយតាមគេគិតឃើញៗ។ គេថាទីក្រុងធំៗមិនសប្បាយដូចកាលមុនព្រោះមានមនុស្សច្រើនដែលនៅទីក្រុងហើយគ្មានការធ្វើ។ គេចង់និយាយថាមនុស្សទាំងនោះហើយដែលបង្កើតឱ្យមានចលាចលគឺការលួច ការសម្លាប់គ្នាជា

ដើម។

ដូច្នេះបើយើងយករឿងទាំងអស់ដែលគេបាននិយាយមកនេះមកគិតមើលឃើញថា
រឿងនោះត្រូវម្យ៉ាងដែរ។ រួចយើងឃើញថានៅមានរឿងច្រើនទៀតបើយើងចង់គិតរក
ទៅទៀត។

VOCABULARY

កុំថាឡើយ...សូម្បីតែ	kom thaa laəy...soumbɛy taɛ	not only...but...
ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ	knoŋ peel thmɛy thmɛy nih	recently, lately
ក្បត់ជាតិ	kbɔt ciat	to betray one's country (L)
គឺ	kii	to be
ឃាតកម្ម	khiatəkam	assassination, murder
ចាយ	caay	to spend
ចេញមុខ	cɛñ muk	to let oneself be seen (L)
ជាពិសេស	cia pisɛh	especially (L)
ជាប់គុក	cóp kuk	to go to prison (L)
ដាក់គុក	daʔ kuk	to put in prison (L)
ដោះលែង	dɔh leeŋ	to release, to let go (L)
ត្រូវជា	trəw cia	to be related to, must be
ទាំងប៉ុន្មាន	téŋ pəmaan	all, all of them
ធ្វើឃាត	thəə khiat	to assassinate, to murder
បាញ់	bañ	to shoot
បាត់បង់ជីវិត	bat bɔŋ civit	to die (L)
បណ្ដោះអាសន្ន	bondɔh aasən	temporary, as an emergency measure (L)
ប្រធានាធិបតី	pəthianiathippədɛy	president (of a country)
មិនតែប៉ុណ្ណោះ	mɨn taɛ pənnoh	not only...in addition
លួច	luoc	to steal
លួច	luoc + verb	to do something surreptitiously
សម្លាប់	səlap	to kill
សូម្បីតែ	soumbɛy taɛ	even (L)
ហែក	haɛk	to tear
អាវូកា	aavoukaa	lawyer, attorney (L)
អ្នក	néʔ	(personifier), -er, the one who...

LESSON THIRTY-EIGHT

DIALOGUE

		កេណ្ឌ	to draft, to mobilize
		លើក	to raise, to build
១.	សៅ	លោកអាចកេណ្ឌអ្នកស្រុកមកជួយលើកផ្លូវមួយបានទេ?	Can you mobilize the villagers to come and help build a road?
		ទាល់តែ	unless, until; only if, provided that
២.	សុខ	បាន តែទាល់តែលោកប្រាប់ខ្ញុំពីកន្លែងណាទៅកន្លែងណា?	Yes, but only if you tell me from where to where (to build the road).
		ជាដាច់ខាត	definitely, at all costs
៣.	សៅ	យើងត្រូវការផ្លូវមួយទៅផ្សារជាដាច់ខាត ។	We definitely need a road to town.
		រាជការ	government (in monarchy)
		រដ្ឋការ	government (in republic)
៤.	សុខ	ខ្ញុំបានសុំរដ្ឋការឲ្យធ្វើយូរហើយ ។	I asked the government to do it a long time ago.
៥.	សៅ	លោកចាំរដ្ឋការមិនកើតទេ ។ មិនដឹងឆ្នាំណាទេ ទម្រាំហើយ ។	You can't wait for the government. (If you do,) you don't know when the road will be finished.
		ទោះជា ... ក៏ដោយ (ក៏) ...	...although, even though, even if
		ពឹង	to ask a favor; to depend on
៦.	សុខ	ទោះជាអ្នកស្រុកមកជួយយើងក៏ដោយក៏យើងត្រូវពឹងរដ្ឋការដែរ ។	Even if the villagers come to help us, we have to depend on the government also.
		ដរាបណា ... ដរាបនោះ ...	as long as...then; whenever... then
៧.	សៅ	ដរាបណាលោកចាំរដ្ឋការ ដរាបនោះលោកគ្មានផ្លូវដើរទេ ។	As long as you wait for the government, you'll not have any roads to walk on.
		មួយវិញទៀត	on the other hand; furthermore
		យ៉ាងណាក៏ដោយ	anyway, nevertheless
៨.	សុខ	បាទ មួយវិញទៀត លោកត្រូវសុំច្បាប់រដ្ឋការយ៉ាងណាក៏ដោយ ។	On the other hand you have to ask the government's permission anyway.

DIALOGUE:

1. saw - look aac kaɛn néʔ srok móo cuoy ləək phləw muoy baan eh?
2. sok - baat, taɛ tól taɛ look prap khñom pii kəlaɛŋ naa tɨw kəlaɛŋ naa?
3. saw - yəəŋ trəw kaa phləw muoy tɨw phsaa cia dac khaat
4. sok - khñom baan som róttəkaa aoy thəə yuu haəy
5. saw - look cam róttəkaa mɨn kaət eh. mɨn dəŋ chnam naa tee tərom haəy.
6. sok - túh cia néʔ srok móo cuoy yəəŋ koɔ daoy koɔ yəəŋ trəw pɨŋ róttəkaa daɛ
7. saw - dɔɔraap naa look cam róttəkaa dɔɔraap nuh look kmian phləw daə tee
8. sok - baat, muoy viñ tiet look trəw som cbap róttəkaa yaaŋ naa koɔ daoy

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. Note the piled up verbs in this sentence:

    មកជួយលើកផ្លូវ។

    móo cuoy ləək phləw

    Come and help build a road.

    Cf. also S.2.2.4 in the grammatical sketch.

2. The relator ទាល់តែ /tól taɛ/ plus a clause sets a condition for another contingent event. If there is no negative in the contingent clause, ទាល់តែ can be translated 'only if, on the condition that,' e.g.

    ខ្ញុំទៅ ទាល់តែលោកទៅជាមួយ។

    khñom tɨw tól taɛ look tɨw cia muoy

    I'll go only if you'll go with (me).

    When there is a negative in the contingent clause, ទាល់តែ /tól taɛ/ is translated 'unless,' e.g.

    ខ្ញុំមិនទៅទាល់តែលោកទៅជាមួយ។

    khñom mɨn tɨw tól taɛ look tɨw cia muoy

    I won't go unless you go with (me).

    Note that both sentences are equivalent in meaning to:

    លោកទៅជាមួយបានខ្ញុំទៅ។

    look tɨw cia muoy baan khñom tɨw

    I won't go unless you go with (me).

3. The term ផ្សារ /phsaa/ is literally 'market,' but it is also used by country people to refer to a town (where the markets are located). In Phnom Penh the term ផ្សារ /phsaa/ refers to the commercial, downtown area as opposed to the residential areas.

3. ជាដាច់ខាត /cia dac khaat/ is an example of ជា /cia/ used as a marker of phrasal adverbials. See also A.5 in the grammatical sketch.

4. The word 'government' has two meanings: the first is a permanent civil service structure which persists no matter who is in power; the second is the elected head of government and the men he appoints. This is usually called an 'administration' in the United States (e.g. the Eisenhower Administration or the Kennedy Administration) but referred to as a 'government' in other countries (e.g. 'Lon Nol was asked to form a new government.'). The term for 'administration' or 'régime' is រដ្ឋាភិបាល /róttəpəbaal/. There are two words in Cambodian to refer to the permanent civil service structure: រាជការ /riaccəkaa/ is used for the civil service in a monarchy; រដ្ឋការ /róttəkaa/ refers to the permanent governmental structure in other types of state. Since the abolition of the Cambodian monarchy in 1970 រដ្ឋការ /róttəkaa/ is the technically correct term, but in fact both terms appear in everyday usage.

DRILLS

DRILL NO.

3. បាន /baan/ 'can' followed by បាន /baan/ or កើត /kaət/ 'can' means 'have to (because there is no other way),' e.g.

ពូបើកឡានទៅបានកើត។
puu baək laan tɨw baan kaət
You have no choice but to drive there.

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំទៅកេណ្ឌអ្នកស្រុក។ (លោកប្រាប់ខ្ញុំ)
S: ខ្ញុំទៅកេណ្ឌអ្នកស្រុកទាល់តែលោកប្រាប់ខ្ញុំ។
T: I'll go to call the villagers. (you tell me)
S: I'll go to call the villagers only when you tell me.

ក. ខ្ញុំមិនផ្ញើជូនលោកទេ។ (លោកឱ្យលុយខ្ញុំ)
ខ្ញុំមិនផ្ញើជូនលោកទេ ទាល់តែលោកឱ្យលុយខ្ញុំ។
ខ. ខ្ញុំជំរាបលោក។ (លោកមកផ្ទះខ្ញុំ)
ខ្ញុំជំរាបលោក ទាល់តែលោកមកផ្ទះខ្ញុំ។
គ. ខ្ញុំមិនទៅទេ។ (លោកទៅជាមួយខ្ញុំ)
ខ្ញុំមិនទៅទេ ទាល់តែលោកទៅជាមួយខ្ញុំ។
ឃ. ខ្ញុំមិនដូរទេ។ (លោកទិញឱ្យខ្ញុំ)
ខ្ញុំមិនដូរទេ ទាល់តែលោកទិញឱ្យខ្ញុំ។

ង. ខ្ញុំរៀនមេរៀននោះ។ (លោកពន្យល់ខ្ញុំ)
ខ្ញុំរៀនមេរៀននោះ ទាល់តែលោកពន្យល់ខ្ញុំ។
ច. ខ្ញុំរៀនខ្មែរ។ (ខ្ញុំទៅស្រុកខ្មែរ)
ខ្ញុំរៀនខ្មែរ ទាល់តែខ្ញុំទៅស្រុកខ្មែរ។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: យើងត្រូវការផ្លូវមួយទៅផ្សារ។
S: យើងត្រូវការផ្លូវមួយទៅផ្សារជាដាច់ខាត។
T: We need a road to town (the market).
S: We definitely need a road to town (the market).

ក. ខ្ញុំត្រូវរៀនភាសាខ្មែរ។	ខ្ញុំត្រូវរៀនភាសាខ្មែរជាដាច់ខាត។
ខ. លោកត្រូវបង្រៀនថ្ងៃក្រោយ។	លោកត្រូវបង្រៀនថ្ងៃក្រោយជាដាច់ខាត។
គ. ខ្ញុំត្រូវខ្ចីលុយលោក។	ខ្ញុំត្រូវខ្ចីលុយលោកជាដាច់ខាត។
ឃ. ខ្ញុំទៅផ្ទះលោកល្ងាចនេះ។	ខ្ញុំទៅផ្ទះលោកល្ងាចនេះជាដាច់ខាត។
ង. យើងមិនត្រូវចាំរាជការ។	យើងមិនត្រូវចាំរាជការជាដាច់ខាត។
ច. ខ្ញុំមិនត្រូវសុំច្បាប់លោក។	ខ្ញុំមិនត្រូវសុំច្បាប់លោកជាដាច់ខាត។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: លោកចាំរាជការមិនកើតទេ។
S: លោកចាំរាជការបានកើត។
T: You can't wait for the government.
S: You have no choice but to wait for the government.

ក. លោកទៅទិញមិនបានទេ។	លោកទៅទិញបានៗ។
ខ. ខ្ញុំទៅមិនកើតទេ។	ខ្ញុំទៅបានកើត។
គ. កញ្ញារមើលមិនកើតទេ។	កញ្ញារមើលបានកើត។
ឃ. ខ្ញុំពឹងលោកមិនបានទេ។	ខ្ញុំពឹងលោកបានៗ។
ង. ខ្ញុំផ្ញើសំបុត្រទៅមិនកើតទេ។	ខ្ញុំផ្ញើសំបុត្រទៅបានកើត។
ច. លោកធ្វើមិនបានទេ។	លោកធ្វើបានៗ។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: លោកចាំរដ្ឋការប៉ុន្មានឆ្នាំ? (ធ្វើ)
S: លោកចាំរដ្ឋការប៉ុន្មានឆ្នាំទៅទំរាំរដ្ឋការចាប់ផ្ដើម។
T: How many years will you wait for the government?
S: How many years will you wait until the government starts doing it?

ក. លោកធើប៉ុន្មានម៉ោង? (សំរាក)
លោកធ្វើប៉ុន្មានម៉ោងទៅទំរាំលោកចាប់សំរាក។

ខ. យើងចម្លងប៉ុន្មានមីនុត? (មើល)
យើងចម្លងប៉ុន្មានមីនុតទៅទំរាំយើងចាប់មើល។
គ. លោកពិសាប៉ុន្មានម៉ោង? (រៀន)
លោកពិសាប៉ុន្មានម៉ោងទៅទំរាំលោកចាប់រៀន។
ឃ. លោកសរសេរប៉ុន្មានថ្ងៃ? (ស្តាប់)
លោកសរសេរប៉ុន្មានថ្ងៃទៅទំរាំលោកចាប់ស្តាប់។
ង. គេធ្វើប៉ុន្មានឆ្នាំ? (នៅ)
គេធ្វើប៉ុន្មានឆ្នាំទៅទំរាំគេចាប់នៅ។
ច. គេសួរប៉ុន្មានម៉ោង? (សរសេរ)
គេសួរប៉ុន្មានម៉ោងទៅទំរាំគេចាប់សរសេរ។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: អ្នកស្រុកមកជួយយើង។ (យើងត្រូវពឹងរដ្ឋការ)
S: ទោះជាអ្នកស្រុកមកជួយយើងក៏ដោយក៏យើងត្រូវពឹងរដ្ឋការដែរ។
T: The villagers come to help us. (we have to depend on the government)
S: Although the villagers come to help us, we still have to depend on the government (anyway).

ក. ខ្ញុំមកញុាំបាយផ្ទះ។ (ខ្ញុំត្រូវមានលុយ)
ទោះជាខ្ញុំមកញុាំបាយផ្ទះក៏ដោយក៏ខ្ញុំត្រូវមានលុយដែរ។
ខ. លោកធ្វើមិនទាន់ហើយ។ (លោកត្រូវឲ្យខ្ញុំ)
ទោះជាលោកធ្វើមិនទាន់ហើយក៏ដោយក៏លោកត្រូវឲ្យខ្ញុំដែរ។
គ. នាងញុាំរួចហើយ។ (នាងត្រូវញុាំបន្តិចទៀត)
ទោះជានាងញុាំរួចហើយក៏ដោយក៏នាងត្រូវញុាំបន្តិចទៀតដែរ។
ឃ. ខ្ញុំមិនត្រូវការលុយ។ (ខ្ញុំត្រូវខ្លះ)
ទោះជាខ្ញុំមិនត្រូវការលុយក៏ដោយក៏ខ្ញុំត្រូវខ្លះដែរ។
ង. លោកមិនទៅស្រុកខ្មែរ។ (លោកត្រូវរៀនខ្មែរ)
ទោះជាលោកមិនទៅស្រុកខ្មែរក៏ដោយក៏លោកត្រូវរៀនខ្មែរដែរ។
ច. ខ្ញុំមានការច្រើន។ (ខ្ញុំមកលេងនឹងលោក)
ទោះជាខ្ញុំមានការច្រើនក៏ដោយក៏ខ្ញុំមកលេងនឹងលោកដែរ។

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: លោកត្រូវចាំរដ្ឋការ។ (លោកគ្មានផ្លូវដើរទេ)
S: ដរាបណាលោកចាំរដ្ឋការដរាបនោះលោកគ្មានផ្លូវដើរទេ។
T: You have to wait for the government. (you'll have no roads to walk on)
S: As long as you wait for the government, you'll have no roads to walk on.

ក. ពួកមកញុាំបាយផ្ទះខ្ញុំ។ (ពួកត្រូវទិញម្ហូប)
ដរាបណាពួកមកញុាំបាយផ្ទះខ្ញុំដរាបនោះពួកត្រូវទិញម្ហូប។

ខ. លោកប្រើឡានខ្ញុំ។ (លោកត្រូវចាក់សាំង)
ដរាបណាលោកប្រើឡានខ្ញុំ ដរាបនោះលោកត្រូវចាក់សាំង។
គ. កូនខ្ញុំមិនទៅរៀន។ (ខ្ញុំមិនឲ្យលុយវា)
ដរាបណាកូនខ្ញុំមិនទៅរៀនដរាបនោះខ្ញុំមិនឲ្យលុយវា។
ឃ. លោករៀន។ (ខ្ញុំមិនឲ្យចំណោទពិបាក)
ដរាបណាលោករៀន ដរាបនោះខ្ញុំមិនឲ្យចំណោទពិបាក។
ង. លោកសប្បាយចិត្ត។ (ខ្ញុំសប្បាយចិត្ត)
ដរាបណាលោកសប្បាយចិត្តដរាបនោះខ្ញុំសប្បាយចិត្ត។
ច. កញ្ញានៅជាមួយខ្ញុំ។ (ខ្ញុំមិនអាចរៀន)
ដរាបណាកញ្ញានៅជាមួយខ្ញុំដរាបនោះខ្ញុំមិនអាចរៀន។

DRILL SEVEN: Substitution

MODEL: T: មួយវិញទៀតលោកត្រូវសុំច្បាប់រដ្ឋការ។ (លោកគ្រូ)
S: មួយវិញទៀតលោកត្រូវសុំច្បាប់លោកគ្រូ។
T: On the other hand you have to ask the government's permission. (the teacher)
S: On the other hand you have to ask the teacher's permission.

ក. មួយវិញទៀតលោកត្រូវសុំច្បាប់លោកគ្រូ។ (សួរ)
ខ. មួយវិញទៀតលោកត្រូវសួរលោកគ្រូ។ (រៀនមេរៀនខ្ញុំ)
គ. មួយវិញទៀតលោកត្រូវរៀនមេរៀនខ្ញុំ។ (ចម្លង)
ឃ. មួយវិញទៀតលោកត្រូវចម្លងមេរៀនខ្ញុំ។ (ចំណោទ)
ង. មួយវិញទៀតលោកត្រូវចម្លងចំណោទខ្ញុំ។ (ឆ្លើយ)
ច. មួយវិញទៀតលោកត្រូវឆ្លើយចំណោទខ្ញុំ។

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: មួយវិញទៀតលោកត្រូវសុំច្បាប់រដ្ឋការ។
S: ផ្ទុយទៅវិញលោកមិនត្រូវសុំច្បាប់រដ្ឋការទេ។
T: On the other hand you have to ask the government's permission.
S: On the contrary you mustn't ask the government's permission.

ក. មួយវិញទៀតលោកត្រូវសុំច្បាប់គ្រូបង្រៀន។
ផ្ទុយទៅវិញលោកមិនត្រូវសុំច្បាប់គ្រូបង្រៀនទេ។
ខ. មួយវិញទៀតលោកត្រូវនៅផ្ទះ។
ផ្ទុយទៅវិញលោកមិនត្រូវនៅផ្ទះទេ។
គ. មួយវិញទៀតលោកត្រូវសួរគាត់មុន។
ផ្ទុយទៅវិញលោកមិនត្រូវសួរគាត់មុនទេ។
ឃ. មួយវិញទៀតយើងត្រូវរៀនរម៉ោងប្រាំពីរ។
ផ្ទុយទៅវិញយើងមិនត្រូវរៀនរម៉ោងប្រាំពីរទេ។

ង. មួយវិញទៀត គាត់ត្រូវយកកូនទៅសាលា។
ផ្ទុយទៅវិញ គាត់មិនត្រូវយកកូនទៅសាលាទេ។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: ផ្លូវនេះធំ។ (ធ្វើ)
S: គេធ្វើផ្លូវនេះកាន់តែធំឡើង។
T: This road is big. (build)
S: They're building this road bigger and bigger.

ក.	ឥវ៉ាន់នេះថ្លៃណាស់។	(លក់)	គេលក់ឥវ៉ាន់នេះកាន់តែថ្លៃឡើង។
ខ.	ឡាននេះលឿនណាស់។	(ធ្វើ)	គេធ្វើឡាននេះកាន់តែលឿនឡើង។
គ.	ចំណោទនេះពិបាក។	(ឲ្យ)	គេឲ្យចំណោទកាន់តែពិបាកឡើង។
ឃ.	មេរៀននេះស្រួល។	(ធ្វើ)	គេធ្វើមេរៀនកាន់តែស្រួលឡើង។
ង.	យើងដើរយូរណាស់។	(ឲ្យ)	គេឲ្យយើងដើរកាន់តែយូរឡើង។
ច.	កូនគាត់ញ៉ាំបាយតិច។	(ឲ្យ)	គេឲ្យកូនគាត់ញ៉ាំកាន់តែតិចឡើង។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: យើងត្រូវពឹងរដ្ឋការ។
S: យើងត្រូវជួយរដ្ឋការ។
T: We have to depend on the government.
S: We have to help the government.

ក.	ខ្ញុំពឹងលោកឲ្យប្រែអង់គ្លេស។	ខ្ញុំជួយលោកប្រែអង់គ្លេស។
ខ.	ខ្ញុំពឹងបងខ្ញុំសរសេរសំបុត្រ។	ខ្ញុំជួយបងខ្ញុំសរសេរសំបុត្រ។
គ.	ខ្ញុំពឹងលោក។	ខ្ញុំជួយលោក។
ឃ.	ខ្ញុំពឹងលោកបើកឡាន។	ខ្ញុំជួយលោកបើកឡាន។
ង.	លោកពឹងខ្ញុំប្រែមេរៀន។	លោកជួយខ្ញុំប្រែមេរៀន។
ច.	ខ្ញុំពឹងនាងបង្រៀនកូនខ្ញុំ។	ខ្ញុំជួយនាងបង្រៀនកូនខ្ញុំ។

Reading Passage

ពេលទំនេរ

នៅពេលទំនេរគឺក្រោយពេលធ្វើការឬរៀន ដើម្បីជាការសប្បាយយើងចូលចិត្តជួបជុំគ្នារួចធ្វើអ្វីមួយតាមយើងគិតឃើញ។

បើយើងគ្មានលុយ យើងទៅផ្សារមើលគេមើលឯង មើលហាងលក់ឥវ៉ាន់ ឬទៅកន្លែងឯទៀតដូចជាមាត់ទន្លេជាដើម។ នេះបើយើងមិនចូលចិត្តលេងកីឡា។

បើយើងមានលុយវិញ យើងទៅផ្សារដែរ ឬយើងនៅផ្ទះ ។ បើយើងទៅផ្សារ

ជួនកាលយើងមើលកុន ជួនកាលយើងទៅហាងបាយ។ នៅស្រុកយើងមានកុនខ្មែរ អាមេរិកាំង បារាំង សៀម ចិននិងឯទៀត។ កុនចិនច្រើនតែនិយាយភាសាចិន កុនបារាំងនិងកុនអាមេរិកាំងច្រើនតែនិយាយភាសាបារាំង និងកុនឯទៀតនិយាយតែជាភាសាខ្មែរទេ។ ធម្មតាអ្នកណាដែលចេះនិយាយភាសាបារាំង ច្រើនទៅមើលកុននិយាយជាភាសាបារាំង ព្រោះតាមគេ មានតួឯកនិងអ្នកលេងល្អៗជាងកុនឯទៀត។ កាលណាមើលកុននោះហើយ ខ្លះទៅផ្ទះវិញភ្លាម ខ្លះទៀតទៅផឹកស្រាឬទៅរាំដល់ម៉ោងមួយឬម៉ោងពីរយប់បានត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញ។ ឯយើងទៅហាងបាយវិញ យើងចូលចិត្តហាងចិនព្រោះនៅនោះយើងអាចហៅម្ហូបចិនក៏បាន ម្ហូបបារាំងក៏បានហើយម្ហូបទាំងនោះឆ្ងាញ់ហើយថោកផង។ នៅពេលយើងបាយហើយក៏ដូចនៅពេលយើងមើលកុនចប់ដែរ គឺអ្នកខ្លះត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញភ្លាម និងអ្នកខ្លះទៀតទៅកន្លែងឯទៀត។

បើយើងនៅផ្ទះ យើងក៏សប្បាយណាស់ដែរ។ ជួនកាលយើងទិញស្រា ទិញម្ហូបមកធ្វើរួចញ៉ាំនៅផ្ទះ។ នៅពេលនោះជួនកាលយើងរាំ ជួនកាលយើងនិយាយគ្នាលេង។ បើយើងមិនរាំឬធ្វើអីទេ យើងលេងបៀ។ ហើយនៅពេលខ្លះបើគ្មានការជប់លៀងទេ យើងលេងបៀតែម្តង។

តាមពិតនេះជាការសប្បាយនៅពេលទំនេររបស់យើងដែលជាអ្នកនៅទីក្រុង។

VOCABULARY

ការងារ	kaa ŋia	labor, work (L)
ការជប់លៀង	kaa cup liaŋ	a party (R)
កីឡា	kεy laa	sports (R)
កេណ្ឌ	kaεn	to draft, to mobilize
កំឡាំង	kəlaŋ	strength, power (L)
ជាដាច់ខាត	cia dac khaat	definitely
ជួបជុំគ្នា	cuop cum knia	to meet, to have a meeting (R)
ដរាបណា ... ដរាបនោះ	dɔɔraap naa...dɔɔraap nuh	as long as...then...whenever
ទាល់តែ	tól tae	until, unless, only if, provided that
ទោះជា... ក៏ដោយក៏	túh cia...kɔɔ daoy kɔɔ	although, even though
បាន	baan kaət	have to
ផឹក	phək	to drink (non-formal) (R)
ផ្ទុយទៅវិញ	phtuy tɨw viñ	on the contrary
ពឹង	piŋ	to depend on
ភ្លាម	phliam	immediately, at once (R)
មួយវិញទៀត	muoy viñ tiet	on the other hand
រដ្ឋការ	róttəkaa	government, civil service (in a republic)
រដ្ឋាភិបាល	róttəpiibaal	government, regime
រាជការ	riaccəkaa	government, civil service (in a kingdom)
លើក	ləək	to raise, to build
សត្រូវ	sətrəw	enemy (L)
សប្បាយចិត្ត	səbaay cət	to be happy

LESSON THIRTY-NINE

DIALOGUE

		ជីក	to dig
		អណ្ដូង	well
		ជាចាំបាច់	necessary
		ផឹក	to drink
១.	សុខ	យើងត្រូវការជីកអណ្ដូងមួយជាចាំបាច់ ព្រោះពិបាករកទឹកផឹកណាស់។	We need to dig a well because it's very difficult to find water to drink
		បើ ... វិញ	if it were (I)...
		ម៉ាស៊ីនទឹក	water fountain, faucet
២.	សៅ	បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំដាក់ម៉ាស៊ីនទឹកវិញ។	If it were I, I'd put a fountain in instead.
		... ជាង ... ដង	...times as...
		ទឹកម៉ាស៊ីន	fountain water, running water
៣.	សុខ	បាទ តែទឹកម៉ាស៊ីនថ្លៃជាងទឹកអណ្ដូងដប់ដង។	Yes, but running water is 10 times as expensive as a well.
៤.	សៅ	ចុះបើលោកជីក លោកជីកឯណា?	If you were to dig, where would you do it?
		ទុកឲ្យ ..... វិញ	leave it to...
		ចំណែក(ឯ) ... វិញ	as for...
		ផ្ដល់	to supply
៥.	សុខ	ទុកឲ្យខ្ញុំរកកន្លែងវិញ។ ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវផ្ដល់កម្លាំងឲ្យខ្ញុំ។	Leave it to me to find a place. As for you, you'll have to supply power to me.
		ទាល់តែ ... កុំអី	if it were not for the fact
		ភូមិ	village, hamlet
		មិនរវល់	don't care, don't give a damn
៦.	សៅ	ទាល់តែខ្ញុំនៅក្នុងភូមិនេះទេ កុំអីខ្ញុំមិនរវល់ទេ។	If it weren't that I'm living here, I wouldn't give a damn.
		ប្រដាប់ប្រដា	equipment
៧.	សុខ	ខ្ញុំមានប្រដាប់ប្រដាល្មមហើយ។ លោកគ្រាន់តែទៅតឹងគេជីកបានហើយ។	I have enough equipment; you just get someone to dig, and that will be enough.

DIALOGUE:

1. sok - yəəŋ trəw kaa ciik ndouŋ muoy cia cam bac, prúh pəbaaʔ róo tɨk phək nah

2. saw - baə khñom viñ, khñom daʔ məsɨn tɨk viñ

3. sok - baat, taɛ tɨk məsɨn thlay ciaŋ tɨk ndouŋ dɔp dɔɔŋ

4. saw - coh baə look ciik, look ciik aɛnaa?

5. sok - tuk aoy khñom róo kəlaɛŋ viñ. cənaɛk aɛ look viñ, look trəw phdɔl kəlaŋ aoy khñom

6. saw - tóh taɛ khñom nɨw knoŋ phum nih tee kɑm ɛy khñom mɨn ləvúl tee

7. sok - khñom mian pədap pədaa ləmóom haəy look krón taɛ tɨw pɨŋ kee ciik baan haəy

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. The word ផឹក /phək/ means 'to drink,' but it is used only in non-formal contexts. To say 'drink' formally you must use ពិសា /piisaa/ 'eat, drink, smoke.'

2. The word វិញ /viñ/ in បើខ្ញុំវិញ /baə khñom viñ/ 'if it were I' adds a meaning of 'on the other hand.' Thus sentence 2 means something like '(Now) if it were I (on the other hand), I'd put in a fountain instead.' As usual both instances of វិញ /viñ/ in this sentence emphasize the contrast with what precedes or something in the context of the sentence.

3. The formula adjective + ជាង /ciaŋ/ + (noun)...+ number + ដង /dɔɔŋ/ means '(number) times as (adjective) as (noun),' e.g.

   ផ្ទះខ្ញុំល្អជាងផ្ទះលោកបីដង។
   phtéh khñom lʔɔɔ ciaŋ phtéh look bɛy dɔɔŋ
   My house is three times as nice as yours.

5. Note that ផ្ដល់ /phdɔl/ 'to supply' is a derivative of ដល់ /dɔl/ 'to arrive.' /ph-/ is one of several prefixes added to a verb which give causative meaning; literally ផ្ដល់ /phdɔl/ can be translated 'to cause (supplies) to arrive.' Cf. V.3.2.1.

6. In the idiom ទាល់តែ...កុំអី /tóh taɛ...kom ɛy/ 'if it were not for the fact that...,' កុំអី /kom ɛy/ is part of the second clause. It can either precede the subject, as in this sentence, or it can follow the subject, as in the example below: ទាល់តែខ្ញុំខ្វះលុយកុំអីខ្ញុំញ៉ាំបាយហាងរាល់ថ្ងៃ។

   tóh taɛ khñom khvah luy khñom kom ɛy ñam baay haaŋ ról ŋay
   If it were not for the fact that I lack money, I'd eat out every day.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: យើងត្រូវការអណ្ដូងមួយជាចាំបាច់។ (ឡាន)
S: យើងត្រូវការឡានមួយជាចាំបាច់។
T: We need a well. (car)
S: We need a car.

ក. យើងត្រូវការឡានមួយជាចាំបាច់។ (ផ្ទះ)
ខ. យើងត្រូវការផ្ទះមួយជាចាំបាច់។ (បន្ទប់)
គ. យើងត្រូវការបន្ទប់មួយជាចាំបាច់។ (សៀវភៅ)
ឃ. យើងត្រូវការសៀវភៅមួយជាចាំបាច់។ (តុ)
ង. យើងត្រូវការតុមួយជាចាំបាច់។ (គ្រូបង្រៀន)
ច. យើងត្រូវការគ្រូបង្រៀនមួយជាចាំបាច់។

DRILL TWO: Response

MODEL: T: ខ្ញុំចង់ដាក់ម៉ាស៊ីនទឹកមួយ។
S: បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំមិនដាក់ម៉ាស៊ីនទឹកទេ។
T: I want to put in a water fountain.
S: If it were I, I wouldn't put in a water fountain.

ក. ខ្ញុំចង់ទៅរៀននៅស្រុកអាមេរិក។
បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំមិនទៅរៀននៅស្រុកអាមេរិកទេ។
ខ. ខ្ញុំចង់ជួលផ្ទះនៅជិតសាលា។
បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំមិនជួលផ្ទះនៅជិតសាលាទេ។
គ. ខ្ញុំចង់អញ្ជើញគាត់មកញ៉ាំបាយ។
បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំមិនអញ្ជើញគាត់មកញ៉ាំបាយទេ។
ឃ. ខ្ញុំចង់ទៅលេងញូវយ៉កជាមួយគាត់។
បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំមិនទៅលេងញូវយ៉កជាមួយគាត់ទេ។
ង. ខ្ញុំញ៉ាំស្រានេះ។
បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំមិនញ៉ាំស្រានេះទេ។
ច. ខ្ញុំត្រូវការឡានបើកទៅសាលា។
បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំមិនត្រូវការឡានបើកទៅសាលាទេ។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: ទឹកម៉ាស៊ីនថ្លៃណាស់។ (ដប់)
S: ទឹកម៉ាស៊ីនថ្លៃជាងដប់ដង។
T: The fountain water is very expensive. (ten)
S: The fountain water is 10 times as expensive.

ក. ឡានលោកលឿនណាស់។ (បី) ឡានលោកលឿនជាងបីដង។

ខ. ផ្ទះខ្ញុំជិតណាស់។	(ប្អូន)	ផ្ទះខ្ញុំជិតជាងប្អូនដែរ។
គ. កូនខ្ញុំល្អណាស់។	(ជ្រាំ)	កូនខ្ញុំល្អជាងជ្រាំដែរ។
ឃ. សាលាលោកឆ្ងាយណាស់។	(ពីរ)	សាលាលោកឆ្ងាយជាងពីរដែរ។
ង. ឪពុកខ្ញុំមានណាស់។	(ដប់)	ឪពុកខ្ញុំមានជាងដប់ដែរ។
ច. កញ្ញាល្អណាស់។	(ម្តៃ)	កញ្ញាល្អជាងម្តៃដែរ។

DRILL FOUR: Extension

MODEL: T: ខ្ញុំរៀន។ (បង្រៀន)
S: ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវបង្រៀន។
T: I study. (teach)
S: As for you, you have to teach.

ក. ខ្ញុំជិះឡាន។	(បើក)	ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវបើក។
ខ. ខ្ញុំទិញ។	(លក់)	ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវលក់។
គ. ខ្ញុំដើរលេង។	(នៅផ្ទះ)	ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវនៅផ្ទះ។
ឃ. ខ្ញុំមើលសៀវភៅ។	(ស្ដាប់ភ្លេង)	ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវស្ដាប់ភ្លេង។
ង. ខ្ញុំឈរ។	(អង្គុយ)	ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវអង្គុយ។
ច. ខ្ញុំដើរ។	(រត់)	ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវរត់។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំផ្ដល់កម្លាំងជូនលោក។
S: ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំផ្ដល់កម្លាំងជូនលោក។
T: I'll supply power to you.
S: As for me, I'll supply power to you.

ក. ខ្ញុំទៅរៀនមិនបានទេ។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំទៅរៀនមិនបានទេ។
ខ. ខ្ញុំត្រូវមើលសៀវភៅនោះ។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំត្រូវមើលសៀវភៅនោះ។
គ. នាងពាក់អាវល្អណាស់។
ចំណែកឯនាងវិញ នាងពាក់អាវល្អណាស់។
ឃ. កូនសិស្សខ្ញុំខ្ជិលរៀនណាស់។
ចំណែកឯកូនសិស្សខ្ញុំវិញ កូនសិស្សខ្ញុំខ្ជិលរៀនណាស់។
ង. គាត់មិនបានរៀនភាសាទេ។
ចំណែកឯគាត់វិញ គាត់មិនបានរៀនភាសាទេ។
ច. លោកគ្រូបង្រៀនល្អណាស់។
ចំណែកឯលោកគ្រូវិញ លោកគ្រូបង្រៀនល្អណាស់។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: លោកហាក់ត្រូវទៅ។ (ខ្ញុំ)

S: ទុកឱ្យខ្ញុំទៅវិញ។

T: Mr. Hak has to go. (me)

S: Let me go instead.

ក. លោកស្រីពិសាស្រានេះទៅ។ (ប្ដីខ្ញុំ) ទុកឱ្យប្ដីខ្ញុំញ៉ាំស្រានេះវិញ។
ខ. ខ្ញុំបង្រៀនភាសាបារាំង។ (កញ្ញាផល្លា) ទុកឱ្យកញ្ញាផល្លាបង្រៀនភាសាបារាំងវិញ។
គ. ខ្ញុំទៅយកក៏បានដែរ។ (លោកសំអុល) ទុកឱ្យលោកសំអុលទៅយកវិញ។
ឃ. លោកត្រូវបើកឡាន។ (ប្រពន្ធខ្ញុំ) ទុកឱ្យប្រពន្ធខ្ញុំបើកឡានវិញ។
ង. លោករកកន្លែង។ (ខ្ញុំ) ទុកឱ្យខ្ញុំរកកន្លែងវិញ។
ច. ខ្ញុំទៅជាមួយនាង។ (លោកសាខន) ទុកឱ្យលោកសាខនទៅជាមួយនាងវិញ។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំនៅក្នុងភូមិនេះ។ (ខ្ញុំមិនរវល់ទេ)

S: ទាស់តែខ្ញុំនៅក្នុងភូមិនេះទេ កុំអីខ្ញុំមិនរវល់ទេ។

T: I live in this village. (I wouldn't give a damn)

S: If it weren't that I'm living in this village, I wouldn't give a damn.

ក. ខ្ញុំត្រូវទៅស្រុកខ្មែរ។ (មិនរៀនខ្មែរ)
ទាស់តែខ្ញុំត្រូវទៅស្រុកខ្មែរ កុំអីខ្ញុំមិនរៀនខ្មែរទេ។
ខ. ខ្ញុំអស់លុយ។ (មិនញ៉ាំបាយផ្ទះ)
ទាស់តែខ្ញុំអស់លុយ កុំអីខ្ញុំមិនញ៉ាំបាយផ្ទះទេ។
គ. ខ្ញុំអស់កម្លាំង។ (មិនដេក)
ទាស់តែខ្ញុំអស់កម្លាំង កុំអីខ្ញុំមិនដេកទេ។
ឃ. ខ្ញុំចូលចិត្តគាត់។ (មិនទៅលេងគាត់)
ទាស់តែខ្ញុំចូលចិត្តគាត់ទេ កុំអីខ្ញុំមិនទៅលេងគាត់ទេ។
ង. ខ្ញុំជិះឡានជាមួយគាត់។ (មិនចាំ)
ទាស់តែខ្ញុំជិះឡានជាមួយគាត់ទេ កុំអីខ្ញុំមិនចាំទេ។
ច. ខ្ញុំត្រូវទៅធ្វើការ។ (មិនភ្ញាក់ពីដេក)
ទាស់តែខ្ញុំត្រូវទៅធ្វើការទេ កុំអីខ្ញុំមិនភ្ញាក់ពីដេកទេ។

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំមិននៅក្នុងភូមិនេះទេ។ (ជួយជីក)

S: ទាស់តែខ្ញុំមិននៅក្នុងភូមិនេះទេ កុំអីខ្ញុំជួយជីកហើយ។

T: I'm not living in this village. (help dig)

S: If it were not for the fact that I'm not living in this village, I would help to dig (it).

ក. ខ្ញុំមិនត្រូវទៅស្រុកខ្មែរទេ។ (រៀនខ្មែរ)
ទាស់តែខ្ញុំមិនត្រូវទៅស្រុកខ្មែរទេ កុំអីខ្ញុំរៀនខ្មែរហើយ។
ខ. ខ្ញុំមានលុយ។ (ញ៉ាំបាយផ្ទះ)
ទាស់តែខ្ញុំមានលុយទេ កុំអីខ្ញុំញ៉ាំបាយផ្ទះហើយ។
គ. ខ្ញុំមិនចូលចិត្តគាត់ទេ។ (ទៅលេងគាត់)
ទាស់តែខ្ញុំមិនចូលចិត្តគាត់ទេ កុំអីខ្ញុំទៅលេងគាត់ហើយ។
ឃ. ខ្ញុំមិនជិះឡានជាមួយគាត់ទេ។ (ចាំគាត់)
ទាស់តែខ្ញុំមិនជិះឡានជាមួយគាត់ទេ កុំអីខ្ញុំចាំគាត់ហើយ។
ង. ខ្ញុំមិនត្រូវទៅធ្វើការទេ។ (ភ្ញាក់ពីដេក)
ទាស់តែខ្ញុំមិនត្រូវទៅធ្វើការទេ កុំអីខ្ញុំភ្ញាក់ពីដេកហើយ។
ច. ខ្ញុំមិនដឹងកន្លែងទេ។ (ទៅរក)
ទាស់តែខ្ញុំមិនដឹងកន្លែងទេ កុំអីខ្ញុំទៅរកហើយ។

DRILL NINE: Response

MODEL: T: បីដុល្លាបានទេ?
S: បីដុល្លាល្មមហើយ។
T: Will three dollars be OK?
S: Three dollars are enough.

ក. ដប់ថ្ងៃបានទេ?	ដប់ថ្ងៃល្មមហើយ។
ខ. ពីរម៉ោងបានទេ?	ពីរម៉ោងល្មមហើយ។
គ. មួយបានទេ?	មួយល្មមហើយ។
ឃ. សៀវភៅប្អូនបានទេ?	សៀវភៅប្អូនល្មមហើយ។
ង. ប្រាំលីត្របានទេ?	ប្រាំលីត្រល្មមហើយ។
ច. មួយដងបានទេ?	មួយដងល្មមហើយ។

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: លោកគ្រាន់តែពឹងគេជីកបានហើយ។ (សរសេរ)
S: លោកគ្រាន់តែពឹងគេសរសេរបានហើយ។
T: It's enough if you just ask them to dig. (write)
S: It's enough if you just ask them to write.

ក. លោកគ្រាន់តែពឹងគេសរសេរបានហើយ។ (ធ្វើ)
ខ. លោកគ្រាន់តែពឹងគេធ្វើបានហើយ។ (ជួយ)
គ. លោកគ្រាន់តែពឹងគេជួយបានហើយ។ (ចម្លង)
ឃ. លោកគ្រាន់តែពឹងគេចម្លងបានហើយ។ (រើស)
ង. លោកគ្រាន់តែពឹងគេរើសបានហើយ។ (បង្រៀន)
ច. លោកគ្រាន់តែពឹងគេបង្រៀនបានហើយ។

Reading Passage

លោកគ្រូថ្មីយើង

ប្រហែលមួយខែហើយ យើងមានគ្រូថ្មីម្នាក់ គាត់ចេះធ្វើឲ្យយើងទាំងអស់គ្នាសប្បាយនឹងពេញចិត្តនឹងគាត់ ហើយយើងក៏ចូលចិត្តនឹងរៀនដែរ។

ព្រឹកមិញ លោកគ្រូយើងបង្រៀនអំពីពាក្យថ្មី។ គាត់ឲ្យយើងសរសេរបណ្ដើរ គាត់ដើរនៅក្រោយយើងបណ្ដើរដើម្បីមើលតើយើងចេះសរសេរឬមិនចេះ។ ពេលនោះគាត់បានឃើញកូនសិស្សម្នាក់មុខក្រហម គាត់ក៏ឲ្យយើងឈប់សរសេរ ហើយដើរទៅជិតកូនសិស្សនោះ។ ក្រោយពីបានដឹងថាកូនសិស្សនោះមិនស្រួលខ្លួនព្រោះវាគ្រុនបន្តិច គាត់ក៏ប្រាប់វាថាត្រូវឯងត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញចុះ។ នៅពេលគាត់កំពុងនិយាយទៅកូនសិស្សឈឺនេះ មានសិស្សម្នាក់នៅក្រោយគាត់ក៏ក្រោកឈរលើកៅអីហើយរាំជាការសប្បាយ។ លោកគ្រូយើងក៏ងាកក្បាលទៅឃើញកូនសិស្សខូចនេះ គាត់ក៏ឈប់និយាយទៅក្មេងឈឺនោះភ្លាម ហើយក៏ដើរទៅរកគាត់។

នៅក្រោយពេលដែលកូនសិស្សឈឺបានចេញពីថ្នាក់ លោកគ្រូយើងក៏ចាប់ឲ្យយើងរៀនសរសេរទៀត។ កាលណាយើងសរសេរចប់ គាត់ក៏អង្គុយតែមិននិយាយអ្វីសោះ។ យើងទាំងអស់គ្នានៅស្ងៀម។ ប្រហែលបីម៉ិនុតក្រោយមកគាត់ក៏និយាយថា៖ "អ្នកទាំងអស់គ្នាត្រូវស្ដាប់ខ្ញុំ អ្នកនឹងខ្ញុំបានជួបគ្នាប្រហែលមួយខែហើយ ខ្ញុំចូលចិត្តកូនសិស្សទាំងអស់គ្នាដូចខ្ញុំស្រឡាញ់ចូលចិត្តកូនខ្ញុំដែរ ហើយជាពិសេសខ្ញុំមិនដែលហើយមិនចង់ធ្វើទោសអ្នកណាទេ ដូច្នេះត្រូវអ្នកទាំងអស់ខំរៀន កុំលេងច្រើនពេក។ ខ្ញុំមិនចាំបាច់ឲ្យអ្នកធ្វើបីរមកខ្ញុំទេ ពីព្រោះខ្ញុំជឿថាអ្នកនឹងស្ដាប់ខ្ញុំហើយនឹងធ្វើតាមខ្ញុំហើយ"

លុះគាត់និយាយចប់គាត់ក៏ប្រាប់ឲ្យយើងចេញ។ យើងទាំងអស់គ្នាសប្បាយណាស់ព្រោះយើងមានគ្រូល្អ។

VOCABULARY

ក្បាលម៉ាស៊ីន	kbaal məsin	faucet (L)
ក្របី	kəbεy	water buffalo (L)
ក្រោក	kraok	to arise, to get up (R)
ងាក	ŋiaʔ	to turn (R)
ចំណែកឯ...វិញ	cənaεk aε...viñ	as for
ជាចាំបាច់	cia cam bac	necessary (see note)
...ជាង...ដង	...ciaŋ...dɔɔŋ	times as...as...
ជីក	ciik	to dig
ជឿ	cɨə	to believe (R)
ថ្លា	thlaa	clear (L)
ទាស់តែ...កុំអី	tóh taε...kom εy	if it weren't for the fact that...
ទាស់អី	tóh εy	what's wrong?
ទឹកម៉ាស៊ីន	tik məsin	if it weren't that fountain water
ទុកឲ្យ...វិញ	tuk aoy...viñ	leave it to...

បង្ហូរ	pəhou	to cause to flow (L)
បណ្ដើរ ... បណ្ដើរ	pədaə...pədaə	to both...and to... (R)
បើ ... វិញ	baə...viñ	if it were...
ប្រដាប់ប្រដា	pədap pədaa	equipment
ផ្ដល់	phdəl	to supply
ភូមិ	phum	small village, hamlet
ម៉ាស៊ីនទឹក	məsin tik	water fountain
លូ	luu	sewer, large pipe (L)
ស្ងៀម	sŋiem	quiet, still (R)
ហូរ	hou	to flow (L)
ហូរកាត់	hou kat	to flow across (L)
អណ្ដូង	ndouŋ	well
អ្នក	néʔ	you (R)

Irrigation pond, near Phnom Penh

LESSON FORTY

DIALOGUE

		សឹងតែ	almost
		សឹងតែ...មិន	hardly, almost...not
១.	សុខ	ម្សិលមិញខ្ញុំសឹងតែរកពេល ញ៉ាំបាយមិនបាន!	Yesterday I almost couldn't find time to eat.
		ម៉េចបានតែ	why
		បង្ខំ	to force, to rush
២.	សៅ	ម៉េចបានតែលោកបង្ខំម្លេះ?	Why do you rush so much?
		ធ្វើម៉េចឥឡូវ	what can (I) do!
		បំណាច់នឹង	since
៣.	សុខ	ធ្វើម៉េចឥឡូវបំណាច់នឹង យើងធ្វើការឲ្យគេហើយ។	What can we do, since we're working for those people.
		គួរ	should
		...ផង...ផង	both...and...
៤.	សៅ	បាទ តែលោកមិនគួរធ្វើ ការផងហើយញ៉ាំបាយផងទេ។	Yes, but you shouldn't work and eat at the same time.
		សង្ឃឹមថា	to hope (that)
៥.	សុខ	ខ្ញុំសង្ឃឹមថាប្រហែលស្អែក រួចហើយមើលទៅ។	I hope that tomorrow I'll finish it.
		ចុងអាទិត្យ	weekend
៦.	សៅ	រួចចុងអាទិត្យហ្នឹងទៅណាទេ?	And this weekend, are you going anywhere?
		បែប	kind, type; perhaps, maybe
		ណាមួយ...ណាមួយ...	on the one hand...and on the other
៧.	សុខ	ទេ ខ្ញុំបែបមកធ្វើការទៀត។ ទៅណា? ណាមួយខ្ញុំគ្មានលុយ ណាមួយខ្ញុំជំពាក់គេ។	No, perhaps I'll go to work. Where can I go? On the one hand I don't have money, and on the other I'm in debt.
		ស្រាប់តែ	suddenly
៨.	សៅ	ឃើ ស្រាប់តែធ្វើការសម្លាប់ ខ្លួនឯងតែម្តង។	Gee! Suddenly you're working towards your own funeral.
		ស៊ូ...ជាជាង...	rather...than...
		ឥតប្រយោជន៍	useless
៩.	សុខ	ខ្ញុំស៊ូធ្វើការជាជាងដើរលេង ឥតប្រយោជន៍។	I'd rather work than go out for nothing.

DIALOGUE:

1. sok - məsel mɛñ khñom səŋ taɛ róo peel ñam baay mɨn baan!
2. saw - mɛc baan tə look pəkhom mɛh?
3. sok - thəə mɛc aaləw omnaac nɨŋ yəəŋ thəə kaa aoy kee haəy
4. saw - baat, taɛ look mɨn kuo thəə kaa phɔɔŋ ñam baay phɔɔŋ tee
5. sok - khñom səkhim thaa pəhaɛl sˀaɛk ruoc haəy məəl təh
6. saw - ruoc coŋ aatɨt nɨŋ tɨw naa tee?
7. sok - tee, khñom baɛp móo thəə kaa tiet. tɨw naa? naa muoy khñom kmian luy, naa muoy khñom cəpéˀ kee
8. saw - yii, srap taɛ thəə kaa səlap khluon aɛŋ taɛ mə dɔɔŋ
9. sok - khñom suu thəə kaa cia ciaŋ daə leeŋ ət pəyaoc

NOTES

DIALOGUE

This lesson has several useful structures:

SENTENCE NO.

3. ដំណាច់នឹង /mnaac nɨŋ/ 'since, given the fact that.'

4. ... ផង...ផង /...phɔɔŋ...phɔɔŋ/ 'to both....and...'

7. ណាមួយ...ណាមួយ /naa muoy...naa muoy/ 'on the one hand..., and on the other hand...'

9. ស៊ូ...ជាជាង... /suu...cia ciaŋ.../ '(I'd) rather...than...'

Correct use of this type of structure goes a long way toward making the Cambodian you speak sound more natural and idiomatic.

2. បង្ខំ /pəkhom/ 'to force' is another causative derivative, this time with the common prefix បង់ /bɔŋ-/ and the root verb ខំ /khom/ 'to try, to make an effort.' Cf. V.3.2.1 in the grammatical sketch.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំសឹងតែរកពេលញ៉ាំបាយមិនបាន។ (ដើរលេង)
S: ខ្ញុំសឹងតែរកពេលដើរលេងមិនបាន។
T: I could hardly find time to eat. (go out)
S: I could hardly find time to go out.

ក. ខ្ញុំសឹងតែរកពេលដើរលេងមិនបាន។ (បង្រៀន)
ខ. ខ្ញុំសឹងតែរកពេលបង្រៀនមិនបាន។ (រៀន)
គ. ខ្ញុំសឹងតែរកពេលរៀនមិនបាន។ (ទៅលេងលោក)
ឃ. ខ្ញុំសឹងតែរកពេលទៅលេងលោកមិនបាន។ (សំរាក)
ង. ខ្ញុំសឹងតែរកពេលសំរាកមិនបាន។ (អង្គុយ)
ច. ខ្ញុំសឹងតែរកពេលអង្គុយមិនបាន។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំសឹងតែរកពេលញ៉ាំបាយមិនបាន។
S: ខ្ញុំរកពេលញ៉ាំបាយសឹងតែមិនបាន។
T: I almost didn't have time to eat.
S: I almost didn't have time to eat.

ក. ខ្ញុំសឹងតែរកពេលបង្រៀនមិនបាន។	ខ្ញុំរកពេលបង្រៀនសឹងតែមិនបាន។
ខ. ខ្ញុំសឹងតែរកពេលរៀនមិនបាន។	ខ្ញុំរកពេលរៀនសឹងតែមិនបាន។
គ. ខ្ញុំសឹងតែរកពេលអង្គុយមិនបាន។	ខ្ញុំរកពេលអង្គុយសឹងតែមិនបាន។
ឃ. ខ្ញុំសឹងតែរកពេលសំរាកមិនបាន។	ខ្ញុំរកពេលសំរាកសឹងតែមិនបាន។
ង. ខ្ញុំសឹងតែរកពេលដើរលេងមិនបាន។	ខ្ញុំរកពេលដើរលេងសឹងតែមិនបាន។
ច. ខ្ញុំសឹងតែរកពេលទៅលេងលោកមិនបាន។	ខ្ញុំរកពេលទៅលេងលោកសឹងតែមិនបាន។

DRILL THREE: Response

MODEL: T: ម៉េចបានតែលោកបង្ខំម្លេះ? (ទៅរៀន)
S: ខ្ញុំបង្ខំព្រោះខ្ញុំត្រូវទៅរៀន។
T: Why do you have to rush so? (go to school)
S: I have to rush because I have to go to school.

ក. ម៉េចបានតែលោកបង្ខំម្លេះ? (ចូលម៉ោងប្រាំបី)
ខ្ញុំបង្ខំព្រោះខ្ញុំត្រូវចូលម៉ោងប្រាំបី។
ខ. ម៉េចបានតែលោកបង្ខំម្លេះ? (ញ៉ាំបាយ)
ខ្ញុំបង្ខំព្រោះខ្ញុំត្រូវញ៉ាំបាយ។
គ. ម៉េចបានតែលោកបង្ខំម្លេះ? (ទៅមើលកុន)
ខ្ញុំបង្ខំព្រោះខ្ញុំត្រូវទៅមើលកុន។
ឃ. ម៉េចបានតែលោកបង្ខំម្លេះ? (ទៅទទួលប្រពន្ធខ្ញុំ)
ខ្ញុំបង្ខំព្រោះខ្ញុំត្រូវទៅទទួលប្រពន្ធខ្ញុំ។
ង. ម៉េចបានតែលោកបង្ខំម្លេះ? (ជួបគ្រូពេទ្យ)
ខ្ញុំបង្ខំព្រោះខ្ញុំត្រូវជួបគ្រូពេទ្យ។
ច. ម៉េចបានតែលោកបង្ខំម្លេះ? (ទៅឲ្យទាន់ម៉ោង)
ខ្ញុំបង្ខំព្រោះខ្ញុំត្រូវទៅឲ្យទាន់ម៉ោង។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: យើងធ្វើការឲ្យគេ។ (បង្ខំ)
S: យើងត្រូវតែបង្ខំបំណាច់នឹងយើងធ្វើការឲ្យគេ។
T: We're working for those people. (force, rush)
S: We have to rush since we're working for those people.

ក. ខ្ញុំទៅផ្សារ។ (ទិញស្រា)
ខ្ញុំត្រូវតែទិញស្រាបំណាច់នឹងខ្ញុំទៅផ្សារ។
ខ. ខ្ញុំទៅសាលា។ (យកសៀវភៅជូនលោក)
ខ្ញុំត្រូវតែយកសៀវភៅជូនលោកបំណាច់នឹងខ្ញុំទៅសាលា។
គ. ខ្ញុំទៅញូវយ៉ក។ (ចូលលេងលោក)
ខ្ញុំត្រូវតែចូលលេងលោកបំណាច់នឹងខ្ញុំទៅញូវយ៉ក។
ឃ. ខ្ញុំទៅផ្ទះ។ (ធ្វើបាយញ៉ាំ)
ខ្ញុំត្រូវតែធ្វើបាយញ៉ាំបំណាច់នឹងខ្ញុំទៅផ្ទះ។
ង. ខ្ញុំមកថាក់លោក។ (និយាយ)
ខ្ញុំត្រូវតែនិយាយបំណាច់នឹងខ្ញុំមកថ្នាក់លោក។
ច. ខ្ញុំទៅប៉ុស។ (ទិញតែម)
ខ្ញុំត្រូវតែទិញតែមបំណាច់នឹងខ្ញុំទៅប៉ុស។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើការនៅសាលា។ (ផ្ទះ)
S: ខ្ញុំគួរធ្វើការនៅផ្ទះដែរ។
T: I'm working at school.
S: I should work at home, too.

ក. ខ្ញុំរៀនភាសាបារាំង។	(អង់គ្លេស)	ខ្ញុំគួររៀនភាសាអង់គ្លេសដែរ។
ខ. លោកទៅលេងស្រុកយួន។	(ស្រុកសៀម)	លោកគួរទៅលេងស្រុកសៀមដែរ។
គ. ខ្ញុំបង្រៀនលោក។	(នាង)	ខ្ញុំគួរបង្រៀននាងដែរ។
ឃ. នាងដើរលេងជាមួយខ្ញុំ។	(គាត់)	នាងគួរដើរលេងជាមួយគាត់ដែរ។
ង. យើងទៅលេងអ្នកគ្រូ។	(លោកគ្រូ)	យើងគួរទៅលេងលោកគ្រូដែរ។
ច. ខ្ញុំញ៉ាំស្រានៅផ្ទះ។	(ញ៉ាំបាយ)	ខ្ញុំគួរញ៉ាំបាយនៅផ្ទះដែរ។

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើការ។ (ញ៉ាំបាយ)
S: ខ្ញុំធ្វើការផងខ្ញុំញ៉ាំបាយផង។
T: I work. (eat)
S: I work and eat at the same time.

ក. ខ្ញុំញ៉ាំកាហ្វេ។	(មើលកាសែត)	ខ្ញុំញ៉ាំកាហ្វេផងខ្ញុំមើលកាសែតផង។
ខ. ខ្ញុំដើរ។	(មើលសៀវភៅ)	ខ្ញុំដើរផងខ្ញុំមើលសៀវភៅផង។
គ. ខ្ញុំបង្រៀន។	(រៀន)	ខ្ញុំបង្រៀនផងខ្ញុំរៀនផង។
ឃ. ខ្ញុំធ្វើការ។	(លេង)	ខ្ញុំធ្វើការផងខ្ញុំលេងផង។
ង. ខ្ញុំទៅធ្វើការ។	(មើលកូន)	ខ្ញុំទៅធ្វើការផងខ្ញុំមើលកូនផង។
ច. ខ្ញុំរៀនមេរៀន។	(ធ្វើចំណោទ្យ)	ខ្ញុំរៀនមេរៀនផងខ្ញុំធ្វើចំណោទ្យផង។

DRILL SEVEN: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំសង្ឃឹមថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។ (ដឹង)
S: ខ្ញុំដឹងថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។
T: I hope that tomorrow I'll finish it. (know)
S: I know that tomorrow I'll finish it.

ក. ខ្ញុំដឹងថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។	(ស្មាន)
ខ. ខ្ញុំស្មានថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។	(គិត)
គ. ខ្ញុំគិតថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។	(ជឿ)
ឃ. ខ្ញុំជឿថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។	(ឮ)
ង. ខ្ញុំឮថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។	(យល់)
ច. ខ្ញុំយល់ថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។	

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំមកធ្វើការ។
S: ខ្ញុំបែបមកធ្វើការ។
T: I'm coming to work.
S: Perhaps I'm coming to work.

ក. ខ្ញុំខ្ចីលុយលោក។	ខ្ញុំបែបខ្ចីលុយលោក។
ខ. ខ្ញុំត្រូវទៅសាលារៀនស្អែក។	ខ្ញុំបែបត្រូវទៅសាលារៀនស្អែក។
គ. ខ្ញុំបង្រៀនលោកថ្ងៃនេះ។	ខ្ញុំបែបបង្រៀនលោកថ្ងៃនេះ។
ឃ. លោកមិនទៅរៀនទេ។	លោកបែបមិនទៅរៀនទេ។
ង. ខ្ញុំមិនចង់ទៅលេងគាត់សោះ។	ខ្ញុំបែបមិនចង់ទៅលេងគាត់សោះ។
ច. ខ្ញុំមិនស្រួលខ្លួនទេ។	ខ្ញុំបែបមិនស្រួលខ្លួនទេ។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំគ្មានលុយ។ (ខ្ញុំជំពាក់គេ)
S: ណាមួយខ្ញុំគ្មានលុយ ណាមួយខ្ញុំជំពាក់គេ។
T: I don't have money. (I'm in debt)
S: On the hand I don't have money, and on the other I'm in debt.

ក. ខ្ញុំធ្វើការ។ (ខ្ញុំទៅរៀន)
ណាមួយខ្ញុំធ្វើការ ណាមួយខ្ញុំទៅរៀន។
ខ. ស្ពាននោះថ្លៃ។ (ខ្ញុំគ្មានលុយ)
ណាមួយស្ពាននោះថ្លៃ ណាមួយខ្ញុំគ្មានលុយ។
គ. ខ្ញុំរវល់។ (ខ្ញុំទៅទទួលប្រពន្ធខ្ញុំ)
ណាមួយខ្ញុំរវល់ ណាមួយខ្ញុំទៅទទួលប្រពន្ធខ្ញុំ។
ឃ. ខ្ញុំដេកមិនបាន។ (ខ្ញុំឈឺ)
ណាមួយខ្ញុំដេកមិនបាន ណាមួយខ្ញុំឈឺ។
ង. ប្អូនមិនរៀនមេរៀន។ (ប្អូនខ្ជិល)
ណាមួយប្អូនមិនរៀនមេរៀន ណាមួយប្អូនខ្ជិល។
ច. សៅឯងមិនស្តាប់ខ្ញុំ។ (សៅឯងនិយាយក្នុងថ្នាក់)
ណាមួយសៅឯងមិនស្តាប់ខ្ញុំ ណាមួយសៅឯងនិយាយក្នុងថ្នាក់។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើការ។ (ដើរលេងឥតប្រយោជន៍)
S: ខ្ញុំស៊ូធ្វើការជាជាងដើរលេងឥតប្រយោជន៍។
T: I work. (go out for nothing)
S: I'd rather work than go out for nothing.

ក. ខ្ញុំគ្មានលុយ។ (ខ្ចីលុយគេ)
ខ្ញុំស៊ូគ្មានលុយជាជាងខ្ចីលុយគេ។
ខ. ខ្ញុំពិបាក។ (ទៅឲ្យគេសម្លាប់)
ខ្ញុំស៊ូពិបាកជាជាងទៅឲ្យគេសម្លាប់។
គ. ខ្ញុំស្លាប់។ (ទៅជួបគាត់)
ខ្ញុំស៊ូស្លាប់ជាជាងទៅជួបគាត់។
ឃ. ខ្ញុំដើរទៅសាលា។ (ជិះជាមួយគាត់)
ខ្ញុំស៊ូដើរទៅសាលាជាជាងជិះជាមួយគាត់។
ង. ខ្ញុំស្លាប់។ (ទៅពេទ្យ)
ខ្ញុំស៊ូស្លាប់ជាជាងទៅពេទ្យ។

Reading Passage

ការ

ប្រុសៗនៅស្រុកខ្មែរមិនអាចការប្រពន្ធតាមតែខ្លួនស្រឡាញ់នោះទេ។ កាលណាគេចង់បានប្រពន្ធ គេប្រាប់ឪពុកម្តាយគេ ហើយឪពុកម្តាយគេនឹងរកប្រពន្ធឲ្យ។ របៀបរកប្រពន្ធមិនមែនជាការណ៍ស្រួលទេ។ ឪពុកម្តាយត្រូវសួរគេ សួរឯង អំពីគ្រួសារខាងស្រី ដូចជាកូនស្រីនោះកើតនៅថ្ងៃណា ខែណា ឆ្នាំណា ហើយគេនឹងយកទៅឲ្យគ្រូទាយ។ ចំណែកឯគ្រួសារខាងស្រីក៏ធ្វើដូចគ្នាដែរ ហើយត្រូវគិតមើលតើប្រុសនេះមានការធ្វើ

ទេ ទើបជាអ្នកធ្វើការរដ្ឋការ ឬអ្នកលក់ដូរ ឬជាអ្នកស្រែចំការ ទើបប្រុសបានរៀនដល់ណាជាដើម ។ ការមានប្ដីប្រពន្ធរបៀបនេះមិនមែនជាការល្អប៉ុន្មានទេ ជួនកាលធ្វើឲ្យកូនៗមិនសប្បាយចិត្ត តែភាគច្រើនគេក៏ចេះរៀនស្រឡាញ់គ្នា រស់នៅជាមួយគ្នាជាធម្មតា ។ បើគេមិនត្រូវគ្នាវិញ គេក៏លែងគ្នាហើយប្ដីភាគច្រើនទៅយកប្រពន្ធមួយទៀត តែប្រពន្ធភាគច្រើនស៊ូនៅមេម៉ាយជាជាងទៅយកប្ដីមួយទៀត ។ ប៉ុន្តែតាមទំនៀមទម្លាប់ គឺមិនសូវលែងលះគ្នាទេ ពីព្រោះស្រីភាគច្រើនជាអ្នកមិនចេះអក្សរ ដើម្បីធ្វើការបានស្រួលដូច្នេះប្រពន្ធត្រូវតែនៅជាមួយប្ដីរបស់ខ្លួន ទោះជាគេមានរឿងយ៉ាងណាក៏ដោយ ។ យ៉ាងនេះហើយបានជាឪពុកម្ដាយខាងស្រីត្រូវរកប្ដីណាដែលជាអ្នកមានប្រាក់ខែ ឲ្យកូន ។ ព្រោះដឹងថាប្រពន្ធមិនអាចលែងប្ដីបានយ៉ាងស្រួល ប្ដីក៏បានចិត្ត ធ្វើអ្វីៗតាមតែខ្លួនចង់ ដូចជាដើរលេងយប់រាល់យប់ មានស្រីឯទៀត លេងបៀជាដើម ។ ជួនកាលគេក៏លួចទៅមានប្រពន្ធមួយទៀត ។

តែឥឡូវនេះប្រុសៗខ្មែរអាចបង្គាប់ឲ្យឪពុកម្ដាយគេឲ្យទៅរកស្រីដែលគេស្រឡាញ់ ហើយឯស្រីៗខ្មែរវិញក៏គេធ្វើយ៉ាងនេះដែរ គឺថាគេមិនព្រមយកប្ដីដែលឪពុកម្ដាយគេបង្ខំឲ្យគេទទួលយក ។

VOCABULARY

គួរ	kuo	should
គ្រូទាយ	kruu tiey	astrologer, soothsayer (R)
ចុង	coŋ	end
ចុងអាទិត្យ	coŋ aatɨt	weekend
ជឿ	cɨə	to believe
ដំណាំ	tənam	plant, something planted (L)
ដុះ	doh	to grow
ណាមួយ ... ណាមួយ	naa muoy...naa muoy	on the one hand...on the other hand..., both...and..., not only...but...
ទាយ	tiey	to predict, to soothsay, to tell fortunes (R)
ទំនៀមទម្លាប់	təniem təlóp	custom (R)
ធ្វើម៉េចកើតឡូវ!	thee mɛc aaləw!	What can I do!
បានចិត្ត	baan cət	to be spoiled, to have a swollen head (R)
បែប	baɛp	perhaps, maybe; kind
បំណាច់នឹង	mnaac nɨŋ	since
បង្ខំ	pəkhɔm	to rush, to force
បញ្ចូល	pəcoul	to introduce, to put in (L)
ផល	phol	product (L)
... ផង ... ផង	...phɔɔŋ...phɔɔŋ	both...and...
ភ្ជួរ	phcuo	to plow (L)
មេម៉ាយ	meemaay	widow, widower; divorcé(e) (R)
ម៉េចបានតែ	mɛc baan tə	why

រាស់	rɔ́h	to rake, to harrow (L)
លែង	lɛɛŋ	to divorce (R)
លែងលះ	lɛɛŋ lɛh	to divorce (R)
សង្ឃឹម	səkhim	to hope
សត្វ	sat	animal (L)
សឹងតែ	səŋ taɛ	almost
សឹងតែ... មិន	səŋ taɛ...mɨn	hardly, almost...not
ស៊ូ ... ជាជាង	suu...cia ciaŋ	rather...than..., to prefer
ស្រាប់តែ	srap taɛ	suddenly
ឥតប្រយោជន៍	ət pəyaoc	useless

Residential street scene, Phnom Penh

PASSAGE B

សេចក្ដីឆោតល្ងង់

មានអ្នកឆោតល្ងង់ម្នាក់ បានសង្កេតឃើញអ្នកជិតខាងពាក់វ៉ែនតាមើលអក្សរ ដោយស្មានថា វ៉ែនតានោះពាក់ទៅអាចឲ្យមើលអក្សរបាន ក៏ទៅផ្សាររកទិញវ៉ែនតាមួយ ។

លុះទៅដល់ផ្ទះលក់វ៉ែនតា អ្នកនោះ ក៏រើសយកវ៉ែនតាមួយមកពាក់ ហើយបើកសៀវភៅល្បងមើល មើលឃើញអក្សរហើយតែថាមិនកើត ក៏ចេះតែរើសវ៉ែនតាផ្សេងៗទៀត ទើបនិយាយទៅកាន់អ្នកលក់ថា វ៉ែនតាអ្នកមិនល្អទេ ពីព្រោះខ្ញុំមើលអក្សរមិនដាច់ ។ អ្នកលក់ក៏ឆ្ងល់ ហើយសួរថា អ្នកចេះអក្សរឬទេ ? អ្នកនោះឆ្លើយថា បើខ្ញុំចេះអក្សរហើយ ខ្ញុំមិនចាំបាច់មករកទិញវ៉ែនតាទេ ។ អ្នកលក់អស់សំណើច ហើយថាខ្ញុំគ្មានវ៉ែនតាលក់ឲ្យតាមបំណងអ្នកទេ អ្នកត្រូវទៅរៀនអក្សរឲ្យចេះសិន ហើយបើកាលណាមើលអក្សរមិនច្បាស់ សឹមត្រឡប់មករកខ្ញុំវិញ ។

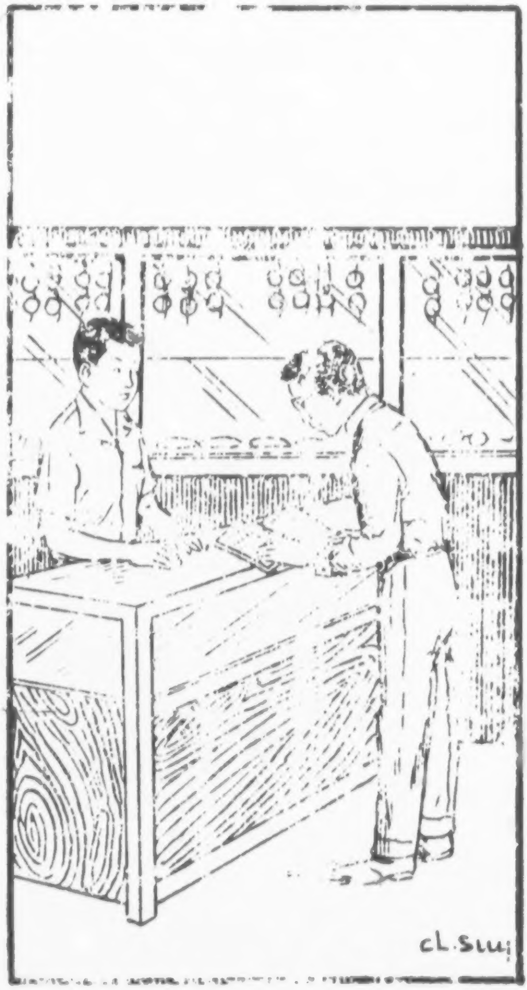

សេចក្ដីឆោតល្ងង់	sec kdɛy chaot ləŋúŋ	stupidity
សេចក្ដី	sec kdɛy	matter, story, contents; makes nouns from verbs
ឆោត	chaot	naive, gullible
ឆោតល្ងង់	chaot ləŋúŋ	stupid
សង្កេត	səkeet	to observe
វ៉ែនតា	vaɛn taa	glasses, spectacles
លុះ	luh	when
ល្បង	lbɔɔŋ	to try
រើ	rəə	to move, to remove
ទើប	təəp	then, = /baan/ not... until
ទៅកាន់ = ទៅ (literary)		to, towards
អ្នក	néʔ	you
ឆ្ងល់	chŋɔl	to wonder
អស់សំណើច	ɔh sənaəc	to find something ridiculous
សំណើច	sənaəc	laughter
សើច	saəc	to laugh
បំណង	mnɔɔŋ	intention

Roadside vegetable market just outside Phnom Penn

LESSON FORTY-ONE

DIALOGUE

		បំរើ	to serve
		អ្នកបំរើ	servant, maid, houseboy
១.	កុម	លោកអាចជួយរកអ្នកបំរើម្នាក់ឲ្យខ្ញុំបានទេ?	Can you help me look for a servant?
		យូរមកហើយ	a long time ago
		ពីមួយថ្ងៃនោះ	the other day
		ឈ្នួល	something rented, someone hired
		ក្មេងឈ្នួល	servant, houseboy, maid
២.	សុខ	យូរមកហើយមិនប្រាប់ខ្ញុំ? ពីមួយថ្ងៃនោះមានគេសួរខ្ញុំតើខ្ញុំចង់បានក្មេងឈ្នួលម្នាក់ទេ?	Why didn't you tell me a long time ago? The other day someone asked me whether I needed a servant or not.
		ចំពោះ	as for, for, towards
		ប៉ុន្តែ	but
៣.	កុម	បាទ ចំពោះលោក ស្រួលស្រួលរកទេ ប៉ុន្តែខ្ញុំ ខ្ញុំត្រូវរកមនុស្សដែលចេះនិយាយអង់គ្លេសដែរ។	Yes, it is easy for you, but me, I have to find people who know how to speak English too.
		...ស្រាប់	already, ready
៤.	សុខ	ហេតុអី? លោកចេះនិយាយខ្មែរស្រាប់ ព្រួយធ្វើអី?	Why? You know how to speak Cambodian already. Why worry?
៥.	កុម	ចុះតើគេនិយាយជាមួយប្រពន្ធកូនខ្ញុំយ៉ាងម៉េច?	And how can they speak with my wife and children?
៦.	សុខ	ចុះមុនៗលោកធ្វើម៉េច?	And before, what did you do?
៧.	កុម	បាទ ខ្ញុំដូរអ្នកបំរើអស់ប្រាំនាក់ហើយ។	Well, I've changed servants five times already.
		...ចុះណាស់	a lot (in the sense of waste)
		ហេតុតែ	just because
៨.	សុខ	យី លោកប្រើអ្នកបំរើចុះណាស់ ហេតុតែលោកមានលុយច្រើនហើយ។	Gee! you sure do use a lot of servants, just because you're rich.
		ឆ្លៀត	to take the opportunity, take the time, go out of one's way
៩.	កុម	ម៉េចលោកឆ្លៀតជួយរកឲ្យខ្ញុំបានទេ?	Well, can you take the time to help find me someone?
		ប្រទះ	to meet (by accident), to run into
១០.	សុខ	ចាំមើលខ្ញុំរកមើលក្រែងប្រទះម្នាក់។	We'll see. I'll try to look for one, and maybe I'll run into someone.

DIALOGUE:

1. tom - look aac cuoy róo néʔ pəmraə mənéʔ aoy khñom baan eh?
2. sok - yuu móo həh mɨn prap khñom? pii məŋay noh mian kee suo khñom taə khñom coŋ baan kmeeŋ chnuol mənéʔ eh?
3. tom - baat cəpuoh look, chnuol sruol róo tee, pəntaɛ khñom, khñom trəw róo mənuh daɛl cɛh niyiey ɔŋglee daɛ.
4. sok - haɛt ɛy? look cɛh niyiey khmaɛ srap, pruoy thəə ɛy?
5. tom - coh taə kee niyiey cia muoy pəpún koun khñom yaaŋ mɛc?
6. sok - coh mun mun look thəə mɛc?
7. tom - baat, khñom dou néʔ pəmraə ɔh pram néʔ həh.
8. sok - yii, look praə néʔ pəmraə coh nah, haɛt taɛ look mian luy craən həh.
9. tom - mɛc look chliet cuoy róo aoy khñom baan eh?
10. sok - cam məə khñom róo məə kraɛŋ pətéh mənéʔ.

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

2. Note that the context supplies 'why?' in the first part of this sentence, so ហេតុអ្វី /haɛt ɛy/ 'why' can be omitted.

2. ណោះ /noh/ is a spoken form of នោះ /nuh/ 'that' (cf. N.2 in the grammatical sketch).

2. មាន /mian/ + clause means 'it is a fact that...,' e.g.,

   មានគេលក់ថ្នាំនៅហាងហ្នឹង?
   mian kee lúʔ thnam nɨw haaŋ nɨŋ?
   (Is it a fact that) they sell drugs in that store?

4. The word ស្រាប់ /srap/ means 'already' at the end of a sentence, as in sentence 4. With certain nouns it forms a compound meaning 'ready-made,' e.g. ខោអាវស្រាប់ /khao aav srap/ 'ready-to-wear clothing.' In both cases, the connotation of ស្រាប់ /srap/ is that further preparation is unnecessary.

4. Another way of saying 'why?' is ធ្វើអ្វី(អី) /thəə ɛy?/, literally 'to do what?, for what purpose?'

8. Adverbial ចុះ /coh/ in this sentence means 'a lot' in the sense of waste or extravagance.

DRILLS

DRILL NO.

3. Note the use of the resultative verb បាន /baan/ 'to get' with a quantity. The formula is verb + noun + បាន /baan/ + quantity, e.g.,

    គេចាប់ក្ដាមបានមួយឡូ។
    kee cap kdam baan mə lou
    They caught a dozen crabs.

6., 7. ឆាប់ /chap/ + verb means 'quick to..., easily...,' e.g.,

    ឡាននោះឆាប់ខូចណាស់។
    laan nuh chap khouc nah
    That breaks down very easily (is very quick to break down).

The opposite of ឆាប់ /chap/ + verb is ក្រ /kroo/ + verb 'seldom, slow to, doesn't...easily,' e.g.,

    ឡាននោះក្រខូចណាស់។
    laan nuh kroo khouc nah
    That car seldom breaks down.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: យូរមកហើយមិនប្រាប់ខ្ញុំ? (ទៅទិញ)
S: យូរមកហើយមិនទៅទិញ?
T: Why didn't you tell me a long time ago? (go to buy)
S: Why didn't you go to buy (it) a long time ago?

ក. យូរមកហើយមិនទៅទិញ? (រៀនបើកឡាន)
ខ. យូរមកហើយមិនរៀនបើកឡាន? (បង្រៀនកូនខ្ញុំ)
គ. យូរមកហើយមិនបង្រៀនកូនខ្ញុំ? (សួរប្រពន្ធលោក)
ឃ. យូរមកហើយមិនសួរប្រពន្ធលោក? (ជួលឈ្នួល)
ង. យូរមកហើយមិនជួលឈ្នួល? (ប្រាប់ខ្ញុំ)
ច. យូរមកហើយមិនប្រាប់ខ្ញុំ?

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំចង់ជួលអ្នកបំរើម្នាក់។ (ម្នាក់)
S: ខ្ញុំចង់ជួលអ្នកបំរើប៉ុន្មាននាក់?
T: I want to hire a servant. (one)
S: How many servants do I want to hire?

ក. ខ្ញុំត្រូវការឡានដើម្បីទៅរៀន។ (ឡាន)
ខ្ញុំត្រូវការអ្វីដើម្បីទៅរៀន?
ខ. ថ្ងៃនេះកូនខ្ញុំឈឺ វាមិនមករៀនទេ។ (កូនខ្ញុំឈឺ)
ថ្ងៃនេះ ហេតុអ្វីបានជាកូនខ្ញុំមិនមករៀន?
គ. លោកបង្រៀនមេរៀនតាមគេប្រាប់លោក។ (តាមគេប្រាប់លោក)
លោកបង្រៀនមេរៀនយ៉ាងម៉េច?
ឃ. ខ្ញុំបង្រៀនសៀវភៅលឿងមុន។ (លឿង)
ខ្ញុំបង្រៀនសៀវភៅអ្វីមុន?
ង. ខ្ញុំបង្រៀននៅទីក្រុងវ៉ាស៊ីនតោន។ (ទីក្រុងវ៉ាស៊ីនតោន)
ខ្ញុំបង្រៀននៅឯណា?
ច. លោកតុមត្រូវការក្មេងឈ្នួលម្នាក់។ (លោកតុម)
អ្នកណាត្រូវការក្មេងឈ្នួលម្នាក់?

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំជួលឈ្នួលម្នាក់។
S: ពីមួយថ្ងៃនោះខ្ញុំជួលឈ្នួលបានម្នាក់។
T: I hired a servant.
S: The other day I hired a servant.

ក. លោកទិញសៀវភៅអង់គ្លេសពីរ។
ពីមួយថ្ងៃនោះលោកទិញសៀវភៅអង់គ្លេសបានពីរ។
ខ. ខ្ញុំទៅបាញ់សត្វ។
ពីមួយថ្ងៃនោះខ្ញុំទៅបាញ់សត្វបានមួយ។
គ. ខ្ញុំដូរស្លុយមួយរយដុល្លា។
ពីមួយថ្ងៃនោះខ្ញុំដូរស្លុយបានមួយរយដុល្លា។
ឃ. កូនសិស្សខ្ញុំលួចសៀវភៅមួយ។
ពីមួយថ្ងៃនោះកូនសិស្សខ្ញុំលួចសៀវភៅបានមួយ។
ង. ខ្ញុំបន្លំចិនហាសិបរៀល។
ពីមួយថ្ងៃនោះខ្ញុំបន្លំចិនបានហាសិបរៀល។
ច. ខ្ញុំចាប់ចោរម្នាក់។
ពីមួយថ្ងៃនោះខ្ញុំចាប់ចោរបានម្នាក់។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: លោកចេះនិយាយខ្មែរស្រាប់។ (ត្រូវការអ្នកបកប្រែ)
S: បើលោកចេះខ្មែរអញ្ចឹងស្រួលហើយ ខ្ញុំមិនបាច់ត្រូវការអ្នកបកប្រែ។
T: You already speak Cambodian. (need a translator)
S: If you know Cambodian that's fine, I don't need a translator.

ក. លោកចេះធ្វើឡានស្រាប់។ (យកឲ្យគេធ្វើ)
បើលោកចេះធ្វើឡានរអញ្ចឹងស្រួលហើយ ខ្ញុំមិនបាច់យកឲ្យគេធ្វើ។
ខ. លោកចេះចាក់ថ្នាំស្រាប់។ (ទៅជួបគ្រូពេទ្យ)
បើលោកចេះចាក់ថ្នាំអញ្ចឹងស្រួលហើយ ខ្ញុំមិនបាច់ទៅជួបគ្រូពេទ្យ។
គ. លោកចេះបើកឡានស្រាប់។ (ជួលអ្នកបើកឡាន)
បើលោកចេះបើកឡានរអញ្ចឹងស្រួលហើយ ខ្ញុំមិនបាច់ជួលអ្នកបើកឡាន។
ឃ. លោកចេះហែលទឹកស្រាប់។ (ត្រូវការពោង)
បើលោកចេះហែលទឹករអញ្ចឹងស្រួលហើយ ខ្ញុំមិនបាច់ត្រូវការពោង។
ង. លោកចេះបាញ់ស្រាប់។ (ទៅរៀនបាញ់)
បើលោកចេះបាញ់រអញ្ចឹងស្រួលហើយ ខ្ញុំមិនបាច់ទៅរៀនបាញ់។
ច. លោកចេះបង្រៀនស្រាប់។ (រៀនបង្រៀន)
បើលោកចេះបង្រៀនរអញ្ចឹងស្រួលហើយ ខ្ញុំមិនបាច់រៀនបង្រៀន។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំប្រើអ្នកបំរើអស់ប្រាំនាក់ហើយ។
S: លោកប្រើអ្នកបំរើចុះណាស់។
T: I've already used five servants.
S: You do use a lot of servants.

ក. ឡានខ្ញុំប្រើសាំងដប់ប្រាំលីត្រមួយថ្ងៃ។	ឡានលោកប្រើសាំងចុះណាស់។
ខ. ផ្ទះខ្ញុំប្រើភ្លើងអស់ប្រាំរយរៀលមួយខែ។	ផ្ទះលោកប្រើភ្លើងចុះណាស់។
គ. ខ្ញុំពាក់ស្បែកជើងច្រើនគូណាស់។	លោកប្រើស្បែកជើងចុះណាស់។
ឃ. កូនខ្ញុំប្រើខោអាវឆាប់ខូចណាស់។	កូនខ្ញុំប្រើខោអាវចុះណាស់។
ង. ខ្ញុំសរសេរខ្មៅដៃអស់ច្រើនណាស់។	ខ្ញុំសរសេរខ្មៅដៃចុះណាស់។
ច. ប្រពន្ធខ្ញុំប្រើស្លាបប៉ាកកាឆាប់ខូចណាស់។	ប្រពន្ធខ្ញុំប្រើស្លាបប៉ាកកាចុះណាស់។

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: កូនខ្ញុំប្រើខោអាវឆាប់ខូចណាស់។ (រហែក)
S: កូនខ្ញុំប្រើខោអាវឆាប់រហែកណាស់។
T: My children wear out clothes very fast. (tear)
S: My children tear clothes very fast.

ក. កូនខ្ញុំប្រើខោអាវឆាប់រហែកណាស់។ (សៀវភៅ)
ខ. កូនខ្ញុំប្រើសៀវភៅឆាប់រហែកណាស់។ (មើល)
គ. កូនខ្ញុំមើលសៀវភៅឆាប់រហែកណាស់។ (ក្រខ្វក់)
ឃ. កូនខ្ញុំមើលសៀវភៅឆាប់ក្រខ្វក់ណាស់។ (កូនសិស្ស)
ង. កូនសិស្សខ្ញុំមើលសៀវភៅឆាប់ក្រខ្វក់ណាស់។ (ប្រើ)
ច. កូនសិស្សខ្ញុំប្រើសៀវភៅឆាប់ក្រខ្វក់ណាស់។ (ឡាន)

ឆ. កូនសិស្សខ្ញុំប្រើឡានឆាប់ក្រខ្វក់ណាស់។ (ខូច)
ជ. កូនសិស្សខ្ញុំប្រើឡានឆាប់ខូចណាស់។ (ខ្ញុំ)
ឈ. ខ្ញុំប្រើឡានឆាប់ខូចណាស់។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំប្រើឡានឆាប់ខូចណាស់។
S: ខ្ញុំប្រើឡានក្រខូចណាស់។
T: I wear out a car very fast.
S: I use a car for a long time.

ក. កូនខ្ញុំមើលសៀវភៅឆាប់រហែកណាស់។	កូនខ្ញុំមើលសៀវភៅក្ររហែកណាស់។
ខ. ខ្ញុំដើរឆាប់អស់កម្លាំងណាស់។	ខ្ញុំដើរក្រអស់កម្លាំងណាស់។
គ. ខ្ញុំប្រើអាវសឆាប់ក្រខ្វក់ណាស់។	ខ្ញុំប្រើអាវសក្រក្រខ្វក់ណាស់។
ឃ. ខ្ញុំមើលសៀវភៅនេះឆាប់ចប់ណាស់។	ខ្ញុំមើលសៀវភៅនេះក្រចប់ណាស់។
ង. សំបុត្រខ្ញុំឆាប់មកដល់ណាស់។	សំបុត្រខ្ញុំក្រមកដល់ណាស់។
ច. ខ្ញុំរៀនអង់គ្លេសឆាប់ចេះណាស់។	ខ្ញុំរៀនអង់គ្លេសក្រចេះណាស់។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: ខ្ញុំមិនចង់ទៅធ្វើការទេ។ (មានលុយច្រើនហើយ)
S: ហេតុតែលោកមានលុយច្រើនហើយបានជាលោកមិនចង់ទៅធ្វើការ។
T: I don't want to go to work. (have a lot of money already)
S: You don't want to go to work just because you have a lot of money.

ក. ខ្ញុំធ្វើអ្វីទាំងអស់ឲ្យគាត់។ (ស្រឡាញ់គាត់ហើយ)
ហេតុតែលោកស្រឡាញ់គាត់ហើយបានជាលោកធ្វើអ្វីទាំងអស់ឲ្យគាត់។
ខ. ខ្ញុំទិញឡានពីរបី។ (ចូលចិត្តឡានហើយ)
ហេតុតែលោកចូលចិត្តឡានហើយបានជាលោកទិញឡានពីរបី។
គ. ខ្ញុំមានប្រដាប់ភ្លេងច្រើន។ (ចូលចិត្តភ្លេងហើយ)
ហេតុតែលោកចូលចិត្តភ្លេងហើយបានជាលោកមានប្រដាប់ភ្លេងច្រើន។
ឃ. គាត់មិនមកលេងខ្ញុំ។ (មិនចូលចិត្តគាត់ហើយ)
ហេតុតែលោកមិនចូលចិត្តគាត់ហើយបានជាគាត់មិនមកលេងលោក។
ង. ខ្ញុំមើលសៀវភៅរាល់ថ្ងៃ។ (ចូលចិត្តសៀវភៅហើយ)
ហេតុតែលោកចូលចិត្តសៀវភៅហើយបានជាលោកមើលសៀវភៅរាល់ថ្ងៃ។
ច. ខ្ញុំមានចំណេះច្រើន។ (ចូលចិត្តសាលាហើយ)
ហេតុតែលោកចូលចិត្តសាលាហើយបានជាលោកមានចំណេះច្រើន។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំរកឲ្យលោក។
S: លោកឆ្លៀតរកឲ្យខ្ញុំបានទេ?
T: I will look for you.
S: Can you take the time to look for me?

ក.	ខ្ញុំជួលបន្ទប់មួយឲ្យលោក។	លោកឆ្លៀតជួលបន្ទប់មួយឲ្យខ្ញុំបានទេ?
ខ.	ខ្ញុំទៅដូរលុយឲ្យលោក។	លោកឆ្លៀតទៅដូរលុយឲ្យខ្ញុំបានទេ?
គ.	ខ្ញុំធ្វើសំបុត្រនោះឲ្យលោក។	លោកឆ្លៀតធ្វើសំបុត្រនោះឲ្យខ្ញុំបានទេ?
ឃ.	ខ្ញុំបើកឡានជូនលោកទៅសាលា។	លោកឆ្លៀតបើកឡានជូនខ្ញុំទៅសាលាបានទេ?
ង.	ខ្ញុំសុំច្បាប់លោកគ្រូឲ្យលោក។	លោកឆ្លៀតសុំច្បាប់លោកគ្រូឲ្យខ្ញុំបានទេ?
ច.	ខ្ញុំបង្រៀនកូនលោកមួយម៉ោង។	លោកឆ្លៀតបង្រៀនកូនខ្ញុំមួយម៉ោងបានទេ?

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំត្រូវការឡានមួយដើម្បីជូនប្រពន្ធខ្ញុំទៅធ្វើការនៅវ៉ាស៊ីនតោន។
T: I need a car in order to take my wife to work in Washington.

ក. (ឡានមួយ)
ខ្ញុំត្រូវការអីដើម្បីជូនប្រពន្ធខ្ញុំទៅធ្វើការនៅវ៉ាស៊ីនតោន?

ខ. (ប្រពន្ធខ្ញុំ)
ខ្ញុំត្រូវការឡានមួយដើម្បីជូនអ្នកណាទៅធ្វើការនៅវ៉ាស៊ីនតោន?

គ. (ខ្ញុំ)
អ្នកណាត្រូវការឡានមួយដើម្បីជូនប្រពន្ធខ្ញុំទៅធ្វើការនៅវ៉ាស៊ីនតោន?

ឃ. (វ៉ាស៊ីនតោន)
ខ្ញុំត្រូវការឡានមួយដើម្បីជូនប្រពន្ធខ្ញុំទៅធ្វើការនៅឯណា?

ង. (ធ្វើការ)
ខ្ញុំត្រូវការឡានមួយដើម្បីជូនប្រពន្ធខ្ញុំទៅធ្វើអីនៅវ៉ាស៊ីនតោន?

ច. (ដើម្បីជូនប្រពន្ធខ្ញុំទៅធ្វើការនៅវ៉ាស៊ីនតោន)
ហេតុអីបានជាខ្ញុំត្រូវការឡានមួយ?

Reading Passage

ក្មេងស្ទាវ

ធម្មតាអ្នកនៅក្រុងខុសគ្នាពីអ្នកស្រែចំការ។ អ្នកស្រែចំការធ្វើការអ្វីទាំងអស់ខ្លួនគេ ទោះជាអ្នកស្រែចំការនេះជាអ្នកមានក៏ដោយ។ ចំពោះអ្នកក្រុង គេច្រើនជាអ្នកធ្វើការរដ្ឋការ ហើយប្រពន្ធគេច្រើនជាអ្នកធ្លាប់សប្បាយឬជាអ្នកធ្លាប់តែស្រួល គេមិនសូវចង់ធ្វើការអ្វីទេ។ ដូច្នេះហើយបានជាសឹងតែគ្រប់ផ្ទះទាំងអស់នៅទីក្រុង គេមានអ្នកបំរើ មានក្មេង មានចាស់ មានប្រុស មានស្រី។ អ្នកបំរើទាំងនេះសុទ្ធតែមកពីស្រុកស្រែ

ចំការ ជាអ្នកមិនសូវចេះអក្សរប៉ុន្មានទេ។

របៀបគេជួលអ្នកបំរើមានច្រើនយ៉ាង ហើយគេឲ្យឈ្នួលតាមអាយុនិងតាមភេទរបស់អ្នកបំរើ តែជួនកាលគេឲ្យឈ្នួលតាមមុខងាររបស់អ្នកបំរើដែរ។

ក្មេងឈ្នួលដែលមានអាយុតិចៗច្រើនតែមកបំរើគេពីព្រោះឪពុកម្ដាយខ្លួនត្រូវការលុយដើម្បីធ្វើស្រែចំការ ឬដើម្បីធ្វើការផ្សេងៗទៀត ឬជួនកាលឪពុកម្ដាយខ្លួនមិនអាចចិញ្ចឹមកូនព្រោះគេមានកូនច្រើនពេក។ បើគេយកកូនគេមកឲ្យស៊ីឈ្នួលនៅទីក្រុង គេមិនគ្រាន់តែបានលុយទេ គេមិនចាំបាច់ចិញ្ចឹមកូនគេទៀត។

ចំពោះអ្នកបំរើចាស់ៗឯទៀត គេមកស៊ីឈ្នួលនៅទីក្រុងព្រោះគេមិនចូលចិត្តធ្វើការនៅក្នុងស្រែចំការដែលជាការពិបាកជាងធ្វើការនៅក្នុងផ្ទះ។ អ្នកបំរើទាំងនេះមានផ្ទះនៅស្រាប់ មានបាយស៊ីស្រាប់ ហើយជួនកាលគេមានខោអាវស្លៀកពាក់ស្រាប់ទៀតផង ព្រោះម្ចាស់ផ្ទះគេឲ្យ។ គេមិនគ្រាន់តែបានផ្ទះនៅ បានបាយស៊ី បានខោអាវស្លៀកពាក់ទេ គេបានលុយទៀត។ លុយនេះគេផ្ញើទៅឲ្យគ្រួសារ ឬប្ដីប្រពន្ធកូនគេ។

អ្នកបំរើទាំងនេះមកស៊ីឈ្នួលប្រហែលមួយឆ្នាំឬពីរ គេត្រឡប់ទៅផ្ទះគេវិញ ដើម្បីធ្វើស្រែចំការបន្តិចបន្តួច ហើយកាលណាគេអស់លុយ គេត្រឡប់មកស៊ីឈ្នួលទៀត។

VOCABULARY

ក្រ	krɔɔ + adj. (or verb)	seldom, slow to
ក្មេងឈ្នួល	kmeeŋ chnuol	servant, maid, houseboy
ខ្មៅដៃ	khmaw day	pencil
ចិញ្ចឹម	cəñcəm	to raise, to nourish, to bring up (R)
ចោរ	cao	thief, crook, criminal
ចំនួន	cənuon	quantity, number
ចំណេះ	cənɛh	education, knowledge
ចំពោះ	cəpuoh	as for, for, about, toward
...ចុះណាស់	...coh nah	a lot (with the sense of waste)
ឆាប់	chap + verb	quick to + verb
ឆ្លៀត	chliet	to take an opportunity, to take the time to...
ឈ្នួល	chnuol	servant, maid; something or someone hired or rented; wage, fee, rent (R)
បន្លំ	pəlɔm	to cheat, fool
ប៉ុន្តែ	pəntaɛ	but
ប្រដាប់	pədap	equipment, tool
ប្រដាប់ភ្លេង	pədap phleeŋ	musical instrument
ប្រទះ	pətéh	to meet
ពីមួយថ្ងៃនោះ	pii məŋay noh	the other day
ពោង	pouŋ	buoy
ភេទ	pheet	sex, gender (R)
ម្ចាស់	məcah	master, owner, boss

យូរមកហើយ	yuu móo həh	a long time ago, a long time now
រហែក	ləhaɛk	torn, to tear
សត្វ	sat	animal
ស្លាបប៉ាកកា	slaappəkaa	pen
ស៊ីឈ្នួល	sii chnuol	to go into domestic service, to take a job, usually a menial one (R)
ស្មៅ	smaw	grass (L)
...ស្រាប់	...srap	ready, already, ready-made
ហែលទឹក	haɛl tɨk	to swim
អ្នកបកប្រែ	néʔ bɔɔʔ praɛ	interpreter
អ្នកបំរើ	néʔ pəmraə	servant, maid, houseboy
អ្វី	əvɛy	what (reading pronunciation)

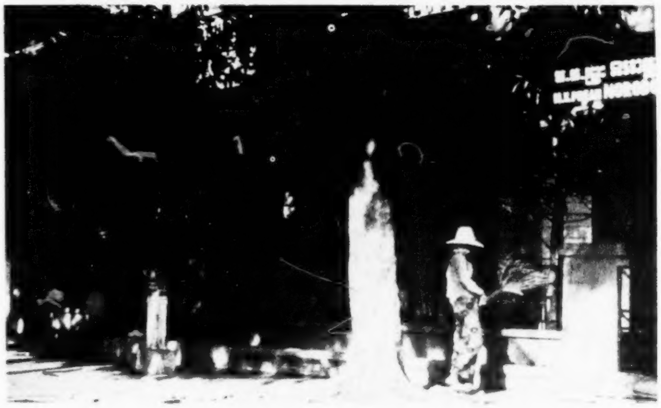

Streetcleaner, Phnom Penh

LESSON FORTY-TWO

DIALOGUE

		បុក	to collide
១.	គុម	ពីមួយថ្ងៃនោះខ្ញុំបើកឡានបុកឡានគេមួយ។	The other day, I had a collision with another car.
២.	សុខ	អ្នកណាខុស? អ្នកណាត្រូវ? អ្នកណាបុកអ្នកណា?	Who was wrong? Who was right? Who hit whom?
		អាលប័រតែ	busy with, occupied with
៣.	គុម	ខ្ញុំខុស ខ្ញុំបុកឡាននោះព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែមើលមនុស្សដើរ។	I was in the wrong. I hit the other car because I was busy looking at people walking.
		ជាន់	to step on
៤.	សុខ	រួចម៉េចមិនជាន់ហ្វ្រាំង? ជាន់មិនទាន់ឬ?	Then why didn't you step on the brake? Couldn't you step on it in time?
		ប្រឹង	to try; to strive
		សំណាង	luck
		យឺតៗ	slowly
៥.	គុម	ខ្ញុំប្រឹងជាន់ដែរ តែវាមិនទាន់។ សំណាងល្អខ្ញុំបើកឡានយឺតៗ។	I tried to step on it, but it was too late. Luckily I was driving slowly.
		ពិនិត្យ	to look, to inspect
៦.	សុខ	មានប៉ូលីសមកពិនិត្យគ្រោះថ្នាក់ទេ?	Were there any policemen who came to see the accident?
		ក្រ	to take time doing something
		ម្ចាស់ឡាន	owner, master
៧.	គុម	ខ្ញុំហៅប៉ូលីសដែរ តែគេក្រមកដល់ពេក ខ្ញុំក៏ឲ្យលុយទៅម្ចាស់ឡាននោះទៅ។	I called them, but they hadn't made it there yet, so I gave some money to the owner of the other car.
		សុខចិត្ត	to agree, to be satisfied, to be willing
៨.	សុខ	គេសុខចិត្តយកលុយនោះទេ?	Did he agree to take the money?
		មុនដំបូង	at first, originally
		ធ្វើជា	to pretend
៩.	គុម	បាទ មុនដំបូងគេធ្វើជាមិនព្រម តែក្រោយមកគេក៏សុខចិត្តយកលុយ។	Yes. At first he pretended not to be willing, but later on he agreed to take the money.

DIALOGUE:

1. tom - pii məŋay noh khñom baək laan bok laan kee muoy.

2. sok - néʔnaa khoh? néʔnaa trəw? néʔnaa bok néʔnaa?

3. tom - khñom khoh, khñom bok laan nuh prúh khñom aalay tə məəl mənuh daə.

4. sok - ruoc mɛc mɨn cón fraŋ? cón mɨn tón rəh?

5. tom - khñom prəŋ cón daɛ, taɛ via mɨn tón. sənaaŋ lʔɔɔ khñom baək laan yɨɨt yɨɨt.

6. sok - mian pəlih móo pənɨt krúh thnaʔ eh?

7. tom - khñom haw pəlih daɛ, taɛ kee krɔɔ móo dəl peek, khñom kɔɔ aoy luy tɨw məcah laan nuh təh.

8. sok - kee sok cət yóo luy nuh eh?

9. tom - baat mun təbouŋ kee thəə cia mɨn próom, taɛ kraoy móo kee kɔɔ sok cət yóo luy.

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. There are two ways in this lesson of referring to 'other car.' In sentence 1, ឡានគេ /laan kee/ is indefinite: 'someone else's car.' គេ /kee/ is often used this way; for instance

   វាជំពាក់គេ។

   via cəpéʔ kee

   He's in debt.

   means more literally 'He owes to other (indefinite) people.'

   On the other hand, in sentence 7, ឡាននោះ /laan nuh/ means 'the other car;' it is definite, referring to a car the existence of which has already been established. Here នោះ /nuh/ means 'the one which is not mine, the other one.'

3. អាល័យ /aalay tə/ is a preverbal adverb meaning 'busy with, busy at, occupied with.'

5. The words ប្រឹង /prəŋ/ and ខំ /khom/ are synonymous; both mean 'to try, to make an effort.'

5. The word ហួស /huoh/ means 'to pass, to exceed.' In the expression ហួស(ទេះ)ហើយ /huoh (təh) həh/ 'it's too late' it conveys the meaning that the opportunity for an action has passed by already.

   Note that in Drill 2 ហួស /huoh/ is attributive to the main verb (បើក/baək/ 'to drive' in the model): literally the model sentence is 'I drive the car and pass the school.' In this sentence ហួស /huoh/ is translated 'beyond.' In Drill 3, however, ហួសទៅ /huoh tɨw/ means that you extend what you are doing or go a little further than some previously indicated point (the underlying object of ហួស /huoh/) to reach another point (the object of ទៅ /tɨw/). For instance, the model sentence of Drill 3 might represent a deletion transform of ខ្ញុំបើកឡានហួស (ផ្ទះលោក) ទៅសាលារៀន។

khñom baək laan huoh (phtéh look) tɨw saalaa rien.

I drove the car beyond (your house) to the school.

The deleted material is parenthesized.

Note that 'to pass (a car)' (when driving) is not ហួស /huoh/ but វ៉ា /vaa/ (borrowed from French va (aller)), e.g.,

ខ្ញុំមានគ្រោះថ្នាក់ព្រោះខ្ញុំវ៉ាឡានគេមិនទាន់។

khñom mian krúh thnaʔ prúh khñom vaa laan kee mɨn tón

I had an accident because I didn't pass the other car in time.

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T: ហេតុអីបានជាលោកបុកឡាននោះ? (មើលមនុស្សដើរ)
S: ខ្ញុំបុកឡាននោះព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែមើលមនុស្សដើរ។
T: Why did you collide with that car? (looking at people walking)
S: I collided with that car because I was looking at people walking.

ក. ហេតុអីបានជាលោកមិនមកលេងខ្ញុំ? (រៀនមេរៀន)
ខ្ញុំមិនមកលេងលោកព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែរៀនមេរៀន។
ខ. ហេតុអីបានជាលោកមិនចេះមេរៀន? (ដើរលេង)
ខ្ញុំមិនចេះមេរៀនព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែដើរលេង។
គ. ហេតុអីបានជាលោកភ្លេចសៀវភៅលោក? (រកកូនសោឡាន)
ខ្ញុំភ្លេចសៀវភៅព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែរកកូនសោឡាន។
ឃ. ហេតុអីបានជាលោកមករៀនមិនទាន់ម៉ោង? (មើលហាងលក់ឥវ៉ាន់)
ខ្ញុំមករៀនមិនទាន់ម៉ោងព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែមើលហាងលក់ឥវ៉ាន់។
ង. ហេតុអីបានជាលោកមិនទៅមើលកុននោះ? (ជួបពួកម៉ាកស្រី)
ខ្ញុំមិនទៅមើលកុននោះព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែជួបពួកម៉ាកស្រី។
ច. ហេតុអីបានជាលោកមិនទិញសំបុត្រឡាន? (ទៅបើកលុយ)
ខ្ញុំមិនទិញសំបុត្រឡានព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែទៅបើកលុយ។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំបើកឡានទៅសាលារៀន។
S: ខ្ញុំបើកឡានហួសសាលារៀន។
T: I drove to school.
S: I drove beyond the school.

ក. ខ្ញុំជិះកប៉ាល់ហោះទៅញូវយ៉ក។	ខ្ញុំជិះកប៉ាល់ហោះហួសញូវយ៉ក។
ខ. ខ្ញុំជិះឡានឈ្នួលទៅទីក្រុងភ្នំពេញ។	ខ្ញុំជិះឡានឈ្នួលហួសទីក្រុងភ្នំពេញ។
គ. ខ្ញុំដើរទៅកុដិលោកយ៉ាន។	ខ្ញុំដើរហួសកុដិលោកយ៉ាន។
ឃ. ខ្ញុំជិះកង់ទៅប៉ុសតិ៍។	ខ្ញុំជិះកង់ហួសប៉ុសតិ៍។
ង. ខ្ញុំបើកឡានទៅផ្ទះខ្ញុំ។	ខ្ញុំបើកឡានហួសផ្ទះខ្ញុំ។
ច. ខ្ញុំរត់ទៅបន្ទប់ទឹក។	ខ្ញុំរត់ហួសបន្ទប់ទឹក។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំបើកឡានទៅសាលារៀន។
S: ខ្ញុំបើកឡានហួសទៅសាលារៀន។
T: I drive to school.
S: I drive over to school.

ក. ខ្ញុំជិះកប៉ាល់ហោះទៅញូវយ៉ក។	ខ្ញុំជិះកប៉ាល់ហោះហួសទៅញូវយ៉ក។
ខ. ខ្ញុំជិះឡានឈ្នួលទៅទីក្រុងភ្នំពេញ។	ខ្ញុំជិះឡានឈ្នួលហួសទៅទីក្រុងភ្នំពេញ។
គ. ខ្ញុំដើរទៅកុដិលោកថៃសុខ។	ខ្ញុំដើរហួសទៅកុដិលោកថៃសុខ។
ឃ. ខ្ញុំជិះកង់ទៅប៉ុសតិ៍។	ខ្ញុំជិះកង់ហួសទៅប៉ុសតិ៍។
ង. ខ្ញុំរត់ទៅបន្ទប់ទឹក។	ខ្ញុំរត់ហួសទៅបន្ទប់ទឹក។
ច. ខ្ញុំបើកឡានទៅផ្ទះខ្ញុំ។	ខ្ញុំបើកឡានហួសទៅផ្ទះខ្ញុំ។

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: លោកហៅប៉ូលីសទេ? (មកដល់)
S: ខ្ញុំហៅប៉ូលីសដែរ តែប៉ូលីសក្រមកដល់ពេក។
T: Did you call the police? (arrive)
S: I did, but the police took too much time to get there.

ក. លោកអញ្ជើញគាត់ទេ? (ឆ្លើយសំបុត្រខ្ញុំ)
ខ្ញុំអញ្ជើញគាត់ដែរ តែគាត់ក្រឆ្លើយសំបុត្រខ្ញុំពេក។
ខ. លោកចង់ទៅជាមួយគាត់ទេ? (ទៅ)
ខ្ញុំចង់ទៅជាមួយគាត់ដែរ តែគាត់ក្រទៅពេក។
គ. លោកចង់ឲ្យគាត់ផ្ញើឡានលោកទេ? (មកផ្ញើ)
ខ្ញុំចង់ឲ្យគាត់ផ្ញើឡានខ្ញុំដែរ តែគាត់ក្រមកផ្ញើពេក។
ឃ. លោកចង់បង្រៀនគាត់ទេ? (ឲ្យតំណែងខ្ញុំ)
ខ្ញុំចង់បង្រៀនគាត់ដែរ តែគាត់ក្រឲ្យតំណែងខ្ញុំពេក។

ង. លោកចង់មកលេងខ្ញុំទេ? (ប្រាប់ខ្ញុំ)
ខ្ញុំចង់មកលេងលោកដែរ តែលោកត្រូវប្រាប់ខ្ញុំពោក។
ច. លោកចាំគាត់ទេ? (មកដល់)
ខ្ញុំចាំគាត់ដែរ តែគាត់ត្រូវមកដល់ពោក។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: គេយកលុយនោះទេ?
S: គេមិនសុខចិត្តយកលុយនោះទេ។
T: Did they take the money?
S: They didn't agree to take the money.

ក. លោកធ្វើការឲ្យគាត់ទេ?	ខ្ញុំមិនសុខចិត្តធ្វើការឲ្យគាត់ទេ។
ខ. កូនលោកប្រាប់លោកទេ?	កូនខ្ញុំមិនសុខចិត្តប្រាប់ខ្ញុំទេ។
គ. កូនលោកទៅរៀនទេ?	កូនខ្ញុំមិនសុខចិត្តទៅរៀនទេ។
ឃ. លោកហ៊ានទិញឡានលោកទេ?	លោកហ៊ានមិនសុខចិត្តទិញឡានខ្ញុំទេ។
ង. វាឆ្លើយសំនួរលោកទេ?	វាមិនសុខចិត្តឆ្លើយសំនួរខ្ញុំទេ។
ច. លោកចង់បង្រៀនល្ងាចទេ?	ខ្ញុំមិនសុខចិត្តបង្រៀនល្ងាចទេ។

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: បើប៉ូលិសសួរលោក លោកធ្វើជាមិនយល់អង់គ្លេស។ (មិនដឹង)
S: បើប៉ូលិសសួរលោក លោកធ្វើជាមិនដឹង។
T: If the police ask you, pretend that you don't understand English.
S: If the police ask you, pretend that you don't know.

ក. បើប៉ូលិសសួរលោក លោកធ្វើជាមិនដឹង។ (ឃើញ)
ខ. បើប៉ូលិសឃើញលោក លោកធ្វើជាមិនដឹង។ (មិនឃើញ)
គ. បើប៉ូលិសឃើញលោក លោកធ្វើជាមិនឃើញ។ (សត្រូវ)
ឃ. បើសត្រូវឃើញលោក លោកធ្វើជាមិនឃើញ។ (ស្លាប់)
ង. បើសត្រូវឃើញលោក លោកធ្វើជាស្លាប់។ (បាញ់)
ច. បើសត្រូវបាញ់លោក លោកធ្វើជាស្លាប់។

DRILL SEVEN: Substitution

MODEL: T:កាលណាលោកមានគ្រោះថ្នាក់ឡាន លោកត្រូវបង្ហាញកាតទៅប៉ូលិស។
(ប័រមីបើកឡាន)
S.កាលណាលោកមានគ្រោះថ្នាក់ឡាន លោកត្រូវបង្ហាញប័រមីបើកឡានទៅ
ប៉ូលិស។

T: When you have a car accident, you must show the police your identification card. (driver's license)

S: When you have a car accident, you must show the police your driver's license.

ក. កាលណាលោកមានគ្រោះថ្នាក់ឡាន លោកត្រូវបង្ហាញប៉ែរមីបើកឡានទៅប៉ូលីស។
(សំបុត្រអាស៊ុយរ៉ង់)
ខ. កាលណាលោកមានគ្រោះថ្នាក់ឡាន លោកត្រូវបង្ហាញសំបុត្រអាស៊ុយរ៉ង់ទៅប៉ូលីស។
(សំបុត្រម្ចាស់ឡាន)
គ. កាលណាលោកមានគ្រោះថ្នាក់ឡាន លោកត្រូវបង្ហាញសំបុត្រម្ចាស់ឡានទៅប៉ូលីស។
(ប៉ូលីសចាប់លោក)
ឃ. កាលណាប៉ូលីសចាប់លោក លោកត្រូវបង្ហាញសំបុត្រអាស៊ុយរ៉ង់ទៅប៉ូលីស។
(សំបុត្រឆ្លងដែន)
ង. កាលណាប៉ូលីសចាប់លោក លោកត្រូវបង្ហាញសំបុត្រឆ្លងដែនទៅប៉ូលីស។
(លោកធ្វើដំណើរទៅបរទេស)
ច. កាលណាលោកធ្វើដំណើរទៅបរទេស លោកត្រូវបង្ហាញសំបុត្រឆ្លងដែនទៅ
ប៉ូលីស។

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL:
T: ពីមួយរថ្ងៃនោះខ្ញុំបើកឡានបុកឡានគេមួយ។ (ពីមួយថ្ងៃនោះ)
S: ខ្ញុំបើកឡានបុកឡានគេមួយពីអង្កាល់?
T: The other day I collided with another car. (the other day)
S: When did I collide with another car?

ក. ពីមួយរថ្ងៃនោះខ្ញុំបើកឡានបុកឡានគេមួយ។ (ខ្ញុំ)
ពីមួយរថ្ងៃនោះអ្នកណាបើកឡានបុកឡានគេមួយ?
ខ. ខ្ញុំបុកឡាននោះព្រោះខ្ញុំមិនឈប់នៅភ្លើងក្រហម។ (ព្រោះខ្ញុំមិនឈប់នៅភ្លើងក្រហម)
ហេតុអីបានជាខ្ញុំបុកឡាននោះ?
គ. តែប៉ូលីសក្រមកពេក ខ្ញុំក៏ទូរស័ព្ទទៅម្ចាស់ឡាននោះទៅ។ (ទូរស័ព្ទទៅម្ចាស់ឡាននោះ)
តែប៉ូលីសក្រមកពេក ខ្ញុំក៏ធ្វើម៉េច [អី] ទៅ?
ឃ. លោកមានគ្រោះថ្នាក់ ព្រោះលោកបើកឡានលឿនពេក។ (លឿនពេក)
លោកមានគ្រោះថ្នាក់ព្រោះលោកបើកឡានយ៉ាងម៉េច?
ង. លោកត្រូវធ្វើការរាយការណ៍អំពីគ្រោះថ្នាក់លោកក្នុងប្រាំថ្ងៃ។ (ប្រាំ)
លោកត្រូវធ្វើការរាយការណ៍អំពីគ្រោះថ្នាក់លោកក្នុងប៉ុន្មានថ្ងៃ?
ច. តែក្រោយមកគេក៏សុខចិត្តយកលុយ។ (លុយ)
តែក្រោយមកគេក៏សុខចិត្តយកអី?

DRILL NINE: Transformation

MODEL:
T: ខ្ញុំមានគ្រោះថ្នាក់ឡានមួយ។
S: ខ្ញុំមិនដែលមានគ្រោះថ្នាក់ឡានទេ។
T: I had a car accident.
S: I never have any car accidents.

ក.	ប៉ូលីសផាកខ្ញុំមួយដង។	ប៉ូលីសមិនដែលផាកខ្ញុំទេ។
ខ.	ខ្ញុំបើកឡានបុកគេមួយដង។	ខ្ញុំមិនដែលបើកឡានបុកគេទេ។
គ.	ខ្ញុំភ្លេចយកប៉ែរម៉ីបើកឡាន។	ខ្ញុំមិនដែលភ្លេចយកប៉ែរម៉ីបើកឡានទេ។
ឃ.	ប៉ូលីសបញ្ឈប់ឡានខ្ញុំ។	ប៉ូលីសមិនដែលបញ្ឈប់ឡានខ្ញុំទេ។
ង.	ខ្ញុំប្រើស៊ីញ៉ូឡានយូរៗម្ដង។	ខ្ញុំមិនដែលប្រើស៊ីញ៉ូឡានទេ។
ច.	ខ្ញុំបើកឡានបញ្ច្រាសផ្លូវ។	ខ្ញុំមិនដែលបើកឡានបញ្ច្រាសផ្លូវទេ។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំមិនដែលមានគ្រោះថ្នាក់ឡានទេ។
S: លោកដែលមានគ្រោះថ្នាក់ឡានទេ?
T: I have never had a car accident.
S: Have you ever had a car accident?

ក.	ប៉ូលីសមិនដែលផាកខ្ញុំទេ។	ប៉ូលីសដែលផាកលោកទេ?
ខ.	ខ្ញុំមិនដែលបើកឡានបុកគេទេ។	លោកដែលបើកឡានបុកគេទេ?
គ.	ខ្ញុំមិនដែលភ្លេចយកប៉ែរម៉ីបើកឡានទេ។	លោកដែលភ្លេចយកប៉ែរម៉ីបើកឡានទេ?
ឃ.	ប៉ូលីសមិនដែលបញ្ឈប់ឡានខ្ញុំទេ។	ប៉ូលីសដែលបញ្ឈប់ឡានលោកទេ?
ង.	ខ្ញុំមិនដែលបើកឡានបញ្ច្រាសផ្លូវទេ។	លោកដែលបើកឡានបញ្ច្រាសផ្លូវទេ?
ច.	ខ្ញុំមិនដែលប្រើស៊ីញ៉ូឡានទេ។	លោកដែលប្រើស៊ីញ៉ូឡានទេ?

DRILL ELEVEN: Substitution

MODEL: T: ម្សិលមិញ ខ្ញុំបើកឡានបុកកង់មួយ។ (រទេះគោ)
S: ម្សិលមិញ ខ្ញុំបើកឡានបុករទេះគោមួយ។
T: Yesterday while I was driving I hit a bicycle. (an ox cart)
S: Yesterday while I was driving I hit an ox cart.

ក.	ម្សិលមិញ	ខ្ញុំបើកឡានបុករទេះគោមួយ។	(ស៊ីក្លូ)
ខ.	ម្សិលមិញ	ខ្ញុំបើកឡានបុកស៊ីក្លូមួយ។	(រ៉ឺម៉ក)
គ.	ម្សិលមិញ	ខ្ញុំបើកឡានបុករ៉ឺម៉កមួយ។	(ឡានឈ្នួល)
ឃ.	ម្សិលមិញ	ខ្ញុំបើកឡានបុកឡានឈ្នួលមួយ។	(ម៉ូតូ)
ង.	ម្សិលមិញ	ខ្ញុំបើកឡានបុកម៉ូតូមួយ។	(ឡានកាមីញ៉ុង)
ច.	ម្សិលមិញ	ខ្ញុំបើកឡានបុកឡានកាមីញ៉ុងមួយ។	

Reading Passage

ខ្ញុំឈឺ

តាំងពីពេលខ្ញុំចេញពីឡានទៅដល់ពេលខ្ញុំចូលក្នុងឡានប៉ូលីស ប្រហែលពាម៉ោង ខ្ញុំមិនដឹងជារងាទេ ពិតមែនតែមានទឹកកកច្រើនយ៉ាងណាក៏ដោយ។ ក្រោយពេលខ្ញុំបាន

មកដល់ផ្ទះវិញបានបន្តិច ខ្ញុំងូតទឹក រួចស្លៀកពាក់ដើម្បីទៅធ្វើការ។ ដល់ខ្ញុំជិតចេញពីផ្ទះ ខ្ញុំដូចជាស្រវាំងស្រវាញ ហើយស្វាសាយបន្តិចៗ។ ខ្ញុំដឹងខ្លួនខ្ញុំយ៉ាងនោះ ខ្ញុំក៏សម្រេចចិត្តមិនទៅធ្វើការថ្ងៃនោះ។ ខ្ញុំហៅកន្លែងធ្វើការប្រាប់ថាខ្ញុំមិនបានទៅធ្វើការហើយ ខ្ញុំក៏ទៅសម្រាកនៅលើគ្រែខ្ញុំទៅ។

ប្រហែលពីរបីម៉ោងក្រោយមក ខ្ញុំក្រោកពីគ្រែ ក៏ខ្ញុំដូចជាឈឺបន្តិចៗ។ ព្រោះខ្ញុំគិតពីរឿងគ្រោះថ្នាក់ឡាននោះខ្លាំងពេក ខ្ញុំមិនរវល់ពីរឿងឈឺនោះទេ ខ្ញុំក៏តេឡេហ្វូនទៅអាស៊ឺរ៉ង់ខ្ញុំ។ ខ្ញុំប្រាប់គេអំពីរឿងទាំងអស់ ហើយគេសួរខ្ញុំ "មានត្រូវអីទេ? ចុះប្រពន្ធលោកត្រូវអីទេ?" ។ "មិនអីទេ តែខ្ញុំឈឺកបន្តិច។" ខ្ញុំប្រាប់ទៅវិញ។ "ត្រូវតែទៅឲ្យពេទ្យមើលឲ្យឆាប់ ឈឺកនេះអាចទៅជាខ្លាំងបាន ត្រូវប្រយ័ត្នលោក" អាស៊ឺរ៉ង់ប្រាប់ខ្ញុំ។

មួយថ្ងៃក្រោយមក ខ្ញុំងាកក្បាលមិនរួច។ ខ្ញុំដូចជាកប័របន្តិច។ តាមពិតមិនគ្រាន់តែឈឺកនោះទេ ខ្ញុំស្វាសាយហើយក្អួតថែមទៀតផង។ ដូច្នេះអាទិត្យមុនដំបូងខ្ញុំទៅពេទ្យពីរដង តែអាទិត្យក្រោយៗខ្ញុំទៅតែម្ដងទេ។ ខ្ញុំទៅពេទ្យអស់ជាងមួយខែ។ នៅអាទិត្យទីពីរ ខ្ញុំបាត់ស្វាសាយ ហើយកខ្ញុំបានគ្រាន់បើបន្តិច ហើយដល់អាទិត្យក្រោយបង្អស់ក៏បាត់ឈឺទៅ។

VOCABULARY

កាមីយ៉ុង	kamməyoŋ	truck
ការរាយការណ៍	kaa riey kaa	a report
កូនសោ	koun sao	key
ក្រពិត	kəp̣ɨt	a dent (L)
ក្រោក	kraok	to arise, to get up (R)
ឆ្ងល់	chŋɔl	to wonder (L)
ជាន់	cón	to step on
តេឡេហ្វូន	teeləfoun	telephone; to telephone (L)
ត្រូវ	trəw	to be injured (R)
ទ្វា	tvia	door (L)
ធ្វើជា	thee cia	to pretend
បរទេស	bɔɔrəteeh	foreign
បាត់	bat	to lose (R)
បុក	bok	to collide, to pound
ប៉ែរមីបើកឡាន	pɛɛmii baɛk laan	driver's license
បង្ហាញ	pəhaañ	to show
បង្អែក	pəˀaɛk	a support, chair back (L)
បញ្ឈប់	pechup	to stop (someone or something)
បញ្ច្រាសផ្លូវ	pəcrah phləw	to go the wrong way (on a street)
ប្រឹង	prəŋ	to strive

ផាក	phaa?	to fine
ភ័យ	phey	to be afraid, to be frightened (R)
មុនដំបូង	mun dəbouŋ	at first, originally
ម្ចាស់ឡាន	məcah laan	car owner
យឺតៗ	yɨɨt yɨɨt	slowly
រទេះគោ	ətéh koo	oxcart
រាយការណ៍	riay kaa	to report
ឡឺម៉ក	ləmoo?	small trailer
វាហួសទៅហើយ	via huoh təh həh	it's too late
ស៊ីផ្លេឡាន	səflee laan	horn (car)
សុខចិត្ត	sok cət	to agree, to be willing, to be satisfied
សំណាង	sənaaŋ	luck
សំបុត្រឆ្លងដែន	səbot chlɔɔŋ daɛn	passport
សំបុត្រម្ចាស់ឡាន	səbot məcah laan	car owner certificate
សំបុត្រអាស៊ូរ៉ង់	səbot aasəraŋ	insurance certificate
សំបុត្រឡាន	səbot laan	car registration
សត្រូវ	sətrəw	enemy
ស្រែក	sraɛk	to shout (L)
ហួស	huoh	to pass, to exceed
អាល័យតែ	aalay tə	busy with
អូស	ouh	to tow, to drag (L)
អំពី	ɔmpii	about, concerning; from

LESSON FORTY-THREE

DIALOGUE

		ស្ព័រត៍	sport
១.	គុម	ស្រុកខ្មែរគេចូលចិត្តស្ព័រត៍ទេ?	In Cambodia, do they like sports?
		ចាស់ៗ	older people
២.	សុខ	ចាស់ៗមិនសូវចូលចិត្តប៉ុន្មានទេ។	Older people really don't like them.
៣.	គុម	ចុះក្មេងៗ?	And how about young people?
		ទាត់	to kick
		បាល់ទាត់	soccer
		បាល់បោះ	basketball
		។ល។	etc.
៤.	សុខ	បាទ គេចូលចិត្តបាល់ទាត់ បាល់បោះ ។ល។	They like soccer, basketball, etc.
		កីឡា	sport
៥.	គុម	កីឡាអីជាកីឡាជាតិ?	What is the national sport?
		និយម	to be used to, to like to, to be accustomed to
៦.	សុខ	បាល់ទាត់ដែលគេនិយមហៅហ្វុតបុល។	Soccer, which they call football.
៧.	គុម	ហ្វុតបុល? ដូចហ្វុតបុលអាមេរិកាំងទេ?	Football? Is it the same as American football?
		ខុសគ្នា	different
		អ្នកលេង	player
៨.	សុខ	ខុសគ្នាឆ្ងាយណាស់ តែគេមានអ្នកលេងដប់មួយនាក់ដូចគ្នា។	They are very different, but there are eleven players in both.
		ប្រកួត (ប្រជែង)	to compete
៩.	គុម	ប្រទេសខ្មែរមានដែលទៅប្រកួតប្រជែងនឹងប្រទេសឯទៀតទេ?	Has Cambodia been in competition with other countries?
		ទ្វីប	continent
		អាស៊ី	Asia
១០.	សុខ	បាទ តែនៅតែទ្វីបអាស៊ីទេ។	Yes, but only on the Asian continent.

DIALOGUE:

1. tom - srok khmaɛ kee coul cət spóa eh?
2. sok - cah cah mɨn səw coul cət pəmaan eh
3. tom - coh kmeeŋ kmeeŋ?
4. sok - baat kee coul cət bal tót, bal bɔh, la?
5. tom - kɛylaa ɛy cia kɛylaa ciat?
6. sok - bal tót daɛl kee niyúm haw futbal
7. tom - futbal? douc futbal aameerɨkaŋ eh?
8. sok - khoh knia chŋaay nah, taɛ kee mian néʔ leeŋ dɔp muoy néʔ douc knia
9. tom - pəteeh khmaɛ mian daɛl tɨw pəkuot pəcɛɛŋ nɨŋ pəteh aɛtiet eh?
10. sok - baat, taɛ nɨw taɛ tviip aasii eh

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

2., 3. Reduplicative compound nouns like ចាស់ៗ /cah cah/ 'older people' and ក្មេងៗ /kmeeŋ kmeeŋ/ 'young people, children' have plural referents. Other such compounds are ស្រីៗ /srɛy srɛy/ 'women' and ខ្មែរៗ /khmaɛ khmaɛ/ 'Cambodians.'

9. Note that នឹង /nɨŋ/ means 'with.' It is very frequently used in speech with this meaning.

9. ប្រទេស /pəteeh/ 'country' is a more formal version of ស្រុក /srok/ 'country.'

DRILLS

DRILL NO.

8. There are several ways to compare: to say two objects are equivalent, you can say ដូចគ្នា /douc knia/ or ស្មើគ្នា /smaə knia/, e.g.,

ប្អូនខ្ញុំនឹងប្អូនវាធំស្មើគ្នា។ (see also Drill 9)

pʔoun khñom nɨŋ pʔoun via thom smaə knia

My younger brother and his are equally big.

or ប្អូនខ្ញុំធំស្មើគ្នានឹងប្អូនវា។

pʔoun khñom thom smaə knia nɨŋ pʔoun via

My younger brother is as big as his.

or ប្អូនខ្ញុំធំដូចគ្នានឹងប្អូនវា។

pʔoun khñom thom douc knia nɨŋ pʔoun via

My younger brother is as big as his.

etc.

Another way to say 'as...as...' is adjective + មិនចាញ់ /mɨn cañ/ + noun, as in

ប្អូនខ្ញុំធំមិនចាញ់ប្អូនវា។
p[?]oun khñom thom mɨn cañ p?oun via
My younger brother is as big as his.

Literally this is 'my younger brother is big, not losing out to his younger brother.'

The opposite of this, 'not as...as...' is adjective + ចាញ់ + noun (cf. Lesson 24 above and Drill 10 in this lesson) or adjective + ចាញ់ /cañ/ + noun, e.g.,

នៅស្រុកខ្ញុំត្រជាក់ចាញ់ស្រុកលោក។
nɨw srok khñom təcé? cañ srok look
It's not as cold in my country as it is in yours.

Two nouns can be contrasted by the word ចាញ់ /cañ/, e.g.,

ទាហានគេចាញ់ទាហានយើងឆ្ងាយណាស់។
təhian kee cañ təhian yəəŋ chŋaay nah
Their soldiers are far inferior to ours.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: ចាស់ៗមិនសូវចូលចិត្តស្ព័រត៍ប៉ុន្មានទេ។ (ក្មេងៗ)
S: ក្មេងៗមិនសូវចូលចិត្តស្ព័រត៍ប៉ុន្មានទេ។
T: The older generation doesn't really like sports very much. (younger generation)
S: The younger generation doesn't really like sports very much.

ក. ក្មេងៗមិនសូវចូលចិត្តស្ព័រត៍ប៉ុន្មានទេ។ (ក្រមុំៗ)
ខ. ក្រមុំៗមិនសូវចូលចិត្តស្ព័រត៍ប៉ុន្មានទេ។ (កម្លោះៗ)
គ. កម្លោះៗមិនសូវចូលចិត្តស្ព័រត៍ប៉ុន្មានទេ។ (ដើរលេង)
ឃ. កម្លោះៗមិនសូវចូលចិត្តដើរលេងប៉ុន្មានទេ។ (ក្រមុំៗ)
ង. ក្រមុំៗមិនសូវចូលចិត្តដើរលេងប៉ុន្មានទេ។ (មើលស្ព័រត៍)
ច. ក្រមុំៗមិនសូវចូលចិត្តមើលស្ព័រត៍ប៉ុន្មានទេ។

DRILL TWO: Substitution

MODEL: T: បាល់ទាត់មានអ្នកលេងដប់មួយនាក់។ (បាល់បោះ)
S: បាល់បោះមានអ្នកលេងប្រាំនាក់។
T: Soccer has eleven players. (basketball)
S: Basketball has five players.

ក. បាល់បោះមានអ្នកលេងប្រាំនាក់។ (វ៉ូឡីបូល)
ខ. វ៉ូឡីបូលមានអ្នកលេងប្រាំមួយនាក់។ (រ៉ុកប៊ី)
គ. រ៉ុកប៊ីមានអ្នកលេងដប់មួយនាក់។ (ពីងប៉ុង)
ឃ. ពីងប៉ុងមានអ្នកលេងមួយឬពីរនាក់។ (តេននីស)
ង. តេននីសមានអ្នកលេងមួយឬពីរនាក់។ (ហ្វុតបុលអាមេរិកាំង)
ច. ហ្វុតបុលអាមេរិកាំងមានអ្នកលេងដប់មួយនាក់។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: គ្រួសារខ្ញុំទៅមើលបាល់ទាត់រាល់អាទិត្យ។
S: គ្រួសារខ្ញុំនិយមទៅមើលបាល់ទាត់រាល់អាទិត្យ។
T: My family goes to see soccer every week.
S: My family is accustomed to go see soccer every week.

ក. ចេញពីធ្វើការខ្ញុំបើកឡានដើរលេងរាល់ល្ងាច។
ចេញពីធ្វើការខ្ញុំនិយមបើកឡានដើរលេងរាល់ល្ងាច។
ខ. លោកសនទៅញ៉ាំបាយចិនរាល់ថ្ងៃ។
លោកសននិយមទៅញ៉ាំបាយចិនរាល់ថ្ងៃ។
គ. លោកថៃលួចមើលសៀវភៅរាល់ពេលប្រឡង។
លោកថៃនិយមលួចមើលសៀវភៅរាល់ពេលប្រឡង។
ឃ. ខ្ញុំទៅទាត់បាល់រាល់ថ្ងៃសៅរ៍។
ខ្ញុំនិយមទៅទាត់បាល់រាល់ថ្ងៃសៅរ៍។
ង. អាមេរិកាំងញ៉ាំកាហ្វេរាល់ព្រឹក។
អាមេរិកាំងនិយមញ៉ាំកាហ្វេរាល់ព្រឹក។
ច. ខ្ញុំភ្លេចកូនសោឡានរាល់ព្រឹក។
ខ្ញុំនិយមភ្លេចកូនសោឡានរាល់ព្រឹក។

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: ហ្វុតបុលខ្មែរនឹងហ្វុតបុលអាមេរិកាំងដូចគ្នាទេ?
S: ហ្វុតបុលខ្មែរនឹងហ្វុតបុលអាមេរិកាំងខុសគ្នា។
T: Are Cambodian football and American football alike?
S: Cambodian football and American football are different.

ក. សៀវភៅលឿងនឹងសៀវភៅខៀវដូចគ្នាទេ?
សៀវភៅលឿងនឹងសៀវភៅខៀវខុសគ្នា។
ខ. ឡានក្រហមនឹងឡានខៀវដូចគ្នាទេ?
ឡានក្រហមនឹងឡានខៀវខុសគ្នា។
គ. បាល់ពីរនេះដូចគ្នាទេ?
បាល់ពីរនេះខុសគ្នា។

ឃ. អាវលោកពីរនេះដូចគ្នាទេ?
អាវខ្ញុំពីរនេះខុសគ្នា។
ង. កាហ្វេទាំងអស់ដូចគ្នាទេ?
កាហ្វេទាំងអស់ខុសគ្នា។
ច. កូនលោកនិងកូនខ្ញុំដូចគ្នាទេ?
កូនលោកនិងកូនខ្ញុំខុសគ្នា។

DRILL FIVE: Transformation

NOTE: Do this drill twice, the first time the student should give the sentence with គ្នា /knia/; the second time give the sentence without គ្នា /knia/.

MODEL:
T: ហ្វូតបុលខ្មែរនិងហ្វូតបុលអាមេរិកាំងខុសគ្នា។
S: ហ្វូតបុលខ្មែរខុស (គ្នា) ពីហ្វូតបុលអាមេរិកាំង។
T: Cambodian football and American football are different.
S: Cambodian football is different from American football.

ក. សៀវភៅរឿងនិងសៀវភៅរៀនខុសគ្នា។
សៀវភៅរឿងខុស (គ្នា) ពីសៀវភៅរៀន។
ខ. ឡានក្រហមនិងឡានខៀវខុសគ្នា។
ឡានក្រហមខុស (គ្នា) ពីឡានខៀវ។
គ. កាហ្វេខ្ញុំញ៉ាំនិងកាហ្វេលោកញ៉ាំខុសគ្នា។
កាហ្វេខ្ញុំញ៉ាំខុស (គ្នា) ពីកាហ្វេលោកញ៉ាំ។
ឃ. កូនខ្ញុំនិងកូនលោកខុសគ្នា។
កូនខ្ញុំខុស (គ្នា) ពីកូនលោក។
ង. នាឡិកាខ្ញុំនិងនាឡិកាលោកខុសគ្នា។
នាឡិកាខ្ញុំខុស (គ្នា) ពីនាឡិកាលោក។
ច. ភាសាលោកនិងភាសាខ្ញុំខុសគ្នា។
ភាសាលោកខុស (គ្នា) ពីភាសាខ្ញុំ។

DRILL SIX: Transformation

MODEL:
T: ឡានលោកល្អ។ (ខ្ញុំ)
S: ឡានខ្ញុំល្អជាងឆ្ងាយណាស់។
T: Your car is beautiful. (my)
S: My car is far more beautiful.

ក. ភាសាលោកស្រួលរៀន។ (ខ្ញុំ) ភាសាខ្ញុំស្រួលរៀនជាងឆ្ងាយណាស់។
ខ. ហ្វូតបុលខ្មែរស្រួលលេង។ (អាមេរិកាំង) ហ្វូតបុលអាមេរិកាំងស្រួលលេងជាងឆ្ងាយណាស់។

គ. ភាសាខ្មែរពិបាក។ (អង់គ្លេស) ភាសាអង់គ្លេសពិបាកជាងឆ្ងាយណាស់។
ឃ. ខ្ញុំមើលភាសាអង់គ្លេសលឿន។ (លោក) លោកមើលភាសាអង់គ្លេសលឿនជាងឆ្ងាយណាស់។
ង. ខ្ញុំបើកឡានប្រយ័ត្ន។ (នាង) នាងបើកឡានប្រយ័ត្នជាងឆ្ងាយណាស់។
ច. លោកគឹមសរសេរអក្សរអាក្រក់។ (លោកសូមេក) លោកសូមេកសរសេរអក្សរអាក្រក់ជាងឆ្ងាយណាស់។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ហ្វុតបុលខ្មែរស្រួលលេងជាងហ្វុតបុលអាមេរិកាំង។
S: ហ្វុតបុលខ្មែរស្រួលលេងជាងហ្វុតបុលអាមេរិកាំងឆ្ងាយណាស់។
T: Cambodian football is easier to play than American football.
S: Cambodian football is far easier to play than American football.

ក. ឡានខ្ញុំល្អជាងឡានលោក។ ឡានខ្ញុំល្អជាងឡានលោកឆ្ងាយណាស់។
ខ. ភាសាខ្មែរស្រួលរៀនជាងភាសាអង់គ្លេស។ ភាសាខ្មែរស្រួលរៀនជាងភាសាអង់គ្លេសឆ្ងាយណាស់។
គ. ខ្ញុំមើលអក្សរលឿនជាងលោក។ ខ្ញុំមើលអក្សរលឿនជាងលោកឆ្ងាយណាស់។
ឃ. លោកស៊ិសខ្ជិលជាងលោកគឹម។ លោកស៊ិសខ្ជិលជាងលោកគឹមឆ្ងាយណាស់។
ង. កញ្ញាបើកឡានប្រយ័ត្នជាងខ្ញុំ។ កញ្ញាបើកឡានប្រយ័ត្នជាងខ្ញុំឆ្ងាយណាស់។
ច. អាមេរិកាំងចូលចិត្តស្ព័រត៍ជាងខ្មែរ។ អាមេរិកាំងចូលចិត្តស្ព័រត៍ជាងខ្មែរឆ្ងាយណាស់។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: ក្រុមបាល់ទាត់លោកល្អណាស់។ (ក្រុមបាល់ទាត់លោក)
S: បាទ ល្អមិនចាញ់ក្រុមបាល់ទាត់លោកទេ។
T: Your soccer team is very good. (your soccer team)
S: Yes, it's as good as your soccer team.

ក. ឡាននេះលឿនណាស់។ (ឡានលោក) បាទ លឿនមិនចាញ់ឡានលោកទេ។
ខ. ក្រុមបាល់បោះយើងពូកែណាស់។ (ក្រុមបាល់បោះចិន) បាទ ពូកែមិនចាញ់ក្រុមបាល់បោះចិនទេ។
គ. ឪពុកម្ដាយខ្ញុំមានណាស់។ (ឪពុកម្ដាយលោក) បាទ មានមិនចាញ់ឪពុកម្ដាយលោកទេ។
ឃ. កូនសិស្សខ្ញុំពូកែណាស់។ (កូនសិស្សលោក) បាទ ពូកែមិនចាញ់កូនសិស្សលោកទេ។
ង. កូនលោកឧស្សាហ៍រៀនណាស់។ (កូនខ្ញុំ) បាទ ឧស្សាហ៍មិនចាញ់កូនខ្ញុំទេ។
ច. ថ្នាក់យើងខ្ជិលណាស់។ (ថ្នាក់លោកសុខ) បាទ ខ្ជិលមិនចាញ់ថ្នាក់លោកសុខទេ។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: ក្រុមបាល់ទាត់លោកល្អមិនចាញ់ក្រុមបាល់ទាត់ខ្ញុំទេ។
S: ក្រុមបាល់ទាត់យើងល្អស្មើគ្នា។
T: Your soccer team is as good as my soccer team.
S: Our soccer teams are equally good.

ក.	ឡានលោកលឿនមិនចាញ់ឡានខ្ញុំទេ។	ឡានយើងលឿនស្មើគ្នា។
ខ.	ក្រុមបាល់បោះលោកពូកែមិនចាញ់ក្រុមបាល់បោះខ្ញុំទេ។	ក្រុមបាល់បោះយើងពូកែស្មើគ្នា។
គ.	ឪពុកម្ដាយលោកមានមិនចាញ់ឪពុកម្ដាយខ្ញុំទេ។	ឪពុកម្ដាយយើងមានស្មើគ្នា។
ឃ.	កូនលោកឧស្សាហ៍រៀនមិនចាញ់កូនខ្ញុំទេ។	កូនយើងឧស្សាហ៍រៀនស្មើគ្នា។
ង.	ថ្នាក់លោកខ្ជិលមិនចាញ់ថ្នាក់ខ្ញុំទេ។	ថ្នាក់យើងខ្ជិលស្មើគ្នា។
ច.	ភាសាលោកពិបាករៀនមិនចាញ់ភាសាខ្ញុំទេ។	ភាសាយើងពិបាករៀនស្មើគ្នា។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: ក្រុមបាល់ទាត់យើងល្អស្មើគ្នា។
S: ក្រុមបាល់ទាត់លោកល្អមិនដល់ក្រុមបាល់ទាត់ខ្ញុំទេ។
T: Our soccer teams are equally good.
S: Your soccer team is not as good as my soccer team.

ក. ឡានយើងលឿនស្មើគ្នា។
ឡានលោកលឿនមិនដល់ឡានខ្ញុំទេ។

ខ. ក្រុមបាល់បោះយើងពូកែស្មើគ្នា។
ក្រុមបាល់បោះលោកពូកែមិនដល់ក្រុមបាល់បោះខ្ញុំទេ។

គ. ឪពុកយើងមានស្មើគ្នា។
ឪពុកលោកមានមិនដល់ឪពុកម្ដាយខ្ញុំទេ។

ឃ. កូនយើងឧស្សាហ៍រៀនស្មើគ្នា។
កូនលោកឧស្សាហ៍រៀនមិនដល់កូនខ្ញុំទេ។

ង. ថ្នាក់យើងខ្ជិលស្មើគ្នា។
ថ្នាក់លោកខ្ជិលមិនដល់ថ្នាក់ខ្ញុំទេ។

ច. ភាសាយើងពិបាកស្មើគ្នា។
ភាសាលោកពិបាករៀនមិនដល់ភាសាខ្ញុំទេ។

Reading Passage

ប្រយោជន៍នៃកីឡា

ដែលហៅថាកីឡានោះ គឺការធ្វើអ្វីទាំងអស់ដោយកម្លាំងសាច់ដុំដើម្បីនឹងជួយខ្លួនយើងឲ្យមានកម្លាំងខ្លាំងនិងឲ្យបានសុខសប្បាយទៅថ្ងៃក្រោយទៀត។ ការលេង

កីឡា មិនគ្រាន់តែជាការប្រកួតប្រជែងដើម្បីនឹងយកជ័យជំនះលើមនុស្សឯទៀតទេ គឺជាការប្រកួតប្រជែងសម្រាប់ខ្លួនយើង ដើម្បីនឹងយកជ័យជំនះលើសត្រូវដែលនៅក្នុងខ្លួនយើង។

ដែលហៅថាជ័យជំនះខាងកីឡាលើខ្លួនយើង គឺការសុខសប្បាយដែលសំខាន់ណាស់ក្នុងជីវិតមនុស្ស។ ការប្រើខួរក្បាលដើម្បីធ្វើការឯទៀតក្នុងមួយថ្ងៃយ៉ាងតិច៨ម៉ោង ធ្វើឲ្យមនុស្សឆាប់ចាស់អស់កម្លាំង។ កាលណាគេត្រឡប់មកដល់ផ្ទះ គេមិនសប្បាយចិត្ត ហើយមិនយូរប៉ុន្មានអស់កម្លាំង។ ការមិនសប្បាយចិត្តនឹងធ្វើឲ្យគេឈឺ។

នេះជាសត្រូវរបស់យើង។ ដើម្បីនឹងឈ្នះលើសត្រូវនេះ យើងត្រូវការពេលប្រហែលតែមួយម៉ោង ឬតិចជាងផងក្នុងមួយថ្ងៃ។ ការប្រើកម្លាំងសាច់ដុំតែមួយម៉ោងប៉ុណ្ណោះ អាចការពារខ្លួនយើងប្រឆាំងនឹងការប្រើកម្លាំងខួរក្បាល៨ម៉ោងក្នុងមួយថ្ងៃ។ តាមពិតទៅ យើងមិនចាំបាច់ហាត់កីឡារាល់ថ្ងៃទេ គឺគ្រាន់តែពីរឬបីថ្ងៃក្នុងមួយអាទិត្យ វាគ្រប់គ្រាន់ណាស់ទៅហើយ។ ដូច្នេះយើងអាចយល់យ៉ាងច្បាស់ថា តើការហាត់ កីឡាសម្រាប់ខ្លួនយើងមានប្រយោជន៍យ៉ាងណាដល់ខ្លួនយើង។

VOCABULARY

កម្លោះៗ	kəlɔh kəlɔh	young male adult, bachelor
កីឡា	kɛylaa	sport
ក្មេងៗ	kmeeŋ kmeeŋ	youth, young generation
ក្រមុំៗ	kəmom kəmom	young female adult, young woman
ខុសគ្នា	khoh knia	different
ខួរក្បាល	khuo kbaal	brains (R)
ចាស់ៗ	cah cah	old generation
ជីវិត	cəvit	life (R)
ជ័យជំនះ	cɛy cənéh	victory (R)
ឈ្លោះគ្នា	chlúh knia	to quarrel (L)
តេនីស	təənih	tennis
ទាត់	tót	to kick
ទ្វីប	tviip	continent
និយម	niyúm + verb	to be accustomed to, like to
បាល់ទាត់	bal tót	soccer
បាល់ទះ	bal téh	volleyball (L)
បាល់បោះ	bal bɔh	basketball
ប្រកួត (ប្រជែង)	pəkuot (pəcɛɛŋ)	to compete
ប្រទេស	pəteeh	country
ប្រឡង	pəlɔɔŋ	take a test
ពីងប៉ុង	piiŋpoŋ	ping pong
ពូកែ	pəkaɛ	skillful, smart, effective

មិនចាញ់	min cañ	as...as, equally...
រាប់	róp + number	(hundred)s, (thousand)s (L)
។ល។	la?	etc.
វិទ្យុ	vityu?	radio (L)
វិទ្យុទូរទស្សន៍	vityu? tuorətuoh	television
សាច់ដុំ	sac dom	muscle (L)
ស្ព័រត៍	spóa	sport
ស្មើ	smaə	equal
ស្មើគ្នា	smaə knia	even, equal
ហាត់	hat	to practise (R)
ហ្វុតបុល	futbal	football
អាស៊ី	aasii	Asia
អ្នកលេង	né? leeŋ	player

Classical ballet rehearsal at the royal palace in Phnom Penh

LESSON FORTY-FOUR

DIALOGUE

		សត្វ	animal
១.	គុម	នៅស្រុកខ្មែរមានសត្វច្រើនណាស់មើលទៅ?	In Cambodia, there are many animals, I think.
		បាញ់សត្វ	to hunt
២.	សុខ	បាទ ម៉េចលោកចង់ទៅបាញ់សត្វទេ?	Yes, why? Do you want to go hunting?
		ប្រដាប់ប្រដា	equipment
៣.	គុម	បាទចង់ដែរ តែខ្ញុំគ្មានប្រដាប់ប្រដា ទេ។	Yes I do. But I don't have the equipment.
		នឹង	with, by means of
៤.	សុខ	ស្រុកអាមេរិកគេបាញ់សត្វនឹងអ្វីខ្លះ?	In the United States what do they go hunting with?
		កាំភ្លើង	gun, rifle, firearm
		ធ្នូ	bow
		ព្រួញ	arrow
៥.	គុម	គេប្រើកាំភ្លើង ធ្នូ នឹងព្រួញ។ ចុះនៅស្រុកខ្មែរវិញ?	They use rifles, bow and arrows. How about in Cambodia?
		ស្នា	crossbow
		កៅស៊ូ	rubber, elastic
		ជំពាមកៅស៊ូ	slingshot
		ស្លាប	wing, feather
		សត្វស្លាប	bird
៦.	សុខ	យើងមានស្នានឹងព្រួញ ចំពាមកៅស៊ូសម្រាប់បាញ់សត្វស្លាបតូចៗ	We have crossbows and arrows, and slingshots for shooting small birds.
		នៅឯនេះ	over here
៧.	គុម	នៅឯនេះមានសត្វអ្វីខ្លះដែលគេអាចបាញ់?	Over here, what are the animals we are allowed to hunt?
		ពាយរ	to be extinct
៨.	សុខ	មានច្រើនគួរសមដែរ តែមានសត្វខ្លះលោកមិនអាចបាញ់ ព្រោះវាជិតពាយរអស់ហើយ។	Fairly many, but there are some animals that we can't hunt because they are almost extinct.
		ឧទាហរណ៍	for example
		ដូចជា	such as
៩.	គុម	ឧទាហរណ៍ដូចជាសត្វអ្វីខ្លះ?	For example, what are they?

ព្រៃ	forest, jungle
គោព្រៃ	wild bull
ខ្លា	tiger
ដំរី	elephant
១០. សុខ ដូចជាគោព្រៃ ខ្លា ដំរី ។	Like wild bulls, tigers, and elephants.

DIALOGUE:

1. tom - nɨw srok khmaɛ mian sat craən ah məə tɨw.
2. sok - baat, mɛc look coŋ tɨw baň sat eh?
3. tom - baat coŋ daɛ, taɛ khňom kmian pədap pədaa eh.
4. sok - srok aameerɨk kee baň sat nɨŋ ɛy khlah?
5. tom - kee praə kəmphləəŋ, thnuu nɨŋ pruoň. coh nɨw srok khmaɛ?
6. sok - yəəŋ mian snaa nɨŋ pruoň, cəpiam kawsuu səmrap baň sat slaap touc touc.
7. tom - nɨw aɛnih mian sat ɛy khlah daɛl kee aac baň?
8. sok - mian craən kuo som daɛ, taɛ mian sat khlah look mɨn aac baň, prúh via cit piey ɔh əh.
9. tom - ottiahɔɔ douc cia sat ɛy khlah?
10. sok - douc cia kóo prey, khlaa, təmrɛy.

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

4. Note that នឹង /nɨŋ/ means 'by means of,' as in

ស្រុកអាមេរិកគេបាញ់សត្វនឹងអ្វីខ្លះ?

srok aameerɨk kee baň sat nɨŋ ɛy khlah?

In the U.S. what do they use to hunt with?

You can also say យកមក /yóo móo/ + verb to indicate an instrument, e.g.

ស្រុកអាមេរិកគេយកអ្វីខ្លះមកបាញ់សត្វ?

srok aameerɨk kee yóo ɛy khlah móo baň sat?

In the U.S. what do they use to hunt with?

DRILLS

DRILL NO.

5. អត់ /ɔt/ or ឥត /ət/ means 'to be without;' it is also a synonym for មិន /mɨn/ and គ្មាន /kmian/ 'there isn't, hasn't' (Lesson 35). អត់បាយ /ɔt baay/ is literally 'to be without rice' but actually means 'to starve.'

5. To say 'prefer to, would rather' there are several ways. The preferred action is marked by preverbal ស៊ូ /suu/ or សុខចិត្ត /sok cət/; the rejected action may either be negated, as in Drill 5, or introduced by ជាជាង /cia ciaŋ/ 'than' (see also Drill 6). Some examples:

ខ្ញុំស៊ូជាប់គុក ខ្ញុំមិនចូលទាហានទេ។
khñom suu cóp kuk khñom mɨn coul təhian eh
I'd rather go to jail than go into the army.

ខ្ញុំសុខចិត្តជាប់គុក ខ្ញុំមិនចូលទាហានទេ។
khñom sok cət cóp kuk khñom mɨn coul təhian eh
I'd rather go to jail than go into the army.

ខ្ញុំស៊ូជាប់គុកជាជាងចូលទាហាន។
khñom suu cóp kuk cia ciaŋ coul təhian
I'd rather go to jail than go into the army.

ខ្ញុំសុខចិត្តជាប់គុកជាជាងចូលទាហាន។
khñom sok cət cóp kuk cia ciaŋ coul təhian
I'd rather go to jail than go into the army.

The word ស៊ូ /suu/ is an adjective meaning 'determined and persistent.'

9. Note that 'to forbid to' is ហាមមិនឲ្យ /haam mɨn aoy/ + clause, e.g.,

ពេទ្យហាមមិនឲ្យខ្ញុំធ្វើការពីរថ្ងៃ។
pɛɛt haam mɨn aoy khñom thəə kaa pii ŋay
The doctor forbade me to work for two days.

Note that the subject of the following clause can come between ហាម /haam/ and មិនឲ្យ /mɨn aoy/, e.g.,

ពេទ្យហាមខ្ញុំមិនឲ្យធ្វើការពីរថ្ងៃ។
pɛɛt haam khñom mɨn aoy thəə kaa pii ŋay
The doctor forbade me to work for two days.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: នៅស្រុកខ្មែរមានសត្វច្រើនណាស់មើលទៅ។ (ត្រី)
S: នៅស្រុកខ្មែរមានត្រីច្រើនណាស់មើលទៅ។
T: In Cambodia there must be a lot of animals. (fish)
S: In Cambodia there must be a lot of fish.

ក. នៅស្រុកខ្មែរមានត្រីច្រើនណាស់មើលទៅ។ (ទ័ឆ្ក)
ខ. នៅស្រុកខ្មែរមានទ័ឆ្កច្រើនណាស់មើលទៅ។ (អ្នកនេសាទត្រី)
គ. នៅស្រុកខ្មែរមានអ្នកនេសាទត្រីច្រើនណាស់មើលទៅ។ (បឹង)
ឃ. នៅស្រុកខ្មែរមានបឹងច្រើនណាស់មើលទៅ។ (ព្រៃ)

ង. នៅស្រុកខ្មែរមានផ្កាច្រើនណាស់មើលទៅ។ (សត្វស្លាប)
ច. នៅស្រុកខ្មែរមានសត្វស្លាបច្រើនណាស់មើលទៅ។

DRILL TWO: Substitution

MODEL: T: ម៉េចថ្ងៃណាមួយលោកចង់ទៅបាញ់សត្វទេ? (ស្ទូចត្រី)
S: ម៉េចថ្ងៃណាមួយលោកចង់ទៅស្ទូចត្រីទេ?
T: Well, would you like to go hunting someday? (fishing)
S: Well, would you like to go fishing someday?

ក. ម៉េចថ្ងៃណាមួយលោកចង់ទៅស្ទូចត្រីទេ? (មើលគេប្រណាំងសេះ)
ខ. ម៉េចថ្ងៃណាមួយលោកចង់ទៅមើលគេប្រណាំងសេះទេ? (មើលគេប្រជល់មាន់)
គ. ម៉េចថ្ងៃណាមួយលោកចង់ទៅមើលគេប្រជល់មាន់ទេ? (ជិះទូកលេង)
ឃ. ម៉េចថ្ងៃណាមួយលោកចង់ទៅជិះទូកលេងទេ? (លេងតង់ប៉ុង)
ង. ម៉េចថ្ងៃណាមួយលោកចង់ទៅលេងតង់ប៉ុងទេ? (បាញ់ព្រើស)
ច. ម៉េចថ្ងៃណាមួយលោកចង់ទៅបាញ់ព្រើសទេ?

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំចង់ទៅបាញ់សត្វ។
S: លោកចង់ទៅបាញ់សត្វទេ?
T: I want to go hunting.
S: Do you want to go hunting?

ក. ខ្ញុំចូលចិត្តញាំត្រី។	លោកចូលចិត្តញាំត្រីទេ?
ខ. ថ្ងៃអាទិត្យក្រោយខ្ញុំទៅស្ទូចត្រី។	ថ្ងៃអាទិត្យក្រោយលោកទៅស្ទូចត្រីទេ?
គ. ខ្ញុំខ្លាចពស់ណាស់។	លោកខ្លាចពស់ទេ?
ឃ. ល្ងាចនេះខ្ញុំទៅទិញដងសន្ទូច។	ល្ងាចនេះលោកទៅទិញដងសន្ទូចទេ?
ង. ខ្ញុំត្រូវការខ្សែសន្ទូចខ្លះ។	លោកត្រូវការខ្សែសន្ទូចខ្លះទេ?
ច. ខ្ញុំចូលចិត្តបាញ់សត្វធំៗណាស់។	លោកចូលចិត្តបាញ់សត្វធំៗទេ?

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: ម្សិលមិញខ្ញុំទៅបាញ់សត្វ។
S: ម្សិលមិញខ្ញុំទៅបាញ់សត្វគ្មានបានសត្វសោះ។
T: Yesterday I went hunting.
S: Yesterday I went hunting and gct nothing at all.

ក. អាទិត្យមុនខ្ញុំទៅស្ទូចត្រី។
អាទិត្យមុនខ្ញុំទៅស្ទូចត្រីគ្មានបានត្រីសោះ។

ខ. ព្រឹកមិញខ្ញុំទៅទិញដងសន្ទូច ។
ព្រឹកមិញខ្ញុំទៅទិញដងសន្ទូចគ្មានបានដងសន្ទូចសោះ ។
គ. ថ្ងៃមុនខ្ញុំទៅខ្ចីលុយបង ។
ថ្ងៃមុនខ្ញុំទៅខ្ចីលុយបងគ្មានបានលុយសោះ ។
ឃ. ម្សិលមិញខ្ញុំទៅដល់ស្ពាន ។
ម្សិលមិញខ្ញុំទៅដល់ស្ពានគ្មានបានស្ពានសោះ ។
ង. ល្ងាចមិញខ្ញុំទៅសុំលុយម្ដាយខ្ញុំ ។
ល្ងាចមិញខ្ញុំទៅសុំលុយម្ដាយខ្ញុំគ្មានបានលុយសោះ ។
ច. ល្ងាចមិញខ្ញុំទៅទិញខ្សែសន្ទូច ។
ល្ងាចមិញខ្ញុំទៅទិញខ្សែសន្ទូចគ្មានបានខ្សែសន្ទូចសោះ ។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំសម្លាប់មាន់មួយល្ងាចនេះ ។ (អត់បាយ)
S: ខ្ញុំស៊ូអត់បាយ ខ្ញុំមិនសម្លាប់មាន់ទេ ។
T: I will slaughter a chicken this evening. (starve)
S: I would rather starve than slaughter a chicken.

ក. ខ្ញុំទៅបាញ់ព្រើស ។	(គ្មានម្ហូប)	ខ្ញុំស៊ូគ្មានម្ហូប ខ្ញុំមិនទៅបាញ់ព្រើសទេ ។
ខ. ខ្ញុំទៅលួចបង់ ។	(គ្មានលុយ)	ខ្ញុំស៊ូគ្មានលុយ ខ្ញុំមិនទៅលួចបង់ទេ ។
គ. ខ្ញុំប្រាប់លោក ។	(ស្លាប់)	ខ្ញុំស៊ូស្លាប់ ខ្ញុំមិនប្រាប់លោកទេ ។
ឃ. ខ្ញុំទៅធ្វើចំបាំង ។	(ជាប់គុក)	ខ្ញុំស៊ូជាប់គុក ខ្ញុំមិនទៅធ្វើចំបាំងទេ ។
ង. ខ្ញុំទៅខ្ចីលុយប្អូនខ្ញុំ ។	(គ្មានលុយ)	ខ្ញុំស៊ូគ្មានលុយ ខ្ញុំមិនទៅខ្ចីលុយប្អូនខ្ញុំទេ ។
ច. ខ្ញុំជួយលោក ។	(សម្លាប់ខ្លួនខ្ញុំ)	ខ្ញុំស៊ូសម្លាប់ខ្លួនខ្ញុំ ខ្ញុំមិនជួយលោកទេ ។

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំសម្លាប់មាន់មួយល្ងាចនេះ ។ (អត់បាយ)
S: ខ្ញុំស៊ូអត់បាយជាជាងសម្លាប់មាន់ ។
T: I will slaughter a chicken tonight. (starve)
S: I would rather starve than kill a chicken.

ក. វាខ្ចីលុយគាត់ ។	(ខ្ចីអ្នកឯទៀត)	វាស៊ូខ្ចីអ្នកឯទៀតជាជាងខ្ចីលុយគាត់ ។
ខ. ខ្ញុំញ៉ាំបាយ ។	(ដើរលេង)	ខ្ញុំស៊ូដើរលេងជាជាងញ៉ាំបាយ ។
គ. វាឱ្យគេចាប់ ។	(ស្លាប់)	វាស៊ូស្លាប់ជាជាងឱ្យគេចាប់ ។
ឃ. គាត់នៅរស់ ។	(ស្លាប់)	គាត់ស៊ូស្លាប់ជាជាងនៅរស់ ។
ង. ពូហាក់ពិសាបាយ ។	(ពិសាស្រា)	ពូហាក់ស៊ូពិសាស្រាជាជាងពិសាបាយ ។
ច. ពូហាក់ទៅរៀន ។	(ដើរលេងជាមួយស្រី)	ពូហាក់ស៊ូដើរលេងជាមួយស្រីជាជាងទៅរៀន ។

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: ខ្ញុំចេះបាញ់ស្នា។ (ធ្នូ)
S: លោកបាញ់ធ្នូកើតទេ?
T: I know how to shoot a crossbow. (a bow)
S: Can you shoot a bow?

ក. ខ្ញុំចេះបាញ់កាំភ្លើងដៃ។ (កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់ផ្លែ) លោកបាញ់កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់ផ្លែកើតទេ?
ខ. ខ្ញុំចេះបើកឡាន។ (មូតូ) លោកបើកមូតូកើតទេ?
គ. ខ្ញុំចេះបង្ហាត់ឆ្កែ។ (ឆ្មា) លោកបង្ហាត់ឆ្មាកើតទេ?
ឃ. ខ្ញុំចេះធ្វើផ្លែសន្ទូច។ (ដងសន្ទូច) លោកធ្វើដងសន្ទូចកើតទេ?
ង. ខ្ញុំចេះអុំទូក។ (ចែវទូក) លោកចែវទូកកើតទេ?
ច. ខ្ញុំចេះផ្សាំងដំរីព្រៃ។ (ខ្លា) លោកផ្សាំងខ្លាកើតទេ?

DRILL EIGHT: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំបាញ់រមាសដែលកំពុងរត់។ (ទន្សាយ)
S: ខ្ញុំបាញ់ទន្សាយដែលកំពុងរត់។
T: I shot a rhinoceros that was running. (rabbit)
S: I shot a rabbit that was running.

ក. ខ្ញុំបាញ់ទន្សាយដែលកំពុងរត់។ (ដើរ)
ខ. ខ្ញុំបាញ់ទន្សាយដែលកំពុងដើរ។ (ព្រាប)
គ. ខ្ញុំបាញ់ព្រាបដែលកំពុងដើរ។ (ហើរ)
ឃ. ខ្ញុំបាញ់ព្រាបដែលកំពុងហើរ។ (ទាព្រៃ)
ង. ខ្ញុំបាញ់ទាព្រៃដែលកំពុងហើរ។ (ហែលទឹក)
ច. ខ្ញុំបាញ់ទាព្រៃដែលកំពុងហែលទឹក។ (ខ្លាឃ្មុំ)
ឆ. ខ្ញុំបាញ់ខ្លាឃ្មុំដែលកំពុងហែលទឹក។ (ឡើងដើមឈើ)
ជ. ខ្ញុំបាញ់ខ្លាឃ្មុំដែលកំពុងឡើងដើមឈើ។

DRILL NINE: Transformation

NOTE: Make the sentence below into a question according to the cue.

MODEL: T: នៅស្រុកខ្មែររាជការហាមអ្នកស្រុកមិនឱ្យបាញ់សត្វ ព្រោះវាជិតពាយអស់ហើយ។
T: In Cambodia the government forbids the people to shoot animals because they are almost extinct.

ក. (អ្នកស្រុក)
នៅស្រុកខ្មែររាជការហាមអ្នកណាមិនឱ្យបាញ់សត្វព្រោះវាជិតពាយអស់ហើយ?

ខ. (ជិតពាយអស់ហើយ)
នៅស្រុកខ្មែររាជការហាមអ្នកស្រុកមិនឱ្យបាញ់សត្វព្រោះវាយ៉ាងម៉េច?

គ. (ព្រោះវាជិតពាយអស់ហើយ)
ហេតុអ្វីបានជានៅស្រុកខ្មែររាជការហាមអ្នកស្រុកមិនឲ្យបាញ់សត្វ?
ឃ. (រាជការ)
នៅស្រុកខ្មែរអ្នកណាហាមអ្នកស្រុកមិនឲ្យបាញ់សត្វ?
ង. (នៅស្រុកខ្មែរ)
នៅឯណារាជការហាមអ្នកស្រុកមិនឲ្យបាញ់សត្វព្រោះវាជិតពាយអស់ហើយ?

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: រៀបចំប្រដាប់ប្រដាឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅបាញ់សត្វ។ (ទិញ)
S: ទិញប្រដាប់ប្រដាឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅបាញ់សត្វ។
T: Let's arrange the equipment first, then go hunting. (buy)
S: Let's buy the equipment first, then go hunting.

ក. ទិញប្រដាប់ប្រដាឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅបាញ់សត្វ។ (ស្ទូចត្រី)
ខ. ទិញប្រដាប់ប្រដាឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅស្ទូចត្រី។ (ជួល)
គ. ជួលប្រដាប់ប្រដាឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅស្ទូចត្រី។ (ទូក)
ឃ. ជួលទូកឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅស្ទូចត្រី។ (បាញ់ទាព្រៃ)
ង. ជួលទូកឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅបាញ់ទាព្រៃ។ (ឡាន)
ច. ជួលឡានឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅបាញ់ទាព្រៃ។ (សត្វ)
ឆ. ជួលឡានឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅបាញ់សត្វ។

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T: ជួលឡានឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅបាញ់សត្វ។
S: កុំអាលជួលឡានអី ព្រោះយើងមិនទាន់ទៅបាញ់សត្វឥឡូវទេ។
T: Let's rent a car first, then go hunting.
S: Don't rent the car yet, we're not going hunting now.

ក. ទិញប្រដាប់ប្រដាឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅស្ទូចត្រី។
កុំអាលទិញប្រដាប់ប្រដាអី ព្រោះយើងមិនទាន់ទៅស្ទូចត្រីឥឡូវទេ។
ខ. រៀបចំទូកឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅបាញ់ទាព្រៃ។
កុំអាលរៀបចំទូកអី ព្រោះយើងមិនទាន់ទៅបាញ់ទាព្រៃឥឡូវទេ។
គ. ស្លៀកពាក់ខោអាវឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅមើលកុន។
កុំអាលស្លៀកពាក់ខោអាវអី ព្រោះយើងមិនទាន់ទៅមើលកុនឥឡូវទេ។
ឃ. ញ៉ាំបាយឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅដើរលេង។
កុំអាលញ៉ាំបាយអី ព្រោះយើងមិនទាន់ទៅដើរលេងឥឡូវទេ។
ង. ចូលទូកឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅទិញខ្សែសន្ទូច។
កុំអាលចូលទូកអី ព្រោះយើងមិនទាន់ទៅទិញខ្សែសន្ទូចឥឡូវទេ។

ច. ខ្ញុំដងសន្ទូចគាត់ឲ្យហើយទៅ និងអាលទៅស្ទូចត្រី។
កុំអាលខ្ញុំដងសន្ទូចគាត់អី ព្រោះយើងមិនទាន់ទៅស្ទូចត្រីឥឡូវទេ។

Reading Passage

សត្វនៅស្រុកខ្មែរ

ប្រហែលជាង៣០ឆ្នាំហើយ នៅស្រុកខ្មែរ សត្វព្រៃនៅសឹងតែពាសពេញគ្រប់កន្លែង។ ពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយ គេតែងតែឃើញសត្វទាំងនោះបើមិនច្រើនក៏តិចដែរ។ ដំរី ខ្លា ខ្លាឃ្មុំ គោព្រៃ និងរមាសច្រើននៅឆ្ងាយពីភូមិ ឯឈ្លូស ប្រើស និងទន្សាយវិញ យើងច្រើនឃើញនៅជាមួយគ្នា នៅមិនឆ្ងាយទេ។ យើងមិនសូវហ៊ានដើរចូលព្រៃម្នាក់ឯងទេ យើងត្រូវមានគ្នា ឬត្រូវមានរបស់ការពារខ្លួនជានិច្ច។ បើនិយាយពីនៅពេលយប់វិញ មនុស្សនៅស្រុកស្រែចំការមិនសូវហ៊ានដេកតាមចិត្តទេ។ គេប្រយ័ត្នណាស់ ព្រោះគេខ្លាចមកអូសគោគេ ឬមកស៊ីគេ។

អំពីសត្វព្រៃនេះ អ្នកស្រុកស្រែចំការទទួលផលអាក្រក់ច្រើនណាស់ គឺមានស្លាប់ច្រើននាក់ក្នុងមួយឆ្នាំៗ និងដំណាំរបស់គេក៏ខូចខាតខ្លាំងណាស់ដែរ។

កាលនោះអ្នកស្រែចំការមានការពិបាកនឹងសត្វព្រៃនោះមែន តែគេសប្បាយម្យ៉ាង គឺគេសប្បាយខាងរឿងម្ហូបសម្រាប់ចិញ្ចឹមគ្រួសារគេ។ គេមិនដែលព្រួយពីរឿងនេះទេ ហើយគេមិនសូវបាច់រកទិញផង។ បើគេដឹងថាគេគ្មានអ្វីសម្រាប់បរិភោគល្ងាចនេះ គេទៅរកមុនពេលនោះបន្តិច។ បើគេមិនចង់ទៅរកសត្វព្រៃឬសត្វស្លាប គេទៅរកត្រី។ និយាយពីត្រីអញ្ចឹង ពេលនោះស្រួលចាប់ណាស់ យើងចាប់នឹងដៃទទេក៏បានដែរ។

តែឥឡូវនេះ សត្វព្រៃទាំងនោះពាយជិតអស់ហើយ។ ហើយការហាមមិនឲ្យបាញ់សត្វព្រៃនោះ ពិតតែមែនតែមានមែន ក៏មិនទាន់សូវបង្ខំមនុស្សឲ្យធ្វើតាមប៉ុន្មានដែរ។

VOCABULARY

កៅស៊ូ	kawsuu	rubber, elastic
កាំភ្លើង	kəmphləəŋ	gun, rifle, firearm
កាំភ្លើងដៃ	kəmphləəŋ day	pistol
ខ្លា	khlaa	tiger
ខ្លាឃ្មុំ	khlaa khmum	bear
គោព្រៃ	kɔɔ prey	wild bull
គ្រាប់ប្រៃ	krɔ́p pray	buckshot
ឃ្មុំ	khmum	bee
ចែវទូក	caev tuuk	to row
ចំបាំង	cəbaŋ	war, fighting
ចំពាមកៅស៊ូ	cəpiam kawsuu	slingshot

ឆ្មា	chmaa	cat
ឆ្កែ	chkaɛ	dog
ឈើ	chəə	wood
ឈ្លូស	chluuh	deer (R)
ដងសន្ទូច	dɔɔŋ sətuuc	fishing pole
ដើមឈើ	daəm chəə	tree
ដេញ	deñ	to chase, to pursue (L)
ដំរី	təmrey	elephant
ត្រពាំង	təpéŋ	pond (L)
ទទេ	tətee	free, unadorned, simple (R)
ទន្សាយ	nsaay	rabbit
ទាព្រៃ	tia prey	wild duck
ទូក	tuuk	boat
ធ្នូ	thnuu	bow
និង	nɨŋ	with, by means of
នេសាទ (ត្រី)	nəsaat (trey)	to fish
នៅឯនេះ	niw aɛnih	over here
បាញ់សត្វ	bañ sat	to hunt
បឹង	bəŋ	lake
ប្រជល់មាន់	pəcúl món	to hold a cock fight
ប្រដាប់ប្រដា	pədap pədaa	equipment
ប្រណាំងសេះ	pənaŋ sɛh	horse racing
ប្រើស	prəh	deer
ផ្លែសន្ទូច	phlaɛ sətouc	hook
ផ្សាំង	phsaŋ	to tame
ពស់	púh	snake
ពាសពេញ	piah piñ	completely, all over (R)
ពាយ	piey	to be extinct
ព្រាប	priap	pigeon
ព្រួញ	pruoñ	arrow
ព្រៃ	prey	forest, jungle
រមាស	lmiah	rhinoceros
សត្វ	sat	animal
សត្វស្លាប	sat slaap	bird
សម្លាប់ខ្លួនឯង	səlap khluon aɛŋ	to commit suicide
ស៊ូ	suu	determined and persistent
ស៊ូ + verb	suu + verb	to prefer to, would rather
សេះ	sɛh	horse
ស្នា	snaa	crossbow

ស្លាប	slaap	wing, feather
ស្ទូចត្រី	stuuc trey	to fish
ហាមមិនឲ្យ	haam mɨn aoy	to forbid
ហើរ	haə	to fly (bird)
អត់បាយ	ɔt baay	to starve, to go hungry
អុំ (ទូក)	om (tuuk)	to row
អ្នកនេសាទត្រី	néʔ nəsaat trɛy	fisherman
ឧទាហរណ៍	ottiahɔɔ	example, for example

Mango tree

LESSON FORTY-FIVE

DIALOGUE

១.	សុខ	លោកថុម ចុងអាទិត្យនេះ លោកចង់ទៅណា ឬធ្វើអីទេ?	Tom, do you want to go anywhere, or do anything this weekend?
២.	ថុម	អត់ធ្វើអីទេ តែខ្ញុំមិនដឹងទៅឯណាសោះ។ មានកន្លែងណាគ្រាន់តែនឹងដើរលេងទេ?	I'm not doing anything, but I don't know where to go at all. Are there any places where you can just stroll around?
		មិនខ្វះទេ	plenty, no lack
៣.	សុខ	អូ! មិនខ្វះទេលោក។	Oh! Plenty.
		យកខ្យល់អាកាស	to take the fresh air
៤.	ថុម	មានកន្លែងអង្គុយយកខ្យល់អាកាសទេ?	Are there any places to get fresh air?
		វាំង	palace
៥.	សុខ	បើលោកចង់យកខ្យល់អាកាស លោកអាចទៅអង្គុយលេងមុខវាំង។	If you want to get fresh air you can go and sit down in front of the palace.
៦.	ថុម	ចុះបើខ្ញុំចង់ញ៉ាំអីបន្តិចបន្តួច?	And if I want to have a little snack?
		គុយទាវ	Chinese noodle soup
		ក្រសួង	ministry, department, bureau
		ឃោសនាការ	information, propaganda
		ក្រសួងឃោសនាការ	information bureau
		នំបុ័ងដាក់សាច់	sandwich
៧.	សុខ	លោកទៅផ្សារចាស់ លោកញ៉ាំគុយទាវមើលស្រីៗ ឬលោកទៅមុខក្រសួងឃោសនាការ គេមានលក់នំបុ័ងដាក់សាច់។	If you go to the Old Market, you can eat noodle soup and watch the girls, or you can go in front of the Information Bureau where they sell sandwiches.
៨.	ថុម	ចុះយប់ៗលោកអាចទៅកន្លែងណាខ្លះ?	And at night, where can you go?
		ល្ខោន	play
៩.	សុខ	លោកអាចទៅកន្លែងដែលខ្ញុំបានប្រាប់លោក ឬលោកអាចទៅមើលកុនឬល្ខោន។	You can go to the places that I told you about, or you can go see a movie or a play.

DIALOGUE:

1. sok - look tom, coŋ aatɨt nih look coŋ tɨw naa rɨɨ thəə ɛy eh?
2. tom - ɔt thəə ɛy eh. taɛ khñom mɨn dəŋ tɨw aɛnaa soh. mian kəlaɛŋ naa krón taɛ nɨŋ daə leeŋ eh.
3. sok - oh! mɨn khvah eh look.
4. tom - mian kəlaɛŋ ŋkuy yóo khyɔl aakah eh?
5. sok - baə look coŋ yóo khyɔl aakah look aac tɨw ŋkuy leeŋ muk vɛ́ŋ.
6. tom - coh baə khñom coŋ ñam ɛy ntɛc-ntuoc?
7. sok - look tɨw phsaa cah, look ñam kətiav məəl srɛy srɛy rɨɨ look tɨw muk kəsuoŋ khohsnaa kaa, kee mian lúʔ numpaŋ daʔ sac.
8. tom - coh yup yup look aac tɨw kəlaɛŋ naa khlah?
9. sok - look aac tɨw kəlaɛŋ daɛl khñom baan prap look, rɨɨ look aac tɨw məəl kon rɨɨ lkhaon.

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

7. Note that the first two clauses of this sentence are an example of a pair of clauses juxtaposed without a relator; their relation to each other is defined by the context, not by an explicit word like បើ /baə/ 'if,' កាលណា /kaalnaa/ 'when,' or ហើយ /haəy/ 'and.' Cf. S.4.1.1 and S.4.1.2 in the grammatical sketch also.

DRILLS

DRILL NO.

1. In this drill is introduced a new idiom: មិនថាតែ /mɨn thaa taɛ/ + noun$_1$ + noun$_2$ + ក៏ /kɔɔ/ + verb phrase + ដែរ /daɛ/ means 'not only noun$_1$ but noun$_2$ also,' e.g. មិនថាតែខ្ញុំទេ បងខ្ញុំក៏មិនសូវចូលចិត្តរៀនដែរ។

   mɨn thaa taɛ khñom tee, bɔɔŋ khñom kɔɔ mɨn səw coul cət rien daɛ

   Not only I but my older brother doesn't like to study either.

1. Sentence The word ខ្ជិល /khcɨl/ 'lazy' is used before a verb to mean 'to not feel like (do)ing,' e.g.

   ខ្ញុំខ្ជិលក្រោកពីគេងព្រឹកនេះ។

   khñom khcɨl kraok pii keeŋ prɨk nih

   I don't feel like getting up this morning.

2. ស្រាប់តែ /srap taɛ/ 'suddenly' is normally another preverbal adverb like ច្រើនតែ /craən taɛ/ 'mostly' etc. However, in this drill occurs a new pattern, in which what have been introduced so far as preverbals are used at

the beginning of the clause, before the subject, as well (cf. in the grammatical sketch sections A.3, A.3.1, and A.3.2).

7. The word ងាប់ /ŋóp/ 'die' is very non-formal. It is used to refer to animals and plants and only informally for people. The usual word for 'die' when referring to people is ស្លាប់ /slap/.

Notes on the places mentioned in this lesson:

1. មុខវាំង /muk véŋ/ This is a small park in front of the royal palace. One edge of this park is on the river front, which makes it a popular place for the Phnompenhois to go for a cool breeze. The palace itself has been turned into a national museum since the abolition of the monarchy in 1970.

2. ផ្សារចាស់ /phsaa cah/ 'the old market.' This is one of several covered markets in Phnom Penh. It occupies a large city block and is composed of permanent kiosks surrounding a central informal restaurant area where snacks and soft drinks are available. All the markets sell vegetables and fruits, and most have cloth, but the Old Market specializes in an especially wide selection of fruits and fabrics. In addition it is the only market with a large number of kiosks selling books of all sorts, almost all of them in Cambodian. Otherwise books must be bought in bookstores, which are scattered throughout the city.

3. វត្តភ្នំ /vót phnum/ This is the hill for which Phnom Penh is named. ភ្នំពេញ /phnum pɨñ/ means 'Penh's Hill,' and, according to legend, the hill and the temple on it were built by a pious woman named Penh to accommodate images of the Buddha which she found floating in the river. To this day there is a វត្ត /vót/ 'wat, pagoda' on the hill, and the វត្តភ្នំ /vót phnum/ is a popular spot for both Cambodian and foreign tourists.

4. កំពង់សោម /kəpúŋ saom/ is the country's only deepwater port. It was built under Prince Sihanouk and originally called ក្រុងព្រះសីហនុ /kroŋ préh sihaanuʔ/ 'Sihanoukville.' Since 1970 it has been known as កំពង់សោម /kəpúŋ saom/ 'Kompong Som.' The only oil refinery in the country is located in this town.

5. ភ្នំបូកគោ /phnum bóokoo/ 'Bokor' is one of the resort areas in the country. It is popular because of its cool and pleasant climate, which are a result of its altitude.

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំមិនដឹងទៅលេងឯណាទេ។
S: មិនជាតែលោកទេ ខ្ញុំក៏មិនដឹងទៅលេងឯណាដែរ។
T: I don't know where to go out.
S: Not only you, but I don't know where to go either.

ក. ខ្ញុំត្រូវការលុយរាល់ថ្ងៃ។
មិនជាតែលោកទេ ខ្ញុំក៏ត្រូវការលុយរាល់ថ្ងៃដែរ។
ខ. ខ្ញុំមិនចូលចិត្តនំបុ័ងដាក់សាច់ទេ។
មិនជាតែលោកទេ ខ្ញុំក៏មិនចូលចិត្តនំបុ័ងដាក់សាច់ដែរ។
គ. ខ្ញុំដើរលេងយប់ច្រើនពេក។
មិនជាតែលោកទេ ខ្ញុំក៏ដើរលេងយប់ច្រើនដែរ។
ឃ. ខ្ញុំទាល់គំនិតមិនដឹងធ្វើអីទេឥឡូវ។
មិនជាតែលោកទេ ខ្ញុំក៏ទាល់គំនិតមិនដឹងធ្វើអីដែរ។
ង. ខ្ញុំខ្ជិលរៀនណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ។
មិនជាតែលោកទេ ខ្ញុំក៏ខ្ជិលរៀនដែរប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ។
ច. ខ្ញុំត្រូវការសំរាកមួយថ្ងៃ។
មិនជាតែលោកទេ ខ្ញុំក៏ត្រូវការសំរាកមួយថ្ងៃដែរ។

DRILL TWO:

MODEL: T: ខ្ញុំកំពុងតែអង្គុយយកខ្យល់អាកាស។ (គ្រាប់បែកមួយផ្ទុះ)
S: ខ្ញុំកំពុងតែអង្គុយយកខ្យល់អាកាសស្រាប់តែគ្រាប់បែកមួយផ្ទុះ។
T: I was siting there getting some fresh air. (a bomb exploded)
S: I was sitting there getting some fresh air when suddenly a bomb exploded.

ក. ខ្ញុំកំពុងតែមើលសៀវភៅ។ (ចង្កៀងរលត់)
ខ្ញុំកំពុងតែមើលសៀវភៅស្រាប់តែចង្កៀងរលត់។
ខ. ខ្ញុំកំពុងតែបើកឡាន។ (កង់ផ្ទុះបែក)
ខ្ញុំកំពុងតែបើកឡានស្រាប់តែកង់ផ្ទុះបែក។
គ. ខ្ញុំកំពុងតែញ៉ាំគុយទាវជាមួយពួកម៉ាកស្រីខ្ញុំ។ (ប្រពន្ធខ្ញុំមកដល់)
ខ្ញុំកំពុងតែញ៉ាំគុយទាវជាមួយពួកម៉ាកស្រីខ្ញុំស្រាប់តែប្រពន្ធខ្ញុំមកដល់។
ឃ. ខ្ញុំកំពុងតែដេកក្នុងថ្នាក់។ (លោកគ្រូចូលមកដល់)
ខ្ញុំកំពុងតែដេកក្នុងថ្នាក់ស្រាប់តែលោកគ្រូចូលមកដល់។
ង. ខ្ញុំកំពុងតែញ៉ាំបាយ។ (រុយមួយធ្លាក់ក្នុងចាន)
ខ្ញុំកំពុងតែញ៉ាំបាយស្រាប់តែរុយមួយធ្លាក់ក្នុងចាន។
ច. ខ្ញុំកំពុងតែអង្គុយរៀន។ (ខ្ញុំដួលសន្លប់)
ខ្ញុំកំពុងតែអង្គុយរៀនស្រាប់តែខ្ញុំដួលសន្លប់។

DRILL THREE: Substitution

MODEL: T: លោកមានស្គាល់កន្លែងណាគ្រាន់តែនិងអង្គុយលេងទេ? (សួនច្បារ)
S: លោកមានស្គាល់សួនច្បារណាគ្រាន់តែនិងអង្គុយលេងទេ?
T: Do you know any place where you can just sit around? (garden)
S: Do you know any garden where you can just sit around?

ក. លោកមានស្គាល់សួនច្បារណាគ្រាន់តែនិងអង្គុយលេងទេ? (យកខ្យល់អាកាស)
ខ. លោកមានស្គាល់សួនច្បារណាគ្រាន់តែនិងយកខ្យល់អាកាសទេ? (ញ៉ាំបាយ)
គ. លោកមានស្គាល់សួនច្បារណាគ្រាន់តែនិងញ៉ាំបាយទេ? (ហាងបាយ)
ឃ. លោកមានស្គាល់ហាងបាយណាគ្រាន់តែនិងញ៉ាំបាយទេ? (ញ៉ាំស្រា)
ង. លោកមានស្គាល់ហាងបាយណាគ្រាន់តែនិងញ៉ាំស្រាទេ? (មើលស្រីរាំ)
ច. លោកមានស្គាល់ហាងបាយណាគ្រាន់តែនិងមើលស្រីរាំទេ?

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: លោកស្គាល់កន្លែងញ៉ាំស្រាថោកទេ?
S: មិនខ្វះកន្លែងញ៉ាំស្រាថោកទេលោក។
T: Do you know any place that sells cheap drinks?
S: Plenty of places sell cheap drinks.

ក.	លោកមានលុយឲ្យខ្ញុំខ្ចីទេ?	មិនខ្វះលុយឲ្យលោកខ្ចីទេលោក។
ខ.	លោកស្គាល់ហាងបាយល្អៗទេ?	មិនខ្វះហាងបាយល្អៗទេលោក។
គ.	លោកមានបន្ទប់ដេកទេ?	មិនខ្វះបន្ទប់ដេកទេលោក។
ឃ.	លោកមានស្គាល់កន្លែងជួលឡានណាទេ?	មិនខ្វះកន្លែងជួលឡានទេលោក។
ង.	លោកទិញសំបុត្រកុនទុកទេ?	មិនខ្វះសំបុត្រកុនទេលោក។
ច.	លោកមានស្រាញ៉ាំទេ?	មិនខ្វះស្រាញ៉ាំទេលោក។

DRILL FIVE: Choice

MODEL: T: អាមេរិកាំងញ៉ាំ .... នៅពេលបាយព្រឹក។ (កាហ្វេ, ស្រា)
S: អាមេរិកាំងញ៉ាំកាហ្វេនៅពេលបាយព្រឹក។
T: Americans drink...at breakfast. (coffee, liquor)
S: Americans drink coffee at breakfast.

ក. អង់គ្លេសញ៉ាំ .... នៅពេលបាយព្រឹក។ (កាហ្វេ, តែ)
អង់គ្លេសញ៉ាំតែនៅពេលបាយព្រឹក។
ខ. នៅស្រុកខ្មែរគេមិនចូលចិត្ត .... ទេ។ (សាច់ជ្រូក, សាច់ចៀម)
នៅស្រុកខ្មែរគេមិនចូលចិត្តសាច់ចៀមទេ។
គ. មុនចេញពីផ្ទះខ្ញុំ .... រ៉ាដ្យូ។ (បើក, បិទ)
មុនចេញពីផ្ទះខ្ញុំ បិទរ៉ាដ្យូស្តាប់ដំណឹង។

ឃ. មុនខ្ញុំដេក ខ្ញុំ.... រាដ័យោ។ (បើក,បិទ)
មុនខ្ញុំដេក ខ្ញុំបិទរាដ័យោ។
ង. យើងទៅអង្គុយនៅ.... ដើម្បីយកខ្យល់អាកាស។ (មុខវាំង ,រោងកុន)
យើងទៅអង្គុយនៅមុខវាំងដើម្បីយកខ្យល់អាកាស។
ច. ខ្ញុំមិនដែលញ៉ាំកាហ្វេនិង....ទេ។ (ស្ពាង ,ស្ករ)
ខ្ញុំមិនដែលញ៉ាំកាហ្វេនិងស្ករទេ។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: ខ្ញុំចង់យកខ្យល់អាកាស។ (អង្គុយលេងមុខវាំង)
S: បើលោកចង់យកខ្យល់អាកាស លោកទៅអង្គុយលេងមុខវាំង។
T: I want to get some fresh air. (sit in front of the palace)
S: If you want to get some fresh air, go sit in front of the palace.

ក. ខ្ញុំចង់ទិញសាច់ប៉ាតេល្អបំផុត។ (ហាងបាយឡាប៉ៃយុក)
បើលោកចង់ទិញសាច់ប៉ាតេល្អបំផុត លោកទៅហាងបាយឡាប៉ៃយុក។
ខ. ខ្ញុំចង់ទិញខោអាវល្អហើយថោក។ (ហាងអង្គឡង)
បើលោកចង់ទិញខោអាវល្អហើយថោក លោកទៅហាងអង្គឡង។
គ. ខ្ញុំចង់ទៅរាំ។ (បារអូឡាំពិកមានស្រីស្អាតៗ)
បើលោកចង់ទៅរាំ លោកទៅបារអូឡាំពិកមានស្រីស្អាតៗ។
ឃ. ខ្ញុំចង់ទៅមើលកុនបារាំង។ (រោងកាស៊ីណូ)
បើលោកចង់ទៅមើលកុនបារាំង លោកទៅរោងកាស៊ីណូ។
ង. ខ្ញុំចង់ទៅមុជទឹកសមុទ្រ។ (កំពង់សោម)
បើលោកចង់ទៅមុជទឹកសមុទ្រ លោកទៅកំពង់សោម។
ច. ខ្ញុំចង់ទិញផ្លែឈើបរទេស។ (ផ្សារចាស់)
បើលោកចង់ទិញផ្លែឈើបរទេស លោកទៅផ្សារចាស់។
ឆ. ខ្ញុំចង់ជួបនិងទេសចរច្រើន។ (ហាងលក់ប្រាក់)
បើលោកចង់ជួបនិងទេសចរច្រើន លោកទៅហាងលក់ប្រាក់។

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: មាន់អាំងឆ្អិនហើយឬនៅ?
S: ទេ មាន់អាំងមិនទាន់ឆ្អិននៅឡើយទេ។
T: Is the broiled chicken cooked?
S: No, the broiled chicken is not cooked yet.

ក. ចេកនោះទុំហើយឬនៅ?
ទេចេកនោះមិនទាន់ទុំនៅឡើយទេ។
ខ. ហាងកាហ្វេនោះបើកហើយឬនៅ?
ទេ ហាងកាហ្វេនោះមិនទាន់បើកនៅឡើយទេ។

គ. ដើមផ្កាកុឡាបលោកងាប់ហើយឬនៅ?
ទេ ដើមផ្កាកុឡាបខ្ញុំមិនទាន់ងាប់នៅឡើយទេ។
ឃ. ដើមផ្កាលោកធំហើយឬនៅ?
ទេ ដើមផ្កាខ្ញុំមិនទាន់ធំនៅឡើយទេ។
ង. លោកសង់លុយខ្ញុំហើយឬនៅ?
ទេ ខ្ញុំមិនទាន់សង់លុយលោកនៅឡើយទេ។
ច. បន្ទប់លោកស្អាតហើយឬនៅ?
ទេ បន្ទប់ខ្ញុំមិនទាន់ស្អាតនៅឡើយទេ។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: មាន់អាំងឆ្អិនហើយឬនៅ? (ឆៅ)
S: ទេ មាន់អាំងនៅឆៅនៅឡើយទេ។
T: Is the broiled chicken cooked? (raw)
S: No, the broiled chicken is still raw.

ក. ចេកនេះទុំហើយឬនៅ? (ខ្ចី)
ទេ ចេកនេះនៅខ្ចីនៅឡើយទេ។
ខ. ហាងកាហ្វេនោះបើកហើយឬនៅ? (បិទ)
ទេ ហាងកាហ្វេនោះនៅបិទនៅឡើយទេ។
គ. ដើមផ្កាកុឡាបលោកស្លាប់ហើយឬនៅ? (រស់)
ទេ ដើមផ្កាកុឡាបខ្ញុំនៅរស់នៅឡើយទេ។
ឃ. ដើមផ្កាលោកធំហើយឬនៅ? (តូច)
ទេ ដើមផ្កាខ្ញុំនៅតូចនៅឡើយទេ។
ង. លោកសង់លុយខ្ញុំហើយឬនៅ? (ជំពាក់លោក)
ទេ ខ្ញុំនៅជំពាក់លោកនៅឡើយទេ។
ច. បន្ទប់លោកស្អាតហើយឬនៅ? (ក្រខ្វក់)
ទេ បន្ទប់ខ្ញុំនៅក្រខ្វក់នៅឡើយទេ។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: បើលោកចង់ញ៉ាំគុយទាវមើលស្រីៗ លោកទៅផ្សារចាស់។ (ផ្សារចាស់)
S: បើខ្ញុំចង់ញ៉ាំគុយទាវមើលស្រីៗ ខ្ញុំទៅផ្សារណា?
T: If you want to eat noodle soup and watch girls, go to Phsaa Cah. (Phsaa Cah)
S: If I want to eat noodle soup and watch girls, which market should I go to?

ក. បើលោកចង់ទៅផ្សារចាស់ លោកជិះឡានឈ្នួលលេខដប់។ (លេខដប់)
បើខ្ញុំចង់ទៅផ្សារចាស់ ខ្ញុំជិះឡានឈ្នួលណា?

ខ. បើលោកចង់រៀនភាសាខ្មែរ លោកទៅសាលាយើង។ (សាលាយើង)
បើខ្ញុំចង់រៀនភាសាខ្មែរ ខ្ញុំទៅសាលាណា?
គ. បើលោកចង់មើលកុនចិន លោកទៅរោងហៃហ្វាង។ (រោងហៃហ្វាង)
បើខ្ញុំចង់មើលកុនចិន ខ្ញុំទៅរោងណា?
ឃ. បើលោកចង់យកខ្យល់អាកាសល្អ លោកទៅភ្នំបូកគោ។ (ភ្នំបូកគោ)
បើខ្ញុំចង់យកខ្យល់អាកាសល្អ ខ្ញុំទៅភ្នំណា?
ង. បើលោកចង់ខ្ចីលុយបរបោក លោកទៅបង់ជាតិ។ (បង់ជាតិ)
បើខ្ញុំចង់ខ្ចីលុយបរបោក ខ្ញុំទៅបង់ណា?
ច. បើលោកចង់ទៅលេងសមុទ្រ លោកទៅថ្ងៃសៅរ៍។ (ថ្ងៃសៅរ៍)
បើលោកចង់ទៅលេងសមុទ្រ លោកទៅថ្ងៃណា?
ឆ. បើលោកចង់ទៅវត្តភ្នំ លោកទៅតាមផ្លូវនេះ។ (ផ្លូវនេះ)
បើខ្ញុំចង់ទៅវត្តភ្នំ ខ្ញុំទៅតាមផ្លូវណា?

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំញ៉ាំបាយព្រឹកនៅហាងនោះ។ (ប្រាប់លោក)
S: លោកញ៉ាំបាយព្រឹកនៅហាងដែលខ្ញុំប្រាប់លោក។
T: I eat my breakfast in that restaurant. (I told you about)
S: You eat your breakfast in the restaurant I told you about.

ក. ខ្ញុំខ្ចីលុយនៅបង់ជាតិ។ (ប្រពន្ធខ្ញុំធ្វើការ)
លោកខ្ចីលុយនៅបង់ដែលប្រពន្ធខ្ញុំធ្វើការ។
ខ. ខ្ញុំស្រឡាញ់ឆ្មានោះ។ (ខ្ញុំឲ្យលោក)
លោកស្រឡាញ់ឆ្មាដែលខ្ញុំឲ្យលោក។
គ. ខ្ញុំលក់ឡាន។ (ខ្ញុំឲ្យលោកខ្ចី)
លោកលក់ឡានដែលខ្ញុំឲ្យលោកខ្ចី។
ឃ. ខ្ញុំទិញស្រា។ (ខ្ញុំមិនចូលចិត្ត)
លោកទិញស្រាដែលខ្ញុំមិនចូលចិត្ត។
ង. ខ្ញុំមើលកុន។ (គ្មានមនុស្សមើល)
លោកមើលកុនដែលគ្មានមនុស្សមើល។
ច. ខ្ញុំទុកអាវនេះ។ (គេបោះចោល)
លោកទុកអាវដែលគេបោះចោល។

Reading Passage

កូនសិស្សក្រៅសាលា

ដែលហៅជាកូនសិស្សក្នុងសាលា ឬក្រៅសាលានោះ មិនមែនមានន័យជាកូនសិស្សក្នុងសាលា គេត្រូវរៀនក្នុងសាលា ហើយកូនសិស្សក្រៅ គេត្រូវរៀនក្រៅសាលានោះ

ទេ។ កូនសិស្សក្នុងសាលាមានន័យថា គេនៅក្នុងផ្ទះមួយក្នុងសាលា តែគេមិនចាំបាច់បង់លុយ ញ៉ាំក៏មិនបង់លុយដែរ។ កូនសិស្សក្រៅសាលាត្រូវនៅផ្ទះរបស់គេ ឬជួលផ្ទះនៅ។

កូនសិស្សក្រៅសាលាមានការពិបាកបន្តិច បើគេមកពីខេត្តក្រៅ ព្រោះគេត្រូវជួលផ្ទះនៅ ហើយធ្វើបាយញ៉ាំខ្លួនឯង ។ ចំពោះកូនសិស្សដែលមានផ្ទះឪពុកម្ដាយនៅក្នុងទីក្រុង គេមិនសូវពិបាកប៉ុន្មានទេ ព្រោះគេមានផ្ទះនៅស្រាប់ គេមានបាយញ៉ាំស្រាប់។ កូនសិស្សក្រៅសាលាក៏ជាកូនសិស្សល្អដូចកូនសិស្សក្នុងសាលាដែរ ជួនកាលល្អជាងផង។ តែកូនសិស្សក្រៅធ្វើអ្វីទាំងអស់គ្មានពេលគ្មានម៉ោងដូចកូនសិស្សក្នុងសាលាទេ។ គេសប្បាយជាងកូនសិស្សក្នុងសាលា។ ជួនកាលគេយកពេលដែលគេត្រូវរៀនដើម្បីនឹងដើរលេង ទៅមើលកុន ទៅរាំ ឬជិះកង់មើលស្រីៗនៅតាមសួនច្បារ។ គេអាចដើរលេងរាល់យប់បាន ហើយគ្មានអ្នកណាស្ដីឲ្យគេទេ សូម្បីតែឪពុកម្ដាយគេក៏គាត់មិនហ៊ានស្ដីឲ្យផង។ ហេតុនេះហើយបានជាកូនសិស្សក្រៅសាលា ខ្លះរៀនមិនសូវពូកែ ប្រឡងច្រើនតែធ្លាក់ ខ្លះទៀតពូកែជាងកូនសិស្សក្នុងសាលា ព្រោះគេមិនសូវដើរលេង។

សរុបសេចក្ដីទៅ កូនសិស្សក្រៅសាលាមិនមែនជាកូនសិស្សអាក្រក់ទេ តែការខុសគ្នារវាងកូនសិស្សទាំងពីរផ្នែកនេះ គឺការសប្បាយ ការមានលុយ ការមានពេលមានម៉ោងត្រឹមត្រូវ។

VOCABULARY

កុឡាប	kəlaap	rose
ក្រសួងឃោសនាការ	kəsuoŋ khohsnaa kaa	information department
ខេត្តក្រៅ	khaɛt kraw	the provinces, the provinces outside of Phnom Penh (R)
ខ្ចី	khcɛy	green (fruit), unripe, young (plant)
ខ្យល់	khyɔl	wind, breeze
ឆៅ	chaw	raw
ឆ្អិន	chʔən	cooked
ដួល	duol	to fall down
ដើមផ្កា	daəm phkaa	flower plant
ដើមផ្កាកុឡាប	daəm phkaa kəlaap	rose plant
តែ	taɛ	tea (leaves)
ត្រឹមត្រូវ	trəm trəw	proper, correct (R)
ទាល់គំនិត	tól kənit	to be speechless, to be lost
ទឹកតែ	tɨk taɛ	tea (liquid)
ទេសចរ	teehsəcɔɔ	tourist
ទុំ	túm	ripe
ន័យ	nɛy	meaning (R)
នៅ... នៅឡើយទេ	nɨw...nɨw laəy eh	still
នំបុ័ងដាក់សាច់	numpaŋ daʔ sac	sandwich
ប៉ាតេ	pattee	paté, liverwurst

បោះចោល	bɔh caol	to throw away
ប្រឡងធ្លាក់	pəlɔɔŋ thlé?	to fail a test (R)
ប្រាក់	pra?	silver
ផ្កា	phkaa	flower
ផ្ទុះ	phtuh	to explode
ពែង	pɛɛŋ	cup
ភ្នំបូកគោ	phnum bookkoo	Phnom Bokor
មិនថាតែ...ដែរ	mɨn thaa tə...daɛ	not only...but
យកខ្យល់អាកាស	yóo khyɔl aakah	to take the fresh air
យ៉ាងនេះហើយបានជា	yaaŋ nih haəy baan cia	this is why (L)
រលត់	əlút	to be extinguished
រុយ	ruy	a fly
ល្ខោន	lkhaon	play
វត្ត	vót	pagoda, wat (Buddhist temple)
វត្តភ្នំ	vót phnum	Wat Phnom
វាំង	véŋ	palace
សន្លប់	səlɔp	to faint
សរុបទៅ	sərop tɨw	in short, in brief (R)
សួនច្បារ	suon cbaa	garden
សំអាត	sə?aat	to clean (L)
ស្ដីឲ្យ	sdɛy aoy	to blame, to scold, to reprimand

Wat Phnom

PASSAGE C

អ្នកនិយាយបំផ្លើស

មានមួយថ្ងៃចៅនោនិងចៅទួនដើរទៅប្រទះនឹងចម្ការល្ពៅមួយ ។ ចៅនោក្រឡេកទៅឃើញផ្លែល្ពៅ ហើយនិយាយទៅចៅទួនថា ចូរឯងមើលផ្លែល្ពៅនេះធំសំបើមអីម្ល៉េះ អញមិនដែលឃើញល្ពៅណាធំប៉ុណ្ណេះទេ ។ ចៅទួនដែលជាអ្នកតែងនិយាយបំផ្លើសក៏សើចហើយឆ្លើយតបទៅវិញថា ផ្លែល្ពៅប៉ុណ្ណេះ ហៅធំអ្វី មានម្ដងអញឃើញផ្លែល្ពៅមួយធំប៉ុនផ្ទះដែលយើងមើលទៅឃើញនៅឯណោះ ។

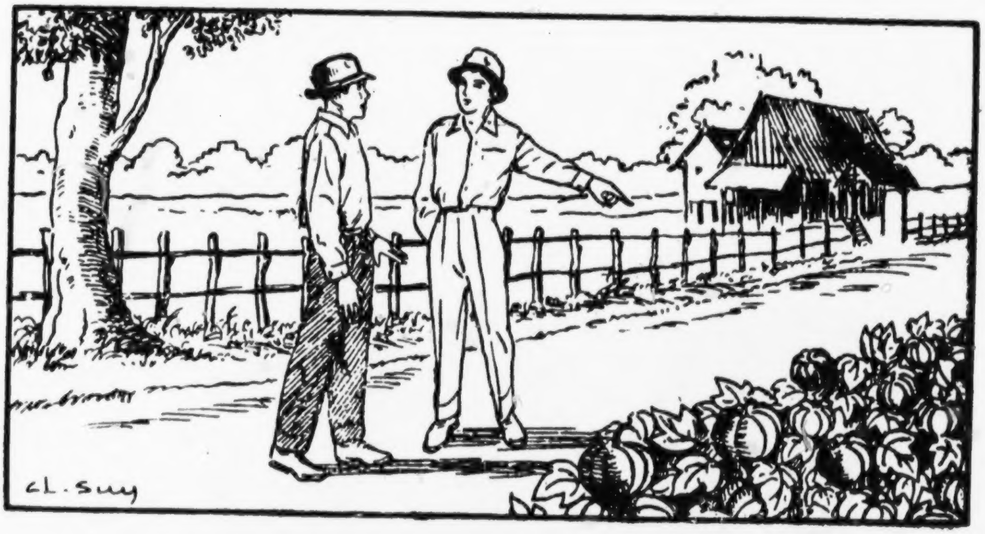

ចៅនោញញឹមហើយនិយាយថា ពីថ្ងៃមុនអញបានឃើញឆ្នាំងមួយ ឆ្នាំងនោះធំប៉ុនសាលាឃុំនៅភូមិយើង ។ ចៅទួនក៏សួរទៅថាចុះឆ្នាំងធំសំបើមយ៉ាងនេះគេសម្រាប់ប្រើធ្វើអ្វី ។ ចៅនោឆ្លើយថា គេទុកសំរាប់ស្ងោរល្ពៅដែលឯងទើបនិយាយអំបាញ់មិញនេះ ។ ចៅទួនដឹងខ្លួនថាគូកននិយាយផ្ចាញ់ផ្ចាលឲ្យក៏ប្រែជានិយាយពីអ្វីផ្សេងៗទៅវិញ ។

យើងត្រូវទំលាប់និយាយឲ្យទៀងទាត់ជាដរាប កាលណាយើងរាប់រៀប អំពីការអ្វីមួយ ត្រូវកុំយកពាក្យកុហកមកបន្ថែមលើសេចក្ដីពិត ។

បំភ្លើស	pəphləəh	to exaggerate
លើស	ləəh	to exceed
ប្រទះ(នឹង)	pətéh (nɨŋ)	to meet(unintentionally)
ល្ពៅ	lpɨw	pumpkin, squash
ក្រឡេក	kəleek	to look at
តើង = តើងតើក		
តប	toop	in return, back again
ប៉ុណ្ណេះ	pənneh	this big
ប៉ុន	pon, pən	like, equivalent
ឯណោះ	aɛnoh	there
ញញឹម	ñəñɨm	to smile
ថ្លាង	thlaaŋ	a large, deep pot
សម្រាប់ប្រើធ្វើស្ល = ប្រើសម្រាប់ធ្វើស្ល		
អំបាញ់មិញ	mbañ mɨñ	a moment ago, just then
ដឹងខ្លួន	dəŋ khluon	to be aware, to be conscious, to feel
គូកន	kuu koon	friend
ផ្ចាញ់ផ្ចាល	phcañ phcaal	to win an argument
ប្រែជា	praɛ cia	to change into, to change one s ways
ទំលាប់	təlóp	to become accustomed to
ទៀងទាត់	tieŋ tót	exact, precise, certain
ទៀង	tieŋ	exact, accurate
រាប់រៀប	róp riep	to recount, to tell in detail
កុហក	kəhooˀ	a lie, to lie
បន្ថែម	pəthaɛm	to add, to add something

LESSON FORTY-SIX

DIALOGUE

		ធ្វើទាហាន	to serve in the armed forces
១.	សុខ	លោកធ្វើទាហានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ?	How long have you been in the service?
២.	កុម	បាទ ប្រហែលពីរឆ្នាំហើយ។	About two years.
៣.	សុខ	នៅសល់ប៉ុន្មានឆ្នាំទៀតបានលោកចេញ?	How many more years before you leave it?
៤.	កុម	ប្រហែលពីរឆ្នាំទៀត។	Probably two more years.
៥.	សុខ	មុនលោកចូលធ្វើទាហាន លោកធ្វើអី?	Before you were in the service, what did you do?
		និស្សិត	university student
		មហាវិទ្យាល័យ	university
៦.	កុម	ខ្ញុំជានិស្សិតនៅមហាវិទ្យាល័យតាកែវ។	I was a student at the University of Takeo.
៧.	សុខ	លោកចូលចិត្តធ្វើទាហានទេ?	Do you like the service?
៨.	កុម	បាទ	Yes.
		រហូត	indefinitely, for good, all the way
៩.	សុខ	អញ្ចឹងលោកនឹងធ្វើទាហានរហូត។	So you'll be in the armed forces for good.
		ពិតមែនតែ	(while) it is true that
១០.	កុម	ពិតមែនតែខ្ញុំចូលចិត្តទាហាន (តែ) ខ្ញុំមិនធ្វើទាហានរហូតទេ។	It is true that I like the service, but I won't serve in it forever.
១១.	សុខ	ចេញទៅ លោកទៅធ្វើអី?	After the service, what are you going to do?
១២.	កុម	ខ្ញុំទៅរៀនវិញ។	I plan to go back to school.

DIALOGUE:

1. sok - look thəə təhian pəmaan chnam əh?

2. tom - baat, pəhaɛl pii chnam əh

3. sok - nɨw sɔl pəmaan chnam tiet baan look cɛñ?

4. tom - pəhaɛl pii chnam tiet

5. sok - mun look coul thəə təhian, look thəə ɛy?

6. tom - khñom cia nihsət nɨw məhaavithialay takaɛv

7. sok - look coul cət thəə təhian tee?

8. tom - baat

9. sok - əñcəŋ look nɨŋ thəə təhian ləhout

10. tom - pɨt mɛɛn taɛ khñom coul cət təhian, (taɛ) khñom mɨn thəə təhian ləhout tee

11. sok - cɛñ tɨw, look tɨw thəə ɛy?

12. tom - khñom tɨw rien viñ

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

9. រហូត /ləhout/ usually means 'all the way to the end' of a task or a given period. However, here it means 'indefinitely, forever.'

DRILLS

DRILL ONE. Substitution

MODEL. T. ខ្ញុំជាទាហានជើងគោក។ (ជើងទឹក)
S. ខ្ញុំជាទាហានជើងទឹក។

T. I'm in the army. (marines)
S. I'm in the marines.

ក. ខ្ញុំជាទាហានជើងទឹក។ (នាវា)
ខ. ខ្ញុំជាទាហាននាវា។ (អាកាស)
គ. ខ្ញុំជាទាហានអាកាស។ (ថ្មើរជើង)
ឃ. ខ្ញុំជាទាហានថ្មើរជើង។ (សេះ)
ង. ខ្ញុំជាទាហានសេះ។ (ជើងគោក)
ច. ខ្ញុំជាទាហានជើងគោក។

DRILL TWO: Substitution

MODEL: T: មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាកូនសិស្ស។ (ប៉ូលិស)
S: មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាប៉ូលិស។
T: Before I served in the service, I was a student. (police)
S: Before I served in the service, I was a policeman.

ក. មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាប៉ូលិស។ (អ្នកបើកឡាន)
ខ. មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាអ្នកបើកឡាន។ (ជាងឡាន)
គ. មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាជាងឡាន។ (គ្រូបង្រៀន)
ឃ. មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាគ្រូបង្រៀន។ (គ្រូពេទ្យ)
ង. មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាគ្រូពេទ្យ។ (កូនសិស្ស)
ច. មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាកូនសិស្ស។

DRILL THREE: Response

MODEL: T: លោកធ្វើទាហានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (បីឆ្នាំ)
S: ខ្ញុំធ្វើទាហានជិតបីឆ្នាំហើយ។
T: How long have you been in the service? (three years)
S: I've been in the service almost three years.

ក. លោកធ្វើអ្នកបើកឡានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ពីរ)
ខ្ញុំធ្វើអ្នកបើកឡានជិតពីរឆ្នាំហើយ។
ខ. លោកធ្វើជាងឡានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ប្រាំ)
ខ្ញុំធ្វើជាងឡានជិតប្រាំឆ្នាំហើយ។
គ. លោកធ្វើគ្រូពេទ្យប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ដប់)
ខ្ញុំធ្វើគ្រូពេទ្យជិតដប់ឆ្នាំហើយ។
ឃ. លោកធ្វើគ្រូបង្រៀនប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (បួន)
ខ្ញុំធ្វើគ្រូបង្រៀនជិតបួនឆ្នាំហើយ។
ង. លោកធ្វើប៉ូលិសប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (កន្លះឆ្នាំ)
ខ្ញុំធ្វើប៉ូលិសជិតកន្លះឆ្នាំហើយ។
ច. លោកធ្វើអ្នកបើកកប៉ាល់ហោះប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ប្រាំពីរ)
ខ្ញុំធ្វើអ្នកបើកកប៉ាល់ហោះជិតប្រាំពីរឆ្នាំហើយ។

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: មុនធ្វើទាហានលោកដែលរៀនភាសាទេ?
S: មុនធ្វើទាហានខ្ញុំមិនដែលរៀនភាសាសោះ។
T: Before you were in the service, had you ever studied any language?
S: Before I was in the service, I had never studied any language at all.

ក. មុនធ្វើអ្នកបើកឡានលោកដែលធ្វើឡានទេ?
មុនធ្វើអ្នកបើកឡានខ្ញុំមិនដែលធ្វើឡានសោះ។
ខ. មុនធ្វើជាងឡានលោកដែលបើកឡានទេ?
មុនធ្វើជាងឡានខ្ញុំមិនដែលបើកឡានសោះ។
គ. មុនធ្វើគ្រូពេទ្យលោកដែលចាក់ថ្នាំទេ?
មុនធ្វើគ្រូពេទ្យខ្ញុំមិនដែលចាក់ថ្នាំសោះ។
ឃ. មុនធ្វើគ្រូបង្រៀនលោកដែលបង្រៀនទេ?
មុនធ្វើគ្រូបង្រៀនខ្ញុំមិនដែលបង្រៀនសោះ។
ង. មុនធ្វើអ្នកបើកកប៉ាល់ហោះលោកដែលជិះកប៉ាល់ហោះទេ?
មុនធ្វើអ្នកបើកកប៉ាល់ហោះខ្ញុំមិនដែលជិះកប៉ាល់ហោះសោះ។
ច. មុនធ្វើប៉ូលិសលោកដែលបាញ់កាំភ្លើងទេ?
មុនធ្វើប៉ូលិសខ្ញុំមិនដែលបាញ់កាំភ្លើងសោះ។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: នៅសល់ប៉ុន្មានឆ្នាំទៀតលោកឈប់ធ្វើទាហាន? (បី)
S: នៅសល់បីឆ្នាំទៀត។
T: How many more years before you quit the service? (three)
S: Three more years.

ក. នៅសល់ប៉ុន្មានម៉ោងទៀតយើងចេញទៅផ្ទះ? (កន្លះ)
នៅសល់កន្លះម៉ោងទៀត។
ខ. នៅសល់ប៉ុន្មានថ្ងៃទៀតយើងចូលរៀន? (ដប់)
នៅសល់ដប់ថ្ងៃទៀត។
គ. នៅសល់ប៉ុន្មានខែទៀតទៅផ្ទះ? (បី)
នៅសល់បីខែទៀត។
ឃ. នៅសល់ប៉ុន្មានអាទិត្យទៀតលោកចាប់បង្រៀន? (បួន)
នៅសល់បួនអាទិត្យទៀត។
ង. នៅសល់ប៉ុន្មានឆ្នាំទៀតលោករៀនចប់? (មួយ)
នៅសល់មួយឆ្នាំទៀត។
ច. នៅសល់ប៉ុន្មានថ្ងៃទៀតលោកឈប់ធ្វើការ? (ដប់)
នៅសល់ដប់ថ្ងៃទៀត។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: អញ្ចឹងលោកធ្វើទាហានរហូត?
S: ទេ ខ្ញុំមិនធ្វើទាហានរហូតទេ។
T: So, you'll be in the service forever?
S: No, I won't be in the service forever.

ក. អញ្ចឹងលោកធ្វើប៉ូលិសរហូត? ទេ ខ្ញុំមិនធ្វើប៉ូលិសរហូតទេ។
ខ. អញ្ចឹងលោកធ្វើអ្នកបើកឡានរហូត? ទេ ខ្ញុំមិនធ្វើអ្នកបើកឡានរហូតទេ។
គ. អញ្ចឹងលោកធ្វើកូនសិស្សរហូត? ទេ ខ្ញុំមិនធ្វើកូនសិស្សរហូតទេ។
ឃ. អញ្ចឹងលោកធ្វើជាងឡានរហូត? ទេ ខ្ញុំមិនធ្វើជាងឡានរហូតទេ។
ង. អញ្ចឹងលោកធ្វើអ្នកបើកកប៉ាល់ហោះរហូត? ទេ ខ្ញុំមិនធ្វើអ្នកបើកកប៉ាល់ហោះរហូតទេ។
ច. អញ្ចឹងលោកធ្វើគ្រូបង្រៀនរហូត? ទេ ខ្ញុំមិនធ្វើគ្រូបង្រៀនរហូតទេ។

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: អញ្ចឹងលោកចូលចិត្តប៉ូលិស។
S: ពិតមែនតែខ្ញុំចូលចិត្តប៉ូលិស ខ្ញុំមិនធ្វើប៉ូលិសរហូតទេ។
T: So, you like the police.
S: It is true that I like the police, but I won't be in the police forever.

ក. អញ្ចឹងលោកចូលចិត្តទាហាន។
ពិតមែនតែខ្ញុំចូលចិត្តទាហាន ខ្ញុំមិនធ្វើទាហានរហូតទេ។
ខ. អញ្ចឹងលោកចូលចិត្តបង្រៀន។
ពិតមែនតែខ្ញុំចូលចិត្តបង្រៀន ខ្ញុំមិនបង្រៀនរហូតទេ។
គ. អញ្ចឹងលោកចូលចិត្តធ្វើកូនសិស្ស។
ពិតមែនតែខ្ញុំចូលចិត្តធ្វើកូនសិស្ស ខ្ញុំមិនធ្វើកូនសិស្សរហូតទេ។
ឃ. អញ្ចឹងលោកចូលចិត្តបើកឡាន។
ពិតមែនតែខ្ញុំចូលចិត្តបើកឡាន ខ្ញុំមិនបើកឡានរហូតទេ។
ង. អញ្ចឹងលោកចូលចិត្តធ្វើគ្រូពេទ្យ។
ពិតមែនតែខ្ញុំចូលចិត្តធ្វើគ្រូពេទ្យ ខ្ញុំមិនធ្វើគ្រូពេទ្យរហូតទេ។
ច. អញ្ចឹងលោកចូលចិត្តធ្វើឡាន។
ពិតមែនតែខ្ញុំចូលចិត្តធ្វើឡាន ខ្ញុំមិនធ្វើឡានរហូតទេ។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: ចេញពីកូនសិស្ស លោកទៅធ្វើអី? (ទាហាន)
S: ចេញពីកូនសិស្ស ខ្ញុំទៅធ្វើទាហាន។
T: After school, what are you going to do? (service)
S: After school, I'll go into the service.

ក. ចេញពីទាហាន លោកទៅធ្វើអី? (គ្រូពេទ្យ)
ចេញពីទាហានខ្ញុំទៅធ្វើគ្រូពេទ្យ។
ខ. ចេញពីគ្រូពេទ្យ លោកទៅធ្វើអី? (អ្នកបើកឡាន)
ចេញពីគ្រូពេទ្យ ខ្ញុំទៅធ្វើអ្នកបើកឡាន។
គ. ចេញពីអ្នកបើកឡាន លោកទៅធ្វើអី? (គ្រូបង្រៀន)
ចេញពីអ្នកបើកឡានខ្ញុំទៅធ្វើគ្រូបង្រៀន។

ឃ. ចេញពីគ្រូបង្រៀន លោកទៅធ្វើអី? (ប៉ូលីស)
ចេញពីគ្រូបង្រៀនខ្ញុំទៅធ្វើប៉ូលីស។
ង. ចេញពីប៉ូលីសលោកទៅធ្វើអី? (រៀន)
ចេញពីប៉ូលីសខ្ញុំទៅរៀន។
ច. ចេញពីរៀន លោកទៅធ្វើអី? (ទាហាន)
ចេញពីរៀនខ្ញុំទៅធ្វើទាហាន។

DRILL NINE: Response

MODEL: T: លោកនឹងធ្វើទាហានប៉ុន្មានឆ្នាំ? (មួយឆ្នាំ)
S: ខ្ញុំនឹងធ្វើទាហានតែមួយឆ្នាំទេ។
T: How long will you be in the service? (one year)
S: I'll be in the service for only one year.

ក. លោកនឹងធ្វើអ្នកបើកឡានប៉ុន្មានឆ្នាំ? (ប្រាំ)
ខ្ញុំនឹងធ្វើអកបើកឡានតែប្រាំឆ្នាំទេ។
ខ. លោកនឹងធ្វើគ្រូបង្រៀនប៉ុន្មានឆ្នាំ? (ពីរ)
ខ្ញុំនឹងធ្វើគ្រូបង្រៀនតែពីរឆ្នាំទេ។
គ. លោកនឹងធ្វើគ្រូពេទ្យប៉ុន្មានឆ្នាំ? (ដប់)
ខ្ញុំនឹងធ្វើគ្រូពេទ្យតែដប់ឆ្នាំទេ។
ឃ. លោកនឹងធ្វើប៉ូលីសប៉ុន្មានឆ្នាំ? (បី)
ខ្ញុំនឹងធ្វើប៉ូលីសតែបីឆ្នាំទេ។
ង. លោកនឹងធ្វើជាងឡានប៉ុន្មានឆ្នាំ? (បួន)
ខ្ញុំនឹងធ្វើជាងឡានតែបួនឆ្នាំទេ។
ច. លោកនឹងធ្វើកនសិស្សប៉ុន្មានឆ្នាំ? (ពីរ)
ខ្ញុំនឹងធ្វើកូនសិស្សតែពីរឆ្នាំទេ។

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំគ្មានឱកាសរៀនពេទ្យទេ។ (ទាហាន)
S: ខ្ញុំគ្មានឱកាសរៀនទាហានទេ។
T: I don't have time (the opportunity) to study medicine. (military matters)
S: I don't have time to study military matters.

ក. ខ្ញុំគ្មានឱកាសរៀនទាហានទេ។ (បើកឡាន)
ខ. ខ្ញុំគ្មានឱកាសរៀនបើកឡានទេ។ (បើកកប៉ាល់ហោះ)
គ. ខ្ញុំគ្មានឱកាសរៀនបើកកប៉ាល់ហោះទេ។ (ចាក់ថ្នាំ)
ឃ. ខ្ញុំគ្មានឱកាសរៀនចាក់ថ្នាំទេ។ (ធ្វើឡាន)
ង. ខ្ញុំគ្មានឱកាសរៀនធ្វើឡានទេ។ (ភាសាខ្មែរ)
ច. ខ្ញុំគ្មានឱកាសរៀនភាសាខ្មែរទេ។

DRILL ELEVEN: Substitution

MODEL: T: ប្រទេសខ្មែរចែកជាខេត្ត។ (ស្រុក)
S: ខេត្តចែកជាស្រុក។
T: Cambodia is divided into provinces. (districts)
S: A province is divided into districts.

ក. ប្រទេសខ្មែរចែកជាខេត្ត។ (ស្រុក)
ខ. ខេត្តចែកជាស្រុក។ (ឃុំ)
គ. ស្រុកចែកជាឃុំ។ (ភូមិ)
ឃ. ឃុំចែកជាភូមិ។

DRILL TWELVE: Substitution

MODEL: T: រាជការអនុញ្ញាតឲ្យយើងប្រើកន្លែងនេះ។ (ផ្លូវ)
S: រាជការអនុញ្ញាតឲ្យយើងប្រើផ្លូវនេះ។
T: The government permits us to use this place. (road)
S: The government permits us to use this road.

ក. រាជការអនុញ្ញាតឲ្យយើងប្រើផ្លូវនេះ។ (ម្ចាស់ភូមិ)
ខ. ម្ចាស់ភូមិអនុញ្ញាតឲ្យយើងប្រើផ្លូវនេះ។ (ហាមមិនឲ្យ)
គ. ម្ចាស់ភូមិហាមមិនឲ្យយើងប្រើផ្លូវនេះ។ (មេបញ្ជាក្រុម)
ឃ. មេបញ្ជាក្រុមហាមមិនឲ្យយើងប្រើផ្លូវនេះ។ (ជក់បារីនៅពេលយប់)
ង. មេបញ្ជាក្រុមហាមមិនឲ្យយើងជក់បារីនៅពេលយប់។ (ដើរ)
ច. មេបញ្ជាក្រុមហាមមិនឲ្យយើងដើរនៅពេលយប់។

Reading Passage

ទាហានខ្មែរ

ឥឡូវនេះ នៅស្រុកណាក៏ដូចស្រុកណាដែរ ការត្រូវការទាហានជាការចាំបាច់។ ហើយនៅស្រុកខ្លះ មនុស្សទាំងអស់ ទាំងស្រីទាំងប្រុស និងនៅស្រុកខ្លះទៀត តែ តែប្រុសទេ ត្រូវចូលធ្វើទាហានកាលណាគេដល់អាយុ។

ឯនៅស្រុកយើងវិញ លើកលែងតែឥឡូវនេះ ការចូលទាហានមិនជាការចាំបាច់ទេ គឺអ្នកណាចង់ចូលក៏ចូលទៅ និងអ្នកណាមិនចង់ចូលក៏មិនចូលទៅ។ ពិតមែនតែគ្មានការបង្ខំក្នុងការចូលទាហានយ៉ាងនេះក៏ដោយ ទាហានយើងមិនដែលខ្វះមនុស្សទេ។ ជួនកាលយើងមានមនុស្សចង់ចូលច្រើនជាងយើងត្រូវការផង។ តែអ្នកដែលចូលទាហានមានហេតុខុសៗគ្នា។ អ្នកខ្លះធ្វើទាហានព្រោះគេចូលចិត្ត អ្នកខ្លះព្រោះគេមិនអាចរកការឯទៀតធ្វើបាន និងអ្នកខ្លះព្រោះគេមានរឿងផ្ទាល់ខ្លួន។ ឯអ្នកដែលមិនចូលទាហានវិញក៏មានហេតុខុសគ្នាដែរ។ អ្នកខ្លះមិនចូលទាហានព្រោះគេជឿថាទាហានមានគ្រោះថ្នាក់ណាស់ ហើយគេខ្លាចស្លាប់ អ្នកខ្លះ ព្រោះប្រាក់ខែមិន

ល្មម និងអ្នកខ្លះ ព្រោះគេគិតថាច្បាប់ទាហានពិបាកពេក។ តាមពិតរឿងចូលឬមិនចូលទាហានមានហេតុច្រើនទៀត តែហេតុទាំងប៉ុន្មានដែលបាននិយាយមកនេះគ្រាន់តែទូទៅជាងគេ។

យើងបានដឹងហើយថាការចូលទាហាននៅស្រុកយើងមិនជាការចាំបាច់ទេ ដូច្នេះការចេញពីទាហានក៏អាចធ្វើបានដែរ។ តែភាគច្រើន ច្រើនតែចូលហើយមិនចេញទេ គេធ្វើរហូត។

VOCABULARY

កូនទាហាន	koun təhian	enlisted man (L)
ក្រៅពី	kraw pii	aside from (L)
ជក់	cuoʔ	to suck, to smoke
ដល់អាយុ	dɔl aayuʔ	to come of age (R)
ថ្មើរ	thmaə	(derivative of ដើរ /daə/ 'to walk' used only in a few idioms)
ទាហាន	təhian	soldier, military, armed forces
ទាហានជើងគោក	təhian cəəŋ kook	army
ទាហានថ្មើរជើង	təhian thmaə cəəŋ	infantry
ទាហានជើងទឹក	təhian cəəŋ tɨk	marines
ទាហាននាវា	təhian niavia	navy
ទាហានសេះ	təhian sɛh	cavalry [1]
ទាហានអាកាស	təhian aakah	air force
ធ្វើទាហាន	thəə təhian	to serve in the armed services
នាយទាហាន	niey təhian	military officer (R)
នាយទាហានបំរុង	niey təhian bɔmroŋ	reserve officer (L)
នាវា	niavia	ship
និស្សិត	nihsət	university student
ប្រាក់ខែ	praʔ khaɛ	salary, wage (R)
ពិតមែនតែ	pɨt mɛɛn taɛ	(while) it's true that
មហាវិទ្យាល័យ	məhaavithialay	university
មានឱកាស	mian əkah	to have the opportunity, to have time, to have occasion
រហូត	ləhout	indefinitely, all the way
សេះ	sɛh	horse
អាកាស	aakah	air
ឱកាស	əkah	occasion, opportunity

---

1. The nearest equivalent in Cambodia to cavalry are ទាហានរថក្រោះ /təhian rút kruh/ 'armored vehicle forces.'

LESSON FORTY-SEVEN

DIALOGUE

១.	សុខ	លោកធ្វើទាហានមែនទេ?	You're in the service, aren't you?
២.	តុម	បាទ ខ្ញុំជាទាហានជើងគោក។	Yes, I'm in the army.
៣.	សុខ	លោកចូលធ្វើទាហាននៅកន្លែងនេះតែម្ដងឬអី?	Did you join the service right here?
		បញ្ជូន	to send (a person), to pass on
		បន្ទាយ	barracks, fort, post
៤.	តុម	ទេ គេបញ្ជូនខ្ញុំមកបន្ទាយនេះជិតពីរឆ្នាំហើយ។	No, they sent me to this post about two years ago.
៥.	សុខ	មុនលោកនៅឯណា?	Where were you before?
		ប្រទេស	country (more formal than ស្រុក /srok/)
៦.	តុម	បាទ នៅប្រទេសអាល្លឺម៉ង់។	I was in Germany.
		ពាក់សក្តិ	to have a rank
		សក្តិ	rank, stripe; tatoo
៧.	សុខ	លោកពាក់សក្តិប៉ុន្មាន?	What is your rank?
៨.	តុម	បាទ សក្តិមួយ។	Second lieutenant.
៩.	សុខ	លោកចូលចិត្តទាហានទេ?	Do you like the army?
		ស្អប់	to hate, to dislike a lot
		ច្បាប់ទម្លាប់	regulation, rule
១០.	តុម	ខ្ញុំស្អប់ទាហានណាស់ ព្រោះគេមានច្បាប់ទម្លាប់ច្រើនណាស់។	I hate it, because there're a lot of regulations.

DIALOGUE:

1. sok - look thəə təhian, mɛɛn tee?
2. tom - baat, khñom cia təhian cəəŋ kook
3. sok - look coul thəə təhian nɨw kəlaɛŋ nih taɛ mə dɔɔŋ rɨɨ ɛy?
4. tom - tee, kee pəcuun khñom mɔ́ɔ pətiay nih cɨt pii chnam əh
5. sok - mun look nɨw aɛnaa?
6. tom - baat, nɨw pəteeh aallemɔŋ
7. sok - look péʔ saʔ pəmaan?
8. tom - baat, saʔ muoy
9. sok - look coul cət təhian tee?
10. tom - khñom sʔɔp təhian nah, pruh kee mian cbap təlóp craən nah

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

4. Note that the word ជូន /cuun/ 'to take a person somewhere' and បញ្ជូន /pəcuun/ 'to send someone somewhere' may be used with people with whom you are on formal and informal terms. Unlike ជូន /cuun/ 'to give; for, to,' these words may also be used with ខ្ញុំ /khñom/ 'I,' as in sentence 4.

7. The word សក្តិ /saʔ/ literally means 'stripe,' so the question លោកពាក់សក្តិប៉ុន្មាន /look péʔ saʔ pəmaan?/ means 'how many stripes do you wear?' It indicates that you are talking to an officer, since the ranks of officers lower than general are marked by the number of stripes they wear. The ranks are informally referred to by the number of stripes associated with them also, e.g.,

ខ្ញុំនិយាយជាមួយសក្តិបីម្នាក់នៅបន្ទាយ។
khñom niyiey ciamuoy saʔ bɛy mənéʔ nɨw pətiay
I spoke with a captain at the barracks.

The ranks and the number of stripes associated with them are:

Second Lieutenant	សក្តិមួយ	/saʔ muoy/
First Lieutenant	សក្តិពីរ	/saʔ pii/
Captain	សក្តិបី	/saʔ bɛy/
Major	សក្តិបួន	/saʔ buon/
Lieutenant Colonel	សក្តិបួនកន្លះ	/saʔ buon kəlah/
Colonel	សក្តិប្រាំ	/saʔ pram/

Generals wear stars as badges of rank. Informally a general is referred to by the number of stars (ផ្កាយ /phkaay/) he wears:

Brigadier General	ផ្កាយមួយ	/phkaay muoy/
Major General	ផ្កាយពីរ	/phkaay pii/
Lieutenant General	ផ្កាយបី	/phkaay bɛy/
General	ផ្កាយបួន	/phkaay buon/
Marshal	ផ្កាយប្រាំ	/phkaay pram/

When you ask an enlisted man his rank, or if you do not know whether the soldier you are asking is an officer or an enlisted man, you ask

លោកពាក់អី?
look péʔ ɛy?
What rank are you?

DRILLS

DRILL NO.

1. ម្នាក់ៗ /mənéʔ mənéʔ/ 'each' is used with people. With things you say មួយៗ /muoy muoy/, as in Drill 3, or else ម៉ា /mə/ + classifier repeated once, e.g. កាំភ្លើងមួយដើមៗត្រូវការសាមសិបគ្រាប់។

kamphləəŋ mədaəm mədaəm trəw kaa saamsəp króp

Each gun needs thirty bullets.

(ដើម /daəm/ is the classifier for guns, sticks, trees, and other long, thin, sticklike objects.)

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងដៃ។ (កាកាប៊ីន)

S: យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងកាកាប៊ីន។

T: Each (one) of us practices shooting pistols. (carbines)

S: Each (one) of us practices shooting carbines.

ក. យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងយន្ត។ (កាំភ្លើងយន្ត)
ខ. យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងយន្ត។ (កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្ត)
គ. យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្ត។ (កាណុង)
ឃ. យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាណុង។ (បាហ្ស៊ូកា)
ង. យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់បាហ្ស៊ូកា។ (កាំភ្លើងដៃ)
ច. យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងដៃ។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: លោកចេះបាញ់កាំភ្លើងដៃទេ?

S: ទាហានម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងដៃដប់ម៉ោង។

T: You know how to shoot a pistol?

S: Each soldier practices shooting a pistol for ten hours.

ក. លោកចេះបាញ់កាណុងទេ?
ទាហានម្នាក់រៀនបាញ់កាណុងដប់ម៉ោង។
ខ. លោកចេះបាញ់កាំភ្លើងកាកាប៊ីនទេ?
ទាហានម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងកាកាប៊ីនដប់ម៉ោង។
គ. លោកចេះបាញ់កាំភ្លើងយន្តទេ?
ទាហានម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងយន្តដប់ម៉ោង។
ឃ. លោកចេះបាញ់កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែកទេ?
ទាហានម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែកដប់ម៉ោង។

ង. លោកចេះបាញ់បាហ្សូកាទេ?
ទាហានម្នាក់ៗរៀនបាញ់បាហ្សូកាដប់ម៉ោង។
ច. លោកចេះបាញ់កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តទេ?
ទាហានម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តដប់ម៉ោង។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំរៀនបាញ់កាំភ្លើងដៃ។ (ដប់ពីរ)
S: កាំភ្លើងដៃមួយៗមានដប់ពីរគ្រាប់។
T: I practiced shooting a pistol. (twelve)
S: Each pistol has twelve rounds.

ក. ខ្ញុំរៀនបាញ់កាណុង។	(មួយ)	កាណុងមួយៗមានមួយគ្រាប់។
ខ. ខ្ញុំរៀនបាញ់កាំភ្លើងយន្ត។	(សែសិប)	កាំភ្លើងយន្តមួយៗមានសែសិបគ្រាប់។
គ. ខ្ញុំរៀនកាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែក។	(មួយ)	កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែកមួយៗមានមួយគ្រាប់។
ឃ. ខ្ញុំរៀនបាញ់កាកាប៊ីន។	(ម្ភៃ)	កាកាប៊ីនមួយៗមានម្ភៃគ្រាប់។
ង. ខ្ញុំរៀនបាញ់កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្ត។	(សាមសិប)	កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តមួយៗមានសាមសិបគ្រាប់។
ច. ខ្ញុំរៀនបាញ់កាំភ្លើងដៃ។	(ដប់)	កាំភ្លើងដៃមួយៗមានដប់គ្រាប់។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើទាហាននៅប្រទេសអាល្លឺម៉ង់។ (មួយឆ្នាំ)
S: គេបញ្ជូនខ្ញុំទៅប្រទេសអាល្លឺម៉ង់មួយឆ្នាំ។
T: I was in the service in Germany. (one year)
S: They sent me to Germany for one year.

ក. ខ្ញុំធ្វើទាហាននៅប្រទេសជប៉ុន។ (ដប់បួនខែ)
គេបញ្ជូនខ្ញុំទៅប្រទេសជប៉ុនដប់បួនខែ។
ខ. ខ្ញុំធ្វើទាហាននៅប្រទេសសៀម។ (ប្រាំឆ្នាំ)
គេបញ្ជូនខ្ញុំទៅប្រទេសសៀមប្រាំឆ្នាំ។
គ. ខ្ញុំធ្វើទាហាននៅប្រទេសបារាំង។ (ពីរឆ្នាំ)
គេបញ្ជូនខ្ញុំទៅប្រទេសបារាំងពីរឆ្នាំ។
ឃ. ខ្ញុំធ្វើទាហាននៅខេត្តកំពត។ (បីឆ្នាំ)
គេបញ្ជូនខ្ញុំទៅខេត្តកំពតបីឆ្នាំ។
ង. ខ្ញុំធ្វើទាហាននៅកន្លែងនេះ។ (ពីរខែ)
គេបញ្ជូនខ្ញុំទៅកន្លែងនេះពីរខែ។
ច. ខ្ញុំធ្វើទាហាននៅប្រទេសអាមេរិក។ (បួនឆ្នាំ)
គេបញ្ជូនខ្ញុំទៅប្រទេសអាមេរិកបួនឆ្នាំ។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: លោកនៅក្នុងបន្ទាយឬនៅក្រៅបន្ទាយ? (នៅលីវ)
S: ខ្ញុំនៅក្នុងបន្ទាយព្រោះខ្ញុំនៅលីវ។
T: Are you living on post or off post? (still single)
S: I'm living on post because I'm still single.

ក. លោកនៅក្នុងបន្ទាយឬនៅក្រៅបន្ទាយ? (កូនទាហាន)
ខ្ញុំនៅក្នុងបន្ទាយព្រោះខ្ញុំជាកូនទាហាន។
ខ. លោកនៅក្រៅបន្ទាយឬនៅក្នុងបន្ទាយ? (មានប្រពន្ធ)
ខ្ញុំនៅក្រៅបន្ទាយព្រោះខ្ញុំមានប្រពន្ធ។
គ. លោកនៅក្នុងបន្ទាយឬនៅក្រៅបន្ទាយ? (គ្មានលុយ)
ខ្ញុំនៅក្នុងបន្ទាយព្រោះខ្ញុំគ្មានលុយ។
ឃ. លោកនៅក្រៅបន្ទាយឬនៅក្នុងបន្ទាយ? (ទើបនឹងមកដល់)
ខ្ញុំនៅក្រៅបន្ទាយព្រោះខ្ញុំទើបនឹងមកដល់។
ង. លោកនៅក្រៅបន្ទាយឬក្នុងបន្ទាយ? (នៅតែបីថ្ងៃ)
ខ្ញុំនៅក្រៅបន្ទាយព្រោះខ្ញុំនៅតែបីថ្ងៃ។
ច. លោកនៅក្នុងបន្ទាយឬនៅក្រៅបន្ទាយ? (ជិតទៅស្រុកយួន)
ខ្ញុំនៅក្នុងបន្ទាយព្រោះខ្ញុំជិតទៅស្រុកយួន។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: លោកពាក់សក្តិប៉ុន្មាន? (មួយ - ទាហានជើងគោក)
S: ខ្ញុំពាក់សក្តិមួយខាងទាហានជើងគោក។
T: What is your rank? (one - army)
S: I'm a 2nd lieutenant in the army.

ក. លោកពាក់សក្តិប៉ុន្មាន? (ពីរ - ទាហានអាកាស)
ខ្ញុំពាក់សក្តិពីរខាងទាហានអាកាស។
ខ. លោកពាក់អី? (កូនទាហាន - ទាហានជើងទឹក)
ខ្ញុំជាកូនទាហានខាងទាហានជើងទឹក។
គ. លោកពាក់អី? (កាប៉ូរ៉ាល់ - ទាហាននាវា)
ខ្ញុំពាក់កាប៉ូរ៉ាល់ខាងទាហាននាវា។
ឃ. លោកពាក់សក្តិប៉ុន្មាន? (បី - ទាហានសេះ)
ខ្ញុំពាក់សក្តិបីខាងទាហានសេះ។
ង លោកពាក់សក្តិប៉ុន្មាន? (បួន - ទាហានថ្មើរជើង)
ខ្ញុំពាក់សក្តិបួនខាងទាហានថ្មើរជើង។
ច. លោកពាក់សក្តិប៉ុន្មាន? (ប្រាំ - ជើងគោក)
ខ្ញុំពាក់សក្តិប្រាំខាងទាហានជើងគោក។

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមទាហានលោក? (កូនទាហាន)
S: ខ្ញុំជាកូនទាហាននៅក្នុងក្រុមទាហានខ្ញុំ។
T: What are you in your platoon? (enlisted man)
S: I'm an enlisted man in my platoon.

ក. លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមទាហានលោក? (មេដឹកនាំ)
ខ្ញុំជាមេដឹកនាំនៅក្នុងក្រុមទាហានខ្ញុំ។
ខ. លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមទាហានលោក? (អ្នកបាញ់កាំភ្លើង)
ខ្ញុំជាអ្នកបាញ់កាំភ្លើងនៅក្នុងក្រុមទាហានខ្ញុំ។
គ. លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមទាហានលោក? (នាយទាហាន)
ខ្ញុំជានាយទាហាននៅក្នុងក្រុមទាហានខ្ញុំ។
ឃ. លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមទាហានលោក? (មេបញ្ជាការ)
ខ្ញុំជាមេបញ្ជាការនៅក្នុងក្រុមទាហានខ្ញុំ។
ង. លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមទាហានលោក? (អ្នកបើកឡាន)
ខ្ញុំជាអ្នកបើកឡាននៅក្នុងក្រុមទាហានខ្ញុំ។
ច. លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមទាហានលោក? (ធ្វើឡាន)
ខ្ញុំជាអ្នកធ្វើឡាននៅក្នុងក្រុមទាហានខ្ញុំ។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: លោកពាក់សក្តិមួយប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ?
S: ខ្ញុំពាក់សក្តិមួយពីរឆ្នាំហើយ។
T: How long have you been a 2nd lieutenant? (two)
S: I've been a 2nd lieutenant two years.

ក. លោកជាកូនទាហានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (កន្លះឆ្នាំ)
ខ្ញុំជាកូនទាហានកន្លះឆ្នាំហើយ។
ខ. លោកជាមេបញ្ជាការប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (បី)
ខ្ញុំជាមេបញ្ជាការបីឆ្នាំហើយ។
គ. លោកបើកឡានទាហានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (មួយឆ្នាំ)
ខ្ញុំបើកឡានទាហានមួយឆ្នាំហើយ។
ឃ. លោកផ្លាស់ទៅស្រុកអាល្លឺម៉ង់ប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ពីរ)
ខ្ញុំផ្លាស់ទៅស្រុកអាល្លឺម៉ង់ពីរឆ្នាំហើយ។
ង. លោកពាក់សក្តិបីប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ប្រាំ)
ខ្ញុំពាក់សក្តិបីប្រាំឆ្នាំហើយ។
ច. លោកជាមេទាហានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ម្ភៃ)
ខ្ញុំជាមេទាហានម្ភៃឆ្នាំហើយ។

DRILL NINE: Response

MODEL: T: លោកចូលចិត្តកន្លែងនេះទេ? (បន្ទាយខ្ញុំ)
S: ទេ ព្រោះខ្ញុំស្អប់បន្ទាយខ្ញុំ។
T: Do you like this place? (my post)
S: No, because I hate my post.

ក. លោកចូលចិត្តបន្ទាយលោកទេ? (ទាហាន)
ទេ ព្រោះខ្ញុំស្អប់ទាហាន។
ខ. លោកចូលចិត្តទាហានទេ? (ក្រុមទាហានខ្ញុំ)
ទេ ព្រោះខ្ញុំស្អប់ក្រុមទាហានខ្ញុំ។
គ. លោកចូលចិត្តក្រុមទាហានលោកទេ? (ច្បាប់ទម្លាប់ទាហាន)
ទេ ព្រោះខ្ញុំស្អប់ច្បាប់ទម្លាប់ទាហាន។
ឃ. លោកចូលចិត្តច្បាប់ទម្លាប់ទាហានទេ? (មេដឹកនាំខ្ញុំ)
ទេ ព្រោះខ្ញុំស្អប់មេដឹកនាំខ្ញុំ។
ង. លោកចូលចិត្តមេដឹកនាំលោកទេ? (នាយទាហាន)
ទេ ព្រោះខ្ញុំស្អប់នាយទាហាន។
ច. លោកចូលចិត្តនាយទាហានលោកទេ? (ខោអាវនាយទាហាន)
ទេ ព្រោះខ្ញុំស្អប់ខោអាវនាយទាហាន។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: យើងត្រូវរៀនបាញ់កាំភ្លើង។ (ពីរម៉ោងមួយថ្ងៃ)
S: យើងត្រូវរៀនបាញ់កាំភ្លើងពីរម៉ោងមួយថ្ងៃ។
T: We have to practice shooting rifles. (two hours a day)
S: We have to practice shooting rifles two hours a day.

ក. យើងត្រូវរៀនលាងកាំភ្លើង។ (មួយដងមួយអាទិត្យ)
យើងត្រូវរៀនលាងកាំភ្លើងមួយដងមួយអាទិត្យ។
ខ. យើងត្រូវរៀនដើរ។ (ប្រាំដងមួយអាទិត្យ)
យើងត្រូវរៀនដើរប្រាំដងមួយអាទិត្យ។
គ. យើងត្រូវរៀនបាញ់កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែក។ (មួយដងមួយអាទិត្យ)
យើងត្រូវរៀនបាញ់កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែកមួយដងមួយអាទិត្យ។
ឃ. យើងត្រូវរៀនធ្វើកាំភ្លើង។ (មួយដងមួយខែ)
យើងត្រូវរៀនធ្វើកាំភ្លើងមួយដងមួយខែ។
ង. យើងត្រូវរៀនបាញ់កាំភ្លើងយន្ត។ (មួយដងមួយថ្ងៃ)
យើងត្រូវរៀនបាញ់កាំភ្លើងយន្តមួយដងមួយថ្ងៃ។
ច. យើងត្រូវរៀនរត់។ (ពីរម៉ោងមួយថ្ងៃ)
យើងត្រូវរៀនរត់ពីរម៉ោងមួយថ្ងៃ។

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: អ្នកភៀសខ្លួនចង់ទៅនៅកន្លែងឯទៀត។
S: ដល់ថ្នាក់ហ្នឹងហើយអ្នកភៀសខ្លួនចង់ទៅនៅកន្លែងឯទៀតហើយ។
T: The refugees want to live in another place.
S: At this stage the refugees want to live in another place.

ក. ខ្ញុំចង់បង្រៀនខ្មែរទៀត។
ដល់ថ្នាក់ហ្នឹងហើយខ្ញុំចង់បង្រៀនខ្មែរទៀតហើយ។
ខ. ខ្ញុំចង់ត្រឡប់ទៅភូមិនោះវិញ។
ដល់ថ្នាក់ហ្នឹងហើយខ្ញុំចង់ត្រឡប់ទៅភូមិនោះវិញហើយ។
គ. ខ្ញុំចង់ធ្វើការនៅក្នុងពេទ្យ។
ដល់ថ្នាក់ហ្នឹងហើយខ្ញុំចង់ធ្វើការនៅក្នុងពេទ្យហើយ។
ឃ. ខ្ញុំចង់ជក់បារី។
ដល់ថ្នាក់ហ្នឹងហើយខ្ញុំចង់ជក់បារីហើយ។
ង. ខ្ញុំចង់ធ្វើការឲ្យរាជការទៀត។
ដល់ថ្នាក់ហ្នឹងហើយខ្ញុំចង់ធ្វើការឲ្យរាជការទៀតហើយ។
ច. ខ្ញុំចង់ជួបគាត់ទៀត។
ដល់ថ្នាក់ហ្នឹងហើយខ្ញុំចង់ជួបគាត់ទៀតហើយ។

DRILL TWELVE: Transformation

MODEL: T: នេះជាបញ្ហារបស់លោក។ (លោក)
S: នេះជាបញ្ហារបស់អ្នកណា?
T: This is your problem. (your)
S: This is whose problem?

ក. អ្នកភៀសខ្លួនត្រូវជួយមើលអ្នកជម្ងឺ។ (អ្នកភៀសខ្លួន)
អ្នកណាត្រូវជួយមើលអ្នកជម្ងឺ?
ខ. លោកជិមភៀសខ្លួនពីប្រទេសគាត់។ (លោកជិម)
អ្នកណាភៀសខ្លួនពីប្រទេសគាត់?
គ. លោកមិនត្រូវទុកចិត្តអ្នកស្រុកទេ។ (អ្នកស្រុក)
លោកមិនត្រូវទុកចិត្តអ្នកណា?
ឃ. លោកមេបញ្ជាការពេញចិត្តនឹងកូនទាហានគាត់ណាស់។ (កូនទាហានគាត់)
លោកមេបញ្ជាការពេញចិត្តនឹងអ្នកណា?
ង. នាយទាហានហាមកូនទាហានមិនឲ្យដើរបោលកាំភ្លើង។ (នាយទាហាន)
អ្នកណាហាមកូនទាហានមិនឲ្យដើរបោលកាំភ្លើង?
ច. គ្រូពេទ្យមិនឲ្យអ្នកជម្ងឺដើរឆ្ងាយពីគ្រែទេ។ (អ្នកជម្ងឺ)
គ្រូពេទ្យមិនឲ្យអ្នកណាដើរឆ្ងាយពីគ្រែ?

DRILL THIRTEEN: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំបញ្ជាឲ្យក្រុមកាំភ្លើងធំបាញ់ទៅលើទីរបស់ខ្មាំង។ (ឡាន)
S: ខ្ញុំបញ្ជាឲ្យក្រុមកាំភ្លើងធំបាញ់ទៅលើឡានខ្មាំង។
T: I order the Artillery to shoot at the enemy location. (vehicles)
S: I order the Artillery to shoot at the enemy vehicles.

ក. ខ្ញុំបញ្ជាឲ្យក្រុមកាំភ្លើងធំបាញ់ទៅលើឡានខ្មាំង។ (កាណូត)
ខ. ខ្ញុំបញ្ជាឲ្យក្រុមកាំភ្លើងធំបាញ់ទៅលើកាណូតខ្មាំង។ (មេបញ្ជាការ)
គ. មេបញ្ជាការបញ្ជាឲ្យក្រុមកាំភ្លើងធំបាញ់ទៅលើកាណូតខ្មាំង។ (ពលបាលជួន)
ឃ. មេបញ្ជាការបញ្ជាឲ្យពលបាលជួនបាញ់ទៅលើកាណូតខ្មាំង។ (យក)
ង. មេបញ្ជាការបញ្ជាឲ្យពលបាលជួនយកកាណូតខ្មាំង។ (ដុត)
ច. មេបញ្ជាការបញ្ជាឲ្យពលបាលជួនដុតកាណូតខ្មាំង។

Reading Passage

ខ្ញុំចូលធ្វើទាហានបំរុង

នៅពេលដែលខ្ញុំរៀនចប់នៅវិទ្យាល័យបារាំងមួយនៅទីក្រុងភ្នំពេញ ខ្ញុំត្រូវរកការងារធ្វើដូចមនុស្សឯទៀតឬកូនសិស្សឯទៀតដែរ។ ព្រោះខ្ញុំមិនចង់ចូលធ្វើទាហានដូចពួកម៉ាកខ្ញុំខ្លះទៀតដែលចូលធ្វើទាហាន ដូចជាទាហានអាកាស ទាហានជើងទឹក ដែលបានទៅរៀនវិជ្ជាទាហាននៅស្រុកបារាំង ហើយម្យ៉ាងទៀតដោយខ្ញុំមិនសូវមានលុយដើម្បីទៅរៀនថែមទៀតនៅស្រុកបារាំង ខ្ញុំក៏ប្រឡងចូលធ្វើការនៅក្រសួងគយ។ ខ្ញុំធ្វើការនៅក្រសួងនេះបានប្រហែលជាងមួយឆ្នាំ ខ្ញុំក៏បានទទួលសំបុត្រពីរដ្ឋាភិបាលមួយប្រាប់ឲ្យខ្ញុំទៅបង្ហាញខ្លួននៅមន្ទីរចាត់ការទាហាននៅទីក្រុងភ្នំពេញ ដើម្បីនិយាយអំពីការចូលធ្វើទាហានបំរុង។ នៅពេលមើលសំបុត្រនោះចប់ ខ្ញុំមិនសប្បាយចិត្តសោះ ព្រោះខ្ញុំដឹងថាការរៀនវិជ្ជាទាហានក្នុងពេលមួយយ៉ាងខ្លីនេះវាពិបាកណាស់ ហើយម្យ៉ាងទៀតខ្ញុំមិនចង់ចេញពីកន្លែងធ្វើការខ្ញុំដឹង។

នៅថ្ងៃដែលគេប្រាប់ខ្ញុំឲ្យទៅជួប ខ្ញុំក៏ទៅជួបគេ។ យើងនិយាយគ្នាអំពីមុខងារទាហានទូទៅ អំពីប្រទេសយើង អំពីការងារចាស់របស់ខ្ញុំ អស់ប្រហែលជាងពីរម៉ោង។ ក្នុងចិត្តខ្ញុំ ខ្ញុំដឹងថាខ្ញុំគ្មានផ្លូវទេ គឺខ្ញុំត្រូវតែចូលធ្វើទាហាន ចូលចិត្តក៏ដោយ មិនចូលចិត្តក៏ដោយ។ នៅពេលយើងនិយាយគ្នាចប់ គេក៏ប្រាប់ខ្ញុំថា ខ្ញុំត្រូវចូលធ្វើទាហានបំរុង ពីព្រោះខ្ញុំត្រូវធ្វើតែមួយឆ្នាំកន្លះទេ ហើយនៅពេលខ្ញុំចេញពីទាហាន ខ្ញុំអាចត្រឡប់ទៅធ្វើការនៅកន្លែងដដែលវិញ ប៉ុន្តែមានដំណឹងអាក្រក់មួយ គឺកាលណាប្រទេសយើងមានចម្បាំង រដ្ឋាភិបាលនឹងហៅទាហានបំរុងឲ្យចូលធ្វើទាហានវិញមុនគេ។

ខ្ញុំក៏ចុះឈ្មោះចូលធ្វើទាហានបំរុងមួយឆ្នាំកន្លះ ហើយគេក៏ប្រាប់ខ្ញុំនូវថ្ងៃខែ ដែលខ្ញុំត្រូវចូលទៅបង្ហាញខ្លួនជាលើកក្រោយ ដើម្បីនឹងចូលសាលារៀនវិជ្ជាទាហាននៅទីក្រុងភ្នំពេញ។

VOCABULARY

...ក៏ដោយ...ក៏ដោយ	...kɔɔ daoy...kɔɔ daoy	whether...or... (R)
កូនទាហាន	koun təhian	enlisted man
ក្រុមទាហាន	krom təhian	platoon
ក្រៅ	kraw	outside, out
គយ	kóoy	customs (R)
គោរព	kərup	to respect, to honor (L)
គ្មានផ្លូវ	kmian phləw	there is no way, no chance (R)
គ្រាប់	króp	round (pertaining to ammunition)
ចោល	caol	to throw away, to abandon
ច្បាប់ទម្លាប់	cbap təlóp	regulation
ជំនាន់	cənón	generation, age-group; period; era (L)
ញញឹម	ñəñɨm	to smile (L)
ដល់ថ្នាក់នឹងហើយ	dɔl thnaˀ nɨŋ haɛy	at that stage, at that point
ដើម	daəm	stem, classifier for guns, pencils, cigarettes, trees and other long, thin objects
តឹង	təŋ	tight, strict (L)
ទី	tii	a place
ទុកចិត្ត (លើ)	tuk cət (ləə)	to trust
ធ្វើ (ជា)	thəə (cia)	to pretend (L)
នាយទាហាន	niey təhian	officer
នូវ	nəw	a particle that can precede the object of a verb (literary) (R)
បន្ទាយ	pətiay	barracks
បញ្ជូន	pəcuun	to send (a person)
បោក	baok	to beat; to wash clothing (L)
ផ្កាយ	phkaay	star
ផ្លាស់	phlah	to transfer, to change
ពាក់សក្តិ	péˀ saˀ	to have a rank
មន្ទីរចាត់ការ	məntii cat kaa	headquarters (R)
មួយៗ	muoy muoy	each one (object)
មេដឹកនាំ	mee dək nóm	leader
មេបញ្ជាការ	mee bañcia kaa	commander
ម្នាក់ៗ	mənéˀ mənéˀ	each one (person)
លើក	ləək	time, instance (R)
វិជ្ជា	viccia	knowledge, subject of, science of, -ology (R)
សក្តិ	saˀ	rank
ស្វ័យប្រវត្តិ	svaay pəvót	automatic
ស្អប់	sˀɔp	to hate, to dislike
អ្នកភៀសខ្លួន	néˀ phieh khluon	refugee

LIST OF RANKS: OFFICERS
(ARMY, AIR FORCE, MARINES)

2nd Lt.	អនុសេនិយត្រី	aʔnuʔseenɛy trɛy
1st Lt.	អនុសេនិយទោ	aʔnuʔseenɛy too
Captain	អនុសេនិយឯក	aʔnuʔseenɛy aɛk
Major	វរសេនិយត្រី	vóoraʔseenɛy trɛy
Lt. Colonel	វរសេនិយទោ	vóoraʔseenɛy too
Colonel	វរសេនិយឯក	vóoraʔseenɛy aɛk
Br. General	ឧត្តមសេនិយត្រី	útdomseenɛy trɛy
Maj. General	ឧត្តមសេនិយទោ	útdomseenɛy too
Lt. General	ឧត្តមសេនិយឯក	útdomseenɛy aɛk
General	ឧត្តមសេនិយ	útdomseenɛy
Marshall	សេនាប្រមុខ	seenaa prɔmuk

FIREARMS

rifle, firearm, gun	កាំភ្លើង	kamphləəŋ
pistol	កាំភ្លើងដៃ	kamphləəŋ day
carbine	ការាប៊ីន	kaaraabiin
bazooka	បាហ្សូកា	baazuukaa
machine gun	កាំភ្លើងយន្ត	kamphləəŋ yɔn
automatic gun	កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្ត	kamphləəŋ svaay pəvót
cannon	កាណុង	kaanoŋ
grenade launcher	កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែក	kamphləəŋ bañ króp baɛk

LESSON FORTY-EIGHT

DIALOGUE

		ក្រុម	group, squad
១.	សុខ	លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមលោក?	What is your job in your squad?
		ជញ្ជូន	to transport
		ទ័ព	troops
		កង	military unit
		កងអនុសេនាតូច	platoon
២.	គុម	ខ្ញុំជាអ្នកបើកឡានជញ្ជូនទ័ពក្នុងកងអនុសេនាតូចលេខពីរ ។	I drive trucks to transport troops in the squad no 2.
		ដឹក	to transport
៣.	សុខ	លោកដឹកទាហានពីកន្លែងណាទៅកន្លែងណា?	You transport troops from where to where?
		ហាត់	to practice, to drill
៤.	គុម	ពីបន្ទាយទៅកន្លែងហាត់បាញ់ ។	From the post to the place where they practice shooting.
៥.	សុខ	ធម្មតាគេប្រើឡានអី?	What kind of trucks do they usually use?
		ឡានកង់ដប់	10-wheel truck
៦.	គុម	ឡានកង់ដប់ ។	The 10-wheel ones.
		មួយជើង	one trip
៧.	សុខ	មួយជើងៗ លោកជញ្ជូនបានប៉ុន្មាននាក់?	Each trip, how many men can you transport?
		ទៀង	to be accurate
		មិនទៀងទេ	it depends; uncertain
៨.	គុម	មិនទៀងទេ ។	It depends.
		ចំបាំង	war, fighting
៩.	សុខ	លោកដែលដឹកទ័ពទៅធ្វើចំបាំងទេ?	Had you ever transported troops to war?
		ជាពិសេស	especially
១០.	គុម	ទេលោក ជាពិសេសខ្ញុំមិនចង់សោះ ។	No sir, especially (since) I don't want to at all.

DIALOGUE:

1. sok - look thəə ɛy nɨw knoŋ krom look?
2. tom - khñom cia néʔ baək laan əñcuun tóp knoŋ kɔɔŋ aʔnuʔseenaa touc leek pii
3. sok - look dək təhian pii kəlaɛŋ naa tɨw kəlaɛŋ naa?
4. tom - pii pətiay tɨw kəlaɛŋ hat bañ
5. sok - thómmədaa kee praə laan ɛy?
6. tom - laan kɔŋ dɔp
7. sok - mə cəəŋ mə cəəŋ, look əñcuun baan pəmaan néʔ?
8. tom - mɨn tieŋ eh
9. sok - look daɛl dək tóp tɨw thəə cəbaŋ tee?
10. tom - tee look, cia pəsɛh khñom mɨn cɔŋ soh

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

7. មួយជើងៗ /mə cəəŋ mə cəəŋ/ 'each trip' is another example of the
ម្នាក់ៗ /mənéʔ mənéʔ/ structure described in the preceding lesson.

7. You have already seen that បាន /baan/ can be used before expressions of time and distance to indicate extent, e.g.,

យើងទៅភ្នំពេញបានបួនអាទិត្យ។
yəəŋ tɨw mpɨñ baan buon aatɨt
We went to Phnom Penh for four weeks.

Here you see that បាន /baan/ can be used in the same way with objects, e.g.,

យើងដឹកអីវ៉ាន់បានមួយម៉ឺនគីឡូ។
yəəŋ dək ɛyvan baan mə məən kəlou
We transported ten thousand kilos of things.

DRILLS

DRILL NO.

4. Sentence d As you already know, with ឲ្យ /aoy/ and other verbs that can have an indirect object, the direct object precedes the indirect object. However, when there is a quantity also present, the expression of quantity follows the indirect object. For example:

គេឲ្យលុយយើងប៉ុន្មានរៀល?
kee aoy luy yəəŋ pəmaan riel?
How many riels did they give us?

In this example បុ៉ន្មានរៀល /pəmaan riel/ is the expression of quantity, which follows both the direct object លុយ /luy/ 'money' and the indirect object យើង /yəəŋ/ 'us.'

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T: លោកជាអ្នកបើកឡាន មែនទេ?
S: បាទ ខ្ញុំជាអ្នកបើកឡានមែន។
T: You are a driver, aren't you?
S: Yes, it's true, I am indeed a driver.

ក. ប្អូនលោកជាទាហានជើងគោក មែនទេ?
បាទ ប្អូនខ្ញុំជាទាហានជើងគោកមែន។
ខ. ឪពុកលោកជាមេបញ្ជាការ មែនទេ?
បាទ ឪពុកខ្ញុំជាមេបញ្ជាការមែន។
គ. គាត់ជាលោកសក្តិប្រាំ មែនទេ?
បាទ គាត់ជាលោកសក្តិប្រាំមែន។
ឃ. លោកនៅក្នុងកងអនុសេនាតូចលេខពីរ មែនទេ?
បាទ ខ្ញុំនៅក្នុងកងអនុសេនាតូចលេខពីរមែន។
ង. ឪពុកលោកជាលោកផ្កាយមួយ មែនទេ?
បាទ ឪពុកខ្ញុំជាលោកផ្កាយមួយមែន។
ច. លោកជាទាហានជើងទឹក មែនទេ?
បាទ ខ្ញុំជាទាហានជើងទឹកមែន។

DRILL TWO: Substitution

MODEL: T: ក្រុមខ្ញុំឈ្មោះកងអនុសេនាតូចលេខពីរ។ (លេខដប់)
S: ក្រុមខ្ញុំឈ្មោះកងអនុសេនាតូចលេខដប់។
T: My unit is the squad no 2. (number ten)
S: My unit is the squad no 10.

ក. ក្រុមខ្ញុំឈ្មោះកងអនុសេនាតូចលេខដប់។ (កងយកការសម្ងាត់)
ខ. ក្រុមខ្ញុំឈ្មោះកងយកការសម្ងាត់។ (កងអនុសេនាធំលេខដប់)
គ. ក្រុមខ្ញុំឈ្មោះកងអនុសេនាធំលេខដប់។ (យើង)
ឃ. ក្រុមយើងឈ្មោះកងអនុសេនាធំលេខដប់។ (កងវរសេនាតូច)
ង. ក្រុមយើងឈ្មោះកងវរសេនាតូចលេខដប់។ (ធំ)
ច. ក្រុមយើងឈ្មោះកងវរសេនាធំលេខដប់។

DRILL THREE: Response

MODEL:
T: លោកដឹកទាហានពីកន្លែងណាទៅកន្លែងណា? (បន្ទាយ - សាលា)
S: បាទ ដឹកពីបន្ទាយទៅសាលា។
T: From where to where do you transport troops? (barracks - school)
S: From the barracks to school.

ក. លោកជញ្ជូនទាហានពីណាទៅណា? (បន្ទាយ - កន្លែងហាត់បាញ់)
បាទ ជញ្ជូនពីបន្ទាយទៅកន្លែងហាត់បាញ់។

ខ. លោកបើកឡានពីណាទៅណា? (បន្ទាយ - ជំរុំកងអនុសេនាតូចលេខពីរ)
បាទ បើកពីបន្ទាយទៅជំរុំកងអនុសេនាតូចលេខពីរ។
គ. យើងត្រូវដើរពីកន្លែងណាទៅណា? (បន្ទាយ - ភ្នំលេខ ១៦៤)
បាទ ត្រូវដើរពីបន្ទាយទៅភ្នំលេខ ១៦៤។
ឃ. លោកដើរពីកន្លែងណាទៅកន្លែងណា? (បន្ទាយ - ផ្លូវវែងលេខបី)
បាទ ដើរពីបន្ទាយទៅផ្លូវវែងលេខបី។
ង. ខ្មាំងដឹកទ័ពពីកន្លែងណាទៅកន្លែងណា? (ព្រំដែន - ភ្នំលេខ ១៦៤)
បាទ ដឹកទ័ពពីព្រំដែនទៅភ្នំលេខ ១៦៤។
ច. លោកដើរពីកន្លែងណាទៅកន្លែងណា? (បន្ទាយ - សាលា)
បាទ ដើរពីបន្ទាយទៅសាលា។

DRILL FOUR: Response

MODEL:
T: មួយជើងលោកជញ្ជូនបានប៉ុន្មាននាក់? (ដប់)
S: មួយជើងខ្ញុំជញ្ជូនបានដប់នាក់។
T: Each trip how many men can you transport? (ten)
S: Each trip I can transport ten men.

ក. មួយជើងលោកយកវ៉ាលីសបានប៉ុន្មាន? (បី)
មួយជើងខ្ញុំយកបានវ៉ាលីសបី។
ខ. មួយជើងលោករកលុយបានប៉ុន្មាន? (បីពាន់)
មួយជើងខ្ញុំរកលុយបានបីពាន់។
គ. មួយជើងលោកទិញកាំភ្លើងបានប៉ុន្មាន? (ពីរ)
មួយជើងខ្ញុំលួចកាំភ្លើងបានពីរ។
ឃ. មួយជើងលោកឱ្យកូនលោកប៉ុន្មាន? (ដប់ដុល្លា)
មួយជើងខ្ញុំឱ្យកូនខ្ញុំដប់ដុល្លា។
ង. មួយជើងលោកសម្លាប់ខ្មាំងបានប៉ុន្មាននាក់? (ប្រាំ)
មួយជើងខ្ញុំសម្លាប់ខ្មាំងបានប្រាំនាក់។
ច. មួយជើងលោកចង់យកប៉ុន្មាននាក់ទៅ? (ដប់ប្រាំ)
មួយជើងខ្ញុំចង់យកដប់ប្រាំនាក់ទៅ។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: លោកចង់ធ្វើទាហានប៉ុន្មានឆ្នាំ? (បី)

S: មិនទៀងទេ ខ្ញុំចង់ធ្វើទាហានប្រហែលបីឆ្នាំ។

T: How many years do you want to be in the service? (three)

S: It depends; I want to be in the service for about three years.

ក. លោកទៅលេងញូវយ៉កប៉ុន្មានថ្ងៃ? (ប្រាំ)
មិនទៀងទេ ខ្ញុំទៅលេងញូវយ៉កប្រហែលប្រាំថ្ងៃ។
ខ. លោកដេកប៉ុន្មានម៉ោង? (ប្រាំមួយ)
មិនទៀងទេ ខ្ញុំដេកប្រហែលប្រាំមួយម៉ោង។
គ. លោករៀនខ្មែរប៉ុន្មានអាទិត្យទៀត? (បួន)
មិនទៀងទេ ខ្ញុំរៀនខ្មែរប្រហែលបួនអាទិត្យទៀត។
ឃ. អង្កាល់លោកឈប់ធ្វើទាហាន? (ពីរឆ្នាំទៀត)
មិនទៀងទេ ខ្ញុំឈប់ធ្វើទាហានប្រហែលពីរឆ្នាំទៀត។
ង. លោកទៅញ៉ាំបាយម៉ោងប៉ុន្មាន? (ដប់ពីរ)
មិនទៀងទេ ខ្ញុំទៅញ៉ាំបាយប្រហែលម៉ោងដប់ពីរ។
ច. លោកចេញពីធ្វើការម៉ោងប៉ុន្មាន? (ប្រាំ)
មិនទៀងទេ ខ្ញុំចេញពីធ្វើការប្រហែលម៉ោងប្រាំ។

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: ធម្មតាគេប្រើឡានកង់ដប់។ (ឡានហ្ស៊ីប)

S: ធម្មតាគេប្រើឡានហ្ស៊ីប។

T: Usually, they use the 10-wheel trucks. (Jeep)

S: Usually, they use Jeeps.

ក. ធម្មតាគេប្រើឡានហ្ស៊ីប។ (ម៉ូតូ)
ខ. ធម្មតាគេប្រើម៉ូតូ។ (កង់)
គ. ធម្មតាគេប្រើកង់។ (រទេះតង់ក៏)
ឃ. ធម្មតាគេប្រើរទេះតង់ក៏។ (កប៉ាល់ហោះ)
ង. ធម្មតាគេប្រើកប៉ាល់ហោះ។ (ឡានស្ទួល)
ច. ធម្មតាគេប្រើឡានស្ទួល។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំចង់ធ្វើទាហាន។ (ទាហានជើងគោក)

S: ខ្ញុំចង់ធ្វើទាហាន ជាពិសេសទាហានជើងគោក។

T: I want to be in the service. (army)

S: I want to be in the service, especially in the army.

ក. ខ្ញុំចង់រៀនភាសា ។ (ខ្មែរ)
ខ្ញុំចង់រៀនភាសា ជាពិសេសភាសាខ្មែរ ។
ខ. ខ្ញុំចង់ទៅដើរលេងនៅតាកែវ ។ (ផ្លូវមាត់ទន្លេ)
ខ្ញុំចង់ទៅដើរលេងនៅតាកែវ ជាពិសេសផ្លូវមាត់ទន្លេ ។
គ. លោកត្រូវទៅប្រទេសក្រៅ ។ (បារាំង)
លោកត្រូវទៅប្រទេសក្រៅ ជាពិសេសប្រទេសបារាំង ។
ឃ. លោកត្រូវទៅជួបគាត់ ។ (ថ្ងៃនេះ)
លោកត្រូវទៅជួបគាត់ ជាពិសេសថ្ងៃនេះ ។
ង. លោកគួរញ៉ាំស្រា ។ (ស្រានេះ)
លោកគួរញ៉ាំស្រា ជាពិសេសស្រានេះ ។
ច. លោកមិនគួរទៅធ្វើការទេ ។ (ថ្ងៃអាទិត្យ)
លោកមិនគួរទៅធ្វើការទេ ជាពិសេសថ្ងៃអាទិត្យ ។

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំរៀនភាសាខ្មែរ ។
S: ជាពិសេសខ្ញុំចង់រៀនភាសាខ្មែរ ។
T: I'm studying the Cambodian language.
S: I especially want to study the Cambodian language.

ក. ខ្ញុំចូលធ្វើទាហានកប៉ាល់ហោះ ។	ជាពិសេសខ្ញុំចង់ធ្វើទាហានកប៉ាល់ហោះ ។
ខ. ខ្ញុំបង្រៀនទាហានឲ្យរៀនបាញ់ ។	ជាពិសេសខ្ញុំចង់បង្រៀនទាហានឲ្យរៀនបាញ់ ។
គ. ខ្ញុំបាញ់កាំភ្លើងយន្ត អឹម-៦០ ។	ជាពិសេសខ្ញុំចង់បាញ់កាំភ្លើងយន្ត អឹម-៦០ ។
ឃ. ខ្ញុំចេះបើកតង់ក៍ ។	ជាពិសេសខ្ញុំចង់ចេះបើកតង់ក៍ ។
ង. ខ្ញុំឈប់រៀនថ្ងៃនេះ ។	ជាពិសេសខ្ញុំចង់ឈប់រៀនថ្ងៃនេះ ។
ច. ខ្ញុំបង្រៀនតែយប់ទេ ។	ជាពិសេសខ្ញុំចង់បង្រៀនតែយប់ទេ ។

DRILL NINE: Substitution

MODEL: T: ទាហានត្រូវហាត់បាញ់មួយដងមួយថ្ងៃ ។ (ដើរ)
S: ទាហានត្រូវហាត់ដើរមួយដងមួយថ្ងៃ ។
T: Soldiers have to practice shooting once a day. (marching)
S: Soldiers have to practice marching once a day.

ក. ទាហានត្រូវហាត់ដើរមួយដងមួយថ្ងៃ ។ (លោក)
ខ. លោកត្រូវហាត់ដើរមួយដងមួយថ្ងៃ ។ (និយាយខ្មែរ)
គ. លោកត្រូវហាត់និយាយខ្មែរមួយដងមួយថ្ងៃ ។ (សរសេរ)
ឃ. លោកត្រូវហាត់សរសេរខ្មែរមួយដងមួយថ្ងៃ ។ (យើង)
ង. យើងត្រូវហាត់សរសេរខ្មែរមួយដងមួយថ្ងៃ ។ (បាញ់កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តិ)
ច. យើងត្រូវហាត់បាញ់កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តិមួយដងមួយថ្ងៃ ។

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: អ្នកណាបង្ហាត់លោកបាញ់កាំភ្លើង? (និយាយខ្មែរ)
S: អ្នកណាបង្ហាត់លោកនិយាយខ្មែរ?
T: Who drills you to shoot a rifle? (to speak Cambodian)
S: Who drills you to speak Cambodian?

ក. អ្នកណាបង្ហាត់លោកនិយាយខ្មែរ? (ធ្វើឡាន)
ខ. អ្នកណាបង្ហាត់លោកធ្វើឡាន? (ចាក់ថ្នាំ)
គ. អ្នកណាបង្ហាត់លោកចាក់ថ្នាំ? (សរសេរអង់គ្លេស)
ឃ. អ្នកណាបង្ហាត់លោកសរសេរអង់គ្លេស? (បើកឡាន)
ង. អ្នកណាបង្ហាត់លោកបើកឡាន? (ជិះកង់)
ច. អ្នកណាបង្ហាត់លោកជិះកង់?

Reading Passage

វិន័យនិងច្បាប់ទម្លាប់ទាហាន

ទាហាននៅគ្រប់ប្រទេសត្រូវមានវិន័យនិងច្បាប់ទម្លាប់ទៅតាមប្រទេសរបស់ខ្លួន ដូច្នេះពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយ វិន័យនិងច្បាប់ទម្លាប់ខុសគ្នា តែមុខងារទាហានគឺមានតែមួយគឺការពារទឹកដីរបស់គេ។

ជាទាហានសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ម្នាក់ៗត្រូវតែគោរពវិន័យនិងច្បាប់ទម្លាប់ទាហានខ្មែរ។

ក្រសួងនីមួយៗ គេមិនយកមនុស្សទៅឲ្យធ្វើការនៅក្នុងក្រសួងនេះហើយ ទុកឲ្យមនុស្សធ្វើអ្វីតាមចិត្តរបស់ខ្លួនទេ ព្រោះថាក្រសួងទាំងអស់សុទ្ធតែមានវត្ថុបំណងមួយជាដរាប ដូច្នេះក្រសួងនេះតែងតែធ្វើច្បាប់និងវិន័យឲ្យអ្នកធ្វើការគោរពតាម យ៉ាងណាមិញក្រសួងទាហានក៏មានច្បាប់និងវិន័យសម្រាប់ទាហានគេដែរ។

វត្ថុបំណងទាហានគឺការ ការពារទឹកដី ដូច្នេះត្រូវតែមានវិន័យសម្រាប់ប្រដៅគេ ដើម្បីឲ្យវត្ថុបំណងនោះបានសម្រេច។ វិន័យនេះហើយដែលជាកម្លាំងរបស់ទាហាន។ ទាហានដែលមានវិន័យល្អតែងតែធ្វើការបានល្អ។ ការស្លៀកពាក់ ការគោរពគ្នាតាមថ្នាក់ ការស្ដាប់បញ្ជា និងការទាក់ទងគ្នា ទាំងអស់នេះជាវិន័យរបស់ទាហានដែលទាហានម្នាក់ៗត្រូវធ្វើតាមយ៉ាងប្រយ័ត្ន។

ខោអាវមិនមែនគ្រាន់តែយកមកស្លៀកពាក់ដើម្បីកុំឲ្យគេមើលខ្លួនឃើញទេ គឺជារបស់មួយដែលធ្វើឲ្យទាហានខុសពីមនុស្សឯទៀត។ ទោះជាគេឃើញខោអាវទាហានចោកក៏ដោយ បើទាហានស្លៀកពាក់តាមរបៀបហើយខោអាវនោះស្អាតជានិច្ច ក៏គ្មានអ្នកណាហ៊ាននិយាយអ្វីទេ។ ដូច្នេះខោអាវមានប្រយោជន៍ណាស់ចំពោះវិន័យទាហាន។

ការគោរពគ្នាទៅតាមថ្នាក់ មិនមែនសម្រាប់ធ្វើឲ្យទាហានចោកទេ គឺសម្រាប់បង្រៀនប្រដៅទាហានឲ្យចេះស្ដាប់បញ្ជានាយទាហាន។ បើខ្វះការគោរពគ្នា

តាមធំតាមតូច មុខងារទាំងអស់ធ្វើមិនបានប្រយោជន៍ទេ។

ការទាក់ទងគ្នាក្នុងក្រសួងនីមួយៗ មិនមែនគ្រាន់តែជាការនិយាយរកគ្នាប៉ុណ្ណោះទេ គឺពឹងទៅលើការធ្វើការទូទៅ និងចិត្តមនុស្សម្នាក់ៗទៀត។ នៅក្នុងទាហាន ការទាក់ទងមានរបៀបគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ប្រើហើយ គឺយើងនៅតែយកមកប្រើដោយប្រយ័ត្ន ដោយមិនប្រើពាក្យចំៗ។ មិនមែនគ្រាន់តែប្រើទៅលើទាហានឯទៀតទេ គឺទៅលើមនុស្សឯទៀតៗក៏មិនត្រូវប្រើដែរ។

បញ្ជាពីថ្នាក់ការទាហានទៅនាយទាហាន ឬទាហានទាំងអស់ត្រូវធ្វើតាមឥតមានសួរថាហេតុអី។ ព្រោះថាបញ្ជានេះជាបញ្ជាមានសារៈសំខាន់ចំពោះការងារ និងការពារប្រយោជន៍ជាតិ។ អ្នកដែលទទួលបញ្ជានីមួយៗត្រូវតែមើលឲ្យយល់ច្បាស់ ឬស្ដាប់ឲ្យយល់យ៉ាងល្អ មុននឹងយកបញ្ជានេះទៅប្រតិបត្តិ។ ម្យ៉ាងទៀតការសម្ងាត់ត្រូវតែទុកនៅក្នុងខ្លួន មិនត្រូវយកទៅនិយាយប្រាប់អ្នកឯទៀត សូម្បីតែឪពុកម្ដាយ ឬប្រពន្ធក៏មិនត្រូវនិយាយប្រាប់ដែរ។

នាយទាហាននិងកូនទាហានសុទ្ធតែមានការទទួលខុសត្រូវនិងមុខងារខុសគ្នាទាំងអស់។ កូនទាហានទទួលបញ្ជាពីមេដឹកនាំក្រុមរបស់ខ្លួន មេដឹកនាំក្រុមទទួលបញ្ជាពីនាយទាហាន អនុសេនីយ៍ត្រី ឬអនុសេនីយ៍ទោ ដែលទទួលបញ្ជាពីអនុសេនីយ៍ឯក ដែលទទួលបញ្ជាពីវរសេនីយ៍ត្រី។ល។ ពិតមែនតែនាយទាហានមួយឲ្យបញ្ជាទៅនាយទាហានមួយ ហើយទៅមួយទៀត ហើយទៅកូនទាហាន ទាហានទាំងអស់គ្នានេះមានមុខងារតែមួយគត់ គឺការពារនិងបំរើប្រទេសជាតិ។

VOCABULARY

ការពិសោធន៍	kaa pisaot	experience (L)
ការសម្ងាត់	kaa səŋat	a secret
ក្រុម	krom	group; platoon
ខ្មាំង	khmaŋ	enemy
ជញ្ជូន	əñcuun	to transport (a task requiring more than one trip), to move things
ជាពិសេស	cia pəsɛh	especially
ជំរំ	cərum	camp
ដឹក	dək	to transport
តង់ក៍	tɔŋ	tank
ទទួលខុសត្រូវ	tətuol khoh trəw	to take responsibility (R)
ទ័ព	tóp	troops
ទន្លេ	tunlee	river
ទាក់ទង	téˀ tóoŋ	to make contact with, to have relations with (R)
និយាយរក	niyiey róo	to seek out, to talk with (R)
បង្ក្រាប	pəkraap	to flatten, to defeat completely (L)
បង្ហាត់	pəhat	to drill, to teach, to train
ប៊ុយរ៉ូ	pərou	office, bureau (L)

ប្រតិបត្តិ	protəbat	to put into effect, to execute (R)
ផ្លូវខ្វែង	phləw khvaeŋ	crossroad, intersection
ព្រំដែន	prum daɛn	border, frontier
ភ្នំ	phnom	hill, mountain
មាត់ទន្លេ	mót tunlee	mouth of the river
មិនទៀងទេ	mɨn tieŋ eh	it depends
ម៉ូតូ	moutou	motorcycle
មួយជើង	mə cəəŋ	one trip
យកការសម្ងាត់	yóo kaa səŋat	to spy
យ៉ាងណាមិញ	yaaŋ naa mɨñ	likewise (R)
រទេះ	aatɛh	vehicle, cart
រទេះតង់ក៍	aatɛh toŋ	tank
វត្ថុបំណង	votto' mnoŋ	intention, objective, purpose (R)
វិន័យ	vinɛy	discipline (R)
សម្ងាត់	səŋat	secret
សម្រេច	səmrac	to decide; to be successful (R)
សារៈសំខាន់	saaré' səmkhan	essence (R)
ហាត់	hat	to train, to drill, to exercise
ឡានកង់ដប់	laan koŋ dop	10-wheel truck

ក្រុម	krom	squad
ផ្នែក ឬ កងអនុសេនាតូច		platoon
កងអនុសេនាធំ	kɔɔŋ a'nu'seenaa	company
កងវរសេនាតូច	kɔɔŋ	battalion
កងពលតូច	kɔɔŋ	brigade
កងពលធំ	kɔɔŋ	division
អង្គ	ɔŋ	corps
ទ័ព	tóp	army
កងយកការសម្ងាត់	kɔɔŋ yóo kaa səŋat	reconnaissance platoon, intelligence unit

LESSON FORTY-NINE

DIALOGUE

១.	សុខ	មានការសម្ងាត់ច្រើនទេនៅក្នុងទាហាន?	Are there many secrets in the service?
		កិច្ចការ	work, matter
២.	គុម	បាទ ច្រើនណាស់ ខ្ញុំមិនសូវដឹងកិច្ចការអីទេ។	Yes, a lot. I don't really know anything.
		កងទ័ព	troops
		មួយៗ	each
៣.	សុខ	ពេលគេបញ្ជូនកងទ័ពមួយៗ គេប្រាប់ទាហានទាំងអស់ឲ្យដឹងទេ?	Whenever they send each group of troops out, don't they let all the men know?
		គ្រាន់តែ...ក៏	even
		ពល	troop
៤.	គុម	បាទទេ គ្រាន់តែពលតូចមួយក៏គេមិនប្រាប់យើងឲ្យដឹងផង។	No, even (if they send) a small troop, they don't let us know, either.
		ដូច្នេះ	so, thus, therefore
៥.	សុខ	ដូច្នេះអ្នកណាប្រាប់លោក?	So who tells you?
		ធ្វើដំណើរ	to make a trip, to travel
៦.	គុម	មេដឹកនាំក្រុម ហើយមួយថ្ងៃមុនយើងត្រូវធ្វើដំណើរ។	The platoon leader, and (only) one day before we must go.
៧.	សុខ	រួចលោករៀបចំឥវ៉ាន់ទាន់ទេ?	Then do you arrange things on time?
៨.	គុម	ក្នុងទាហានលោកត្រូវតែមានពេល។	In the service, you have to have time.
៩.	សុខ	ចុះបើមិនទាន់?	And if you're not on time?
		ម្យ៉ាងទៀត	furthermore, on the other hand
		ឯកសណ្ឋាន	uniform
		សំរាប់	suit, outfit
		....ប៉ុណ្ណឹង	to that extent; only
១០.	គុម	លោកត្រូវតែទាន់ ហើយម្យ៉ាងទៀតកូនទាហានគ្មានឥវ៉ាន់ច្រើនទេ មានឯកសណ្ឋានមួយសំរាប់ពីរប៉ុណ្ណឹង។	You have to be on time, and furthermore a private doesn't have a lot of things. He only has one or two uniforms (that's all).

DIALOGUE:

1. sok - mian kaa sәŋat craәn tee nɨw knoŋ tәhian?

2. tom - baat, craәn ah. khñom mɨn sәw dәŋ kɛckaa ɛy tee

3. sok - peel kee pәcuun kooŋ tóp muoy muoy kee prap tәhian téŋ oh aoy dәŋ tee?

4. tom - baat tee, krón tә púl touc muoy koo kee mɨn prap yәәŋ aoy dәŋ phooŋ

5. sok - douc chnɛh néʔnaa prap look?

6. tom - mee dәk nóm krom, haәy mә ŋay mun yәәŋ trәw thәә tәnaә

7. sok - ruoc, look riep com ɛyvan tén tee?

8. tom - knoŋ tәhian look trәw tә mian peel

9. sok - coh baә mɨn tón?

10. tom - look trәw tas tón, haәy mәyaaŋ tiet koun tәhian kmian ɛyvan craәn tee mian aɛksәthaan mә sәraap pii pәnәŋ

NOTES

DRILLS

DRILL NO.

7. ប៉ុណ្ណឹង /pәnәŋ/ means 'just, only, just that much' when it follows an expression of quantity.

12. You have already learned that ទេ /tee/ at the end of a statement which is not negative indicates that it contradicts something else. ទេតើ /tee taә/ is a stronger, more emphatic form of this meaning of ទេ /tee/.

13. ទាំង /téŋ/ means 'including.' When it occurs twice, before two words or phrases, it means 'both...and...' or 'including...and...'

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: ផ្នែកខ្ញុំមានសាមសិបពីរនាក់។ (កងអនុសេនាធំ)

S: កងអនុសេនាធំ មួយៗមានសាមសិបពីរនាក់។

T: My group has 32 men. (company)

S: Each company has 32 men.

ក. ខ្ញុំដឹកទ័ពបានម្ភៃនាក់។ (ខ្លានកងដប់)
ខ្លានកងដប់មួយៗដឹកទ័ពបានម្ភៃនាក់។

ខ. ខ្ញុំលក់ថ្លៃបួនដុល្លា។ (សៀវភៅ)
សៀវភៅមួយៗលក់ថ្លៃបួនដុល្លា។

គ. ខ្ញុំបង្រៀនភាសាអង់គ្លេស។ (សាលា)
សាលាមួយៗបង្រៀនភាសាអង់គ្លេស។
ឃ. ខ្ញុំមានកៅអីពីរ។ (តុ)
តុមួយៗមានកៅអីពីរ។
ង. ខ្ញុំសួរបីដង។ (សំណួរ)
សំណួរមួយៗសួរបីដង។
ច. សំបុត្រនេះមកពីមេបញ្ជាការ។ (លិខិត)
លិខិតមួយៗមកពីមេបញ្ជាការ។

DRILL TWO: Substitution

MODEL: T: លោកគ្រាន់តែយាមបន្ទាយទេ។ (រៀនបាញ់កាំភ្លើង)
S: លោកគ្រាន់តែរៀនបាញ់កាំភ្លើងទេ។
T: You just guard the post. (practice shooting)
S: You just practice shooting.

ក. លោកគ្រាន់តែរៀនបាញ់កាំភ្លើងទេ។ (យកការសម្ងាត់)
ខ. លោកគ្រាន់តែយកការសម្ងាត់ទេ។ (រៀនធ្វើការវាយការណ៍)
គ. លោកគ្រាន់តែរៀនធ្វើការវាយការណ៍ទេ។ (មើលផែនទី)
ឃ. លោកគ្រាន់តែមើលផែនទីទេ។ (រៀននិយាយ)
ង. លោកគ្រាន់តែរៀននិយាយទេ។ (ស៊ីញេ)
ច. លោកគ្រាន់តែស៊ីញេទេ។

DRILL THREE: Response

MODEL: T: គេមិនប្រាប់ខ្ញុំទេ។
S: ដូច្នេះអ្នកណាប្រាប់លោក?
T: They didn't tell me.
S: Then who did tell you?

ក. ខ្ញុំមិនទៅយាមបន្ទាយនោះទេ។	ដូច្នេះអ្នកណាទៅយាមបន្ទាយនោះ?
ខ. ខ្ញុំមិនបានធ្វើការវាយការណ៍នេះទេ។	ដូច្នេះអ្នកណាបានធ្វើការវាយការណ៍នេះ?
គ. ខ្ញុំមិនបង្រៀនមេរៀននេះទេ។	ដូច្នេះអ្នកណាបង្រៀនមេរៀននេះ?
ឃ. ខ្ញុំមិនបង្គាប់ឲ្យលោកបាញ់ទេ។	ដូច្នេះអ្នកណាបង្គាប់ឲ្យលោកបាញ់?
ង. ខ្ញុំមិនបើកឡាននោះទេ។	ដូច្នេះអ្នកណាបើកឡាននោះ?
ច. ខ្ញុំមិនទទួលខុសត្រូវទេ។	ដូច្នេះអ្នកណាទទួលខុសត្រូវ?

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: អ្នកណាទទួលខុសត្រូវក្នុងក្រុមលោក? (លោកសក្តិបី)
S: លោកសក្តិបីទទួលខុសត្រូវក្នុងក្រុមខ្ញុំ។
T: Who's in charge of your group? (the captain)
S: The captain is in charge of my group.

ក. អ្នកណាទទួលខុសត្រូវក្នុងថ្នាក់នេះ? (លោកសាន)
លោកសានទទួលខុសត្រូវក្នុងថ្នាក់នេះ។
ខ. អ្នកណាទទួលខុសត្រូវក្នុងបន្ទាយនោះ? (លោកសក្តិប្រាំសុស)
លោកសក្តិប្រាំសុសទទួលខុសត្រូវក្នុងបន្ទាយនោះ។
គ. អ្នកណាទទួលខុសត្រូវលើការរាយការណ៍នេះ? (លោកសន)
លោកសនទទួលខុសត្រូវលើការរាយការណ៍នេះ។
ឃ. អ្នកណាទទួលខុសត្រូវក្នុងជំរំលោក? (មេដឹកនាំក្រុម)
មេដឹកនាំក្រុមទទួលខុសត្រូវក្នុងជំរំខ្ញុំ។
ង. អ្នកណាទទួលខុសត្រូវក្នុងបន្ទប់នេះ? (កញ្ញាអ៊ីវី)
កញ្ញាអ៊ីវីទទួលខុសត្រូវក្នុងបន្ទប់នេះ។
ច. អ្នកណាទទួលខុសត្រូវដើម្បីនិងឲ្យលោកទៅរៀន? (ឪពុកម្តាយខ្ញុំ)
ឪពុកម្តាយខ្ញុំទទួលខុសត្រូវដើម្បីនិងឲ្យខ្ញុំទៅរៀន។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំចង់ធ្វើទាហានក្រោយខ្ញុំរៀនចប់។
S: ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំចង់ធ្វើទាហានមុនខ្ញុំរៀនចប់។
T: I want to serve in the armed forces after I finish studying.
S: As for me, I want to be a soldier before I finish studying.

ក. ខ្ញុំត្រូវទៅផ្ទះក្រោយម៉ោងបី។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំត្រូវទៅផ្ទះមុនម៉ោងបី។
ខ. ខ្ញុំសួរលោកសក្តិពីរមុនមេដឹកនាំយើង។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំសួរលោកសក្តិពីរក្រោយមេដឹកនាំយើង។
គ. ខ្ញុំផឹកទឹកក្រោយខ្ញុំញ៉ាំបាយ។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំផឹកទឹកមុនខ្ញុំញ៉ាំបាយ។
ឃ. ខ្ញុំទៅមើលកុនមុនខ្ញុំរៀនមេរៀននេះ។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំទៅមើលកុនក្រោយខ្ញុំរៀនមេរៀននេះ។
ង. ខ្ញុំទៅបន្ទាយក្រោយខ្ញុំទៅសាលា។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំទៅបន្ទាយមុនខ្ញុំទៅសាលា។
ច. ខ្ញុំនិយាយមុនខ្ញុំគិត។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំនិយាយក្រោយខ្ញុំគិត។

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: ទាហានគ្មានឥវ៉ាន់ច្រើនទេ។
S: ម្យ៉ាងទៀតទាហានគ្មានឥវ៉ាន់ច្រើនទេ។
T: Soldiers don't have a lot of things.
S: Furthermore, soldiers don't have a lot of things.

ក. ខ្ញុំត្រូវទៅយាមបន្ទាយល្ងាចនេះ។
ម្យ៉ាងទៀតខ្ញុំត្រូវទៅយាមបន្ទាយល្ងាចនេះ។
ខ. ខ្ញុំត្រូវសរសេរការរាយការណ៍ឲ្យលោកសក្តិបួន។
ម្យ៉ាងទៀតខ្ញុំត្រូវសរសេរការរាយការណ៍ឲ្យលោកសក្តិបួន។
គ. លោកមិនត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងថ្នាក់នេះទេ។
ម្យ៉ាងទៀតលោកមិនត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងថ្នាក់នេះទេ។
ឃ. លោកត្រូវរៀនបាញ់។
ម្យ៉ាងទៀតលោកត្រូវរៀនបាញ់។
ង. យើងត្រូវរៀនសរសេរទៀត។
ម្យ៉ាងទៀតយើងត្រូវរៀនសរសេរទៀត។
ច. ខ្ញុំគ្មានលុយទេ។
ម្យ៉ាងទៀតខ្ញុំគ្មានលុយទេ។

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: លោកមានឯកសណ្ឋានច្រើនសំរាប់ទេ? (ពីរបី)
S: បាទ ខ្ញុំមានឯកសណ្ឋានពីរបីសំរាប់ប៉ុណ្ណឹង។
T: Do you have many uniforms? (two or three)
S: I have a couple of uniforms only.

ក. សៀវភៅនេះថ្លៃទេ? (ប្រាំ ប្រាំមួយដុល្លា)
បាទ សៀវភៅនេះថ្លៃប្រាំប្រាំមួយដុល្លាប៉ុណ្ណឹង។
ខ. សាលាលោកនៅឆ្ងាយទេ? (ប្រាំមួយ ប្រាំពីរគីឡូ)
បាទ សាលាខ្ញុំនៅប្រាំមួយប្រាំពីរគីឡូប៉ុណ្ណឹង។
គ. គេឲ្យលោកឈប់ប៉ុន្មានថ្ងៃ? (បួនប្រាំ)
បាទ គេឲ្យខ្ញុំឈប់បួនប្រាំថ្ងៃប៉ុណ្ណឹង។
ឃ. លោកនៅប៉ុន្មានម៉ោង? (ពីរបី)
បាទ ខ្ញុំនៅពីរបីម៉ោងប៉ុណ្ណឹង។
ង. លោកចង់ខ្ចីលុយប៉ុន្មានរយដុល្លា? (មួយពីរ)
បាទ ខ្ញុំចង់ខ្ចីលុយមួយរយពីរប៉ុណ្ណឹង។
ច. លោកមានពេលទេ? (មួយម៉ោងពីរ)
បាទ ខ្ញុំមានមួយម៉ោងពីរប៉ុណ្ណឹង។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: ក្នុងទាហាន លោកហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (យកការសម្ងាត់)
S: ក្នុងទាហាន គេបង្ហាត់ខ្ញុំឲ្យរៀនយកការសម្ងាត់។
T: In the service, what do you practice doing? (spying)
S: In the service, they train me how to spy.

ក. ក្នុងទាហាន លោកហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (ធ្វើការរាយការណ៍)
ក្នុងទាហាន គេបង្ហាត់ខ្ញុំឲ្យរៀនធ្វើការរាយការណ៍។
ខ. ក្នុងទាហាន លោកហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (មើលផែនទី)
ក្នុងទាហាន គេបង្ហាត់ខ្ញុំឲ្យរៀនមើលផែនទី។
គ. ក្នុងទាហាន លោកហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (សួរខ្មាំង)
ក្នុងទាហាន គេបង្ហាត់ខ្ញុំឲ្យរៀនសួរខ្មាំង។
ឃ. ក្នុងទាហាន លោកហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (បាញ់កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្ត)
ក្នុងទាហាន គេបង្ហាត់ខ្ញុំឲ្យរៀនបាញ់កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្ត។
ង. ក្នុងទាហាន លោកហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (លាងកាំភ្លើង)
ក្នុងទាហាន គេបង្ហាត់ខ្ញុំឲ្យរៀនលាងកាំភ្លើង។
ច. ក្នុងទាហាន លោកហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (ចាប់សឹកខ្មាំង)
ក្នុងទាហាន គេបង្ហាត់ខ្ញុំឲ្យរៀនចាប់សឹកខ្មាំង។

DRILL NINE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំត្រូវហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (បាញ់កាំភ្លើង)
S: លោកគ្រាន់តែហាត់បាញ់កាំភ្លើងទេ។
T: What do I have to practice doing? (shooting a rifle)
S: You just practice shooting a rifle.

ក. ខ្ញុំត្រូវមើលអ្វីខ្លះ? (មេរៀនទីមួយ)
លោកគ្រាន់តែមើលមេរៀនទីមួយទេ។
ខ. ខ្ញុំត្រូវដឹកអ្វីខ្លះ? (ទាហានទៅកន្លែងហាត់បាញ់)
លោកគ្រាន់តែដឹកទាហានទៅកន្លែងហាត់បាញ់។
គ. ខ្ញុំត្រូវបង្រៀនអ្វីខ្លះ? (សរសេរ)
លោកគ្រាន់តែបង្រៀនសរសេរទេ។
ឃ. ខ្ញុំត្រូវរៀនអ្វីខ្លះ? (មើលផែនទី)
លោកគ្រាន់តែរៀនមើលផែនទីទេ។
ង. ខ្ញុំត្រូវសួរសំណួរអ្នកណាខ្លះ? (ខ្មាំង)
លោកគ្រាន់តែសួរសំណួរខ្មាំងទេ។
ច. ខ្ញុំត្រូវធ្វើអ្វីខ្លះ? (ការរាយការណ៍)
លោកគ្រាន់តែធ្វើការរាយការណ៍ទេ។

DRILL TEN: Response

MODEL: T: ខ្ញុំមិនចង់ធ្វើទាហានទេ។
S: លោកត្រូវតែធ្វើទាហាន។
T: I don't want to serve in the armed forces.
S: You have to serve in the armed forces.

ក. ខ្ញុំមិនចង់ធ្វើការរាយការណ៍ពីលោកទេ។
លោកត្រូវតែធ្វើការរាយការណ៍ពីខ្ញុំ។
ខ. ខ្ញុំមិនចង់រៀនភាសានេះទេ។
លោកត្រូវតែរៀនភាសានេះ។
គ. ខ្ញុំមិនខ្ចីលុយលោកទេ។
លោកត្រូវតែខ្ចីលុយខ្ញុំ។
ឃ. ខ្ញុំមិនចង់បង្រៀនកូនទាហានទេ។
លោកត្រូវតែបង្រៀនកូនទាហាន។
ង. ខ្ញុំមិនចង់រៀនយកការសម្ងាត់ទេ។
លោកត្រូវតែរៀនយកការសម្ងាត់។
ច. ខ្ញុំមិនចង់យាមបន្ទាយទេយប់នេះ។
លោកត្រូវតែយាមបន្ទាយយប់នេះ។

DRILL ELEVEN: Substitution

MODEL: T: ឯកសណ្ឋានទាហានជើងគោកពណ៌អី? (ទាហានជើងទឹក)
S: ឯកសណ្ឋានទាហានជើងទឹកពណ៌អី។
T: What is the color of the Army uniform? (Marine)
S: What is the color of the Marine uniform?

ក. ឯកសណ្ឋានទាហានជើងទឹកពណ៌អី? (ទាហានអាកាស)
ខ. ឯកសណ្ឋានទាហានអាកាសពណ៌អី? (ទាហាននាវា)
គ. ឯកសណ្ឋានទាហាននាវាពណ៌អី? (ទាហានថ្មើរជើង)
ឃ. ឯកសណ្ឋានទាហានថ្មើរជើងពណ៌អី? (ទាហានសេះ)
ង. ឯកសណ្ឋានទាហានសេះពណ៌អី? (ទាហានពិសេស)
ច. ឯកសណ្ឋានទាហានពិសេសពណ៌អី?

DRILL TWELVE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំចាំថាលោកជាទាហានឆ័ត្រយោង។ (ទាហានអាកាស)
S: មិនមែនទេ ខ្ញុំជាទាហានអាកាសទេតើ។
T: I remember that you are a paratrooper. (airman)
S: That is not right, I am an airman.

ក. ខ្ញុំស្គាល់ថាលោកជាកងទ័ពព្រៃ។ (កងទ័ពពិសេស)
មិនមែនទេ ខ្ញុំជាកងទ័ពពិសេសទេតើ។
ខ. ខ្ញុំជឿថាលោកជាទាហាននៅក្នុងកងកាំភ្លើងធំ។ (កងរថក្រោះ)
មិនមែនទេ ខ្ញុំជាទាហាននៅក្នុងកងរថក្រោះទេតើ។
គ. ខ្ញុំឮថាលោកជាទាហានខាងគមនាគមន៍។ (ពេទ្យ)
មិនមែនទេ ខ្ញុំជាទាហានខាងពេទ្យទេតើ។
ឃ. ខ្ញុំស្មានថាលោកជាទាហាននៅក្នុងកងវិស្វករ។ (កងយកការសម្ងាត់)
មិនមែនទេ ខ្ញុំជាទាហាននៅក្នុងកងយកការសម្ងាត់ទេតើ។
ង. ខ្ញុំគិតថាលោកជាប៉ូលិសទាហាន។ (ទាហានធម្មតា)
មិនមែនទេ ខ្ញុំជាទាហានធម្មតាទេតើ។
ច. ខ្ញុំដឹងថាលោកជាទាហាន។ (ស៊ីវិល)
មិនមែនទេ ខ្ញុំជាស៊ីវិលទេតើ។

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL:
T: ក្នុងភូមិនេះមានមនុស្សពីររយនាក់។ (ប្រុស ,ស្រី)
S: ក្នុងភូមិនេះមានមនុស្សពីររយនាក់ទាំងប្រុសទាំងស្រី។
T: In this hamlet there are 200 persons. (male, female)
S: In this hamlet there are 200 persons including male and female.

ក. ឪពុកម្ដាយខ្ញុំមានកូនប្រាំបីនាក់។ (ធំ , តូច)
ឪពុកម្ដាយខ្ញុំមានកូនប្រាំបីនាក់ទាំងធំទាំងតូច។
ខ. យើងចាប់បានខ្មាំងម្ភៃនាក់។ (វៀតកុង , យួនខាងជើង)
យើងចាប់បានខ្មាំងម្ភៃនាក់ទាំងវៀតកុងទាំងយួនខាងជើង។
គ. យើងរឹបយកអាវុធជាច្រើន។ (កាំភ្លើង , គ្រាប់)
យើងរឹបយកអាវុធជាច្រើនទាំងកាំភ្លើងទាំងគ្រាប់។
ឃ. កងអនុសេនាធំខ្ញុំមាន មនុស្ស ១២០ នាក់។ (នាយទាហាន , កូនទាហាន)
កងអនុសេនាធំខ្ញុំមានមនុស្ស ១២០ នាក់ទាំងនាយទាហានទាំងកូនទាហាន។
ង. ថ្នាក់យើងមានកៅអីទាំងអស់ដប់។ (ថ្មី , ចាស់)
ថ្នាក់យើងមានកៅអីទាំងអស់ដប់ទាំងថ្មីទាំងចាស់។
ច. មនុស្សទាំងអស់ត្រូវវេទនា។ (អ្នកមាន , អ្នកក្រ)
មនុស្សទាំងអស់ត្រូវវេទនាទាំងអ្នកមានទាំងអ្នកក្រ។

Reading Passage

ខ្ញុំយកការសម្ងាត់លើកទីមួយ

នៅពេលក្រោយខ្ញុំរៀនវិជ្ជាយកការសម្ងាត់នៅក្នុងសាលាទាហានចប់ ខ្ញុំត្រូវគេបញ្ជូនឱ្យទៅធ្វើការនៅក្នុងភូមិមួយ ដែលខ្ញុំសុំបញ្ជាក់ថាខ្ញុំមិនមែនជាទាហានទេ

ខ្ញុំជាស៊ីវិលដែរ។ ខ្ញុំតែងតែឮគេនិយាយថា ទាហានមិនចេះខ្លាចអ្នកណាទេ គេមិនខ្លាចស្លាប់ទេ ហើយស៊ីវិលវិញ គេជាមនុស្សកំសាកញី ខ្លាចស្លាប់។ ខ្ញុំដូចជាជឿពាក្យនេះបន្តិច ដូចជាមិនជឿបន្តិច ព្រោះនៅថ្ងៃទីមួយដែលខ្ញុំទៅដល់ភូមិនោះ ខ្ញុំឃើញអ្នកស្រុកច្រើនដែលមានកាំភ្លើងគ្រប់គ្នា ហើយខ្ញុំគ្មានកាំភ្លើងទេ។ នៅថ្ងៃនោះខ្ញុំខំធ្វើជាមិនខ្លាច តែតាមពិតខ្ញុំខ្លាចចង់ស្លាប់ ព្រោះខ្ញុំមិនដឹងអ្នកណាជាអ្នកណា។ ខ្ញុំមិនដឹងថាគេទុកចិត្តលើខ្ញុំឬមិនទុកចិត្ត។ ខ្ញុំប្រាប់គេថាខ្ញុំជាគ្រូបង្រៀនថ្មីដែលរដ្ឋាភិបាលបញ្ជូនមកភូមិនេះ ដើម្បីនឹងបង្រៀនកូនសិស្សនៅពេលថ្ងៃ ហើយនៅពេលខ្លះទៀតដើម្បីនឹងអប់រំអ្នកស្រុក។

ខ្ញុំបានបង្រៀនកូនសិស្សមែន ខ្ញុំបានអប់រំអ្នកស្រុកមែន តែល្អមិនល្អខ្ញុំមិនដឹងទេ ព្រោះខ្ញុំមិនមែនជាគ្រូបង្រៀន។ ខ្ញុំចូលចិត្តស្តាប់មនុស្សឯទៀតនិយាយគ្នាណាស់ ជាពិសេសកូនសិស្សខ្ញុំ។ នៅពេលចេញលេង ខ្ញុំតែងតែនិយាយជាមួយនឹងកូនសិស្ស សួរគេពីនេះពីនោះ។ ដំបូងកាលខ្ញុំសួរគេអំពីឪពុកម្តាយគេ តែខ្ញុំខ្លាចកូនសិស្សនោះទៅប្រាប់ឪពុកម្តាយវា។ ពេលចេញពីធ្វើការ ខ្ញុំទៅញ៉ាំកាហ្វេនៅកន្លែងណាដែលមានមនុស្សច្រើន។ ធម្មតាខ្ញុំមិនចូលចិត្តកាហ្វេទេ ព្រោះកាលណាខ្ញុំញ៉ាំខ្ញុំដេកមិនលក់ តែកាហ្វេវាថោកជាងគេ។ ខ្ញុំមិនហ៊ានញ៉ាំស្រាពីព្រោះខ្ញុំខ្លាចស្រវឹងយកការសម្ងាត់មិនបាន។ ដំបូងកាលមនុស្សឯទៀតគេឈប់និយាយគ្នា នៅពេលដែលខ្ញុំទៅអង្គុយជិតគេ។ នេះប្រហែលជាគេមិនទាន់ទុកចិត្តខ្ញុំទេមើលទៅ ហើយខ្ញុំក៏មិនទុកចិត្តគេ។

ប៉ុន្តែនេះជាកិច្ចការខ្ញុំ ខ្ញុំត្រូវយកការសម្ងាត់ដែលមាននៅក្នុងភូមិនេះ ដូច្នេះខ្ញុំត្រូវរកពួកម៉ាក តែឲ្យខ្ញុំរកយ៉ាងម៉េច បើគេមិនចូលចិត្តខ្ញុំ។

VOCABULARY

កងទ័ព	kɔɔŋ tóp	troop
កងទ័ពពិសេស	kɔɔŋ tóp pəsɛh	special forces
កងទ័ពព្រៃ	kɔɔŋ tóp prey	guerrilla forces
កងវិស្វករ	kɔɔŋ vihsəvəkɔɔ	engineer corps
កិច្ចការ	kəckaa	job, work
កំសាកញី	kəsaaˀ ñii	coward (R)
គមនាគមន៍	kummənìakum	communications
ចាញ់បោក	cañ baok	to be cheated (L)
ដូច្នេះ	douc chnɛh	so, thus, therefore
ទទួលខុសត្រូវ	tətuol khoh trəw	to be in charge, take responsibility
ទារ	tia	to demand, to dun (for money) (L)
ទាហានឆ័ត្រយោង	təhian chat youŋ	paratroops
ទាហានពិសេស	təhian pəsɛh	special forces
ទាំង ... ទាំង ...	téŋ...téŋ...	both...and..., including...and...
ធ្វើដំណើរ	thəə tənaə	to travel
នាំឲ្យស្គាល់	nóm aoy skól	to introduce (L)
បង្គាប់	pəkóp	to order

ប៉ុណ្ណឹង	pənəŋ	only, that's all, that much
បោក	baok	to cheat (colloquial) (L)
ផែនទី	phaɛn tii	map
ពល	púl	troop
មួយៗ	muoy muoy	each
ម្យ៉ាងទៀត	məyaaŋ tiet	on the other hand, furthermore
យាម	yiam	to guard
រថក្រោះ	rŭt krúh	tank
រឹបយក	rəp yŏo	to seize, to confiscate
រួចពីមាត់	ruoc pii mŏt	to say just for the heck of it, to make up a story (L)
លិខិត	ləkhət	message, paper
វិស្វករ	vihsəvaʔkɔɔ	engineer
វេទនា	veetənia	misery, suffering
សំណួរ	sənuo	question
សំរាប់	sərap	a set; a suit of clothing
អប់រំ	ɔprum	to bring up, to educate, to guide (R)
ឯកសណ្ឋាន	aɛksəthaan	uniform

Wedding Party

LESSON FIFTY

DIALOGUE

		ផ្លាស់មក(ទៅ)	to transfer, to change
១.	សុខ	លោកសក្តិបី ហេតុអ្វីបានជាលោកផ្លាស់មកកន្លែងនេះ?	Captain, why did you transfer to this place?
		បញ្ជា	to order
		មេបញ្ជាការ	
២.	តុម	ខ្ញុំមិនចង់មកទេ តែមេបញ្ជាការខ្ញុំបញ្ជាឲ្យខ្ញុំមក។	I didn't want to come here, but the commander ordered me to.
៣.	សុខ	កន្លែងនេះមានគ្រោះថ្នាក់ច្រើនណាស់។ លោកយកកូនទាហានប៉ុន្មាននាក់មកជាមួយ?	This place is very dangerous; how many men did you bring with you?
		កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ	in the last few days
៤.	តុម	សាមសិបពីរនាក់។ កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ យើងធ្វើការថ្ងៃម្ភៃបួនម៉ោង។	Thirty-two men. In the last few days, we've worked around the clock.
៥.	សុខ	ដូចជា?	Doing what?
		សង្ស័យ	to suspect
៦.	តុម	ដូចយាមជំរំយើងព្រោះយើងសង្ស័យថាមានខ្មាំងនៅពេលយប់។	Like guarding our camp because we suspected that there were enemy at night.
		ការពារ	to defend, protect
៧.	សុខ	លោកធ្វើអីទៀតដើម្បីនឹងការពារជំរំលោក?	What else did you do to defend your camp?
		ត្រង់សេ	trench
៨.	តុម	យើងជីកត្រង់សេជុំវិញ។	We dug trenches all around.
៩.	សុខ	លោកនៅកន្លែងនេះប៉ុន្មានខែ?	How long will you stay here?
១០.	តុម	ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកបានទេ ព្រោះជាការសម្ងាត់។	I can't tell you, because it's a secret.

DIALOGUE:

1. sok - look saʔ bɛy, haɛt ɛy baan cia look phlah móo kəlaɛŋ nih?
2. tom - khñom mɨn coŋ móo tee, taɛ mee bɔñcia kaa khñom bɔñcia aoy khñom móo
3. sok - kəlaɛŋ nih mian krúh thnaʔ craən nah. look yóo·koun təhian pəmaan néʔ móo cia muoy?
4. tom - saam səp pii néʔ. kaal pii pəmaan ŋay nih, yəəŋ thəə kaa məphɛy buon maoŋ
5. sok - douc cia?
6. tom - douc yiam cərúm yəəŋ prúh yəəŋ sɔŋsay thaa mian khmaŋ nɨw peel yup
7. sok - look thəə ɛy tiet daəmbɛy nɨŋ kaapia cərúm look?
8. tom - yəəŋ ciik trɔŋsee cum viñ
9. sok - look nɨw kəlaɛŋ nih pəmaan khaɛ?
10. tom - khñom mɨn aac prap look baan tee, prúh cia kaa səŋat

NOTES

DRILLS

DRILL NO.

4. Note that ប៉ុន្មាន /pəmaan/ here is an indefinite meaning 'a few, several,' not a question word meaning 'how many.'

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: តែផ្នែកខ្ញុំទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។ (កងអនុសេនាធំ)

S: តែកងអនុសេនាធំ ទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។

T: It's only my platoon that transferred to this place. (the company)

S: It's only the company that transferred to this place.

ក. តែកងអនុសេនាតូចទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។ (លោកសក្តិបួន)
ខ. តែលោកសក្តិបួនទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។ (លោកមហាង្ស)
គ. តែលោកមហាង្សទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។ (កងវរសេនាធំទីបី)
ឃ. តែកងវរសេនាធំទីបីទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។ (កូនខ្ញុំ)
ង. តែកូនខ្ញុំទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។ (ក្រុមលោកថែម)
ច. តែក្រុមលោកថែមទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។

DRILL TWO: Extension

MODEL: T: មេបញ្ជាការខ្ញុំបញ្ជាឲ្យខ្ញុំមកកន្លែងនេះ។
S: ខ្ញុំមិនចង់មកកន្លែងនេះទេ។
T: My commander ordered me to come to this place.
S: I didn't want to come here.

ក.	លោកគ្រូខ្ញុំបញ្ជាឲ្យខ្ញុំរៀនមេរៀននេះ។	ខ្ញុំមិនចង់រៀនមេរៀននេះទេ។
ខ.	ឪពុកលោកបញ្ជាឲ្យលោកចូលធ្វើទាហាន។	ខ្ញុំមិនចង់ចូលធ្វើទាហានទេ។
គ.	ប៉ូលិសបញ្ជាឲ្យលោកឈប់។	លោកមិនចង់ឈប់ទេ។
ឃ.	នាយទាហានបញ្ជាឲ្យយើងធ្វើការច្រើន។	យើងមិនចង់ធ្វើការច្រើនទេ។
ង.	គេបញ្ជាឲ្យខ្ញុំរៀនភាសានេះ។	ខ្ញុំមិនចង់រៀនភាសានេះទេ។
ច.	មេបញ្ជាការខ្ញុំបញ្ជាឲ្យខ្ញុំធ្វើការរាយការណ៍មួយ។	ខ្ញុំមិនចង់ធ្វើការរាយការណ៍មួយទេ។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: កន្លែងនេះមានគ្រោះថ្នាក់ច្រើនណាស់។
S: ធម្មតាកន្លែងនេះមិនដែលមានគ្រោះថ្នាក់ទេ។
T: This place has a lot of accidents (is very dangerous).
S: Usually this place never has any accidents (is never dangerous).

ក.	ខ្ញុំរៀនភាសានេះ។	ធម្មតាខ្ញុំមិនដែលរៀនភាសានេះទេ។
ខ.	ខ្ញុំសួរមេបញ្ជាការខ្ញុំ។	ធម្មតាខ្ញុំមិនដែលសួរមេបញ្ជាការខ្ញុំទេ។
គ.	ខ្ញុំយកការសម្ងាត់ឲ្យខ្មាំង។	ធម្មតាខ្ញុំមិនដែលយកការសម្ងាត់ឲ្យខ្មាំងទេ។
ឃ.	ខ្ញុំសង្ស័យលោកជាខ្មាំង។	ធម្មតាខ្ញុំមិនដែលសង្ស័យលោកជាខ្មាំងទេ។
ង.	ខ្ញុំត្រូវជីកត្រង់សេជុំវិញបន្ទាយ។	ធម្មតាខ្ញុំមិនដែលជីកត្រង់សេជុំវិញបន្ទាយទេ។
ច.	ខ្ញុំមានគ្រោះថ្នាក់ឡានមួយ។	ធម្មតាខ្ញុំមិនដែលមានគ្រោះថ្នាក់ឡានទេ។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: មានគ្រោះថ្នាក់មួយនៅក្នុងបន្ទាយនេះ។
S: កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះមានគ្រោះថ្នាក់មួយនៅក្នុងបន្ទាយនេះ។
T: There was an accident in this post.
S: In the last few days there was an accident in this post.

ក. ខ្ញុំទទួលសំបុត្រមួយ។
កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះខ្ញុំទទួលសំបុត្រមួយ។
ខ. យើងធ្វើការថែមបួនម៉ោង។
កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះយើងធ្វើការថែមបួនម៉ោង។
គ. ខ្ញុំមិនបានទៅរៀនទេ។
កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះខ្ញុំមិនបានទៅរៀនទេ។

ឃ. គេមិនឲ្យខ្ញុំធ្វើការទេ។
កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះគេមិនឲ្យខ្ញុំធ្វើការទេ។
ង. ខ្ញុំគ្មានលុយទេ។
កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះខ្ញុំគ្មានលុយទេ។
ច. លោកមិនរៀនខ្មែរទេ។
កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះលោកមិនរៀនខ្មែរទេ។

DRILL FIVE: Substitution

MODEL: T: យើងធ្វើការម្ភៃបួនម៉ោង។ (លក់ថ្នាំ)
S: យើងលក់ថ្នាំម្ភៃបួនម៉ោង។
T: We work around the clock. (sell medicine)
S: We sell medicine around the clock.

ក. យើងលក់ថ្នាំម្ភៃបួនម៉ោង។ (ហាងថ្នាំ)
ខ. ហាងថ្នាំលក់ថ្នាំម្ភៃបួនម៉ោង។ (បើក)
គ. ហាងថ្នាំបើកម្ភៃបួនម៉ោង។ (ប៉ុស្តិ៍)
ឃ. ប៉ុស្តិ៍បើកម្ភៃបួនម៉ោង។ (ខ្ញុំ)
ង. ខ្ញុំបើកម្ភៃបួនម៉ោង។ (យាម)
ច. ខ្ញុំយាមម្ភៃបួនម៉ោង។

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំសង្ស័យថាលោកជាខ្មាំង។ (ទាហានយកការសម្ងាត់)
S: ខ្ញុំសង្ស័យថាលោកជាទាហានយកការសម្ងាត់។
T: I suspect that you're an enemy. (in military intelligence)
S: I suspect that you're in military intelligence.

ក. ខ្ញុំសង្ស័យថាលោកជាទាហានយកការសម្ងាត់។ (គ្រូបង្រៀន)
ខ. ខ្ញុំសង្ស័យថាលោកជាគ្រូបង្រៀន។ (ប៉ូលិស)
គ. ខ្ញុំសង្ស័យថាលោកជាប៉ូលិស។ (អ្នកបើកឡាន)
ឃ. ខ្ញុំសង្ស័យថាលោកជាអ្នកបើកឡាន។ (កូនសិស្ស)
ង. ខ្ញុំសង្ស័យថាលោកជាកូនសិស្ស។ (អ្នកឲ្យការសម្ងាត់)
ច. ខ្ញុំសង្ស័យថាលោកជាអ្នកឲ្យការសម្ងាត់។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ជាការសម្ងាត់។
S: ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកទេ ព្រោះជាការសម្ងាត់។
T: It's a secret.
S: I can't tell you because it's a secret.

ក.	ខ្ញុំមិនដឹង។	ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកទេ ព្រោះខ្ញុំមិនដឹង។
ខ.	ខ្ញុំមិនដែលឃើញ។	ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកទេ ព្រោះខ្ញុំមិនដែលឃើញ។
គ.	ជាការផ្ទាល់ខ្លួន។	ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកទេ ព្រោះជាការផ្ទាល់ខ្លួន។
ឃ.	ជារឿងសន្តិសុខជាតិ។	ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកទេ ព្រោះជារឿងសន្តិសុខជាតិ។
ង.	មានមនុស្សច្រើនពេក។	ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកទេ ព្រោះមានមនុស្សច្រើនពេក។
ច.	ខ្ញុំភ្លេចទៅហើយ។	ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកទេ ព្រោះខ្ញុំភ្លេចទៅហើយ។

DRILL EIGHT: Substitution

MODEL: T: កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ មានខ្មាំងច្រើនណាស់។ (អាទិត្យ)

S: កាលពីប៉ុន្មានអាទិត្យនេះ មានខ្មាំងច្រើនណាស់។

T: In the last few days there have been a lot of enemy. (weeks)

S: In the last few weeks there have been a lot of enemy.

ក. កាលពីប៉ុន្មានអាទិត្យនេះ មានខ្មាំងច្រើនណាស់។ (ខែ)
ខ. កាលពីប៉ុន្មានខែនេះ មានខ្មាំងច្រើនណាស់។ (ឆ្នាំ)
គ. កាលពីប៉ុន្មានឆ្នាំនេះ មានខ្មាំងច្រើនណាស់។ (ម៉ោង)
ឃ. កាលពីប៉ុន្មានម៉ោងនេះ មានខ្មាំងច្រើនណាស់។ (មិនុត)
ង. កាលពីប៉ុន្មានមិនុតនេះ មានខ្មាំងច្រើនណាស់។ (ថ្ងៃ)
ច. កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ មានខ្មាំងច្រើនណាស់។

DRILL NINE: Substitution

MODEL: T: នេះជាចំណោទ របស់សន្តិសុខជាតិ។ (ទាហាន)

S: នេះជាចំណោទ របស់ទាហាន។

T: This is a problem of national security. (military)

S: This is a military problem.

ក. នេះជាចំណោទ របស់ទាហាន។ (ជាតិ)
ខ. នេះជាចំណោទ របស់ជាតិ។ (ប៉ូលិស)
គ. នេះជាចំណោទ របស់ប៉ូលិស។ (កូនសិស្ស)
ឃ. នេះជាចំណោទ របស់កូនសិស្ស។ (លោកសក្តិបី)
ង. នេះជាចំណោទ របស់លោកសក្តិបី។ (លោក)
ច. នេះជាចំណោទ របស់លោក។

DRILL TEN: Response

MODEL: T: គេឲ្យលោកដឹងមុនទេ មុនគេផ្លាស់លោក

S: មុនគេផ្លាស់ខ្ញុំ គេមិនឲ្យខ្ញុំដឹងទេ។

T: Did they let you know ahead of time, before they transferred you?

S: Before they transferred me they didn't let me know.

ក. គេប្រាប់លោកមុនទេ មុនគេឲ្យលោកទៅ?
មុនគេឲ្យខ្ញុំទៅ គេមិនប្រាប់ខ្ញុំទេ។
ខ. លោកគ្រូពន្យល់លោកមុនទេ មុនគាត់ឲ្យចំណោទនេះ?
មុនគាត់ឲ្យចំណោទនេះ គាត់មិនពន្យល់ខ្ញុំទេ។
គ. លោករៀនមេរៀននេះមុនទេ មុនលោកមកសាលា?
មុនខ្ញុំមកសាលា ខ្ញុំមិនរៀនមេរៀននេះទេ។
ឃ. លោកលាងដៃមុនទេ មុនលោកញ៉ាំបាយ?
មុនខ្ញុំញ៉ាំបាយ ខ្ញុំមិនលាងដៃទេ។
ង. លោកមើលកាំភ្លើងលោកមុនទេ មុនលោកទៅកន្លែងហាត់បាញ់?
មុនខ្ញុំទៅកន្លែងហាត់បាញ់ ខ្ញុំមិនមើលកាំភ្លើងខ្ញុំទេ។
ច. គេសួរលោកមុនទេ មុនគេឲ្យលោកចូល?
មុនគេឲ្យខ្ញុំចូល គេមិនសួរខ្ញុំទេ។

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: ពលបាលបញ្ជាក្រុមទាហាន។ (ពលបាល)
S: អ្នកណាបញ្ជាក្រុមទាហាន?
T: The sergeant commands the troop. (sergeant)
S: Who commands the troop?

ក. លោកសក្តិបីបញ្ជាកងអនុសេនាតូច។ (លោកសក្តិបី)
អ្នកណាបញ្ជាកងអនុសេនាតូច?
ខ. ក្នុងកងអនុសេនាធំ ខ្ញុំមានទាហានដប់ក្រុម។ (ដប់)
ក្នុងកងអនុសេនាធំ ខ្ញុំមានទាហានប៉ុន្មានក្រុម?
គ. កាលណាអ្នកដឹកនាំក្រុមមិននៅ អ្នកបាញ់កាំភ្លើងអាចបញ្ជាក្រុម។
(កាលណាអ្នកដឹកនាំក្រុមមិននៅ)
ពេលណាអ្នកបាញ់កាំភ្លើងអាចបញ្ជាក្រុម?
ឃ. គេបង្ហាត់អ្នកបាញ់រុកកែកដើម្បីឲ្យបាញ់កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែក។
(ឲ្យបាញ់កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែក)
គេបង្ហាត់អ្នកបាញ់រុកកែកដើម្បីធ្វើអី?
ង. មិនចាំបាច់មានទាហានយាមនៅក្នុងបន្ទាយទេ។ (ក្នុងបន្ទាយ)
មិនចាំបាច់មានទាហានយាមនៅឯណា?
ច. លោកត្រូវពាក់ឯកសណ្ឋានទាហានរាល់ថ្ងៃ។ (រាល់ថ្ងៃ)
លោកត្រូវពាក់ឯកសណ្ឋានទាហានថ្ងៃណាខ្លះ?

DRILL TWELVE: Substitution

MODEL: T: អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅជួបមេខ្មាំង? (និយាយជាមួយ)
S: អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅនិយាយជាមួយមេខ្មាំង?
T: Who will volunteer to go and meet the enemy leader? (talk with)
S: Who will volunteer to go and talk with the enemy leader?

ក. អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅនិយាយជាមួយមេខ្មាំង? (អ្នកតំណាងកាសែត)
ខ. អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅនិយាយជាមួយអ្នកតំណាងកាសែត? (អ្នកជម្ងឺ)
គ. អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅនិយាយជាមួយអ្នកជម្ងឺ? (ផ្តល់ឈាមឱ្យ)
ឃ. អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅផ្តល់ឈាមឱ្យអ្នកជម្ងឺ? (ពេទ្យ)
ង. អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅផ្តល់ឈាមឱ្យពេទ្យ? (ជួយ)
ច. អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅជួយពេទ្យ ?

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL: T: អ្នករបួសស្លាប់។ (លោកយកឈាមមកដល់)
S: ល្មមតែលោកយកឈាមមកដល់អ្នករបួសស្លាប់ទៅហើយ។
T: The wounded died. (you arrived with the blood)
S: By the time you arrived with the blood the wounded died.

ក. ផ្ទះនោះឆេះអស់។ (ឡានទឹកមកដល់)
ល្មមតែឡានទឹកមកដល់ផ្ទះនោះឆេះអស់ទៅហើយ។
ខ. ខ្ញុំចាយលុយអស់។ (លោកចង់លក់ឡានឱ្យខ្ញុំ)
ល្មមតែលោកចង់លក់ឡានឱ្យខ្ញុំៗចាយលុយអស់ទៅហើយ។
គ. ខ្ញុំរត់ចេញពីភូមិ។ (ឡានទាហានទៅដល់)
ល្មមតែឡានទាហានទៅដល់ខ្ញុំរត់ចេញពីភូមិទៅហើយ។
ឃ. ខ្ញុំឈប់ឃ្លានបាយ។ (យើងរកហាងបាយឃើញ)
ល្មមតែយើងរកហាងបាយឃើញខ្ញុំឈប់ឃ្លានបាយទៅហើយ។
ង. កុនលេងជិតចប់។ (ខ្ញុំទិញសំបុត្របាន)
ល្មមតែខ្ញុំទិញសំបុត្របានកុនលេងជិតចប់ទៅហើយ។
ច. ប្រពន្ធខ្ញុំឆ្លងទន្លេ។ (ខ្ញុំទៅដល់ពេទ្យ)
ល្មមតែខ្ញុំទៅដល់ពេទ្យប្រពន្ធខ្ញុំឆ្លងទន្លេទៅហើយ។

DRILL FOURTEEN: Choice

MODEL: T: លោកឆ្លងទន្លេតាម ... វាឆាប់ជាងតាម ... (ទូក , កាណូត)
S: លោកឆ្លងទន្លេតាមកាណូតវាឆាប់ជាងតាមទូក។
T: Crossing a river by...is faster than by ... (rowboat, a motor canoe)
S: Crossing a river by a motor canoe is faster than by rowboat.

ក. ....អាចនាំទំនិញបានច្រើនតែយឺតជាង... (រទេះភ្លើង, កប៉ាល់ហោះដឹកទំនិញ)
រទេះភ្លើងអាចនាំទំនិញបានច្រើនតែយឺតជាងកប៉ាល់ហោះដឹកទំនិញ។
ខ. ....អាចចម្លងមនុស្សនិងឡានតែ... អាចចម្លងបានតែមនុស្សទេ។
(កាណូត, សាឡាង)
សាឡាងអាចចម្លងមនុស្សនិងឡានតែកាណូតអាចចម្លងបានតែមនុស្សទេ។
គ. នៅក្នុងចំបាំងគេមិនសូវប្រើ.. ទេព្រោះវាយឺតជាង...
(ឡានពេទ្យ, អេលីកុបទ័រ)
នៅក្នុងចំបាំងគេមិនសូវប្រើឡានពេទ្យទេព្រោះវាយឺតជាងអេលីកុបទ័រ។
ឃ. គេប្រើ... ដើម្បីធ្វើចំបាំង ... ដើម្បីដឹកទាហាន។ (រថក្រោះ, ឡានពេទ្យ)
គេប្រើរថក្រោះដើម្បីធ្វើចំបាំង ឡានទាហានដើម្បីដឹកទាហាន។
ង. ខ្ញុំចូលចិត្ត... ព្រោះវាថោកជាង... (ឡានឈ្នួល, តាក់ស៊ី)
ខ្ញុំចូលចិត្តឡានឈ្នួលព្រោះវាថោកជាងតាក់ស៊ី។

Reading Passage

អ្នកតំណាងកាសែត

ធម្មតាកិច្ចការអ្នកតំណាងកាសែតជាកិច្ចការពិបាកណាស់ជាពិសេសនៅកន្លែងណាឬស្រុកណាដែលមានការបាញ់គ្នា។ ហើយធម្មតាអ្នកតំណាងកាសែតច្រើនតែស្ម័គ្រចិត្តទៅធ្វើការរាយការណ៍នៅកន្លែងណាដែលមានគ្រោះថ្នាក់ច្រើន។ គ្មានអ្នកណាបញ្ជាអ្នកតំណាងកាសែតឲ្យទៅរាយការណ៍ពីកន្លែងណាទេ តែការរាយការណ៍អំពីកន្លែងនោះជាការងាររបស់គេ។ គេត្រូវមានដំណឹងដាក់ក្នុងកាសែតរបស់គេ ត្រូវមានរូបថត មិនមែនរូបថតនៅក្រោយពេលដែលព្រឹត្តិការណ៍កើតឡើងនោះទេ គឺពេលដែលព្រឹត្តិការណ៍កំពុងតែកើតឡើង។ នេះហើយជាការពិបាកនោះ។

នៅក្នុងសង្គ្រាម អ្នកតំណាងកាសែតត្រូវតែដើរតាមកងទ័ព។ គេស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋានទាហានតែគេប្រើប្រដាប់ថតរូប ប្រដាប់ថតសម្លេង ខ្មៅដៃ ក្រដាសជំនួសកាំភ្លើងនិងគ្រាប់។ ការណ៍ដែលគ្មានកាំភ្លើងតែស្លៀកជាទាហាននេះហើយដែលអាចធ្វើឲ្យអ្នកតំណាងកាសែតមានគ្រោះថ្នាក់ ហើយជួនកាលគេមានគ្រោះថ្នាក់ដល់ជីវិតផង។ ជួនកាលគេត្រូវជួលឡាន ហើយបើកទៅកន្លែងដែលមានព្រឹត្តិការណ៍កើតឡើង ហើយដល់ពេលបើកឡានទៅដល់គេគ្មានឃើញអ្វីទេ។ បើគេគ្រាន់តែទៅដល់កន្លែងនោះ គេមានសំណាងហើយ ព្រោះជួនកាលពួកខ្មាំងឬកងទ័ពព្រៃបាញ់ទៅលើគេឬចាប់គេយកទៅជាមួយ។ បើកងទ័ពព្រៃចាប់គេយកទៅជាមួយ គេមិនដឹងជាថ្ងៃណាខែណាគេនឹងត្រឡប់ទៅជួបពួកម៉ាកឬគ្រួសារគេទេ ឬគេមិនដឹងជាកងទ័ពព្រៃនឹងសម្លាប់គេ ឬឲ្យគេរួចខ្លួនទេ។

នៅក្នុងស្រុកមានចំបាំងយ៉ាងនេះ អ្នកតំណាងកាសែតធ្វើការគ្មានពេលគ្មានម៉ោងទេ តែគេបានផ្តល់ប្រយោជន៍យ៉ាងសំខាន់ដល់មនុស្សទូទៅ។

VOCABULARY

ការផ្ទាល់ខ្លួន	kaa phtól khluon	personal affair
ការពារ	kaapia	to protect, to defend
កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ	kaal pii pəmaan ŋay nih	in the last few days
កើតឡើង	kaat laəŋ	to arise, to come about (R)
ក្រួស	kruoh	gravel (L)
គ្រោះថ្នាក់	krúh thnaʔ	accident, danger
ចម្លង	cəlɔɔŋ	to take across; to copy
ច្បាស់	cbah	clear
ឆ្លងទន្លេ	chlɔɔŋ təlee	to give birth
ជាតិ	ciat	nation
ជំនួស	cənuoh	instead of (R)
ឈាម	chiam	blood
តំណាង	tənaaŋ	to represent
ត្រង់សេ	trɔŋsəə	trench
ទំនិញ	təniñ	merchandise, goods
នាំ	nóm	to transport, to lead, to take a person somewhere
បញ្ជា	bɔñcia	to order
ផ្ទុក	phtuk	to load
ព្រឹត្តិការណ៍	prətəkaa	event (R)
មេ	mee	leader, head
របួស	ləbuoh	to be wounded
រ៉ុកកែត	rokkɛt	rocket
រឿង	rɨəŋ	story, matter, problem
លុមតែ	ləmóom taɛ	by the time that
វិបត្តិ	vəbat	crisis, destructive event (L)
សង្ស័យ	sɔŋsay	to suspect
សន្តិសុខជាតិ	sɔntəsok ciat	national security
សាឡាង	səlaaŋ	ferry boat
ស្ម័គ្រចិត្ត	smaʔ cət	to volunteer
ឡានទឹក	laan tɨk	fire truck
អ្នកតំណាងកាសែត	néʔ tənaaŋ kasaɛt	press representative

PASSAGE D

ឪពុកនិងកូនប្រុសបួននាក់

មានអ្នកស្រែម្នាក់មានកូនប្រុសបួននាក់ ។ មានមួយថ្ងៃអ្នកស្រែនោះហៅកូនទាំងបួននាក់មកប្រជុំគ្នានៅមុខតុមួយ នៅលើតុនោះមានចង្កើះមួយ

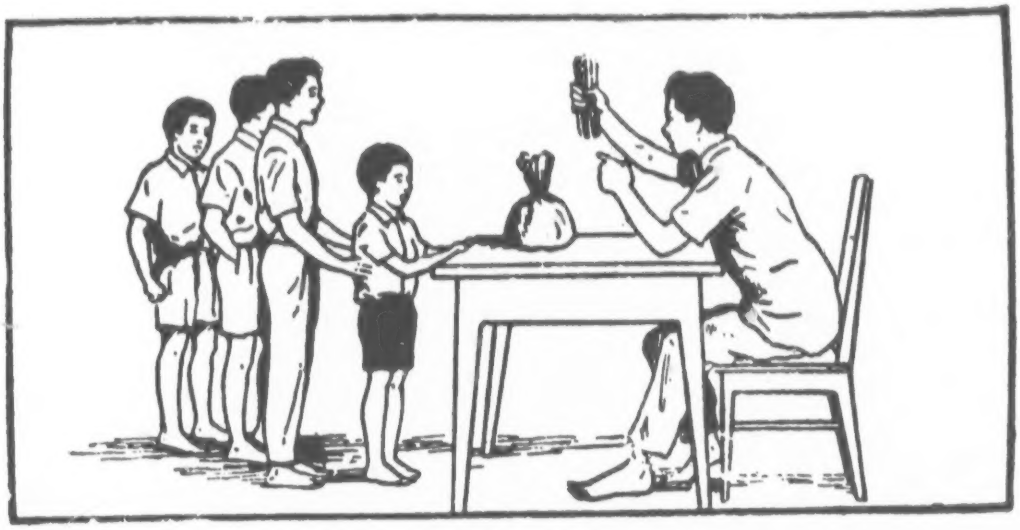

បាច់ នឹងប្រាក់មួយថង់ ឪពុកនិយាយទៅនឹងកូនទាំងបួននាក់ថា អញនឹងឲ្យប្រាក់មួយថង់នេះទៅកូនណា ដែលកាច់ចង្កើះមួយបាច់នេះបាក់ ។ កូនទាំងអស់គ្នា ក៏ល្បងកាច់បាច់ចង្កើះនោះម្នាក់ម្ដង ៗ ប៉ុន្តែគ្មានកូនណាមួយកាច់បាច់ចង្កើះនោះបាក់ឡើយ ។ ឪពុកក៏ស្រាយបាច់ចង្កើះយកមកកាច់មួយម្ដង ៗ ចង្កើះបាក់បានដោយងាយ ។ កូនទាំងបួននាក់និយាយព្រមគ្នាថា បើកាច់ដូច្នេះ មិនពិបាកទេ ។ ឪពុកនិយាយថា ហៃកូនទាំងឡាយ! ឪពុកចង់បង្ហាញឯងរាល់គ្នាឲ្យឃើញថា នៅជួបជុំគ្នានាំឲ្យមានកំលាំង ។ កាល

ណាអញស្លាប់ទៅ កូនឯងរាល់គ្នានឹកគិតដល់រឿងបាច់ចង្កឹះនេះ ប្រយោជន៍ការពារសត្រូវពីក្រៅ ។ កូនឯងស្រឡាញ់គ្នា ជួយគ្នាទៅវិញទៅមក ត្រូវនៅរួបរួមគ្នា ដូចបាច់ចង្កឹះនេះ ។

បាច់	bac	bundle
ថង់	thoŋ	(small) bag
កាច់	kac	to break by snapping off, e.g., a twig
ស្រាយ	sraay	to untie
ដោយងាយ	daoy ŋiay	easily
ងាយ	ŋiay	easy
ទាំងបួន	téŋ buon	all four
ព្រម	próom	to agree
ហៃ	hay	particle for calling attention of listener (familiar)
ទាំងឡាយ	téŋ laay	marks, plural
ឪពុក	əwpuk	I(father)
រាល់គ្នា	ról knia	all (together)
នឹក	nɨk	to think, to visualize, to recall
ប្រយោជន៍	pəyaoc	with the purpose of...
ការពារ	kaa pia	to protect from, to defend
ស្រឡាញ់	səlañ	to love, to like
រួបរួម	ruop ruom	to unite, to be united

LESSON FIFTY-ONE

DIALOGUE

		ឃ្លាំង	depot, cache, warehouse
		លាក់	to hide something
		អាវុធ	weapons, arms
		សត្រូវ	enemy
១.	គុម	ប៉ុន្មានអាទិត្យមុន យើងរកឃើញឃ្លាំងលាក់អាវុធរបស់សត្រូវមួយ ។	In the last few weeks, we found an enemy weapons cache.
២.	សុខ	លោកឃើញនៅឯណា ?	Where did you find it?
		ក្បែរ	next to
		ខាងជើង	north
		ព្រំដែនខ្មែរ-យួន	Cambodian-Vietnamese border
៣.	គុម	នៅខាងជើងទីក្រុងតាយនិញ ក្បែរព្រំដែនខ្មែរ-យួន ។	North of the (Vietnamese) city Tay Ninh, next to the Cambodian-Vietnamese border.
		ឲ្យការ	to tip off (with information)
៤.	សុខ	អ្នកណាឲ្យការលោក ?	Who tipped you off?
៥.	គុម	គ្មានអ្នកណាឲ្យការទេ តែយើងសង្ស័យកន្លែងហ្នឹង ។	Nobody did, but we suspected that place.
៦.	សុខ	មានអីខ្លះក្នុងឃ្លាំងហ្នឹង ?	What was there in that depot?
		ដើម	stem (classifier for rifles)
		ជាច្រើន	many
៧.	គុម	មានកាំភ្លើងសាម-សែសិបដើម និងគ្រាប់ជាច្រើន ។	There were some thirty or forty rifles, and lots of ammunition.
		ស្បៀងអាហារ	food supply, provisions
៨.	សុខ	ចុះមានស្បៀងអាហារទេ ?	And were there any provisions?
		បាវ	bale, sack
		ត្រីងៀត	dried fish
		ត្រីឆ្អើរ	smoked fish
៩.	គុម	បាទ មានអង្ករបួនប្រាំបាវ និងត្រីងៀតត្រីឆ្អើរខ្លះ ។	Yes, four or five sacks of rice, and some dried and smoked fish.

DIALOGUE:

1. tom - pəmaan aatɨt mun, yəəŋ róo khəəñ khléŋ léʔ əvút ləbɔh sətrəw muoy

2. sok - look khəəñ nɨw aɛnaa?

3. tom - nɨw khaaŋ cəəŋ tii kroŋ taay niñ kbaɛ prúm daɛn khmaɛ-yuon

4. sok - néʔnaa aoy kaa look?

5. tom - kmian néʔnaa aoy kaa tee, tə yəəŋ soŋsay kəlaɛŋ nɨŋ

6. sok - mian ɛy khlah knoŋ khléŋ nɨŋ?

7. tom - mian kəmphləəŋ saam saɛ səp daəm, nɨŋ krɔ́p cia craən

8. sok - coh, mian sbieŋ əhaa tee?

9. tom - baat, mian ŋkɔɔ buon pram baav, nɨŋ trɛy ŋiet, trɛy chʔaə khlah

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

3. The cardinal directions are

ខាងជើង /khaaŋ cəəŋ/ 'north'
ខាងកើត /khaaŋ kaət/ 'east'
ខាងត្បូង /khaaŋ tbouŋ/ 'south'
ខាងលិច /khaaŋ lɛc/ 'west'

The words for 'north' and 'south' come from an ancient Cambodian custom in which people slept with their heads to the south: ត្បូង /tbouŋ/ an old word for 'head;' and their feet to the north: ជើង /cəəŋ/ 'foot, leg.' កើត /kaət/ 'east; to be born' refers to the rising of the sun in the east; លិច /lɛc/ 'west' on the other hand means 'to sink, to set' and refers to the setting of the sun in the west.

Intermediate directions are named by putting the word ឆៀង /chieŋ/ between the names of the two primary directions, e.g.,

ខាងត្បូងឆៀងខាងកើត។
khaaŋ tbouŋ chieŋ khaaŋ kaət
southeast

The word ជ្រុង /cruŋ/ 'corner' may be used instead of ឆៀង /chieŋ/, e.g.

ខាងត្បូងជ្រុងខាងកើត។
khaaŋ tbouŋ cruŋ khaaŋ kaət
southeast

7. Note the quick way to say approximate numbers like 'fifty or sixty' when the two numbers concerned end in សិប /səp/: for the first number the first part of the number is given, then the entire second number, e.g., ហាហុកសិប /haa hok səp/ 'fifty or sixty.' This is equivalent to ហាសិបឬហុកសិប /haasəp rɨɨ hoksəp/ 'fifty or sixty.'

DRILLS

DRILL NO.

2. Note that the Cambodian name for Saigon is ព្រៃនគរ /prɛy nokóo/. Saigon and the Mekong Delta were formerly part of the Khmer Empire before the Vietnamese came down from the north. The Delta area still has many ethnic Cambodians living in it and is known to Cambodians as កម្ពុជាក្រោម /kampucia kraom/ 'Kampuchea Krom' or 'Lower Cambodia.' The ethnic Cambodians there are called ខ្មែរកម្ពុជាក្រោម /khmaɛ kampucia kraom/ or ខ្មែរក្រោម /khmaɛ kraom/ 'Khmer Króm.' (See also the grammatical sketch Chapter I.)

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: យើងរកឃើញឃ្លាំងលាក់អាវុធរបស់សត្រូវមួយ។ (កាំភ្លើង)
S: យើងរកឃើញឃ្លាំងលាក់កាំភ្លើងរបស់សត្រូវមួយ។
T: We found a weapons cache of the enemy. (rifles)
S: We found a rifle cache of the enemy.

ក. យើងរកឃើញឃ្លាំងលាក់កាំភ្លើងរបស់សត្រូវមួយ។ (ខ្មាំង)
ខ. យើងរកឃើញឃ្លាំងលាក់កាំភ្លើងរបស់ខ្មាំងមួយ។ (បំផ្លាញ)
គ. យើងបំផ្លាញឃ្លាំងលាក់អាវុធរបស់ខ្មាំងមួយ។ (ស្បៀងអាហារ)
ឃ. យើងបំផ្លាញឃ្លាំងលាក់ស្បៀងអាហាររបស់ខ្មាំងមួយ។ (ដុត)
ង. យើងដុតឃ្លាំងលាក់ស្បៀងអាហាររបស់ខ្មាំងមួយ។ (កន្លែង)
ច. យើងដុតកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហាររបស់ខ្មាំងមួយ។

DRILL TWO: Substitution

MODEL: T: នៅខាងជើងទីក្រុងតាយនិញក្បែរព្រំដែនខ្មែរ-យួន។ (ខាងត្បូង)
S: នៅខាងត្បូងទីក្រុងតាយនិញក្បែរព្រំដែនខ្មែរ-យួន។
T: It's north of the city Tay Ninh, near the Cambodian-Vietnamese border. (south)
S: It's south of the city Tay Ninh, near the Cambodian-Vietnamese border.

ក. នៅខាងត្បូងទីក្រុងតាយនិញក្បែរព្រំដែនខ្មែរ-យួន។ (ព្រៃនគរ)
ខ. នៅខាងត្បូងទីក្រុងព្រៃនគរក្បែរព្រំដែនខ្មែរ-យួន។ (យួន-លាវ)

គ. នៅខាងត្បូងទីក្រុងព្រៃនគរ ក្បែរព្រំដែនយួន-លាវ។ (ខាងកើត)
ឃ. នៅខាងកើតទីក្រុងព្រៃនគរ ក្បែរព្រំដែនយួន-លាវ។ (ក្រចេះ)
ង. នៅខាងកើតទីក្រុងក្រចេះ ក្បែរព្រំដែនយួន-លាវ។ (ខាងលិច)
ច. នៅខាងលិចទីក្រុងក្រចេះ ក្បែរព្រំដែនយួន-លាវ។

DRILL THREE: Transformation

MODEL:
T: យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅជិតទីក្រុងនគរ។ (ជើង-កើត)
S: យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅខាងជើងឆៀងខាងកើតទីក្រុងព្រៃនគរ។

T: We found a food cache near the city of Saigon. (northeast)

S: We found a food cache northeast of the city of Saigon.

ក. ផ្ទះខ្ញុំនៅជិតសាលាអង្គរ។ (កើត-ត្បូង)
ផ្ទះខ្ញុំនៅខាងកើតឆៀងខាងត្បូងសាលាអង្គរ។
ខ. ខ្ញុំឃើញគ្រោះថ្នាក់មួយក្បែររ៉ាស៊ីនគោន។ (ជើង-លិច)
ខ្ញុំឃើញគ្រោះថ្នាក់មួយនៅខាងជើងឆៀងខាងលិចរ៉ាស៊ីនគោន។
គ. ខ្ញុំកើតនៅជិតទីក្រុងភ្នំពេញ។ (ត្បូង-លិច)
ខ្ញុំកើតនៅខាងត្បូងឆៀងខាងលិចទីក្រុងភ្នំពេញ។
ឃ. ខ្ញុំឈប់ឡានខ្ញុំនៅជិតសាលា។ (កើត-ជើង)
ខ្ញុំឈប់ឡានខ្ញុំនៅខាងកើតឆៀងខាងជើងសាលា។
ង. គេធ្វើជំបាំងនៅជិតស្រុកយួន។ (ជើង-កើត)
គេធ្វើជំបាំងនៅខាងជើងឆៀងខាងកើតស្រុកយួន។
ច. ទាហានចាប់ខ្មាំងម្នាក់បាននៅជិតប៉ុស្តិ៍។ (ត្បូង-កើត)
ទាហានចាប់ខ្មាំងម្នាក់បាននៅខាងត្បូងឆៀងខាងកើតប៉ុស្តិ៍។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL:
T: មានឃ្លាំងលាក់អាវុធខ្មាំងមួយ។ (លោកសៅ)
S: លោកសៅឱ្យការណ៍ខ្ញុំថាមានឃ្លាំងលាក់អាវុធខ្មាំងមួយ។

T: There was a weapons cache of the enemy. (Mr. Saw)

S: Mr. Saw tipped me off that there was a weapons cache of the enemy.

ក. ខ្ញុំមិនទៅរៀន។ (នាងស៊ីយ៉ា)
នាងស៊ីយ៉ាឱ្យការណ៍ថាលោកមិនទៅរៀន។
ខ. ខ្ញុំចង់ឈប់ធ្វើការនៅកន្លែងនេះ។ (លោកម៉ម)
លោកម៉មឱ្យការខ្ញុំថាលោកចង់ឈប់ធ្វើការនៅកន្លែងនេះ។

គ. លោកសក្តិពីរផ្លាស់ទៅស្រុកឃ្លួន។ (ឪពុកគាត់)
ឪពុកគាត់ឱ្យការណ៍ខ្ញុំថាលោកសក្តិពីរផ្លាស់ទៅស្រុកឃ្លួន។
ឃ. ខ្ញុំមានកាំភ្លើងមួយ។ (ប៉ូលិស)
ប៉ូលិសឱ្យការណ៍ខ្ញុំថាលោកមានកាំភ្លើងមួយ។
ង. លោកលួចឡាននេះ។ (គេ)
គេឱ្យការណ៍ខ្ញុំថាលោកលួចឡាននេះ។
ច. ខ្ញុំទៅជួបអាមេរិកាំងម្នាក់។ (ប៉ូលិស)
ប៉ូលិសឱ្យការណ៍ខ្ញុំថាលោកទៅជួបអាមេរិកាំងម្នាក់។

DRILL FIVE: Substitution

MODEL: T: យើងយកកាំភ្លើងពីខ្មាំងបានសែសិបដើម។ (ដប់)
S: យើងយកកាំភ្លើងពីខ្មាំងបានដប់ដើម។
T: We captured 40 rifles from the enemy. (ten)
S: We captured 10 rifles from the enemy.

ក. យើងយកកាំភ្លើងពីខ្មាំងបានដប់ដើម។ (ទិញ)
ខ. យើងទិញកាំភ្លើងពីខ្មាំងបានដប់ដើម។ (លួច)
គ. យើងលួចកាំភ្លើងពីខ្មាំងបានដប់ដើម។ (ប្រាំ)
ឃ. យើងលួចកាំភ្លើងពីខ្មាំងបានប្រាំដើម។ (ខ្ញុំ)
ង. ខ្ញុំលួចកាំភ្លើងពីខ្មាំងបានប្រាំដើម។ (កងអនុសេនាតូច)
ច. ខ្ញុំលួចកាំភ្លើងពីកងអនុសេនាតូចបានប្រាំដើម។

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំត្រូវរបួសក្បាល។ (ជើងស្តាំ)
S: ខ្ញុំត្រូវរបួសជើងស្តាំ។
T: I was wounded in the head. (right leg)
S: I was wounded in the right leg.

ក. ខ្ញុំត្រូវរបួសជើងស្តាំ។ (ចង្កេះ)
ខ. ខ្ញុំត្រូវរបួសចង្កេះ។ (ស្មា)
គ. ខ្ញុំត្រូវរបួសស្មា។ (ភ្លៅ)
ឃ. ខ្ញុំត្រូវរបួសភ្លៅ។ (ដៃឆ្វេង)
ង. ខ្ញុំត្រូវរបួសដៃឆ្វេង។ (ពោះ)
ច. ខ្ញុំត្រូវរបួសពោះ។ (ទ្រូង)
ឆ. ខ្ញុំត្រូវរបួសទ្រូង។

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: ខ្ញុំត្រូវរបួសក្បាល។ (មុខ)
S: លោកមានសំណាងណាស់ លោកមិនត្រូវរបួសមុខទៀត។
T: I was wounded in the head. (face)
S: You were very lucky that you were not wounded in the face again.

ក. ខ្ញុំត្រូវរបួសជើងស្តាំ។ (ជើងឆ្វេង)
លោកមានសំណាងណាស់ លោកមិនត្រូវរបួសជើងឆ្វេងទៀត។
ខ. ខ្ញុំត្រូវរបួសចង្កេះ។ (ពោះ)
លោកមានសំណាងណាស់ លោកមិនត្រូវរបួសពោះទៀត។
គ. ខ្ញុំត្រូវរបួសក។ (ទ្រូង)
លោកមានសំណាងណាស់ លោកមិនត្រូវរបួសទ្រូងទៀត។
ឃ. ខ្ញុំត្រូវរបួសភ្លៅ។ (ចង្កេះ)
លោកមានសំណាងណាស់ លោកមិនត្រូវរបួសចង្កេះទៀត។
ង. ខ្ញុំត្រូវរបួសដៃឆ្វេង។ (ដៃស្តាំ)
លោកមានសំណាងណាស់ លោកមិនត្រូវរបួសដៃស្តាំទៀត។
ច. ខ្ញុំត្រូវរបួសទ្រូង។ (ក្បាល)
លោកមានសំណាងណាស់ លោកមិនត្រូវរបួសក្បាលទៀត។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: លោកបំរុងធ្វើទាហានប៉ុន្មានឆ្នាំ? (តែបីឆ្នាំទេ)
S: ខ្ញុំបំរុងធ្វើទាហានតែបីឆ្នាំទេ។
T: How long do you intend to serve in the armed forces? (only three years)
S: I intend to serve only 3 years.

ក. លោកបំរុងទៅស្រុកយួនអង្កាល់? (ឆ្នាំក្រោយ)
ខ្ញុំបំរុងទៅស្រុកយួនឆ្នាំក្រោយ។
ខ. លោកបំរុងចេញពីទាហានអង្កាល់? (ពីរឆ្នាំទៀត)
ខ្ញុំបំរុងចេញពីទាហានពីរឆ្នាំទៀត។
គ. លោកបំរុងបំផ្លាញជំរំនោះអង្កាល់? (បីថ្ងៃទៀត)
ខ្ញុំបំរុងបំផ្លាញជំរំនោះបីថ្ងៃទៀត។
ឃ. លោកបំរុងប្រាប់លោកសក្តិបីអង្កាល់? (ស្អែក)
ខ្ញុំបំរុងប្រាប់លោកសក្តិបីស្អែក។
ង. លោកបំរុងរៀនយួនអង្កាល់? (កាលណាខ្ញុំរៀនខ្មែរចប់)
ខ្ញុំបំរុងរៀនយួនកាលណាខ្ញុំរៀនខ្មែរចប់។
ច. លោកបំរុងនៅស្រុកនេះប៉ុន្មានឆ្នាំ? (ដប់)
ខ្ញុំបំរុងនៅស្រុកនេះដប់ឆ្នាំ។

DRILL NINE: Response

MODEL: T: លោកបំរុងធ្វើអីកាលណាលោករៀនចប់? (ធ្វើទាហាន)
S: ខ្ញុំបំរុងធ្វើទាហានកាលណាខ្ញុំរៀនចប់។
T: What do you intend to do when you finish studying? (join the service)
S: I intend to join the service when I finish studying.

ក. លោកបំរុងធ្វើអីកាលណាលោកឈប់ធ្វើទាហាន? (ធ្វើប៉ូលិស)
ខ្ញុំបំរុងធ្វើប៉ូលិសកាលណាខ្ញុំឈប់ធ្វើទាហាន។
ខ. លោកបំរុងធ្វើអីកាលណាលោកឈប់ធ្វើប៉ូលិស? (ទៅរៀនពេទ្យ)
ខ្ញុំបំរុងទៅរៀនពេទ្យកាលណាខ្ញុំឈប់ធ្វើប៉ូលិស។
គ. លោកបំរុងធ្វើអីកាលណាលោករៀនពេទ្យចប់? (ទៅស្រុកប្អូន)
ខ្ញុំបំរុងទៅស្រុកប្អូនកាលណាខ្ញុំរៀនពេទ្យចប់។
ឃ. លោកបំរុងធ្វើអីកាលណាលោកមកពីស្រុកប្អូនវិញ? (គ្រូបង្រៀន)
ខ្ញុំបំរុងធ្វើគ្រូបង្រៀនកាលណាខ្ញុំមកពីស្រុកប្អូនវិញ។
ង. លោកបំរុងធ្វើអីកាលណាលោកឈប់ធ្វើគ្រូបង្រៀន? (ទៅរៀន)
ខ្ញុំបំរុងទៅរៀនកាលណាខ្ញុំឈប់ធ្វើគ្រូបង្រៀន។
ច. លោកបំរុងធ្វើអីកាលណាលោករៀនចប់? (ធ្វើទាហាន)
ខ្ញុំបំរុងធ្វើទាហានកាលណាខ្ញុំរៀនចប់។

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំបំរុងលួចចេញពីទាហាន។ (គុក)
S: ខ្ញុំបំរុងលួចចេញពីគុក។
T: I intend to escape from military service. (prison)
S: I intend to escape from prison.

ក. ខ្ញុំបំរុងលួចចេញពីគុក។ (សាលា)
ខ. ខ្ញុំបំរុងលួចចេញពីសាលា។ (ស្រុកខ្មែរ)
គ. ខ្ញុំបំរុងលួចចេញពីស្រុកខ្មែរ។ (ប៉ូលិស)
ឃ. ខ្ញុំបំរុងលួចចេញពីប៉ូលិស។ (ផ្ទះ)
ង. ខ្ញុំបំរុងលួចចេញពីផ្ទះ។ (ទាហានជើងគោក)
ច. ខ្ញុំបំរុងលួចចេញពីទាហានជើងគោក។

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: មានសាមសិបនាក់ទៀត។
S: តាមការរាយការណ៍ចុងក្រោយបំផុត មានសាមសិបនាក់ទៀត។
T: There are thirty more persons.
S: According to the latest report, there are thirty more persons.

ក. យើងបំផ្លាញរថក្រោះខ្មាំងអស់ប្រាំទៀត។
តាមការរាយការណ៍ចុងក្រោយបំផុត យើងបំផ្លាញរថក្រោះខ្មាំងអស់ប្រាំទៀត។
ខ. កងទ័ពយើងបានវាយយកបន្ទាយនោះវិញហើយ។
តាមការរាយការណ៍ចុងក្រោយបំផុត កងទ័ពយើងបានវាយយកបន្ទាយនោះវិញហើយ។
គ. កងទ័ពខ្មាំងនិងកងទ័ពយើងមានកម្លាំងស្មើគ្នា។
តាមការរាយការណ៍ចុងក្រោយបំផុត កងទ័ពខ្មាំងនិងកងទ័ពយើងមានកម្លាំងស្មើគ្នា។
ឃ. យើងមិនអាចទប់ទល់និងខ្មាំងបានទេ។
តាមការរាយការណ៍ចុងក្រោយបំផុត យើងមិនអាចទប់ទល់និងខ្មាំងបានទេ។
ង. កងទ័ពខ្មាំងពីរក្រុមទៀតមកបន្ថែមកម្លាំងកងទ័ពព្រៃ។
តាមការរាយការណ៍ចុងក្រោយបំផុត កងទ័ពខ្មាំងពីរក្រុមទៀតមកបន្ថែមកម្លាំងកងទ័ពព្រៃ។
ច. យើងត្រូវដកទ័ពថយពីដំបន់ហាមមិនឲ្យដាក់កងទ័ព។
តាមការរាយការណ៍ចុងក្រោយបំផុត យើងត្រូវដកទ័ពថយពីដំបន់ហាមមិនឲ្យដាក់កងទ័ព។

DRILL TWELVE: Transformation

MODEL:
T: ខ្មាំងកាប់ដើមឈើបាំងផ្លូវទៅព្រៃនគរ។ (ផ្លូវជាតិលេខប្រាំ)
S: ខ្មាំងកាប់ដើមឈើបាំងផ្លូវទៅព្រៃនគរទាំងអស់លើកលែងតែផ្លូវជាតិលេខប្រាំ។
T: The enemy blocks the roads to Saigon. (national route 5)
S: The enemy blocks all the roads to Saigon except national route 5.

ក. រាល់ល្ងាចអ្នកស្រុកស្ដាប់រ៉ាដ្យោ។ (រ៉ាដ្យោប៉េកាំង)
រាល់ល្ងាចអ្នកស្រុកស្ដាប់រ៉ាដ្យោទាំងអស់លើកលែងតែរ៉ាដ្យោប៉េកាំង។
ខ. ខ្ញុំជឿបរសន្ទរទាំងអស់។ (សន្ទរផ្ទាល់ខ្លួន)
ខ្ញុំជឿបរសន្ទរទាំងអស់ លើកលែងតែសន្ទរផ្ទាល់ខ្លួន។
គ. ខ្មាំងប្រថុយវាយជាមួយកងទ័ពទាំងអស់។ (ទាហានអាមេរិកាំង)
ខ្មាំងប្រថុយវាយជាមួយកងទ័ពទាំងអស់លើកលែងតែទាហានអាមេរិកាំង។
ឃ. អ្នកស្រុកមើលត្រាក់ទាំងអស់។ (ត្រាក់កុម្មុយនិស្ត)
អ្នកស្រុកមើលត្រាក់ទាំងអស់លើកលែងតែត្រាក់កុម្មុយនិស្ត។
ង. ឃ្លាំងស្បៀងអាហារទាំងអស់ត្រូវកងទ័ពព្រៃបំផ្លាញ។ (ឃ្លាំងនៅជិតបន្ទាយ)
ឃ្លាំងស្បៀងអាហារទាំងអស់ត្រូវកងទ័ពព្រៃបំផ្លាញលើកលែងតែឃ្លាំងនៅជិតបន្ទាយ។

DRILL THIRTEEN: Substitution

MODEL: T: ថ្ងៃនេះធាតុអាកាសមិនល្អទេ។ (មានភ្លៀងច្រើននៅផ្នែកខាងជើង)
S: ថ្ងៃនេះមានភ្លៀងច្រើននៅផ្នែកខាងជើង។
T: Today the weather is not good. (heavy rain in the Northern region)
S: Today, there is heavy rain in the Northern region.

ក. ថ្ងៃនេះមានភ្លៀងច្រើននៅផ្នែកខាងជើង។ (ពពកងងឹតខ្លាំងនិងមានខ្យល់ព្យុះ)
ខ. ថ្ងៃនេះពពកងងឹតខ្លាំងនិងមានខ្យល់ព្យុះ។ (មានចុះអ័ព្ទនៅពេលព្រឹក)
គ. ថ្ងៃនេះមានចុះអ័ព្ទនៅពេលព្រឹក។ (មានភ្លៀងនិងរន្ទះនៅប្រហែលម៉ោងប្រាំពីរ)
ឃ. ថ្ងៃនេះមានភ្លៀងនិងរន្ទះនៅប្រហែលម៉ោងប្រាំពីរ។ (ខ្យល់កួចមានល្បឿនមួយរយ
គីឡូមួយម៉ោង)
ង. ថ្ងៃនេះខ្យល់កួចមានល្បឿនមួយរយគីឡូមួយម៉ោង។ (មានធ្លាក់ទឹកកកនៅតំបន់ភ្នំ)
ច. ថ្ងៃនេះមានធ្លាក់ទឹកកកនៅតំបន់ភ្នំ។

DRILL FOURTEEN: Response

MODEL: T: ទីក្រុងនោះនៅតែនៅក្រោមអំណាចរបស់ខ្មាំង។ (ខ្លាំងជាងកងទ័ពរដ្ឋការ)
S: នេះបញ្ជាក់ឱ្យឃើញថាខ្មាំងនៅតែខ្លាំងជាងទ័ពរដ្ឋការ។
T: That city is still under enemy control. (stronger than the government troops)
S: This shows that the enemy is still stronger than the government troops.

ក. កងទ័ពរដ្ឋការមិនអាចវាយយកទីក្រុងនោះទេ។ (ខ្សោយជាងកងទ័ពព្រៃ)
នេះបញ្ជាក់ឱ្យឃើញថាកងទ័ពរដ្ឋការនៅតែខ្សោយជាងកងទ័ពព្រៃ។
ខ. ខ្មាំងបានពង្រឹងកងទ័ពនៅតាមព្រំដែន។ (នាំទ័ពចូលតាមផ្លូវដដែល)
នេះបញ្ជាក់ឱ្យឃើញថាខ្មាំងនៅតែនាំទ័ពចូលតាមផ្លូវដដែល។
គ. កប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំងទម្លាក់គ្រាប់បែកនៅក្នុងព្រំដែនខ្មែរ។ (ទម្លាក់គ្រាប់បែក
លើទឹកដីខ្មែរ)
នេះបញ្ជាក់ឱ្យឃើញថាកប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំងនៅតែទម្លាក់គ្រាប់បែកលើ
ទឹកដីខ្មែរ។
ឃ. ខ្មាំងបានបំផ្លាញផ្លូវច្រើន។ (ខ្លាំងជាងកងទ័ពយើង)
នេះបញ្ជាក់ឱ្យឃើញថាខ្មាំងនៅតែខ្លាំងជាងកងទ័ពយើង។
ង. ពួកវៀតកុងនាំទ័ពចូលស្រុកខ្មែររាល់ថ្ងៃ។ (មិនគោរពទឹកដីខ្មែរ)
នេះបញ្ជាក់ឱ្យឃើញថាពួកវៀតកុងនៅតែមិនគោរពទឹកដីខ្មែរ។

Reading Passage

មិត្តសម្លាប់មិត្ត
(រឿងកើតនៅប្រទេសអឺរុបក្នុងឆ្នាំ១៩៤៥)

ការប្រតិបត្តិការខាងកងទ័ពនៃមិត្តយើងប្រកបដោយជោគជ័យជានិច្ច តែសកម្មភាពនៃសត្រូវនៅក្នុងស្រុកយើងនៅតែដដែល និងជួនកាលខ្លាំងជាងមុនៗផង។

តាមការរាយការណ៍នៃអ្នកឲ្យការណ៍របស់យើង ហេតុដែលធ្វើឲ្យខ្មាំងមានសកម្មភាពយ៉ាងនោះមកពីមិត្តនោះ។ រឿងនេះធ្វើឲ្យយើងព្រួយខ្លាំងណាស់។ យើងត្រូវតែសុំឲ្យទាហានមិត្តយើងចេញពីស្រុកយើងក្នុងពេលយ៉ាងខ្លី។ បើយើងមិនធ្វើយ៉ាងនេះទេ ស្រុកយើងមុខជាទទួលគ្រោះថ្នាក់យ៉ាងធ្ងន់។

មិត្តយើងមកស្រុកយើងនេះ គឺគេមកដើម្បីជួយយើង។ តែឥឡូវគេសម្លាប់អ្នកស្រុកយើងរួចយកស្បៀងអាហារដូចជាអង្ករនិងត្រីងៀត ត្រីឆ្អើរ រាប់ប៉ាវ។ អ្នកស្រុកដែលគេសម្លាប់ គេរាប់ជាសត្រូវយើង និងរបស់និងស្បៀងអាហារទាំងប៉ុន្មានដែលគេយកពីអ្នកស្រុក គេថាជារបស់ខ្មាំងដែរ។

ពេលមិត្តយើងសម្លាប់អ្នកស្រុកយើងហើយ គេយកអាវុធគេទៅដាក់ជិតអ្នកស្លាប់នោះរួចគេរាយការណ៍ថាអាវុធទាំងនោះជាអាវុធរបស់ខ្មាំង។ ក្នុងការរាយការណ៍នោះ អាវុធភាគច្រើនធ្វើនៅស្រុកអាមេរិក និងខ្លះធ្វើនៅស្រុកចិន ឬនៅស្រុករុស្ស៊ី។ អាវុធពីស្រុកអាមេរិកគឺដូចជាការាប៊ីន កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្ត ភាគច្រើន និងបាហ្សូកាជាដើម។

មិត្តយើងនិងសត្រូវយើងត្រូវគ្នា។ មិត្តយើងធ្វើការប្រតិបត្តិការនៅស្រុកយើងកន្លែងណាក៏ដោយ សត្រូវដឹងមុនជានិច្ច។ គេមិនសូវបាញ់គ្នាតើទេ។ តែជួនកាលដើម្បីធ្វើឲ្យយើងជឿថាគេជួយយើងដើម្បីដេញសត្រូវឲ្យចេញពីស្រុកយើង មិត្តយើងនិងសត្រូវយើងធ្វើជាបាញ់គ្នាម្ដង។ ពួកខាងសត្រូវចាញ់មិត្តយើងជានិច្ច។ មុនពេលចេញពីកន្លែងបាញ់គ្នានោះ ពួកសត្រូវតែងតែចោលឬកប់អាវុធនៅកន្លែងនោះ។ ដល់ពេលមិត្តយើងទៅដល់ គេឃើញ រួចគេធ្វើការរាយការណ៍អំពីអាវុធដែលចោលឬកប់នោះ។ ពួកសត្រូវធ្វើយ៉ាងនោះដើម្បីជួយមិត្តយើងឲ្យបាននៅស្រុកយើងបានយូរទៅទៀត។ ឯមិត្តយើងវិញ ដើម្បីឲ្យសត្រូវមានអាវុធយកទៅធ្វើយ៉ាងនោះទៀត និងសម្លាប់យើងផង មិនដែលយកអាវុធដែលរកឃើញនោះទៅទុកទេ គេកប់ទុកឲ្យសត្រូវនៅកន្លែងផ្សេងទៀត។ រួចគេមិនគ្រាន់តែទុករបស់ទាំងអស់នោះឲ្យវិញទេ ជួនកាលគេប្ដូរអាវុធខ្លះដែលប្រើមិនកើតនិងរបស់គេថ្មីៗ ល្អៗ ឬគេឲ្យរបស់គេថែមទៀតផង។

ដូច្នេះមិត្តយើងក៏ដូចជាសត្រូវយើងដែរ គេគិតតែមួយយ៉ាង គឺសម្លាប់យើងដើម្បីយកទឹកដីយើង។

VOCABULARY

កុម្មុយនិស្ត	kummənih	Communist
ខាងកើត	khaaŋ kaət	east
ខាងជើង	khaaŋ cəən	north
ខាងជើងឆៀងខាងកើត	khaaŋ cəən chieŋ kaaaŋ kaət	northeast
ខាងត្បូង	khaaŋ tbouŋ	south
ខាងលិច	khaaŋ lɛc	west
ខ្យល់កួច	khyɔl kuoc	tornado
ខ្យល់ព្យុះ	khyɔl pyuh	storm, typhoon, hurricane
ខ្មែរក្រោម	khmaɛ kraom	Khmer Krom (ethnic Cambodian in South Vietnam)
គុក	kuk	prison
គោរព	kərup	to respect, to honor, to obey
ឃាំង	khéŋ	to block, to obstruct
ឃ្លាំង	khléŋ	depot
ងងឹត	ləŋɨt	dark
ចុងក្រោយបំផុត	coŋ kraoy mphot	last of all
ចុះ	coh	to descend
ឆៀង	chieŋ	forms compound directions, e.g. southeast, etc.
ជាច្រើន	cia craən	many
ជោគជ័យ	cook cɛy	victory, success (R)
ជ្រុង	cruŋ	corners; forms compound directions
តំបន់	təbɔn	region, area
តំបន់ហាមមិនឲ្យដាក់កងទ័ព	təbɔn haam mɨn aoy daʔ kɔɔŋ tóp	demilitarized zone
ត្រាក់	traʔ	tract, leaflet
ត្រីងៀត	trɛy ŋiet	dry fish
ត្រីឆ្អើរ	trɛy chʔaə	smoked fish
ត្រូវរបួស	trəw ləbuoh	to be wounded
ទទួលទាន	tətuol tien	to eat, drink (formal, impersonal)(L)
ទប់ទល់	tɔɔ túl	to resist, to go against
ទឹកដី	tɨk dɛy	territory
ទ្វារកំពត	tvia kampot	Kampot's Gate (place name)
បន្ថែម	pəthaɛm	to increase (transitive)
បាវ	baav	bale
ប៉េកាំង	peekaŋ	Peking
បំផ្លាញ	pəphlaañ	to destroy

ចំរង់	mmoŋ	to intend
ប្រកបដោយ	pəkɔɔp daoy	to have, having, possessed of (literary) (R)
ប្រថុយ	pəthuy	to take a chance
ពពក	pəphook	cloud
ពង្រឹង	pərɨŋ	to strengthen, to stiffen, to harden
ព្រៃនគរ	prɛy ŋkóo	Saigon
ព្រំដែនខ្មែរ-យួន	prúm daɛn khmaɛ-yuon	Cambodian-Vietnamese border
ភ្ជង់	phcúŋ	to point a weapon closely (L)
មានសំណាង	mian sənaaŋ	to be lucky
យ័ន	yón	a person's name (L)
រន្ទះ	ntɛh	lightning
របួស	ləbuoh	wound, to be wounded
រសៀល	əsiel	early afternoon (L)
លាក់	lé?	to hide
សកម្មភាព	sakəməphiep	activity (R)
សត្រូវ	sətrəw	enemy
សំណាង	sənaaŋ	luck
ស្បៀងអាហារ	sbieŋ əhaa	food supply
អ័ព្ទ	ap	fog
អាវុធ	əvút	weapons, arms
អួន	uon	a person's name (L)
ឥស្សរៈ	ɛsəra?	free (literary); Isserak (name of Cambodian partisans who fought the French for independence) (L)
ឱ្យការណ៍	aoy kaa	to tip off

BODY PARTS

កែងដៃ	kaɛŋ day	elbow
កំភួនជើង	kəphuon cəəŋ	calf
ក្បាល	kbaal	head
ក្បាលជង្គង់	kbaal cəkúŋ	kneecap
ខ្នង	knɔɔŋ	back
គូទ	kuut	one's behind, buttocks
ចង្កេះ	cəkɛh	waist
ច្រមុះ	cəmoh	nose
ត្រចៀក	təcie?	ear
ទ្រូង	truuŋ	chest
ពោះ	púh	stomach
ភ្លៅ	kəphləw	thigh
ម្រាមដៃ	məriam day	finger
ស្មា	smaa	shoulder

LESSON FIFTY-TWO

DIALOGUE

		ចូលដៃ	to sympathize with, to collaborate with
		ពួកវៀតកុង	Viet Cong
១.	គុម	កាលពីមុនលោកចូលដៃពួកវៀតកុង មែនទេ?	Before you collaborated with the Viet Cong, didn't you?
២.	សុខ	បាទ ខ្ញុំនៅជាមួយគេជាងមួយឆ្នាំដែរ។	Yes, I stayed with them for more than a year.
		រត់ចេញ	to desert
៣.	គុម	ម៉េចបានជាលោករត់ចេញមកវិញ?	Why did you desert?
		ដេញ	to pursue, to chase, to expel, to kick out
		គ្រាប់បែក	bomb
		ទម្លាក់	to drop
៤.	សុខ	ព្រោះកងទ័ពនិងកប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំងដេញបាញ់និងទម្លាក់គ្រាប់បែកលើយើងច្រើនពេក។	Because the American troops and airplanes chased us and dropped bombs on us too much.
		ត្រូវគ្រាប់	to be wounded (by a bullet)
៥.	គុម	លោកមានដែលត្រូវគ្រាប់ទេ?	Were you ever wounded?
		ឡោមព័ទ្ធ	to ambush
៦.	សុខ	បាទ ត្រូវម្តងពេលទាហានអាមេរិកាំងឡោមព័ទ្ធយើង។	Yes, once, when the American troops ambushed us.
		ធ្ងន់	heavy; serious
៧.	គុម	គេបាញ់លោកត្រូវធ្ងន់ទេ?	Was it serious?
		គ្រាន់បើ	
		រះតែ	almost
		ងាប់	to die
៨.	សុខ	ធ្ងន់គ្រាន់បើដែរ ព្រោះខ្ញុំរះតែងាប់។	Fairly serious, because I almost died.

DIALOGUE:

1. tom - kaal pii mun look coul day puo? yie? koŋ, mɛɛn tee?
2. sok - baat, khñom nɨw cia muoy kee ciaŋ mə chnam daɛ
3. tom - mɛc baan cia look rut cɛñ móo viñ?
4. sok - prúh kooŋ tóp nɨŋ kəpal hoh aameerɨkaŋ dɛñ bañ nɨŋ təlé? krópp baɛk ləə yəəŋ craən peek
5. tom - look mian daɛl trəw króp eh?
6. sok - baat, trəw mə dooŋ, peel təhian aameerɨkaŋ laom pót yəəŋ
7. tom - kee bañ look trəw thŋun eh?
8. sok - thŋun krón baə daɛ, prúh khñom vih taɛ ŋóp

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

5. Here is an example of ត្រូវ /trəw/ 'to undergo, to experience' followed by a noun គ្រាប់ /króp/ 'bullet' as described in Lesson 36.

7. In this sentence ត្រូវ /trəw/ is a resultative verb meaning 'to be on target': បាញ់ត្រូវ /bañ trəw/ 'to shoot and hit on target' បាញ់មិនត្រូវ /bañ mɨn trəw/ 'to shoot and miss.'

8. The usual word for 'to die' is ស្លាប់ /slap/, which is used ordinarily for people. The word ងាប់ /ŋóp/ is usually used of animals and plants. When it refers to people it is very informal.

DRILLS

DRILL NO.

1. The ខ្មែរសេរី /khmaɛ seerɛy/ are a group of anti-Sihanouk Cambodians who operated out of South Vietnam before Sihanouk's overthrow in 1970.

5. Note that ដែរ /daɛ/ here means 'rather, somewhat,' not 'also.' That is, it serves to weaken the force of what precedes it, e.g.,

   ខ្ញុំចូលចិត្តម្ហូបចិនដែរ។
   khñom coul cət məhoup cən daɛ.
   I like Chinese food (pretty well).

13. Note that certain verbs are intransitive and can be made transitive, with causative meaning, by affixation:

   a. Prefix បំ,បន់ /pə-, bə-/ ផ្លាស់ /phlah/ 'to change' (intrans.) បំផ្លាស់ /pəphlah/ 'to cause to change' (transitive).

b. Prefix ត(ដ) /tə-/ ឡើង /laəŋ/ 'to rise' ដំឡើង /təlaəŋ/ 'to raise.'

c. Infix អំ, អុំ /-ɔm-, -um-/ (in fast speech /-ə-/) ស្លាប់ /slap/ 'to die' សំលាប់ /səlap/ 'to kill.'

This relationship holds only for some verbs, so that if you try to make causative verbs from intransitive verbs that you know, sometimes you will be correct and sometimes you will not, especially since you will have to select the right prefix or infix as well.

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំនៅជាមួយវៀតកុង។
S: កាលពីមុនខ្ញុំចូលដៃជាមួយវៀតកុង។
T: I stayed with the Viet Cong.
S: Before, I collaborated with the Viet Cong.

ក. ខ្ញុំធ្វើការឲ្យពួកស៊ី-អាយ-អេ។
កាលពីមុនខ្ញុំចូលដៃជាមួយពួកស៊ី-អាយ-អេ។
ខ. ខ្ញុំជួយទាហានអាមេរិកាំង។
កាលពីមុនខ្ញុំចូលដៃជាមួយទាហានអាមេរិកាំង។
គ. ខ្ញុំនៅជាមួយពួកខ្មែរសេរី។
កាលពីមុនខ្ញុំចូលដៃជាមួយពួកខ្មែរសេរី។
ឃ. ខ្ញុំធ្វើការឲ្យទាហានអាមេរិកាំង-យួនខាងត្បូង។
កាលពីមុនខ្ញុំចូលដៃជាមួយទាហានអាមេរិកាំង-យួនខាងត្បូង។
ង. ខ្ញុំជួយពួកកុម្មុយនិស្ត។
កាលពីមុនខ្ញុំចូលដៃជាមួយពួកកុម្មុយនិស្ត។
ច ខ្ញុំឲ្យកាំភ្លើងទៅវៀតកុង។
កាលពីមុនខ្ញុំចូលដៃជាមួយវៀតកុង។

DRILL TWO: Extension

MODEL: T: ក្រោយខ្ញុំរត់ចេញពីទាហានយួនខាងត្បូង (ពួកវៀតកុង)
S: ខ្ញុំចូលដៃជាមួយពួកវៀតកុង។
T: After I deserted from the South Vietnamese troops, (the Viet Cong)
S: I collaborated with the Viet Cong.

ក. ក្រោយខ្ញុំរត់ចេញពីកុម្មុយនិស្ត (ស៊ី-អាយ-អេ)
ខ្ញុំចូលដៃជាមួយពួកស៊ី-អាយ-អេ។
ខ. ក្រោយខ្ញុំរត់ចេញពីរាជការខ្មែរ (ពួកខ្មែរសេរី)
ខ្ញុំចូលដៃជាមួយពួកខ្មែរសេរី។

គ.	ក្រោយខ្ញុំរត់ចេញពីទាហានខ្មែរ ខ្ញុំចូលដៃជាមួយខ្មែរសេរី។	(ខ្មែរសេរី)
ឃ.	ក្រោយខ្ញុំរត់ចេញពីប៉ូលិស ខ្ញុំចូលដៃជាមួយចោរ។	(ចោរ)
ង.	ក្រោយខ្ញុំរត់ចេញពីស្រុកអាមេរិក ខ្ញុំចូលដៃជាមួយពួកកុម្មុយនិស្ត។	(ពួកកុម្មុយនិស្ត)
ច.	ក្រោយខ្ញុំរត់ចេញពីពួកយើង ខ្ញុំចូលដៃជាមួយពួកខ្មាំង។	(ពួកខ្មាំង)

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: កប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំងទម្លាក់គ្រាប់បែកលើយើង។

S: កប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំងដេញទម្លាក់គ្រាប់បែកលើយើង។

T: The American airplanes dropped bombs on us.

S: The American airplanes chased us and dropped bombs on us.

ក.	ប៉ូលិសបាញ់ចោរក្នុងទីក្រុង។	ប៉ូលិសដេញបាញ់ចោរក្នុងទីក្រុង។
ខ.	ក្រុមយើងតាមពួកខ្មាំង។	ក្រុមយើងដេញតាមពួកខ្មាំង។
គ.	កប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំងបាញ់កប៉ាល់ហោះយួនខាងជើង។	កប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំងដេញបាញ់ កប៉ាល់ហោះយួនខាងជើង។
ឃ.	ខ្ញុំចាប់ចោរម្នាក់។	ខ្ញុំដេញចាប់ចោរម្នាក់។
ង.	យើងសម្លាប់ពួកខ្មាំង។	យើងដេញសម្លាប់ពួកខ្មាំង។
ច.	លោកតាមឡានខ្ញុំ។	លោកដេញតាមឡានខ្ញុំ។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំត្រូវគ្រាប់មួយដង។

S: លោកមានដែលត្រូវគ្រាប់ទេ?

T: I was shot once.

S: Have you ever been shot?

ក.	ខ្ញុំរៀនភាសាខ្មែរ។	លោកដែលរៀនភាសាខ្មែរទេ?
ខ.	ខ្ញុំរៀនបើកកប៉ាល់ហោះ។	លោកដែលរៀនបើកកប៉ាល់ហោះទេ?
គ.	ខ្ញុំបាញ់កាំភ្លើង។	លោកដែលបាញ់កាំភ្លើងទេ?
ឃ.	ខ្ញុំទៅលេងទីក្រុងម៉ៃយ៉ាមី។	លោកដែលទៅលេងទីក្រុងម៉ៃយ៉ាមីទេ?
ង.	ខ្ញុំមានគ្រោះថ្នាក់មួយដង។	លោកដែលមានគ្រោះថ្នាក់ទេ?
ច.	ខ្ញុំជិះកប៉ាល់ហោះទៅគុយបា។	លោកដែលជិះកប៉ាល់ទៅគុយបាទេ?

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: លោកត្រូវគ្រាប់ខ្លាំងទេ?
S: បាទ ខ្ញុំត្រូវគ្រាប់ខ្លាំងគ្រាន់បើដែរ។
T: Were you seriously wounded?
S: Yes, I was pretty seriously wounded.

ក. លោកមានគ្រោះថ្នាក់ធ្ងន់ទេ?
បាទ ខ្ញុំមានគ្រោះថ្នាក់ធ្ងន់គ្រាន់បើដែរ។
ខ. ឃ្លាំងមានការខូចខាតច្រើនទេ?
បាទ ឃ្លាំងមានការខូចខាតច្រើនគ្រាន់បើដែរ។
គ. ឡានលោកខូចច្រើនទេ?
បាទ ឡានខ្ញុំខូចច្រើនគ្រាន់បើដែរ។
ឃ. ឡានលោកស្រាលទេ?
បាទ ឡានខ្ញុំស្រាលគ្រាន់បើដែរ។
ង. កប៉ាល់ហោះរុស្ស៊ីលឿនទេ?
បាទ កប៉ាល់ហោះរុស្ស៊ីលឿនគ្រាន់បើដែរ។
ច. ឃ្លាំងមានកាំភ្លើងច្រើនទេ?
បាទ ឃ្លាំងមានកាំភ្លើងច្រើនគ្រាន់បើដែរ។

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំរិះតែមានគ្រោះថ្នាក់ម្សិលមិញ។ (ទៅរៀន)
S: ខ្ញុំរិះតែទៅរៀនម្សិលមិញ។
T: Yesterday I almost had an accident. (go to school)
S: Yesterday I almost went to school.

ក. ខ្ញុំរិះតែទៅរៀនម្សិលមិញ។ (មកលេងលោក)
ខ. ខ្ញុំរិះតែមកលេងលោកម្សិលមិញ។ (មិនបានទៅញូវយ៉ក)
គ. ខ្ញុំរិះតែមិនបានទៅញូវយ៉កម្សិលមិញ។ (ត្រឡប់មកពី)
ឃ. ខ្ញុំរិះតែមិនបានត្រឡប់មកពីញូវយ៉កម្សិលមិញ។ (ត្រឡប់ទៅ)
ង. ខ្ញុំរិះតែត្រឡប់ទៅញូវយ៉កម្សិលមិញ។ (មិនមកធ្វើការ)
ច. ខ្ញុំរិះតែមិនមកធ្វើការម្សិលមិញ។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំរិះតែមិនបានមកលេងលោក។ (ឡានខូច)
S: ខ្ញុំមិនបានមកលេងលោកព្រោះឡានខ្ញុំខូច។
T: I almost couldn't come to visit you. (car broke down)
S: I couldn't come to visit you because my car broke down.

ក. ខ្ញុំរះតែមិនបានមករៀន ។ (ឈឺ)
ខ្ញុំមិនបានមករៀនព្រោះខ្ញុំឈឺ ។
ខ. ខ្ញុំរះតែមិនបានមើលកុននោះ ។ (គ្មានលុយ)
ខ្ញុំមិនបានមើលកុននោះព្រោះខ្ញុំគ្មានលុយ ។
គ. ខ្ញុំរះតែមិនបានទៅញូវយ៉ក ។ (ភ្លេចទិញសំបុត្រកប៉ាល់ហោះ)
ខ្ញុំមិនបានទៅញូវយ៉កព្រោះខ្ញុំភ្លេចទិញសំបុត្រកប៉ាល់ហោះ ។
ឃ. ខ្ញុំរះតែមិនបានចូលរៀនថ្ងៃ ។ (ចុះឈ្មោះមិនទាន់)
ខ្ញុំមិនបានចូលរៀនថ្ងៃព្រោះខ្ញុំចុះឈ្មោះមិនទាន់ ។
ង. ខ្ញុំរះតែមិនបានចេញពីទាហាន ។ (ភ្លេចដាក់ពាក្យ)
ខ្ញុំមិនបានចេញពីទាហានព្រោះខ្ញុំដាក់ពាក្យ ។
ច. ខ្ញុំរះតែមិនបានឡើងសក្តិ ។ (ជាប់គុក)
ខ្ញុំមិនបានឡើងសក្តិព្រោះខ្ញុំជាប់គុក ។

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL:
T: ខ្ញុំមានទាហានម្ភៃនាក់ ។
S: ពេលយៀកកុងឡោមព័ទ្ធយើង ខ្ញុំមានទាហានម្ភៃនាក់ ។
T: I have twenty soldiers.
S: When the Viet Cong ambushed us, I had twenty soldiers.

ក. ទាហានខ្ញុំស្លាប់ប្រាំនាក់ ។
ពេលយៀកកុងឡោមព័ទ្ធយើង ទាហានខ្ញុំស្លាប់ប្រាំនាក់ ។
ខ. ក្រុមខ្ញុំខូចចាកឡានបី ។
ពេលយៀកកុងឡោមព័ទ្ធយើង ក្រុមខ្ញុំខូចចាកឡានបី ។
គ. កូនទាហានខ្ញុំត្រូវគ្រាប់ដប់នាក់ ។
ពេលយៀកកុងឡោមព័ទ្ធយើង កូនទាហានខ្ញុំត្រូវគ្រាប់ដប់នាក់ ។
ឃ. ឪពុកម្តាយខ្ញុំស្លាប់ទាំងអស់ ។
ពេលយៀកកុងឡោមព័ទ្ធយើង ឪពុកម្តាយខ្ញុំស្លាប់ទាំងអស់ ។
ង. យើងដុតផ្ទះយើង ។
ពេលយៀកកុងឡោមព័ទ្ធយើង យើងដុតផ្ទះយើង ។
ច. យើងកំពុងញ៉ាំបាយ ។
ពេលយៀកកុងឡោមព័ទ្ធយើង យើងកំពុងញ៉ាំបាយ ។

DRILL NINE: Response

MODEL:
T: គេប្រើកាំភ្លើងអីនៅស្រុកយួន? (ធុនអិម-១៦)
S: យើងប្រើសុទ្ធតែកាំភ្លើងធុនអិម-១៦ ។
T: What rifles do they use in South Viet Nam? (M-16)
S: We use only the M-16.

ក. គេប្រើឡានអ្វីដឹកកងទាហានខ្មែរ? (ជ្យេ.អិម.សេ)
យើងប្រើសុទ្ធតែឡានជ្យេ.អិម.សេ។
ខ. រាជការលោកទិញឡានអី? (អាមេរិក)
រាជការយើងទិញសុទ្ធតែឡានអាមេរិក។
គ. លោកប្រើសាំងអី? (ល្អ)
ខ្ញុំប្រើសុទ្ធតែសាំងល្អ។
ឃ. អ្នកណាខ្លះទៅមើលកុននោះ? (ខ្មែរ)
សុទ្ធតែខ្មែរទៅមើលកុននោះ។
ង. លោកប្រើជាភាសាអីខ្លះ? (អង់គ្លេស)
ខ្ញុំប្រើសុទ្ធតែជាភាសាអង់គ្លេស។
ច. លោកឃើញអ្នកណាខ្លះ? (យៀកកុង)
ខ្ញុំឃើញសុទ្ធតែយៀកកុង។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: ទាហានយើងប្រើកាំភ្លើងធុនអិម-១៦។
S: កាំភ្លើងដែលទាហានយើងប្រើសុទ្ធតែកាំភ្លើងធុនអិម-១៦។
T: Our soldiers use M-16 rifles.
S: The rifles that our soldiers use are all M-16.

ក. ខ្ញុំមើលកុនអាមេរិកាំង។
កុនដែលខ្ញុំមើលសុទ្ធតែកុនអាមេរិកាំង។
ខ. យើងទិញឡានបារាំង។
ឡានដែលយើងទិញសុទ្ធតែឡានបារាំង។
គ. យើងដេញបាញ់យួនខាងជើង។
យួនដែលយើងដេញបាញ់សុទ្ធតែយួនខាងជើង។
ឃ. ខ្ញុំញ៉ាំស្រាអង់គ្លេស។
ស្រាដែលខ្ញុំញ៉ាំសុទ្ធតែស្រាអង់គ្លេស។
ង. ខ្ញុំចូលចិត្តស្បែកជើងខ្មៅ។
ស្បែកជើងដែលខ្ញុំចូលចិត្តសុទ្ធតែស្បែកជើងខ្មៅ។
ច. សាលាខ្ញុំបង្រៀនភាសាខ្មែរ។
ភាសាដែលសាលាខ្ញុំបង្រៀនសុទ្ធតែភាសាខ្មែរ។

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំបានឡើងសក្តិពីអាទិត្យមុន។ (កាប៉ូរ៉ាល់)
S: ខ្ញុំបានឡើងសក្តិជាកាប៉ូរ៉ាល់ពីអាទិត្យមុន។
T: I got a promotion last week. (corporal)
S: I got promoted to corporal last week.

ក. ខ្ញុំបានឡើងសក្តិពីអាទិត្យមុន។ (ពលបាលឯក)
ខ្ញុំបានឡើងសក្តិជាពលបាលឯកពីអាទិត្យមុន។
ខ. គេឲ្យខ្ញុំឡើងសក្តិពីមួយថ្ងៃនោះ។ (អនុសេនីយទោ)
គេឲ្យខ្ញុំឡើងសក្តិជាអនុសេនីយទោពីមួយថ្ងៃនោះ។
គ. លោកសនបានឡើងសក្តិបីដងហើយ។ (វរសេនីយត្រី)
លោកសនបានឡើងសក្តិជាវរសេនីយត្រីបីដងហើយ។
ឃ. គេឲ្យលោកថាច់-ជាឡើងសក្តិ។ (សក្តិមួយ)
គេឲ្យលោកថាច់-ជាឡើងសក្តិជាសក្តិមួយ។
ង. ស្មៀនលោកស៊ីមបានឡើងសក្តិ។ (ពលបាលត្រី)
ស្មៀនលោកស៊ីមបានឡើងសក្តិជាពលបាលត្រី។
ច. លោកស្រីហែមបានឡើងសក្តិប្រហែលមួយអាទិត្យហើយ។ (សក្តិពីរ)
លោកស្រីហែមបានឡើងសក្តិជាសក្តិពីរប្រហែលមួយអាទិត្យហើយ។

DRILL TWELVE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំធ្លាក់សក្តិ។ (កាប៉ូរ៉ាល់)
S: គេទម្លាក់សក្តិខ្ញុំទៅកាប៉ូរ៉ាល់វិញ។
T: I was demoted. (corporal)
S: They demoted me to corporal.

ក. លោកសនធ្លាក់សក្តិ។ (កូនទាហាន)
គេទម្លាក់សក្តិលោកសនទៅកូនទាហានវិញ។
ខ. កញ្ញាហែមធ្លាក់សក្តិ។ (សក្តិមួយ)
គេទម្លាក់សក្តិកញ្ញាហែមទៅសក្តិមួយវិញ។
គ. លោកស៊ីមធ្លាក់សក្តិ។ (ពលបាលត្រី)
គេទម្លាក់សក្តិលោកស៊ីមទៅពលបាលត្រីវិញ។
ឃ. កូនលោកសក្តិប្រាំធ្លាក់សក្តិ។ (អនុសេនីយត្រី)
គេទម្លាក់សក្តិកូនលោកសក្តិប្រាំទៅអនុសេនីយត្រីវិញ។
ង. អ្នកបើកឡានលោកមេបញ្ជាការធ្លាក់សក្តិ។ (កាប៉ូរ៉ាល់)
គេទម្លាក់សក្តិអ្នកបើកឡានលោកមេបញ្ជាការទៅកាប៉ូរ៉ាល់វិញ។
ច. ប៉ូលីសទាហានធ្លាក់សក្តិ។ (ពលបាលទោ)
គេទម្លាក់សក្តិប៉ូលីសទាហានទៅពលបាលទោវិញ។

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL: T: គេបំផ្លាស់លោកថាច់-ជាទៅក្រុមមួយទៀត។
S: លោកថាច់-ជាផ្លាស់ទៅក្រុមមួយទៀត។.
T: They transfer Mr. Thach-Cia to another squad.
S: Mr. Thach-Cia is transferred to another squad.

ក. ប៉ូលិសទាហានបណ្ដើរអ្នកទោសទៅគុក។
អ្នកទោសដើរទៅគុក។
ខ. ខ្ញុំបំបែកកង់ឡាន។
កង់ឡានបែក។
គ. ទាហានសម្លាប់ខ្មែរក្រហមដប់នាក់ពីអាទិត្យមុន។
ខ្មែរក្រហមដប់នាក់ស្លាប់ពីអាទិត្យមុន។
ឃ. គេទម្លាក់សក្តិខ្ញុំទៅកាប់រ៉ាល់វិញ។
ខ្ញុំធ្លាក់សក្តិទៅកាប់រ៉ាល់វិញ។
ង. ខ្ញុំបញ្ចេញចោរពីគុក។
ចោរចេញពីគុក។
ច. គេដំឡើងសក្តិលោកសៅរ៍ជាអនុសេនីយត្រី។
លោកសៅរ៍ឡើងសក្តិជាអនុសេនីយត្រី។

DRILL FOURTEEN:

MODEL: T: គេចោទលោកជាមនុស្សក្បត់ជាតិ។ (សង្ស័យ)
S: គេសង្ស័យលោកជាមនុស្សក្បត់ជាតិ។
T: They accuse you of being a traitor. (suspect)
S: They suspect you of being a traitor.

ក. គេសង្ស័យលោកជាមនុស្សក្បត់ជាតិ។ (ប្រាប់ខ្ញុំ)
ខ. គេប្រាប់ខ្ញុំលោកជាមនុស្សក្បត់ជាតិ។ (អ្នកភៀសខ្លួន)
គ. គេប្រាប់ខ្ញុំលោកជាអ្នកភៀសខ្លួន។ (គ្រូពេទ្យ)
ឃ. គេប្រាប់ខ្ញុំលោកជាគ្រូពេទ្យ។ (អ្នកបំបះបំបោរកូនសិស្ស)
ង. គេប្រាប់ខ្ញុំលោកជាអ្នកបំបះបំបោរកូនសិស្ស។ (សន្មតថា)
ច. គេសន្មតថាលោកជាអ្នកបំបះបំបោរកូនសិស្ស។

Reading Passage

ចម្បាំងនៅស្រុកខ្មែរ

ចម្បាំងនៅស្រុកខ្មែរផ្ទុះឡើងនៅកណ្ដាលឆ្នាំ១៩៧០។ កងទ័ពខ្មែរមិនបានរៀបចំបានស្រួល ដូច្នេះការធ្វើចម្បាំងជាមួយនឹងពួកយួនកុម្មុយនិស្តមានការពិបាកយ៉ាងខ្លាំង។ តាមពួកនេះ គេបាននិយាយថាគេនឹងវាយទម្លាក់រដ្ឋាភិបាលថ្មីបានក្នុងពេលតែបីខែ ប៉ុណ្ណោះ។ គេនិយាយយ៉ាងនេះព្រោះគេសន្មតថាកងទ័ពខ្មែរនៅខ្សោយណាស់ ហើយគ្មានប្រដាប់ប្រដាល្មមដើម្បីនឹងធ្វើចម្បាំងទេ ហើយកងទ័ពរបស់សត្រូវមានច្រើនជាងឆ្ងាយណាស់។

ជាការពិត ពួកវៀតកុងនិងពួកខ្មែរខ្លះដែលចូលដៃជាមួយគ្នានេះ

បានធ្វើឲ្យកងទ័ពខ្មែរមានការខូចខាតយ៉ាងធ្ងន់ ។ តែយ៉ាងណាក៏ដោយ កងទ័ពសត្រូវនេះមិនអាចយកជ័យជំនះលើពួកទាហានខ្មែរបានទេ ។ កងទ័ពខ្មែរបានវាយប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំង ។ តាំងពីចំនួនកងទ័ពខ្មែរមានតែប្រហែល៣ម៉ឺននាក់មកដល់ពេលនេះ គឺប្រហែល២០ម៉ឺននាក់ មានការកើនឡើងយ៉ាងលឿន ។ កងទ័ពខ្មែរបានវាយដេញ ឡោមព័ទ្ធ ទម្លាក់គ្រាប់បែកលើកងទ័ពសត្រូវ ធ្វើឲ្យគេស្លាប់ ត្រូវគ្រាប់ ខូចខាតយ៉ាងធ្ងន់ ។ កងទ័ពសត្រូវត្រូវរត់ចេញពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយ ដែលធ្វើឲ្យគេគ្មានពេលល្មមដើម្បីនឹងរៀបចំធ្វើការវាយជាថ្មី ។ ចំណែកពួកនេះបានបែកជាពួកតូចៗ ដើម្បីនឹងលួចវាយបំផ្លាញផ្លូវ ប្រដាប់ប្រដារទាហាន កន្លែងស្តុកសាំង ។ល។ ការលួចធ្វើចម្បាំងនៅពេលនេះ ធ្វើឲ្យមានការពិបាកចំពោះកងទ័ពខ្មែរក្នុងការបំផ្លាញសត្រូវឲ្យបានឈ្នះ ដោយមានការខូចខាតយ៉ាងតិចបំផុត ។

តែយើងជឿថាមិនយូរប៉ុន្មានទេ យើងនឹងមានជ័យជំនះលើពួកសត្រូវមិនខាន ។

VOCABULARY

ការខូចខាត	kaa khouc khaat	casualty, damage
ការពារ...កុំឲ្យ	kaapia...kom aoy	to prevent...from (do)ing (L)
កុម្មុយនិស្ត	kummənih	Communist
ក្បត់ជាតិ	kbɔt ciat	to betray one's country
ខូចខាត	khɔuc khaat	to suffer casualties, to be damaged
ខ្មែរសេរី	khmaɛ seerɛy	Khmer Serei (Free Cambodian)
គ្រាប់បែក	króp baɛk	bomb
ងាប់	ŋóp	to die
ចូលដៃ (នឹង)	coul day (nɨŋ)	to collaborate (with)
ជាប់គុក	cóp kuk	go to prison, to be in prison or in jail
ដេកពេទ្យ	deek pɛɛt	stay in the hospital
ដេញ	dɛñ	to chase, to be after
ដំឡើង	təlaəŋ	to raise, to mount
ដំឡើងសក្តិ	təlaəŋ saˀ	to promote
តាម	taam	to follow
ត្រូវគ្រាប់	trəw krop	to be wounded (by a bullet)
ទម្លាក់	təléˀ	to drop, to cause to fall
ទម្លាក់សក្តិ	təléˀ saˀ	to demote
ធុន	thun	type, caliber
ធ្ងន់	thŋún	serious, heavy
ធ្លាក់សក្តិ	thléˀ saˀ	to be demoted

បណ្ដើរ	pədaə	to escort, to march (transitive) to cause to walk
បញ្ចេញ	pəcɛñ	to cause to leave, to remove
បំបែក	pəbaɛk	to break (transitive)
បំបះបំបោរ	pəmbah pəmbao	to rabble-rouse, to incite
បំផ្លាស់	pəmphlah	to transfer (transitive)
ពួក	puoˀ	group
ពួកយៀកកុង	puoˀ yieˀ koŋ	Viet Cong
រត់ចេញ	rut cɛñ	to desert, to flee
វិះតែ	vih taɛ	almost
សន្មត	sɔnnəmɔt	to assume
ស្គរ	skóo	a drum (L)
ស្រាល	sraal	light, not serious
ឡើងសក្តិ	laəŋ saˀ	to get a promotion
ឡោមព័ទ្ធ	laom pót	to ambush

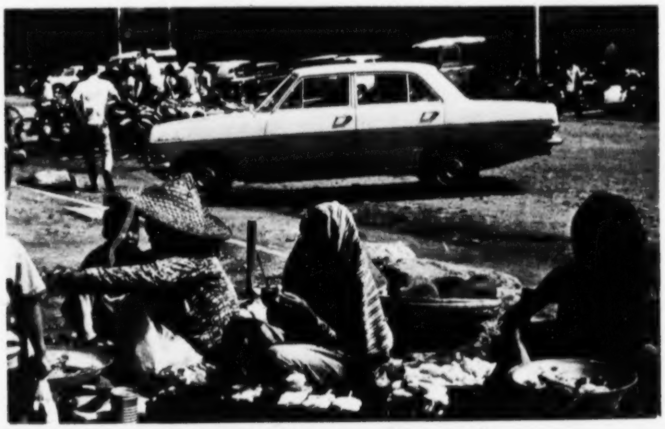

Sidewalk food vendors, Phnom Penh

LESSON FIFTY-THREE

DIALOGUE

		លុកលុយ	to invade
១.	តុម	ពួកយៀកកុងឧស្សាហ៍ចូលមកលុកលុយក្នុងភូមិនេះទេ?	Did the Viet Cong often come to invade this village?
		បាប	sin
		ធ្វើបាប	to torture, to mistreat, to give a hard time to
២.	សុខ	បាទ គេចូលចិត្តធ្វើបាបអ្នកស្រុកភូមិនេះណាស់។	Yes, they liked to mistreat the villagers.
៣.	តុម	មកពីហេតុអី លោកដឹងទេ?	For what reason? Do you know?
៤.	សុខ	បាទ អ្នកស្រុកភូមិនេះស្អប់ពួកយៀកកុងណាស់។	Yes, (because) these villagers dislike the Viet Cong very much.
៥.	តុម	ពួកនេះធ្វើបាបអ្នកស្រុកយ៉ាងម៉េចខ្លះ?	How did they mistreat the villagers?
		កំញៀញ	to intimidate, extort
		ប្លន់	to rob
៦.	សុខ	គេកំញៀញយកលុយ ប្លន់យកឥវ៉ាន់ ដុតផ្ទះ។	They extorted money, robbed things, and burned houses.
		នៅពេលដែល	at the time
៧.	តុម	អ្នកស្រុកធ្វើម៉េចទៅនៅពេលដែលពួកនេះចូលមកម្ដងៗ?	What did the villagers do every time they came?
		ពួន	to hide oneself
៨.	សុខ	គេរត់ពួន នឹងរាយការណ៍ទៅទាហានរាជការ។	They hid and reported to the government troops.

DIALOGUE:

1. tom - puo⁷ yie⁷ koŋ əhsaa coul mə luk luy knoŋ phum nih eh?
2. sok - baat, kee coul cət thəə baap né⁷ srok phum nih nah
3. tom - móo pii haɛt ɛy, look dəŋ eh?
4. sok - baat, né⁷ srok phum nih s⁷ɔp puo⁷ yie⁷ koŋ nah
5. tom - puo⁷ nih thəə baap né⁷ srok yaaŋ mɛc khlah?
6. sok - kee kəñaəñ yóo luy, phlɔn yóo ɛyvan, dot phtéh
7. tom - né⁷ srok thəə mɛc tɨw nɨw peel daɛl puo⁷ nih coul móo mə dɔɔŋ mə dɔɔŋ?
8. sok - kee rut pún, nɨŋ riay kaa tɨw təhian riaccəkaa

NOTES

DRILLS

DRILL NO.

4. In the sentences of this drill the phrase មកពី /móo pii/ is a fixed clause relator meaning 'because,' e.g.,

ចោរចូលប្លន់ផ្ទះមកពីយើងមិនបិទទ្វារ។

cao coul phlŏn phtéh móo pii yəəŋ mɨn bət tvia

A thief got in and robbed our house because we didn't shut the door.

8. Sentence e The word មាន់ទា /mŏn tia/ 'poultry' is a type of uncentered compound in which two members of a class are given to stand for all the members of the class. Thus មាន់ទា /mŏn tia/ is literally 'chickens-ducks,' but as a compound noun it means 'poultry.' Other such compounds are ខោអាវ /khao aav/ 'clothing' and តុទូកៅអី /to? tuu kaw?ɛy/ 'furniture.' Cf. also N.3.2 and N.3.2.1.2.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: ពួកវៀតកុងឧស្សាហ៍ចូលមកលុកលុយភូមិនេះទេ? (អាមេរិកាំង)

S: ពួកអាមេរិកាំងឧស្សាហ៍ចូលមកលុកលុយភូមិនេះទេ?

T: Did the Viet Cong often come to invade this village? (Americans)

S: Did the Americans often come to invade this village?

ក. ពួកអាមេរិកាំងឧស្សាហ៍ចូលមកលុកលុយភូមិនេះទេ? (បាញ់)
ខ. ពួកអាមេរិកាំងឧស្សាហ៍ចូលមកបាញ់ភូមិនេះទេ? (លេង)
គ. ពួកអាមេរិកាំងឧស្សាហ៍ចូលមកលេងភូមិនេះទេ? (រាជការ)
ឃ. ពួករាជការឧស្សាហ៍ចូលមកលេងភូមិនេះទេ? (យកពន្ធ)
ង. ពួករាជការឧស្សាហ៍ចូលមកយកពន្ធភូមិនេះទេ? (វៀតកុង)
ច. ពួកវៀតកុងឧស្សាហ៍ចូលមកយកពន្ធភូមិនេះទេ?

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ប៉ុន្មានខែមុនវៀតកុងចូលមកភូមិនេះច្រើនដងណាស់។

S: ប៉ុន្មានខែមុនវៀតកុងឧស្សាហ៍ចូលមកភូមិនេះណាស់។

T: In the last few months, the Viet Cong have come into this village many times.

S: In the last few months, the Viet Cong have often come into this village.

ក. ខ្ញុំសរសេរសំបុត្រទៅឪពុកម្ដាយខ្ញុំរាល់ថ្ងៃ។
ខ្ញុំឧស្សាហ៍សរសេរសំបុត្រទៅឪពុកម្ដាយខ្ញុំណាស់។
ខ. កូនសិស្សខ្ញុំមកលេងរាល់អាទិត្យ។
កូនសិស្សខ្ញុំឧស្សាហ៍មកលេងខ្ញុំណាស់។

គ. ខ្ញុំទៅលេងញាវយ៉ករាល់ខែ។
ខ្ញុំឧស្សាហ៍ទៅលេងញាវយ៉កណាស់។
ឃ. យើងលេងបៀរាល់ចុងអាទិត្យ។
យើងឧស្សាហ៍លេងបៀណាស់។
ង. ពួកម៉ាកខ្ញុំនិងខ្ញុំទៅមើលកុនរាល់ល្ងាច។
ពួកម៉ាកខ្ញុំនិងខ្ញុំឧស្សាហ៍ទៅមើលកុនណាស់។
ច. ខ្ញុំទៅញ៉ាំបាយចិនរាល់អាទិត្យ។
ខ្ញុំឧស្សាហ៍ទៅញ៉ាំបាយចិនណាស់។

DRILL THREE: Response

MODEL: T: ពួកយៀកកុងចូលមកធ្វើអីក្នុងភូមិនេះ? (ធ្វើបាបអ្នកស្រុក)
S: ពួកយៀកកុងចូលមកធ្វើបាបអ្នកស្រុកក្នុងភូមិនេះ។
T: What did the Viet Cong come to this village to do? (mistreat the villagers)
S: The Viet Cong came to this village to mistreat the villagers.

ក. គាត់ចូលមកធ្វើអីក្នុងថ្នាក់នេះ? (ពន្យល់ខ្ញុំ)
គាត់ចូលមកពន្យល់ខ្ញុំក្នុងថ្នាក់នេះ។
ខ. ប៉ូលីសចូលមកធ្វើអីក្នុងផ្ទះលោក? (ទារពន្ធ)
ប៉ូលីសចូលមកទារពន្ធក្នុងផ្ទះខ្ញុំ។
គ. ទាហានចូលមកធ្វើអីក្នុងកន្លែងនេះ? (ដេញយៀកកុង)
ទាហានចូលមកដេញយៀកកុងក្នុងកន្លែងនេះ។
ឃ. ចោរចូលមកធ្វើអីក្នុងផ្ទះលោក? (លួចលុយ)
ចោរចូលមកលួចលុយក្នុងផ្ទះខ្ញុំ។
ង. ពួកអាមេរិកាំងចូលមកធ្វើអីក្នុងភូមិនេះ? (រកពួកយៀកកុង)
ពួកអាមេរិកាំងចូលមករកពួកយៀកកុងក្នុងភូមិនេះ។
ច. លោកចូលមកធ្វើអីក្នុងថ្នាក់នេះ? (សួរលោក)
ខ្ញុំចូលមកសួរលោកក្នុងថ្នាក់នេះ។

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: មកពីហេតុអីបានជាយៀកកុងដុតផ្ទះយើង? (យើងស្អប់យៀកកុងណាស់)
S: យៀកកុងដុតផ្ទះយើងមកពីយើងស្អប់យៀកកុងណាស់។
T: Why did the Viet Cong burn our houses? (we hate the Viet Cong a lot)
S: They burned our houses because we hate the Viet Cong a lot.

ក. មកពីហេតុអីបានជាខ្ញុំមិនឲ្យលោកទៅជាមួយ? (លោកគ្មានលុយ)
ខ្ញុំមិនឲ្យលោកទៅជាមួយមកពីលោកគ្មានលុយ។

ខ. មកពីហេតុអ្វីបានជាលោកមិនរៀនមេរៀនថ្មី? (ខ្ញុំមិនពន្យល់លោក)
លោកមិនរៀនមេរៀនថ្មីមកពីខ្ញុំមិនពន្យល់លោក។
គ. មកពីហេតុអ្វីបានជាខ្ញុំដើរទៅធ្វើការ? (ខ្ញុំគ្មានលុយ)
ខ្ញុំដើរទៅធ្វើការមកពីខ្ញុំគ្មានលុយ។
ឃ. មកពីហេតុអ្វីបានជាខ្ញុំមិនធ្វើទាហាន? (ខ្ញុំត្រូវរៀនឲ្យចប់)
ខ្ញុំមិនធ្វើទាហានមកពីខ្ញុំត្រូវរៀនឲ្យចប់។
ង. មកពីហេតុអ្វីបានជាចោរចូលផ្ទះយើង។ (យើងមិនបិទទ្វារ)
ចោរចូលផ្ទះយើងមកពីយើងមិនបិទទ្វារ។
ច. មកពីហេតុអ្វីបានជាលោកមានគ្រោះថ្នាក់។ (លោកភ្លេចឈប់ភ្លើងក្រហម)
លោកមានគ្រោះថ្នាក់មកពីលោកភ្លេចឈប់ភ្លើងក្រហម។

DRILL FIVE: Substitution

MODEL: T: គេចូលចិត្តធ្វើបាបអ្នកស្រុកណាស់។ (ប្លន់)
S: គេចូលចិត្តប្លន់អ្នកស្រុកណាស់។
T: They like to mistreat the villagers very much.
S: They like to rob the villagers very much.

ក. គេចូលចិត្តប្លន់អ្នកស្រុកណាស់។ (លួចបាញ់)
ខ. គេចូលចិត្តលួចបាញ់អ្នកស្រុកណាស់។ (កំពៀញ)
គ. គេចូលចិត្តកំពៀញអ្នកស្រុកណាស់។ (ពួកវៀតកុង)
ឃ. ពួកវៀតកុងចូលចិត្តកំពៀញអ្នកស្រុកណាស់។ (ឡោមព័ទ្ធ)
ង. ពួកវៀតកុងចូលចិត្តឡោមព័ទ្ធអ្នកស្រុកណាស់។ (ធ្វើបាប)
ច. ពួកវៀតកុងចូលចិត្តធ្វើបាបអ្នកស្រុកណាស់។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: វៀតកុងមកធ្វើអ្វីខ្លះ? (ដុតផ្ទះយើង)
S: នៅពេលដែលវៀតកុងមក គេដុតផ្ទះយើង។
T: What did the Viet Cong come to do? (burn our houses)
S: At the time they came, they burned our houses.

ក. ប៉ូលិសចូលធ្វើអ្វីខ្លះក្នុងផ្ទះលោក? (ឆែកឥវ៉ាន់ខ្ញុំ)
នៅពេលដែលប៉ូលិសចូល គេឆែកឥវ៉ាន់ខ្ញុំ។
ខ. លោកទៅស្រុកយួនធ្វើអ្វីខ្លះ? (បង្រៀនអង់គ្លេស)
នៅពេលដែលខ្ញុំទៅស្រុកយួន ខ្ញុំបង្រៀនអង់គ្លេស។
គ. គេមកធ្វើអ្វីខ្លះក្នុងបន្ទប់យើង? (យកកៅអីចេញ)
នៅពេលដែលគេមកក្នុងបន្ទប់យើង គេយកកៅអីចេញ។
ឃ. លោកទៅផ្ទះលោកហ្វូនធ្វើអ្វីខ្លះ? (គ្រាន់តែញ៉ាំស្រា)
នៅពេលដែលខ្ញុំទៅផ្ទះលោកហ្វូន ខ្ញុំគ្រាន់តែញ៉ាំស្រា។

ង. កញ្ញាចូលក្នុងហាងនោះធ្វើអ្វី? (ទិញសៀវភៅពីរ)
នៅពេលដែលខ្ញុំចូលក្នុងហាងនោះ ខ្ញុំទិញសៀវភៅពីរ។
ច. អាមេរិកាំងចូលមកព្រំដែនយើងធ្វើអ្វី? (ដេញវៀតកុង)
នៅពេលដែលអាមេរិកាំងចូលមកព្រំដែនយើង គេដេញវៀតកុង។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: យើងញ៉ាំបាយ។ (វៀតកុងចូលក្នុងភូមិយើង)
S: វៀតកុងចូលក្នុងភូមិយើងនៅពេលដែលយើងកំពុងញ៉ាំបាយ។
T: We were eating. (the Viet Cong entered our village)
S: The Viet Cong came in our village while we were eating.

ក. ខ្ញុំដេក។ (ប៉ូលិសចូលលុកលុយផ្ទះខ្ញុំ)
ប៉ូលិសចូលលុកលុយផ្ទះខ្ញុំនៅពេលដែលខ្ញុំកំពុងដេក។
ខ. គាត់មើលសៀវភៅបារាំងមួយ។ (ខ្ញុំនិយាយទៅគាត់)
ខ្ញុំនិយាយទៅគាត់នៅពេលដែលគាត់កំពុងមើលសៀវភៅបារាំងមួយ។
គ. ខ្ញុំញ៉ាំបាយ។ (ពួកម៉ាកស្រីខ្ញុំមកដល់)
ពួកម៉ាកស្រីខ្ញុំមកដល់នៅពេលដែលខ្ញុំកំពុងញ៉ាំបាយ។
ឃ. កូនសិស្សលេងបៀ។ (ខ្ញុំចូលក្នុងថ្នាក់)
ខ្ញុំចូលក្នុងថ្នាក់នៅពេលដែលកូនសិស្សកំពុងលេងបៀ។
ង. ចោរបើកទ្វារផ្ទះខ្ញុំ។ (ខ្ញុំទៅដល់ផ្ទះ)
ខ្ញុំទៅដល់ផ្ទះនៅពេលដែលចោរកំពុងបើកទ្វារផ្ទះខ្ញុំ។
ច. ខ្ញុំដេក។ (លោកគ្រូចូលក្នុងថ្នាក់)
លោកគ្រូចូលក្នុងថ្នាក់នៅពេលដែលខ្ញុំកំពុងដេក។

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: ពួកវៀតកុងចូលមកក្នុងភូមិនេះ។
S: ម្សិលមិញពួកវៀតកុងភូមិនេះម្តងទៀត។
T: The Viet Cong came into this village.
S: Yesterday the Viet Cong came into this village once more.

ក. អាមេរិកាំងនិងយួនខាងជើងវាយគ្នាជិតនេះ។
ម្សិលមិញអាមេរិកាំងនិងយួនខាងជើងវាយគ្នានៅជិតនេះម្តងទៀត។
ខ. ទាហានយើងទៅកប់ចិន។
ម្សិលមិញទាហានយើងទៅកប់ចិនម្តងទៀត។
គ. កប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំងទម្លាក់គ្រាប់បែក។
ម្សិលមិញកប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំងទម្លាក់គ្រាប់បែកម្តងទៀត។
ឃ. លោកសក្តិបួនត្រូវរបស។
ម្សិលមិញលោកសក្តិបួនត្រូវរបួសម្តងទៀត។

ង. វៀតកុងចាប់មាន់ទាក្នុងភូមិយើង។
ឮលមិញ វៀតកុងចាប់មាន់ទាក្នុងភូមិយើងម្តងទៀត។
ច. ទាហានអាមេរិកាំង - យួនខាងត្បូងល្បាតតាមព្រំដែនខ្មែរ។
ឮលមិញ ទាហានអាមេរិកាំង - យួនខាងត្បូងល្បាតតាមព្រំដែនខ្មែរម្តងទៀត។

DRILL NINE: Response

MODEL: T: វៀតកុងមកម្តងៗ គេធ្វើអីខ្លះ? (ទារលុយពីយើង)
S: វៀតកុងមកម្តងៗ គេទារលុយពីយើង។
T: Every time the Viet Cong come, what do they do? (collect money from us)
S: Every time the Viet Cong come, they collect money from us.

ក. កាលណាអាមេរិកាំងល្បាតតាមព្រំដែនម្តងៗ គេធ្វើអីខ្លះ? (គ្រាន់តែដេញវៀតកុងទេ)
កាលណាអាមេរិកាំងល្បាតតាមព្រំដែនម្តងៗ គេគ្រាន់តែដេញវៀតកុងទេ។
ខ. លោកទៅស្រុកបារាំងម្តងៗ លោកធ្វើអីខ្លះ? (ដើរលេង)
ខ្ញុំទៅស្រុកបារាំងម្តងៗ ខ្ញុំដើរលេង។
គ. លោកចូលមកក្នុងស្រុកខ្មែរម្តងៗ លោកធ្វើអីខ្លះ? (បំផ្លាញស្ពាន)
ខ្ញុំចូលមកក្នុងស្រុកខ្មែរម្តងៗ ខ្ញុំបំផ្លាញស្ពាន។
ឃ. វៀតកុងចូលស្រុកម្តងៗ លោកធ្វើអី? (រាយការណ៍ទៅរាជការ)
វៀតកុងចូលស្រុកម្តងៗ ខ្ញុំរាយការណ៍ទៅរាជការ។
ង. ទាហានរាជការមកកន្លែងនេះម្តងៗ គេធ្វើអីខ្លះ? (ឃ្លាំមើលវៀតកុង)
ទាហានរាជការមកកន្លែងនេះម្តងៗ គេឃ្លាំមើលវៀតកុង។
ច. លោកទៅផ្សារម្តងៗ លោកធ្វើអីខ្លះ? (គ្រាន់តែមើលកុនទេ)
ខ្ញុំទៅផ្សារម្តងៗ ខ្ញុំគ្រាន់តែមើលកុនទេ។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: វៀតកុងចូលស្រុក (រាយការណ៍ទៅទាហានរាជការ)
S: បើវៀតកុងចូលស្រុក លោកត្រូវរាយការណ៍ទៅទាហានរាជការ។
T: The Viet Cong come to the village.
S: If the Viet Cong come to the village you have to report (it) to the government troops.

ក. វៀតកុងចូលស្រុក។ (យកឥវ៉ាន់ទៅលាក់)
បើវៀតកុងចូលស្រុក យើងត្រូវយកឥវ៉ាន់ទៅលាក់។
ខ. វៀតកុងចូលស្រុក។ (ទៅពួនក្នុងព្រៃ)
បើវៀតកុងចូលស្រុក យើងត្រូវទៅពួនក្នុងព្រៃ។
គ. វៀតកុងចូលស្រុក។ (នៅក្នុងផ្ទះ)
បើវៀតកុងចូលស្រុក យើងត្រូវនៅក្នុងផ្ទះ។

ឃ. វៀតកុងចូលស្រុក។ (ការពារផ្ទះលោក)
បើវៀតកុងចូលស្រុក លោកត្រូវការពារផ្ទះលោក។
ង. វៀតកុងចូលស្រុក។ (ដុតផ្ទះលោក)
បើវៀតកុងចូលស្រុក លោកត្រូវដុតផ្ទះលោក។
ច. វៀតកុងចូលស្រុក។ (ចូលដៃជាមួយគេ)
បើវៀតកុងចូលស្រុក លោកត្រូវចូលដៃជាមួយគេ។

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL:
T: កងអនុសេនាតូចខំការពារកោះនិងផែសមុទ្រ។ (កោះនិងផែសមុទ្រ)
S: កងអនុសេនាតូចខំការពារអ្វីខ្លះ?
T: The company tries to defend the island and the pier. (what)
S: What does the company try to defend?

ក. កងអនុសេនាតូចបាញ់ទៅលើកោះនិងផែសមុទ្រ។ (លើកោះនិងផែសមុទ្រ)
កងអនុសេនាតូចបាញ់ទៅឯណាខ្លះ?
ខ. ខ្មាំងវាយវត្តរង្សីពីសាលារៀន។ (ខ្មាំង)
អ្នកណាវាយវត្តរង្សីពីសាលារៀន?
គ. ខ្មាំងវាយយកវត្តរង្សីបានពីអាទិត្យមុន។ (ពីអាទិត្យមុន)
ខ្មាំងវាយយកវត្តរង្សីបានពីអង្កាល់?
ឃ. ពលរបស់សៅកប់មីននៅក្បែរផ្លូវវៀង។ (កប់មីន)
ពលរបស់សៅធ្វើអីនៅក្បែរផ្លូវវៀង?
ង. ពលរបស់សារុនកប់មីននៅក្បែរផ្លូវវៀង។ (ក្បែរផ្លូវវៀង, មីន)
ពលរបស់សារុនកប់អីនៅឯណា?
ច. កាលណាទាហានរដ្ឋការមកដល់ ខ្មាំងរត់ទៅពួនក្នុងរូងដី។ (ក្នុងរូងដី)
កាលណាទាហានរដ្ឋការមកដល់ ខ្មាំងរត់ទៅពួនឯណា?

DRILL TWELVE: Transformation

MODEL:
T: ខ្មាំងវាយភូមិនេះរាល់យប់។
S: ខ្មាំងច្រើនវាយភូមិនេះតែយប់ទេ។
T: The enemy attacked this hamlet every night.
S: The enemy mostly attacked this hamlet at night time.

ក. កងទ័ពព្រៃប្លន់ឡានល្ងួល។
កងទ័ពព្រៃច្រើនប្លន់តែឡានល្ងួលទេ។
ខ. សង្គ្រាមសម្លាប់អ្នកស្រុកស្លូតត្រង់។
សង្គ្រាមច្រើនសម្លាប់តែអ្នកស្រុកស្លូតត្រង់ទេ។
គ. រាល់ល្ងាចអ្នកស្រុកស្តាប់វិទ្យុរដ្ឋការ។
រាល់ល្ងាចអ្នកស្រុកច្រើនស្តាប់តែវិទ្យុរដ្ឋការទេ។

ឃ. ខ្មាំងធ្វើបាបអ្នកស្រុក។
ខ្មាំងច្រើនធ្វើបាបតែអ្នកស្រុកទេ។
ង. យើងធ្វើបាបឈ្លើយសង្គ្រាមដែលមិនព្រមឆ្លើយសំនួរ។
យើងច្រើនធ្វើបាបតែឈ្លើយសង្គ្រាមដែលមិនព្រមឆ្លើយសំនួរទេ។

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL:
T: ខ្មាំងនឹងវាយភូមិយើងយប់នេះ។ (អ្នកស្រុក)
S: អ្នកស្រុកឱ្យការណ៍យើងថាខ្មាំងនឹងវាយភូមិយើងយប់នេះ។
T: The enemy will attack our hamlet tonight. (the villagers)
S: The villagers tipped us off that the enemy will attack our hamlet tonight.

ក. មួយអាទិត្យទៀតក្រុមនាយទាហានមួយក្រុមនឹងធ្វើរដ្ឋប្រហារ។ (ប៉ូលិសសម្ងាត់)
ប៉ូលិសសម្ងាត់ឱ្យការណ៍យើងថាមួយអាទិត្យទៀតក្រុមនាយទាហានមួយក្រុមនឹងធ្វើរដ្ឋប្រហារ។
ខ. ខ្មាំងបំរុងបំផ្លាញស្ពានទៅទីក្រុងភ្នំពេញ។ (លោកឧក)
លោកឧកឱ្យការណ៍យើងថាខ្មាំងបំរុងបំផ្លាញស្ពានទៅទីក្រុងភ្នំពេញ។
គ. អ្នកស្រុកចូលដៃជាមួយពួកខ្មាំង។ (មេឃុំ)
មេឃុំឱ្យការណ៍យើងថាអ្នកស្រុកចូលដៃជាមួយពួកខ្មាំង។
ឃ. ស្អែកខ្មាំងនឹងបាញ់ត្បាល់ផ្លោងទៅទីក្រុងនោះ។ (ក្មេងម្នាក់)
ក្មេងម្នាក់ឱ្យការណ៍ខ្ញុំថាស្អែកខ្មាំងនឹងបាញ់ត្បាល់ផ្លោងទៅទីក្រុងនោះ។
ង. កងទ័ពព្រៃបំរុងចាប់អ្នកតំណាងកាសែត។ (អ្នកស្រុក)
អ្នកស្រុកឱ្យការណ៍យើងថាកងទ័ពព្រៃបំរុងចាប់អ្នកតំណាងកាសែត។

Reading Passage

ឥស្សរៈ

នៅស្រុកយួនមានវៀតមិញ នៅស្រុកខ្មែរមានឥស្សរៈ។ ពួកទាំងពីរនេះមានសកម្មភាពមិនខុសគ្នាទេ គ្រាន់តែនៅកន្លែងផ្សេងពីគ្នាប៉ុណ្ណោះ។ ហើយសកម្មភាពនោះក៏មិនខុសពីសកម្មភាពរបស់វៀតកុងនៅសម័យនេះប៉ុន្មានដែរ គ្រាន់តែកាលនោះគេធ្វើដើម្បីប្រឆាំងនឹងអំណាចបារាំង និងឥឡូវនេះគេធ្វើប្រឆាំងនឹងអាមេរិកាំង ព្រោះតាមគេយល់ថា នៅសម័យនោះនិងសម័យនេះ បារាំងនិងអាមេរិកាំងឈ្លានពានទឹកដីរបស់គេ។

ឯឥស្សរៈវិញ ខ្ញុំយល់សកម្មភាពនោះយ៉ាងច្បាស់ព្រោះកាលនោះខ្ញុំជាឥស្សរៈម្នាក់ដែរ ពួកគេប្រឆាំងនឹងអំណាចបារាំងតែមិនធ្វើបាបខ្មែរណាដែលគ្រាន់តែធ្វើការនៅក្រោមបង្គាប់បារាំងហើយមិនចូលដៃនឹងបារាំងនោះ។ តាំងពីគ្រូបង្រៀនទៅដល់ទាហាន អ្នកណាក៏ដោយ អាចធ្វើដំណើរទៅណាក៏បានដែរ ឱ្យតែស្លៀកពាក់ជាស៊ីវិលនិងគ្មានអាវុធជាមួយ។ ពីភូមិទៅភូមិមួយ អ្នកស្រុក

មានការសប្បាយដូចធម្មតា លើកលែងតែគេដឹងថាទាហានបារាំងនឹងមកលុកលុយភូមិគេ។ នៅពេលយប់គេមិនសូវព្រួយពីរឿងចោរមកលួចប្លន់យកអីវ៉ាន់ ឬគោ មាន់ទា អ្វីដូចកាលមុនទៀតទេ។ ធម្មតាគេដេកលក់ស្រួលណាស់ ព្រោះពួកឥស្សរៈដើរពីផ្ទះមួយទៅផ្ទះមួយ ឃ្លាំមើលដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ដើម្បីឲ្យមានសន្តិសុខដល់អ្នកស្រុកនោះ។ នៅពេលព្រឹកអ្នកស្រុកទាំងនោះទៅធ្វើការនៅស្រែចំការដូចធម្មតា ពិតមែនតែមានភ័យខ្លាចពីទ័ពបារាំងបន្តិចបន្តួចក៏ដោយ។ ឯផលដំណាំវិញក៏នៅតែបានដូចធម្មតាដែរ។

ដើម្បីនឹងឲ្យមានសកម្មភាព ខ្មែរឥស្សរៈដើររៃលុយនិងស្បៀងអាហារពីអ្នកស្រុក។ គេគ្មានអ្នកណាជួយគេក្រៅពីមនុស្សក្នុងស្រុកដែលគេនៅនោះទេ។ ដូច្នេះគេនិងអ្នកស្រុកត្រូវគ្នា ហើយគេមិនដែលធ្វើបាបគ្នាផង។ កាំភ្លើងនិងគ្រាប់ធម្មតា គេទិញពីទាហាន ជួនកាលគេយកបានពីបារាំងនៅពេលបាញ់គ្នា។

ធម្មតាបារាំងរកឥស្សរៈមិនឃើញទេ ព្រោះគេដើររកនៅពេលថ្ងៃដែលជាពេលឥស្សរៈធ្វើអ្នកស្រុកធម្មតា។ តែពួកឥស្សរៈវិញ ទៅរកអ្នកស្រុកស្រួលណាស់ ព្រោះគេទៅរកនៅពេលយប់ជ្រៅ ដែលជាពេលបារាំងកំពុងដេកលក់ស្រួល។

ដូច្នេះសកម្មភាពខ្មែរឥស្សរៈជាសកម្មភាពមួយសំខាន់ជាងគេបង្អស់នៅពេលនោះក្នុងការជួយជាតិឲ្យរួចពីអំណាចបារាំង។

VOCABULARY

កប់	kɔp	to bury
កប់មីន	kɔp miin	to set mines
កំញែញ	kəñaəñ	to intimidate, extort
កោះ	kɔh	island
ឃ្លាំមើល	khlóm məəl	to watch secretly
ជ្រៅ	crɨw	deep (R)
ឈ្លានពាន	chlian pian	to violate, aggress
ឈ្លើយសង្គ្រាម	chləəy səkriam	prisoner of war
ទារពន្ធ	tia pún	to demand tax
ទ្វារ	tvia	door
ធ្វើបាប	thəə baap	to torture, to punish, mistreat
នៅពេលដែល	nɨw peel daɛl	at the time
បាប	baap	sin
ប៉ូលិសសម្ងាត់	pəlih səŋat	secret police
ប្លន់	phlɔn	to rob
ពន្ធ	pún	tax
ពួន	puon	to hide
មាន់-ទា	món-tia	poultry

មីន	miin	(land) mine
យកពន្ធ	yóo pún	to collect tax
រកស៊ី	róo sii	to make a living, to earn money (L)
រដ្ឋប្រហារ	rót pəhaa	coup d'etat
រូងដី	ruuŋ dɛy	tunnel, hole, cave
រៃលុយ	rey luy	to collect money
លុកលុយ	luk luy	to invade
វាយគ្នា	vay knia	to fight
សម័យ	səmay	era, age, period of time (R)
ស្ពាន	spian	bridge
ស្លូតត្រង់	slout troŋ	honest, decent, nice

Farmhouse (traditional style)

LESSON FIFTY-FOUR

DIALOGUE

		អន្ទាក់	trap
		ដោះ	to release, take off (clothing)
		ដោះចេញ	to undo, to dismantle
១.	សុខ	នៅពេលដែលលោកឃើញអន្ទាក់នោះ លោកឲ្យកូនទាហានលោកដោះវាចេញទេ?	At the time you saw that trap, did you order your men to dismantle it?
		ទទួលបន្ទុក	to be responsible, be in charge of
២.	កុម	ទេ តែខ្ញុំបានហៅក្រុមមួយទៀតដែលទទួលបន្ទុកខាងដោះគ្រាប់មីន។	No, but I called another squad that is responsible for mines.
		ឯណា	(indicating some disbelief)
៣.	សុខ	ហេតុអី? អន្ទាក់មិនមែនជាគ្រាប់មីនឯណា។	Why? Traps are not mines?
៤.	កុម	បាទ ខ្ញុំដឹងហើយ តែនៅក្បែរនោះយើងសង្ស័យថាមានមីន។	Yes, I know, but we suspected that there were mines nearby.
		រយៈ	period, interval
		ក្នុងរយៈ	during
៥.	សុខ	ក្នុងរយៈពេលនោះលោកចាំយូរទេ?	During that time did you (have to) wait long?
		ភ្លាម	immediately, right away
៦.	កុម	ទេ ក្រុមខាងដោះគ្រាប់មកដល់ភ្លាម។	No, the mine squad arrived right away.
		ទុកចិត្ត(លើ)	to trust, to have confidence
៧.	សុខ	លោកទុកចិត្តលើក្រុមនេះទេ?	Do you trust this squad?
		យកចិត្តទុកដាក់	(to do) with care, to pay attention
		មុខងារ	job, work
៨.	កុម	បាទ ព្រោះគេធ្វើការយកចិត្តទុកដាក់ណាស់។ គេដឹងមុខងាររបស់គេ។	Yes, because they do their job with care. They know their job.

DIALOGUE:

1. sok - nɨw peel daεl look khəəñ əté? nuh, look aoy koun təhian look dɔh via ceñ eh?

2. tom - tee, taε khñom baan haw krom muoy tiet daεl tətuol pətuk khaaŋ dɔh króp miin

3. sok - haεt εy? əté? mɨn mεεn cə króp miin aεnaa?

4. tom - baat, khñom dəŋ haəy, taε nɨw kbaε nuh yəəŋ sɔŋsay thaa mian miin

5. sok - knoŋ rəyé? peel nuh look cam yuu eh?

6. tom - tee, krom khaaŋ dɔh króp móo dɔl phliam

7. sok - look tuk cət ləə krom nih tee?

8. tom - baat, prúh kee thəə kaa yóo cət tuk da? nah. kee dəŋ muk ŋia ləbɔh kee

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

3. ឯណា /aεnaa/ at the end of a statement or proposition usually means 'what do you mean...?!' It conveys incredulity and surprise. In a sentence like sentence 3 of the dialogue, it indicates disbelief, skepticism, and a bit of derision. In Drill 10 ឯណា /aεnaa/ indicates that the speaker thinks that the proposition preceding the word ឯណា /aεnaa/ is invalid, absurd, or impossible. In this case ឯណា /aεnaa/ is translated 'what do you mean...?!' or 'how can I...?!'

5. The word រយៈ /rəyé?/ 'interval' refers only to time, not space.

DRILLS

DRILL NO.

8. The word ចំណោម/cənaom/ refers to a set, usually one from which members are singled out in the sentence in which ចំណោម /cənaom/ is used. ចំណោម /cənaom/ + noun can be followed by ទាំងអស់/téŋ ɔh/ 'all' or not, e.g. sentence b of Drill 8 can also be

   ក្នុងចំណោមឡាននោះខ្ញុំចូលចិត្តអាមួយនេះ។
   knoŋ cənaom laan nuh khñom coul cət aa muoy nih
   Among those (that set of) cars I like this one best.

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: ពួកវៀតកុងមិនចូលចិត្តអ្នកស្រុកទេ។
S: យើងមិនត្រូវទុកចិត្តពួកវៀតកុងទេព្រោះពួកវៀតកុងមិនចូលចិត្តអ្នកស្រុក។
T: The Viet Cong don't like the villagers.
S: We mustn't trust the Viet Cong because the Viet Cong don't like the villagers.

ក. ឡានយើងឧស្សាហ៍ខូចណាស់។
យើងមិនត្រូវទុកចិត្តឡានយើងទេព្រោះឡានយើងឧស្សាហ៍ខូចណាស់។
ខ. ស្ពាននេះចាស់ណាស់។
យើងមិនត្រូវទុកចិត្តស្ពាននេះទេព្រោះស្ពាននេះចាស់ណាស់។
គ. ផ្លូវនេះមានគ្រោះថ្នាក់ច្រើនណាស់។
យើងមិនត្រូវទុកចិត្តផ្លូវនេះទេព្រោះផ្លូវនេះមានគ្រោះថ្នាក់ច្រើនណាស់។
ឃ. ពួកម៉ាកលោកកែមភូតច្រើនណាស់។
យើងមិនត្រូវទុកចិត្តពួកម៉ាកលោកកែមទេព្រោះពួកម៉ាកលោកកែមភូតច្រើនណាស់។
ង. គាត់មិនដឹងរឿងនេះទេ។
យើងមិនត្រូវទុកចិត្តគាត់ទេព្រោះគាត់មិនដឹងរឿងនេះទេ។
ច. កាំភ្លើងនេះមិនល្អទេ។
យើងមិនត្រូវទុកចិត្តកាំភ្លើងនេះទេព្រោះកាំភ្លើងនេះមិនល្អទេ។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: កូនទាហានដោះអន្ទាក់ចេញ។
S: កូនទាហានត្រូវទទួលបន្ទុកដោះអន្ទាក់ចេញ។
T: The soldiers dismantle traps.
S: The soldiers must be responsible for dismantling traps.

ក. កងទ័ពលោកដេញពួកខ្មាំង។
កងទ័ពលោកត្រូវទទួលបន្ទុកខាងដេញពួកខ្មាំង។
ខ. លោកសក្តិពីរផ្តល់គ្រាប់ទៅទាហាន។
លោកសក្តិពីរត្រូវទទួលបន្ទុកខាងផ្តល់គ្រាប់ទៅទាហាន។
គ. ខ្ញុំលើកទឹកចិត្តកូនទាហាន។
ខ្ញុំត្រូវទទួលបន្ទុកខាងលើកទឹកចិត្តកូនទាហាន។
ឃ. កូនទាហានម្នាក់យាមបន្ទាយ។
កូនទាហានម្នាក់ត្រូវទទួលបន្ទុកខាងយាមបន្ទាយ។
ង. លោកសក្តិបីទៅទិញអាហារ។
លោកសក្តិបីត្រូវទទួលបន្ទុកខាងទិញអាហារ។
ច. ខ្ញុំជញ្ជូនបាវដីខ្សាច់។
ខ្ញុំត្រូវទទួលបន្ទុកខាងជញ្ជូនបាវដីខ្សាច់។

DRILL THREE: Transformation

MODEL:
T: វៀតកុងត្រូវចេញពីស្រុកខ្មែរ។ (បីខែ)
S: វៀតកុងត្រូវចេញពីស្រុកខ្មែរក្នុងរយៈបីខែ។
T: The Viet Cong must leave Cambodia.
S: The Viet Cong must leave Cambodia within 3 months.

ក. ខ្ញុំត្រូវចេញពីទាហាន។ (ប្រាំខែ)
ខ្ញុំត្រូវចេញពីទាហានក្នុងរយៈប្រាំខែ។
ខ. ខ្ញុំត្រឡប់ទៅស្រុកខ្មែរ។ (មួយអាទិត្យ)
ខ្ញុំត្រឡប់ទៅស្រុកខ្មែរក្នុងរយៈមួយអាទិត្យ។
គ. ខ្ញុំសរសេរសំបុត្រចប់។ (ពីរម៉ោង)
ខ្ញុំសរសេរសំបុត្រចប់ក្នុងរយៈពីរម៉ោង។
ឃ. កូនទាហានដោះមីនរួច។ (កន្លះម៉ោង)
កូនទាហានដោះមីនរួចក្នុងរយៈកន្លះម៉ោង។
ង. ក្រុមជាងដោះគ្រាប់មីនមកដល់។ (ដប់មីនុត)
ក្រុមជាងដោះគ្រាប់មីនមកដល់ក្នុងរយៈដប់មីនុត។
ច. ពួកវៀតកុងដកទ័ពថយពីព្រំដែន។ (ពីរអាទិត្យ)
ពួកវៀតកុងដកទ័ពថយពីព្រំដែនក្នុងរយៈពីរអាទិត្យ។

. . . .

DRILL FOUR: Transformation

MODEL:
T: លោកសក្តិប្រាំមកដល់។ (លោកហៅខ្ញុំ)
S: កាលណាលោកសក្តិប្រាំមកដល់ លោកហៅខ្ញុំភ្លាម។
T: The Colonel arrives.
S: When (ever) the Colonel arrives, call me right away.

ក. ខ្ញុំមកដល់ក្នុងថ្នាក់។ (លោកឈប់ញ៉ាំបារី)
កាលណាខ្ញុំមកដល់ក្នុងថ្នាក់ លោកឈប់ញ៉ាំបារីភ្លាម។
ខ. ប៉ូលីសចូលក្នុងផ្ទះ។ (លោករត់ចេញ)
កាលណាប៉ូលីសចូលក្នុងផ្ទះ លោករត់ចេញភ្លាម។
គ. លោកជួបលោកស្មៀន។ (លោកសួរគាត់)
កាលណាលោកជួបលោកស្មៀន លោកសួរគាត់ភ្លាម។
ឃ. ខ្ញុំទទួលដំណឹងល្អ។ (ខ្ញុំប្រាប់លោក)
កាលណាខ្ញុំទទួលដំណឹងល្អ ខ្ញុំប្រាប់លោកភ្លាម។
ង. មានពាក្យចចាមអារាម។ (លោករាយការណ៍មកខ្ញុំ)
កាលណាមានពាក្យចចាមអារាម លោករាយការណ៍មកខ្ញុំភ្លាម។
ច. ខ្ញុំទទួលគ្រាប់កាំភ្លើង។ (ខ្ញុំផ្តល់ឲ្យលោក)
កាលណាខ្ញុំទទួលគ្រាប់កាំភ្លើង ខ្ញុំផ្តល់ឲ្យលោកភ្លាម។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: សត្រូវចូលភូមិនេះម្ដងទៀត។
S: ខ្ញុំឮពាក្យចចាមអារ៉ាមថាសត្រូវចូលភូមិនេះម្ដងទៀត។
T: The enemy have entered this village once more.
S: I've heard a rumor that the enemy have entered this village once more.

ក. គេដាក់មីននៅក្រោមស្ពាន។
ខ្ញុំឮពាក្យចចាមអារ៉ាមថាគេដាក់មីននៅក្រោមស្ពាន។
ខ. លោកចង់ទៅស្រុកយួន។
ខ្ញុំឮពាក្យចចាមអារ៉ាមថាលោកចង់ទៅស្រុកយួន។
គ. អ្នកស្រុកផ្ដល់កាំភ្លើងឲ្យវៀតកុង។
ខ្ញុំឮពាក្យចចាមអារ៉ាមថាអ្នកស្រុកផ្ដល់កាំភ្លើងឲ្យវៀតកុង។
ឃ. វៀតកុងបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុក។
ខ្ញុំឮពាក្យចចាមអារ៉ាមថាវៀតកុងបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុក។
ង. លោកឲ្យវៀតកុងនៅផ្ទះលោក។
ខ្ញុំឮពាក្យចចាមអារ៉ាមថាលោកឲ្យវៀតកុងនៅផ្ទះលោក។
ច. អាមេរិកាំងដកកងទ័ពឆ្នាំក្រោយ។
ខ្ញុំឮពាក្យចចាមអារ៉ាមថាអាមេរិកាំងដកកងទ័ពឆ្នាំក្រោយ។

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: ពួកសត្រូវចូលមកបាញ់អ្នកស្រុករាល់ថ្ងៃ។ (អ្នកស្រុក)
S: អ្នកស្រុកមិនទុកចិត្តពួកសត្រូវ។
T: The enemy come to fire at the villagers every day.
S: The villagers don't trust the enemy.

ក. ឡានខ្ញុំធ្វើឲ្យខ្ញុំព្រួយរាល់ថ្ងៃ។ (ខ្ញុំ)
ខ្ញុំមិនទុកចិត្តឡានខ្ញុំទេ។
ខ. ប្រពន្ធលោកភូតភរលោករាល់ដង។ (លោក)
លោកមិនទុកចិត្តប្រពន្ធលោកទេ។
គ. ព្រៃហ្នឹងធំណាស់។ (ពួកយើង)
ពួកយើងមិនទុកចិត្តព្រៃហ្នឹងទេ។
ឃ. ខ្ញុំមិនសូវចេះចំរៀនទេ។ (លោក)
លោកមិនទុកចិត្តខ្ញុំទេ។
ង. ចិនលក់ឥវ៉ាន់ថ្លៃណាស់។ (ខ្ញុំ)
ខ្ញុំមិនទុកចិត្តចិនទេ។
ច. ស្ពាននេះចាស់ណាស់។ (ខ្ញុំ)
ខ្ញុំមិនទុកចិត្តស្ពាននេះទេ។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: លោកគ្រូបង្រៀនកូនសិស្សល្អណាស់។
S: លោកគ្រូយកចិត្តទុកដាក់នឹងបង្រៀនកូនសិស្សណាស់។
T: The teacher teaches the students very well.
S: The teacher teaches the students with care.

ក. លោកបើកឡានប្រយ័ត្នណាស់។
លោកយកចិត្តទុកនឹងបើកឡានណាស់។
ខ. កូនទាហានខ្ញុំធ្វើការល្អណាស់។
កូនទាហានខ្ញុំយកចិត្តទុកដាក់និងធ្វើការណាស់។
គ. កញ្ញារៀនខ្មែរលឿនណាស់។
កញ្ញាយកចិត្តទុកដាក់និងរៀនខ្មែរណាស់។
ឃ. ចៅក្រុងបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុករាល់ថ្ងៃ។
ចៅក្រុងយកចិត្តទុកដាក់និងបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុកណាស់។
ង. យើងការពារបន្ទាយនេះរាល់យប់។
យើងយកចិត្តទុកដាក់និងការពារបន្ទាយនេះណាស់។
ច. រាជការយកពន្ធពីអ្នកស្រុករាល់ឆ្នាំ។
រាជការយកចិត្តទុកដាក់និងយកពន្ធពីអ្នកស្រុកណាស់។

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: លោកដារាជាទាហានល្អជាងគេ។ (ទាហានទាំងអស់)
S: ក្នុងចំណោមទាហានទាំងអស់ លោកដារាជាទាហានល្អជាងគេ។
T: Mr. Dara is the best soldier of all.
S: Among all the soldiers, Mr. Dara is the best one.

ក. កញ្ញាខំរៀនណាស់។ (កូនសិស្សទាំងអស់)
ក្នុងចំណោមកូនសិស្សទាំងអស់ កញ្ញាខំរៀនណាស់។
ខ. ខ្ញុំចូលចិត្តអាមបរនេះ។ (ឡានទាំងអស់)
ក្នុងចំណោមឡានទាំងអស់ ខ្ញុំចូលចិត្តអាមបរនេះ។
គ. ខ្ញុំចង់បាញ់កាំភ្លើងធុនអឹម-១៦។ (កាំភ្លើងទាំងអស់)
ក្នុងចំណោមកាំភ្លើងទាំងអស់ ខ្ញុំចង់បាញ់កាំភ្លើងធុនអឹម-១៦។
ឃ. ខ្ញុំបានមើលសៀវភៅប្រាំ។ (សៀវភៅទាំងអស់)
ក្នុងចំណោមសៀវភៅទាំងអស់ ខ្ញុំបានមើលសៀវភៅប្រាំ។
ង. កាំភ្លើងនេះថ្លៃណាស់។ (កាំភ្លើងទាំងអស់)
ក្នុងចំណោមកាំភ្លើងទាំងអស់ កាំភ្លើងនេះថ្លៃណាស់។
ច. កូនស្រីលោកល្អណាស់។ (កូនលោកទាំងអស់)
ក្នុងចំណោមកូនលោកទាំងអស់ កូនស្រីលោកល្អណាស់។

DRILL NINE: Substitution

MODEL:
T: លោកខំធ្វើការណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ។ (យើង)
S: យើងខំធ្វើការណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ។
T: You have worked very hard in the last few days.
S: We have worked very hard in the last few days.

ក. យើងខំធ្វើការណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ។ (រៀន)
ខ. យើងខំរៀនណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ។ (លោកគ្រូ)
គ. លោកគ្រូខំរៀនណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ។ (បង្រៀន)
ឃ. លោកគ្រូខំបង្រៀនណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ។ (យកចិត្តទុកដាក់)
ង. លោកខំគ្រូយកចិត្តទុកដាក់ណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ។ (ទាហានយើង)
ច. ទាហានខំ យើងយកចិត្តទុកដាក់ណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ។

DRILL TEN: Response

MODEL:
T: នៅពេលលោកឃើញអន្ទាក់លោកដោះវាចេញទេ? (កំពុងដេញខ្មាំង)
S: ដោះវាចេញឯណាបើខ្ញុំកំពុងដេញខ្មាំង។
T: At the time you saw the trap, did you dismantle it? (chasing the enemy)
S: What do you mean dismantle it, when I was chasing the enemy?

ក. នៅពេលឃើញគ្រោះថ្នាក់លោករាយការណ៍ទៅប៉ូលិសទេ? (មិនចេះនិយាយភាសាខ្មែរ)
រាយការណ៍ទៅប៉ូលិសឯណាបើខ្ញុំមិនចេះនិយាយភាសាខ្មែរ។
ខ. នៅពេលដែលលោកលួចឡានលោកមើលប៉ូលិសទេ? (រវល់បើកទ្វារឡាន)
មើលប៉ូលិសឯណាបើខ្ញុំរវល់បើកទ្វារឡាន។
គ. នៅពេលដែលលោកបាត់កូនលោកដើររកវាទេ? (កំពុងបង្រៀនកូនសិស្ស)
ដើររកឯណាបើខ្ញុំកំពុងបង្រៀនកូនសិស្ស។
ឃ. នៅពេលដែលលោកទៅដល់ស្រុកយួនលោកទៅជួបលោកសក្តិថិផងទេ?
(មិនដឹងគាត់នៅឯណាផង)
ទៅជួបលោកសក្តិថិឯណាបើខ្ញុំមិនដឹងគាត់នៅឯណាផង។
ង. នៅពេលដែលលោកបាញ់កាំភ្លើងលោកឃើញខ្មាំងទេ? (មើលអីក៏មិនឃើញផង)
ឃើញខ្មាំងឯណាបើខ្ញុំមើលអីក៏មិនឃើញផង។
ច. នៅពេលដែលលោកនៅក្នុងថ្នាក់លោកឃើញខ្ញុំចូលទេ? (កំពុងបង្រៀន)
ឃើញលោកចូលឯណាបើខ្ញុំកំពុងបង្រៀន។

DRILL ELEVEN: Response

MODEL:
T: លោកចាំតែបាញ់ទេ។ (ច្រកគ្រាប់ឲ្យខ្ញុំ)
S: បាន ឲ្យតែលោកច្រកគ្រាប់ឲ្យខ្ញុំ។
T: Just wait and shoot. (load for me)
S: Yes, provided you load for me.

ក. លោកចាំតែបើកឡានទេ។ (បាញ់ការពារឲ្យខ្ញុំ)
បាទ ឲ្យតែលោកបាញ់ការពារឲ្យខ្ញុំ។
ខ. លោកចាំតែកាប់ក្បាលពួកឈ្លើយសត្រូវទេ។ (មានកន្លែងឲ្យគេនៅ)
បាទ ឲ្យតែលោកមានកន្លែងឲ្យគេនៅ។
គ. លោកចាំតែចោលគ្រាប់បែកដៃទេ។ (មានគ្រប់គ្រាន់)
បាទ ឲ្យតែលោកមានគ្រប់គ្រាន់។
ឃ. លោកចាំតែបង្ហាត់កូនទាហានទេ។ (ជួយខ្ញុំ)
បាទ ឲ្យតែលោកជួយខ្ញុំ។
ង. លោកចាំតែនិយាយជាមួយមេដឹកនាំទេ។ (ជូនខ្ញុំទៅ)
បាទ ឲ្យតែលោកជូនខ្ញុំទៅ។
ច. លោកចាំតែបោះជំរំទេ។ (រកកន្លែងឲ្យខ្ញុំ)
បាទ ឲ្យតែលោករកកន្លែងឲ្យខ្ញុំ។

DRILL TWELVE: Response

MODEL: T: ជាឈ្លើយសង្គ្រាមលោកត្រូវប្រាប់គេអ្វីខ្លះ? (លេខសំគាល់ខ្លួន)
S: ជាឈ្លើយសង្គ្រាមខ្ញុំត្រូវប្រាប់គេតែលេខសំគាល់ខ្លួនទេ។
T: As a prisoner of war what must you state? (my serial number)
S: As a prisoner of war I only have to state my serial number.

ក. ជាអ្នកយកការណ៍លោកត្រូវប្រាប់គេអ្វីខ្លះ? (ឈ្មោះខ្ញុំ)
ជាអ្នកយកការណ៍ខ្ញុំត្រូវប្រាប់គេតែឈ្មោះខ្ញុំទេ។
ខ. ជាពេទ្យទាហានលោកត្រូវឲ្យថ្នាំទៅអ្នកណាខ្លះ? (ពួកឈ្មោះត្រង់និងរដ្ឋការ)
ជាពេទ្យទាហានខ្ញុំត្រូវឲ្យថ្នាំទៅតែពួកឈ្មោះត្រង់និងរដ្ឋការទេ។
គ. ជាអ្នករាយការណ៍លោកត្រូវនិយាយអំពីអ្វីខ្លះ? (រឿងពិត)
ជាអ្នករាយការណ៍ខ្ញុំត្រូវនិយាយតែអំពីរឿងពិតទេ។
ឃ. ជាទាហានលោកត្រូវធ្វើអ្វីខ្លះ? (អ្វីដែលគេប្រាប់ខ្ញុំ)
ជាទាហានខ្ញុំត្រូវធ្វើអ្វីដែលគេប្រាប់ខ្ញុំ។
ង. ជាអ្នកអគ្គទូតលោកត្រូវធ្វើអ្វីខ្លះ? (អ្វីដែលរដ្ឋការប្រាប់ខ្ញុំឲ្យធ្វើ)
ជាអ្នកអគ្គទូតខ្ញុំត្រូវធ្វើអ្វីដែលរដ្ឋការប្រាប់ខ្ញុំឲ្យធ្វើ។

DRILL THIRTEEN: Substitution

MODEL: T: ពួកខ្មាំងចាប់អគ្គទូតបរទេសម្នាក់។ (ឯកអគ្គរដ្ឋទូត)
S: ពួកខ្មាំងចាប់ឯកអគ្គរដ្ឋទូតម្នាក់។
T: The enemy captured a foreign diplomat. (ambassador)
S: The enemy captured an ambassador.

ក. ពួកខ្មាំងចាប់ឯកអគ្គរដ្ឋទូតម្នាក់។ (អ្នករាយការណ៍កាសែត)
ខ. ពួកខ្មាំងចាប់អ្នករាយការណ៍កាសែតម្នាក់។ (អ្នកជំនួញបួននាក់)

គ. ពួកខ្មាំងចាប់អ្នកជំនួញបួននាក់។ (ប៉ូលីស)
ឃ. ប៉ូលីសចាប់អ្នកជំនួញបួននាក់។ (សួរចម្លើយ)
ង. ប៉ូលីសសួរចម្លើយអ្នកជំនួញបួននាក់។ (ដោះលែង)
ច. ប៉ូលីសដោះលែងអ្នកជំនួញបួននាក់។ (អ្នករត់គេច)
ឆ. ប៉ូលីសដោះលែងអ្នករត់គេចបួននាក់។

Reading Passage

ខ្ញុំរត់ចេញពីកងទ័ពព្រៃ

តាំងពីមានចម្បាំងមក អ្នកស្រុកទាំងប្រុសទាំងស្រី ទាំងចាស់ទាំងក្មេង រត់ចោលផ្ទះ ចោលស្រុក ហើយគេរត់ទៅនៅកន្លែងណាដែលគេអាចរកសេចក្ដីសុខបាន។

គេរត់ព្រោះគេខ្លាចស្លាប់ គេខ្លាចកងទ័ពព្រៃ កងទ័ពស្រុកដុតផ្ទះ យកឥវ៉ាន់គេ។ គេមិនដឹងទុកចិត្តលើកងទ័ពណា ហើយខ្ញុំវិញ ដោយភូមិខ្ញុំនៅឆ្ងាយពីទីក្រុងធំៗ គ្មានការទាក់ទងជាមួយអ្នករដ្ឋការ ខ្ញុំគ្មានដឹងនយោបាយក្នុងស្រុក។ ធម្មតាទាំងគេទាំងខ្ញុំ យើងរកតែសុខទេ យើងរកស៊ីសម្រាប់ចិញ្ចឹមគ្រួសារយើង។ តែត្រូវជាពេលចម្បាំង កងទ័ពព្រៃចូលមកភូមិមុនកងទ័ពរដ្ឋការ ដូច្នេះកងទ័ពព្រៃបានបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកភូមិឲ្យចូលដៃជាមួយគេ ដើម្បីវាយប្រហារកងទ័ពរដ្ឋការ។ ខ្ញុំក៏ចូលដៃនឹងគេ តែខ្ញុំគ្មានគោលបំណងអ្វីក្រៅពីរកសន្តិសុខសម្រាប់ខ្លួនខ្ញុំទេ។

ពេលនោះគេឲ្យខ្ញុំទទួលបន្ទុកខាងវាយបំផ្លាញស្ពាន ផ្លូវថ្នល់។ ខ្ញុំមានមនុស្សធ្វើការក្រោមខ្ញុំ៥នាក់ដែរ ដែលធ្លាប់នៅភូមិជាមួយគ្នា ហើយយើងទាំងអស់មានគំនិតប្រហាក់ប្រហែលដូចៗគ្នា។ មុនដំបូងយើងយកចិត្តទុកដាក់ណាស់ក្នុងការបំផ្លាញស្ពានតូចៗ តែថ្ងៃមួយពួកម៉ាកយើងម្នាក់ស្លាប់នៅពេលដែលយើងកំពុងនឹងរៀបចំបំផ្លាញស្ពានមួយ យើងទាំង៥នាក់ក៏រត់ដកថយទៅកន្លែងមួយ ហើយយើងបានប្រជុំនិយាយរកខុសរកត្រូវ។ បើយើងចង់បានសន្តិសុខ មិនចង់ស្លាប់ ចុះហេតុអីបានជាយើងទៅបំផ្លាញស្ពាន ហើយជួនកាលមានមនុស្សស្លាប់ដោយសារតែយើង ហើយយើងទៀតក៏គ្មានពេលសប្បាយ ដេកមិនបានស្រួល យប់នេះនៅកន្លែងនេះ យប់ស្អែកយើងទៅដេកនៅកន្លែងនោះ បាយស៊ីទាំងឆៅ។ យ៉ាងនេះហើយបានជាយើងសម្រេចថា យើងត្រូវរត់ចេញពីកងទ័ពព្រៃ ដើម្បីនឹងរកសន្តិសុខពិតជាមួយជាតិយើង។

នៅថ្ងៃមួយ ក្រោយពីបានទទួលបញ្ជារបស់អ្នកដឹកនាំ យើងបានសុំឲ្យមានប្រដាប់ប្រដារច្រើន ហើយមនុស្ស៥នាក់ទៀត ពីព្រោះមុខងារម្ដងនេះពិបាកជាងមុន។ អ្នកដឹកនាំក៏ព្រមតាម ហើយយើងក៏ចេញទៅ។ ពេលនេះហើយជាពេលក្រោយបង្អស់ដែលយើងនិយាយជាមួយពួកកងទ័ពព្រៃ និងជាពេលក្រោយបង្អស់ដែលយើងញ៉ាំបាយឆៅ ដេកនៅក្នុងព្រៃ រត់ពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយ។

នៅថ្ងៃដដែល ខ្ញុំក៏នាំមនុស្ស៩នាក់និងប្រដាប់ប្រដារជាច្រើនទៅចូលជាមួយទាហានរដ្ឋការទៅ។

VOCABULARY

ក្នុងចំណោម	knoŋ cənaom	among
ក្នុងរយៈ	knoŋ rəyéˀ	during, within, (see note)
ខំ	khɔm	to try, to make an effort
គោលបំណង	kool mnɔɔŋ	purpose, aim, goal (R)
គ្រប់គ្រាន់	krup krón	enough, sufficient, adequate
គ្រាប់បែកដៃ	króp baɛk day	hand grenade
ចង	cɔɔŋ	to tie (L)
ចងភ្នែក	cɔɔŋ phnɛɛk	to blindfold (L)
ចាំតែ	cam taɛ	wait and...
ច្រក	crɔɔˀ	to stuff, to feed, to push in
ជំនួញ	cənuoñ	business, buying and selling
ដក	dɔɔˀ	to withdraw
ដកថយ	dɔɔˀ thɔɔy	to retreat, to pull back
ដោះចេញ	dɔh cɛñ	to dismantle, to undo
ដោះលែង	dɔh lɛɛŋ	to release
ថយ	thɔɔy	to go back
ទទួលបន្ទុក	tətuol pətuk	to be in charge
បញ្ចុះបញ្ចូល	pəcoh pəcoul	to influence, to persuade
បាត់	bat	to lose (something)
បោះជំរំ	bɔh cərum	to pitch camp
ពាក្យចចាមអារាម	piaˀ cəcaam əraam	rumor
ពិត	pɨt	true
ភូត	phuut	to lie
មុខងារ	muk ŋia	job, work
យកការណ៍	yóo kaa	to spy
យកចិត្តទុកដាក់	yóo cət tuk daˀ	to do with care, to pay attention to
រត់គយ	rut kóoy	to smuggle
រយៈ	rəyéˀ	interval
រាប់	róp	to count
លេខសំគាល់ខ្លួន	leek səkól khluon	serial number
លើកទឹកចិត្ត	leek tɨk cət	to encourage
សួរចម្លើយ	suo cəlaəy	to interrogate
សំគាល់	səkól	to recognize
សូរ	snou	sound, noise (L)
ស្មោះត្រង់	smɔh trɔŋ	honest, straightforward

អន្ទាក់	ətéˀ	trap
(អ្នក) អង្គទូត	(néˀ) ɔŋtuut	diplomat
ឯណា	aεnaa	what do you mean?

Buddhist wat, Phnom Penh

LESSON FIFTY-FIVE

DIALOGUE

១.	សុខ	ពួកអាមេរិកាំងប្រើកប៉ាល់ហោះធុនបេហាសិបពីរសម្រាប់ធ្វើអី?	What do the Americans use the B-52 plane for?
		រំពឹងលើ	to depend on
២.	គុម	ទាហានអាមេរិកាំងរំពឹងលើកប៉ាល់ហោះហ្នឹងហើយដើម្បីនឹងទម្លាក់គ្រាប់បែកលើពួកសត្រូវ។	American soldiers depend on those planes to drop bombs on the enemy.
		ប្រតិកម្ម	reaction
		កប៉ាល់ហោះប្រតិកម្ម	jet plane
៣.	សុខ	ចុះក្រែងគេប្រើកប៉ាល់ហោះប្រតិកម្មធុនតូចៗទេឬ?	Well! Don't they use the small jet bombers?
		កាំជ្រួច	missile, rocket
៤.	គុម	បាទ កប៉ាល់ហោះនេះច្រើនប្រើសម្រាប់ដេញបាញ់កប៉ាល់ខ្មាំងនឹងសម្រាប់បាញ់កាំជ្រួច។	Those planes are mostly used to chase enemy planes and to fire rockets.
		សមុទ្រ	sea, ocean
		ផ្ទុក	to load
		នាវាផ្ទុកកប៉ាល់ហោះ	aircraft carrier
៥.	សុខ	ខ្ញុំឮថានៅក្នុងសមុទ្រស្រុកចិនមាននាវាផ្ទុកកប៉ាល់ហោះដែរមែនទេ?	I've heard that in the China Sea there are aircraft carriers too, aren't there?
		ហោះ	to fly
៦.	គុម	បាទ មានពីរបីដែរហើយ កប៉ាល់ហោះប្រតិកម្មតូចៗច្រើនហោះចេញពីនាវានោះ។	Yes, there are a couple of them. Most of the small jet bombers fly from those carriers.
		ដឹក	to carry, to transport
៧.	សុខ	គេប្រើកប៉ាល់ហោះអីដើម្បីដឹកទ័ព?	What type of airplane do they use for transporting troops?
		អេលីកុបទ័រ	helicopter
		កប៉ាល់ហោះផ្ទុក	transport plane
៨.	គុម	មានអេលីកុបទ័រនឹងកប៉ាល់ហោះផ្ទុកធំៗ។	There are helicopters and big transport airplanes.

DIALOGUE:

1. sok - puoʔ aameerɨkaŋ praə kəpal hɔh thun bee haasəp pii səmrap thəə ɛy?

2. tom - təhian aameerɨkaŋ əmpɨŋ ləə kəpal hɔh nɨŋ haəy daəmbɛy nɨŋ təléʔ krɔ́p baɛk ləə puoʔ sətrəw

3. sok - coh kraɛŋ kee praə kəpal hɔh proteʔkam thun touc touc tee eh?

4. tom - baat, kəpal hɔh nih craən praə səmrap dɛñ bañ kəpal khmaŋ nɨŋ səmrap bañ kəcruoc

5. sok - khñom lɨɨ thaa nɨw knoŋ səmut srok cən, mian niavia phtuk kəpal hɔh daɛ, mɛɛn tee?

6. tom - baat, mian pii bɛy daɛ haəy haəy kəpal hɔh proteʔkam touc touc craən hɔh cɛñ pii niavia nuh

7. sok - kee praɛ kəpal hɔh ɛy daəmbɛy dək tɔ́p?

8. tom - mian eeliikoptɛr nɨŋ kəpal hɔh phtuk thom thom

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

2. In this sentence, ហើយ /haəy/ focusses attention on the preceding noun phrase. Sentence two is thus something like 'It is those planes that the American soldiers depend on to drop bombs on the enemy.' See also Drill 3.

3. In this sentence the last two words are ទេ /tee/ and ឬ /rɨɨ/. ទេ /tee/ has a connotation of contradiction of what comes before; ឬ is interrogative. See also Drill 4.

6. There are two words in Cambodian that mean 'fly.' The word ហើរ /haə/ means 'to fly by flapping wings.' However, ហោះ /hɔh/ refers to flying that is done without flapping wings.

DRILLS

DRILL NO.

5. ច្រើន /craən/ or ច្រើនតែ /craən taɛ/ is a preverbal adverb like ចេះតែ /cɛh taɛ/ 'always.'

7. Note that here is a new construction for indicating causation. In this construction a limited number of transitive verbs may be followed by a second, attributive verb, which describes the action caused by the first verb. The noun that follows both verbs is the object of the first verb and the subject of the second verb. For instance, in

គេបាញ់ស្លាប់ទាហានយើងម្នាក់។
kee bañ slap təhian yəəŋ mənéʔ
They shot and killed one of our soldiers.

The verb ស្លាប់ /slap/ 'to die' is attributive to បាញ់ /bañ/ 'to shoot' and is a consequence of this action. ទាហាន /təhian/, 'soldier' is both object of បាញ់ /bañ/ 'to shoot' and subject of ស្លាប់ /slap/ 'to die.'

8. មុនដំបូង /mun təbouŋ/ means 'first of all, originally.' Its opposite is ក្រោយបង្អស់ /kraoy (bɔŋʔɔh)/ 'last of all, finally.'

13. ទើប /təəp/ is used like បាន /baan/ (Lesson 17) between clauses to mean 'not...until.' Normally the condition comes first, then ទើប, then the contingent clause. In Drill 13 the condition clause is introduced by ទាល់តែ /tól taɛ/, but ទាល់តែ /tól taɛ/ can also be omitted, e.g.,

> លោកសួរអ្នកស្រុកទើបលោករកកន្លែងខ្មាំងឃើញ។
> look suo néʔ srok təəp look róo kəlaɛŋ khmaŋ khəəñ
> You won't find the enemy until you ask the people who live there.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: ពួកអាមេរិកាំងប្រើកប៉ាល់ហោះធុនបេ-៥២សម្រាប់ធ្វើអី? (អេលិកុបទ័រ)
S: ពួកអាមេរិកាំងប្រើអេលិកុបទ័រសម្រាប់ធ្វើអី?
T: What do Americans use the B-52 plane for?
S: What do Americans use the helicopter for?

ក. ពួកអាមេរិកាំងប្រើអេលិកុបទ័រសម្រាប់ធ្វើអី? (នាវាផ្ទុកកប៉ាល់ហោះ)
ខ. ពួកអាមេរិកាំងប្រើនាវាផ្ទុកកប៉ាល់ហោះសម្រាប់ធ្វើអី? (ឡានហ្ស៊ីប)
គ. ពួកអាមេរិកាំងប្រើឡានហ្ស៊ីបសម្រាប់ធ្វើអី? (ស្ពាននោះ)
ឃ. ពួកអាមេរិកាំងប្រើស្ពាននោះសម្រាប់ធ្វើអី? (គ្រាប់បែកផ្សែង)
ង. ពួកអាមេរិកាំងប្រើគ្រាប់បែកផ្សែងសម្រាប់ធ្វើអី? (កន្លែងនោះ)
ច. ពួកអាមេរិកាំងប្រើកន្លែងនោះសម្រាប់ធ្វើអី?

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: គេប្រើកប៉ាល់ហោះអីខ្លះនៅស្រុកយួន? (ទាហានអាមេរិកាំង)
S: ទាហានអាមេរិកាំងប្រើកប៉ាល់ហោះច្រើនធុនណាស់។
T: What airplanes do they use in South Viet Nam?
S: American soldiers use many kinds of airplane.

ក. ពួកបៀកកុងប្រើកាំភ្លើងអីខ្លះ? (ខ្មាំង)
ខ្មាំងប្រើកាំភ្លើងច្រើនធុនណាស់។
ខ. គេប្រើគ្រាប់បែកអីខ្លះក្នុងចំបាំង? (អាមេរិកាំង)
អាមេរិកាំងប្រើគ្រាប់បែកច្រើនធុនណាស់។

គ. គេលក់ឡានអ្វីខ្លះ ? (ខ្ញុំ)
ខ្ញុំលក់ឡានច្រើនធុនណាស់ ។
ឃ. ទាហានមានស្បែកជើងអ្វីខ្លះ ? (យើង)
យើងមានស្បែកជើងច្រើនធុនណាស់ ។
ង. លោកទទួលសំបុត្រអ្វីខ្លះ ? (ខ្ញុំ)
ខ្ញុំទទួលសំបុត្រច្រើនធុនណាស់ ។
ច. ឡានលោកប្រើសាំងអ្វីខ្លះ ? (ខ្ញុំ)
ខ្ញុំប្រើសាំងច្រើនធុនណាស់ ។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: អាមេរិកាំងប្រើកប៉ាល់ហោះបេ-៥២ សម្រាប់ធ្វើអី ?
S: អាមេរិកាំងរំពឹងលើកប៉ាល់ហោះហ្នឹងហើយ ។
T: What do Americans use the planes (type) B-52 for?
S: Americans depend on those planes.

ក. ពួកវៀតកុងប្រើរូងដីសម្រាប់ធ្វើអី ?
វៀតកុងរំពឹងលើរូងដីហ្នឹងហើយ ។
ខ. លោកយកលុយនោះធ្វើអី ?
លោករំពឹងលើលុយហ្នឹងហើយ ។
គ. គេចង់បានឡាននេះធ្វើអី ?
គេរំពឹងលើឡាននេះហើយ ។
ឃ. លោកត្រូវការសំបុត្រខ្ញុំធ្វើអី ?
លោករំពឹងលើសំបុត្រហ្នឹងហើយ ។
ង. លោកសក្តិពីរចង់ជួបខ្ញុំធ្វើអី ?
លោកសក្តិពីររំពឹងលើខ្ញុំហ្នឹងហើយ ។
ច. ខ្ញុំទិញឡាននោះធ្វើអី ?
ខ្ញុំរំពឹងលើឡានហ្នឹងហើយ ។

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: គេប្រើកប៉ាល់ហោះប្រតិកម្មធុនតូចៗ ។ (កប៉ាល់ហោះបេ-៥២)
S: ក្រែងគេប្រើកប៉ាល់បេ-៥២ទេឬ ?
T: They use small jet bombers.
S: They probably use the B-52 (type) don't they?

ក. គាត់ជិះឡានឈ្នួលទៅញូវយ៉ក ។ (ឡានរបស់គាត់)
ក្រែងគាត់ជិះឡានរបស់គាត់ទៅញូវយ៉កទេឬ ?
ខ. លោកចង់ទៅផ្ទះថ្ងៃនេះ ។ (ថ្ងៃស្អែក)
ក្រែងលោកចង់ទៅផ្ទះថ្ងៃស្អែកទេឬ ?

គ. ចោរចូលមកដេកក្នុងផ្ទះខ្ញុំ។ (លួច)
ពុំកង់ចោរចូលមកលួចផ្ទះលោកទេឬ?
ឃ. លោកចង់មកជួបខ្ញុំ។ (ប្រពន្ធខ្ញុំ)
ពុំកង់លោកចង់មកជួបប្រពន្ធខ្ញុំទេឬ?
ង. លោកចង់ដើរលេងជាមួយខ្ញុំ។ (ពួកម៉ាកស្រីខ្ញុំ)
ពុំកង់លោកចង់ដើរលេងជាមួយពួកម៉ាកស្រីខ្ញុំទេឬ?
ច. ខ្ញុំត្រូវទៅរៀន។ (នៅផ្ទះ)
ពុំកង់លោកត្រូវនៅផ្ទះទេឬ?

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: គេប្រើកប៉ាល់ហោះនេះសម្រាប់បាញ់កាំជ្រួច។
S: គេច្រើនប្រើកប៉ាល់ហោះនេះសម្រាប់បាញ់កាំជ្រួច។
T: They use these planes to fire rockets.
S: Mostly they use these planes to fire rockets.

ក. ខ្ញុំទៅលេងពួកម៉ាកស្រីខ្ញុំនៅចុងអាទិត្យ។
ខ្ញុំច្រើនទៅលេងពួកម៉ាកស្រីខ្ញុំនៅចុងអាទិត្យ។
ខ. ពួកបៀកកុងចូលមកភូមិនេះ។
ពួកបៀកកុងច្រើនចូលមកភូមិនេះ។
គ. អាមេរិកាំងដោះលែងពួកខ្មាំង។
អាមេរិកាំងច្រើនដោះលែងពួកខ្មាំង។
ឃ. ពួកបៀកកុងសម្លាប់អាមេរិកាំង។
ពួកបៀកកុងច្រើនសម្លាប់អាមេរិកាំង។
ង. បៀកកុងធ្វើចំបាំងតែយប់។
បៀកកុងច្រើនធ្វើចំបាំងតែយប់។
ច. អាមេរិកាំងប្រើកាំភ្លើងយន្ត។
អាមេរិកាំងច្រើនប្រើកាំភ្លើងយន្ត។

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: កប៉ាល់ហោះប្រតិកម្មមួយធ្លាក់ក្នុងសមុទ្រស្រុកចិន។ (គ្រាប់បែក)
S: គ្រាប់បែកមួយធ្លាក់ក្នុងសមុទ្រស្រុកចិន។
T: A jet bomber fell into the China Sea. (bomb)
S: A bomb fell into the China Sea.

ក. គ្រាប់បែកមួយធ្លាក់ក្នុងសមុទ្រស្រុកចិន។ (លើនាវាដឹកកប៉ាល់ហោះ)
ខ. គ្រាប់បែកមួយធ្លាក់លើនាវាដឹកកប៉ាល់ហោះ។ (ផ្ទុះ)
គ. គ្រាប់បែកមួយផ្ទុះលើនាវាដឹកកប៉ាល់ហោះ។ (ក្នុងមន្ទីរចាត់ការ)

ឃ. គ្រាប់បែកមួយផ្ទុះក្នុងមន្ទីរចាត់ការ។ (ក្រៅ)
ង. គ្រាប់បែកមួយផ្ទុះក្រៅមន្ទីរចាត់ការ។ (គ្មាន)
ច. គ្មានមួយផ្ទុះក្រៅមន្ទីរចាត់ការ។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL:
T: កប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំងមួយធ្លាក់។ (សត្រូវបាញ់)
S: សត្រូវបាញ់ធ្លាក់កប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំងមួយ។
T: One American airplane was downed. (the enemy shot)
S: The enemy shot down an American airplane.

ក. យៀកកុងដប់នាក់ស្លាប់។ (ខ្ញុំបាញ់)
ខ្ញុំបាញ់សម្លាប់យៀកកុងដប់នាក់។
ខ. កែវប្រាំបែក។ (ខ្ញុំធ្វើ)
ខ្ញុំធ្វើបែកកែវប្រាំ។
គ. ផ្ទះមួយឆេះ។ (ញុំងដុត)
ញុំងដុតផ្ទះមួយឆេះ។
ឃ. ទាហានប្រាំនាក់របួស។ (យៀកកុងបាញ់)
យៀកកុងបាញ់របួសទាហានប្រាំនាក់។
ង. សៀវភៅខ្ញុំបាត់។ (ប្អូនខ្ញុំធ្វើ)
ប្អូនខ្ញុំធ្វើបាត់សៀវភៅខ្ញុំ។
ច. កប៉ាល់ហោះមួយធ្លាក់។ (គេបាញ់)
គេបាញ់ធ្លាក់កប៉ាល់ហោះមួយ។

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL:
T: គេប្រើកប៉ាល់ហោះបេ-៥២ទម្លាក់គ្រាប់បែក។
S: មុនដំបូងគេត្រូវកប៉ាល់ហោះបេ-៥២ទម្លាក់គ្រាប់បែក។
T: They use the B-52 to drop bombs.
S: First of all, they have to use the B-52 to drop bombs.

ក. យើងរៀនបាញ់កាំភ្លើង។
មុនដំបូងយើងត្រូវរៀនបាញ់កាំភ្លើង។
ខ. លោកទៅជួបមេបញ្ជាការ។
មុនដំបូងលោកត្រូវទៅជួបមេបញ្ជាការ។
គ. អាមេរិកាំងដកកងទ័ពចេញពីស្រុកយួន។
មុនដំបូងអាមេរិកាំងត្រូវដកកងទ័ពចេញពីស្រុកយួន។
ឃ. យើងប្រើគ្រាប់បែកផ្សេង។
មុនដំបូងយើងត្រូវប្រើគ្រាប់បែកផ្សេង។

ង. គេដុតមន្ទីរបាក់ការ ។
មុនដំបូងគេត្រូវដុតមន្ទីរបាក់ការ ។
ច. យៀកកុងបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុក ។
មុនដំបូងយៀកកុងត្រូវបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុក ។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: មុនដំបូងគេត្រូវទម្លាក់គ្រាប់បែក ។
S: ក្រែងមុនដំបូងគេមិនត្រូវទម្លាក់គ្រាប់បែកទេឬ?
T: First of all, they have to drop bombs.
S: First of all, don't they have to drop bombs, perhaps?

ក. មុនដំបូងយើងរៀនបាញ់កាំភ្លើង ។
ក្រែងមុនដំបូងយើងមិនរៀនបាញ់កាំភ្លើងទេឬ?
ខ. មុនដំបូងលោកទៅជួបលោកសក្តិប្រាំ ។
ក្រែងមុនដំបូងលោកមិនទៅជួបលោកសក្តិប្រាំទេឬ?
គ. មុនដំបូងអាមេរិកាំងត្រូវធ្វើច្បាំងនៅស្រុកប្អូន ។
ក្រែងមុនដំបូងអាមេរិកាំងមិនត្រូវធ្វើច្បាំងនៅស្រុកប្អូនទេឬ?
ឃ. មុនដំបូងគេប្រើគ្រាប់បែកផ្សែង ។
ក្រែងមុនដំបូងគេមិនប្រើគ្រាប់បែកផ្សែងទេឬ?
ង. មុនដំបូងគេដុតមន្ទីរបាក់ការ ។
ក្រែងមុនដំបូងគេមិនដុតមន្ទីរបាក់ការទេឬ?
ច. មុនដំបូងយើងត្រូវបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុក ។
ក្រែងមុនដំបូងយើងមិនត្រូវបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុកទេឬ?

DRILL TEN: Extension

MODEL: T: លោកត្រូវទៅជួបមេបញ្ជាការ ។ (លោកសក្តិបី)
S: ហើយក្រោយបង្អស់លោកត្រូវទៅជួបលោកសក្តិបី ។
T: You have to go see the commander. (the captain)
S: And finally you have to go see the captain.

ក. គេប្រើកប៉ាល់ហោះធុនបេ-៥២ ។ (អេលីកុបទ័រ)
ហើយក្រោយបង្អស់លោកប្រើ (កប៉ាល់ហោះ) អេលីកុបទ័រ ។
ខ. យើងត្រូវរៀននយោបាយ ។ (សរសេរ)
ហើយក្រោយបង្អស់យើងត្រូវរៀនសរសេរ ។
គ. យៀកកុងដុតផ្ទះអ្នកស្រុក ។ (មន្ទីរបាក់ការ)
ហើយក្រោយបង្អស់យៀកកុងដុតមន្ទីរបាក់ការ ។

ឃ. រាជការត្រូវបញ្ចុះបញ្ចូលវៀតកុង ។ (អ្នកស្រុក)
ហើយក្រោយបង្អស់រាជការត្រូវបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុក ។
ង. លោកហួនត្រូវទទួលបន្ទុក ។ (លោកស៊ៀង)
ហើយក្រោយបង្អស់លោកស៊ៀងទទួលបន្ទុក ។
ច. ពួកវៀតកុងត្រូវដកទ័ពថយ ។ (អាមេរិកាំង)
ហើយក្រោយបង្អស់អាមេរិកាំងត្រូវដកទ័ពថយ ។

DRILL ELEVEN: Substitution

MODEL: T: កងអនុសេនាធំខ្ញុំត្រូវការកាំភ្លើងយន្តធុនធ្ងន់ដប់ដើម ។ (កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្ត)
S: កងអនុសេនាធំខ្ញុំត្រូវការកាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តដប់ដើម ។
T: My company needs 10 heavy guns. (automatic guns)
S: My company needs 10 automatic guns.

ក. កងអនុសេនាធំខ្ញុំត្រូវការកាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តដប់ដើម ។ (ម័រចេ)
ខ. កងអនុសេនាធំខ្ញុំត្រូវការម័រចេដប់ដើម ។ (កាំភ្លើងដែលមិនធាក់)
គ. កងអនុសេនាធំខ្ញុំត្រូវការកាំភ្លើងដែលមិនធាក់ដប់ដើម ។ (កាំភ្លើងយន្តធុនស្រាល)
ឃ. កងអនុសេនាធំខ្ញុំត្រូវការកាំភ្លើងយន្តធុនស្រាលដប់ដើម ។ (កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តធុនមធ្យម)
ង. កងអនុសេនាធំខ្ញុំត្រូវការកាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តធុនមធ្យមដប់ដើម ។ (កាកាប៊ីន)
ច. កងអនុសេនាធំខ្ញុំត្រូវការកាកាប៊ីនដប់ដើម ។

DRILL TWELVE: Response

MODEL: T: លោកចូលចិត្តទាហានទេ? (មានច្បាប់ទម្លាប់ច្រើន)
S: ថ្វីបើទាហានមានច្បាប់ទម្លាប់ច្រើន ខ្ញុំនៅតែចូលចិត្តទាហានជានិច្ច ។
T: Do you like the military service? (has a lot of regulations)
S: Although the military service has a lot of regulations, I still like it.

ក. លោកចូលចិត្តឯកសណ្ឋានទាហានជើងគោកទេ? (អាក្រក់)
ថ្វីបើឯកសណ្ឋានទាហានជើងគោកអាក្រក់ ខ្ញុំនៅតែចូលចិត្តជានិច្ច ។
ខ. លោកចូលចិត្តអ្នកធ្វើបាយក្នុងបន្ទាយលោកទេ? (មិនចេះធ្វើបាយ)
ថ្វីបើអ្នកធ្វើបាយក្នុងបន្ទាយខ្ញុំមិនចេះធ្វើបាយ ខ្ញុំនៅតែចូលចិត្តជានិច្ច ។
គ. លោកចូលចិត្តប៉ូលីសទាហានក្នុងបន្ទាយលោកទេ? (កាចណាស់)
ថ្វីបើប៉ូលីសទាហានក្នុងបន្ទាយខ្ញុំកាចណាស់ ខ្ញុំនៅតែចូលចិត្តជានិច្ច ។
ឃ. លោកចូលចិត្តកាំភ្លើងធុនអឹម-១៤ទេ? (ឆាប់គាំង)
ថ្វីបើកាំភ្លើងធុនអឹម-១៤ឆាប់គាំង ខ្ញុំនៅតែចូលចិត្តជានិច្ច ។
ង. លោកចូលចិត្តហាត់ទាហានទេ? (ពិបាក)
ថ្វីបើហាត់ទាហានពិបាក ខ្ញុំនៅតែចូលចិត្តជានិច្ច ។
ច. លោកចូលចិត្តធ្វើអ្នកនាំសារទេ? (នឿយហត់ណាស់)
ថ្វីបើធ្វើអ្នកនាំសារនឿយហត់ណាស់ ខ្ញុំនៅតែចូលចិត្តជានិច្ច ។

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL: T: យើងមិនអាចវាយយកភូមិនោះបានវិញទេ។ (ឈ្នះ)
S: ទាល់តែយើងវាយយកភូមិនោះបានវិញ ទើបយើងនឹងឈ្នះ។
T: We cannot retake that hamlet.
S: Unless we retake that hamlet, we won't win.

ក. កងទ័ពយើងគ្មានកាំភ្លើងទេ។ (ធ្វើចំបាំងកើត)
ទាល់តែកងទ័ពយើងមានកាំភ្លើង ទើបកងទ័ពយើងធ្វើចំបាំងកើត។
ខ. លោកមិនអាចសួរអ្នកស្រុកទេ។ (រកកន្លែងខ្មាំងឃើញ)
ទាល់តែលោកសួរអ្នកស្រុក ទើបលោករកកន្លែងខ្មាំងឃើញ។
គ. យើងមិនអាចបោះគ្រឿងអាវុធនេះចោលទេ។ (ហែលឆ្លងទន្លេកើត)
ទាល់តែយើងបោះគ្រឿងអាវុធនេះចោល ទើបយើងហែលឆ្លងទន្លេកើត។
ឃ. ខ្ញុំមិនយកកាំបិតនេះទៅជាមួយទេ។ (ឆ្ការផ្លូវបាន)
ទាល់តែយកកាំបិតនេះទៅជាមួយ ទើបលោកឆ្ការផ្លូវបាន។
ង. កងទ័ពយើងមិនបោះគ្រាប់បែកផ្សែងទៅក្នុងរូងនោះទេ។ (កងទ័ពព្រៃចេញ)
ទាល់តែកងទ័ពយើងបោះគ្រាប់បែកផ្សែងទៅក្នុងរូងនោះ ទើបកងទ័ពព្រៃចេញ។

DRILL FOURTEEN: Response

MODEL: T: លោកកំពុងធ្វើអី? (កប់គ្រាប់មីន)
S: ខ្ញុំកំពុងកប់គ្រាប់មីន។
T: What are you doing? (bury a mine)
S: I'm burying a mine.

ក. ពលរបស់កីមកំពុងធ្វើអី? (ដាក់របងលួសបន្លា)
ពលរបស់កីមកំពុងដាក់របងលួសបន្លា។
ខ. កូនទាហានលោកកំពុងធ្វើអី? (ដំឡើងកាំភ្លើងមរ័ចេ)
កូនទាហានខ្ញុំកំពុងដំឡើងកាំភ្លើងមរ័ចេ។
គ. លោកសុខកំពុងធ្វើអី? (និយាយទូរស័ព្ទទៅមេបញ្ជាការ)
លោកសុខកំពុងនិយាយទូរស័ព្ទទៅមេបញ្ជាការ។
ឃ. រាជការកំពុងធ្វើអី? (បញ្ជូនទ័ពទៅព្រំដែន)
រាជការកំពុងបញ្ជូនទ័ពទៅព្រំដែន។
ង. ខ្មាំងកំពុងធ្វើអី? (ដកទ័ព)
ខ្មាំងកំពុងដកទ័ព។
ច. លោកកំពុងធ្វើអី? (ដោះគ្រាប់មីន)
ខ្ញុំកំពុងដោះគ្រាប់មីន។

DRILL FIFTEEN: Substitution

MODEL: T: លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីសង្គ្រាមនៅស្រុកយួន? (នយោបាយ)
S: លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីនយោបាយនៅស្រុកយួន។
T: What is your opinion about the war in Viet Nam? (politics)
S: What is your opinion about the politics (or policy) in Viet Nam?

ក. លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីនយោបាយនៅស្រុកយួន? (ស្រុកខ្មែរ)
ខ. លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីនយោបាយនៅស្រុកខ្មែរ? (រដ្ឋប្រហារ)
គ. លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីរដ្ឋប្រហារនៅស្រុកខ្មែរ? (រដ្ឋាភិបាល)
ឃ. លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីរដ្ឋាភិបាលនៅស្រុកខ្មែរ? (ប្រមុខរដ្ឋចាស់)
ង. លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីប្រមុខរដ្ឋចាស់នៅស្រុកខ្មែរ? (ការលុកលុយរបស់បារាំង)
ច. លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីការលុកលុយរបស់បារាំងនៅស្រុកខ្មែរ?

Reading Passage

ការសួរឈ្លើយសង្គ្រាម

ធម្មតាការធ្វើសង្គ្រាមតែងតែមានមនុស្សស្លាប់ របួស ខូចខាតអីវ៉ាន់ មានផ្ទះ ដំណាំជាដើម ហើយជាពិសេសកងទ័ពយើងឬកងទ័ពសត្រូវតែងតែមានចាប់ទាហានសត្រូវឬទាហានយើងធ្វើជាឈ្លើយសង្គ្រាម។ យើងដឹងថានៅពេលកងទ័ពយើងចាប់ឈ្លើយសង្គ្រាមបាន យើងយកគេទៅឱ្យនៅជំរំមួយដើម្បីពន្យល់គេពីអ្វីដែលល្អនិងអ្វីដែលអាក្រក់។ នៅពេលណាឈ្លើយសង្គ្រាមនេះប្តូរគំនិតគេ ហើយយល់តាមទាហានយើង តាមនយោបាយយើង យើងអាចដោះលែងគេឱ្យត្រឡប់ទៅផ្ទះគេវិញ តែជួនកាលឈ្លើយសង្គ្រាមនេះមិនចង់ត្រឡប់ទៅស្រុកគេឬផ្ទះគេទេ គឺគេចូលចិត្តរស់ជាមួយយើងវិញ។ យើងមិនដែលធ្វើបាបឈ្លើយសង្គ្រាមឱ្យខុសពីច្បាប់អន្តរជាតិសម្រាប់ឈ្លើយសង្គ្រាមទេ។ ហើយធម្មតាយើងក៏មានធ្វើបាបមនុស្សខ្លះដែរ តែមនុស្សនេះមិនមែនជាឈ្លើយសង្គ្រាមទេ គេជាអ្នកស្រុកធម្មតាដែលយើងសង្ស័យថាគេចូលដៃជាមួយនិងពួកសត្រូវ។ យើងមិនមែនចង់ធ្វើបាបគេទេ តែយើងគ្រាន់តែចង់បានការសម្ងាត់របស់គេទេតើ។

ចំពោះទាហានយើងដែលជាឈ្លើយសង្គ្រាមរបស់ពួកសត្រូវយើងវិញ ក៏មិនដឹងថាតើគេធ្វើបាបទាហានយើងយ៉ាងណាទេ តែយ៉ាងណាក៏ដោយយើងក៏អាចស្មានបានថាទាហានយើងមិនបានទទួលនូវការព្យាបាលដូចយើងបានផ្តល់ទៅទាហានគេទេ។ យើងដឹងតាមទាហានយើងខ្លះដែលបានលួចរត់ចេញពីគុករបស់សត្រូវ ថាសត្រូវបានធ្វើបាបទាហានយើងខ្លាំងដែលធ្វើឱ្យទាហានយើងស្លាប់ក៏មាន។ ជួនកាលសត្រូវមិនបានព្យាបាលទាហានយើងនៅពេលដែលគេឈឺខ្លាំង ហើយផ្ទុយទៅវិញ គេយកឱកាសនេះដើម្បីវាយធ្វើបាបអ្នកជំងឺនេះដើម្បីសួរចម្លើយទៀតផង។

VOCABULARY

កប៉ាល់ហោះផ្ទុក	kəpal hɔh phtuk	transport plane
កប៉ាល់ហោះប្រតិកម្ម	kəpal hɔh prɔteˀkam	jet bomber, jet
... ក៏មាន	...kɔɔ mian	it sometimes happens that... (R)
កាច	kaac	fierce
កាត់សេចក្ដី	kat sec kdɛy	to render a judgment, to decide a case (L)
កាំជ្រួច	kəcruoc	missile, rocket
ក្រោយបង្អស់ (ឬ ក្រោយបំផុត)	kraoy pə-ɔh [or kraoy pəmphot]	finally, last of all
គាំង	kéŋ	to stick
គ្រាប់បែកផ្សែង	króp baɛk phsaɛŋ	smoke grenade
គ្រឿងអាវុធ	krɨəŋ əvút	weapons
ចាត់ការ	cat kaa	to administer, to plan, to command
(ចុះ) ក្រែង	(coh) kraɛŋ	probably
ឆ្កា	chkaa	to clear (forest)
ដឹក	dək	to transport
ដោះលែង	dɔh lɛɛŋ	to release
ថ្វីបើ	thɛy baə	although
ទូរស័ព្ទ	tuorəsap	telephone
ធុន	thun	type
ធ្លាក់	thléˀ	to fall
នាវា	niavia	ship
នាវាផ្ទុកកប៉ាល់ហោះ	niavia phtuk kəpal hɔh - aircraft carrier	
នឿយហត់	nɨəy hɔt	tired, exhausted
បំភ្លេច	pəphlɨc	to forget (deliberately) (L)
ប្រមុខរដ្ឋ	pəmuk rót	chief of state
ផ្ទុក	phtuk	to load
ផ្សែង	phsaɛŋ	smoke
ព្យាបាល	pyiabaal	to care for (R)
មធ្យម	məthyum	medium, average
មន្ទីរចាត់ការ	məntii cat kaa	headquarters (building)
មរ៉ចេ	morcee	mortar (gun)
មុនដំបូង	mun dəbouŋ	first of all
របង	ləbɔɔŋ	fence
រូង	ruuŋ	factory, plant
អំពឹង (លើ)	əmpɨŋ (ləə)	to depend on
លទ្ធិនិយម	lattiˀ niyum	ideology (formal) (L)

លួសបន្លា	luoh pəlaa	barbed wire
សង្គម	sɔŋkum	society (L)
សមុទ្រ	səmut	sea, ocean
ហោះ	hɔh	to fly
អន្តរជាតិ	ɔntəraˀciat	international (R)
អេលីកុបទ័រ	eeliikoptɛr	helicopter
អ្នកនាំសារ	néˀ nóm saa	messenger

Stung Meanchey

PASSAGE E

មនុស្សមានឫទ្ធានុភាពជាងសត្វ

អ្នកស្រែម្នាក់វាយធ្វើបាបក្របី ។ ក៏ខំទ្រាំនឹងការវេទនា ។ មានខ្លាមួយដើរមកជិតក្របី ហើយនិយាយថាបងក្របី ។ ហេតុអ្វីបានជាបងទ្រាំឲ្យគេវាយធ្វើបាបដូច្នេះ? ខ្លួនបងឯងធំជាងមនុស្សដែលវាយបងឯង ។ ក្របីឆ្លើយ

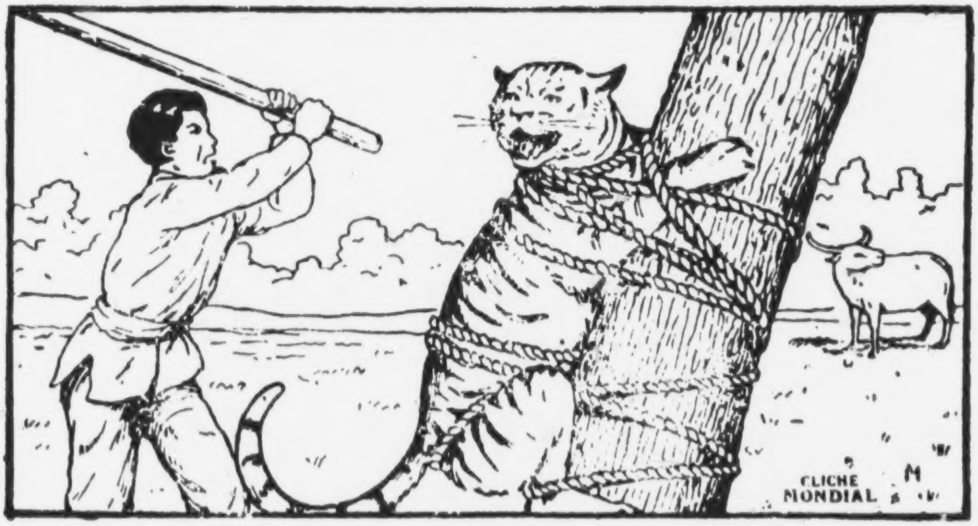

ថាមនុស្សតូចមែនពិត ប៉ុន្តែគេមានប្រាជ្ញាជាងយើងជាសត្វ ។ ខ្លាងឿងឆ្ងល់មិនស្គាល់ប្រាជ្ញានោះយ៉ាងដូចម្តេច ក៏សួរទៅមនុស្សថា បងមនុស្ស ។ ឯណាប្រាជ្ញាបងឯង? បង្ហាញខ្ញុំមើលផង ។ មនុស្សឆ្លើយថា ប្រាជ្ញាអញទុកនៅឯផ្ទះ ។ ខ្លាថាបងឯងទៅរកយកមក ។ មនុស្សឆ្លើយថា បើអញទៅផ្ទះឯងនឹងខាំស៊ីក្របីអញហើយ បើឯងចង់ឲ្យអញទៅយកប្រាជ្ញាឲ្យឯងមើលត្រូវឯងឲ្យអញចងឯងសិន ។

ខ្លាចង់មើលប្រាជ្ញាមនុស្ស ក៏ព្រមឲ្យមនុស្សធ្វើតាមចិត្ត លុះចងខ្លារួច ហើយមនុស្សក៏យកខ្លាទឹមនឹមនង្គ័ល ហើយប្រាប់ថា ហ្នឹងហើយមនុស្សខ្សោយ មានប្រាជ្ញាត្រួតលើកំលាំងសត្វបាន ឥឡូវនេះឯងឃើញហើយឬនៅ? ហ្នឹង ហើយប្រាជ្ញាមនុស្ស ។ ឯក្របីឃើញដូច្នោះ ក៏សើចទន់ខ្លួនប្រាណដួល ទង្គិចបុកមាត់នឹងដីបាក់ធ្មេញលើអស់ ហេតុនេះហើយ បានជាក្របីគ្មានធ្មេញលើដល់មកសព្វថ្ងៃនេះ ។

ឫទ្ធានុភាព	rɨthianuʔphiap	physical power (literary)
ទ្រាំ	tróm	to bear, to put up with
ងឿងឆ្ងល់	ŋɨəŋ chŋɔl	to wonder, to be puzzled
ងឿង	ŋɨəŋ	to black out mentally
ខាំ	kham	to bite
តាមចិត្ត	taam cət	according to (his) desire
នឹម	nɨm	yoke
នង្គ័ល	nɨŋkól	plow
ត្រួត	truot	to govern, to control, to supervise
សើចទន់ខ្លួន	saəc tún khluon	to laugh uncontrollably
ទន់	tún	soft
ប្រាណ	praan	body (formal)
ទង្គិច	təkɨc	to hit, to knock
បុក	bok	to pound, to strike
សព្វថ្ងៃនេះ	sɔp ŋay nih	nowadays, at present

LESSON FIFTY-SIX

DIALOGUE

		ចាត់	to assign, to order
១.	សម	យើងជិតអស់ម្ហូបហើយ។ លោកចាត់អ្នកណាឲ្យទៅទិញម្ហូបម្ដងនេះ?	We're almost out of food. Whom did you assign to go buy food this time?
		កាន់កាប់	to be in charge of
២.	តុម	អ្នកណាកាន់កាប់ខាងម្ហូបឥឡូវ?	Who's in charge of food now?
៣.	សម	លោកសក្ដិពីរសម្បត្តិដដែល។	It's the same one. Lt. Sambat.
		មុនៗ	before
៤.	តុម	មុនៗ គាត់ធ្លាប់ទៅទិញទេ?	Before, did he go to buy?
		ញឹកញាប់	often
៥.	សម	បាទ ថីមិនធ្លាប់ តែមិនសូវញឹកញាប់ប៉ុន្មានទេ។	Yes, he did, but not very often.
៦.	តុម	ធម្មតាលោកបញ្ជូនអ្នកណាឲ្យទៅទិញ?	Whom did you usually send?
		អ្នកកាន់លុយ	the cashier (the one in charge of money)
៧.	សម	ខ្ញុំឲ្យអ្នកកាន់លុយទៅ។	I had the cashier go.
៨.	តុម	គេលក់ឥវ៉ាន់យ៉ាងម៉េចឥឡូវនៅផ្សារ?	How are they selling things in the market?
		រាយ	retail
		ដុំ	wholesale
៩.	សម	លោកចង់ទិញរាយក៏បាន ដុំក៏បាន។	If you want to buy at retail, it's OK; wholesale is OK also.

DIALOGUE:

1. sam - yəəŋ cɨt ɔh məhoup həh. look cat néʔnaa aoy tɨw tiñ məhoup mə dɔɔŋ nih?

2. tom - néʔnaa kan kap khaaŋ məhoup ɛyləw?

3. sam - look saʔ pii səbat tədaɛl

4. tom - mun mun kót thlóp tɨw tiñ eh?

5. sam - baat, thɛy mɨn thlóp, taɛ mɨn səw ñɨk ñóp pəmaan eh

6. tom - thómmədaa look pəcuun néʔnaa aoy tɨw tiñ?

7. sam - khñom aoy néʔ kan luy tɨw

8. tom - kee lúʔ ɛyvan yaaŋ mɛc ɛyləw nɨw phsaa?

9. sam - look cɔŋ tiñ riay kɔɔ baan, dom kɔɔ baan

DIALOGUE

NOTES

SENTENCE NO.

1. Note the use of causative ឲ្យ /aoy/ with ចាត់ /cat/ 'to assign.' ឲ្យ /aoy/ can occur either before or after the subject of the following clause. Thus sentence 1 can also be

 លោកចាត់ឲ្យអ្នកណាទៅទិញម្ហូបម្ដងនេះ?

 look cat aoy néˀnaa tɨw tiñ məhoup mədɔɔŋ nih?

 Whom did you assign to go buy food this time?

 But note that in the case of បញ្ជូន /pəcuun/ in sentence 6 the order must be បញ្ជូន /pəcuun/ + subject + ឲ្យ /aoy/ + verb phrase, as in this sentence.

DRILLS

DRILL NO.

8. In this drill is introduced a new pattern that includes an indefinite. In this pattern the first clause of the sentence contains the indefinite, ណា /naa/ 'whichever,' e.g. អ្នកណា /néˀnaa/ 'whoever;' the second clause contains a parallel noun plus demonstrative, e.g. អ្នកហ្នឹង /néˀ nɨŋ/ 'that person.' Drill 8 provides examples with អ្នកណា /néˀnaa/ 'whoever;' some other examples are:

 យើងទៅកន្លែងណាក៏ឃើញគេនៅកន្លែងហ្នឹង។

 yəəŋ tɨw kəlaɛŋ naa kɔɔ khəəñ kee nɨw kəlaɛŋ nɨŋ

 Wherever we go we see them. (We go to any place; we see them at that place.)

 ថ្ងៃណាខ្ញុំបើកលុយថ្ងៃហ្នឹងខ្ញុំទៅញ៉ាំបាយហាង។

 ŋay naa khñom baək luy ŋay nɨŋ khñom tɨw ñam baay haaŋ

 Whichever day I get paid I go to eat out.

9. The word ទើប /təəp/ is used like បាន /baan/ 'not...until, not...unless,' e.g.

 លោកឲ្យលុយខ្ញុំទើបខ្ញុំទៅ។

 look aoy luy khñom təəp khñom tɨw

 I won't go until (unless) you give me the money.

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T: លោកចាត់អ្នកណាឲ្យទៅទិញម្ហូប?

S: ខ្ញុំចាត់លោកង៉ុយឲ្យទៅទិញម្ហូប។

T: Whom did you assign to go buy food?

S: I assigned Mr. Ngoy to go buy food. .

ក. លោកប្រើអ្នកណាឲ្យយាមបន្ទាយ? (កូនទាហាន)
ខ្ញុំប្រើកូនទាហានឲ្យទៅយាមបន្ទាយ។
ខ. លោកប្រើអ្នកណាឲ្យទៅសួរលោកគ្រូ? (នាងស៊ុផន)
ខ្ញុំប្រើនាងស៊ុផនឲ្យទៅសួរលោកគ្រូ។
គ. លោកពឹងអ្នកណាឲ្យទៅជួបប៉ូលិស? (លោកសក្តិពារ)
ខ្ញុំពឹងលោកសក្តិពារឲ្យទៅជួបប៉ូលិស។
ឃ. លោកបញ្ជាអ្នកណាឲ្យទៅចាប់ចោរ? (ប៉ូលិស)
ខ្ញុំបញ្ជាប៉ូលិសឲ្យទៅចាប់ចោរ។
ង. លោកដេញអ្នកណាឲ្យទៅដេក? (កូន)
ខ្ញុំដេញកូនឲ្យទៅដេក។
ច. លោកជួលអ្នកណាឲ្យមើលកូនលោក? (នាងចន្ទ)
ខ្ញុំជួលនាងចន្ទឲ្យមើលកូនខ្ញុំ។

DRILL TWO: Response

MODEL: T: លោកចាត់អ្នកណាឲ្យទៅទិញម្ហូប?
S: ស្រេចតែលើលោកទេ ឲ្យអ្នកណាទៅទិញក៏បានដែរ។
T: Whom will you assign to go buy food?
S: It's up to you; anybody can go.

ក. លោកប្រើអ្នកណាឲ្យយាមបន្ទាយ?
ស្រេចតែលើលោកទេ ឲ្យអ្នកណាយាមក៏បានដែរ។
ខ. លោកប្រាប់អ្នកណាឲ្យទៅសួរលោកគ្រូ?
ស្រេចតែលើលោកទេ ឲ្យអ្នកណាទៅសួរក៏បានដែរ។
គ. លោកពឹងអ្នកណាឲ្យទៅជួបប៉ូលិស?
ស្រេចតែលើលោកទេ ឲ្យអ្នកណាទៅជួបក៏បានដែរ។
ឃ. លោកបញ្ជាអ្នកណាឲ្យទៅចាប់ចោរ?
ស្រេចតែលើលោកទេ ឲ្យអ្នកណាទៅចាប់ក៏បានដែរ។
ង. លោកដេញអ្នកណាឲ្យចេញពីថ្នាក់?
ស្រេចតែលើលោកទេ ឲ្យអ្នកណាចេញក៏បានដែរ។
ច. លោកជួលអ្នកណាឲ្យមើលកូនលោក?
ស្រេចតែលើលោកទេ ឲ្យអ្នកណាមើលក៏បានដែរ។

DRILL THREE: Response

MODEL: T: អ្នកណាកាន់កាប់ខាងម្ហូប? (លោកកុយ - ទិញ)
S: លោកកុយកាន់កាប់ខាងទិញម្ហូប។
T: Who is in charge of food?
S: Mr. Koy is in charge of buying food.

ក. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងគ្រាប់? (លោកសក្តិថៈ - ផ្តល់)
លោកសក្តិថៈកាន់កាប់ខាងផ្តល់គ្រាប់។
ខ. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងឡាន? (ខ្ញុំ - ជួសជុល)
ខ្ញុំកាន់កាប់ខាងជួសជុលឡាន។
គ. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងសម្ភារៈ? (លោកសក្តិពិរព័ក - ចែក)
លោកសក្តិព័កកាន់កាប់ខាងចែកសម្ភារៈ។
ឃ. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងដំណឹង? (សុខ - ទទួល)
សុខកាន់កាប់ខាងទទួលដំណឹង។
ង. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងភាសាខ្មែរ? (លោកសៅ - បង្រៀន)
លោកសៅកាន់កាប់ខាងបង្រៀនភាសាខ្មែរ។
ច. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងសំបុត្រ? (កញ្ញាមលិកាន - ផ្ញើ)
កញ្ញាមលិកានកាន់កាប់ខាងផ្ញើសំបុត្រ។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: ម្តងនេះខ្ញុំទៅទិញម្ហូប។ (លោកទៅជាមួយខ្ញុំ)
S: ម្តងនេះខ្ញុំទៅទិញម្ហូបលុះត្រាតែលោកទៅជាមួយខ្ញុំ។
T: This time I'll go to buy food.
S: This time I won't go to buy food unless you go with me. (This time I'll go to buy food only if you go with me.)

ក. ខ្ញុំទៅលេងលោកយប់នេះ។ (ខ្ញុំគ្មានការ)
ខ្ញុំទៅលេងលោកយប់នេះលុះត្រាតែខ្ញុំគ្មានការ។
ខ. គេលក់ដី។ (លោកទិញច្រើន)
គេលក់ដីលុះត្រាតែលោកទិញច្រើន។
គ. ខ្ញុំទៅជាមួយលោក។ (លោកចេញលុយ)
ខ្ញុំទៅជាមួយលោកលុះត្រាតែលោកចេញលុយ។
ឃ. យើងអាចរៀនភាសាខ្មែរ។ (លោកឈប់និយាយអង់គ្លេសក្នុងថ្នាក់)
យើងអាចរៀនភាសាខ្មែរលុះត្រាតែលោកឈប់និយាយអង់គ្លេសក្នុងថ្នាក់។
ង. កូនលោកចេញពីផ្ទះ។ (លោកឲ្យវាចេញ)
កូនលោកចេញពីផ្ទះលុះត្រាតែលោកឲ្យវាចេញ។
ច. កូនសិស្សញៀនបារី។ (លោកបណ្តោយឲ្យវាញៀន)
កូនសិស្សញៀនបារីលុះត្រាតែលោកបណ្តោយឲ្យវាញៀន។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: លោកមើលសៀវភៅអី?
S: ខ្ញុំមើលសៀវភៅដដែល។
T: What book did you read?
S: I read the same book.

ក.	លោករៀនសាលាណា?	ខ្ញុំរៀនសាលាដដែល។
ខ.	លោកទៅផ្សារណា?	ខ្ញុំទៅផ្សារដដែល។
គ.	លោកទៅបង្រៀនថ្នាក់ណា?	ខ្ញុំទៅបង្រៀនថ្នាក់ដដែល។
ឃ.	ខ្ញុំទៅអង្គុយកន្លែងណា?	លោកទៅអង្គុយកន្លែងដដែល។
ង.	លោកចង់ញ៉ាំស្រាអីម្តងនេះ?	ខ្ញុំចង់ញ៉ាំស្រាដដែល ម្តងនេះ។
ច.	លោកត្រឡប់មកវិញតាមផ្លូវណា?	ខ្ញុំត្រឡប់មកវិញតាមផ្លូវដដែល។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: លោកកំពុងមើលសៀវភៅដដែល?

S: ទេ ខ្ញុំមើលសៀវភៅដូចគ្នា។

T: Are you reading the same book?

S: No, I'm reading a similar book.

ក.	លោកញ៉ាំស្រាវិស្គីដដែល?	ទេ ខ្ញុំញ៉ាំស្រាវិស្គីដូចគ្នា។
ខ.	លោកជិះឡានដដែល?	ទេ ខ្ញុំជិះឡានដូចគ្នា។
គ.	លោកយករបស់ដដែលមកវិញ?	ទេ ខ្ញុំយករបស់ដូចគ្នាមកវិញ។
ឃ.	គេឲ្យអាវដដែលមកលោកវិញ?	ទេ គេឲ្យអាវដូចគ្នាមកខ្ញុំវិញ។
ង.	លោកសរសេររឿងដដែល?	ទេ ខ្ញុំសរសេររឿងដូចគ្នា។
ច.	លោកធ្វើម្ហូបដដែល?	ទេ ខ្ញុំធ្វើម្ហូបដូចគ្នា។

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: មុនៗគាត់ធ្លាប់ទៅទិញទេ? (ញឹក)

S: គាត់ធ្លាប់ទៅទិញតែមិនសូវញឹកប៉ុន្មានទេ។

T: Before did he go to buy (it)?

S: He used to, but not very often.

ក. មុនៗលោកធ្លាប់ញ៉ាំស្រានេះទេ? (ច្រើន)
ខ្ញុំធ្លាប់ញ៉ាំតែមិនសូវច្រើនប៉ុន្មានទេ។

ខ. មុនៗកញ្ញាធ្លាប់ធ្វើបាយទេ? (ឆ្ងាញ់)
ខ្ញុំធ្លាប់ធ្វើបាយតែមិនសូវឆ្ងាញ់ប៉ុន្មានទេ។

គ. មុនៗលោកធ្លាប់ឮគាត់និយាយទេ? (ប្រាកដ)
ខ្ញុំធ្លាប់ឮគាត់និយាយ តែមិនសូវប្រាកដប៉ុន្មានទេ។

ឃ. មុនៗលោកធ្លាប់ជួសជុលឡានទេ? (ល្អ)
ខ្ញុំធ្លាប់ជួសជុលឡានតែមិនសូវល្អប៉ុន្មានទេ។

ង. មុនៗលោកធ្លាប់បាញ់កាំភ្លើងធុនអិម-១៦ទេ? (ត្រង់)
ខ្ញុំធ្លាប់បាញ់កាំភ្លើងធុនអិម-១៦ តែមិនសូវត្រង់ប៉ុន្មានទេ។

ច. មុនៗលោកធ្លាប់ដើរលេងយប់ទេ? (ញឹកញាប់)
ខ្ញុំធ្លាប់ដើរលេងយប់តែមិនសូវញឹកញាប់ប៉ុន្មានទេ។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: ធម្មតាលោកបញ្ជូនអ្នកណាឲ្យទៅទិញ?
S: ធម្មតាអ្នកណាធ្លាប់ទិញ អ្នកហ្នឹងទៅទិញ។
T: Whom do you usually send to buy?
S: Whoever usually does the buying goes.

ក. ធម្មតាលោកប្រើអ្នកណាធ្វើ?
ធម្មតាអ្នកណាធ្លាប់ធ្វើ អ្នកហ្នឹងធ្វើ។
ខ. ធម្មតាលោកឲ្យអ្នកណាទៅបង្រៀន?
ធម្មតាអ្នកណាធ្លាប់បង្រៀន អ្នកហ្នឹងទៅបង្រៀន។
គ. ធម្មតាលោកបញ្ជាអ្នកណាឲ្យទៅចាប់ចោរ?
ធម្មតាអ្នកណាធ្លាប់ចាប់ចោរ អ្នកហ្នឹងទៅចាប់។
ឃ. ធម្មតាលោកតាំងអ្នកណាធ្វើឲ្យលោក?
ធម្មតាអ្នកណាធ្លាប់ធ្វើ អ្នកហ្នឹងធ្វើឲ្យខ្ញុំ។
ង. ធម្មតាលោកជួលអ្នកណាទៅចាំផ្ទះលោក?
ធម្មតាអ្នកណាធ្លាប់ចាំ អ្នកហ្នឹងទៅចាំផ្ទះខ្ញុំ។
ច. ធម្មតាលោកបញ្ជូនអ្នកណាទៅជួបលោកសក្តិប័?
ធម្មតាអ្នកណាធ្លាប់ជួប អ្នកហ្នឹងទៅជួបលោកសក្តិប័។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: លោកឲ្យលុយខ្ញុំ។ (ទៅ)
S: លុះត្រាតែលោកឲ្យលុយខ្ញុំ ទើបខ្ញុំទៅ។
T: (You) give me the money. (go)
S: Unless you give me the money, I won't go. (I will go only on the condition that you give me the money.)

ក. លោកពន្យល់ខ្ញុំ។ (រៀន)
លុះត្រាតែលោកពន្យល់ខ្ញុំ ទើបខ្ញុំរៀន។
ខ. លោកចេញលុយឲ្យខ្ញុំ។ (ទៅជាមួយ)
លុះត្រាតែលោកចេញលុយឲ្យខ្ញុំ ទើបខ្ញុំទៅជាមួយ។
គ. ខ្ញុំតាំងលោក។ (ធ្វើ)
លុះត្រាតែខ្ញុំតាំងលោក ទើបលោកធ្វើ។
ឃ. គេនិយាយមកយើង។ (ឆ្លើយ)
លុះត្រាតែគេនិយាយមកយើង ទើបយើងឆ្លើយ។
ង. លោកប្រាប់ខ្ញុំ។ (ធ្វើកើត)
លុះត្រាតែលោកប្រាប់ខ្ញុំ ទើបខ្ញុំធ្វើកើត។
ច. ប្រពន្ធខ្ញុំធ្វើបាយឲ្យខ្ញុំ។ (ញ៉ាំ)
លុះត្រាតែប្រពន្ធខ្ញុំធ្វើបាយឲ្យខ្ញុំ ទើបខ្ញុំញ៉ាំ។

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: លោកទៅទិញក៏បាន ខ្ញុំទៅទិញក៏បាន ។ (មើល)
S: លោកមើលក៏បាន ខ្ញុំមើលក៏បាន ។
T: If you go to buy, it's all right; if I go, it's all right. (read)
S: If you read, it's all right; if I read, it's all right.

ក. លោកមើលក៏បាន ខ្ញុំមើលក៏បាន ។ (និយាយ)
ខ. លោកនិយាយក៏បាន ខ្ញុំនិយាយក៏បាន ។ (បង្រៀន)
គ. លោកបង្រៀនក៏បាន ខ្ញុំបង្រៀនក៏បាន ។ (ទទួលបន្ទុក)
ឃ. លោកទទួលបន្ទុកក៏បាន ខ្ញុំទទួលបន្ទុកក៏បាន ។ (ទៅសួរ)
ង. លោកទៅសួរក៏បាន ខ្ញុំទៅសួរក៏បាន ។ (ចេញលុយ)
ច. លោកចេញលុយក៏បាន ខ្ញុំចេញលុយក៏បាន ។

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T: អ្នកណាកាន់កាប់យាមល្បាត ? (ពលបាលកែម)
S: ពលបាលកែមកាន់កាប់ខាងយាមល្បាត ។
T: Who is in charge of patrols? (Sergeant Kem)
S: Sergeant Kem is in charge of patrols.

ក. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងផ្ទះបាយ ? (សក្តិពីរម៉ាច)
សក្តិពីរម៉ាចកាន់កាប់ខាងផ្ទះបាយ ។
ខ. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងសម្ភារៈ ? (លោកគុម)
លោកគុមកាន់កាប់ខាងសម្ភារៈ ។
គ. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងប្រាក់ខែ ? (ពលបាលហ្លួន)
ពលបាលហ្លួនកាន់កាប់ខាងប្រាក់ខែ ។
ឃ. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងមន្ទីរពេទ្យ ? (គ្រូពេទ្យ)
គ្រូពេទ្យកាន់កាប់ខាងមន្ទីរពេទ្យ ។
ង. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងរ៉ាដ្យោនិងទូរស័ព្ទ ? (កាប៉ូរ៉ាល់សម)
កាប៉ូរ៉ាល់សមកាន់កាប់ខាងរ៉ាដ្យោនិងទូរស័ព្ទ ។
ច. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងសន្តិសុខទូទៅ ? (លោកសក្តិបួន)
លោកសក្តិបួនកាន់កាប់ខាងសន្តិសុខទូទៅ ។

DRILL TWELVE: Substitution

MODEL: T: ថ្ងៃនេះមានអ្នកភៀសខ្លួនប៉ុន្មាននាក់ ? (ចោរ)
S: ថ្ងៃនេះមានចោរប៉ុន្មាននាក់ ?
T: How many refugees are there today? (thieves)
S: How many thieves are there today?

ក. ថ្ងៃនេះមានចោរប៉ុន្មាននាក់ ! (ចាប់)
ខ. ថ្ងៃនេះចាប់ចោរប៉ុន្មាននាក់? (ឈ្លើយសង្គ្រាម)
គ. ថ្ងៃនេះចាប់ឈ្លើយសង្គ្រាមប៉ុន្មាននាក់? (សមាប់)
ឃ. ថ្ងៃនេះសមាប់ឈ្លើយសង្គ្រាមប៉ុន្មាននាក់? (ខ្មាំង)
ង. ថ្ងៃនេះសម្លាប់ខ្មាំងប៉ុន្មាននាក់? (មាន)
ច. ថ្ងៃនេះមានខ្មាំងប៉ុន្មាននាក់? (អ្នករបួស)
ឆ. ថ្ងៃនេះមានអ្នករបួសប៉ុន្មាននាក់?

DRILL THIRTEEN: Choice

MODEL: T: ...ជាមេបញ្ជាការក្នុងកងអនុសេនាធំ ។ (សក្តិបី , ពលបាលឯក)
S: សក្តិបីជាមេបញ្ជាការក្នុងកងអនុសេនាធំ ។
T: A ...... is the commander of a company. (captain, sergeant)
S: A captain is the commander of a company.

ក. គេប្រើ ... ដើម្បីដឹកអ្នករបួសទៅពេទ្យ។ (កប៉ាល់ហោះប្រតិកម្ម, អេលីកុបទ័រ)
គេប្រើអេលីកុបទ័រដើម្បីដឹកអ្នករបួសទៅពេទ្យ។
ខ. ខ្ញុំនិយាយជាមួយលោកមេបញ្ជាការតាម ... ។ (កាសែត, ទូរស័ព្ទ)
ខ្ញុំនិយាយជាមួយលោកមេបញ្ជាការតាមទូរស័ព្ទ។
គ. ពលបាលបញ្ជា .... ឲ្យរើសសាកសពក្នុងបន្ទាយ។ (នាយទាហាន, កូនទាហាន)
ពលបាលបញ្ជាកូនទាហានឲ្យរើសសាកសពក្នុងបន្ទាយ។
ឃ. ក្រោយការពិនិត្យទ័ព ពលបាលស្រែកថា ... ។ (តម្រៀបជួរ, បំបែកជួរ)
ក្រោយការពិនិត្យទ័ព ពលបាលស្រែកថាបំបែកជួរ។
ង. កូនទាហានត្រូវគំនាប់ ... ។ (ពលបាល, នាយទាហាន)
កូនទាហានត្រូវគំនាប់នាយទាហាន។
ច. ... បំពាក់សក្តិឲ្យលោកសក្តិពីរ។ (ពលបាល, ឧត្តមសេនីយត្រី)
ឧត្តមសេនីយត្រីបំពាក់សក្តិឲ្យលោកសក្តិពីរ។

DRILL FOURTEEN: Transformation

MODEL: T: កន្លែងនេះសម្រាប់អ្នកជំងឺ ។ (អ្នករបួសធ្ងន់)
S: កន្លែងនេះសម្រាប់អ្នកជំងឺជាពិសេសអ្នករបួសធ្ងន់។
T: This place is for patients. (the seriously wounded ones)
S: This place is for patients, especially the seriously wounded ones.

ក. អ្នកស្រុកមិនគួររងទុក្ខក្នុងសង្គ្រាមនេះទេ ។ (ក្មេងៗ)
អ្នកស្រុកមិនគួររងទុក្ខក្នុងសង្គ្រាមនេះទេជាពិសេសក្មេងៗ។
ខ. យើងត្រូវជួយអ្នកស្រុក។ (នៅពេលមានសង្គ្រាម)
យើងត្រូវជួយអ្នកស្រុកជាពិសេសនៅពេលមានសង្គ្រាម។

គ. លោកត្រូវការពារភូមិទាំងអស់ ។ (ភូមិលោក)
លោកត្រូវការពារភូមិទាំងអស់ជាពិសេសភូមិលោក ។
ឃ. កុំបាញ់ច្រើនពេក ។ (យើងជិតអស់គ្រាប់ហើយ)
កុំបាញ់ច្រើនពេកជាពិសេសយើងជិតអស់គ្រាប់ហើយ ។
ង. លោកត្រូវប្រើថ្នាំប្រយ័ត្នបន្តិច ។ (បើលោកមិនស្គាល់ថ្នាំ)
លោកត្រូវប្រើថ្នាំប្រយ័ត្នបន្តិចជាពិសេសបើលោកមិនស្គាល់ថ្នាំ ។
ច. លោកមិនត្រូវទុកចិត្តអ្នកស្រុកទេ ។ (មនុស្សចម្លែក)
លោកមិនត្រូវទុកចិត្តអ្នកស្រុកទេជាពិសេសមនុស្សចម្លែក ។

Reading Passage

ឪពុកនិងម្តាយខ្ញុំ

ឪពុកខ្ញុំក៏ដូចម្តាយខ្ញុំដែរ គាត់ធ្វើការច្រើនណាស់ ។

នៅរដូវវស្សា តាំងពីព្រឹកដល់ថ្ងៃត្រង់ រួចពីពេលគាត់ពិសាបាយថ្ងៃត្រង់ហើយដល់ល្ងាច ថ្ងៃជិតលិច ឪពុកខ្ញុំនៅតែក្នុងស្រែទេ ។ គាត់ធ្វើដីសម្រាប់ដាំស្រូវ គាត់កាប់ដីបង្ហូរទឹកចូលឬចេញពីស្រែ ។ គាត់ដើរពីស្រែមួយទៅស្រែមួយដើម្បីនឹងមើលក្រែងមានសត្វអ្វីមកបំផ្លាញស្រូវគាត់ ។ ឪពុកខ្ញុំគាត់ប្រយ័ត្នណាស់ គាត់មិនបណ្តោយការអ្វីដែលគាត់ធ្វើតែខ្លួនគាត់ទៅជាខូចខាតទេ ។ រីឯម្តាយខ្ញុំវិញ នៅពេលឪពុកខ្ញុំកំពុងរវល់ពីការរបស់គាត់នៅស្រែ គាត់ក៏រវល់ណាស់ដែរ ។ បើគាត់នៅផ្ទះ គាត់រៀបចំផ្ទះ ជួសជុលខោអាវ មើលក្រែងខ្វះឬមានត្រូវការអ្វីនៅផ្ទះនិងធ្វើម្ហូបអាហារ ។ បើគាត់គ្មានការរវល់ពេកនៅផ្ទះ គាត់ទៅស្រែដើម្បីជួយឪពុកខ្ញុំដែរ ។ គាត់ធ្វើការធ្ងន់ដូចឪពុកខ្ញុំមិនសូវបានទេ គាត់ធ្វើបានតែការដែលមិនសូវត្រូវការកម្លាំងច្រើនពេក ។

ឯនៅរដូវប្រាំងវិញ នៅស្រែមិនសូវមានការធ្វើច្រើនទេ តែឪពុកខ្ញុំនៅតែរវល់ណាស់ដែរ ។ បើគាត់នៅផ្ទះ គាត់ធ្វើនេះធ្វើនោះ ដូចជាជួសជុលផ្ទះ កាប់ឧសសម្រាប់ចំអិនម្ហូបអាហារ និងធ្វើការធ្ងន់ៗ ឯទៀតដែលម្តាយខ្ញុំធ្វើមិនកើត ។ ហើយបើគាត់មិននៅផ្ទះទេ ក្រៅពីទៅធ្វើការនៅស្រែឬចំការ គាត់ទៅព្រៃដើម្បីកាប់ឈើយកមកប្រើ ឬទៅបឹងរកត្រីដើម្បីយកមកធ្វើម្ហូប ។ ឯម្តាយខ្ញុំវិញ នៅពេលឪពុកខ្ញុំមិននៅផ្ទះ ពិតមែនតែគាត់មិនទៅណាឆ្ងាយពីផ្ទះ គាត់នៅតែរវល់ណាស់ដែរ ។ ការអ្វីៗដែលគាត់អាចធ្វើបាន គាត់ធ្វើស្ទើរតែទាំងអស់ ដូចជាដេរខោអាវសម្រាប់កូនគាត់និងឪពុកខ្ញុំ និងសំអាតផ្ទះជាដើម ។

ក្រៅពីរឿងចែកមុខងារគ្នាដើម្បីធ្វើការដូចខាងលើនោះ មានរឿងខ្លះទៀតដែលនៅក្នុងនោះខ្ញុំបានឃើញឪពុកនិងម្តាយខ្ញុំមានមុខងារដូចជាផ្សេងពីគ្នា ។ រឿងទាំងនោះគឺដូចជារឿងកាន់លុយ រឿងសម្រេចចិត្តអ្វីមួយ ។ល។

ចំពោះរឿងលុយ ឪពុកគាត់មិនដឹងអ្វីទេ បើគ្មានឬមានស្រេចតែលើម្តាយខ្ញុំ គឺម្តាយខ្ញុំគាត់កាន់លុយទាំងអស់ ។ ឯម្តាយខ្ញុំទៀត មិនគ្រាន់តែកាន់

លុយទាំងអស់នោះទេ   គាត់ចាយលុយនោះដើម្បីទិញរបស់ក្មេងៗ ដោយមិនបាច់ប្រាប់ឪពុកខ្ញុំទៀតផង ។ បើឪពុកខ្ញុំចង់ទិញអ្វីបន្តិចបន្តួច គាត់ត្រូវសុំម្ដាយខ្ញុំ ។

ចំពោះរឿងសម្រេចការអ្វីៗ   បើការនោះជាការសំខាន់ដូចជារឿងទិញដី ផ្ទះនិងគោជាដើម   ឪពុកខ្ញុំជាអ្នកសម្រេច ។

តាមពិត   រឿងរបស់ឪពុកនិងម្ដាយខ្ញុំនេះជារឿងទូទៅរបស់អ្នកស្រែចំការដែលជាប្ដីប្រពន្ធ ។

VOCABULARY

កាន់	kan	to hold (in the hand), to grasp
កាន់កាប់	kan kap	to take care of; to be in charge
គំនាប់	kənóp	to salute
ចាត់	cat	to order, to appoint
ចែក	caɛk	to distribute, to divide
ចាំផ្ទះ	cam phtéh	take care of the house, keep house
ជួសជុល	cuoh cul	to repair
ញឹកញាប់	ñik ñop	often
ដដែល	tədaɛl	same
ដេរ	dee	to sew (R)
ដុំ	dom	lump, chunk; wholesale
តម្រៀបជួរ	təriep cuo	to form ranks
ថ្ងៃ	thŋay	sun (R)
ថ្ងៃត្រង់	thŋay troŋ	noon (R)
ថ្ងៃលិច	thŋay lɨc	the sun sets (R)
ទើប	təəp	then; not...until
បណ្ដោយឱ្យ	pədaoy aoy	to let, to allow
បំបែកជួរ	pəbaɛk cuo	to break ranks
បំពាក់	pəpéˀ	to put on, to cause to wear
បំពាក់ស័ក្តិ	pəpéˀ saˀ	to award a promotion
ពិនិត្យ	pənit	to inspect
ភ្លើ	phləə	stupid (L)
រងទុក្ខ	róoŋ tuk	to suffer, to be victim to
រាយ	riay	messy, scattered; retail
រើស	rəəh	to pick up
លិច	lɨc	to sink, to set, to be inundated (R)
លោក	look	he (L)
លោកខ្ញុំ	look khñom	my boss (L)
លុះត្រា	luh traa taɛ	not...unless, only on the condition that

ល្បាត	lɓaat	to patrol, to guard
ល្មម	ləmoom	trivial, small (R)
សម្ភារៈ	səphiaréʔ	supply
សំរាម	səmraam	garbage
ស្រេចតែលើ	srac tə ləə	it's up to
អ្នកកាន់លុយ	néʔ kan luy	cashier
អុស	oh	firewood (R)

Sidewalk cake vendor in Phnom Penh

LESSON FIFTY-SEVEN

DIALOGUE

		ប្រុងប្រៀប	to be ready
		បុណ្យ	ceremony
		ធ្វើបុណ្យ	to hold a ceremony, to celebrate a holiday
		បំពាក់	to decorate, put on a medal
		បំពាក់សក្តិ	award a promotion
១.	កុម	គេប្រុងប្រៀបធ្វើបុណ្យបំពាក់សក្តិស្អែកនេះ។	They are ready for the award ceremony tomorrow.
		ពលបាល	sergeant
២.	សុខ	អញ្ចឹងបានជាខ្ញុំឃើញពលបាលយុងបង្ហាត់កូនទាហានឲ្យរៀនដើរ។	That was the reason I saw Sergeant Yung training his men to march.
		តាមផ្លូវការ	officially
		ដាច់ខែ	the end of the month
៣.	កុម	តាមផ្លូវការគេត្រូវចាំដល់ដាច់ខែនេះ។	Officially, they must wait until the end of this month.
៤.	សុខ	ហេតុអីបានជាគេធ្វើស្អែក?	Why are they doing it tomorrow?
៥.	កុម	ព្រោះលោកផ្កាយពីរត្រូវធ្វើដំណើរទៅស្រុកបារាំង ហើយគាត់ជាអ្នកបំពាក់សក្តិឲ្យគេ។	Because the major general must take a trip to France, and he is the one who presents the awards.
		មេដាយ	medal
៦.	សុខ	មានអ្នកណាបានមេដាយទេ? ហើយលោក?	Is there anybody who is getting a medal? What about you?
		នៅឡើយ	not yet at all
៧.	កុម	ទេ ខ្ញុំមិនទាន់បាននៅឡើយទេ។	I haven't gotten one yet.
៨.	សុខ	ចុះមេដាយអីដែលលោកពាក់នេះ?	And what kind of medal is that that you are wearing?
		កិរិយាមារយាទ	conduct
៩.	កុម	អូ! អាហ្នឹងសម្រាប់កិរិយាមារយាទទេតើ។ ទាហានទាំងអស់ត្រូវបានម្នាក់មួយ។	Oh! That one is for good conduct. Every soldier gets one.
		បញ្ជាក់ឲ្យឃើញថា	to show (that)
១០.	សុខ	អញ្ចឹងនេះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាលោកជាទាហានល្អ។	So this shows that you are a good soldier?
		ទឹកចិត្ត	morale
១១.	កុម	ទេ គ្រាន់តែលើកទឹកចិត្តកូនទាហានទេ។	No, it's just to encourage the soldier.

DIALOGUE:

1. tom - kee proŋ priep thəə bon pəmpéʔ saʔ sʔaɛk nih
2. sok - əñcəŋ baan cia khñom khəəñ púl ləbaal yuŋ pəhat koun təhian aoy rien daə
3. tom - taam phləw kaa kee trəw cam dɔl dac khaɛ nih
4. sok - haɛt ɛy baan cia kee thəə sʔaɛk?
5. tom - prúh look phkaay pii trəw thəə tənaə tɨw srok pəraŋ haəy kót cia néʔ pəmpéʔ saʔ aoy kee
6. sok - mian néʔnaa baan meeday teeʔ haəy lookʔ?
7. tom - tee, khñom mɨn tón baan nɨw laəy tee
8. sok - coh meeday ɛy daɛl look péʔ nih?
9. tom - oh! aa nɨŋ səmrap kənɨt məyiat tee taə. təhian téŋ ɔh trəw baan mənéʔ muoy
10. sok - əñcəŋ nih pəcéʔ aoy khəəñ thaa look cia təhian lʔɔɔ?
11. tom - tee, krón tə ləək tɨk cət koun təhian tee

DIALOGUE

NOTES

SENTENCE NO.

3. The beginning of a month is referred to as ដើមខែ /daəm khaɛ/, and the one or two days at the end of the month are ដាច់ខែ /dac khaɛ/. The week or so at the end of the month is known as ចុងខែ /coŋ khaɛ/.

7. ឡើយ/laəy/ is a clause-final particle that is used following a negated verb. Its meaning is similar to that of សោះ/sɔh/ '(not)...at all,' except that ឡើយ/laəy/ ordinarily refers to future time and សោះ/sɔh/ generally does not, except when it occurs in combination with ឡើយ /laəy/, as in

   ខ្ញុំមិនធ្វើអញ្ចឹងទៀតសោះឡើយ។
   khñom mɨn thəə əñcəŋ tiet sɔh laəy
   I'll never do that again.

9. ទេតើ /tee taə/ is a more emphatic form of the particle ទេ /tee/ that indicates some sort of contradiction of what has come before. It is not used to indicate simple negation or interrogation as ទេ /tee/ is.

9. Note that ម្នាក់មួយ /mənéʔ muoy/ means 'each one (gets) one.' This is the same pattern as មួយខែម្ដង /məkhaɛ mə dɔɔŋ/ 'once a month.' Other numbers than 'one' can be used, e.g.,

   កាំភ្លើង, ទាហានត្រូវបានពីរនាក់មួយដើម។
   kəphləəŋ, təhian trəw baan pii néʔ mə daəm
   Every pair of soldiers is to get a gun.

NOTES FOR READING PASSAGE

The word គ្រូ /kruu/ in its most general sense refers to a person with special knowledge. You have already learned គ្រូបង្រៀន /kruu pərien/ 'teacher' and គ្រូពេទ្យ /kruu pɛɛt/ 'physician.' In this passage the word គ្រូខ្មែរ /kruu khmaɛ/ refers to a practitioner of traditional rituals, which have been absorbed into the Cambodian variety of folk Buddhism.

Among these rituals is one in which people are blessed and sprinkled with water (ស្រោចទឹក /sraoc tɨk/) before going into a dangerous situation. Soldiers also provide themselves with a កន្សែងយ័ន្ត /kəsaɛŋ yɔn/, which is a scarf on which magic drawings are made and on which magic spells have been recited by the គ្រូ /kruu/. The soldiers wear their scarves into battle to protect themselves from harm.

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: ទាហានកំពុងហាត់ដើរ។ (បុណ្យបំពាក់សក្តិ)
S: មុនបុណ្យបំពាក់សក្តិ ទាហានត្រូវប្រុងប្រៀបហាត់ដើរ។
T: The soldiers are practicing marching.
S: Before the decoration ceremony, the soldiers must get ready to practice marching.

ក. ខ្ញុំរៀបចំឥវ៉ាន់។ (ធ្វើដំណើរ)
មុនធ្វើដំណើរខ្ញុំត្រូវប្រុងប្រៀបរៀបចំឥវ៉ាន់។

ខ. យើងទិញសៀវភៅ។ (ចូលរៀន)
មុនចូលរៀនយើងត្រូវប្រុងប្រៀបទិញសៀវភៅ។

គ. ខ្ញុំទិញសំបុត្រកប៉ាល់ហោះ។ (ទៅស្រុកបារាំង)
មុនទៅស្រុកបារាំងខ្ញុំត្រូវប្រុងប្រៀបទិញសំបុត្រកប៉ាល់ហោះ។

ឃ. ទាហានរៀនបាញ់កាំភ្លើង។ (ចំបាំង)
មុនចំបាំងទាហានត្រូវប្រុងប្រៀបរៀនបាញ់កាំភ្លើង។

ង. យើងកំពុងញ៉ាំបាយ។ (ដើរលេង)
មុនដើរលេងយើងត្រូវប្រុងប្រៀបញ៉ាំបាយ។

ច. ខ្ញុំរកការធ្វើ។ (ចេញពីទាហាន)
មុនចេញពីទាហានខ្ញុំត្រូវប្រុងប្រៀបរកការធ្វើ។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ពលបាលក្រេងបង្ហាត់កូនទាហាន។
S: អញ្ចឹងបានជាខ្ញុំឃើញពលបាលក្រេងបង្ហាត់កូនទាហាន។
T: Sergeant Kreng is drilling his men.
S: That's the reason I saw Sergeant Kreng drilling his men.

ក. ខ្ញុំមកបង្រៀនពីម្សិលមិញ។
អញ្ចឹងបានជាខ្ញុំឃើញលោកមកបង្រៀនពីម្សិលមិញ។
ខ. ខ្ញុំបើកឡានមកធ្វើការ។
អញ្ចឹងបានជាខ្ញុំឃើញលោកបើកឡានមកធ្វើការ។
គ. គេដកទ័ពថយ។
អញ្ចឹងបានជាខ្ញុំឃើញគេដកទ័ពថយ។
ឃ. គេមកទទួលខ្ញុំ។
អញ្ចឹងបានខ្ញុំឃើញគេមកទទួលលោក។
ង. លោកផ្កាយពីរបំពាក់មេដាយឱ្យខ្ញុំ។
អញ្ចឹងបានជាខ្ញុំឃើញលោកផ្កាយពីរបំពាក់មេដាយឱ្យលោក។
ច. ប្រពន្ធខ្ញុំមកជាមួយ។
អញ្ចឹងបានជាខ្ញុំឃើញប្រពន្ធលោកមកជាមួយ។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: លោកសុំច្បាប់មេបញ្ជាការ។
S: តាមផ្លូវការលោកត្រូវសុំច្បាប់មេបញ្ជាការ។
T: You'll ask for permission from the commander.
S: Officially, you must ask for permission from the commander.

ក. លោកត្រឡប់ទៅស្រុកខ្មែរវិញ។
តាមផ្លូវការលោកត្រូវត្រឡប់ទៅស្រុកខ្មែរវិញ។
ខ. គេបញ្ជូនលោកទៅស្រុកយួន។
តាមផ្លូវការគេត្រូវបញ្ជូនលោកទៅស្រុកយួន។
គ. លោកប្រធានាធិបតីបំពាក់សក្តិ។
តាមផ្លូវការលោកប្រធានាធិបតីបំពាក់សក្តិ។
ឃ. លោកបង្រៀនតែមួយម៉ោង។
តាមផ្លូវការលោកត្រូវបង្រៀនតែមួយម៉ោង។
ង. ខ្ញុំជួបមេបញ្ជាការ។
តាមផ្លូវការខ្ញុំត្រូវជួបមេបញ្ជាការ។
ច. លោកសក្តិពីរទទួលបន្ទុកក្នុងមន្ទីរចាត់ការនេះ។
តាមផ្លូវការលោកសក្តិពីរត្រូវទទួលបន្ទុកក្នុងមន្ទីរចាត់ការនេះ។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: តាមផ្លូវការលោកមិនត្រូវសុំច្បាប់មេបញ្ជាការទេ។
S: ក្រៅផ្លូវការលោកអាចសុំច្បាប់មេបញ្ជាការ។
T: Officially, you must not ask for permission from the commander.
S: Unofficially, you can ask for permission from the commander.

ក. តាមផ្លូវការលោកមិនត្រូវត្រឡប់ទៅស្រុកខ្មែរទេ។
ក្រៅផ្លូវការលោកអាចត្រឡប់ទៅស្រុកខ្មែរ។
ខ. តាមផ្លូវការគេមិនត្រូវបញ្ជូនលោកទៅស្រុកយួនទេ។
ក្រៅផ្លូវការគេអាចបញ្ជូនលោកទៅស្រុកយួន។
គ. តាមផ្លូវការលោកផ្កាយពីរមិនត្រូវបំពាក់សក្តិទេ។
ក្រៅផ្លូវការលោកផ្កាយពីរអាចបំពាក់សក្តិ។
ឃ. តាមផ្លូវការលោកមិនត្រូវជួបលោកមេបញ្ជាការទេ។
ក្រៅផ្លូវការលោកអាចជួបលោកមេបញ្ជាការ។
ង. តាមផ្លូវការលោកមិនត្រូវបង្រៀនមួយម៉ោងទេ។
ក្រៅផ្លូវការលោកអាចបង្រៀនមួយម៉ោង។
ច. តាមផ្លូវការលោកសក្តិពីរមិនត្រូវទទួលបន្ទុកក្នុងមន្ទីរចាត់ការនេះទេ។
ក្រៅផ្លូវការលោកសក្តិពីរអាចទទួលបន្ទុកក្នុងមន្ទីរចាត់ការនេះ។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: អង្កាលលោកត្រូវទទួលមេដាយលោក? (ដាច់ខែនេះ)
S: ខ្ញុំត្រូវទទួលមេដាយខ្ញុំដាច់ខែនេះ។
T: When will you receive your medal? (the end of this month)
S: I'm supposed to receive my medal at the end of this month.

ក. អង្កាលលោកចាប់បង្រៀននៅអង្គរ? (ដើមខែក្រោយ)
ខ្ញុំចាប់បង្រៀននៅអង្គរដើមខែក្រោយ។
ខ. អង្កាលលោកបើកប្រាក់ខែលោក? (រាល់ដាច់ខែ)
ខ្ញុំបើកប្រាក់ខែខ្ញុំរាល់ដាច់ខែ។
គ. អង្កាលលោកបានឡើងសក្តិ? (ដើមឆ្នាំក្រោយ)
ខ្ញុំបានឡើងសក្តិដើមឆ្នាំក្រោយ។
ឃ. អង្កាលសំបុត្រខ្ញុំទៅដល់ស្រុកខ្មែរ? (ដាច់ខែនេះ)
សំបុត្រលោកទៅដល់ស្រុកខ្មែរដាច់ខែនេះ។
ង. អង្កាលលោកឈប់ធ្វើការក្នុងមន្ទីរចាត់ការនោះ? (ដើមខែមិនា)
ខ្ញុំឈប់ធ្វើការក្នុងមន្ទីរចាត់នោះដើមខែមិនា។
ច. អង្កាលលោកត្រូវទៅស្រុកយួនម្តងទៀត? (ដាច់ខែក្រោយ)
ខ្ញុំត្រូវទៅស្រុកយួនម្តងទៀតដាច់ខែក្រោយ។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: លោកបានទទួលមេដាយទេឆ្នាំនេះ?
S: ទេ ខ្ញុំមិនទាន់បានទទួលនៅឡើយទេ។
T: Had you received any medals this year?
S: No, I haven't received any yet.

ក. លោកញ៉ាំបាយហើយឬនៅ?
ទេ ខ្ញុំមិនទាន់ញ៉ាំបាយនៅឡើយទេ។
ខ. លោកបានឡើងសក្តិទេ?
ទេ ខ្ញុំទាន់បានឡើងសក្តិនៅឡើយទេ។
គ. លោកចូលផ្ទះបានទេ?
ទេ ខ្ញុំមិនទាន់ចូលបាននៅឡើយទេ។
ឃ. លោកធ្វើចំណោទ នោះកើតទេ?
ទេ ខ្ញុំមិនទាន់ធ្វើកើតនៅឡើយទេ។
ង. លោករកសៀវភៅលោកឃើញទេ?
ទេ ខ្ញុំមិនទាន់រកឃើញនៅឡើយទេ។
ច. លោកសរសេរចប់ហើយឬនៅ?
ទេ ខ្ញុំមិនទាន់សរសេរចប់នៅឡើយទេ។

DRILL SEVEN: Substitution

MODEL: T: អាហ្នឹងសម្រាប់គន់គិតមារយាទទេតើ។ (ញ៉ាំជាមួយស្រា)
S: អាហ្នឹងសម្រាប់ញ៉ាំជាមួយស្រាទេតើ។
T: That one is only for good conduct. (eat with liquor)
S: That one is only for eating together with liquor.

ក. អាហ្នឹងសម្រាប់ញ៉ាំជាមួយស្រាទេតើ។ (សរសេរលើសើ)
ខ. អាហ្នឹងសម្រាប់សរសេរលើសើរទេតើ។ (ប្រពន្ធខ្ញុំ)
គ. អាហ្នឹងសម្រាប់ប្រពន្ធខ្ញុំទេតើ។ (ដាក់លើតុលោក)
ឃ. អាហ្នឹងសម្រាប់ដាក់លើតុលោកទេតើ។ (ប្រើក្នុងផ្ទះ)
ង. អាហ្នឹងសម្រាប់ប្រើក្នុងផ្ទះទេតើ។ (ឡានតូចៗ)
ច. អាហ្នឹងសម្រាប់ឡានតូចៗទេតើ។

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL:
T: លោកជាកូនទាហានល្អ ។ (មេដាយ)
S: មេដាយនេះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាលោកជាកូនទាហានល្អ ។
T: You are a good soldier. (medal)
S: This medal shows that you are a good soldier.

ក. ខ្ញុំមិនអាចទៅស្រុកវិញ ។ (សំបុត្រនេះ)
សំបុត្រនេះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាលោកមិនអាចទៅស្រុកវិញ ។
ខ. លោកត្រូវចូលធ្វើទាហានវិញ ។ (ច្បាប់នេះ)
ច្បាប់នេះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាលោកត្រូវចូលធ្វើទាហានវិញ ។
គ. គេមិនចូលចិត្តអាមេរិកាំង ។ (រាជការថ្មី)
រាជការថ្មីបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាគេមិនចូលចិត្តអាមេរិកាំង ។
ឃ. ខ្ញុំត្រូវការលុយ ។ (នេះ)
នេះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាខ្ញុំត្រូវការលុយ ។
ង. លោកជាមនុស្សល្អ ។ (គំនិតមារយាទលោក)
គំនិតមារយាទលោកបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាលោកជាមនុស្សល្អ ។
ច. កប៉ាល់ហោះនោះជាកប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំង ។ (សញ្ញានោះ)
សញ្ញានោះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាកប៉ាល់នោះជាកប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំង ។

DRILL NINE: Response

MODEL:
T: នេះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាលោកជាកូនទាហានល្អ ។
S: បាទ ខ្ញុំជាកូនទាហានល្អ ។
T: This shows that you are a good soldier
S: Yes, I'm a good soldier.

ក. នេះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាលោកមិនអាចទៅស្រុកវិញ ។
បាទ ខ្ញុំមិនអាចទៅស្រុកវិញទេ ។
ខ. នេះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាលោកត្រូវចូលធ្វើទាហានវិញ ។
បាទ ខ្ញុំត្រូវចូលធ្វើទាហានវិញ ។
គ. នេះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាគេចូលចិត្តអាមេរិកាំង ។
បាទ គេចូលចិត្តអាមេរិកាំង ។
ឃ. នេះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាលោកត្រូវការលុយ ។
បាទ ខ្ញុំត្រូវការលុយ ។
ង. នេះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាលោកជាមនុស្សល្អ ។
បាទ ខ្ញុំជាមនុស្សល្អ ។
ច. នេះបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាកប៉ាល់ហោះនោះជាកប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំង ។
បាទ កប៉ាល់ហោះនោះជាកប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំង ។

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: ទាហានទាំងអស់ត្រូវបានម្នាក់មួយ ។ (យើង).
S: យើងទាំងអស់ត្រូវបានម្នាក់មួយ ។
T: All the soldiers must get one each. (us)
S: All of us must get one each.

ក. យើងទាំងអស់ត្រូវបានម្នាក់មួយ ។ (បី)
ខ. យើងទាំងអស់ត្រូវបានម្នាក់បី ។ (ញ៉ាំ)
គ. យើងទាំងអស់ត្រូវញ៉ាំម្នាក់បី ។ (កូនសិស្សទាំងអស់)
ឃ. កូនសិស្សទាំងអស់ត្រូវញ៉ាំម្នាក់បី ។ (ទិញ)
ង. កូនសិស្សទាំងអស់ត្រូវទិញម្នាក់បី ។ (មាន)
ច. កូនសិស្សទាំងអស់ត្រូវមានម្នាក់បី ។

DRILL ELEVEN: Fill-In

Based on your knowledge of military and other terms fill the blank with the appropriate word(s). Note that the word in parentheses is just an example. There can be more than one word that you can use.

MODEL: T: ខ្ញុំទៅ ... ដើម្បីទិញបារី ។
S: ខ្ញុំទៅហាងថ្នាំដើម្បីទិញបារី ។
T: I go to .... in order to buy cigarettes.
S: I go to the (drug store) in order to buy cigarettes.

ក. កាលណាលោកជួបនាយទាហាន លោកត្រូវតែ...
កាលណាលោកជួបនាយទាហាន លោកត្រូវតែគំនាប់ ។
ខ. យើងមិនអាចបាញ់បានយូរទៅទៀតទេព្រោះយើងជិតអស់... ហើយ ។
យើងមិនអាចបាញ់បានយូរទៅទៀតទេព្រោះយើងជិតអស់គ្រាប់ហើយ ។
គ. ទាហានត្រូវស្លៀកពាក់ ... ដើម្បីធ្វើការនៅក្នុងប៊ុយរ៉ូ ។
ទាហានត្រូវស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋានដើម្បីធ្វើការនៅក្នុងប៊ុយរ៉ូ ។

ឃ. លោកត្រូវតែឆែកមើល ... តើលោកមានសាំងគ្រប់គ្រាន់ទេ ។
លោកត្រូវតែឆែកមើលឡានតើលោកមានសាំងគ្រប់គ្រាន់ទេ ។
ង. មេបញ្ជាការហៅកប៉ាល់ហោះប្រតិកម្មឲ្យមក ... លើកន្លែងខ្មាំង ។
មេបញ្ជាការហៅកប៉ាល់ហោះប្រតិកម្មឲ្យមកទម្លាក់គ្រាប់បែកលើកន្លែងខ្មាំង ។
ច. ខ្មាំងបានឃោសនាថាគេបាញ់ ... ធ្លាក់ដប់ក្នុងមួយអាទិត្យ ។
ខ្មាំងបានឃោសនាថាគេបាញ់កប៉ាល់ហោះធ្លាក់ដប់ក្នុងមួយអាទិត្យ ។

DRILL TWELVE: Transformation

MODEL: T: អ្នកជម្ងឺរៀនដើរ។
S: អ្នកជម្ងឺរៀនដើរបន្តិចម្តងៗ។
T: The patient is learning to walk.
S: The patient is learning to walk little by little.

ក. ខ្ញុំយកអ្នករបួសក្នុងចំបាំងទៅពេទ្យ។
ខ្ញុំយកអ្នករបួសក្នុងចំបាំងទៅពេទ្យបន្តិចម្តងៗ។
ខ. ខ្ញុំយកការណ៍ពីខ្មាំង។
ខ្ញុំយកការណ៍ពីខ្មាំងបន្តិចម្តងៗ។
គ. ខ្ញុំលួចចូលទៅជំរំខ្មាំង។
ខ្ញុំលួចចូលទៅជំរំខ្មាំងបន្តិចម្តងៗ។
ឃ. ខ្ញុំញុះញង់អ្នកស្រុកឲ្យស្អប់ខ្មាំង។
ខ្ញុំញុះញង់អ្នកស្រុកឲ្យស្អប់ខ្មាំងបន្តិចម្តងៗ។
ង. ខ្មាំងបណ្តោយឲ្យអ្នករបួសស្លាប់។
ខ្មាំងបណ្តោយឲ្យអ្នករបួសស្លាប់បន្តិចម្តងៗ។

DRILL THIRTEEN: Substitution

MODEL: T: កាលណាយើងអស់គ្រាប់ យើងវាយទល់ដៃនិងដៃ។ (ដកថយ)
S: កាលណាយើងអស់គ្រាប់ យើងដកថយ។
T: When we ran out of ammunition we fought hand to hand. (retreat)
S: When we ran out of ammunition we retreated.

ក. កាលណាយើងអស់គ្រាប់ យើងដកថយ។ (ឡោមព័ទ្ធខ្មាំងមិនបានទេ)
ខ. កាលណាយើងអស់គ្រាប់ យើងឡោមព័ទ្ធខ្មាំងមិនបានទេ។ (ចាប់ខ្មាំងមិនបានទេ)
គ. កាលណាយើងអស់គ្រាប់ យើងចាប់ខ្មាំងមិនបានទេ។ (ឈប់បាញ់)
ឃ. កាលណាយើងអស់គ្រាប់ យើងឈប់បាញ់។ (បំបែកក្រុម)
ង. កាលណាយើងអស់គ្រាប់ យើងបំបែកក្រុម។ (នឹងមានការខូចខាតធ្ងន់)
ច. កាលណាយើងអស់គ្រាប់ យើងនឹងមានការខូចខាតធ្ងន់។

DRILL FOURTEEN: Response

MODEL: T: ប្រទេសខ្មែរនៅឯណា? (ទ្វីបអាស៊ីផ្នែកអាគ្នេយ៍)
S: ប្រទេសខ្មែរនៅទ្វីបអាស៊ីផ្នែកអាគ្នេយ៍។
T: Where is Cambodia? (Southeast Asia)
S: Cambodia is in Southeast Asia.

ក. ប្រទេសលាវខាងជើងទល់នឹងប្រទេសអី? (ចិនក្រហម)
ប្រទេសលាវខាងជើងទល់នឹងប្រទេសចិនក្រហម។
ខ. ប្រទេសណានៅខាងកើតប្រទេសខ្មែរ? (យួនខាងត្បូង)
ប្រទេសយួនខាងត្បូងនៅខាងកើតប្រទេសខ្មែរ។
គ. រដ្ឋធានីប្រទេសខ្មែរឈ្មោះអី? (ភ្នំពេញ)
រដ្ឋធានីប្រទេសខ្មែរឈ្មោះភ្នំពេញ។
ឃ. ទន្លេអីហូរកាត់ប្រទេសខ្មែរ? (ទន្លេមេគង្គ)
ទន្លេមេគង្គហូរកាត់ប្រទេសខ្មែរ។
ង. ខាងលិចប្រទេសថៃឡង់តជាប់នឹងប្រទេសណា? (ភូមា)
ខាងលិចប្រទេសថៃឡង់តជាប់នឹងប្រទេសភូមា។
ច. ក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូចិនប្រទេសណាគ្មានឆ្នេរសមុទ្រ? (លាវ)
ក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូចិនប្រទេសលាវគ្មានឆ្នេរសមុទ្រ។

Reading Passage

ខ្ញុំត្រឡប់មកពីធ្វើសង្គ្រាមវិញ

នៅពេលមុនចេញទៅធ្វើសង្គ្រាម ទាហានទាំងអស់ ទាំងនាយទាហាន ទាំងកូនទាហាន គេបានទៅគ្រូខ្មែរដើម្បីឲ្យគាត់ស្រោចទឹក ហើយទាហានម្នាក់ៗ តែងតែមានកន្សែងយ័ន្តដើម្បីការពារខ្លួនគេប្រឆាំងនឹងសត្រូវ។ ចំណែកខ្ញុំវិញ ខ្ញុំក៏បានឲ្យគ្រូស្រោចទឹកហើយមានកន្សែងយ័ន្តមួយដែរ ព្រោះខ្ញុំជឿដែរថា វាអាចធ្វើឲ្យខ្ញុំគ្មានគ្រោះថ្នាក់បាន។

ដោយសារកន្សែងយ័ន្តនេះ ហើយបានជាខ្ញុំនៅរស់ បានត្រឡប់មកជួបឪពុកម្ដាយបងប្អូនខ្ញុំ ហើយជាពិសេសរដ្ឋការនិងអ្នកស្រុកដែលបានធ្វើបុណ្យទទួលទាហានដែលទើបនឹងត្រឡប់មកពីធ្វើសង្គ្រាម។ រដ្ឋការមិនគ្រាន់តែទទួលទាហានយើងទេ គេបានធ្វើបុណ្យពិសេសមួយទៀតដើម្បីបំពាក់សក្តិ បំពាក់មេដាយដល់ទាហានច្រើនទៀត។ ខ្ញុំ ខ្ញុំមិនបានឡើងសក្តិដូចទាហានឯទៀតទេ តែខ្ញុំបានទទួលមេដាយពីរបីដែរ។

នៅថ្ងៃគេបំពាក់មេដាយឲ្យខ្ញុំ ឪពុកម្ដាយខ្ញុំគាត់បានអញ្ជើញទៅដែរ។ គាត់សប្បាយចិត្តណាស់ ព្រោះគាត់យល់ថាខ្ញុំបានបម្រើជាតិ ពេញជាកូនប្រុសមែន។ ខ្ញុំស្ដាយណាស់ ខ្ញុំស្ដាយពីព្រោះលោកប្រមុខរដ្ឋមិនបានមកបំពាក់មេដាយឲ្យខ្ញុំ ប៉ុន្តែត្រឡប់ទៅជាឪពុកខ្ញុំវិញដែលជាអ្នកបំពាក់មេដាយឲ្យខ្ញុំ។ ខ្ញុំយល់ថានេះជាកិត្តិយសមកដល់ខ្ញុំ ព្រោះថាឪពុកខ្ញុំជាអ្នកបង្កើតខ្ញុំ ជាកិត្តិយសដល់ឪពុកខ្ញុំ ព្រោះថាគាត់មានកូនប្រុសម្នាក់ដែលពេញជាកូនប្រុស ជាកិត្តិយសដល់គ្រួសារព្រោះថាជា

គ្រួសារមួយដែលគ្រួសារឯទៀតត្រូវធ្វើតាម គឺថាគេត្រូវបញ្ជូនកូនគេឲ្យទៅធ្វើចំបាំងដែរ។

ថ្ងៃនោះខ្ញុំសប្បាយចិត្ត ខ្ញុំចង់តែត្រឡប់ទៅធ្វើសង្គ្រាមទៀតទេ តែតាមខ្ញុំយល់ ខ្ញុំបានបំរើជាតិខ្ញុំហើយខ្ញុំត្រូវទុកកន្លែងឲ្យប្រុសឯទៀតចូលធ្វើការផង។

VOCABULARY

កន្សែងយន្ត	kəsaeŋ yɔn	see note (R)
កិត្តិយស	kəttəyuəh	honor (R)
ក្រៅផ្លូវការ	kraw phləw kaa	unofficially
គំនិតមារយាទ	kənɨt məyiat	character, conduct
គ្រូ	kruu	see note (R)
ជាប់	cóp	contiguous with
ញុះញង់	ñuh ñuoŋ	to instigate, to incite
ដាច់ខែ	dac khaɛ	end of the month
ដើមខែ	daəm khaɛ	beginning of the month
តាមផ្លូវការ	taam phləw kaa	officially
ទល់ដៃនិងដៃ	túl day nɨŋ day	hand-to-hand
នៅឡើយ	nɨw laəy	not yet at all
បង្កើត	pəkaət	to give birth to, to originate (R)
បញ្ជាក់ឲ្យឃើញថា	pəcéˀ aoy khəəñ thaa	to prove that
បុណ្យ	bon	ceremony
ប៊ុយរ៉ូ	pərou	office
បំពាក់	pəmpéˀ	to decorate (to put on a medal), to put
ប្រាក់ខែ	praˀ khaɛ	salary, wage
ប្រុងប្រៀប	proŋ priep	to get ready
ពលបាល	púl ləbaal	sergeant
ពេញជាកូនប្រុស	pɨñ cia koun proh	meets all the expectations of a male child (R)
ភូមា	phuumia	Burma
មេដាយ	meeday	medal
រដ្ឋធានី	rót thianii	capital city (of a republic)
រាជធានី	riac thianii	capital city (of a monarchy)
សញ្ញា	saññaa	sign
ស្រោចទឹក	sraoc tɨk	to sprinkle water (R)
អាគ្នេយ៍	aaˀkənee	southeast
អាស៊ីផ្នែកអាគ្នេយ៍	aasii phnaek aaˀkənee	Southeast Asia
ឥណ្ឌូចិន	əndoucən	Indochina

LESSON FIFTY-EIGHT

DIALOGUE

		អំពី	about
១.	កុម	ខ្ញុំចង់ធ្វើការរាយការណ៍អំពី យប់មិញ ។	I want to make a report about last night.
		ពិនិត្យ	to observe, to examine, to inspect
		ស្ថានការណ៍	situation
២.	សុខ	បាទ លោកបានពិនិត្យស្ថានការណ៍នោះ ឃើញយ៉ាងម៉េចខ្លះ ?	Yes, you observed that situation; what do you think?
		ភាគច្រើន	the majority
		ច្រើនតែ	mostly
៣.	កុម	ខ្មាំងភាគច្រើនៗតែត្រឡប់ចូល ទៅក្នុងព្រំដែនស្រុកខ្មែរវិញ ។	The majority of the enemy have returned to within the Cambodian border.
		រាប់	to count
		ចំនួន	number, quantity
៤	សុខ	ចុះលោកបានរាប់ចំនួនខ្មាំងទេ ?	Did you count the enemy?
៥.	កុម	ទេលោក ខ្ញុំរកតែធ្វើអ្វីក៏មិន បានដែរ ព្រោះខ្ញុំនៅជិតផ្លូវពេក ។	No sir, I couldn't do anything, because I went too close to the street.
		យ៉ាងណាក៏ដោយ	anyway, nevertheless
		យោបល់	opinion, idea, thought
		បញ្ហា	problem, trouble
៦.	សុខ	ខ្ញុំស្ដាយណាស់ តែយ៉ាងណាក៏ ដោយ លោកមានយោបល់យ៉ាង ម៉េចអំពីបញ្ហានេះ ?	That's too bad. But anyway, what's your opinion about this problem?
៧.	កុម	បាទ យើងត្រូវតែការពារកុំ ឲ្យខ្មាំងចូលមកវិញបាន ។	We have to prevent the enemy from coming back.
		គ្រប់គ្រាន់	enough, sufficient
៨.	សុខ	លោកមានទាហានគ្រប់គ្រាន់ទេ ?	Do you have enough men?
៩.	កុម	មិនខ្វះទេ លោក ។	(I have) plenty, sir.

DIALOGUE:

1. tom - khñom coŋ thəə kaa riey kaa əmpii yup məñ

2. sok - baat, look baan pənɨt səthaankaa nuh khəəñ yaaŋ mɛc khlah?

3. tom - khmaŋ phiaʔ craən craən taɛ təlóp coul tɨw knoŋ prún daɛn srok khmaɛ viñ

4. sok - coh look baan róp cənuon khmaŋ tee?

5. tom - tee look, khñom róo taɛ thəə ɛy kɔɔ mɨn baan phɔɔŋ prúh khñom tɨw cɨt phləw peek

6. sok - khñom sdaay nah taɛ yaaŋ naa kɔɔ daoy look mian yóobɔl yaaŋ mɛc əmpii paññəhaa nih?

7. tom - baat, yəəŋ trəw taɛ kaapia kom aoy khmaŋ coul móo viñ baan

8. sok - look mian təhian krup krón tee?

9. tom - mɨn khvah tee, look

DIALOGUE

NOTES

SENTENCE NO.

7. The formula verb + កុំឲ្យ /kom aoy/ + clause is translated '...so that... not...,' e.g.,

យើងពួនកុំឲ្យវាឃើញយើងលួចផ្ទះវា។

yəəŋ puon kom aoy via khəəñ yəəŋ luoc phtéh via

We hid so he wouldn't see us stealing from his house.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំចង់ធ្វើការរាយការណ៍អំពីយប់មិញ។ (និយាយ - រឿងកុន)

S: ខ្ញុំចង់និយាយអំពីរឿងកុន។

T: I want to make a report about last night. (talk - the plot of a movie)

S: I want to talk about the plot of a movie.

ក. ខ្ញុំចង់និយាយអំពីរឿងកុន។ (សរសេរសំបុត្រ - គ្រួសារខ្ញុំ)
ខ. ខ្ញុំចង់សរសេរសំបុត្រអំពីគ្រួសារខ្ញុំ។ (សៀវភៅ)
គ. ខ្ញុំចង់សរសេរសៀវភៅអំពីគ្រួសារខ្ញុំ។ (មើល - គ្រួសារលោក)
ឃ. ខ្ញុំចង់មើលសៀវភៅអំពីគ្រួសារលោក។ (ស្រុកខ្មែរ)
ង. ខ្ញុំចង់មើលសៀវភៅអំពីស្រុកខ្មែរ។ (ទិញ - លោកប្រធានាធិបតី)
ច. ខ្ញុំចង់ទិញសៀវភៅអំពីលោកប្រធានាធិបតី។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ម្សិលមិញខ្ញុំឃើញគ្រោះថ្នាក់មួយ។ (រាយការណ៍)
S: ម្សិលមិញខ្ញុំរាយការណ៍អំពីគ្រោះថ្នាក់មួយ។
T: Yesterday I saw an accident. (to report)
S. Yesterday I made a report about an accident.

ក. ថ្ងៃនេះខ្ញុំទទួលសំបុត្រពីគ្រួសារមួយ។ (សរសេរសៀវភៅ)
ថ្ងៃនេះខ្ញុំសរសេរសៀវភៅអំពីគ្រួសារមួយ។
ខ. យប់មិញខ្ញុំទៅមើលកុនមួយ។ (និយាយ)
យប់មិញខ្ញុំនិយាយអំពីកុនមួយ។
គ. គ្រូពេទ្យដកធ្មេញ។ (ពន្យល់)
គ្រូពេទ្យពន្យល់អំពីធ្មេញ។
ឃ. ស្អែកខ្ញុំពន្យល់ស្ថានការណ៍ស្រុកខ្មែរ។ (និយាយ)
ស្អែកខ្ញុំនិយាយអំពីស្ថានការណ៍ស្រុកខ្មែរ។
ង. ថ្ងៃហ្នឹងយើងមើលផ្កាយ។ (រៀន)
ថ្ងៃហ្នឹងយើងរៀនអំពីផ្កាយ។
ច. ថ្ងៃនេះខ្ញុំមានគ្រោះថ្នាក់មួយ។ (សរសេរ)
ថ្ងៃនេះខ្ញុំសរសេរអំពីគ្រោះថ្នាក់មួយ។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: ខ្មាំងចូលទៅក្នុងព្រំដែនខ្មែរវិញ។
S: ខ្មាំងភាគច្រើនៗតែចូលទៅក្នុងព្រំដែនខ្មែរ។
T: The enemy goes back to within the Cambodian border.
S: The majority of the enemy go back to within the Cambodian border.

ក. កូនសិស្សរៀនភាសាយួន។
កូនសិស្សភាគច្រើនៗតែរៀនភាសាយួន។
ខ. កូនសិស្សខ្មែរទៅរៀនស្រុកបារាំង។
កូនសិស្សខ្មែរភាគច្រើនៗតែទៅរៀនស្រុកបារាំង។
គ. ឡានធ្វើនៅស្រុកអាមេរិក។
ឡានភាគច្រើនៗតែធ្វើនៅស្រុកអាមេរិក។
ឃ. ខ្មែរមិនចូលចិត្តរៀនភាសាអង់គ្លេស។
ខ្មែរភាគច្រើនៗតែមិនចូលចិត្តរៀនភាសាអង់គ្លេស។
ង. ស្រីអាមេរិកាំងចូលចិត្តញាំស្រា។
ស្រីអាមេរិកាំងភាគច្រើនៗតែចូលចិត្តញាំស្រា។
ច. ស្រីខ្មែរមិនញាំបារីទេ។
ស្រីខ្មែរភាគច្រើនៗតែមិនញាំបារីទេ។

DRILL FOUR: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំរកតែធ្វើអីក៏មិនបានផង។ (ញ៉ាំអី)
S: ខ្ញុំរកតែញ៉ាំអីក៏មិនបានផង។
T: I can't do anything. (eat anything)
S: I can't eat anything.

ក. ខ្ញុំរកតែញ៉ាំអីក៏មិនបានផង។ (បោលគ្រាប់បែកដៃ)
ខ. ខ្ញុំរកតែបោលគ្រាប់បែកដៃក៏មិនបានផង។ (ដំឡើងកាំភ្លើងយន្ត)
គ. ខ្ញុំរកតែដំឡើងកាំភ្លើងយន្តក៏មិនបានផង។ (យើង)
ឃ. យើងរកតែដំឡើងកាំភ្លើងយន្តក៏មិនបានផង។ (ជុំទ័ព)
ង. យើងរកតែជុំទ័ពក៏មិនបានផង។ (បំបែក)
ច. យើងរកតែបំបែកទ័ពក៏មិនបានផង។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំមិនបានធ្វើអីទេ។
S: ខ្ញុំស្តាយណាស់ ខ្ញុំរកតែធ្វើអីក៏មិនបានផង។
T: I have not been able to do anything.
S: I'm sorry, I couldn't do anything.

ក. ខ្ញុំមិនបានរៀនទេ។
ខ្ញុំស្តាយណាស់ ខ្ញុំរកតែរៀនក៏មិនបានផង។
ខ. ខ្ញុំមិនបានទៅលេងលោកទេ។
ខ្ញុំស្តាយណាស់ ខ្ញុំរកតែទៅលេងលោកក៏មិនបានផង។
គ. ខ្ញុំមិនបានមើលសៀវភៅទេ។
ខ្ញុំស្តាយណាស់ ខ្ញុំរកតែមើលសៀវភៅក៏មិនបានផង។
ឃ. ខ្ញុំមិនបានដេកថ្ងៃទេ។
ខ្ញុំស្តាយណាស់ ខ្ញុំរកតែដេកថ្ងៃក៏មិនបានផង។
ង. ខ្ញុំមិនបានសរសេរសំបុត្រទេ។
ខ្ញុំស្តាយណាស់ ខ្ញុំរកតែសរសេរសំបុត្រក៏មិនបានផង។
ច. ខ្ញុំមិនបានទៅជួបគាត់។
ខ្ញុំស្តាយណាស់ ខ្ញុំរកតែជួបគាត់ក៏មិនបានផង។

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីបញ្ហានេះ? (ស្រុកខ្មែរ)
S: លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីស្រុកខ្មែរ?
T: What is your opinion about this problem? (Cambodia)
S: What is your opinion about Cambodia?

ក. លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីស្រុកខ្មែរ? (កូនដែលលោកមើល)
ខ. លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីកូនដែលលោកមើល? (ភាសាខ្មែរ)
គ. លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីភាសាខ្មែរ? (កូនសិស្សលោក)
ឃ. លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីកូនសិស្សលោក? (ថ្នាក់រៀននេះ)
ង. លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីថ្នាក់រៀននេះ? (គំរោងការនេះ)
ច. លោកមានយោបល់យ៉ាងម៉េចអំពីគំរោងការនេះ?

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: ខ្ញុំមានទាហានប្រាំក្រុម។
S: លោកមានទាហានគ្រប់គ្រាន់ទេ?
T: I have five squads of men.
S: Do you have enough men?

ក.	ខ្ញុំមានលុយតែដប់ដុល្លាទេ។	លោកមានលុយគ្រប់គ្រាន់ទេ?
ខ.	យើងមានសាំងតែម្ភៃលីត្រទេ។	យើងមានសាំងគ្រប់គ្រាន់ទេ?
គ.	គេមានកៅអីតែមួយរយទេ។	គេមានកៅអីគ្រប់គ្រាន់ទេ?
ឃ.	ទាហានយើងមានគ្រាប់ខ្លះ។	ទាហានយើងមានគ្រាប់គ្រប់គ្រាន់ទេ?
ង.	ខ្ញុំមានកន្លែងតែបីទេ។	លោកមានកន្លែងគ្រប់គ្រាន់ទេ?
ច.	ក្រុមខ្ញុំមានកាំភ្លើងតែសាមសិបដើមទេ។	ក្រុមលោកមានកាំភ្លើងគ្រប់គ្រាន់ទេ?

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: ខ្ញុំមានទាហានប្រាំក្រុម។
S: ទាហានប្រាំក្រុមគ្រប់គ្រាន់ទេ?
T: I have five squads of men.
S: Are five squads of men enough?

ក.	ខ្ញុំមានលុយដប់ដុល្លា។	លុយដប់ដុល្លាគ្រប់គ្រាន់ទេ?
ខ.	យើងមានសាំងម្ភៃលីត្រ។	សាំងម្ភៃលីត្រគ្រប់គ្រាន់ទេ?
គ.	គេមានកៅអីមួយរយ។	កៅអីមួយរយគ្រប់គ្រាន់ទេ?
ឃ.	ទាហានយើងមានគ្រាប់បីហឹប។	គ្រាប់បីហឹបគ្រប់គ្រាន់ទេ?
ង.	ក្រុមយើងមានកាំភ្លើងសាមសិបដើម។	កាំភ្លើងសាមសិបដើមគ្រប់គ្រាន់ទេ?
ច.	ខ្ញុំមានស្រាមួយដប។	ស្រាមួយដបគ្រប់គ្រាន់ទេ?

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: វៀតកុងប្រើដីស្រុកខ្មែរ។ (យើង)
S: យ៉ាងណាក៏ដោយយើងមិនឲ្យវៀតកុងប្រើដីស្រុកខ្មែរទេ។
T: The Viet Cong use Cambodian soil. (we)
S: In any case we do not let the Viet Cong use Cambodian soil.

ក. ខ្ញុំទៅផ្ទះម៉ោងបី។ (លោកគ្រូ)
យ៉ាងណាក៏ដោយលោកគ្រូមិនឲ្យខ្ញុំទៅផ្ទះម៉ោងបីទេ។
ខ. ខ្ញុំខ្ចីលុយ។ (បងគ៍)
យ៉ាងណាក៏ដោយបងគ៍មិនឲ្យខ្ញុំខ្ចីលុយទេ។
គ. ប្រពន្ធខ្ញុំបើកឡាន។ (ខ្ញុំ)
យ៉ាងណាក៏ដោយខ្ញុំមិនឲ្យប្រពន្ធខ្ញុំបើកឡានទេ។
ឃ. ខ្ញុំយកសៀវភៅទៅផ្ទះ។ (លោកគ្រូ)
យ៉ាងណាក៏ដោយលោកគ្រូមិនឲ្យខ្ញុំយកសៀវភៅទៅផ្ទះទេ។
ង. ខ្ញុំទិញកាំភ្លើង។ (រាជការ)
យ៉ាងណាក៏ដោយរាជការមិនឲ្យខ្ញុំទិញកាំភ្លើងទេ។
ច. លោកចេញពីស្រុកខ្មែរ។ (ប៉ូលិស)
យ៉ាងណាក៏ដោយប៉ូលិសមិនឲ្យលោកចេញពីស្រុកខ្មែរទេ។

DRILL TEN: Response

MODEL: T: លោកមានទាហានគ្រប់គ្រាន់ទេ? (ត្រូវការប៉ុន្មានក្រុម)
S: មិនខ្វះទេ លោកត្រូវការទាហានប៉ុន្មានក្រុម?
T: Do you have enough men? (need how many squads)
S: Plenty; how many squads do you need?

ក. លោកមានលុយទេ? (ចង់ខ្ចីប៉ុន្មាន)
មិនខ្វះទេ លោកចង់ខ្ចីលុយប៉ុន្មាន?
ខ. លោកមានគ្រាប់កាំភ្លើងទេ? (ត្រូវការប៉ុន្មានហិប)
មិនខ្វះទេ លោកត្រូវការគ្រាប់កាំភ្លើងប៉ុន្មានហិប?
គ. លោកមានកាំភ្លើងទេ? (ត្រូវការកាំភ្លើងប៉ុន្មានដើម)
មិនខ្វះទេ លោកត្រូវការកាំភ្លើងប៉ុន្មានដើម?
ឃ. លោកមានអាវដៃខ្លីទេ? (ចង់ទិញប៉ុន្មាន)
មិនខ្វះទេ លោកចង់ទិញប៉ុន្មាន?
ង. លោកមានសៀវភៅទេ? (ចង់បានប៉ុន្មាន)
មិនខ្វះទេ លោកចង់បានប៉ុន្មាន?
ច. លោកមានបារីទេ? (ចង់បានប៉ុន្មាន)
មិនខ្វះទេ លោកចង់បានប៉ុន្មាន?

DRILL ELEVEN: Choice

MODEL: T: គេយកអ្នករបួសទៅក្នុង... ។ (បន្ទាយ - មន្ទីរពេទ្យ)
S: គេយកអ្នករបួសទៅក្នុងមន្ទីរពេទ្យ។
T: They take the wounded into .... (barracks, hospital)
S: They take the wounded into the hospital.

ក. យើងបើកឡានឆ្លង ... តម្រង់ទៅកន្លែងខ្មាំង។ (ព្រែកជីក - វាលសមរភូមិ)
យើងបើកឡានឆ្លងវាលសមរភូមិតម្រង់ទៅកន្លែងខ្មាំង។
ខ. កងអនុសេនាតូច ... ពួកខ្មាំង។ (ជួយស្រង់ - ស្ទាក់វាយ)
កងអនុសេនាតូចស្ទាក់វាយពួកខ្មាំង។
គ. ក្រុមទាហានយើង ... កាំភ្លើងជាច្រើនដើមនៅពេលខ្មាំងបាញ់មរ៉េចមកលើ
បន្ទាយយើង។ (ចាប់បាន - ខូចខាត)
ក្រុមទាហានយើងខូចខាតកាំភ្លើងជាច្រើនដើមនៅពេលខ្មាំងបាញ់មរ៉េចមកលើ
បន្ទាយយើង។
ឃ. ក្រោយពីបេសកកម្មយកការណ៍គេ ... ដើម្បីធ្វើការវាយការណ៍អំពីផែន
ការចំបាំង។ (ជុំគ្នា - បញ្ជា)
ក្រោយពីបេសកកម្មយកការណ៍គេជុំគ្នាដើម្បីធ្វើការវាយការណ៍អំពីផែន
ការចំបាំង។
ង. ក្នុងការ ... ជិតព្រំដែនខ្មែរ-យួន គេបានសម្លាប់ពួកខ្មាំងជាច្រើន។
(ប្រតិបត្តិការ - លានការណ៍)
ក្នុងការប្រតិបត្តិការជិតព្រំដែនខ្មែរ-យួន គេបានសម្លាប់ពួកខ្មាំងជាច្រើន។

DRILL TWELVE: Response

MODEL:
T: មុនចេញទៅធ្វើការប្រតិបត្តិការលោកត្រូវផ្ទៀងនាឡិកានឹងខ្ញុំ។
S: ខ្ញុំបំរុងផ្ទៀងជាមួយលោកដែរបើលោកមិនប្រាប់ខ្ញុំ។
T: Before you go on the operation, you must synchronize your watch with mine.
S: I intended to synchronize my watch with yours even if you didn't tell me.

ក. មុនបើកឡានចេញទៅលោកត្រូវចាក់សាំងបំពេញ។
ខ្ញុំបំរុងចាក់សាំងបំពេញដែរបើលោកមិនប្រាប់ខ្ញុំ។
ខ. មុនយកកាំភ្លើងចេញពីឃ្លាំងលោកត្រូវសួរលោកសក្តិពីរ។
ខ្ញុំបំរុងសួរលោកសក្តិពីរដែរបើលោកមិនប្រាប់ខ្ញុំ។
គ. មុនវាយសម្រុកចូលលោកត្រូវហៅមន្ទីរចាត់ការ។
ខ្ញុំបំរុងហៅមន្ទីរចាត់ការដែរបើលោកមិនប្រាប់ខ្ញុំ។
ឃ. មុនទៅចៀងភូមិនោះលោកត្រូវបញ្ជាក់សួរខ្ញុំ។
ខ្ញុំបំរុងបញ្ជាក់សួរលោកដែរបើលោកមិនប្រាប់ខ្ញុំ។
ង. មុនបាញ់កាំភ្លើងធំលោកត្រូវវាស់ចម្ងាយពីនេះទៅទីខ្មាំង។
ខ្ញុំបំរុងវាស់ចម្ងាយពីនេះទៅទីខ្មាំងដែរបើលោកមិនប្រាប់ខ្ញុំ។
ច. មុនដើរចូលក្នុងវាលស្រែនោះលោកត្រូវពិនិត្យមើលអង្គប់ខ្មាំង។
ខ្ញុំបំរុងពិនិត្យមើលអង្គប់ខ្មាំងដែរបើលោកមិនប្រាប់ខ្ញុំ។

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL:
T: លោកវរសេនិយត្រីនិយាយជាមួយលោកសក្តិបី។ (សក្តិបី)
S: លោកវរសេនិយត្រីនិយាយជាមួយអ្នកណា?
T: The major is talking to the captain. (captain)
S: To whom is the major talking?

ក. គេនិយាយពីស្ថានការណ៍ផ្ទៃបីបាំង។ (ស្ថានការណ៍ផ្ទៃបីបាំង)
គេនិយាយអំពីអី?

ខ. លោកវរសេនិយត្រីនឹងដាក់ទ័ពនៅក្បែរជើងភ្នំ។ (ក្បែរជើងភ្នំ)
លោកវរសេនិយត្រីនឹងដាក់ទ័ពនៅឯណា?

គ. មុនដំបូងគាត់បញ្ជាឱ្យកងទ័ពកាំភ្លើងធំបាញ់ទៅលើទីតាំង។ (កាំភ្លើងធំ)
មុនដំបូងគាត់នឹងបញ្ជាឱ្យអ្នកណា (កងទ័ពណា) បាញ់ទៅលើទីតាំង?

ឃ. កងកាំភ្លើងធំត្រូវវាស់ចម្ងាយកន្លែងតាំង។ (វាស់ចម្ងាយកន្លែងតាំង)
កងកាំភ្លើងធំត្រូវធ្វើអី?

ង. គេនឹងបាញ់បីគ្រាប់ក្នុងមួយមីនុត។ (បី)
គេនឹងបាញ់ប៉ុន្មានគ្រាប់ក្នុងមួយមីនុត?

Reading Passage

ឈ្លើយសង្គ្រាមយើង

ស- ឥឡូវអ្នកឯងត្រូវនិយាយប្រាប់យើងអំពីការសម្ងាត់របស់ក្រុមអ្នកឯងទាំងអស់។ មុនដំបូងអ្នកឯងត្រូវប្រាប់ឈ្មោះអ្នកឯងសិន។

ឆ- បាទ ខ្ញុំបាទឈ្មោះចៅហ៊ិន។

ស- ហឺ! ឈ្មោះនេះដូចជាឈ្មោះយួន។ អ្នកឯងជាយួនពួកវៀតកុង មែនទេ?

ឆ- ទេលោក! ខ្ញុំជាជាតិខ្មែរ ជាខ្មែរសុទ្ធ ហើយខ្ញុំគ្មានការទាក់ទងអ្វីនឹងពួកវៀតកុងទេ។ សូមលោកជឿខ្ញុំចុះ។

ស- អញ្ចឹង! បើមិនមែនពួកវៀតកុងអ្នកឯងជាខ្មែរក្រហមដែលចូលដៃនឹងអាពួកវៀតកុង។ នៅពេលដែលទាហានខ្មែរចាប់អ្នកឯងបាន អ្នកឯងកំពុងដើរទៅណា មានកន្ត្រកនេះនៅដៃផង?

ឆ- ខ្ញុំបានប្រាប់លោកហើយថាខ្ញុំជាខ្មែរ ខ្ញុំមិនមែនជាទាហានខ្មែរក្រហមឬចូលដៃនឹងវៀតកុងទេ។

ស- ហឺ! នៅតែដដែល រឹងក្បាលទៀតឬ?
ចុះស្អីនេះនៅក្នុងកន្ត្រក? អ្នកឯងយកគ្រាប់បែកនេះទៅណា?

ឆ- បាទ! មិនមែនគ្រាប់បែកទេ អ្នកណាយកមកដាក់ក្នុងកន្ត្រកខ្ញុំទេ ខ្ញុំមិនដឹងទេ។

ស- ហឺ! អានេះនៅប្រកែកទៀត មើលឱ្យទឹកត្រីមកខ្ញុំ ប្រហែលវាចង់ផឹកទឹកត្រីហើយមើលទៅ ហើយយកទឹកឱ្យមួយប៉ោតមកផង។

ឆ- ទេលោកទេ! ចាំខ្ញុំប្រាប់ឱ្យត្រង់កុំវាយធ្វើបាបខ្ញុំទៀត។

ស- បុង! ឥឡូវស្ពានមួយណាដែលអ្នកឯងចង់ទៅបំផ្លាញ?

ឆ- បាទ គេឲ្យខ្ញុំបំផ្លាញស្ពានមុនីវង្ស...
ស- អ្នកណា 'គេ' នោះ? អ្នកឯងមានគ្នាប៉ុន្មាននាក់?
ឆ- បាទ មានគ្នាបួននាក់ តែគេបានឲ្យខ្ញុំកាន់កន្ត្រកដើរមកមុនដើម្បីកុំឲ្យគេសង្ស័យ។
ស- ឥឡូវគ្នាអ្នកឯងនៅឯណា? ហើយអាណាប្រើអ្នកឯងឲ្យមកបំផ្លាញស្ពាននេះ? អ្នកឯងមិនដឹងថាគេសង់ស្ពាននេះអស់លុយរាប់លានរៀលទេឬ?
ឆ- បាទ ខ្ញុំមិនបាច់ប្រាប់ថាអ្នកណាទេ ព្រោះលោកដឹងស្រាប់ហើយ។ ឥឡូវសូមលោកកុំធ្វើបាបខ្ញុំទៀត ខ្ញុំនឹងប្រាប់រឿងសម្ងាត់ទាំងអស់ដែលខ្ញុំដឹង។
ស- បុង! ឥឡូវយកម៉ាស៊ីនថតសម្លេងមក ហើយថតសម្លេងវាទុក។

VOCABULARY

កន្ត្រក	kətroʔ	market basket (R)
ក្រុមកាំភ្លើងធំ	krom kəphləəŋ thom	artillery squad (L)
គំរោងការ	kərouŋkaa	plan, plot
គ្រប់គ្រាន់	krup krón	enough, adequate
ចោល	caol	to throw, to abandon
ចំនួន	cənuon	number, quantity
ចំហៀងភ្នំ	cəhieŋ	hillside
ឆ្លាត	chlaat	clever, smart (L)
ជជែក	cəceek	to discuss (R)
ដំឡើង	təlaəŋ	to mount, assemble
ទ្រទ្រង់	tróo tróŋ	to support
ធម៌ក្តៅ	thóa kdaw	toughness, strictness (restricted usage) (L)
បញ្ហា	paññəhaa	problem
បុង	boŋ	'good' (French bon) (R)
បេសកកម្ម	pehsəkaʔkam	mission
ប៉ោត	paot	a metal container about the size of a gasoline can (R)
បំបែក	pəbaɛk	to break (transitive)
បំរុង	mroŋ	to intend (L)
ប្រកែក	pəkaɛk	to refuse, to argue back (R)
ប្រតិបត្តិការ	prɔteʔbatkaa	operation
ផែនការ	phaɛn kaa	plan
ផ្តុំ	phdom	to assemble, to gather
ផ្ទៀង	phtieŋ	to make certain, to synchronize
ពិនិត្យ	pənit	to observe, to inspect
ព្រែក	preek	stream, creek

ព្រែកជីក	preek ciik	canal
ភាគច្រើនៗតែ	phiaʔ craən craən taɛ	the majority
មន្ទីរពេទ្យ	məntii pɛɛt	hospital
ម៉ាស៊ីនថតសម្លេង	məsɨn thɔɔt səmleeŋ	tape recorder (R)
មិនខ្វះទេ	min khvah tee	plenty
យ៉ាងណាក៏ដោយ	yaaŋ naa kɔɔ daoy	anyway, nevertheless
យោបល់	yóobɔl	opinion, idea
រាប់	róp	to count
រឹង	rɨŋ	hard (R)
រឹងក្បាល	rɨŋ kbaal	obstinate, stubborn, hard-headed (R)
លេងធម៌ក្ដៅ	leeŋ thóa kdaw	to get tough (L)
វាស់	vóh	to measure
វាយសម្រុក	vay səmrok	to assault
សមរភូមិ	səmɔɔrəphuum	battlefield
សម្រុក	səmrok	force one's way in without thought of consequences
ស្ថានការណ៍	səthaankaa	situation
ស្ទាក់	stéʔ	to ambush
ស្ទាក់វាយ	stéʔ vay	to ambush
ហិប	həp	case, box
អង្កប់	ŋkup	a trap
អំពី	əmpii	about

The Royal Palace (from outside), Phnom Penh

LESSON FIFTY-NINE

DIALOGUE

		ត្រួត	to inspect; to control, to supervise, to govern
១.	គុម	តាមបញ្ជាពីមន្ទីរចាត់ការមក ស្អែកនេះយើងត្រូវទៅត្រួតកងទ័ពពីរថ្ងៃ ។	According to the order from headquarters, tomorrow we have to go inspect the troops for two days.
		មូលដ្ឋាន	base
២.	សៅ	នៅមូលដ្ឋានឯណា ?	At what base?
៣.	គុម	មូលឋានលេខដប់ប្រាំក្បែរព្រំដែនខ្មែរ ។	Base number 15 near the Cambodian border.
៤.	សៅ	បាទ យើងល្មមទៅត្រួតមើលម្តងហើយ ។	Yes, it's about time (that we) went to inspect those troops.
		សណ្តាប់ធ្នាប់	manners, conduct
		មិនយូរមិនឆាប់	sooner or later
		ទៅជា	to become
៥.	គុម	កូនទាហាននៅបន្ទាយនោះគ្មានសណ្តាប់ធ្នាប់ទេ ហើយ មិនយូរមិនឆាប់គេទៅជាចោរ ។	The soldiers in those barracks have no manners, and sooner or later they will become criminals.
		បណ្តាល	to cause
៦.	សៅ	តាមខ្ញុំស្មាន នេះបណ្តាលមកពីមេដឹកនាំក្រុម ។	I think this (situation) is caused by the platoon leader.
		ស្តី	to speak, to scold
		ស្តីឲ្យ	to scold, to reprimand
		បន្ទោស	to blame
		ស្តីបន្ទោសឲ្យ	to reprimand
៧.	គុម	បាទ អញ្ចឹងបានជាចៅហ្វាយយើងស្តីបន្ទោសឲ្យយើង ។	No wonder our chief reprimanded us.
		រវាង	between
៨.	សៅ	រវាងលោកនិងខ្ញុំ ខ្ញុំមិនចង់ទៅសោះ ។	Between you and me, I don't want to go at all.
		រំលោភ (លើ)	to violate
៩.	គុម	យ៉ាងណាក៏ដោយ យើងត្រូវតែទៅ ។ យើងមិនអាចរំលោភលើបញ្ជាទេ ។	Anyway, we have to go. We can't violate orders.

DIALOGUE:

1. tom - taam bañcia pii məntii cat kaa móo, sʔaɛk nih yəəŋ trəw tɨw truot kɔɔŋ tóp pii ŋay
2. saw - nɨw muuləthaan aɛnaa?
3. tom - muuləthaan leek dɔp pram kbaɛ prúm daɛn khmaɛ
4. saw - baat, yəəŋ ləmóom tɨw truot məə mə dɔɔŋ haəy
5. tom - koun təhian nɨw pətiay nuh kmian sədap thnóp eh, haəy mɨn yuu mɨn chap kee tɨw cia cao
6. saw - taam khñom smaan, nih pədaal móo pii mee dək nom krom
7. tom - baat, əñcəŋ baan cia cəvaay yəəŋ sdɛy pətooh aoy yəəŋ
8. saw - ləviaŋ look nɨŋ khñom, khñom mɨn cɔŋ tɨw səh
9. tom - yaaŋ naa kɔɔ daoy, yəəŋ trəw taɛ tɨw. yəəŋ mɨn aac rəmloup ləə bɔñcia tee

DIALOGUE
NOTES

SENTENCE NO.

8. ទៅជា /tɨw cia/ 'to become' is used with both nouns, as in sentence 5, and with adjectives, as in the following example:

   រឿងនេះទៅជាពិបាកទៅវិញ។

   rɨəŋ nih tɨw cia pəbaaʔ tɨw viñ

   This matter has become difficult instead.

6. បណ្តាលឲ្យ /pədaal aoy/ + clause or noun means 'cause to, lead to,' e.g.,

   ញ៉ាំមិនគ្រប់គ្រាន់បណ្តាលឲ្យឈឺ។

   ñam mɨn krup krón pədaal aoy chɨɨ

   Eating insufficiently leads to illness.

   បណ្តាលមកពី /pədaal móo pii/ + clause or noun means 'is caused by, comes about from,' e.g.,

   វាឈឺបណ្តាលមកពីវាស៊ីមិនគ្រប់គ្រាន់។

   via chɨɨ pədaal móo pii via sii mɨn krup krón

   His being ill was caused by his not eating enough.

   See also Drill 5 for more examples of បណ្តាលមកពី /pədaal móo pii/ and Drill 10 for examples of បណ្តាលឲ្យ /pədaal aoy/.

DRILLS

DRILL NO.

3. The adverbial ជាមិនខាន /cia mɨn khaan/ means 'without fail, definitely, certainly.'

8. With ពីរ /pii/ 'two' ទាំង /téŋ/ means 'both.' With a higher number it means 'all...,' e.g. ទាំងប្រាំ /téŋ pram/ 'all five.' See also Drill 9.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: តាមបញ្ជាពីមន្ទីរចាត់ការមក យើងត្រូវទៅត្រួតទ័ព។ (សំបុត្រ)
S: តាមសំបុត្រពីមន្ទីរចាត់ការមក យើងត្រូវទៅត្រួតទ័ព។
T: According to the order from headquarters, we have to go inspect the troops. (letter)
S: According to the letter from headquarters, we have to go inspect the troops.

ក. តាមសំបុត្រពីមន្ទីរចាត់ការមក យើងត្រូវទៅត្រួតទ័ព។ (ចាប់ចោរ)
ខ. តាមសំបុត្រពីមន្ទីរចាត់ការមក យើងត្រូវទៅចាប់ចោរ។ (ប៉ុស្តិ៍)
គ. តាមសំបុត្រពីប៉ុស្តិ៍មក យើងត្រូវទៅចាប់ចោរ។ (ដំណឹង)
ឃ. តាមដំណឹងពីប៉ុស្តិ៍មក យើងត្រូវទៅចាប់ចោរ។ (មូលដ្ឋានទាហាន)
ង. តាមដំណឹងពីមូលដ្ឋានទាហានមក យើងត្រូវទៅចាប់ចោរ។ (បង្ហាត់កូនទាហាន)
ច. តាមដំណឹងពីមូលដ្ឋានទាហានមក យើងត្រូវទៅបង្ហាត់កូនទាហាន។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ស្អែកយើងត្រូវត្រួតកងទ័ព។ (មន្ទីរចាត់ការ)
S: តាមដំណឹងពីមន្ទីរចាត់ការមក ស្អែកយើងត្រូវត្រួតកងទ័ព។
T: Tomorrow, we have to inspect the troops. (headquarters)
S: According to the news from headquarters, tomorrow we have to inspect the troops.

ក. ស្អែកជាថ្ងៃឈប់។ (សាលាអង្គរ)
តាមដំណឹងពីសាលាអង្គរមក ស្អែកជាថ្ងៃឈប់។
ខ. យៀកកុងមិនព្រមចេញពីស្រុកខ្មែរ។ (ព្រំដែន)
តាមដំណឹងពីព្រំដែនមក យៀកកុងមិនព្រមចេញពីស្រុកខ្មែរ។
គ. ពួកម៉ាកជិតដិតខ្ញុំម្នាក់ស្លាប់។ (គ្រួសារខ្ញុំ)
តាមដំណឹងពីគ្រួសារខ្ញុំមក ពួកម៉ាកជិតដិតខ្ញុំម្នាក់ស្លាប់។
ឃ. ខ្ញុំមានកនប្រុសមួយ។ (ប្រពន្ធខ្ញុំ)
តាមដំណឹងពីប្រពន្ធខ្ញុំមក ខ្ញុំមានកូនប្រុសមួយ។
ង. កនប្រុសនោះមិនមែនកនខ្ញុំទេ។ (ម្តាយខ្ញុំ)
តាមដំណឹងពីម្តាយខ្ញុំមក កូនប្រុសនោះមិនមែនកូនខ្ញុំទេ។
ច. ទាហានប្រាំនាក់ស្លាប់។ (បនាយ)
តាមដំណឹងពីបន្ទាយមក ទាហានប្រាំនាក់ស្លាប់។

DRILL THREE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំទៅត្រួតមើលជាមិនខាន។
S: លោកល្មមទៅត្រួតមើលម្ដងហើយ។
T: I will definitely go to inspect.
S: It's about time that you went to inspect (for a change).

ក. ខ្ញុំទៅលេងស្រុកបារាំងជាមិនខាន។
លោកល្មមទៅលេងស្រុកបារាំងម្ដងហើយ។
ខ. ខ្ញុំជួយគាត់ជាមិនខាន។
លោកល្មមជួយគាត់ម្ដងហើយ។
គ. ខ្ញុំឈប់ញ៉ាំស្រាជាមិនខាន។
លោកល្មមឈប់ញ៉ាំស្រាម្ដងហើយ។
ឃ. ខ្ញុំដូរឡានជាមិនខាន។
លោកល្មមដូរឡានម្ដងហើយ។
ង. ខ្ញុំដូរស្រោមជើងជាមិនខាន។
លោកល្មមដូរស្រោមជើងម្ដងហើយ។
ច. ខ្ញុំឱ្យយោបល់ជាមិនខាន។
លោកល្មមឱ្យយោបល់ម្ដងហើយ។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: គេទៅជាចោរ។
S: មិនយូរមិនឆាប់គេទៅជាចោរ។
T: They become thieves.
S: Sooner or later they become thieves.

ក. អាមេរិកាំងដកកងទ័ពចេញពីស្រុកយួន។
មិនយូរមិនឆាប់អាមេរិកាំងដកកងទ័ពចេញពីស្រុកយួន។
ខ. ទាហានខ្មែរនិងវៀតកុងបាញ់គ្នា។
មិនយូរមិនឆាប់ទាហានខ្មែរនិងវៀតកុងបាញ់គ្នា។
គ. យើងនឹងឈ្នះសង្គ្រាមនៅស្រុកយួន។
មិនយូរមិនឆាប់យើងនឹងឈ្នះសង្គ្រាមនៅស្រុកយួន។
ឃ. វៀតកុងនឹងចាញ់។
មិនយូរមិនឆាប់វៀតកុងនឹងចាញ់។
ង. ប្រពន្ធលោកនឹងស្អប់លោក។
មិនយូរមិនឆាប់ប្រពន្ធលោកនឹងស្អប់លោក។
ច. លោកទៅជាប្រធានាធិបតី។
មិនយូរមិនឆាប់លោកទៅជាប្រធានាធិបតី។

DRILL FIVE: Substitution

MODEL:
T: តាមខ្ញុំស្មាន នេះបណ្ដាលមកពីមេដឹកនាំក្រុម។ (លោកមិនរៀន)
S: តាមខ្ញុំស្មាន នេះបណ្ដាលមកពីលោកមិនរៀន។
T: I think this (situation) is caused by the squad leader. (you don't study)
S: I think this (situation) is caused by (the fact) that you don't study.

ក. តាមខ្ញុំស្មាន នេះបណ្ដាលមកពីលោកមិនរៀន។ (លោកទៅជួបគាត់)
ខ. តាមខ្ញុំស្មាន នេះបណ្ដាលមកពីលោកទៅជួបគាត់។ (ឡានខ្ញុំ)
គ. តាមខ្ញុំស្មាន នេះបណ្ដាលមកពីឡានខ្ញុំ។ (គ្មានភ្លើងតាមផ្លូវ)
ឃ. តាមខ្ញុំស្មាន នេះបណ្ដាលមកពីគ្មានភ្លើងតាមផ្លូវ។ (យើងគ្មានទ័ពល្មម)
ង. តាមខ្ញុំស្មាន នេះបណ្ដាលមកពីយើងគ្មានទ័ពល្មម។ (ខ្ញុំមិនចូលចិត្តគាត់)
ច. តាមខ្ញុំស្មាន នេះបណ្ដាលមកពីខ្ញុំមិនចូលចិត្តគាត់។

DRILL SIX: Response

MODEL:
T: ខ្ញុំមិនចង់ទៅសោះ។ (ចៅហ្វាយលោកស្ដីបន្ទោសឲ្យលោក)
S: បើលោកមិនទៅ ចៅហ្វាយលោកស្ដីបន្ទោសឲ្យលោកជាមិនខាន។
T: I don't want to go at all. (your boss will reprimand you)
S: If you don't go, your boss will certainly reprimand you,

ក. ខ្ញុំមិនចង់ធ្វើតាមលោកសក្ដិបីសោះ។ (គេយកលោកទៅដាក់គុក)
បើលោកមិនធ្វើតាម គេយកលោកទៅដាក់គុកជាមិនខាន។
ខ. ខ្ញុំមិនចង់រៀនទៀតសោះ។ (គេបញ្ជូនលោកទៅស្រុកយួន)
បើលោកមិនរៀន គេបញ្ជូនលោកទៅស្រុកយួនជាមិនខាន។
គ. ខ្ញុំមិនចង់សួរគាត់សោះ។ (គាត់ឲ្យការនោះទៅលោកសុខ)
បើលោកមិនសួរ គាត់ឲ្យការនោះទៅលោកសុខជាមិនខាន។
ឃ. ខ្ញុំមិនចង់បង្រៀនលោកសោះ។ (ខ្ញុំទៅផ្ទះ)
បើលោកមិនបង្រៀន ខ្ញុំទៅផ្ទះជាមិនខាន។
ង. ខ្ញុំមិនចង់ទៅទិញម្ហូបសោះ។ (យើងគ្មានម្ហូបញ៉ាំ)
បើលោកមិនទៅទិញ យើងគ្មានម្ហូបញ៉ាំជាមិនខាន។
ច. ខ្ញុំមិនចង់ទៅធ្វើការសោះ។ (ចៅហ្វាយលោកឈប់ឲ្យលោកធ្វើការ)
បើលោកមិនទៅធ្វើការ ចៅហ្វាយលោកឈប់ឲ្យលោកធ្វើការជាមិនខាន។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL:
T: ខ្ញុំឲ្យលោកទៅត្រួតទ័ពស្អែក។
S: រវាងលោកនិងខ្ញុំ លោកក៏ទៅត្រួតទ័ពស្អែកឲ្យខ្ញុំ។
T: I ask you to go inspect the troops tomorrow.
S: If it's a choice between you and me, you'll go inspect the troops tomorrow for me.

ក. លោកសក្តិចំបញ្ជាឲ្យខ្ញុំយាមបន្ទាយយប់នេះ។
ទាំងលោកសក្តិចំនិងខ្ញុំ ខ្ញុំត្រូវយាមបន្ទាយយប់នោះ។
ខ. បងក៏ឲ្យលោកខ្ចីលុយតែមួយពាន់ដុល្លា។
ទាំងបងក៏និងលោក លោកត្រូវខ្ចីលុយតែមួយពាន់ដុល្លា។
គ. លោកគ្រូឲ្យកូនសិស្សញ៉ាំបារីក្នុងថ្នាក់។
ទាំងលោកគ្រូនិងកូនសិស្ស កូនសិស្សត្រូវតែញ៉ាំបារីក្នុងថ្នាក់។
ឃ. សាលាឲ្យគ្រូឈប់ម្នាក់។
ទាំងសាលានិងគ្រូ គ្រូត្រូវតែឈប់ម្នាក់។
ង. ខ្ញុំឲ្យលោកប្រើឡាននេះមួយអាទិត្យ។
ទាំងលោកនិងខ្ញុំ លោកត្រូវប្រើឡាននេះមួយអាទិត្យ។
ច. ខ្ញុំឲ្យកូនសិស្សទៅរៀនស្រុកបារាំង។
ទាំងកូនសិស្សនិងខ្ញុំ កូនសិស្សត្រូវទៅរៀនស្រុកបារាំង។

DRILL EIGHT:

MODEL: T: ទាំងឡានពីរនេះ អាមួយណាថ្លៃជាង? (អាមួយពណ៌ស)
S: អាមួយពណ៌សថ្លៃជាង។
T: Of these two cars, which one is more expensive? (the white one)
S: The white one is more expensive.

ក. ទាំងលោកទាំងអស់ អ្នកណាជាមេដឹកនាំ? (លោកហួន)
លោកហួនជាមេដឹកនាំ។
ខ. ទាំងកន្លែងពីរនោះ លោកចង់ទៅកន្លែងណា? (ជិតទីក្រុង)
ខ្ញុំចង់ទៅកន្លែងជិតទីក្រុង។
គ. ទាំងមូលដ្ឋានទាំងអស់ មូលដ្ឋានណាលោកមិនចង់ទៅ? (លេខ១៥)
មូលដ្ឋានលេខ១៥ ខ្ញុំមិនចង់ទៅ។
ឃ. ទាំងគ្រូទាំងអស់ លោកចូលចិត្តគ្រូណា? (បារាំង)
ខ្ញុំចូលចិត្តគ្រូបារាំង។
ង. ទាំងភាសាបីនេះ លោកចង់រៀនភាសាណា? (ខ្មែរ)
ខ្ញុំចង់រៀនភាសាខ្មែរ។
ច. ទាំងលោកទាំងពីរ អ្នកណាបង្រៀនថ្ងៃសុក្រ? (លោកសុខ)
លោកសុខបង្រៀនថ្ងៃសុក្រ។

DRILL NINE: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំអាចលក់សៀវភៅទាំងបួន។ (មើល)
S: ខ្ញុំអាចមើលសៀវភៅទាំងបួន។
T: I can sell all four books.
S: I can read all four books.

ក. ខ្ញុំអាចមើលសៀវភៅទាំងបួន។ (ពីរ)
ខ. ខ្ញុំអាចមើលសៀវភៅទាំងពីរ។ (កូនលោក)
គ. ខ្ញុំអាចមើលកូនលោកទាំងពីរ។ (បង្រៀន)
ឃ. ខ្ញុំអាចបង្រៀនកូនលោកទាំងពីរ។ (ភាសា)
ង. ខ្ញុំអាចបង្រៀនភាសាទាំងពីរ។ (ទាំងអស់)
ច. ខ្ញុំអាចបង្រៀនភាសាទាំងអស់។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: អាមេរិកាំងទម្លាក់គ្រាប់បែកលើភូមិមួយ។ (អ្នកស្រុកស្លាប់ច្រើននាក់)
S: អាមេរិកាំងទម្លាក់គ្រាប់បែកលើភូមិមួយបណ្ដាលឲ្យអ្នកស្រុកស្លាប់ច្រើននាក់។
T: Americans drop bombs on a village. (many villagers were killed)
S: Americans drop bombs on a village causing many villagers to be killed.

ក. ខ្ញុំទិញឡានពីរ។ (ខ្ញុំជំពាក់លុយគេ)
ខ្ញុំទិញឡានពីរបណ្ដាលឲ្យខ្ញុំជំពាក់លុយគេ។
ខ. អ្នកយាមដេក។ (វៀតកុងចូលក្នុងបន្ទាយបាន)
អ្នកយាមដេកបណ្ដាលឲ្យវៀតកុងចូលក្នុងបន្ទាយបាន។
គ. ថ្ងៃនេះភ្លៀងច្រើនណាស់។ (មានគ្រោះថ្នាក់ឡានច្រើន)
ថ្ងៃនេះភ្លៀងច្រើនណាស់បណ្ដាលឲ្យមានគ្រោះថ្នាក់ឡានច្រើន។
ឃ. កុំដើរលេងយប់ច្រើនពេក។ (លោកអស់លុយ)
កុំដើរលេងយប់ច្រើនពេកបណ្ដាលឲ្យលោកអស់លុយ។
ង. លោកធ្វើបាបអ្នកស្រុកណាស់។ (គេមិនទុកចិត្តលោក)
លោកធ្វើបាបអ្នកស្រុកណាស់បណ្ដាលឲ្យគេមិនទុកចិត្តលោក។
ច. លោកបើកឡានលឿនពេក។ (លោកមានគ្រោះថ្នាក់)
លោកបើកឡានលឿនពេកបណ្ដាលឲ្យលោកមានគ្រោះថ្នាក់។

NOTE: Fill in the blank with the appropriate word given.

DRILL ELEVEN: Choice

MODEL: T: ទាហានស្ពាយ ... នៅស្មា។ (កាំភ្លើងដៃ , ការ៉ាប៊ីន)
S: ទាហានស្ពាយការ៉ាប៊ីននៅស្មា។
T: A soldier carries a ... from his shoulder. (pistol, carbine)
S: A soldier carries a carbine from his shoulder.

ក. កាលណាខ្ញុំឃើញខ្មាំង ខ្ញុំចោល... ភ្លាម។ (គ្រាប់បែក , កាណុង)
កាលណាខ្ញុំឃើញខ្មាំង ខ្ញុំចោលគ្រាប់បែកភ្លាម។
ខ. កប៉ាល់ហោះប្រតិកម្មទម្លាក់ ... លើកន្លែងសត្រូវ។ (គ្រាប់បែក, ស្បៀងអាហារ)
កប៉ាល់ហោះប្រតិកម្មទម្លាក់គ្រាប់បែកលើកន្លែងសត្រូវ។

គ. ប៉ូលីសទាហានមិនប្រើ .... ដើម្បីបង្ក្រាបបាតុករទេ។ (កាំភ្លើងបាញ់កាំជ្រួច, កាំភ្លើងវែង)
ប៉ូលីសទាហានមិនប្រើកាំភ្លើងបាញ់កាំជ្រួចសំរាប់បង្ក្រាបបាតុករទេ។
ឃ. ពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយខ្ញុំពា. . . ។ (កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែកដៃ, កាណុង)
ពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយខ្ញុំពាកាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែកដៃ។
ង. .... សំរាប់បាញ់ដុតផ្ទះបុរុម។ (កាំភ្លើងយន្ត, កាំភ្លើងបាញ់អណ្តាតភ្លើង)
កាំភ្លើងបាញ់អណ្តាតភ្លើងសំរាប់បាញ់ដុតផ្ទះបុរុម។
ច. ញ៉ាំងកប់ .... នៅកណ្តាលផ្លូវជាតិលេខប្រាំ។ (មិនសំរាប់បំផ្លាញរថក្រោះ, អនាក់បង្ហា)
ញ៉ាំងកប់មិនសំរាប់បំផ្លាញរថក្រោះនៅកណ្តាលផ្លូវជាតិលេខប្រាំ។

DRILL TWELVE: Transformation

MODEL: T:កងអនុសេនាតូចនឹងប្រើមធ្យោបាយថ្មី។
S:តើកងអនុសេនាតូចនឹងប្រើមធ្យោបាយថ្មីទេ?
T: The company will use a new tactic.
S: Will the company use a new tactic?

ក. កងអនុសេនាធំនឹងការពារកន្លែងនេះ។
តើកងអនុសេនាធំនឹងការពារកន្លែងនេះទេ?
ខ. មេដឹកនាំក្រុមយើងចាំទទួលបញ្ជាពីលោកសក្តិបី។
តើមេដឹកនាំក្រុមយើងចាំទទួលបញ្ជាពីលោកសក្តិបីទេ?
គ. អេលីកុបទ័រយើងប្រដាប់ដោយកាំភ្លើងធុនស្រាល។
តើអេលីកុបទ័រយើងប្រដាប់ដោយកាំភ្លើងធុនស្រាលទេ?
ឃ. ទាហានម្នាក់ៗប្រដាប់ដោយអាវុធធុនសម័យ។
តើទាហានម្នាក់ៗប្រដាប់ដោយអាវុធធុនសម័យទេ?
ង. កងទ័ពវាំងមិនអាចប្រើគ្រឿងម៉ាស៊ីននោះទេ។
តើកងទ័ពវាំងអាចប្រើគ្រឿងម៉ាស៊ីននោះទេ?
ច. កងទ័ពព្រៃនិងប្រុងវាយយកភូមិនេះ។
តើកងទ័ពព្រៃនិងប្រុងវាយយកភូមិនេះទេ?

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL: T:ភ្នំនៅតំបន់ខាងលិចទាប។
S:ភ្នំភាគច្រើននៅតំបន់ខាងលិចច្រើនតែទាប។
T: The mountains in the Western region are low.
S: Most of the mountains in the Western region are low.

ក. ផ្លូវដែលកាត់ទៅស្រុកខ្ញុំចាក់កៅស៊ូទាំងអស់។
ផ្លូវភាគច្រើនដែលកាត់ទៅស្រុកខ្ញុំច្រើនតែចាក់កៅស៊ូទាំងអស់។
ខ. ដើមឈើដែលដុះនៅជើងភ្នំគួរសែនខ្ពស់ណាស់។
ដើមឈើភាគច្រើនដែលដុះនៅជើងភ្នំគួរសែនច្រើនតែខ្ពស់ណាស់។
គ. កន្លែងឆ្លងស្ទឹងនោះរាក់អាចដើរឆ្លងបាន។
កន្លែងភាគច្រើនឆ្លងស្ទឹងនោះច្រើនតែរាក់អាចដើរឆ្លងបាន។
ឃ. កន្លែងក្នុងទន្លេនេះជ្រៅណាស់។
កន្លែងភាគច្រើនក្នុងទន្លេនេះច្រើនតែជ្រៅណាស់។
ង. មនុស្សក្នុងភូមិនេះចូលដៃនិងពួកវៀតកុង។
មនុស្សភាគច្រើនក្នុងភូមិនេះច្រើនតែចូលដៃនិងពួកវៀតកុង។
ច. ឡានទាហានអាចបើកលើផ្លូវភក់បាន។
ឡានទាហានភាគច្រើនតែបើកលើផ្លូវភក់បាន។

DRILL FOURTEEN: Transformation

MODEL: T: នៅរដូវនេះផ្លូវមានភក់ច្រើនណាស់។
S: នៅរដូវនេះផ្លូវមានសភាពយ៉ាងម៉េច?
T: The roads are very muddy in this season.
S: What is the appearance of the roads in this season?

ក. ផ្លូវទៅភ្នំគិរីរម្យបត់ៗកោងច្រើនណាស់។
ផ្លូវទៅភ្នំគិរីរម្យមានសភាពយ៉ាងម៉េច?
ខ. នៅពេលភ្លៀងផ្លូវនេះរអិលណាស់។
នៅពេលភ្លៀងផ្លូវនេះមានសភាពយ៉ាងម៉េច?
គ. ស្ពាននោះពុកផុយហើយ។
ស្ពាននោះមានសភាពយ៉ាងម៉េច?
ឃ. ជ្រោះភ្នំបូកគោខាងជើងជ្រៅណាស់។
ជ្រោះភ្នំបូកគោខាងជើងមានសភាពយ៉ាងម៉េច?
ង. នៅរដូវទឹកឡើងទន្លេមេគង្គហូរខ្លាំងណាស់។
នៅរដូវទឹកឡើងទន្លេមេគង្គមានសភាពយ៉ាងម៉េច?
ច. ផ្លូវទៅភ្នំនោះតូចហើយរលាក់ណាស់។
ផ្លូវទៅភ្នំនោះមានសភាពយ៉ាងម៉េច?

DRILL FIFTEEN: Response

MODEL: T: នៅរដូវនេះផ្លូវមានសភាពយ៉ាងម៉េច?
S: នៅរដូវនេះផ្លូវមានភក់ច្រើនណាស់។
T: What is the condition of the roads in this season?
S: The roads are very muddy in this season.

ក. ផ្លូវទៅភ្នំគិរីរម្យមានសភាពយ៉ាងម៉េច? (បត់ទាត់វៀងច្រើនណាស់)
ផ្លូវទៅភ្នំគិរីរម្យបត់ទាត់វៀងច្រើនណាស់។
ខ. នៅពេលភ្លៀងផ្លូវនេះមានសភាពយ៉ាងម៉េច? (រអិលណាស់)
នៅពេលភ្លៀងផ្លូវនេះរអិលណាស់។
គ. ស្ពាននោះមានសភាពយ៉ាងម៉េច? (ជិតពុកហើយ)
ស្ពាននោះជិតពុកហើយ។
ឃ. ច្រាំងភ្នំបូកគោខាងជើងមានសភាពយ៉ាងម៉េច? (ជ្រៃណាស់)
ច្រាំងភ្នំបូកគោខាងជើងជ្រៃណាស់។
ង. នៅរដូវទឹកឡើងទន្លេមេគង្គមានសភាពយ៉ាងម៉េច? (ហូរខ្លាំងណាស់)
នៅរដូវទឹកឡើងទន្លេមេគង្គហូរខ្លាំងណាស់។
ច. ផ្លូវទៅភ្នំនោះមានសភាពយ៉ាងម៉េច? (តូចហើយរលាក់ណាស់)
ផ្លូវទៅភ្នំនោះតូចហើយរលាក់ណាស់។

Reading Passage

អ្នកនយោបាយ

តាមខ្ញុំយល់ រឿងនយោបាយជារឿងមួយពិបាកជាងគេទាំងអស់។ តែទោះជាពិបាកយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏នៅតែមានមនុស្សច្រើនរាប់មិនអស់ចូលចិត្តធ្វើនយោបាយនេះណាស់ដែរ។

ក្នុងចំណោមអ្នកនយោបាយទាំងនោះ ភាគច្រើនមិនបានរៀនច្រើនទេ។ ខ្លះរៀនបាន១៣ឆ្នាំ ខ្លះរៀនបានតិចឬច្រើនបន្តិចជាងនោះក្នុងមួយជីវិតរបស់គេ។ ឯរឿងដែលបណ្តាលមិនឲ្យគេរៀនបានច្រើន មកពីហេតុខ្លះ។ ហេតុទីមួយគឺគេខ្ជិលរៀនឬខ្ជិលទៅសាលាដើម្បីនឹងរៀន ហេតុទីពីរគឺគេមិនចង់រៀនទៀត ហេតុទីបីព្រោះគេរៀនមិនកើតព្រោះប្រាជ្ញាតិចពេក ហើយនិងមានហេតុឯទៀត។ ហេតុទី១ និងហេតុទី២ មិនជាអាក្រក់ប៉ុន្មានទេ ព្រោះបើគេខ្ជិលឬមិនចង់រៀននៅពេលណាមួយ មិនមែនមានន័យថាគេនៅតែមិនចង់ឬខ្ជិល ឬមិនមែនមានន័យថាគេនៅតែចេះដដែលចំណោះទៅថ្ងៃក្រោយទៀតទេ។

ឥឡូវបើយើងពិនិត្យអំពីហេតុដែលបណ្តាលឲ្យមនុស្សទៅជាអ្នកនយោបាយទាំងនោះវិញ យើងឃើញថាអ្នកទាំងនោះគិតមិនខុសគ្នាប៉ុន្មានទេ។ អ្នកខ្លះធ្វើនយោបាយព្រោះតែចង់ធ្វើអ្នកធំហើយមានអំណាចច្រើន អ្នកខ្លះព្រោះតែចង់ទៅជាអ្នកមាន អ្នកខ្លះព្រោះតែចង់សប្បាយ អ្នកខ្លះទៀតព្រោះតែចង់ស្រួល ។ល។ ដូច្នេះយើងឃើញថាមិនសូវមានអ្នកណាធ្វើនយោបាយដើម្បីរកសេចក្តីសុខ និងសេចក្តីចំរើនឲ្យមនុស្សទេ។

បើមានអ្នកនយោបាយភាគច្រើនដែលជាមនុស្សល្ងង់ គ្មានប្រាជ្ញា ហើយគិតតែប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនយ៉ាងនេះ តើយើងយល់ឃើញយ៉ាងម៉េច? តាមខ្ញុំ ខ្ញុំយល់ឃើញថា ចលាចលក្នុងស្រុកនីមួយៗ និងសង្គ្រាមទាំងប៉ុន្មានកើតមកពីអ្នកនយោបាយទាំងនោះទាំងអស់។

VOCABULARY

ខ្ទម	khtóom	a hut
ខ្ពស់	khpuoh	high
គិរីរម្យ	kiriróm	Kirirom
គ្រឿងម៉ាស៊ីន	krɨəŋ məsin	machinery
ចាក់កៅស៊ូ	ca? kaw suu	to pave with asphalt
ច្រាំង	craŋ	bank (river)
ច្រាំងភ្នំ	craŋ phnum	cliff
ជាមិនខាន	cia mɨn khaan	definitely, without failure
ជ្រេ	cree	steep
ជ្រៅ	crɨw	deep
ឈ្នះ	chnéh	to win, to gain
ដាក់គុក	da? kuk	to imprison, to put in jail
ត្រួត	truot	to inspect
ទាប	tiap	low
ទៅជា	tɨw cia	to become
ទាំង(ពីរ)	téŋ [pii]	all, both, including, to be included
បណ្ដាលមកពី	pədaal móo pii	to be caused by
បណ្ដាលឲ្យ	pədaal aoy	to cause
បត់ខ្វាត់ខ្វែង	bɔt khvat khvaɛŋ	to wind (road)
ប្រដាប់ដោយ	pədap daoy	equipped with
ប្រាជ្ញា	pracñaa	intelligence (R)
ប្រុង	proŋ	to be ready
ពុក	puk	rotten
មធ្យោបាយ	məthyoubaay	means, tactic
មិនយូរមិនឆាប់	mɨn yuu mɨn chap	sooner or later
មូលដ្ឋាន	mulləthaan	base
រដូវទឹកឡើង	lədəw tɨk laəŋ	flood season
រលាក់	əlé?	bumpy
រវាង	ləviaŋ	between
រអិល	lə?əl	slippery
រាក់	ré?	shallow
រំលោភ(លើ)	rəmloup (ləə)	to violate
សង្គ្រាម	səkriam	war
សណ្ដាប់ធ្នាប់	sədap thnóp	manners, conduct
សភាព	səphiap	appearance, condition
សម័យ	səmay	era, modern
ស្ដីបន្ទោស	sdɛy pətooh	to reprimand
ស្ទឹង	stɨŋ	small river, stream
ស្ពាយ	spiey	to carry suspended from the shoulder
អន្ទាក់បន្លា	əté? pəlaa	a booby trap with spikes

LESSON SIXTY

DIALOGUE

		នៅតែ	still
១.	សុខ	លោកនៅតែធ្វើការកន្លែងដដែលឬ?	Are you still working at the same place?
		រហូតដល់	until
		និវត្តន៍	to retire
២.	កុម	បាទ ខ្ញុំធ្វើទាហានរហូតដល់ខ្ញុំនិវត្តន៍។	Yes, I joined the army until I retire.
៣.	សុខ	តាមយោបល់ខ្ញុំលោកគួរតែទៅរកការឯទៀតធ្វើហើយ ថ្វីបើលោកចូលចិត្តទាហាន។	I think you should find another job, even though you like the army.
		ខ្លាចក្រែង	to fear that to be afraid
៤.	កុម	ខ្ញុំខ្លាចក្រែងគេមិនឲ្យការខ្ញុំធ្វើ។	I'm afraid that I won't get a job.
		មិនគ្រាន់តែ ... ទៀត	not only...but...
៥.	សុខ	លោកមិនគ្រាន់តែមានប្រាជ្ញាគួរសមទេ លោកនៅក្មេងទៀត លោកគួរត្រឡប់ទៅរៀនវិញហើយ។	You are not only (quite) intelligent, but you're still young; you should go back to school.
		បណ្ដើរ ... បណ្ដើរ	both...and..., at the same time
៦.	កុម	បាទ ឥឡូវខ្ញុំធ្វើការបណ្ដើរ រៀនបណ្ដើរ។	I'm working and I'm studying at the same time now.
		គំនិត	idea
៧.	សុខ	នេះជាគំនិតល្អណាស់ ឲ្យតែមានពេល។	That's a good idea, provided you have the time.
		បួនដប់	a few, several
៨.	កុម	បាទ អ្នកណាដឹង ប្រហែលបួនដប់ឆ្នាំទៀតខ្ញុំអាចប្ដូរគំនិត។	Yes, who knows, maybe in a few years I'll change my mind (about staying in the army).

DIALOGUE:

1. sok - look nɨw taɛ thəə kaa kəlaɛŋ tədaɛl rəh?
2. tom - baat, khñom thəə təhian ləhout dɔl khñom rətraɛt
3. sok - taam yóobɔl khñom look kuo taɛ tɨw róo kaa `aɛtiet thəə həh thɛy haə look coul cət təhian
4. tom - khñom khlaac kraɛŋ kee mɨn aoy kaa khñom thəə
5. sok - look mɨn krón taɛ mian pəñaa kuo som tee, look nɨw kmeeŋ tiet, look kuo təlóp tɨw rien viñ həh
6. tom - baat, ɛyləw khñom thəə kaa pədaə rien pədaə
7. sok - nɨh cia kənɨt lʔɔɔ nah aoy taɛ mian peel
8. tom - baat, néʔnaa dəŋ, pəhaɛl buon dɔp chnam tiet khñom aac pdou kənɨt

DIALOGUE

NOTES

SENTENCE NO.

1. នៅតែ /nɨw taɛ/ is the same as នៅ /nɨw/ 'still' before a verb. Note also in this sentence that នៅ /nɨw/ 'at' can be omitted before a word like កន្លែង /kəlaɛŋ/ 'place.'

5. Note that between មិនគ្រាន់តែ /mɨn krón taɛ/ and ទៀត /tiet/ there must occur two clauses. The first clause belongs with មិនគ្រាន់តែ /mɨn krón taɛ/, and the second clause belongs with ទៀត /tiet/. The first clause can optionally be followed by ប៉ុណ្ណឹង /pənnɨŋ/ 'only, and that's all,' e.g.,

   វាមិនគ្រាន់តែអត់លុយ(ប៉ុណ្ណឹង) វាជំពាក់គេទៀត។
   via mɨn krón taɛ ɔt luy (pənnɨŋ), via cəpéʔ kee tiet
   Not only does he have no money but he is in debt.

6. The formula verb$_1$ + បណ្ដើរ /pədaə/ + verb$_2$ + បណ្ដើរ /pədaə/ means 'to both verb$_1$ and verb$_2$ at the same time.' It is used when the subject of both verbs is the same.

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើការកន្លែងដដែល។ (ឲ្យលោកឡើងប្រាក់ខែ)

S: បើលោកនៅតែធ្វើការកន្លែងដដែល ខ្ញុំឲ្យលោកឡើងប្រាក់ខែ។

T: I work at the same place. (give you a raise)

S: If you still work at the same place, I'll give you a raise.

ក. ខ្ញុំលួច ។ (យកលោកទៅដាក់គុក)
បើលោកនៅតែលួច ខ្ញុំយកលោកទៅដាក់គុក ។
ខ. ខ្ញុំមិនរៀនបាញ់កាំភ្លើង ។ (យកលោកទៅតុលាការសឹក)
បើលោកនៅតែមិនរៀនបាញ់កាំភ្លើង ខ្ញុំយកលោកទៅតុលាការសឹក ។
គ. ខ្ញុំមិនប្រាប់លោក ។ (យកឯងទៅសម្លាប់)
បើឯងនៅតែមិនប្រាប់ខ្ញុំ ខ្ញុំយកឯងទៅសម្លាប់ ។
ឃ. ខ្ញុំមិនធ្វើឲ្យលោក ។ (យកឲ្យពួកម៉ាកខ្ញុំធ្វើ)
បើលោកនៅតែមិនធ្វើឲ្យខ្ញុំ ខ្ញុំយកឲ្យពួកម៉ាកខ្ញុំធ្វើ ។
ង. ខ្ញុំមិនជាតាមលោក ។ (ឈប់បង្រៀន)
បើលោកមិនជាតាមខ្ញុំ ខ្ញុំឈប់បង្រៀន ។
ច. ខ្ញុំរំខានលោក ។ (ប្រាប់លោកគ្រូ)
បើលោកនៅតែរំខានខ្ញុំ ខ្ញុំប្រាប់លោកគ្រូ ។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: លោកមានប្រាជ្ញា ។ (នៅក្មេង)
S: លោកមិនគ្រាន់តែមានប្រាជ្ញាទេ លោកនៅក្មេងទៀត ។
T: You are intelligent. (still young)
S: You are not only intelligent, but you are still young too.

ក. កូនទាហានខ្ញុំនឿយហត់ ។ (ឈឺ)
កូនទាហានខ្ញុំមិនគ្រាន់តែនឿយហត់ទេ គេឈឺទៀត ។
ខ. ខ្ញុំគ្មានលុយ (ជំពាក់បង់គេ)
ខ្ញុំមិនគ្រាន់តែគ្មានលុយទេ ខ្ញុំជំពាក់បង់គេទៀត ។
គ. ខ្ញុំស្គាល់លោកហ៊ុន ។ (រៀនជាមួយគាត់)
ខ្ញុំមិនគ្រាន់តែស្គាល់លោកហ៊ុនទេ ខ្ញុំរៀនជាមួយគាត់ទៀត ។
ឃ. លោកចេះនិយាយភាសាខ្មែរ ។ (ចេះមើល)
លោកមិនគ្រាន់តែចេះនិយាយភាសាខ្មែរទេ លោកចេះមើលទៀត ។
ង. ខ្ញុំរៀនមើលភាសាខ្មែរ ។ (រៀនសរសេរ)
ខ្ញុំមិនគ្រាន់តែរៀនមើលភាសាខ្មែរទេ ខ្ញុំរៀនសរសេរទៀត ។
ច. ខ្ញុំធ្វើការ ។ (រៀន)
ខ្ញុំមិនគ្រាន់តែធ្វើការទេ ខ្ញុំរៀនទៀត ។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: លោកគួរទៅរកការឯទៀតធ្វើ ។ (ខ្ញុំ)
S: តាមយោបល់ខ្ញុំ លោកមិនគួរទៅរកការឯទៀតធ្វើទេ ។
T: You should go find another job. (I)
S: In my opinion, you shouldn't go find another job.

ក. យើងត្រូវផ្លាស់មេបញ្ជាការយើង។ (លោកសក្តិបី)
តាមយោបល់លោកសក្តិបី យើងមិនត្រូវផ្លាស់មេបញ្ជាការទេ។
ខ. កូនសិស្សមករៀនថ្ងៃនេះ។ (លោកគ្រូ)
តាមយោបល់លោកគ្រូ កូនសិស្សមិនមករៀនថ្ងៃនេះទេ។
គ. ខ្ញុំត្រូវទៅរៀនវិញ។ (លោក)
តាមយោបល់លោក ខ្ញុំមិនត្រូវទៅរៀនវិញទេ។
ឃ. កូនខ្ញុំគួរទៅស្រុកយួន។ (ខ្ញុំ)
តាមយោបល់ខ្ញុំ កូនខ្ញុំមិនគួរទៅស្រុកយួនទេ។
ង. លោកគួរឈប់ធ្វើការ។ (ប្រពន្ធលោក)
តាមយោបល់ប្រពន្ធលោក លោកមិនគួរឈប់ធ្វើការទេ។
ច. នាងគួរត្រឡប់ទៅស្រុកបារាំងវិញ។ (ខ្ញុំ)
តាមយោបល់ខ្ញុំ នាងមិនគួរត្រឡប់ទៅស្រុកបារាំងវិញទេ។

DRILL FOUR: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំខ្លាចក្រែងគេមិនឲ្យការខ្ញុំធ្វើ។ (ចាប់ខ្ញុំដាក់គុក)
S: ខ្ញុំខ្លាចក្រែងគេចាប់ខ្ញុំដាក់គុក។
T: I'm afraid that they won't give me a job. (arrest me and put me in jail)
S: I'm afraid that they will arrest me and put me in jail.

ក. ខ្ញុំខ្លាចក្រែងគេចាប់ខ្ញុំដាក់គុក។ (ខ្ញុំទៅមិនទាន់ម៉ោង)
ខ. ខ្ញុំខ្លាចក្រែងខ្ញុំទៅមិនទាន់ម៉ោង។ (មកមិនទាន់ម៉ោង)
គ. ខ្ញុំខ្លាចក្រែងខ្ញុំមកមិនទាន់ម៉ោង។ (លោកមិនមកជួបខ្ញុំ)
ឃ. ខ្ញុំខ្លាចក្រែងលោកមិនមកជួបខ្ញុំ។ (ផ្ញើឲ្យខ្ញុំ)
ង. ខ្ញុំខ្លាចក្រែងលោកមិនផ្ញើឲ្យខ្ញុំ។ (ភ្លេចសរសេរឲ្យខ្ញុំ)
ច. ខ្ញុំខ្លាចក្រែងលោកភ្លេចសរសេរឲ្យខ្ញុំ។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើទាហាន។ (ខ្ញុំនិវត្ត)
S: ខ្ញុំធ្វើទាហានរហូតដល់ខ្ញុំនិវត្ត។
T: I'm a soldier. (I'll retire)
S: I'll be a soldier until I retire.

ក. ខ្ញុំនៅជាមួយឪពុកខ្ញុំ។ (គាត់មានប្រពន្ធមួយទៀត)
ខ្ញុំនៅជាមួយឪពុកខ្ញុំរហូតដល់គាត់មានប្រពន្ធមួយទៀត។
ខ. ខ្ញុំបង្រៀនខ្មែរ។ (ខ្ញុំរកការមួយទៀតបាន)
ខ្ញុំបង្រៀនខ្មែររហូតដល់ខ្ញុំរកការមួយទៀតបាន។
គ. ខ្ញុំធ្វើការឲ្យគាត់។ (ខ្ញុំចូលរៀនវិញ)
ខ្ញុំធ្វើការឲ្យគាត់រហូតដល់ខ្ញុំចូលរៀនវិញ។

ឃ. ខ្ញុំមើលកូនឲ្យប្រពន្ធខ្ញុំ ។ (ប្រពន្ធខ្ញុំមកពីផ្សារវិញ)
ខ្ញុំមើលកូនឲ្យប្រពន្ធខ្ញុំរហូតដល់ប្រពន្ធខ្ញុំមកពីផ្សារវិញ ។
ង. ខ្ញុំចាំគ្រូពេទ្យ ។ (គាត់ត្រឡប់មកពីញុំាបាយវិញ)
ខ្ញុំចាំគ្រូពេទ្យរហូតដល់គាត់ត្រឡប់មកពីញុំាបាយវិញ ។
ច. ប៉ូលីសពន្យល់ខ្ញុំ ។ (ខ្ញុំប្តូរគំនិត)
ប៉ូលីសពន្យល់ខ្ញុំរហូតដល់ខ្ញុំប្តូរគំនិត ។

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: នេះជាគំនិតល្អ ។ (លោកមានពេល)
S: នេះជាគំនិតល្អឲ្យតែលោកមានពេល ។
T: This is a good idea. (you have the time)
S: This is a good idea provided you have the time.

ក. ខ្ញុំទិញឡាននោះ ។ (ខ្ញុំមានលុយ)
ខ្ញុំទិញឡាននោះឲ្យតែខ្ញុំមានលុយ ។
ខ. ខ្ញុំនៅផ្ទះ ។ (លោកទៅទិញម្ហូប)
ខ្ញុំនៅផ្ទះឲ្យតែលោកទៅទិញម្ហូប ។
គ. ខ្ញុំទៅជាមួយលោក ។ (លោកចេញលុយ)
ខ្ញុំទៅជាមួយលោកឲ្យតែលោកចេញលុយ ។
ឃ. ប្រពន្ធខ្ញុំមើលកូនឲ្យលោក ។ (លោកជួយខ្ញុំ)
ប្រពន្ធខ្ញុំមើលកូនឲ្យលោកឲ្យតែលោកជួយខ្ញុំ ។
ង. ខ្ញុំទៅរកកញ្ញា ។ (ប្រពន្ធខ្ញុំមិននៅផ្ទះ)
ខ្ញុំទៅរកកញ្ញាឲ្យតែប្រពន្ធខ្ញុំមិននៅផ្ទះ ។
ច. លោកទៅជាមួយខ្ញុំ ។ (មានកន្លែងទំនេរ)
លោកទៅជាមួយខ្ញុំឲ្យតែមានកន្លែងទំនេរ ។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: លោកមានបញ្ញា ។ (ទៅរៀនវិញ)
S: លោកមានបញ្ញាគួរសមលោកគួរទៅរៀនវិញ ។
T: You are intelligent. (go back to school)
S: You are quite intelligent; you should go back to school.

ក. ថ្ងៃនេះម្ហូបថោក ។ (ទិញសាច់មួយអាទិត្យ)
ថ្ងៃនេះម្ហូបថោកគួរសមលោកគួរទិញសាច់មួយអាទិត្យ ។
ខ. កុននោះល្អមើល ។ (ទៅមើល)
កុននោះល្អមើលគួរសមលោកគួរទៅមើល ។
គ. ផ្ទះនោះធំ ។ (ជួលហើយ)
ផ្ទះនោះធំគួរសមលោកគួរជួលហើយ ។

ឃ. ខ្ញុំស្គាល់គាត់។ (ទៅជួបគាត់ជាមួយខ្ញុំ)
ខ្ញុំស្គាល់គាត់គួរសមលោកគួរទៅជួបគាត់ជាមួយខ្ញុំ។
ង. លោកគ្រូសុខបង្រៀនល្អ។ (រៀនជាមួយគាត់)
លោកគ្រូសុខបង្រៀនល្អគួរសមលោកគួររៀនជាមួយគាត់។
ច. ពួកម៉ាកស្រីលោកមានលុយច្រើន។ (ឱ្យគាត់ចេញលុយ)
ពួកម៉ាកស្រីលោកមានលុយច្រើនគួរសមលោកគួរឱ្យគាត់ចេញលុយ។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: ខ្ញុំចូលចិត្តទាហាន។ (ទៅរៀនវិញ)
S: ថ្វីបើលោកចូលចិត្តទាហាន លោកត្រូវទៅរៀនវិញ។
T: I like the army. (go back to school)
S: Even though you like the army, you must go back to school.

ក. ខ្ញុំគ្មានលុយទេ។ (ទៅជាមួយយើង)
ថ្វីបើលោកគ្មានលុយ លោកត្រូវទៅជាមួយយើង។
ខ. ខ្ញុំមិនចង់រៀនទេ។ (ទៅសាលា)
ថ្វីបើលោកមិនចង់រៀន លោកត្រូវទៅសាលា។
គ. ខ្ញុំមិនទៅធ្វើការ។ (ភ្ញាក់ម៉ោងប្រាំពីរ)
ថ្វីបើលោកមិនទៅធ្វើការ លោកត្រូវភ្ញាក់ម៉ោងប្រាំពីរ។
ឃ. ខ្ញុំធ្វើបណ្ដើររៀនបណ្ដើរ។ (ដើរលេងផង)
ថ្វីបើលោកធ្វើការបណ្ដើររៀនបណ្ដើរ លោកត្រូវដើរលេងផង។
ង. ខ្ញុំគ្មានឡាន។ (មកឱ្យទាន់ម៉ោង)
ថ្វីបើលោកគ្មានឡាន លោកត្រូវមកឱ្យទាន់ម៉ោង។
ច. ខ្ញុំមិនយល់។ (រៀន)
ថ្វីបើលោកមិនយល់ លោកត្រូវរៀន។

DRILL NINE: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើការបណ្ដើរ រៀនបណ្ដើរ។ (ញ៉ាំកាហ្វេ - មើលកាសែត)
S: ខ្ញុំញ៉ាំកាហ្វេបណ្ដើរ មើលកាសែតបណ្ដើរ។
T: I work and study at the same time. (drink coffee - read the paper)
S: I drink coffee and read the paper at the same time.

ក. ខ្ញុំញ៉ាំកាហ្វេបណ្ដើរ មើលកាសែតបណ្ដើរ។ (គិត - សរសេរ)
ខ. ខ្ញុំគិតបណ្ដើរ សរសេរបណ្ដើរ។ (ដើរ - និយាយ)
គ. ខ្ញុំដើរបណ្ដើរ និយាយបណ្ដើរ។ (រត់ - បាញ់)
ឃ. ខ្ញុំរត់បណ្ដើរ បាញ់បណ្ដើរ។ (សរសេរ - ពន្យល់)
ង. ខ្ញុំសរសេរបណ្ដើរ ពន្យល់បណ្ដើរ។ (ញ៉ាំបាយ - មើលសៀវភៅ)
ច. ខ្ញុំញ៉ាំបាយបណ្ដើរ មើលសៀវភៅបណ្ដើរ។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំរៀនបណ្ដើរ ធ្វើការបណ្ដើរ។
S: ខ្ញុំរៀនរួចខ្ញុំធ្វើការ។
T: I study and work at the same time.
S: I study; then I work.

ក. ខ្ញុំញ៉ាំកាហ្វេបណ្ដើរ មើលកាសែតបណ្ដើរ។
ខ្ញុំញ៉ាំកាហ្វេរួចខ្ញុំមើលកាសែត។
ខ. ខ្ញុំបាញ់បណ្ដើរ រត់បណ្ដើរ។
ខ្ញុំបាញ់រួចខ្ញុំរត់។
គ. ខ្ញុំគិតបណ្ដើរ សរសេរបណ្ដើរ។
ខ្ញុំគិតរួចខ្ញុំសរសេរ។
ឃ. ខ្ញុំញ៉ាំបាយបណ្ដើរ មើលសៀវភៅបណ្ដើរ។
ខ្ញុំញ៉ាំបាយរួចខ្ញុំមើលសៀវភៅ។
ង. ខ្ញុំសរសេរបណ្ដើរ ពន្យល់បណ្ដើរ។
ខ្ញុំសរសេររួចខ្ញុំពន្យល់។
ច. ខ្ញុំលេងបណ្ដើរ ធ្វើការបណ្ដើរ។
ខ្ញុំលេងរួចខ្ញុំធ្វើការ។

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំរៀនរួចខ្ញុំធ្វើការ។
S: ខ្ញុំរៀនបណ្ដើរ ធ្វើការបណ្ដើរ។
T: I study, then I work.
S: I study and work at the same time.

ក. ខ្ញុំធ្វើរួចខ្ញុំលេង។
ខ្ញុំធ្វើបណ្ដើរ លេងបណ្ដើរ។
ខ. ខ្ញុំស្ដាប់រួចខ្ញុំមើល។
ខ្ញុំស្ដាប់បណ្ដើរ មើលបណ្ដើរ។
គ. គាត់បើករួចគាត់ញ៉ាំ។
គាត់បើកបណ្ដើរ ញ៉ាំបណ្ដើរ។
ឃ. យើងលក់រួចយើងទិញ។
យើងលក់បណ្ដើរ ទិញបណ្ដើរ។
ង. គេរត់រួចគេដើរ។
គេរត់បណ្ដើរ ដើរបណ្ដើរ។
ច. វាលាងរួចវាញ៉ាំ។
វាលាងបណ្ដើរ ញ៉ាំបណ្ដើរ។

DRILL TWELVE: Fill-In

MODEL: T: ... ហូរកាត់ ... នៅជិតព្រំដែន។ (ស្ទឹងនោះ, វាលមួយ)
S: ស្ទឹងនោះហូរកាត់វាលមួយនៅជិតព្រំដែន។
T: .....flows across....near the border. (that river, a field, plateau)
S: That river flows across a field near the border.

ក. លោកបើកឡានតាម ... ហើយនៅលើ ... ខាងស្ដាំ។ (ច្រកភ្នំ, ជំហៀងភ្នំ)
លោកបើកឡានតាមច្រកភ្នំហើយនៅលើជំហៀងភ្នំខាងស្ដាំ។
ខ. កងទ័ពយើងបាញ់ទៅលើកាណូតដែលបើកកាត់ ... តម្រង់ទៅ ... (ទឹង, ស្ពាន)
កងទ័ពយើងបាញ់ទៅលើកាណូតដែលបើកកាត់ទឹងតម្រង់ទៅស្ពាន។
គ. រាជការកំពុងសង់ ... លើ ... ទៅត្រើយម្ខាងទៀត។ (ផ្លូវរទេះភ្លើង, ទំនប់ទឹក)
រាជការកំពុងសង់ផ្លូវរទេះភ្លើងលើទំនប់ទឹកទៅត្រើយម្ខាងទៀត។
ឃ. ពីលើ ... ខ្ញុំឃើញ ... ជាច្រើន។ (ច្រាំងភ្នំ, វាលស្រែ)
ពីលើច្រាំងភ្នំខ្ញុំឃើញវាលស្រែជាច្រើន។
ង. គេអនុញ្ញាតឲ្យកប៉ាល់ហោះចាំងមួយចុះនៅលើ ... ជិត ... (វាលផ្ទូរទៀប, វាលកប៉ាល់ហោះ)
គេអនុញ្ញាតឲ្យកប៉ាល់ហោះចាំងមួយចុះនៅលើវាលកប៉ាល់ហោះជិតវាលផ្ទូរទៀប។

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL: T: មេដឹកនាំក្រុមត្រូវការកែវយឹតមួយ។ (មើលខ្មាំង)
S: គេនិយមប្រើកែវយឹតដើម្បីមើលខ្មាំង។
T: The squad leader needs a pair of binoculars. (watch the enemy)
S: They are accustomed to using binoculars to watch the enemy.

ក. ក្នុងចំបាំងយើងត្រូវតែមានកប៉ាល់ហោះប្រតិកម្ម។ (ទម្លាក់គ្រាប់បែក)
គេនិយមប្រើកប៉ាល់ហោះប្រតិកម្មដើម្បីទម្លាក់គ្រាប់បែក។
ខ. ពលបាលផ្លុំកញ្ចែនៅម៉ោងប្រាំពេលព្រឹក។ (ហៅទ័ព)
គេនិយមប្រើកញ្ចែដើម្បីហៅទ័ព។
គ. ក្នុងបន្ទាយនិមួយៗ គេត្រូវតែមានជួង។ (ប្រជុំទ័ព)
គេនិយមប្រើដើម្បីប្រជុំទ័ព។
ឃ. ក្នុងពេលចំបាំងអ្នកស្រុកត្រូវការកាតពិសេស។ (សំគាល់ខ្លួន)
គេនិយមប្រើកាតពិសេសដើម្បីសំគាល់ខ្លួន។
ង. អ្នកឲ្យការណ៍បាញ់សញ្ញាភ្លើងប្រាប់មេដឹកនាំក្រុម។ (បញ្ជាទ័ព)
គេនិយមប្រើសញ្ញាភ្លើងដើម្បីបញ្ជាទ័ព។
ច. ទាហាននិមួយៗ ចង់ស្លឹកឈើលើខ្លួនគេ។ (បំបាំងបន្ទួរចព្រោះ)
គេនិយមប្រើស្លឹកឈើដើម្បីបំបាំងបន្ទួរចព្រោះ។

DRILL FOURTEEN : Transformation

MODEL: T: យើងជីកត្រង់សេបណ្ដើរ បាញ់ពួកខ្មាំងបណ្ដើរ។
S: យើងជីកត្រង់សេរួចបាញ់ពួកខ្មាំង។

T: We dig a trench and shoot the enemy at the same time.

S: We finished digging a trench, then we shot the enemy.

ក. ក្រុមខ្ញុំកាប់ស្លឹកឈើដាក់លើខ្ទង់បណ្ដើរ ដើរយាមល្បាតបណ្ដើរ។
ក្រុមខ្ញុំកាប់ស្លឹកឈើដាក់លើខ្ទង់រួចដើរយាមល្បាត។

ខ. ខ្ញុំដាក់អង្គប់ក្នុងកាសស្រែបណ្ដើរ ខ្ញុំមើលសត្រូវបណ្ដើរ។
ខ្ញុំដាក់អង្គប់ក្នុងកាសស្រែរួចខ្ញុំមើលសត្រូវ។

គ. យើងបោះជំរំបណ្ដើរ ដាំបាយញ៉ាំបណ្ដើរ។
យើងបោះជំរំរួចដាំបាយញ៉ាំ។

ឃ. ពួកម៉ាកខ្ញុំបាញ់តពួកខ្មាំងបណ្ដើរ ជួយជញ្ជូនយកអ្នករបួសចេញបណ្ដើរ។
ពួកម៉ាកខ្ញុំបាញ់តពួកខ្មាំងរួចជួយជញ្ជូនយកអ្នករបួសចេញ។

ង. ពួកយើងដកទ័ពថយបណ្ដើរ ឆ្លៀតបាញ់បណ្ដើរ។
ពួកយើងដកទ័ពថយរួចឆ្លៀតបាញ់។

ច. ខ្ញុំហៅគ្រូពេទ្យបណ្ដើរ គ្រាហ៊ំអ្នករបួសម្នាក់បណ្ដើរ។
ខ្ញុំហៅគ្រូពេទ្យរួចគ្រាហ៊ំអ្នករបួសម្នាក់។

Reading Passage

ខ្ញុំចូលធ្វើទាហានម្ដងទៀត

កាលខ្ញុំរៀនចប់នៅវិទ្យាល័យ ខ្ញុំបានចូលធ្វើទាហានម្ដង តែខ្ញុំធ្វើតែពីរឆ្នាំទេ ព្រោះថាកូនសិស្សត្រូវធ្វើទាហានតែ២ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ។ នៅក្រោយខ្ញុំឈប់ធ្វើទាហាន ខ្ញុំបានត្រឡប់ទៅរៀនវិញ ម្យ៉ាងខ្ញុំចង់ទៅរៀននៅបរទេសផង។ តែសំណាងអាក្រក់ នៅពេលខ្ញុំរៀនបានតែមួយឆ្នាំនៅមហាវិទ្យាល័យនៅភ្នំពេញ ប្រទេសខ្ញុំក៏មានសង្គ្រាម ខ្ញុំស្ដាយណាស់ព្រោះថាណាមួយខ្ញុំចង់រៀនឲ្យបានជ្រៅ ណាមួយខ្ញុំជាកូនប្រុសត្រូវតែការពារប្រទេសខ្ញុំប្រឆាំងនឹងការឈ្លានពានរបស់សត្រូវ យ៉ាងនេះហើយបានជាខ្ញុំស៊ូស្លាប់ចំពោះជាតិជាជាងទៅបរទេសសំរាប់ការផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ខ្ញុំ។ ខ្ញុំក៏ត្រឡប់ទៅធ្វើទាហានម្ដងទៀត តែម្ដងនេះខ្ញុំចូលធ្វើជានាយទាហានមិនមែនជាកូនទាហានដូចកាលមុនទេ។

ការចូលធ្វើទាហានម្ដងនេះគ្មានអ្នកណាបង្ខំខ្ញុំទេ គឺខ្លួនខ្ញុំ ព្រោះខ្ញុំជឿថាបើកូនក្មេងតែអាយុ១៥ឆ្នាំ គេត្រូវទៅកាន់កាំភ្លើងហើយទៅក្រាបស្ទូនបាញ់សត្រូវ ខ្ញុំដែលមានអាយុល្មមនឹងកាន់កាំភ្លើង ខ្ញុំត្រូវទៅធ្វើទាហាន ទៅធ្វើសង្គ្រាមមុនក្មេងនោះ។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយសារខ្ញុំធ្លាប់ធ្វើទាហានស្រាប់ហើយថ្វីបើខ្ញុំមិនដែលទៅធ្វើចំបាំងមែន តែខ្ញុំបានរៀនវិជ្ជាទាហានខ្លះហើយ ដូច្នេះខ្ញុំមិនបាច់ទៅរៀនម្ដងទៀតទេ ហើយខ្ញុំអាចបង្រៀនកូនទាហានថ្មីៗបានដែរ។ ជាពិសេសទៅទៀត ខ្ញុំចូលធ្វើទាហានវិញ ព្រោះខ្ញុំចង់ឲ្យបរមនុស្សដទៃទៀតធ្វើតាមខ្ញុំ ទោះជាចាស់ក៏

ដោយក្មេងក៏ដោយ ។

ខ្ញុំដឹងថាខ្ញុំធ្វើទាហានម្ដងនេះគឺយូរហើយ គឺមិនមែនសកប់ពីរឆ្នាំដូចកាលមុនទេ ព្រោះជាការធ្វើសង្គ្រាម គេមិនមែនធ្វើតែមួយឆ្នាំពីរឆ្នាំទេ ឧទាហរណ៍ សង្គ្រាមនៅស្រុកយួនខាងត្បូងដែលគេមិនដឹងជាអង្កាល់ទេតើនឹងឈប់ ។

VOCABULARY

កញ្ចែ	kəcaɛ	whistle
កាច់	kac	to pick, to cut, to snap off, to break off
កែវយឹត	kaəv yɨt	binoculars, spy glass
ក្រាប	kraap	to lie prostrate, to be flat on one's stomach (R)
ខ្មោច	khmaoc	corpse, ghost, dead person
ខ្លាចក្រែង	khlaac kraɛŋ	for fear that
គួរសម	kuo som	fair, rather, quite
គំនិត	kənit	idea, thought
គ្រាហ៍	kria	to support and help walk
ចង	cɔɔŋ	to tie
ច្រកភ្នំ	crɔɔʔ phnuum	mountain pass
ដាំបាយ	dam baay	to cook rice
ត	tɔɔ	to continue
តុលាការ	tuʔlaa kaa	court
តុលាការសឹក	tuʔlaa kaa sək	military court
ត្រែ	traɛ	horn
ត្រើយ	traəy	bank (river)
ថ្វីបើ	thɛy baə	although
ទំនប់ទឹក	tənup tɨk	dam
ទំនេរ	tənee	free
នឿយហត់	nɨəy hət	tired (from physical effort)
បួនដប់	buon dɔp	a few
បំបាំង	pəbaŋ	to hide something, to make something invisible, to keep something from being seen
បំបាំងបន្លំ	pəbaŋ pəlɔm	to camouflage
ប្ដូរ	phdou	to change
ប្រាជ្ញ (បញ្ញា)	pəñaa	intelligent
ប្រៀប	priep	to compare (L)
ផ្នូរ	phnou	grave, tomb
ផ្លុំ	phlom	to blow

មិនគ្រាន់តែ . . . ទៀត	mɨn krón taɛ...tiet	not only...but
ម្ខាងទៀត	mə khaaŋ tiet	the other side
រទេះភ្លើង	ətéh phləəŋ	train, railroad
រហូតដល់	ləhout dɔl	all the way to
រំខាន	rəmkhaan	to disturb, to annoy
រេទ្រែត	rətraɛt	to retire
លូន	luun	to crawl on one's belly (R)
វាលផ្នូរខ្មោច	vial phnou khmaoc	cemetery
វិទ្យាល័យ	vityialaay	secondary school (R)
សង់	sɔŋ	to build
សញ្ញាភ្លើង	sañña phləəŋ	flare
សឹក	sək	military
ស្លឹកឈើ	slək chəə	leaf
ឡើងប្រាក់ខែ	laəŋ praʔ khaɛ	to raise one's salary

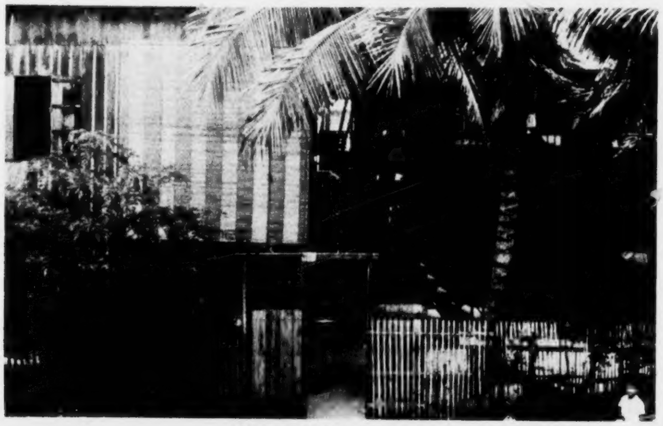

House in Phnom Penh

PASSAGE F

ផ្លែមង្ឃុត

ចៅមុីនឹងចៅថោង កៀកដៃគ្នាដើរលេង ដើរបានបន្តិចទៅស្រាប់តែប្រទះឃើញផ្លែមង្ឃុតមួយនៅកណ្ដាលផ្លូវ ។ ចៅ មុី និយាយថា មង្ឃុតនេះត្រូវបានអញ ពីព្រោះអញបានឃើញមុន ចៅ ថោង ថា មង្ឃុតនេះត្រូវបានអញទេ ពីព្រោះអញរើសបាន ។ ក្មេងទាំងពីរនាក់ចេះតែជជែកដណ្ដើមមង្ឃុតហៀបនឹងប្រវាយប្រតប់គ្នា មានក្មេងម្នាក់ទៀតឈ្មោះកែវ ដើរមកដល់ទីនោះ មុី នឹង ថោង ក៏ព្រមព្រៀងប្រគល់មង្ឃុតឲ្យទៅ កែវ កាត់សេចក្ដីឲ្យ ។

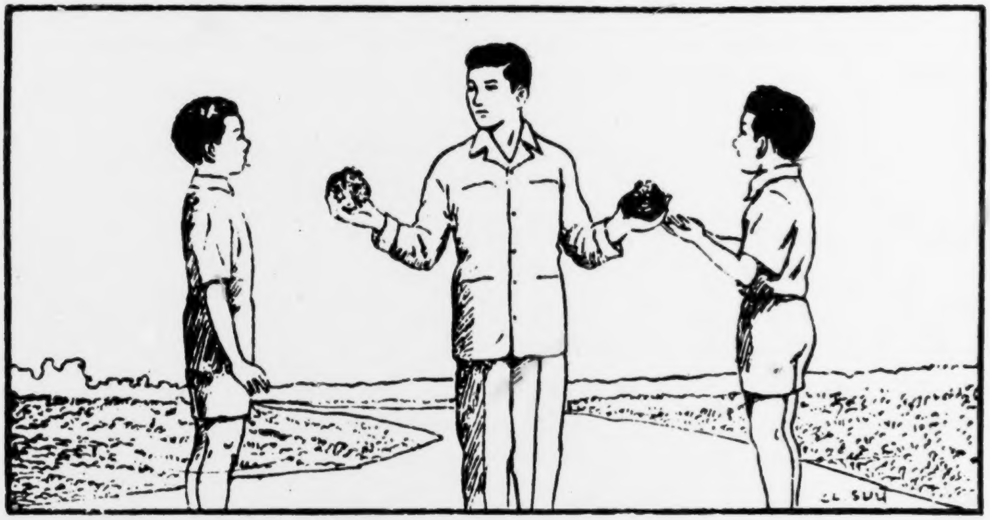

កែវ ឈរកណ្ដាលក្មេងទាំងពីរនាក់ធ្វើជាចៅក្រមសួររកដើមហេតុរួចយកកាំបិតបត់ចេញពីហោប៉ៅអាវមកពុះផ្លែមង្ឃុតជាពីរហើយនិយាយថា សំបកមង្ឃុតមួយចំហៀងនេះ ចំណែកត្រូវបានទៅ មុី ដែលជាអ្នកបានឃើញផ្លែមង្ឃុត ឯសំបកមួយចំហៀងនេះទៀត ចំណែកត្រូវបានទៅ ថោងដែលបានរើស រីឯខ្លួន

អញដូចជាគេថា តែធ្វើការឲ្យត្រូវតែមានឈ្នួល មែនឬទេ បើដូច្នេះអញត្រូវបានសាច់មង្ឃុត ។

ថាដូច្នោះហើយ ស្វា ក៏ពមសាច់មង្ឃុតនោះរួចសើចដើរបាត់ទៅ នៅតែ ចៅ មុី ទឹង ចៅ ប៉ោង ដែលបានតែសេចក្តីខ្មាសអៀន ហើយទឹងទឹងគ្នាផង ។

មង្ឃុត	məkhut	mangosteen
កៀក(ដៃ)	kieˀ day	to put an arm over another's shoulder, to interlock elbows, hold hands
កៀក	kieˀ	to be close, adjacent
ចេះតែ	cɛh taɛ	always, constantly, to keep (do)ing
ដណ្ដើម	dədaəm	to fight over, to quarrel over ownership
ហៀប(នឹង)	hiep (nɨŋ)	to be about to, almost
ប្រវាយ	pəvay	to hit each other
ប្រតប់	pətɔp	to pound repeatedly, back and forth
តប់	tɔp	to pound with the fist
ព្រមព្រៀង	próom prieŋ	to agree
ប្រគល់	pəkúl	to hand over
ចៅក្រម	caw krɔɔm	judge
ដើមហេតុ	daəm haɛt	reason
ដើម	daəm	origin
កាំបិតបត់	kambet bɔt	penknife, pocket knife
បត់	bɔt	to fold
ហោប៉ៅ	kəpaw	pocket
ពុះ	puh	to cut in half
សំបក	səbɔɔˀ	shell, skin, peelings
ចំណែក	cənaɛk	portion, share
រី(ឯ)	rii(aɛ)	as for
ដូច្នោះ	doucchnɔh	like that
ពម	poom	to put something large in the mouth
ដើរបាត់	daə bat	to be gone
ខ្មាសអៀន	khmah ien	to be ashamed, to be embarrassed
ខ្មាស	khmah	to be ashamed
អៀន	ien	to be shy, to be embarrassed

Questions for Comprehension Supplements (on tape)

LESSON 1

New word: ហើយ /haəy/ 'and'

1. Who asked the first question to whom? (2)[1]
2. What was asked? (1)
3. What was the response? (2)
4. How did the man teacher feel? (2)
5. What did he say to the woman teacher? (1)
6. What did the woman teacher answer? (2)

LESSON 2

New words: អ្នកណា /néʔnaa/ 'whoever'
ស៊ុផាត /souphat/ a man's name
ម៉ាច /maac/ a woman's name

1. Where is his school? (1)
2. What do the teachers teach? (5)
3. Where is English studied? (1)
4. What does he do at school? (3)
5. Who are the Cambodian teachers? (2)
6. What does he do after studying? (1)

LESSON 3

A. 1. When does he have to go study? (1)
   2. Why does he have to study then? (1)
   3. Why else? (1)

B. 1. What doesn't he know? (1)
   2. What will he do about it?

C. 1. What does his teacher have to do? (1)
   2. When? (1)
   3. Why? (1)

D. 1. What doesn't he do? (1)
   2. Why? (1)
   3. What does he want to do? (1)
   4. What does he ask?

E. 1. What does the man teacher ask? (1)
   2. How does the woman teacher respond? (1)
   3. What else does the man teacher ask? (1)
   4. What has the woman teacher taught already? (2)

F. 1. What is the first question? (1)
   2. What is the answer? (1)
   3. Where is the woman teacher going? (1)
   4. When? (1)
   5. When will she go to study? (1)
   6. What will she study? (1)
   7. Why does she have to study in this country?

---

[1] Parenthesized numbers indicate the approximate number of items or units to be included in the answer to the question.

LESSON 4

A. 1. What time is it? (1)
2. What doesn't he do? (1)
3. Why? (1)
4. Where does he live now? (1)
5. Why? (1)

B. 1. Where is the restaurant? (1)
2. What is lacking at the restaurant? (2)
3. What is nearby? (1)
4. How far is it from the school to the bank? (1)

New word: ដល់ /dɔl/ 'whenever, when'

C. 1. Where did he go first?
2. With whom?
3. Where did he want to go next? (1)
4. Why?
5. What did his companion say?
6. What did he answer? (1)
7. Who paid for the coffee? (1)

New word: ចេញថ្លៃ /cɛñ thlay/ 'to pay for'

D. 1. How long has his teacher been in Cambodia?
2. What is he planning to do? When? (2)
3. What does he lack? Why? (2)
4. What is he doing about it for the time being?

E. 1. Is there a bank near the school? (1)
2. Why did the first man ask about a bank? (2)
3. What does the second man refuse to do? Why? (2)
4. What does the second man want? (2)
5. What does the second man finally decide?

LESSON 5

A. 1. What did the student ask? (1)
2. What is the assignment? (1)
3. What would the student rather do? (1)
4. What does the teacher suggest? (1)
5. Is it possible? Why? (2)

B. 1. What is it like in Cambodia?
2. What does he like to do? When? (2)
3. With whom?
4. What are their activities? (3)
5. Why don't they go far from home?

C. 1. What doesn't the woman know? (1)
2. Why are they looking for their friend? (1)
3. Can he go? Why? (2)

D. 1. What doesn't he like to do? (2)
2. Where does he like to spend his time? (1)
3. What does he do there? (3)
4. What do his friends like to do? (3)

LESSON 6

A. 1. What does the woman want to know? (1)
2. What does the salesman ask? (1)
3. What does the woman need? (3)
4. What does she ask further? (1)
5. What does the salesman offer to do? (1)

B. 1. What are there a lot of at the school? (1)
2. What do the students study? (3)
3. What is the most popular subject? (1)
4. What is the least popular? Why? (2)
5. What year did students study Cambodian? (1)
6. What were they like? (3)

C. 1. What do Cambodian students dislike? (1)
2. Who was their teacher? What did he teach? (2)
3. When? (1)
4. Why didn't students like to study with him? (1)
5. What change has taken place? (1)
6. Why? (1)

New words: ទៅ /tɨw/ imperative particle
ទៅដើរ /tɨw daə/ 'to go on foot, to walk'

D. 1. Where can it be bought? (1)
2. What is the question about the movie? (1)
3. What is the movie like? (1)
4. What does the person who knows about the movie suggest? (1)
5. How much money does the lender have? (1)
6. How much does he lend? (1)
7. What time do they go? (1)
8. How do they go? Why? (2)

New word: រឿងនេះលេង /rɨəŋ nih leeŋ/ 'this story is being shown'

E. 1. Where is the card? (1)
2. What must the card's owner do? Why?
3. What does the card's owner want to know first? (2)
4. What time is it now? (1)
5. How much time is there before the movie starts? (1)
6. Why can't the man get his card in time? (2)
7. With whom is the man talking?
8. What does he suggest to him so he can get into the movie?

LESSON 7

A. 1. Where does he work? (1)
2. How often do they meet? (1)
3. At what times? (2)
4. Why do they meet at that time? (1)
5. What are his working hours? (2)
6. Why don't they meet after work? (1)

B. 1. Are cars expensive in Cambodia? Why? (2)
2. Where are most of the cars from? (1)
3. Where else do they import cars from? (1)
4. Why don't they import many American cars? (2)

New word: ហេតុអ្វីខ្លះបានជា /haεt εy khlàh baan cia/ 'what are the reasons (that)'

C. 1. What does A suggest to B? (1)
2. What has B already done? (1)
3. What does A want B to do? Why? (2)
4. Why does B refuse?
5. What time is it now?
6. How long is it until the appointment?
7. What does B want to do after the appointment?

D. 1. How long has she had the car? (1)
2. How much was the car? (1)
3. Who actually bought the car? (1)
4. Where? (1)
5. How does she feel about reselling the car? (1)

E. 1. What does Kim do? (1)
2. What does he like? (3)
3. What doesn't he like? (1)
4. What does he do in class? (1)
5. Sometimes what does he do? (2)

LESSON 8

New word: ក្រោយ /kraoy/ 'after'

A. 1. How many children are there in the family? (1)
2. How many girls? (1)
3. How many younger siblings are married? How many older siblings? (2)
4. How many of the siblings have children? (1)
5. How many of his parents are living? (1)
6. How long ago did his older sister die? (1)

New words: កែវ /kaεv/ a man's name
តាកែវ /takaεv/ Takeo (name of a Cambodian province)
កំពង់ចាម /kεpúŋ caam/ Kompong Cham (name of a Cambodian province)

B. 1. How old is Mr. Keo? (1)
2. Where was he born? (1)
3. What does he do now? Does he do it well? (2)
4. Where is his wife from? (1)
5. What does his wife do? (2)

C. 1. Whom is A supposed to see? (1)
2. When? (1)
3. What should A give? (1)
4. Why? When? (2)
5. What does A promise? (1)

D. 1. How far is his house from school? (1)
2. Why does he have to walk? (2)
3. What is the road from his house like? (2)
4. How many hours do the students study in the morning? (1)
5. How many hours a day does he have to walk? (1)

E. 1. How old is B's daughter? (1)
2. What are B's plans for her daughter? (1)
3. Why does A ask? (1)
4. What does A's son do? (1)
5. How old is he? (1)

LESSON 9

New word: ឲ្យ /aoy/ 'to let, allow'

A. 1. What country does this passage talk about? (1)
2. At what period? (1)
3. What didn't parents like? (1)
4. Why? (1)
5. What was expected of daughters? (2)
6. What percentage of students is female? (1)
7. What don't girls like today? (1)
8. Where do they work? (1)
9. What kinds of work do they do? (2)

New words: ដង /dɔɔŋ/ 'time, instance'
មិនឲ្យខ្ញុំដឹង /mɨn aoy khñom dəŋ/ 'without letting me know'
ក្រោយមក /kraoy móo/ 'later, afterwards'
ការណ៍ /kaa/ 'business, cause, reason, fact'

B. 1. Who went to visit whom? (3)
2. Where? (1)
3. What didn't the father want? (1)
4. Why? (2)
5. How long did it take to walk to the bus? (1)
6. How old was the son? (1)
7. What did the father like? (2)
8. This time what did he plan? (1)
9. When did he have to leave the house? (1)
10. How did the son feel about that? (1)
11. What time did the father set out? (1)
12. What time did the son leave home? (1)
13. How long did they travel before the father found out his son was following? (1)
14. Why did the son let his father know he was there? (1)
15. How long did they wait for the bus? (1)
16. What time did they arrive at their destination? (1)
17. How long were they on the bus? (1)

C. 1. What does A want? Why? (2)
2. When will B be able to give A what he wants? (1)
3. How will A compromise? (1)
4. What can't B buy? (1)
5. What does B say about their friend? (1)

D. 1. What do they ask the girl? (1)
2. Who is at home? (1)
3. What do they want to know next? (1)
4. What does the girl answer? (1)
5. What do the visitors decide to do? (1)

LESSON 10

A. 1. What used to be lacking? Where? (2)
2. What did cars on small roads have to do? (3)
3. Under what circumstances could they go ahead? (1)
4. What about cars on big roads? (1)
5. If traffic was heavy, what happened to cars on small streets? (1)
6. What are conditions like today? (2)

B. 1. Who are the characters in this dialogue? (2)
2. Where are they going? (1)
3. Why aren't they going directly? (2)
4. Does the visitor want to go out that night? (1)
5. Why? (1)
6. Where is his wife now? (1)
7. When will he go out? (1)
8. What does the driver promise? (1)

New word: ចន្ទធូ /can thuu/ a woman's name

C. 1. Why is A interested in the girl? (1)
2. Which class is she in? (1)
3. Does she have a boyfriend? (1)
4. What does A say about that? (1)
5. What does B say pretty girls want in a man? (2)
6. What else does A want to know? (2)
7. What does B suggest? (1)
8. Why? (1)

D. 1. What do they want to know about the road? (2)
2. How might this road compare with the previous one? (1)
3. What does A suggest? (1)
4. Where do they want to ask? (1)
5. Why can't they ask there? (1)
6. What do they see people doing? (2)
7. What do they finally do? (1)

New word: ប្រាប់ឲ្យ /prap aoy/ 'to tell to (do something)'

E. 1. How do the students feel about their teacher? (1)
2. Why? (1)
3. Where does he spend most of his time? (1)
4, What does he take with him? (1)
5. How long is he sometimes there? (1)
6. What do some students like about him? (1)

LESSON 11

A. 1. What did he hear yesterday? (1)
2. How did he feel about it? (1)
3. How many days did they expect to stop studying? (1)
4. What did some of the students do? (2)
5. What about the narrator? Why? (2)
6. Why did he come to school? (1)
7. What time did he get to school? (1)
8. Why did he go to the classroom? (1)
9. What did he see there? (1)
10. What did the teacher ask? (1)
11. What did tne narrator answer? (3)
12. Why was the teacher unhappy? (1)

B. 1. How long has he had the car? (1)
2. How did he get it? (1) Why? (1)
3. How does it compare with his previous car? (1)
4. Why did he sell his previous car? (1)
5. Where did his girl friend go to study? (1)
6. How long has she been there? (1)
7. Does she like it? (1)
8. What does she want her boyfriend to do? (1)
9. Is he going to?

C. 1. How much longer before they go?
2. What are they waiting for?
3. Why aren't they packing?
4. Why do they object to eating in a restaurant? (1)
5. What do they suggest instead? (1)
6. Why is that more convenient? (2)
7. Who will cook? (1)
8. When? (1)

D. 1. Where does A want to go? (1)
2. Can she go the way he asked? (1)
3. But what is wrong with that route? (2)
4. What route is better? Why? (3)
5. What is B doing? (1)
6. What does A suggest to B? (1)
7. Why doesn't B need money? (1)
8. Why doesn't B want to go? (1)
9. What additional enticement does A offer? (1)

E. 1. Why does A ask about the movie? (1)
2. What does A suggest? What does A have? (2)
3. What do we learn about B's husband? (1)
4. What about A's wife? (1)
5. What does A suggest they do? (3)

LESSON 12

A. 1. How old was the narrator? (1)
2. What couldn't many of his relatives do? (1)
3. How did most Cambodians feel about studying? (1)
4. Why? (1)
5. What did they like to do? (2)
6. How did their work compare with studying? (1)
7. How did they think working compared with studying? (1)
8. Why didn't they think they needed to study? (1)
9. Whom do Cambodians send to study now? (2)
10. How do they think studying compares with being at home? (1)

B. 1. When isn't Kim at home? (1)
2. What does he like? (5)
3. Sometimes he is away from home how long? (2)
4. What does Kim lack? (2)
5. Why does he lack the second thing? (1)
6. What sometimes happens on payday? (1)
7. At other times what happens on payday? (1)
8. Why? (1)

C. 1. Where is B's house?
2. Where does A live? Why? For how long? (3)
3. Is A married? Why? For how long? (3)
4. Why has A come?
5. When will he return? (1)
6. What time is it? (2)
7. Where does B have to go? (2)
8. What else does B want to know? (1)
9. What is not lacking? What is lacking? (2)

New word: ធ្វើឲ្យ /thəə aoy/ 'to make, to cause'

D. 1. What can't A do? (1)
2. Why? (1)
3. What does B tell A to do? (1)
4. How much longer will it take? (1)
5. What won't they do? What will they do? (2)
6. What does B think will happen? (1)
7. What does A do when B's husband approaches? (1)
8. Why? (1)

LESSON 13

A. 1. What is easier than what? (2)
2. What must we do if we want to do something? (1)
3. What if the wife doesn't want to? (1)
4. What happens if there is a fight? (4)
5. What can we do if we're alone? (3)
6. What don't we have to do? (1)

New words: ខ្លួន /khluon/ 'body, self'
រៀបចំខ្លួន / riep cɔm khluon/ 'to get ready, get dressed'

B. 1. What is the theme of this passage? (1)
2. What are the first three duties listed? (3)
3. What does a wife do in the morning? (1)
4. What does she do in the evening? (1)
5. What must a wife do if she wants to do something? (1)
6. What are the advantages of being alone? (2)

New word: ទៅណាមកណា /tɨw naa móo naa/ 'to go places'

C. 1. On what topic is opinion divided? How? (2)
2. What are women's duties? (4)
3. What restrictions are placed on their comings and goings? (2)
4. Who can accompany a single woman? (3)
5. Who can accompany a married woman? (5)
6. What do people say about a woman who goes out alone? (1)
7. What is easy about the life of Cambodian women? (2)

New word: អ្នកប្រាប់ /néʔ prap/ 'the one who tells'

D. 1. How do people work in this country? (1)
2. What are normal working hours? (1)
3. How long do some people work? (2)
4. What is the narrator's opinion of working here? (2)
5. Why? (1)
6. What can we do with the money we earn? (2)
7. What do we sometimes fail to realize? (1)
8. What kind of work are Cambodians used to? (1)
9. What do Cambodians prefer to do? (1)
10. How is hard work sometimes rewarded in Cambodia? (2)
11. Why is it difficult in Cambodia? (2)

New word: មើលទៅ /məəl tɨw/ 'perhaps'

E. 1. Where does this dialogue take place? (1)
2. Why isn't the woman's room expensive? (1)
3. Why is it easy to stay in the hotel? (2)
4. What transportation is available? (1)
5. How frequent is it? (1)
6. Why is shopping convenient? (2)
7. Which floor is the woman on? Which room? (2)
8. What does the man want? (1)
9. What does he intend to do about it? When? (2)
10. What does the woman suggest? (1)
11. Who is waiting? Where is she from? (2)
12. What limitation does she have? (1)
13. How does she get around town? (1)
14. What does she need now? (1)
15. What does the man offer to do? (1)
16. What is the man's English like? (1)
17. Why? (1)

LESSON 14

New words: អ្នកធំ /néʔ thom/ 'big shot, important person'
ស៊ី /sii/ 'to eat' (vulgar)

A. 1. What is he busy doing every day? (2)
2. What does he lack time for? (1)
3. What does he have time for? (3)
4. What excuse does he give his teacher? (1)
5. What is the truth about this excuse? (1)
6. What happens when he talks? (1)
7. What does he talk about? (3)
8. What does he hire people to do for him? (1)
9. How does he like to act? Why? (2)
10. How do people feel about going out with him? (1)
11. Why? (1)

New words: ពេលមិនរវល់ /peel mɨn rəvúl/ 'spare time'
ធាត់ /thót/ 'to be fat'
ដូច /douc/ 'to be like'
ជ្រូក /cruuk/ pig
អ្នកជិតខាង /néʔ cɨt khaaŋ/ 'neighbor'

B. 1. What is life like for most Cambodian women, according to this passage? (1)
2. How so? (2)
3. What do they have a lot of? (1)
4. What do they do with it? (2)
5. How have they changed since marrying? (1)
6. What are frequent topics of gossip? (2)
7. What business do many of these women have when they leave home? (1)
8. When do they come back home? (1)
9. What do some other women do during the day? (1)
10. Where? (2)

New word: រក /róo/ 'to look for, to seek'

C. 1. What is easier to have here than what? (2)
2. Why? (3)
3. What if the car is badly broken down? (1)
4. Is it expensive to get a car fixed? (1)
5. Why is it easy to fix a car yourself? (1)
6. What is the advantage of the other kind? (1)
7. What are the disadvantages? (2)

New words: គ្នា /knia/ 'people, they'
ជិះបាន /cih baan/ 'to hold (of a vehicle)'

D. 1. Why didn't B drive? (1)
2. When will his car be ready? (1)
3. What does A normally do for his wife? (1)
4. Why did A stop? (1)
5. What does A plan to tell his wife to do? (1)
6. What time does A's wife go to work? (1)
7. Why does B refuse A's offer? (2)
8. What time does B arrive at work if he rides a cyclo? (1)
9. What's wrong with B's car? (3)
10. What does B plan to do? (2)
11. What are the advantages of an American car? (2)

New words: រវល់នឹង /rəvúl nɨŋ/ 'to be worried about'
ឈប់ /chup/ 'just a minute!'

E. 1. Why are A and B angry? (1)
2. What does C do to them? (1)
3. Who forgot to do what? (2)
4. What do they need to find along the road? (1)
5. Why? (1)

LESSON 15

A. 1. Why is the woman shopping? (1)
2. Where are her guests from? (1)
3. How long has it been since the guests ate what? (2)
4. What has the woman never done?
5. How does the other person compare Cambodian and French food? (1)
6. What is the main ingredient of French food? (1)
7. What is the second woman's comment on foreigners? (1)

New words: យូរ /yuu/ 'long (time)'
គិតទៅសន់ /kɨt tɨw sən/ 'so long'

B. 1. How long has it been since A and B met? (1)
2. Where has B been? Why? (2)
3. Where has B just come from? What was he doing there? (2)
4. What are the goods in the store B points out like? (2)
5. Why doesn't A buy very much now? (1)
6. What does A need now? Why? (2)
7. Who are A's guests? Where are they from? (2)
8. What does A suggest to B? (1)
9. What does B respond? (2)

New word: អញ្ចឹងបានជា /əñcəŋ baan cia/ 'that's why'

C. 1. What route does B take to where? (2)
2. What has B missed? (1)
3. What has B seen there? (1)
4. What do the women do? (2)
5. What do they seem like? (1)
6. What does A want to know about that B does? (1)
7. Why hasn't B done that? (1)
8. How long was B in France? (1)
9. What did he learn? Why? (2)

New word: ខ្ចី /khcɛy/ 'to borrow'

D. 1. What does A want B to do? Why? (2)
2. Why is B surprised? (1)
3. What does A object to in C? (1)
4. What does A want from C? (1)
5. Why does A want it from C? (1)
6. How long has this situation existed? (1)
7. When did C promise to repay? (1)
8. How many times has that occasion occurred since? (1)

New word: ម្តងៗ /mə dɑɑŋ mə dɑɑŋ/ 'once in a while'

E. 1. What don't they do? (1)
2. What do they usually do? But sometimes what happens? (2)
3. But what never happens? (1)
4. What do they do when the teacher explains? (2)
5. What don't they do? (2)
6. But what do they sometimes do? (3)
7. When? (2)

LESSON 16

New words: ស្ត្រី /sṭrɛy/ 'woman, female (formal)'
អ្វី /ɛy/ 'something, anything'
ពិសា /piisaa/ 'to eat, drink (formal)'

A. 1. What does the teacher tell his wife? (2)
2. What does he really do? How often? (2)
3. What time does he usually get home? (2)
4. What does he do then? Why? (2)
5. What is his wife like? (2)
6. Why? (1)
7. What is she satisfied to do? (2)
8. What doesn't she worry about? (1)
9. What does the teacher tell his friends? (1)
10. What does he compare his wife to? (1)

New words: បាយទឹក /baay tɨk/ 'a meal'
ហើយ! /haəy!/ 'okay, well!'

B. 1. Why might it be hard to find A's house? (2)
2. Why is A's departure delayed? (1)
3. What does A do after work? (4)
4. Why didn't A go meet B at the airport? (1)
5. What kept B from telling A? (2)
6. Where does A live now? Why? (2)

New word: ម៉េច /mɛc/ 'how about...'

C. 1. How long has B been away? Where? (2)
2. Why hasn't A gone? (1)
3. What is B here for this time? For how long? (2)
4. Is A still studying? (1)
5. What does he plan to do next year? In the meantime what is he doing?
6. Where does B expect to go study? (1)
7. What about A? (1)

D. 1. Where does the Chan Thuu that B knows about live? (1)
2. How did A know Chan Thuu? (1)
3. Why did A ask about her? (1)
4. Where did Chan Thuu used to live? (2)
5. What does she do now? (2)

E. 1. What does B want? (1)
2. What does the secretary say? (2) What does B offer to do? (1)
3. How long has B (Cia) been here? Doing what? (2)
4. How does Cia know about Ngoy? (1)
5. What kind of relationship do Ngoy and Cia have? (1)
6. What does Ngoy want to know about Cia? Why? (2)
7. What kind of pay does Ngoy offer? (3) What drawback is there? (1)
8. Why is Cia reluctant to accept? (2)
9. What does Ngoy suggest to take care of that problem? (1)
10. What does Cia decide to do? (1)

LESSON 17

New word: ដែល /daɛl/ 'that, which'

A. 1. What is how far from what? (3)
2. Is this far in this country? (1)
3. How long does it take to drive the distance? (1)
4. Why? (3)
5. What is along the side of the road? (1)
6. What are they like? (4)
7. What excuses are there for going out to the airport? (2)
8. What can we do there? (3)
9. How is the airport described? (3)

B. 1. Where does the passenger want to go? (1)
2. What is the usual price? How much is the special price? (2)
3. What is the passenger's first question? (1)
4. What is the passenger's counter offer? (1)
5. What does the driver suggest? Why? (3)
6. What is the passenger's next ploy? How much does he offer? (2)
7. Whose price is final? Why? (2)

New words: នៅតែ /nɨw taɛ/ 'still'
ដូច្នេះហើយបានជា /douc chnɛh haəy baan cia/ 'that's why'

C. 1. What don't they do in Cambodia? What do they do? (2)
2. What other alternatives are there? (2)
3. What are the advantages of those alternatives? (2)
4. What disadvantage is there? Even if we have what? (3)
5. What advantage is there to a cyclo? (1)
6. What is the easiest way? But what do we need a lot of? (2)
7. What for? (2)
8. With a small car how much money do we need? How often? (2)

New word: ចាក់សាំង /caˀ saŋ/ 'to fill up with gas'

D. 1. What does A suggest? Where? (2)
2. What does B say about the place? (3)
3. What happened to B there the other day? (1)
4. What does B say about the place he suggests? (2)
5. What are A's objections? (3)
6. What does B offer? (1)
7. What does A suggest if they run out of money? (1)

New word: អញ្ចឹង /əñcəŋ/ 'like that'

E. 1. What condition does A set to do what? (2)
2. What is B's counter condition? (1)
3. Why has A set the condition? (1)
4. What does B then want to do?
5. What is lacking? Why? (2)
6. What does B promise when he gets to his destination? (1)
7. Why can't he do it right away? (1)
8. What collateral does A ask? (1)
9. How much does B think it is worth? What is A's valuation? (2)
10. What condition does A set for B to redeem the collateral? (1)

LESSON 18

New words: អញ /añ/ 'I, me (non-formal)'
បាន /baan/ 'to get'

A. 1. What things did Puu Tum want to do? (3)
2. What advantage did he see in the first occupation? (1)
3. What would this occupation involve? (3)
4. What experience led him to believe that? (1)
5. What fee was he charged? (1)
6. What did Puu Tum do about his desire to follow that occupation? (1)
7. What did he find out? (2)
8. What was the deciding factor? Why? (2)

New words: មែន /mɛɛn/ 'actually'
ឈប់ /chup/ 'to take a vacation'
បើអញ្ចឹង /baə əñcəŋ/ 'if that's so, in that case'

B. 1. What does Puu Tum think the second occupation is like? (1)
2. Why? (4)
3. What can he do with his vacation time? (3)
4. What didn't he think of? (2)
5. Whom did he meet where? (2)
6. What did he tell Puu Tum? (1)
7. What are the disadvantages of the second occupation? (5)
8. What have Puu Tum's friends experiences been? (4)
9. What drawback was there to his vacation? (2)
10. What advantages are there to the third occupation? (2)

New words: មនុស្ស /mənuh/ 'person, people, human being'
ដេកពេទ្យ /deek pɛɛt/ 'to stay in the hospital'

C. 1. What is Puu complaining of? For how long now? (2)
2. Why hasn't he had medical attention? (1)
3. What does A offer to do? (1)
4. What is Puu's response? Why? (4)
5. What does he predict about his illness? (1)
6. What does A say Puu must do before what happens? (2)
7. What arguments does A give? (2)
8. What is Puu's response? (2)
9. What does Puu apologize for? (1)
10. What does A want to do before taking Puu? (1)

New word. ពូឯង /puu aɛŋ/ 'you'

D. 1. Why is A surprised at the state of the car? (1)
2. What threat does she make to the driver? Why? (2)
3. What happened to the car last night? What about the driver? (2)
4. Where did he get the money for that? (1)
5. What did the woman want the driver to do for her? (1)
6. Why doesn't she think he did it this time? (1)
7. Where does she think her husband was? (1)

LESSON 19

A. 1. How long has he been in that place? (1)
2. What happens every year? (1)
3. How long does it last and when does it end? (2)
4. What are the symptoms? (4)
5. What time does he fear? Why? (3)
6. Some nights what happens? (2)
7. What doesn't he often do? (1)
8. Why? (2)
9. What does he charge 1000 riels for? 500? (2)
10. What sometimes serves as a cure? (1)

New words: ដូច្នេះ /doucnɛh/ 'therefore, thus'
មួយៗ /muoy muoy/ 'slowly'
ពាក់ /péʔ/ 'to wear, to put on (shirt)'
ស៊ីត្រូអ៊ែន /siitrəwʔaɛn/ 'Citroën'

B. 1. What is Puu Or Mann like? (1)
2. What are his arms and legs compared to? (1)
3. How does he walk? (2)
4. What does he often not do? Why? (2)
5. What is his neck like? (1)
6. How does he talk? (3)
7. How might a stranger react? (2)
8. What are his eyes compared to? (1)
9. What other members of his family are there? (2)
10. How are they different from other people? (1)

C. 1. Who are the participants in this dialogue? (2)
2. What hurts? (5) What hurts now? (1)
3. What other symptoms are described? (3)
4. How long has this been going on? (1)
5. Why didn't A come when he had first planned to? (1)
6. Then what happened? When? (2)
7. What medicine had A taken? (2)
8. What did B want to look at? (2)
9. What were his conclusions? (2)
10. What instructions did he give A? (3)
11. How much is the charge? (1)

D. 1. What does A suggest to B? (1)
2. What is B's response? (2)
3. What has been going on for a week? Since last night? (2)
4. What medicine has been taken? (1)
5. What are C's symptoms? (5)
6. What should B have bought? (1)
7. Why didn't he? (2)
8. What is A's advice? (1)

LESSON 20

New word: ណាមួយ /naa muoy/ 'any, some'

A. 1. What is the doctor used as an excuse to avoid? (2)
2. How long does such a visit take? Why? (3)
3. What is good about our doctor? (2)
4. What medicine does he give? Why? (2)
5. What do we do with it? (1)
6. What about the teacher? (2)

New words: ក្មេង /kmeeŋ/ 'young; child, youth'
ចាន /caan/ 'dish, plate, bowl'

B. 1. What does Sâm do around the house? (2)
2. When does he eat? Why? (1)
3. How old is Sâm? (1)
4. How is his work for him? Why? (3)
5. What didn't he do formerly? (1)
6. Why has he had to change his custom? (2)
7. What happened one morning? (3)
8. With what result? (1)
9. What did his teacher tell him to do? (1)
10. What was he given at the doctor's office? (1)
11. What did he want? (1)
12. What was he told? (2)
13. What plan does he form? (2)

C. 1. What does the teacher ask? (1)
2. What is the answer? (3)
3. Which disease does the teacher ask about? What does he want to know about it? (3)
4. What are the student's answers? (2)
5. What is the topic of the next question? (1) or (2)
6. What is aspirin for? (5)
7. What is salicylate for? (1)
8. Who gives medicine to whom? (2)
9. What happened when the student got what? (2)

NOTE: From Lesson 21 on, new words in the comprehension supplements are included in the vocabulary at the end of the appropriate lesson, where they are marked with the symbol (L).

LESSON 21

A. 1. Who went where, with what results? (4)
2. Why?
3. When does he get to work? Why? (2)
4. What does he do during working hours? How often? (2)
5. How long does he devote to this activity? Why? (2)
6. Why does he enjoy this? (1)

B. 1. Why is Thom happy? (1)
2. With what result? Why? (2)
3. What does he do with his letter? (1)
4. What kinds of news are there? (2)
5. What kind does he pay more attention to? (1)
6. What effect does the other kind have? (1)
7. What does he wonder? (1)

C. 1. How long has né? kruu been gone? (1)
2. What hasn't B received? (1)
3. How many times has B done what already? (2)
4. What does he think might have happened? (1)
5. What does A suggest? (2)
6. What explanations does B have for né? kruu's deficiency? (4)
7. What are A's explanations? (2)
8. What may happen tomorrow? (1)

D. 1. What does A think né? kruu is busy doing? (5)
2. What does she like? With what probable result? (2)
3. What has she neglected? (1)
4. What time does she get in at night, maybe? (1)
5. What doesn't she want? Why? (4)
6. What does B warn? (1)

LESSON 22

A. 1. Who was his friend? (1)
2. What didn't they do together? What did they do together? (5)
3. What did he do for his friend despite what fact? (2)
4. What did the friend do at 5 or 6 o'clock? (6)
5. How long was it before the narrator came back from doing what? (2)
6. What had his friend done at that time? (1)
7. What did the narrator have to do about it? (1)
8. At what time? (1)
9. What did the friend do if he didn't feel like studying? (1)

B. 1. What does our teacher do? Before doing what? (2)
2. How much time is there between his getting up and his going to work? (1)
3. What does he do in that time? (1)
4. What are his various activities? (6)
5. What doesn't he like to do? (1)
6. What does he like to do? (1)
7. Under what circumstances does he do this in his room? (1)
8. Otherwise where does he do it? (1)
9. What do his students do when they don't see him? (1)
10. What does he dress like? (1)
11. What does he seem to have only one each of? (2)
12. Why? (1)

C. 1. What time are the students supposed to wake up? (1)
2. But what? (1)
3. How are they required to dress? (1)
4. What do they do? (3) How long does it take? (1)
5. What time do they bathe? (1)
6. When they first came what did they do? (1)
7. Now what do they do? Why? (2)
8. What do they do themselves? (1)
9. What is so important? Why? (2)
10. What things get inspected? (3)

D. 1. What is our country like? (1)
2. With what result? (1)
3. At what times? (3)
4. What is water like when it is hot? (1)
5. How do poor people bathe? (2)
6. How does this compare with a regular bath? (1)
7. What other alternative is there? How does it compare? (2)
8. What other things are affected by the heat? (3)
9. Why? (1)

LESSON 23

A. 1. How old is young? (1)
2. How do parents save money on children? Why? (2)
3. What do some children have and others not? (1)
4. But how are they alike? Why? (2)
5. On what occasions do they dress? (1)
6. What kinds of clothing do parents prefer for children? (2)
7. Why? (2)
8. What is a possible reason for children's distaste for dressing? (1)

B. 1. What is hard here, according to A? (1)
2. Why does B disagree? (2)
3. What is A's opinion of clothing stores? (1)
4. What is wrong with the clothes he finds? (4)
5. Why doesn't he know his size? (2)
6. What does B suggest? (1)
7. What does A ask? (1)
8. Why has B made this suggestion? (2)
9. What is A's reaction? (1)
10. What is B's observation on the present? (1)
11. What is A's response to that? (1)

C. 1. How old is Mr. Seek? What about his son? (2)
2. How many years ago did his wife die? (1)
3. What did Mr. Seek refrain from doing? Until when? (2)
4. Why? (1)
5. Has he met his goal yet? Why? (2)
6. What was his wife like? (2)
7. What are there plenty of? But what problem is there? (2)
8. On what do they base their reaction? (1)
9. What is Mr. Seek like? (2)
10. What are his clothes like? (3)

D. 1. Why is A looking for San? (1)
2. What doubt does B express? (1)
3. What was bought just after arrival? (1)
4. What was San like then? (1)
5. What size were his pants? His shirts? His shoes? (3)
6. Now what sizes are they? (3)
7. Why has this change come about? (1)
8. To what extent does San do this activity? (1)

LESSON 24

A. 1. What advantages are there to being a farmer? (3)
2. What is it like in the country? (1)
3. How do people dress? (2)
4. What about shoes? (1)
5. What can happen on a hot day? (2)
6. How is the cold season like the hot season? (1)
7. What stimulus to work is absent? (1)

B. 1. What is their country like? (1)
2. In particular, how? (1)
3. What is the weather like? (2)
4. What are some nights like? (2)
5. How often does it rain? (1)
6. How does this affect the farmers? (1)
7. What isn't A wearing? Why? (2)
8. What is A eager to see? Why? (2)
9. When will that happen? (1)
10. What is it like then? What is necessary for what? (3)

C. 1. What happens in two months? (1)
2. How does it compare with Cambodia? (2)
3. How long does it stay hot? (1)
4. What do people do during this season? (4)
5. During this season, what about Cambodia? (2)
6. How much longer do students have? (1)
7. What can they do during their vacations? (1)

D. 1. What couldn't B do last night? Why? (2)
2. What does B
3. What is it like at home? (1)
4. How does this country compare with Cambodia? (1)
5. Under what condition is it 7 months to the cold season? (1)
6. What is enjoyable at the time? (3)
7. What does B conclude about the seasons here? (1)
8. What does A predict? (1)
9. What does he suggest? (2)
10. What is B's response? (1)

LESSON 25

A. 1. Where was Koeut born? (1)
2. How old was he when he was supposed to go to school? (1)
3. Who wanted him to go? (1)
4. How did he feel about it? Why? (4)
5. What did he know about going to school? How? (3)
6. What did he tell his mother? (2)
7. What did his mother answer? (3)
8. Where did Koeut go? With whom did he stay? (2)
9. How far away from home was this place? (1)
10. How did he compare with the other pupils? (1)
11. How did he do in school? Why? (3)
12. With what result? (1)
13. What was the second year like? (1)
14. What did he think about? Why? (2)

B. 1. Why had Koeut come to school? (1)
2. Why doesn't Koeut study? What would he prefer? Why? (4)
3. What does the teacher want to know? (1)
4. What does Koeut answer? (1)
5. What doesn't he know? (1)
6. Why does he want to farm? (2)
7. Why doesn't he play with the children in town? (1)
8. What's the teacher's last word? (1)

C. 1. Who are the participants in the dialogue? (2)
2. Why does A ask about B? (1)
3. What has B been doing? Where? (2)
4. What does A ask about B's son? (1)
5. What had he heard about him? (1)
6. Who is B's son like? What has he asked for? (2)
7. What does A ask? What is B's answer? (2)

D. 1. Where is B going? To do what? (2)
2. Why hadn't he done this the other day? (2)
3. Where had the village chief gone? To do what?
4. Whom does A ask after? (1)
5. What does B answer? (2)

LESSON 26

A. 1. What is difficult? Why? (3)
2. What about rich people? (1)
3. What about poor people? (1)
4. How much does it cost? Why? (3)
5. What can cost extra? (1)
6. How does this amount of money seem to a peasant? Why? (2)
7. How long does it take? (1)
8. What is the first reason? (1)
9. What is the second reason? (1)
10. What do the officials have to do? (2)

B. 1. What is Cambodia divided into? (1)
2. Who runs each province? Who is number two man? (2)
3. Where is province headquarters located?
4. If we say we are going to Takeo, where are we usually going? (1)
5. What do we say if we are going to another place in the province? (2)
6. How is a province subdivided? At least how many? (2)
7. Who runs each district? Where is his house? (2)
8. What subsequent subdivisions of a district are there? (2)

C. 1. Where are they on their way to? (1)
2. What does A want to know about this place? (1)
3. What does he think is lacking? (1)
4. What does B tell him? (1)
5. What had A assumed? (1)
6. Which place are they going to? (1)
7. What does A wonder about this place?

D. 1. What do most people realize? (3)
2. How do they feel about these officials? But what don't they know? (2)
3. What do they seldom do?
4. Who are outranked by the province chief? (1)
5. Who gets documents for signature first? (1)
6. What does he do with them? What doesn't he do? (2)
7. Under what circumstances can he sign documents? (2)
8. What is the district like? (1)
9. What does the district chief have? (1)
10. What does the district chief try to achieve? (1)
11. Whom is he not necessarily trying to please? (1)
12. Who works to please the district chief? (1)

LESSON 27

A. 1. What lacks in many areas? (1)
2. What isn't necessary in such areas? (1)
3. Why? (2)
4. Since what time have rural Cambodians wanted to forget about ID cards?
5. Why do many who want cards not get them? (1)
6. Why don't rural people usually not need a card? (1)
7. Under what circumstances may they need one? (1)
8. What do they sometimes do if they need a card? (1)

B. 1. Who is A? Who is B? (2)
2. What is B's name? (1)
3. What is wrong with B's card? (1)
4. Whose card is it? Where is B's card? (2)
5. What does A demand? (1)
6. What is B's request?
7. Who are the members of B's family? (3)
8. Why has B come? (1)
9. What condition is his wife in? (1)
10. Where is B from? (1)
11. What does A decide to do? (1)

C. 1. What does A call B? What relation is B to A? (2)
2. What is A's suggestion and B's response? (2)
3. How does A propose to solve the problem B raises? (1)
4. What do they need money for? (1)
5. What does B call A? (1)
6. What is B's further objection to A's plan? (1)
7. What is the necessity for getting a card? (1)
8. What does B want to try first? (1)
9. What does A answer to that? And what does B fear? (2)
10. From whom does A propose to borrow? (1)
11. What will B do ? What is she confident of? (2)
12. What does A object to in this plan? (1)
13. What does A finally decide to do; under what conditions? (2)

D. 1. What has B come to do? Who is A? (2)
2. What does C require first? (2)
3. What surprises C about B's documents? (1)
4. What does B have to do first? What is the problem? (2)
5. What does C do about that? (1)
6. What are the political subdivisions that B lives in? (3)
7. What is B's wife's name? (1)
8. What must B do next? (2) How much must he pay? (1)
9. What happens in two more weeks? (1)

LESSON 28

A. 1. How does Phnom Penh compare with other Cambodian cities? (1)
2. What is its population? What ethnic groups? (4)
3. Where do the non-Khmers mostly work? (3)
4. What do Khmers do? (2)
5. What determines the choice of work for Khmers? (2)
6. What additional things does Phnom Penh specialize in? (2)
7. Physically what is the city like? (1)
8. What are on its streets? (3)
9. What kinds of business establishments are named? (5)
10. What is there plenty of? (1)
11. What does Phnom Penh have? What is it like? (2)
12. What is the result of this? (1)

B. 1. What is the first advantage of the city? (1)
2. What don't city children have to wait for? (1)
3. Why? (1)
4. What is the second advantage? (1)
5. Why is this an advantage? (1)
6. Under what circumstances can we do our business in one day? (3)
7. What is the third advantage? (1)
8. What isn't necessary? What can be done without it? (3)
9. What else can be done without it? (2)
10. What is the fourth advantage?
11. What kinds are there? (2) What is it like? (1)

C. 1. What has A just done? With what result? (2)
2. What does he need now? To do what? (2)
3. What does B complain of? What does he suggest? (2)
4. What does B do for a living? (1)
5. What will B do for A? (1)
6. Who is C? What is her response? Why? (4)
7. What does B want to do instead? Why? (2)
8. How much will they lend? When do they expect to get it back? (2)

D. 1. What does B deny? (1)
2. Why does A ask? (1)
3. What proof of B's debt does A have? (1)
4. What had B done with this proof? (1)
5. How does B explain this? (2)
6. What is B's counteraccusation? (1)
7. How does B claim C's debt to him came about?
8. What does A know really happened? (1)
9. What does A decide to do? (1)

LESSON 29

A. 1. What does A want B to do? (1)
2. Why is B reluctant? (2)
3. How is barbering different here from Cambodia? (2)
4. How much does B think it costs to get a shave? (1)
5. Where is the shop B recommends? (1)
6. What does B suggest A do while he waits? (1)
7. Then what will they do? (1)

B. 1. Where are the girls? (1)
2. What does A caution? (1)
3. Describe the girl B admires. (2)
4. Describe the girl A admires. (3)
5. What does A suggest doing? (1)
6. Why does B object? (2)
7. What does A offer? (1)
8. What does B plan to do? (2)
9. What does A respond? (1)

C. 1. How does A describe B's haircut? (2)
2. How does B feel about it? How much has he spent? (2)
3. What does A feel B could have done? What does he ask? (2)
4. Why did B get the haircut he got? (1)
5. Why does he think it was worth the money? (3)
6. What does A predict the effect of the haircut will be on women? (1)
7. What advantage does B see in this? (1)

LESSON 30

A. 1. What didn't A know about B? (1)
2. When did this happen? (1)
3. Why didn't B tell A? (1)
4. Since when did B and his wife know each other? (2)
5. What doesn't B have? Why? (2)
6. What is he waiting for? (2)
7. What does B do now? What is he looking for? (2)
8. What about his wife? Why? (2)

B. 1. What doesn't Sok know? (1)
2. What does he try to do? (1)
3. What isn't he sure of? (1)
4. What is the first reason? (1)
5. How old was he when his parents died? (1)
6. What has he not had since then? (2)
7. What are his wife's virtues? (2)
8. What made Sok decide to marry her? (2)
9. What does the narrator promise? (1)

C. 1. How old was Sok when he went to live with someone? (1,
2. What was this man's family like? (1)
3. How did they compare in age to Sok? (2)
4. How did they relate to Sok? (2)
5. How did their father feel about this? (1)
6. What plan did he have? (1)
7. What about Sok at that time? (2)
8. What did the man say one day? (1)
9. How did he describe the girl? (3)
10. What did Sok say? (1)
11. How did he happen to know the girl? (1)
12. How old was Sok when he married? (1)
13. Whom did he marry? (1)
14. How did the man he was living with react? (1)

LESSON 31

1. What is the same here as in Cambodia? (1)
2. How do they sell? (2)
3. What does the first way mean? (2)
4. What does the second way mean? (2)
5. What must one know in advance to buy fruit? (2)
6. Why? (1)
7. How can we recognize the first type? (2)
8. How can we recognize the second type? (2)
9. What else is there? (1)
10. What are the methods just described? (1)

LESSON 32

1. What does everyone know? (1)
2. When does this take place? (1)
3. What problem is there?
4. Not only who but who else have trouble? (3)
5. Under what circumstances is there no trouble? (2)
6. Where do they have menus? (1)
7. For example? (1)
8. What sometimes happens when you order? (1)
9. Where is it even harder to order? (1)
10. Why?
11. What happens if you don't know how to cook when you go to a Chinese restaurant? (1)
12. What will the result be for one who knows how to order? (1)
13. Why? (1)

LESSON 33

1. What didn't he know? When? (2)
2. Why? (1)
3. When did he have to learn it? Why? (3)
4. What is Cambodian food like with respect to American food? (1)
5. What don't they do in the U.S. with vegetables? (1)
6. What do they do with them? (1)
7. What about Cambodia? What do they eat with food? (2)
8. How many times a day do they eat? (1)
9. What kinds of somloo do they have? (2)
10. What kinds of meat are used? (7)
11. What do they do with the meat? (2)
12. What about vegetables? Why? (2)

LESSON 34

1. What is scarce in Cambodia? (1)
2. What do most of the people do? (2)
3. What comes from the farms? (1)
4. Who sells this produce? (2)
5. Where do they sell? (1)
6. What is this produce like? (2)
7. How does it compare in cost with produce in the market? (1)
8. What disadvantage does this method of selling have? (1)
9. For whom? (1)
10. Why? (2)
11. What do people buy produce at this time for? (1)
12. Who are the people who buy? (2)
13. In what quantity do they buy, ordinarily? (1)
14. How much do the farmers usually bring? (1)
15. What is the result of this kind of buying and selling? (1)

LESSON 35

A. 1. Is it easy or hard to get from place to place in Phnom Penh? (1)
2. What is the first way of getting around? (1)
3. What advantage does it have? What disadvantage does it have? (2)
4. If one has the money for a car, one has the money for what else? (1)
5. What is the second means of transportation? With what advantage? (2)
6. What is the third means? (1)
7. What are there few of? (1)
8. Where do the taxibuses stop? (1)
9. What is the main means of transportation? (1)
10. How does this type of transportation work? (1)

B. 1. Where is Phnom Penh located? (1)
2. What is it comparable to? (1)
3. How is Phnom Penh located with respect to other cities? (1)
4. What happens every hour? (1)
5. How many stopping places do buses have? Why? (2)
6. How can people travel between cities on the Mekong? (2)
7. For what is river travel especially good? (1)
8. What other means of transportation is there? To where? (2)
9. In some other cities what are there? (1)

LESSON 36

A. 1. What do Cambodian youth have a lot of? (1)
2. Why?
3. What could they need money for? (2)
4. What is expected of them? (2)
5. What do they get from whom? (3)
6. What do some young people do after school? (1)
7. How often? When do they come home? (2)
8. How are such youth described? (3)
9. But what redeeming feature do they have? (1)
10. How are other countries contrasted with Cambodia? (1)
11. What is the attitude of Cambodian youth to the police? (2)
12. What don't they do? (4)

B. 1. Under what circumstances are Cambodian children punished? (2)
2. What is the punishment like? (1)
3. What don't Cambodian children do? (2)
4. Despite what? (1)
5. How do children feel about their parents? (1)
6. What don't children do? Why? (2)
7. How do parents discipline their children? (2)
8. What must the child do at this time? (1)
9. What do the parents say?
10. What do the children say?

LESSON 37

A. 1. Originally, who didn't have what right? (2)
2. Especially with respect to whom? (2)
3. Did students dare to do this activity? (1)
4. Despite what? (2)
5. What did they do? (2)
6. With what result? (1)
7. Why? (1)
8. What would such a consequence mean? (1)
9. How does the present contrast with before? (3)
10. What are demonstrations like? (4)
11. How does this affect the police? (2)

B. 1. What crime is the subject of this passage? (1)
2. How is it described? How often does it happen? (2)
3. With respect to this how does Cambodia compare with the U.S.? (1)
4. How often does it happen there? (1)
5. What happens to perpetrators of this crime there? (1)
6. What doesn't happen to them? (1)
7. What are the possibilities in the U.S.? (2)
8. Where is there another difference between the U.S. and Cambodia? (1)
9. Specifically, how is it in Cambodia in this respect? (2)
10. What about the U.S.? (1)
11. What is the capital crime in Cambodia? (1)
12. What is the status of this crime in the U.S.? (2)

LESSON 38

A. 1. Who wants to know what? (2)
2. What means is recommended for getting the answer? (1)
3. In Cambodia what is possible despite what? (2)
4. What about the U.S.? (1)
5. What are some alternatives? (2)
6. What is open until when? (2)
7. What is easy to do in Phnom Penh? Why? (2)
8. Especially where? What is that place like? (2)
9. What are there a great many of? Describe them. (4)
10. What else are there quite a few of? (1)
11. What are relatively scarce? (1)
12. What can be done about this deficiency? (1)
13. With what specific activities? For how long? (3)
14. What kinds of movie are there? (6)
15. What languages are they in? (3)
16. What other alternatives are there? (2)
17. What option is open to everyone? (1)

B. 1. What is required of everyone? What can no one do? (2)
2. Why? (2)
3. At what times should people work? (2)
4. What exists in every occupation? (1)
5. With what result? (3)
6. What kind of work has many challenges? (1)
7. What kinds of outcome can work have? (2)
8. What effects can work have on our lives? (2)
9. Why? (2)

LESSON 39

1. What kind of problem is universal? (1)
2. Despite what? (1)
3. What is limited to large cities? (1)
4. According to this article, how many large cities are there? (1)
5. How does faucet water compare with other water? (2)
6. Why? (1)
7. What is the first step? How long does it take? (2)
8. How do faucet and river water compare? (1)
9. Who normally uses river water? (1)
10. What doesn't contribute to water pollution? (1)
11. What does? (1)
12. Where are the rivers most polluted? (1)
13. Where does water come from in rural areas? (1)
14. What are the problems in the hot season? (2)
15. What is the cleanest water? (1)
16. What is it like? (2)
17. Where are wells to be found? (2)
18. What is the water used for? (5)
19. Why do some areas have a big problem? (1)
20. Especially when?

LESSON 40

A. 1. What is the topic of this passage? (1)
2. How long do they work? How? (2)
3. Where is non-rice farming done? (1)
4. What happens to the produce? (2)
5. What are leftovers for? (1)
6. What has to be done first, so that what will happen? (2)
7. What must be done next? Why? (2)
8. When does the work become less? (1)
9. How does rice farming compare with this? (1)
10. What has to be done before the rice is planted? (5)
11. Why do they plow twice? (1)
12. What is a necessity in the rice field? (1)
13. What is a frequent source of this? Why? (2)
14. What happens if this is lacking? (2)
15. What is the opposite problem? (1)
16. What must be done about it? (1)
17. How long must the rice farmer care for his crops?
18. At what time is the hard work compensated for? (1)

LESSON 41

1. With respect to what two factors do servants differ? (2)
2. How are these figured? (2)
3. What is not certain? (1)
4. What happens if there is no work to do? (2)
5. On the other hand, what sometimes happens? (1)
6. What is the work of children like? (1)
7. What do they do during the daytime? (1)
8. What are their other duties? (2)
9. What about older boys? (1)
10. For example? (3)
11. What are older girls' main duties? (2)
12. Who decides what to cook? (1)
13. What happens if they have spare time? (1)
14. Where do males often work? Doing what? (3)
15. If the family has a car, what are the duties of the chauffeur? (5)
16. What do foreigners prefer? Why? (2)
17. Where do such servants live? (1)
18. What are their working hours? (1)
19. What are their duties? (2)

LESSON 42

1. When did this event take place? At what time? What date? (3)
2. Where was the narrator going? (1)
3. What was the weather like? (3)
4. Where did this take place? (2)
5. Where was the narrator looking? Why? (2)
6. Then what happened? (3)
7. What did he wonder? Why? (2)
8. Then what did he see? (1)
9. What did he think? (1)
10. What did the other man say? (1)
11. What did the narrator do? (2)
12. What was the narrator's first thought? His first question? (2)
13. What did the other man say? (3)
14. What did the narrator do then? What did he say? (2)
15. What was the other man's response? (2)
16. What did the narrator tell his wife to do? (2)
17. How long did it take for the police to come? Why? (2)
18. What were they told? (2)
19. What did the police ask? What was the answer? (2)
20. What couldn't the narrator do? (2) Why? (1)
21. What did the police offer to do? (1)
22. Where did the narrator go next? (1) How? (1)
23. How did he finally get home? (1)

LESSON 43

1. What sports are played in both Cambodia and the U.S.? (2)
2. What sports are played more in Cambodia? (3)
3. What type of sport doesn't exist at all in Cambodia? (1)
4. Why? (2)
5. What other sports don't exist in Cambodia? (2)
6. How did the narrator feel about sports? (2)
7. How did things change in the U.S. for him? Why? (2)
8. How do Americans feel about sports? (1)
9. How do they watch them? (3)
10. What sometimes happens because of games? (2)
11. Under what other circumstances does this sometimes happen? (1)
12. In Cambodia who likes sports? (1)
13. How do older people feel? Why? (2)
14. What prevents some young people from watching sports? (2)

LESSON 44

1. How old was the narrator? (1)
2. To whom did he talk? (1)
3. What did he say? (2)
4. What didn't the person he was talking to say? (1)
5. What did that person say? (1)
6. What was the narrator's response? (1)
7. How did he feel? (1) What did he think? (2)
8. Where did he stay? Why? (2)
9. What did he think about there? (2)
10. What is the first season he describes? (1)
11. Who participates in the activities he describes? (3)
12. What do they do? (2)
13. What is at its best during this season? Why? (2)
14. What kinds of four-footed animals are there? (3)
15. What kinds of birds are there? (2)
16. What kind is especially easy to hunt? Why? When? (3)
17. What is the next season? (1)
18. What is especially enjoyable? (1)
19. Where especially? (1) Why? (3)
20. What else do they do? (1)
21. How is this described? (2)
22. What is not necessary for this activity? (2)
23. What is usually available for it? (1)
24. What is the next season? (1)
25. What do they do then? (1)
26. Where? (1)
27. What don't they do? In spite of what? (2)
28. How does the narrator describe the subject of pleasures of his life in the country? (1)
29. Who else felt like the narrator? (1)
30. What happened to some of them? (1)
31. Because of what? (1)

LESSON 45

1. What doesn't who have to do? (2)
2. Why? (1)
3. In spite of what? (1)
4. What attitude did the narrator take toward his studies? (1)
5. Why? (1)
6. What did he ask of whom? When? (3)
7. What was provided? (4)
8. How much did this cost? (1)
9. What was expected of the beneficiaries? (2)
10. How long was the narrator in school? (1)
11. Then what happened? (1)
12. What did the narrator have? For what? Not for what? (3)
13. What was expected of him and his fellows? (1)
14. What happened at 5:30 a.m.? (1)
15. Then what did they do? (2)
16. What time did they eat breakfast? (1)
17. Then what did they do? At what time? (2)
18. What happened at 6 p.m.? (1)
19. Then what did they do? From when to when? (2)
20. When was bedtime? (2)
21. What did they do on weekends? (2)
22. How long could they play? (1)

LESSON 46

A. 1. What time does this selection describe? (1)
2. How many people were in what organization? (2)
3. Why were they so few? (1)
4. Why did they become members of the organization? (1)
5. How long did they join for? Why? (2)
6. What was the extent of their knowledge in matters appropriate to the organization? (1)
7. What were some of their most important activities? (2)
8. Why? (1)
9. Who was required to join? For how long? (2)
10. What did they do in their period of membership? (2)
11. What rank did they have? (1)
12. How did students feel? Why? (3)
13. What were their obligations? (1)
14. Therefore, what could they do? (2)

B. 1. What did Cambodian soldiers do before the war? (2)
2. Why does the writer say Cambodia had an army? (1)
3. What did the outbreak of war necessitate? (2)
4. Who were affected? (6)
5. How big did the army become? (1)
6. How did the new soldiers compare with the old ones? (1)
7. What very elementary knowledge might they lack? (1)
8. How could one tell what such people were soldiers? (1)
9. Who got called into the army? (2)
10. What was the supply situation at first? (2)
11. What about the present? (1)
12. What things have been supplied, among others? (5)
13. What hasn't the Cambodian government asked for? (1)
14. Why are there friendly foreign troops at all in Cambodia? (1)

LESSON 47

1. What is there only one of in Cambodia? Where is it? (2)
2. What is life there like? (2)
3. What is difficult? More difficult than what else? (2)
4. Why? (1)
5. Why are study time and non-study time alike? (1)
6. How does officer candidate school compare with the regular military?(1)
7. Even at what time is conduct regulated? (1)
8. Who must be respected? (2)
9. How closely is seniority figured? (1)
10. Who punishes new students? (1)
11. What did the narrator see a lot of? (1)
12. What happened to him as well? (1)
13. What time did this event take place? (1)
14. Where did the narrator go? To do what? Why? (3)
15. Whom did he meet? Where? (2)
16. In what ways did he know this person? (2)
17. What did the narrator do? (1)
18. What did the other person do? (3)
19. What did the narrator do? Why? (2)
20. With what effect?(1)

LESSON 48

1. At what time was the narrator sent where? (2)
2. By whom? (1)
3. Where did he stay? Why? (2)
4. What did he lack? (1)
5. On the day this passage describes, where was he? (1)
6. What suddenly happened? (1)
7. How was the letter labeled? (1)
8. From whom was it? (1)
9. What did it tell him to do? For what purpose? (2)
10. Who was to accompany him? (1)
11. To where? (1)
12. What did he do after reading the letter? (2)
13. What were his men equipped with? (1)
14. What did he have? (1)
15. What had he not seen on the way? (1) What had he seen? (2)
16. What did he tell his men to do? With what result? (2)
17. What did he tell them next; in order to do what? (2)
18. Then what did he hear? (1)
19. What was his response? Was it successful? Why? (3)
20. What did the enemy do? (1)
21 How did they feel? Why? (2)
22. Who were the enemy? (1)
23. Why had they done what they did? (4)

LESSON 49

1. What is the narrator's job? (1)
2. Does he feel prepared for it by his training? (1)
3. How did his job seem at school? Why? (2)
4. How did it seem away from school? Why? (2)
5. What kind of experience had the narrator had before? (1)
6. What made his success doubtful? (1)
7. What did he need to do to carry out his duties? (1)
8. How successful was he at filling this need? (1)
9. What was the attitude of the people toward him? (1)
10. How did this compare with his previous experience? (1)
11. Where did he frequently go? When? Why? (3)
12. With whom did he go? Why? (2)
13. What was the state of affairs later? How long had he been in town? (2)
14. As a result of what? (2)
15. Where did he go to gather information? (1)
16. What did he eat? (2)
17. Who paid for it? Why? (2)
18. How were the narrator's questions answered? (1)
19. What sometimes happened as a result of what he was told? (2)
20. Why was his job there so difficult? (2)
21. How long was he there altogether? (1)

LESSON 50

1. How old was the narrator? (1)
2. How well did he understand which word? (3)
3. What was it like in his family? Despite what? (2)
4. On the day of this story what time was it? (1)
5. What was the family doing? (1)
6. How did the narrator's brother arrive? (1)
7. What was his facial expression like? (2)
8. Whose faces changed? (2)
9. How? (2)
10. Why? (1)
11. What did the brother do at first? Why? (2)
12. What was mealtime like? Why? (2)
13. How did the narrator eat? Why? (2)
14. What did they do after eating? (1)
15. What did the narrator realize? (1)
16. What did the older brother do? (1)
17. What had happened to whom? (2)
18. How seriously? (1)
19. What did this mean for the older brother? (1)
20. What did the family expect to happen to him? (1)
21. Nevertheless, what was their attitude to the news? (1)
22. Why? (1)

LESSON 51

1. When did the two people concerned know each other? (1)
2. How do we know that they were close friends? (3)
3. Where did the narrator go? To do what? (1)
4. What about his friend Uon? Why? (2)
5. What did Uon tell the narrator? (1)
6. What was the narrator's response? (1)
7. After that what did he hear from Uon? (1)
8. How did the narrator try to keep in touch? (1)
9. How much later does this story take place? (1)
10. What was the narrator's job? Where? (2)
11. Where had he been? Doing what? (2)
12. What happened on the road? Why? (2)
13. What was the weather like? (4)
14. How did the narrator feel? Why? (2)
15. Where did he go? (1)
16. What was he afraid of? (3)
17. How many people came later? From where? (2)
18. Who did the narrator think they were? (1)
19. Why? (2)
20. What did they do when they reached the car? (1)
21. What was the narrator's reaction? (2)
22. What didn't he know? Why? (2)
23. What explanation does he give for this failure? (2)
24. What did he discover about the guns? (1)
25. What was it too late for? (1)
26. Could he walk? (1)
27. Where was he taken? (1)
28. How long did they walk? (1)
29. What was it like there? (2)
30. Where did they finally arrive? (1)
31. What did they have the narrator do? Where? (2)
32. Who did the narrator think the man who came out was? (1) Why? (2)
33. What did they do to the narrator? (2)
34. With what result? (1)
35. How did the narrator answer? Except what? (2)
36. Did the people believe him? (1)
37. What did he see in the morning? (1)
38. How did he feel? (3)
39. How often did he eat? For how long? (2)
40. What did the partisans decide then? (1)
41. What was the narrator's reaction? (3)
42. What time of day was it when the next thing happened? (1)
43. Why did the narrator think that? (1)
44. What happened? (1)
45. What was the narrator's reaction? (4)
46. How did his captors get him to move? (1)
47. What did he shout? (1)
48. What did he hear? (1)
49. What did he think it was? (1)
50. How did he know that this wasn't the case? (1)
51. Then what did he hear? (1)
52. What did he do? With what success? Why? (3)
53. What happened when the narrator realized who had helped him? (2)
54. What was Uon doing for the narrator? (1)
55. What did the two of them do then? (1)
56. What was happening at the same time? (1)
57. Did anything happen to the two? Why? (2)

58. After running for how long, whom did they meet? (2)
59. What were those people doing? (1)
60. What happened to Uon thereafter? (1)
61. What had Uon done when he rescued Yón? (1)
62. Why had he waited so long to take action? (1)
63. What news made Uon take action finally? (1)

LESSON 52

1. What do the people do regularly? (1)
2. Why? (2)
3. What does each guard have? (1)
4. To do what? (1)
5. On the day in question what was the weather like? (1)
6. Who were going where? (2)
7. What did they hear? What did they think it was? (2)
8. What were the people doing? (1)
9. What did they ask? (1)
10. What did the narrator do? (1)
11. What was his mother doing? (1)
12. Who else was there? What was that person doing? (2)
13. What finally happened? (2)
14. What did they still fear? (1)
15. At what time what happened? (3)
16. What did they know this time? (2)
17. What did the parents have their children do? (1)
18. What did the parents do? (1)
19. What didn't the mother do? What did she do? (2)
20. What two things didn't happen that night? (2)
21. Who were the invaders? (1)
22. What were they doing? (1)

LESSON 53

1. About whom is this story? (1)
2. What had the narrator heard about him? (1)
3. Why wasn't the narrator certain? (2)
4. What happened later? (1)
5. How old was the narrator? (1)
6. Who got sick? Where did he have to go? (2)
7. Who took his place? To do what? Did the sick man know about the substitution? (3)
8. What happened to the money? (1)
9. A few months later, what happened? (2)
10. After how long where did the subject of the article go? (2)
11. What was happening at that time? (1)
12. What did the subject of the article become? Why? (2)
13. What did he manage to get? Because of what custom? (2)
14. What did the narrator think about his place of residence? Why? (2)
15. Where did he probably keep his wife? (2)
16. Later what did he decide to do? Why? (2)
17. But what happened? (3)
18. What kind of sentence did he receive? (1)
19. How did he react to this? (4)
20. Did his family worry about him? Why? (2)
21. Who was most concerned? Why? (2)
22. A year later what was the state of affairs? (1)
23. What suddenly happened? (1)

24. Who was supposed to go? To do what? (2)
25. Where was this to take place? (1)
26. What did the envoy return with? (1)
27. What didn't he tell? (1)
28. Later what did they learn about the subject of this story? (1)
29. Only on what condition did he return to Phnom Penh? (1)
30. What did he do next? (1)
31. Then what did he do? Why? (2)
32. What does he do nowadays? (1)

LESSON 54

1. What does the narrator remember? (4)
2. How well does he remember? (1)
3. What happened to him then? (1)
4. What were the guerrillas doing at the time? (2)
5. What didn't the narrator know? (1)
6. Why? (2)
7. What did he find out about the people at that time? (1)
8. How? (1)
9. What had they not yet done? Why? (2)
10. Who came to the narrator? To do what? (2)
11. What did he talk about? (2)
12. How many were captured altogether? (1)
13. How much later did the narrator observe how many were left? (1)
14. How many remained? (1)
15. What didn't he know? (2) Why? (2)
16. Who came how many days later? (3)
17. To do what? (2)
18. Where were they going? (1)
19. What did they do on the way? (1)
20. What happened, how far along the road? (2)
21. What happened to each of the three people? (3)
22. Who appeared? How many of them? (2)
23. How were they armed? (2)
24. What did the narrator shout? (2)

LESSON 55

1. What happens to a civilian who does wrong? (2)
2. What happens if the crime is serious? (2)
3. What kinds of war are named? (2)
4. What often happens in war? (2)
5. What kinds of people get killed? (4)
6. What else happens in addition to killing? (1)
7. Who catches people who do wrong in war? (1)
8. Who gets caught? (1)
9. When someone is captured in war, what does he become? (1)
10. How is he treated? (2)
11. What can an ordinary prisoner expect? (1)
12. What about a prisoner of war? (2)
13. What isn't normally done to a prisoner of war? (1)
14. In spite of what? (1)
15. But what else doesn't happen either? (1)
16. What dilemma faces the prisoner of war? (1)
17. What are the consequences of the first alternative? (1)
18. What are the consequences of the second? (1)
19. What does the author of the passage say that the prisoner of war should do? (1)
20. Why? (1)

LESSON 56

1. Who told the soldier to do what? (2)
2. What hasn't the soldier been told? (2)
3. What has he been told? (2)
4. What is he assigned to do? (1)
5. How is he to do this? (2)
6. What does he tell the third person? (1)
7. What does that person ask? (1)
8. How does the soldier answer? (1)
9. What rank is the man who wants to enter? (1)
10. What is the soldier's objection to him? (1)
11. What does the other man answer? (2)
12. What will the soldier do if the other enters? (1)
13. Why? (1)
14. How long has the soldier served? (1)
15. What had to happen before the soldier would let the other man in? (1)
16. What happened to the soldier? (1)

LESSON 57

1. What is a Cambodian soldier's life like? (1)
2. Without reference to what factor? (1)
3. How do officers and enlisted men compare? (2)
4. Where are most enlisted men from? (1)
5. Where do most enlisted men live? Why? (2)
6. Where do married enlisted men live? (1)
7. What kinds of prices do the military pay? (1)
8. Why? (1)
9. Who make more money than enlisted men? Who especially? (2)
10. What advantages do foreign enlisted men have? (3)
11. In what way are they similar to Cambodian enlisted men? (1)
12. In what two ways is life hard for the Cambodian enlisted man? (2)
13. What is his duty? (1)
14. So that the citizens of the country can do what? (2)
15. At what time is the enlisted man's lot harder? (1)
16. What compensation is there? (1)
17. Specifically, with what? (3)
18. Why is this compensation so important? (1)

LESSON 58

1. What is the prisoner's name? His number? His rank? (3)
2. What object does the interrogator ask about?
3. What does it mean? (1)
4. What branch of the service is the prisoner in? (1)
5. What is his unit? (1)
6. How many men is his unit short? (1)
7. What kinds of weapons does it have? How many of each? (4)
8. What additional specialists does the unit have? (2)
9. Where was the prisoner captured? (1)
10. What had he told his unit to do? Where? (2)
11. What was he planning to do? (1) Why? (2)
12. What question does the prisoner balk at answering? (1)
13. What does the interrogator accuse him of being? (1)
14. What threat does he make? (1)
15. What question does he ask at the same time? (1)
16. What can't the interrogator's side do? (1)
17. Why? (2)

18. What will happen after the attack? (1)
19. To whom does the interrogator speak next? (1)
20. What does he tell him to do? (2)
21. What will happen the next day? (1)

LESSON 59

1. What kind of span of time does this article talk about? (1)
2. What don't people do? (2)
3. What can we observe? (2)
4. What will deeper analysis tell us? (1)
5. What do all of us know if we see what? (2)
6. What is this kind of fighting similar to? (1)
7. What two time periods are mentioned specifically? (2)
8. What kinds of wars are mentioned? (3)
9. What do they have in common? (1)
10. What other things are similar? (2)
11. What kinds of people are mentioned in this connection? (3)
12. What conclusion is reached about them? (2)

LESSON 60

1. How is every day alike for the farmer? (1)
2. What two places does he work? (2)
3. What never happens? (2)
4. How do most farmers compare to most of us? (1)
5. How is the life of the very poor described? (3)
6. Nevertheless, what don't they do? (1)
7. What kind of method do they prefer? (1)
8. What are they unwilling to do? (1)
9. What lacks in the country? (1)
10. If someone is successful, how does he relate to his less fortunate neighbor? (2)
11. What happens when a task requires more than one person? (1)
12. What do they never do? (1)
13. What kinds of things do they help each other do? (2)
14. What is especially enjoyable about such occasions? (2)
15. What is usually provided? (4) According to what? (1)
16. What haven't most of the people done? (1)
17. Is there a great disadvantage to illiteracy? (1)
18. Why? (1)
19. How can the life of country people be characterized? (1)
20. In spite of what? (2)
21. Unless what happens? (1)
22. For example? (1)

Note for the Glossary

Each entry in the following glossary contains four columns: 1) the Cambodian word in transcription, 2) the same word in Cambodian script, the lesson number in which it is introduced, and the English gloss or glosses. The symbol L indicates that the word is introduced in a listening comprehension passage, and the symbol R indicates that it is introduced in a reading comprehension passage.

(A)

a?kənee	អគ្នេយ៍	57	southeast
a?kuy	អាគុយ	35	(car) battery
a?sontərook	អាសន្នរោគ	20	cholera
a?sɔɔ	អក្សរ	26	character, hand writing
aa	អា	12	the...one; intimate prefix
aa muoy nih	អាមួយនេះ	6	this one
aac	អាច	17	to be able, can
aahaa	អាហារ	2	food
aakro?	អាក្រក់	17	bad
aalay tə	អាល័យតែ	42	to be busy at
aameerɨk	អាមេរិក	6	America
aan	អាន	7	to read
aaŋ	អាង	34R	tank
aasiəl	រសៀល	51L	afternoon
aasii	អាស៊ី	41	Asia
aatɨt	អាទិត្យ	17	week
aatɨt kraoy	អាទិត្យក្រោយ	3	next week
aatɨt mun	អាទិត្យមុន	13	last week
aav	អាវ	16	shirt
aav ləŋia	អាវរងា	24	sweater
aav phliəŋ	អាវភ្លៀង	16	raincoat
aav yɨɨt	អាវយឺត	23	T-shirt, undershirt
aavoukaa	អាវូកា	36L	lawyer, attorney
aayu?	អាយុ	8	age
aɛ	ឯ	7	at
aɛ	ឯ	14R	as for...
aɛksəthaan	ឯកសណ្ឋាន	49	uniform
aɛnaa	ឯណា	2	where
aɛnaa	ឯណា	54	(see note)
aɛŋ	ឯង		you (familiar or intimate)
aɛtlet		11	other
ah	អាំ	7	=nah 'very'
anuññat	អនុញ្ញាត	(35L) 46	to give permission; permission
añ	អញ	18L	I, me (non-formal)
aŋ	អាំង	33	to roast, to broil
aoy	ឲ្យ	6	to give; to let; to cause to; for, to (non-formal)
aoy	ឲ្យ	7	so that, in order to
aoy həh	ឲ្យហើយ	27	(see note)
aoy kaa	ឲ្យការ	51	to tip off
aoy khcɛy	ឲ្យខ្ចី	28	to lend, to loan
aoy taɛ	ឲ្យតែ	29	provided that, as long as, so that (contingent on)
ap	អ័ព្ទ	51	fog
aspierin	អស្ពីរីន	20	aspirin

(B)

ba?	បាក់	19	to be broken
baan	បាន	18L	to get
baan...	បាន...	21	marks past action
(verb+) baan	បាន	10	to be able, can
baan eh ?	បានទេ?	10	okay ?
baan cət	បានចិត្ត	40R	spoiled, has a swollen head

baan səmrac	បានសម្រេច	48R	to be successful
baap	បាប	48	sin
baarɛy	បារី	4	cigarette
baat	បាទ	1	yes (male)
baat tee	បាទទេ	2	no (male)
baav	បាវ	51	bale, bag
baay	បាយ	4	rice; meal
baay liiŋ	បាយលីង	32	fried rice
baay tɨk	បាយទឹក	16L	meal
baə	បើ	5	if
baə añcəŋ	បើអញ្ចឹង	18L	if that's so, in that case
baə...viñ	បើ...វិញ	39	(see note)
baək	បើក	6	to open; to turn on
baək laan	បើកឡាន	13	to drive (a car)
baək luy	បើកលុយ	6	to cash, to draw money
baɛk	បែក	36	to be broken, to be shattered
baɛp	បែប	40	probably, maybe; kind
bal bɔh	បាល់បោះ	43	basket ball
bal téh	បាល់ទះ	43L	volley ball
bal tót	បាល់ទាត់	43	soccer
bañ	បាញ់	37	to shoot
bañ sat	បាញ់សត្វ	44	to hunt animal
bañcia	បញ្ជា	50	to order, to command
baok	បោក	47L	to beat; to wash clothing
baok	បោក	49L	to fool, to cheat
bat	បាត់	42R	to lose

batəkam	បាតុកម្ម	37L	demonstration
baytɔɔŋ	បៃតង	31	green
bəən laan	បេនឡាន	17	bus station
bəŋ	បឹង	44	lake
bət	បិទ	22	to close
bɛh	បេះ	31R	to pick, to pluck
bɛy	បី	6	three
bie	បៀ	5	playing card
biyɛɛ	ប៊ីយែរ	26	beer
bɔk	បុក	42	to collide; to pound
bon	បុណ្យ	57	ceremony
boŋ	បុង	58R	good (French bon)
bɔh	បោះ	26	to throw
bɔh caol	បោះចោល	45	to throw away
bɔh cərum	បោះជំរុំ	54	to pitch camp
bɔh traa	បោះត្រា	26	to stamp
bɔmphlaañ	បំផ្លាញ	51	to destroy
bɔmphot	បំផុត	36	of all, ...est (superlative)
bɔmpoŋ	បំពង	33	to deep-fat fry
bɔntóp	បន្ទាប់	14R	next
bɔntop pii	បន្ទាប់ពី	14R	next to
bɔñcii	បញ្ជី	32	list, document, record
bɔñcii muk məhoup	បញ្ជីមុខម្ហូប	32	menu
bɔŋ	បង់ក៍	4	bank
bɔŋ	បង់	26	to pay (a fee or tax)
bɔŋ luy	បង់លុយ	26	to pay

bɔɔbɔɔ	បបរ	32	rice gruel
bɔɔŋ	បង	8	older sibling
bɔɔŋ cildoun muoy	បងជីដូនមួយ	18	older first cousin
bɔɔŋ pʔoun	បងប្អូន	8	sibling, relative
bɔɔŋ thlay	បងថ្លៃ	18	older sibling-in-law
bɔɔrəteeh	បរទេស	42	foreign; foreign person; foreign place
bɔɔriphook	បរិភោគ	18R	to eat, consume
bɔt	បត់	10	to turn, to fold
bɔt khvat khvaɛŋ	បត់ខ្វាត់ខ្វែង	59	to wind (road)
buon	បួន	6	four
buon dɔp	បួនដប់	60	a few

(C)

caʔ	ចាក់	14	to vaccinate, to stab, to pour
caʔ saŋ	ចាក់សាំង	17L	to fill up with gas
caʔ kawsuu	ចាក់កៅស៊ូ	59	to be paved in asphalt
caʔ thnam	ចាក់ថ្នាំ	19	to vaccinate, to inject
caan	ចាន (20L)	32	bowl, plate, dish
caay	ចាយ	37	to spend (money)
caɛk	ចែក	51	to distribute, to divide
caɛk cia	ចែកជា (26L)	46	to divide up into, to be divided into
caɛv tuuk	ចែវទូក	44	to row
cah	ចាស់	8	old
cah	ចាស	1	yes (female)
cah tee	ចាសទេ	2	no (female)
cah cah	ចាស់ៗ	43	old generation
cam	ចាំ (8)	9	to wait
cam bac	ចាំបាច់	39	necessary
cam taɛ	ចាំតែ	54	wait and...
cam (thaa)	ចាំ(ថា)	16	to remember (that)
cañ	ចាញ់	36	to lose
cañ baok	ចាញ់បោក	49L	to be cheated
cao	ចោរ	41	thief
caol	ចោល	47	to throw out, to abandon
caot	ចោទ (37L)	52	to accuse, to put on the defensive verbally
cap	ចាប់	32	to catch, to capture; to begin
cat	ចាត់	56	to order, to assign
caw	ចៅ	18	grandchild
cbap təlóp	ច្បាប់ទម្លាប់	47	regulation
cbah	ច្បាស់	50L	clear
ceek	ចេក	31	banana
ceh	ចេះ	14	to know how to
ceñ	ចេញ	9	to leave, to to out
ceñ luy	ចេញលុយ	32	to pay
ceñ thlay	ចេញថ្លៃ	4L	to pay (for)
cɛy cənéh	ជ័យជំនះ	43R	victory
cebaŋ	ចំបាំង	44	war
cecɛɛk	ជជែក	58R	to argue, to discuss
ceeŋ	ជើង	13	foot, leg
ceeŋ khao	ជើងខោ	23R	pants leg

ceeŋ phnum	ជើងភ្នំ	58	foot of the mountain
ceeŋ sɔʔ	ជើងសក់	29	sideburn
cehieŋ	ចំហៀង	29	a half portion, side
cehieŋ phnum	ចំហៀងភ្នំ	58	side of a hill
cekeh	ចង្កឹះ	32	chopsticks
cekɛh	ចង្កេះ	52	waist
cekieŋ	ចង្កៀង	14	lamp
cekraan	ចង្ក្រាន	34R	oven, stove; kitchen
celaacɔl	ចលាចល	36	riot, disturbance
celaɛk	ចំឡែក	56	strange, unfamiliar
celɔɔŋ	ចម្លង	25	to copy; to take across
cemʔen	ចំអិន	33R	to cook
cemhoy	ចំហុយ	33	to steam
cemiap	ជំរាប	30	to inform
cemkaa	ចំការ	24	a field of crops other than rice, orchard
cemoh	ច្រមុះ	52	nose
cen	ចិន	2	Chinese
cenaɛk aɛ...viñ	ចំណែកឯ...វិញ	39	whereas, as for
cenaot	ចំណោទ	25	problem, trouble
cenɛh	ចំណេះ	41	education
cenón	ជំនាន់	47L	stage, level, generation
cənuoh	ជំនួស	50R	instead, instead of, in place of
cenuon	ចំនួន (41L)	58	number
cenuoñ	ជំនួញ	54	business, buying and selling
ceñcem	ចិញ្ចឹម	41R	to raise, to nourish, to bring up
ceŋaay	ចម្ងាយ	17	distance
ceŋɨɨ	ជំងឺ	20	illness, disease
ceŋii chlɔɔŋ	ជំងឺឆ្លង	20	contagious disease
cepéʔ	ជំពាក់	28	to owe
ceplam kawsuu	ចំពាមកៅស៊ូ	44	sling shot
cepuoh	ចំពោះ	41	about, for
ceraen	ចំរើន	36L	profit, advantage, progress
cerúm	ជំរំ	48	camp
cet	ចិត្ត		heart, mind, soul
cet sep	ចិតសិប	6	seventy
cevaay	ចៅហ្វាយ	26	boss, chief, head
cevaay khaɛt	ចៅហ្វាយខេត្ត	26	governor
cevaay kroŋ	ចៅហ្វាយក្រុង	28	city governor, mayor
cevaay srok	ចៅហ្វាយស្រុក	26	Srok chief
cevit	ជីវិត	43R	life
chʔaap	ឆ្អាប	34	fishy (smell)
chʔaɛt	ឆ្អែត	33	to be full (of food)
chʔen	ឆ្អិន	45	cooked
chaa	ឆា	33	to sauté, to stir, fry
chaaw mɛɛŋ	ឆាវមេង	32	Chow Mein
chaɛk	ឆែក	35	to check
chap	ឆាប់ (14R)	41	quick, fast
chat	ឆ័ត្រ	16	umbrella
chaw	ឆៅ	45	raw
chee	ឈើ	44	wood
chiam	ឈាម	50	blood
chɨɨ	ឈឺ	13	to be sick, ill
chkaa	ឆ្កា	55	to clear (forest)

chkaɛ	ឆ្កែ	44	dog
chlaat	ឆ្លាត	58L	intelligent, clever, smart
chlaəy	ឆ្លើយ (3)	21	to answer
chləəy səkriam	ឈ្លើយសង្គ្រាម	53	prisoner of war
chlian pian	ឈ្លានពាន	53	to violate, to aggress, to invade
chliet	ឆ្លៀត	41	to take an opportunity
chlɔɔŋ	ឆ្លង	20	to cross, to transmit, to contaminate
chlɔɔŋ tələe	ឆ្លងទន្លេ	50	to give birth
chlúh knia	ឈ្លោះគ្នា	43L	to quarrel
chluuh	ឈ្លូស	44R	deer, antelope
chmaa	ឆ្មា	44	cat
chmúh	ឈ្មោះ (9)	32	name, to be called
chnam	ឆ្នាំ	8	year
chnam kraoy	ឆ្នាំក្រោយ	3	next year
chnam tiw	ឆ្នាំទៅ	19	last year
chnaŋ	ឆ្នាំង	32	pan, pot, kettle
chnéh	ឈ្នះ	36	to win, to overcome, successful
chnuol	ឈ្នួល	41	servant, maid, something or someone rented or hired; fee, wage, rent
chŋaay	ឆ្ងាយ	4	far
chŋañ	ឆ្ងាញ់	32	delicious
chŋɔl	ឆ្ងល់	42L	to wonder
chŋuy	ឈ្ងុយ	32	good smell (of food)
chóo	ឈរ	29	to stand
chɔɔp suuy	ចុបស៊ួយ	32	Chop Suey
chup	ឈប់	9	to quit, to stop; to take a vacation
chup	ឈប់	14L	just a minute
chveeŋ	ឆ្វេង	10	left
cia	ជា	1	to be fine, to be well
cia	ជា	6	is (see note)
cia cam bac	ជាចាំបាច់	39	necessary
cia craən	ជាច្រើន	51	many
cia dac khaat	ជាដាច់ខាត	38	definitely
cia daəm	ជាដើម	26L	for example
cia ɔŋglee	ជាអង់គ្លេស	4	in English
cia khmaɛ	ជាខ្មែរ	4	in Cambodian
cia mɨn khaan	ជាមិនខាន (32L)	59	definitely
cia muoy	ជាមួយ	4	with
cia nic	ជានិច្ច	31	always
cia pəsɛh	ជាពិសេស (37L)	48	especially
ciaŋ	ជាង	11	more
ciaŋ	ជាង	14	craftsman, artisan, skilled worker
ciaŋ kee	ជាងគេ	11	the most, the ...est
ciaŋ kee bɔŋʔɔh	ជាងគេបង្អស់	33	superlative marker
ciat	ជាតិ	4	nation, nationality, national
ciem	ចៀម	34	sheep
cien	ចៀន	33	to fry in shallow fat
cih	ជិះ	13	to ride
cih baan	ជិះបាន	14L	to hold (of a vehicle)
cih cɔn	ជិះជាន់		to oppress
cidoun	ជីដូន	18	grandmother
citaa	ជីតា	18	grandfather
cik	ជីក	13	to dig

cit	ជិត	4	near
cit det	ជិតដិត	21	close (friend)
cie	ជឿ (39R)	40	to believe
cmlap	ជំរាប	1	to tell (formal)
cmlap lia	ជំរាបលា	1	goodbye; to say goodbye
cmlap suo	ជំរាបសួរ	1	hello; to say hello
coh	ចុះ	1	and; how about; as for
coh	ចុះ	51	to descend; to go down
coh chmúh	ចុះឈ្មោះ	25	to register, to enlist
coh kraɛŋ	ចុះក្រែង	55	it seems to me (introducing a contradiction)
coh nah	ចុះណាស់	41	a lot (resultative verb connoting waste)
coh thlay	ចុះថ្លៃ	6	to discount
cón	ជាន់	13	floor, story, level
cón	ជាន់	42	to step on
coŋ	ចុង	40	end
coŋ aatit	ចុងអាទិត្យ	40	weekend
coŋ kraoy mphot	ចុងក្រោយបំផុត	51	last of all
cook cɛy	ជោគជ័យ	51R	victory success
cóp	ជាប់	57	to stick, to be stuck; continuous with; firm, durable
cóp khum	ជាប់ឃុំ	36	to be in custody
cóp kuk	ជាប់គុក (37L)	44	to be in prison, to go to prison
cóp knia	ជាប់គ្នា	36	consecutive
coul	ចូល	20	to enter
coul cet	ចូលចិត្ត	5	to like, to prefer
coul day (niŋ)	ចូលដៃ	52	to collaborate
coul leeŋ	ចូលលេង	30	to pay a visit
coul samraan (deek)	ចូលសំរាក	20	to go to bed
cɔmlaəy	ចម្លើយ	4	an answer
cɔŋ	ចង់	3	to want
cɔɔŋ	ចង (54L)	60	to tie
cɔɔŋ phnɛɛk	ចងភ្នែក	54L	to blindfold
cɔp	ចប់	25	to finish
craən	ច្រើន	6	many
craŋ phnum	ច្រាំងភ្នំ	59	cliff
cree	ច្រេ	59	steep
criap	ជ្រាប		to know (formal)
crɨw	ជ្រៅ (53R)	59	deep
crɔɔ?	ច្រក	54	to stuff, to feed, to push in; a passage
crɔɔ? phnum	ច្រកភ្នំ	60	mountain pass
cruuk	ជ្រូក (14L)	33	pig
cum viñ	ជុំវិញ	18	around
cuo	ជួរ		row
cuoh cul	ជួសជុល	56	to repair
cuol	ជួល	11	to rent, to hire
cuon kaal	ជួនកាល	7	sometimes
cuon thŋay naa	ជួនថ្ងៃណា	35R	some days, sometimes

cuop	ជួប	7	to meet
cuop cum	ជួបជុំ	38R	to meet, to hold a meeting
cuoy	ជួយ	14	to help
cup	ជប់លៀង	38R	party, to have a party, to go to a party
cuu	ជូរ	31	sour
cuun	ជូន	13	to offer, to give (formal); to, for (formal); to accompany
cuut	ជូត	22	to wipe, to dry
cuut khluon	ជូតខ្លួន (D)	22	to dry one's body
da?	ដាក់	20	to put, to keep
da?	ដាក់	24L	to eat, to drink (slang)
da? kuk	ដាក់គុក(37L)	59	to put in jail, to imprison
da? thmiñ	ដាក់ធ្មេញ	28	to bridge teeth, to have a new tooth put in
da? tooh	ដាក់ទោស	36	to punish
dac	ដាច់	12	to break apart
dac khaɛ	ដាច់ខែ	57	end of the month
daə	ដើរ	5	to walk
daə leeŋ	ដើរលេង	5	to stroll, to go out, to have a date
daəm	ដើម	47	stem; classifier for long thin objects like sticks, guns, rifles, trees, pencils etc.
daəmbɛy aoy	ដើម្បីឱ្យ	36	in order to, so that
daəmbɛy niŋ	ដើម្បីនឹង	22	in order to
daəm chəə	ដើមឈើ	44	tree, plant
daəm khaɛ	ដើមខែ	57	beginning of the month
daəm phkaa	ដើមផ្កា	45	flower plant
daəm phkaa kolaap	ដើមផ្កាកុលាប	45	rose plant
daɛ	ដែរ	4	also
daɛl	ដែល	15	to have ever + verb
daɛl	ដែល (17L)	29	that
daɛl taɛ lɨɨ	ដែលតែឮ	24L	(I) 've only heard about it
dah	ដាស់	13	to wake (somebody)
dam	ដាំ	34R	to plant
dam baay	ដាំបាយ	60	to cook rice
daoy	ដោយ	31L	according to, by; because
daoy laɛk	ដោយឡែក	33L	separately
daoy saa	ដោយសារ	24	by means of, by, because of
day	ដៃ	13	hand, arm
dee	ដេរ	56R	to sew
deek	ដេក	7	to sleep
deek pɛɛt	ដេកពេទ្យ	18L	to stay in the hospital
deek thŋay	ដេកថ្ងៃ	15	to sleep in the day time
dək	ដឹក	48	to transport; to lead
dək nóm	ដឹកនាំ	35L	to lead; to transport
dəŋ	ដឹង	3	to know (a fact)
dəŋ cia	ដឹងជា	11	not to know that
dɛñ	ដេញ (44L)	52	to chase, to pursue
dɛy	ដី	7	earth, land
dɛy khsac	ដីខ្សាច់	54	sand

dɛy sɔɔ	ដីស	7	chalk
doh thmiñ	ដុសធ្មេញ	22	to brush teeth
dom	ដុំ	56	at whole-sale
dot	ដុត	36	to burn
dou	ដូរ	14	to change
douc	ដូច	14L	like
douc chnɛh	ដូច្នេះ	19L 49	so, thus, therefore
douc chnɛh haəy	ដូច្នេះហើយ	17	for this reason, therefore
douc chnɛh haəy baan cia	ដូច្នេះហើយបានជា	17L	that's why
douc cia	ដូចជា	16	it seems
douc knia	ដូចគ្នា	16	like, same, the same kind of thing
douc tə	ដូចតែ	21	just like
doulaa	ដុល្លា	13	dollar
doun	ដូន	18	grandmother
douŋ	ដូង	31	coconut
doh	ដុះ	40L	to grow (plant)
dɔh	ដោះ	54	to release, to take off (clothing)
dɔh cɛñ	ដោះចេញ	54	to release
dɔh lɛɛŋ	ដោះលែង	54	to release
dɔl	ដល់	3(L)	when
dɔl	ដល់	4	to arrive at, up to
dɔl thnaʔ nɨŋ haəy	ដល់ថ្នាក់ហ្នឹងហើយ	42	at this stage
dɔl aayuʔ	ដល់អាយុ	46R	to come of age
dɔl tɨw	ដល់ទៅ	30R	to the point that
dɔl vɛɛn	ដល់វេន	29	to be one's turn
dɔɔʔ	ដក	28	to withdraw, to extract
dɔɔʔ thmiñ	ដកធ្មេញ	28	to extract tooth
dɔɔʔ thɔɔy	ដកថយ	54	to retreat, to pull back
dɔɔŋ	ដង	5	time
dɔɔŋ pəkkaa	ដងប៉ាកកា	7	pen
dɔɔŋ sətouc	ដងសន្ទូច	54	fishing pole
dɔɔp	ដប	7	bottle
dɔɔraap naa···dɔɔraap nɨŋ	ដរាបណា...ដរាបនឹង	38	(see note)
dɔp	ដប់	6	ten
dɔp pram	ដប់ប្រាំ	6	fifteen
duoh	ដួស	33R	to serve food, to scoop up food with the hand
duol	ដួល	45	to fall down

(E)

eelikoptɛr	អេលិកុបទ័រ	55	helicopter
eh	ទេ	1	no; marks a question

(ə)

əkah	អាកាស	46	air
ə-aal	នឹងអាល	27	then
əhsaa	ឧស្សាហ៍	35	often, diligent at
əlé	រណាក់	59	bumpy
əlút	រលត់	45	extinguished
əmpil	អំពី	58	about
əmpɨŋ ləə	ទំពឹងលើ	55	to depend on
əmpúŋ kɔɔ	បំពង់ក	19	throat
əndoucən	ឥណ្ឌូចិន	57	Indochina (formal)
əñcəəñ	អញ្ជើញ	29	to invite, pre-verbal honorific particle

əñcəŋ	អញ្ចឹង	4 17	therefore; like that; so
əñcəŋ haəy baan cia	អញ្ចឹងហើយបានជា	17 15L	that's the reason why
əñcuun	ជញ្ជូន	48	to transport (a task requiring more than one trip)
ət	អត់	35	there isn't, there aren't;not
ət mian	អត់មាន	35	without
ət pəyaoc	អត់ប្រយោជន៍	40	futile, useless
ətóʔ	អន្ទាក់	54	trap
ətóʔ pəlaa	អន្ទាក់បន្លា	59	booby trap with sharp stakes (thorns)
ətɛh koo	រទេះគោ	42	oxcart
ətɛh phləəŋ	រទេះភ្លើង	60	to move, railroad, train
avɛy	អ្វី	41	what
avút	អាវុធ	51	weapon
əw	ឪ	27L	father
əwpuk	ឪពុក	8	father
əwpuk mədaay	ឪពុកម្ដាយ	8	parents
əwpuk mia	ឪពុកមា	18	uncle younger than parent
əwpuk thom	ឪពុកធំ	18	uncle older than parent
əwpuk kmeek	ឪពុកក្មេក	18	father-in-law

(ɛ)

ɛsəraʔ	ឥស្សរៈ	51L	free (literary), Isserak (name of Cambodian partisans who fought the French for independence)
ɛy	អី		what, something, anything
ɛy kɔɔ...məlɛh	អីក៏...ម្លេះ		why so... now...
ɛyləw	ឥឡូវ		now
ɛyləw nih	ឥឡូវនេះ		now, nowadays
ɛyləw nɨŋ	ឥឡូវហ្នឹង		now, right now
ɛyvan	ឥវ៉ាន់		thing merchandise article

(F)

fraŋ	ហ្វ្រាំង		brake

(H)

haa səp	ហាសិប		fifty
haam	ហាម		to forbid
haaŋ	ហាង		store
haaŋ baay	ហាងបាយ		restaurant
haaŋ thnam	ហាងថ្នាំ		drug store
haə	ហើរ		to fly, bird
haəm	ហើម		to be swollen
haəy	ហើយ		already, and
haəy	ហើយ		okay well
haəy rəɨh nɨw	ហើយឬនៅ		yet
haɛl tɨk	ហែលទឹក		to swim
haɛk	ហែក		to tear
haɛt	ហេតុ		reason, cause
haɛt ɛy	ហេតុអី		why, what reason
haɛt ɛy baan cia	ហេតុអីបានជា		why, what reason

haεt εy khlah baan cia	ហេតុអ្វីខ្លះបានជា	7(L)	what are the reasons (that)
haεt nih baan cia	ហេតុនេះបានជា	3	this is why
haεt taε	ហេតុតែ	41	just because
han	ហាន់	33L	to slice, to cut in strips
hat	ហាត់ (43R)	48	to drill, to practice
hew	ហៅ	32	to call, to order food, to invite (non-formal)
heh (haey)	ហើយ	1	already (indicates completion)
hep	ហិប	58	case, box, suitcase
het	ហិត	34	to smell
hian	ហ៊ាន	28	to dare
hok sep	ហុកសិប	6	sixty
hɔh	ហោះ	50	to fly (airplane)
hou	ហូរ (39L)	57	to flow
hou kat	ហូរកាត់ (39L)	57	to flow across
huoh	ហួស	57	to pass, to exceed

(K)

k?oup	ក្រអូប	34	pleasant smell (perfume)
k?ɔɔ?	ក្អក	20	to cough
k?uot	ក្អួត	34	to vomit
kaa	ការ	9	work; makes nouns from verbs; the fact that, the act of
kaa	ការណ៍	9L	business, matter, cause, reason, fact
kaa	ការ	30	to marry, to get married
kaa cup lieŋ	ការជប់លៀង	38R	a party
kaa hat	ការហាត់	3	drill
kaa khouc khaat	ការខូចខាត	52	damage, casualty
kaa ŋia	ការងារ	38L	labor, work
kaa pepún (pdεy)	ការប្រពន្ធ(ប្ដី)	30	to get married
kaa pesaot	ការពិសោធន៍	48L	experience
kaa phtŏl khluon	ការផ្ទាល់ខ្លួន	50	personal affair
kaa riay kaa	ការរាយការណ៍	42	report
kaa saŋat	ការសម្ងាត់	48	secret
kaac	កាច	55	fierce
kaal	កាល	12	when (past)
kaalnaa	កាលណា	20	when (non-past)
kaal pii pemaan ...nih	កាលពីប៉ុន្មាន...នេះ	50	in the last few...
kaanaadaa	កាណាដា	4	Canada
kaanoŋ	កាណុង	47	cannon
kaanout	កាណូត (35L)	47	motorboat
kaapia	ការពារ (41L)	50	to defend, to protect
kaapia...kom aoy...	ការពារ...កុំឲ្យ...	52L	to prevent ...from (doing)
kaat	កាត	6	identification card, credit card
kac	កាច់	60	to break off, to snap off
kaet	កើត	8	to be born

kaət	កើត	13	to be able, can
kaət ʔey	កើត	19	what's the matter
kaət laəŋ	កើតឡើង	50R	to arise, to come about
kaɛn	កេណ្ឌ	38	to draft, mobilize
kaɛŋ day	កែងដៃ	52	elbow
kaɛv	កែវ	7	glass
kaɛv yɨt	កែវយឺត	60	binoculars
kambət	កាំបិត	32	knife
kammayoŋ	កាមីញុង	42	truck
kan	កាន់	56	to hold (in the hand), to grasp
kan kap	កាន់កាប់	56	to be in charge
kan taɛ	កាន់តែ	38	increasingly
kan taɛ laəŋ (tɨw)	កាន់តែឡើង(ទៅ)	38	(see note)
kaññaa	កញ្ញា	10	Miss (formal)
kao	កោរ	22	to shave
kap	កាប់	33L	to chop, to hack
kat	កាត់	28	to cut
kat sec kdəy	កាត់សេចក្ដី	55L	to give a verdict, to sentence
kat sɔʔ	កាត់សក់	28	to get a hair cut, to cut hair
kaubɔɔy	ខូវប៊ោយ	6	cow boy
kbaal	ក្បាល	19	head
kbaal cəkŭŋ	ក្បាលជង្គង់	52	knee
kbaal lŋiac	ក្បាលល្ងាច	19	early in the evening
kbaal məsin	ក្បាលម៉ាស៊ីន	39L	faucet
kawʔɛy	កៅអី	18	chair
kaw səp	កៅសិប	6	ninety
kaw suu	កៅស៊ូ	44	rubber, elastic
kbaɛ	ក្បែរ	28	near, next to
kbɔt ciat	ក្បត់ជាតិ (37L)	52	to betray one's country
kdaa	ក្ដារ	27	a board
kdaa khiən	ក្ដារខៀន	7	blackboard
kdaw	ក្ដៅ	19	to be hot, to have a fever
kee	គេ	4	they; he, she, it
keeŋ	គេង	8	to sleep
keeŋ mɨn lŭʔ	គេងមិនលក់	24	can't sleep
kə́ŋ	គាំង	55	to stick
kəbɛy	ក្របី	39L	water buffalo
kəcaɛ	កញ្ចែ	60	whistle
kəchaa	កញ្ឆា	36L	marijuana
kəcɔɔʔ day	ក្រចកដៃ	28	fingernail
kəcɔp	កញ្ចប់	34	bag, packet
kəcril	កញ្ច្រឹល	20	a kind of rash which does not suppurate
kəcruoc	កាំជ្រួច	55	missile, rocket
kədaal	កណ្ដាល	15	middle
kədah	ក្រដាស (6)	25	sheet of paper
kədah kaat	ក្រដាសកាត	27	a form for applying for an I.D.card

kafee	កាហ្វេ	4	coffee
kehɔɔm	ក្រហម	10	red
kakɔɔ	កៗ	19	neck
kakvɔ?	ក្រខ្វក់	18	dirty
kalaap	កុឡាប	45	rose
kalaɛŋ	កន្លែង	7	place
kalaɛŋ thee kaa	កន្លែងធ្វើការ	7	office
kalah	កន្លះ	7	half
kalaŋ	កម្លាំង	33	strength, power, force
kalou	គីឡូ	17	kilogramme
kalou	គីឡូ	46	kilometer
kalɔh kalɔh	កម្លោះៗ	43	young adults
kamdaw	កំដៅ	32R	to heat something
kamom kamom	ក្រមុំៗ	43	young misses
kamphleəŋ	កាំភ្លើង	44	rifle, gun
kamphleəŋ bañ krŏp back	កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែក	48	grenade launcher
kamphleəŋ bañ ədaat phleəŋ	កាំភ្លើងបាញ់អណ្តាតភ្លើង	59	flame thrower
kamphleəŋ day	កាំភ្លើងដៃ	44	pistol
kamphleəŋ baazuukaa	កាំភ្លើងបាហ្សូកា	48	bazooka
kamphleəŋ caaraabiin	កាំភ្លើងការាប៊ីន	48	carbine
kamphleəŋ svaay pavŏt	កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តិ	47	automatic gun
kamphleəŋ yɔn	កាំភ្លើងយន្ត	47	machine gun
kənit	គំនិត	60	idea, opinion
kənit meyiat	គំនិតមាយាទ	57	conduct, personality
kəñaeñ	កំញើញ	53	to intimidate, threaten
kənóp	គំនាប់	56	to salute
kapal hɔh	កប៉ាល់ហោះ	10	airplane
kapal hɔh prɔtəʔkam	កប៉ាល់ហោះប្រតិកម្ម	50	jet airplane
kapal tik	កប៉ាល់ទឹក	11	steam boat
kaphləw	(ក)ភ្លៅ	52	thigh
kaphuon caəŋ	កំភួនជើង	52	calf (leg)
kapɨt	ក្រពិត	42L	a dent
kapŭŋ	កំពុង	8	(see note)
kəroun kaa	គំរោងការ	58	plan
kərup	គោរព (47L)	51	to respect, to honor, to obey
kəsaa? ñii	កំសាកញី	49R	coward
kəsaɛŋ	កន្សែង	22	towel
kəsaɛŋ yɔn	កន្សែងយន្ត	57R	a scarf over which spells have been said which protects the wearer from harm
kəsaɛt	កាសែត	6	newspaper
kəsuoŋ	ក្រសួង	45	ministry, department, bureau

kasuoŋ khohsnaa kaa	ក្រសួងឃោសនាការ	45	information department
kasuoŋ kɔ́oy	ក្រសួងគយ	47R	customs bureau
kateel	កន្ទេល	23	mat
katrɔ?	កន្ត្រក	58R	marketing basket
kattəyuoh	កិត្តិយស	57R	honor
kɛckaa	កិច្ចការ	49	job, work, matter
kɛylaa	កីឡា (38L)	43	sport, sports
khaan	ខាន	25	to have not, to miss, to fail to
khaaŋ	ខាង	8	(see note)
khaaŋ cəəŋ	ខាងជើង	51	north
khaaŋ cəəŋ chiəŋ khaaŋ kaət	ខាងជើងឆៀងខាងកើត	51	northeast
khaaŋ chveeŋ	ខាងឆ្វេង	29	left (side)
khaaŋ sdam	ខាងស្តាំ	29	right (side)
khaɛ	ខែ	3	month
khaɛ ka?kədaa	ខែកក្កដា	30	July
khaɛ kaññaa	ខែកញ្ញា	30	September
khaɛ komphə́?	ខែកុម្ភៈ	30	February
khaɛ kraoy	ខែក្រោយ	3	next month
khaɛ mə́?kəraa	ខែមករា	30	January
khaɛ meesaa	ខែមេសា	30	April
khaɛ mi?naa	ខែមិនា	30	March
khaɛ mi?thu?naa	ខែមិថុនា	30	June
khaɛ mun	ខែមុន	16	last month
khaɛ ohsəphiə	ខែឧសភា	30	May
khaɛ sɛyhaa	ខែសីហា	30	August
khaɛ tu?laa	ខែតុលា	30	October
khaɛ thnuu		30	December
khaɛ viccəkaa	ខែវិច្ឆិកា	30	November
khaet	ខេត្ត	8	province
khaɛt kraw	ខេត្តក្រៅ	45R	the provinces (outside Phnom Penh)
khao	ខោ	22	trousers
khcɛy	ខ្ចី (15L)	28	to borrow
khcɛy	ខ្ចី	45	green (fruit)
khcil	ខ្ជិល	36	lazy
khə́ŋ	ឃាំង	51	to block, to obstruct
khəəñ	ឃើញ	10	to see
khəŋ	ខឹង	36L	angry
khiatəkam	ឃាតកម្ម	37	murder, assassination
khiəv	ខៀវ	23	blue
khlaa	ខ្លា	44	tiger
khlaa khmum	ខ្លាឃ្មុំ	44	bear
khlaac	ខ្លាច	19	afraid
khlaɛŋ khlaay	ក្លែងក្លាយ	28	to forge (a signature), to fake; something false
khlah	ខ្លះ	6	some

khlaŋ	ខ្លាំង		14	strong
khlən	ក្លិន		34	odor, smell
khlə́ŋ	ឃ្លាំង		57	depot, cache
khlɛy	ខ្លី		23	short
khl[illegible]	ឃ្លា	(6)	24	sentence
khɨlan (baay)	ឃ្លាន (បាយ)		33	hungry
khlóm meəl	ឃ្លាំមើល		53	to watch from a hidden place
[illegible]luon	ខ្លួន		13L	body, self
khluon aeŋ	ខ្លួនឯង		14	oneself
khmaɛ	ខ្មែរ		2	Cambodian, Khmer
khmaɛ seerɛy	ខ្មែរសេរី		52	Free Khmer
khmaŋ	ខ្មាំង		48	enemy
khmaoc	ខ្មោច		60	corpse, ghost, dead person
khmaw	ខ្មៅ		23	black
khmaw day	ខ្មៅដៃ		6	pencil
khmeeŋ chnuol	ក្មេងឈ្នួល		41	servant, maid
khmeeŋ khmeeŋ	ក្មេងៗ		43	young generation
khnɔɔŋ	ខ្នង		52	back
khñom	ខ្ញុំ		1	I, me
khñom lɨɨ kee thaa	ខ្ញុំឮគេថា		34	I've heard that
khoh	ខុស	(3)	24	wrong; different
khoh knia	ខុសគ្នា		43	different
khoh pii	ខុសពី		31L	different from
khohsnaakaa	ឃោសនាការ		45	information, propaganda
khouc	ខូច		14	out of order, damaged, to break down; when used of a person: to go wrong, to be bad
khouc khaat	ខូចខាត	(37L)	52	damage, casualty; to cause damage, casualties
khɔm	ខំ	(8)	54	to strive, to try, try and...
khpuoh	ខ្ពស់		59	high
khtóom	ខ្ទម		59	hut
khum	ឃុំ		36	custody; to detain (police)
khum	ឃុំ		25	town, county
khuo kbaal	ខួរក្បាល		43R	brains
khvah	ខ្វះ		7	to lack, be lacking
khvay	ខ្វៃ	(24)	33	to roast (on a spit)
khyɔl	ខ្យល់		45	wind, breeze
khyɔl kuoc	ខ្យល់គួច		51	tornado
khyɔl pyuh	ខ្យល់ព្យុះ		51	storm, typhoon, hurricane
kɨɨ	គឺ	(18R)	37	is, that is, that is to say
kɨt	គិត		3	to think, to intend to
kɨt aoy meen teen tɨw	គិតឱ្យមែនទែនទៅ		35L	in fact
kɨt khəəñ	គិតឃើញ		3L	to realize, to see

kɨt tɨw sən	គិតទៅសិន	15L	so long
kmeeŋ (kmeeŋ)	ក្មេង(ក្មេង)	(20L) 36	youth; young child
kmian	គ្មាន	4	to not have; there isn't
kmian baan...sɔh	គ្មានបាន...សោះ	15	to have not... at all
kmian phlaw	គ្មានផ្លូវ	47R	no alternative; no chance
kmuoy	ក្មួយ	18	niece, nephew
knia	គ្នា	(14L) 13	each other; person, colleague; people, they
knoŋ	ក្នុង	6	in, inside
knoŋ cənaom	ក្នុងចំណោម	54	among
knoŋ peel thmɛy thmɛy nih	ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ	37	recently, lately
knoŋ rəyɔ́ʔ	ក្នុងរយៈ	54	during
kom	កុំ	6	don't
kom aal tón	កុំអាលទាន់	27	don't...yet, don't hurry to
kon	កុន	5	movie
kook	គោក	33L	dry (food, land), without liquid
koo prey	គោព្រៃ	44	wild bull
kool mnoŋ	គោលបំណង	54R	intention, goal, aim
kóoy	គយ	47R	customs
kót	គាត់	4	he, she, they
koun	កូន	8	child
koun pəsaa	កូនប្រសា	18	son- or daughter-in-law
koun phum	កូនភូមិ	25	villager
koun sao	កូនសោ	42	key
koun səh	កូនសិស្ស(3)	6	student, pupil
koun təhian	កូនទាហាន	(46L) 47	private soldier
kɔh	កោះ	53	island
kɔŋ	កង់	13	bicycle; wheel, tire
kɔɔ	ក៏	17	sentence particle
kɔɔ	ក	19	neck
kɔɔ	ក	23L	collar
kɔɔ baan daɛ	ក៏បានដែរ	20	...is O.K.
kɔɔ daoy...kɔɔ daoy	ក៏ដោយ...ក៏ដោយ	47R	whether... or...
kɔɔ mian	ក៏មាន	55R	even, it happens that...
kɔɔŋ a?nu?seenaa thom	កងអនុសេនាធំ	49	company
kɔɔŋ a?nu?seenaa touc	កងអនុសេនាតូច	48	platoon
kɔɔŋ tóp	កងទ័ព	49	troops, force
kɔɔŋ tóp pəsɛh	កងទ័ពពិសេស	49	special forces
kɔɔŋ tóp prey	កងទ័ពព្រៃ	49	guerrilla forces

kɔɔŋ vihsəvəʔkɔɔ	កងវិស្វករ	49	engineer corps
kɔɔŋ vóoréʔseenaa thom	កងវរសេនាធំ	49	regiment
kɔɔŋ vóoréʔseenaa touc	កងវរសេនាតូច	49	batallion
kɔɔŋ yóo kaa səŋat	កងយកការណ៍សម្ងាត់	49	reconnoissance platoon, intelligence company
kɔp	កប់	53	to bury
kɔp miin	កប់មីន	53	to set mine
kraap	ក្រាប	60R	to prostrate oneself, to lie flat
kraɛŋ (loo)	ក្រែង(លោ)	23	probably, lest, in case
krah	ក្រាស់	31	thick
kraok	ក្រោក	42R	to get up
kraom	ក្រោម (25R)	29	under, below
kraoy	ក្រោយ (8L)	3	after, behind
kraoy móo	ក្រោយមក (9L)	3	later (past)
kraoy pii	ក្រោយពី	22	after
kraoy tɨw	ក្រោយទៅ	3	later (future)
kraoy pə-ɔh (or pəmphot)	ក្រោយបង្អស់	55	finally
kraw	ក្រៅ	47	out, outside
kraw phləw kaa	ក្រៅផ្លូវការ	57	unofficial
kraw pii	ក្រៅពី	46	aside from, other than
krɛɛ	ក្រែ	22	bad
kria	គ្រាហ៍	60	to support and help walk
kric	គ្រេច	19	sprained
kric kɔɔ	គ្រេចក	19	sprained neck
krɨəŋ avút	គ្រឿងអាវុធ	55	weapons
krɨəŋ mesin	គ្រឿងម៉ាស៊ីន	59	machinery
krom	ក្រុម	48	group; platoon, squad
krom kamphləəŋ thom	ក្រុមកាំភ្លើងធំ	58L	artillery platoon
krom təhian	ក្រុមទាហាន	47	troops
krouc	ក្រូច	31	orange, citrus fruit
krouc chmaa	ក្រូចឆ្មា	31	lemon, lime
krouc khvic	ក្រូចខ្វិច	31	tangerine
krón baə	គ្រាន់បើ	20	to feel better; pretty good, rather, quite
krón taɛ	គ្រាន់តែ	15	just, only
króp -adj. or verb	គ្រាប់	41	(see note)
króp	គ្រាប់	20	tablet, grain, pellet, seed
króp	គ្រាប់	47	something round (pertaining to ammunition)
króp baɛk	គ្រាប់បែក	45	bomb
króp baɛk day	គ្រាប់បែកដៃ	54	hand grenade
króp baɛk phsaɛŋ	គ្រាប់បែកផ្សែង	55	smoke bomb
króp pray	គ្រាប់ព្រាយ	42	buckshot
krɔɔ	ក្រ	18R	poor; to be slow to, seldom

krúh thna?	គ្រោះថ្នាក់	36	accident, danger
krun	គ្រុន	19	fever, to have a fever
krun caň	គ្រុនចាញ់	20	malaria
kruoh	ក្រួស	50L	gravel
kruosaa	គ្រួសារ	21	family
krup	គ្រប់	27	every, each (any)
krup krón	គ្រប់គ្រាន់	54	enough, adequate
kruu	គ្រូ	1	teacher, master of an art
kruu khmaɛ	គ្រូខ្មែរ	57R	sorcerer, practitioner of traditional rituals
kruu pɛɛt	គ្រូពេទ្យ	9	doctor
kruu perien	គ្រូបង្រៀន	9	teacher
kruu tiay	គ្រូទាយ	40R	soothsayer, oracle, astrologer, medium
ksaoy	ខ្សោយ	6	weak
kuk	គុក (37L)	51	prison, jail
kummenih	កុម្មុយនិស្ត	57	Communist
kummeniakum	គមនាគមន៍	49	communications
kuo	គួរ	40	should
kuo som	គួរសម	60	fair, rather, quite
kút	គត់	23	exactly, even
kuu	គូ	16	pair
kuut	គូថ	52	one's behind, buttocks
kuybaa	គុយបា	4	Cuba
	(L)		
l?ɔɔ	ល្អ (2)	6	pretty, beautiful, good
la?	។ល។	43	etc.
laan	ឡាន	7	car
laan chnuol	ឡានឈ្នួល	9	bus
laan kɔŋ dɔp	ឡានកង់ដប់	48	10 wheel truck
laan pɛɛt	ឡានពេទ្យ	50	ambulance
laan tɨk	ឡានទឹក	50	fire truck
laeŋ	ឡើង	44	to climb, to rise
laeŋ pra? khaɛ	ឡើងប្រាក់ខែ	60	to raise a salary
laeŋ sa?	ឡើងស័ក្តិ	52	to get a promotion
laom pót	ឡោមព័ទ្ធ	52	to ambush
lbaat	ល្បាត	56	to patrol, to guard
lbeeŋ	របេង	20	tuberculosis
lbɨen	ល្បឿន	51	speed
lbɔɔŋ	ល្បង	25	= look bɔɔŋ
ló?	លាក់	51	to hide
le?el	រអិល	59	slippery
leek	លេខ	23	number; size
leek sekól khluon	លេខសំគាល់ខ្លួន	54	serial number
leeŋ	លេង	5	to play, to visit, to do for fun
leeŋ thóa kdaw	លេងធំក្តៅ	58L	to get tough, to get stricter
leep	លេប	20	to swallow
lebiep	របៀប	29	way, style
lebɔh	របស់	16	thing; of, belonging to

ləbɔɔŋ	របង	55	fance
ləbuoh	របួស	50	wound; to be wounded
lədəw	រដូវ	24	season
lədəw praŋ	រដូវប្រាំង	24	dry season
lədəw tɨk laəŋ	រដូវទឹកឡើង	59	flood season
lədəw vúhsaa	រដូវវស្សា	24	wet season
ləə	លើ	29	on; above
ləək	លើក (30R)	38	to raise, to lift, to carry
ləək	លើក	47R	time, instance
ləək lɛɛŋ taɛ	លើកលែងតែ	31	except
ləək tɨk cət	លើកទឹកចិត្ត	54	to encourage
ləhaɛk	រហែក	41	torn
ləhout	រហូត	60	(see note)
ləkhət	លិខិត	49	message, letter, document
ləlóok	លលក	44L	cuckoo
ləmoóm	ល្មម	18	enough, adequate
ləmóom ləmóom	ល្មមៗ	56R	small, trivial
ləmóom taɛ	ល្មមតែ	50	by the time that...
ləmɔɔʔ	រ៉ឺម៉ក	42	trailer (small)
ləŋia	រងា	24	cold
ləŋɨt	ងងឹត	51	dark
ləthiʔniyum	លទ្ធិនិយម	55L	ideology
ləviaŋ	រវាង	54	between
ləvúl	រវល់	14	busy
lɛɛŋ	លែង	34	to quit; to divorce
lɛɛŋ lɛh	លែងលះ	40R	to divorce, to abandon
lia	លា	1	to say good-bye
lian	លាន	6	million
liaŋ	លាង	5	to wash
liav	លាវ	13	Laos, Laotian
liay	លាយ	33L	to mix
lien	លៀន	19	to stick something out
liiŋ	លីង	33	to fry rice
liit	លីត្រ	18	liter
liiv	លីវ	8	single, bachelor
lɨc	លិច	56R	to set, to sink
lɨən	លឿន	24	fast
lɨəŋ	លឿង	23	yellow
lɨɨ	ឮ	11	to hear
lkhaon	ល្ខោន	45	play
lŋiac	ល្ងាច	19	evening
look	លោក	1	Mr., you, sir (male)
look aʔnuʔseenɛy aɛk	លោកអនុសេនីយឯក	48	Captain
look aʔnuʔseenɛy tou	លោកអនុសេនីយទោ	48	1st Lt.
look aʔnuʔseenɛy trey	លោកអនុសេនីយត្រី	48	2nd Lt.
look kruu	លោកគ្រូ	1	teacher (male), you

look menə́?	លោកម្នាក់	30L	a man
look srɛy	លោកស្រី	1	Mrs., you, madame (female)
look utdomseenɛy aɛk	លោកឧត្តមសេនិយឯក	48	General
look utdomseenɛy niayú?	លោកឧត្តមសេនិយនាយក	48	Lt. General
look utdomseenɛy tou	លោកឧត្តមសេនិយទោ	48	Maj. General
look utdomseenɛy trɛy	លោកឧត្តមសេនិយត្រី	48	Br. General
look vóorə́?seenɛy aɛk	លោកវរសេនិយឯក	48	Colonel
look vóorə́?seenɛy tou	លោកវរសេនិយទោ	48	Lt. Colonel
look vóorə́?seenɛy trɛy	លោកវរសេនិយត្រី	48	Major
lou	ឡូ	31	dozen
luh traa taɛ	លុះត្រាតែ	56	not unless, provided (that), providing that
luoh pəlaa	លួសបន្លា	55	barbed wire
lú?	លក់	6	to sell
lú?	លក់	24	to fall asleep (resultative verb)
luk luy	លុកលុយ	53	to invade
luoc	លួច	37	to steal
lup muk	លុបមុខ	22	to wash (face)
luu	លូ	39L	sewer, large pipe, ditch
luun	លូន	60R	to crawl on one's belly
luy	លុយ	4	money

(M)

maɛ	ម៉ែ	25L	= madaay
maoŋ	ម៉ោង	4	hour, time; clock
maoŋ pəmaan	ម៉ោងបុន្មាន	7	what time is it?
mcul	ម្ជុល	20	needle, syringe
mee bañciakaa	មេបញ្ជាការ	47	commander
mee dək nóm	មេដឹកនាំ	47	leader
mee khum	មេឃុំ	25	khum chief
mee phum	មេភូមិ	25	phum chief
mee səkat	មេសង្កាត់	28	quarter chief, chief of a səkat
meeday	មេដៃ	27	thumb
meeday	មេដាយ	57	medal
meek	មេឃ (17R)	32	sky
meek baek thŋay	មេឃបើកថ្ងៃ	24	clear sky
meek iŋit	មេឃងងឹត	24	cloudy sky
meemaay	មេម៉ាយ	40R	widow, widower, divorcé, divorcée
meerien	មេរៀន	32	lesson
məcah	ម្ចាស់ (41L)	42	owner, master, boss
məcah laan	ម្ចាស់ឡាន	42	car owner
mə ceəŋ	មួយជើង	48	one trip
mə dɔɔŋ	មួយដង	5	once; for a change
mə dɔɔŋ mə dɔɔŋ	ម្ដងៗ	15	once in a while
məkhaaŋ tiet	ម្ខាងទៀត	60	the other side

me llan	មួយលាន	6	one million
me meen	មួយម៉ឺន	6	ten thousand
me rooy	មួយរយ	6	one hundred
me saɛn	មួយសែន	6	one hundred thousand
mecliclat	បញ្ជី ជាតិ	25	birth certificate
medaay	ម្ដាយ	8	mother
medaay coŋ	ម្ដាយចុង	29R	stepmother
medaay kmeek	ម្ដាយក្មេក	18	mother-in-law
medaay miiŋ	ម្ដាយមីង	18	aunt younger than parent
medaay thom	ម្ដាយធំ	18	aunt older than parent
..., mee teh	... មើលទៅ	(13L) 28	perhaps, maybe
meel	មើល	2	to read, to look at
meel dac	មើលដាច់	12	to be able to read
meel kee meel aɛŋ	មើលគេមើលឯង	38L	to watch people
mehaavi?thialay	មហាវិទ្យាល័យ	40	University
mehoup	ម្ហូប	15	food
meleh	ម្លេះ	18	so + adjective
meneʔ meneʔ	ម្នាក់ៗ	(30R) 47	each (person), every one of them
mentii	មន្ទីរ	55	building, office
mentii catkaa	មន្ទីរចាត់ការ	(47R) 55	headquarters
mentii pɛɛt	មន្ទីរពេទ្យ	58	hospital
menuh	មនុស្ស	(18L) 33	people, person, human being
menut	មីនុត	9	minute

me ŋay	មួយថ្ងៃ	7	one day
mephɛy	ម្ភៃ	6	twenty
mephey pram	ម្ភៃប្រាំ	6	twenty-five
mephlɛɛt	មួយភ្លែត	7	a minute, a moment
meriam day	ម្រាមដៃ	52	finger
mesəl mɛñ	ម្សិលមិញ	11	yesterday
mesin	ម៉ាស៊ីន	14	engine, machine
mesɨn thɔɔt semleeŋ	ម៉ាស៊ីនថតសំឡេង	58R	tape recorder
mesin tik	ម៉ាស៊ីនទឹក	39	water fountain
methyoubaay	មធ្យោបាយ	59	means, tactic
methyum	មធ្យម	55	medium, average
meyaaŋ tiet	ម្យ៉ាងទៀត	49	furthermore, another thing
mɛc	ម៉េច	9	how, why; how about...
mɛc baan te	ម៉េចបានតែ	40	why
mɛc eñceŋ	ម៉េចអញ្ចឹង	15	why, how come
mɛɛn	មែន	16	sure, true; it is true
mɛɛn eh	មែនទេ	11	......, isn't it?
mɛɛn eh	មែនទេ	30	really, is that so!
mɛh (=melɛh)	ម្លេះ	40	so, so much

mia	មា	18	uncle younger than parent
mian	មាន	18	to have, there is
mian	មាន	4	to exist, to have; there is; to be rich, wealthy
mian baan	មានបាន	15	past time indicator
mian (kmian) akah	មាន(គ្មាន)ឱកាស	46	to have an oporuntiy
mian ɛy	មានអី	9	fine, O.K.
mian kaa ɛy	មានការអី	9	"What can I do for you?"
mian knia		13	to be altogether, to have company
mian payaoc	មានប្រយោជន៍	28	useful, important, interesting
mian prɔsah	មានប្រសាសន៍	29	to say, speak (formal)
mian rɨəŋ	មានរឿង	15	to have a fight
mian sənaaŋ	មានសំណាង	51	lucky
mian tooh	មានទោស	36L	guilty; to be punished
miiŋ	មីង	18	aunt younger than parent
miin	មីន	53	mine
mɨn	មិន	3	no, not
mɨn (cam) bac	មិន(ចាំ)បាច់	9	don't have to, not necessary to
mɨn cañ	មិនចាញ់	43	as...as
mɨn cə...pəmaan	មិនជា...ប៉ុន្មាន	10	not very
mɨn daɛl...(sɔh)	មិនដែល...(សោះ)	12	have never, doesn't ever
mɨn dɔl	មិនដល់	24	not as....as
mɨn ɛy tee	មិនអីទេ	(6) 10	you re welcome, that's O.K. it's nothing
mɨn khvah tee	មិនខ្វះទេ	45	plenty, a lot of
mɨn krɔ́n taɛ...tiət	មិនគ្រាន់តែ...ទៀត	60	not only... but
mɨn lʔɔɔ tee	មិនល្អទេ	3	not good
mɨn mɛɛn (cia)	មិនមែន(ជា)	9	isn't a...
mɨn...pəmaan	មិន...ប៉ុន្មាន	20	not so..., not very...
mɨn saw	មិនសូវ	12	not much, not really
mɨn...sɔh	មិន...សោះ	5	not at all
mɨn taɛ pənnoh	មិនតែប៉ុណ្ណោះ	37	not only that
mɨn thaa tə...daɛ	មិនថាតែ...ដែរ	45	not only... but
mɨn tiəŋ tee	មិនទៀងទេ	48	it depends
mɨn tɔ́n	មិនទាន់	3	not yet; to be unable to do in time
mɨn yuu mɨn chap	មិនយូរមិនឆាប់	59	sooner or later
mɨt	មិត្ត	21	friend
mɨt səmlañ	មិត្តសម្លាញ់	21	friend
mmoŋ		51	to intend
mnaac nɨŋ	ចំណាច់នឹង	40	since
mnɔ́h	ម្នាស់	31	pineapple
mɔ́n	មាន់	34	chicken
mɔ́n tia	មាន់ទា	53	poultry

mɔ́o	មក	4	to come; to, toward
mɔ́o dɔl	មកដល់	9	to arrive
mootoo	ម៉ូតូ	11	motorcycle
morcee	ម៉រ៉េជ	55	mortar (gun)
mɔ́t	មាត់	22	mouth
mɔ́t tunlee	មាត់ទន្លេ	48	mouth of the river
mɔŋdaa	ម៉ង់ដាត់	27	money order
mphot	បំផុត	36	of all ...est (superlative)
mroŋ	បំរុង	58L	to intend
muc	មុជ	19	to dive, to go under
muc tik	មុជទឹក	19	to take a shower; to go swimming
muk	មុខ	33	face; kind, type
muk	មុខ	29	front, in front of
muk cia	មុខជា	30	definitely, surely, definitely, will
muk ŋia	មុខងារ	54	job, work, position
mun	មុន (21L)	22	before
mun nɨŋ	មុននឹង	22	before
mun debouŋ	មុនដំបូង	42	first of all
mun maoŋ	មុនម៉ោង	9	ahead of time
muo?	មួក	23	hat
muoy	មួយ	6	one, a
muoy muoy	មួយៗ	19L	slowly
muoy muoy	មួយៗ	47	each
muoy viñ tiet	មួយវិញទៀត	38	another thing
muullethaan	មូលដ្ឋាន	59	base (military and philosophical)

(N)

naa	ណា	2	which, where
naa muoy	ណាមួយ	20L	any, some
naa muoy...naa muoy	ណាមួយ...ណាមួយ	40	on the one hand...and on the other hand...; not only...but also
naɛ	នែ៎	34	indicates hesitation
nah	ណាស់	5	very, very much
ndaat	អណ្តាត	19	tongue
ndouŋ	អណ្តូង	39	well
nɔ́?	អ្នក	8	classifier for person; you
nɔ́? aɛŋ	អ្នកឯង	27L	you
nɔ́? bɔmrae	អ្នកបំរើ	30R	servant
nɔ́? bɔɔ? praɛ	អ្នកបកប្រែ	41	interpreter
nɔ́? cam kaa		34R	farmer (non-rice)
nɔ́? cəŋɨɨ	អ្នកជំងឺ	19	patient
nɔ́? cɨt khaaŋ	អ្នកជិតខាង	14L	neighbor
nɔ́? kan luy	អ្នកកាន់លុយ	56	treasurer, cashier
nɔ́? krɔɔ	អ្នកក្រ	26L	poor person, the poor
nɔ́? kruu	អ្នកគ្រូ	1	teacher (female)
nɔ́? leeŋ	អ្នកលេង	44	player
nɔ́? mian	អ្នកមាន	26L	rich person, the rich
nɔ́? neesaat trɛy	អ្នកនេសាទត្រី	44	fisherman
nɔ́? nɔ́m saa	អ្នកនាំសារ	55	messenger

né? phleh khluon	អ្នកភៀសខ្លួន	47	refugee
nə́? prap	អ្នកប្រាប់	13L	the one who tells
nə́? srok srae	អ្នកស្រុកស្រែ	24	farmer, villager
nə́? tənaaŋ kəsaet	អ្នកតំណាងកាសែត	50	press representative
nə́? thom	អ្នកធំ	14L	big shot, important person
nə́? tooh	អ្នកទោស	(37L) 52	convict, prisoner, guilty person, criminal
nə́? ɔŋtuut	អ្នកអង្គទូត	54	diplomat
nə́?naa	អ្នកណា	2	who, whoever
nəyoobaay	នយោបាយ	(30R) 55	politics
nəw	នៅ	47R	a particle that can precede the object of a verb (literary)
nɛy	ន័យ	5	meaning
nialikaa	នាឡិកា	25	watch
niaŋ	នាង	1	Miss, you (female)
niavia phtuk kəpal hɔh	នាវាផ្ទុកកប៉ាល់ហោះ	55	aircraft carrier
niay təhian	នាយទាហាន	47	officer
niay təhian bɔmroŋ	នាយទាហានបំរុង	46L	reserve officer
nih	នេះ	4	this; here
nimuoy nimuoy	និមួយៗ	26L	each, each one
niyiəy	និយាយ	2	to speak
niyiəy rɔ́ɔ	និយាយរក	48R	to be friendly with, to talk to, to seek out
niyúm verb	និយម	44	accustomed to; normally
nɨəy hɔt	នឿយហត់	55	to be tired
nɨŋ	នឹង	2	that, this; here, there; (indicates action in progress); the
nɨŋ	នឹង	24	and
nɨŋ haəy	នឹងហើយ	16	that's right
nɨŋ thaa	នឹងថា	35R	if it were to be said
nɨw	នៅ	2	to live, to stay
nɨw	នៅ	3	still
nɨw aenih	នៅឯនេះ	44	over here
nɨw...n w laəy	នៅ... នៅឡើយ	45	not yet
nɨw laəy	នៅឡើយ	57	not yet
nɨw peel dael	នៅពេលដែល	53	at the time
nɨw sɔl	នៅសល់	23	remained
nɨw tae	នៅតែ	60	still
nɔ́m	នាំ	50	to lead, to take (someone somewhere), to transport
nɔ́m aoy skɔ́l	នាំឲ្យស្គាល់	49L	to introduce to
nsaay	ទន្សាយ	44	rabbit
ntéh	រន្ទះ	51	thunder
ntɛc	បន្តិច	44	little, few
ntɛc medɔɔŋ ntɛc medɔɔŋ	បន្តិចម្តងៗ	57	a little at a time, little by little

ntɛc ntuoc	បន្តិចបន្តួច	14	a little
nuh	នោះ	4	that; there
numpaŋ	នំបុ័ង	34	bread
numpaŋ daʔ sac	នំបុ័ងដាក់សាច់	45	sandwich
	(ñ)		
ñam	ញ៉ាំ	4	to eat, to drink, to smoke
ñam baay haaŋ	ញ៉ាំបាយហាង	5	to eat out
ñəñɨm	ញញឹម	47L	to smile
ñɨk ñóp	ញឹកញាប់	56	often
ñóp	ញាប់	8	rapid, rapidly
ñuh ñuŋ	ញុះញង់	57	to instigate, to incite
	(ŋ)		
ŋay	ថ្ងៃ	7	day
ŋay aatit	ថ្ងៃអាទិត្យ	30	Sunday
ŋay can	ថ្ងៃចន្ទ	30	Monday
ŋay nih	ថ្ងៃនេះ	3	today
ŋay ŋkia	ថ្ងៃអង្គារ	30	Tuesday
ŋay pehoh	ថ្ងៃហស្បតិ៍	30	Thursday
ŋay put	ថ្ងៃពុធ	30	Wednesday
ŋay saw	ថ្ងៃសៅរ៍	30	Saturday
ŋay saw kraoy	ថ្ងៃសៅរ៍ក្រោយ	30	next Saturday
ŋay sok	ថ្ងៃសុក្រ	30	Friday
ŋay trɔŋ	ថ្ងៃត្រង់	56R	noon
ŋlaʔ	ងាក	39R	to turn (body)
ŋkaal	អង្កាល់	3	when (non-past)
ŋkɔɔ	អង្ករ	34	(uncooked) rice
ŋkup	អង្គប់	58	trap
ŋkuy	អង្គុយ	29	to sit
ŋóp	ងាប់ (34R)	45	to die (used of animals and very informally of people)
	(O)		
oh	ឧស	56R	firewood
om	អុំ	18	aunt or uncle older than parent
om tuuk	អុំទូក	44	to row
opasaʔ	ឧបសគ្គ	35L	obstacle, challenge
otaɛl	អូតែល	10	hotel
ottiahɔɔ	ឧទាហរណ៍	44	example
ouh	អូស	42L	to tow, to drag
	(ɔ)		
ɔh	អស់	8	to be out of, all (finished), to be all gone
ɔh kalaŋ	អស់កម្លាំង	33	to be tired
ɔmnaac	អំណាច	25	power
ɔntaréʔciat	អន្តរជាតិ	55R	international
ɔmpii	អំពី	42	about, concerning; from
ɔŋglee	អង់គ្លេស	2	English
ɔŋ tuut...	អង្គទូត	54	diplomat
ɔɔ	អរ	1	to be glad
ɔɔ kun	អរគុណ	1	thank you
ɔprum	អប់រំ	49R	to educate, to bring up, to teach manners to
	(P)		
pʔoun	ប្អូន	8	younger sibling

p?oun ciidoun muoy	ប្អូនជីដូនមួយ	18	younger first cousin
p?oun thlay	ប្អូនថ្លៃ	18	younger sibling-in-law
paɛt səp	ប៉ែតសិប	6	eighty
paññəhaa	បញ្ហា (32L)	47	problem
paot	ប៉ោត	58R	a metal container the size and shape of a gasoline can
paom	ប៉ោម	31	apple
pdah saay	ផ្ដាសាយ	19	to get a cold, a cold
pdɛy	ប្ដី	8	husband
pə́?	ពាក់ (19L)	22	to wear, to put on, anything other than skirt or pants
pə́? kədaal	ពាក់កណ្ដាល	32	half, middle
pə́? sa?	ពាក់សក្តិ	47	to have a rank
peek	ពេក	11	too
peel	ពេល	7	time
peel mɨn rəvʉ́l	ពេលមិនរវល់	14L	spare time, free time
peel naa	ពេលណា	14	when
peel thŋay	ពេលថ្ងៃ	22	daytime
peeŋ pɔh	ប៉េងប៉ោះ	33	tomato
pə?aɛk	បង្អែក	42L	chair back, support
pə?uoc	បង្អួច	20	window
pəbaa?	ពិបាក	(5)18	difficult
pəbaɛk	បំបែក	58	to break (transitive)
pəbaŋ	បំបាំង	60	to hide
pəbaŋ pəlɔm	បំបាំងបន្លំ	60	to camouflage
pəcé?	បញ្ជាក់	26R	to attest, to certify, to verify, to prove, to show
pəcɛñ	បញ្ចេញ	52L	to take out, to remove, to show off
pəchaŋ nɨŋ	ប្រឆាំងនឹង	37L	against, opposed to
pəchuoy khaɛt	ភូឈ្លួយខេត្ត	26	Lt. governor
pəchup	បញ្ឈប់	42	to stop (someone or something)
pəcoh pəcoul	បញ្ចុះបញ្ចូល	54	to persuade, to influence
pəcoul	បញ្ចូល	40L	to put in, to cause to enter
pəcrah phlew	បញ្ច្រាសផ្លូវ	42	to go the wrong way (on a street)
pəcúl mɔ́n	ប្រជល់មាន់	43	cocks fight
pəcum	ប្រជុំ	36L	to meet, to hold a meeting
pəcuun	បញ្ជូន	47	to send
pədaal aoy	បណ្ដាលឲ្យ	59	to cause
pədaal mɔ́o pii	បណ្ដាលមកពី	59	caused by
pədaə	បណ្ដើរ	52	to march, to cause to walk (causative), to escort
...pədaə...pədaə (39R)	...បណ្ដើរ...បណ្ដើរ	60	(see note)
pədaoy aoy	បណ្ដោយឲ្យ	56	to let, to allow

pədap daoy	ប្រដាប់ដោយ	59	equipped with
pədap pədaa	ប្រដាប់ប្រដារ	44	equipment
pədaw	ប្រដៅ	36L	to teach manners, to give advice
pədouc	ប្រដូច	35L	to compare
pəhaañ	បង្ហាញ	42	to show
pəhεh	ប្រហែស	35	to neglect
pəhaεl	ប្រហែល	9	about, approximately
pəhat	បង្ហាត់	48	to train, to drill
pəhou	បង្ហូរ	39L	to cause to flow
pəhout	បង្ហួត	35	(see note)
pəhsakaʔkam	បេសកកម្ម	58	mission
pəkaε	ពូកែ	43	skillful, smart, effective
pəkaεk	ប្រកែក	58R	to refuse, to argue
pəkaət	បង្កើត	57R	to give birth to, to originate
pəkhɔm	បង្ខំ	40	to force
pəkɔt	ប្រាកដ	56	certain, sure
pəkɔt thaa	ប្រាកដថា	30	to be certain
pəkɔɔŋ	បង្កង	33	lobster
pəkɔp	បង្គាប់ (34R)	49	to order, to command
pəkɔp (daoy)	បង្គាប់(ដោយ)	51R	to have, to be possessed of
pəkraap	បង្ក្រាប	48L	to flatten, to defeat completely
pəkún	បង្គន់	10	toilet
pəkuot (pəcεεŋ)	ប្រកួត (ប្រជែង)	43	to compete
pəlaa	បន្លា	55	thorn
pəlaε	បន្លែ	34	vegetable
pəlih	ប៉ូលិស	28	police
pəlɔm	បន្លំ	41	to cheat, to fool, to confuse
pəlɔɔŋ	ប្រឡង (7)	43	to take a test
pəlɔɔŋ cóp	ប្រឡងជាប់		to pass a test
pəlɔɔŋ thléʔ	ប្រឡងធ្លាក់	45R	to fail a test
pəmaan	ប៉ុន្មាន	6	how many, how much
pəmaan ŋay nɨŋ	ប៉ុន្មានថ្ងៃហ្នឹង	20	the past few days
pəmbaεk	បំបែក	52	to break (transitive)
pəmbaεk cuo	បំបែកជួរ	56	to break ranks
pəmbah pəmbao	បំបះបំបោរ	52	to incite, to rabble-rouse
pəmbεy	ប្រាំបី	6	eight
pəmbuon	ប្រាំបួន	6	nine
pəmmuoy	ប្រាំមួយ	6	six
pəmpéʔ	បំពាក់	56	to decorate (with a medal), to put on, to cause to wear
pəmpéʔ saʔ	បំពាក់សក្តិ	56	to award a promotion
pəmpɨñ	បំពេញ	27	to fill

pəmpɨl	ប្រាំពីរ	6	seven
pəmuk rôt	ប្រមុខរដ្ឋ	55	chief of state
...pənəŋ	... ប៉ុណ្ណឹង	49	and that's all, only
pənaŋ sɛh	ប្រណាំងសេះ	44	horse racing
pənɨŋ	ប៉ុណ្ណឹង	18	only; that much
pənɨt	ពិនិត្យ	42	to examine, to observe, to inspect, to censor
pəntaɛ	ប៉ុន្តែ	41	but
pəñaa	ប្រាជ្ញ	(59R) 60	intelligent, smart
pəñap	ប្រញាប់	30	to be in a hurry
pəphlaañ	បំផ្លាញ	51	to destroy
pəphlah	បំផ្លាស់	52	to change, to transfer (transitive)
pəphlɨc	បំភ្លេច	55R	to forget (deliberately)
pə'pôok	ពពក	51	cloud
pəpún	ប្រពន្ធ	8	wife
pəraam koucɔɔ	បំរាមគោចរ	36	curfew
pəraə	បំរើ	41	to serve
pəraŋ	បារាំង	2	French; a Frenchman, the French
pərien	បង្រៀន	2	to teach
pərɨŋ	ពង្រឹង	51	to harden, to stiffen, to strengthen
pərou	ប៊ុយរ៉ូ	(48L) 57	office
pəteeh	ប្រទេស	43	country
pətóh	ប្រទះ	41	to meet
pəthaɛm	បន្ថែម	51	to increase (transitive)
pəthianiathippədɛy	ប្រធានាធិបតី	37	president (of a country)
pəthuy	ប្រថុយ	51	to take a chance, to risk
pətlay	បន្ទាយ	47	barracks
pətup	បន្ទប់	13	room
pətup tɨk	បន្ទប់ទឹក	9	rest room
pəyaoc	ប្រយោជន៍	48R	utility, interest, gain
pəyat	ប្រយ័ត្ន	20	to be careful; watch it
pəyúl	ពន្យល់	15	to explain
pɛɛŋ	ពែង	45	cup
pɛɛrmii baək laan'	ពែរមីបើកឡាន	42	driver's licence
pɛɛt	ពេទ្យ	8	hospital, medicine, doctor, nurse
pɛɛt ruhsii	ពេទ្យរុស្ស៊ី	18	Russian hospital
ph?aɛm	ផ្អែម	31	sweet
phaa?	ផាក	42	to fine
phaɛ kəpal	ផែកប៉ាល់	17	port, dock, pier
phaɛn kaa	ផែនការ	58	plan
phaɛn tii	ផែនទី	49	map
phcuŋ	ភ្ជង់	51L	to point a weapon closely at
phdah saay	ផ្តាសាយ	19	to have a cold
phdət	ផ្តិត	27	to print, to imprint
phdət meeday	ផ្តិតមេដៃ	27	to fingerprint

pheet	ភេទ		41R	sex, gender
phek	ផឹក		38R	to drink (non formal)
phsom	ផ្សុំ		58	to assemble, to gather
phcuo	ភ្ជួរ		40L	to plow
phdom	ផ្ដុំ		55	to gather
phdɔl	ផ្ដល់		39	to supply
phdou	ផ្ដូរ	(50R)	60	to change
phey	ភ័យ		42R	to be afraid, to be frightened
phek	ផឹក		39	to drink
phia?	ភាគ		6	part, a fraction of
phia? craen	ភាគច្រើន		6	the majority
phia? craen craen tae	ភាគច្រើនៗតែ		58	the majority
phia? rooy	ភាគរយ		6	percent
phiasaa	ភាសា		58	language
phkaa	ផ្កា		45	flower
phkaay	ផ្កាយ		58	star
phlaε	ផ្លែ		31	fruit
phlaε chee	ផ្លែឈើ		31	fruit
phlaε setouc	ផ្លែសន្ទូច		44	fishing hook
phlaεk	ប្លែក		21	strange, different
phlah	ផ្លាស់		47	to transfer
phleeŋ	ភ្លេង		12	music
phlee	ភ្លើ		56L	stupid
phleeŋ	ភ្លើង		10	fire; light; electricity
phleeŋ kehɔɔm	ភ្លើងក្រហម		10	red light
phlew	ផ្លូវ		10	street, road
phlew khvaεŋ	ផ្លូវខ្វែង		48	cross road, intersection
phliam	ភ្លាម	(38R)	54	immediately
phlic	ភ្លេច		6	to forget
phlic chiŋ te haey	ភ្លេចឈឹងទៅហើយ		16	to completely forget
ph!ieŋ	ភ្លៀង		16	rain, to rain
phlom	ផ្លុំ		60	to blow
phlɔn	ប្លន់		53	to rob, to plunder
phnaεk	ផ្នែក	(34R)	51	part, section
phnεεk	ភ្នែក		15	eye
phnom	ភ្នំ		48	hill, mountain
phnom bookkóo	ភ្នំបូកគោ		45	Bokor Mountain
phnou	ផ្នូរ		60	grave, tomb
phñae	ផ្ញើ		21	to send
phñó?	ភ្ញាក់		22	to wake up (intrans.)
pho?	ភក់		59	mud
phɔl	ផល		40L	product, outcome
phɔɔŋ	ផង		6	too, also, either
...phɔɔŋ...phɔɔŋ	...ផង ...ផង		40	(see note)
phsaa	ផ្សារ		15	market; downtown
phsaa kedaal	ផ្សារកណ្ដាល		15	Central Market
phsaεŋ	ផ្សែង		55	smoke
phsaŋ	ផ្សាំង		44	to tame
phseeŋ (phseeŋ)	ផ្សេងៗ	(26R)	35	different

phtéh	ផ្ទះ		5	house, home
phtieŋ	ផ្ទៀង		58	to synchronize, to make certain
phtól khluon	ផ្ទាល់ខ្លួន	(35L)	51	personal; selfish
phtuh	ផ្ទុះ		45	to explode
phtuk	ផ្ទុក		50	to load
phtuy tɨw viñ	ផ្ទុយទៅវិញ	(32R)	36	on the contrary
phum	ភូមិ		39	hamlet, village
phuumia	ភូមា		57	Burma
phuut	ភូត		54	to lie
phyiabaal	ព្យាបាល		55R	to take care of, to care for
piaʔ	ពាក្យ	(6)	24	word
piaʔ cacaam araam	ពាក្យចចាមអារាម		54	rumor
piaʔ thom thom	ពាក្យធំៗ		36L	rude words, backtalk
piah piñ	ពាសពេញ		44R,L	all, complete, all over
piay	ពាយ		44	extinct
pii	ពី		4	from
pii	ពីរ		6	two
pii maŋay noh	ពីមួយថ្ងៃនោះ		41	the other day
pii mun	ពីមុន		18	before, previously
pii ŋkaal	ពីអង្កាល់		9	when
pii prúh	ពីព្រោះ			because
piiŋ poŋ	ពីងប៉ុង		43	ping pong
piisaa	ពិសា	(16L)	29	to eat, drink (formal)
pɨñ cet	ពេញចិត្ត	(32L)	42	to be pleased, to be satisfied
pɨñ tii kroŋ	ពេញទីក្រុង		38L	all over the city
pɨŋ	ពឹង		38	to depend on
pɨt	ពិត		54	true
pɨt mɛɛn tae	ពិតមែនតែ		46	while it is true that
póa	ពណ៌		23	color
poh	ប៉ុស្ត		27	post office
póoŋ	ពង		33	egg
pouŋ	ពោង		41	buoy
praʔ	ប្រាក់		45	silver; money
praʔ khae	ប្រាក់ខែ	(41R)	56	salary
pracñaa	ប្រាជ្ញា		59R	intelligence
prae	ប្រើ		32	to use, to ask to do, to send on an errand
praɛ	ប្រែ	(4)	24	to translate
praŋ	ហ្វ្រាំង		14	brake
prap	ប្រាប់	(8)	10	to tell
prap aoy	ប្រាប់ឲ្យ		10L	to tell to (do something)
preŋ	ប្រឹង		44	to strive
pratikaa	ព្រឹត្តិការណ៍		50R	event
preek	ព្រែក		58	stream
preek ciik	ព្រែកជីក		58	canal
preeŋ	ប្រេង		14	oil
prey	ព្រៃ		44	forest, jungle

prəəh	ព្រើស	44	deer
prlap	ព្រាប	43	pigeon
prlep	ប្រៀប	60L	to compare
prɨk	ព្រឹក	7	morning
prɨk mɛñ	ព្រឹកមិញ	10	this morning
proh	ប្រុស	8	male (pertaining to human)
prɔhok	ប្រហុក	33	preserved fish paste
proŋ	ប្រុង	59	to be ready
proŋ prlep	ប្រុងប្រៀប	57	to be ready
próom	ព្រម	35	to agree, to allow
prɔté?bat	ប្រតិបត្តិ	48R	to execute, to put into effect
prɔte?batkaa	ប្រតិបត្តិការ	58	operation
prɔtə?kam	ប្រតិកម្ម	50	reaction
prúh	ព្រោះ	3	because
prúm daɛn	ព្រំដែន	48	frontier, border
prúm daɛn khmaɛ yuon	ព្រំដែនខ្មែរ-យួន	57	Cambodian-Vietnamese border
pruoñ	ព្រួញ	44	arrow
pruoy	ព្រួយ	31	to worry
púh	ពោះ	52	stomach
púh	ពស់	44	snake
puk	ពុក	59	rotten
puk mót	ពុកមាត់	22	mustache, beard
púl	ពល	49	troops
púl ləbaal	ពលបាល	57	sergeant

pum saɛn	ពុំសែន	31	a kind of fragrant tree; a kind of large mango
pún	ពន្ធ	53	tax
puo?	ពួក	52	group
puo?maa?	ពួកម៉ាក	5	friend
puo? yie? koŋ	ពួកយៀកកុង	52	Viet Cong
puon	ពួន	53	to hide (oneself)
puu	ពូ	18	uncle, younger than one's parent
puu aɛŋ	ពូឯង	18L	you

(R)

raadyou	រ៉ាដ្យោ	22	radio
rey luy	រៃលុយ	53	to take up a collection
ré?	រាក់	59	shallow
rəəh	រើស	23	to select, to choose, to find, to pick up
rəətraɛt	រ៉ឺត្រែត	60	to retire
rəh	ឬ	5	or; question particle
rəmkhaan	រំខាន	60	to disturb, to annoy
rəmloup ləə	រំលោភលើ	59	to violate
rəp yóo	រឹបយក	49	to confiscate
rəvúl (nɨŋ)	រវល់ (នឹង)	14	to be busy, to be concerned with, to be worried about
riaccəkaa	រាជការ	38	government
riey	រាយ	56	at retail
riey kaa	រាយការណ៍	42	to report

riel	រៀល	18	riel (Cambodian currency)
rien	រៀន	2	to study, to learn
riep cɔm	រៀបចំ	11	to arrange
riep cɔm khluon	រៀបចំខ្លួន	13L	to get ready, to get dressed
riəŋ	រឿង	6	story, matter; fight
rɨɨ	ឬ	5	or
rɨŋ	រឹង	58R	hard
rɨŋ kbaal	រឹងក្បាល	58R	hard-headed, stubborn
rɨt	រឹត	20	to rub
rɨt taɛ	រឹតតែ	32L	increasingly
rɨt taɛ...laəŋ	រឹតតែ ... ឡើង	34	increasingly
rokkət	រ៉ុកកែត	50	rocket
ról	រាល់	14	every (with time words)
ról aatɨt	រាល់អាទិត្យ	21	every week
ról khaɛ	រាល់ខែ	21	every month
ról ŋay	រាល់ថ្ងៃ	30	every day
ról peel	រាល់ពេល	14	every time
ról prɨk	រាល់ព្រឹក	22	every morning
róm	រាំ	5	to dance
rót pəhaa	រដ្ឋប្រហារ	53	coup d'état
róttəkaa	រដ្ឋការ	38	government, civil service
róttəpiibaal	រដ្ឋាភិបាល	38	government, administration, regime
rótthianii	រដ្ឋធានី	57	capital city
róo	រក (18R)	34	to look for
róo...khəəñ	រក...ឃើញ	12	to find
róo khoh róo trəw	រកខុសរកត្រូវ	26R	to find out the truth
róo sii	រកស៊ី	53L	to earn a living, to make money
róoŋ tuk	រងទុក្ខ	56	to suffer, to undergo suffering
rooŋ	រោង	6	a shelter, a (movie) house, a large building, a factory
róh	រាស់	40L	to rake, to harrow
róp	រាប់ (33L)	54L	to count
róp + number e.g. róp pón	រាប់ពាន់	43L	hundreds, thousands, etc.
rúh	រស់	8	alive
ruhsii	រុស្ស៊ី	18	Russia Russian
ruñ	រុញ	35	to push
verb + ruoc	រួច	22	to finish .... verb+ing
ruoc	រួច	5	then
ruoc haəy	រួចហើយ	5	then
ruoc haəy rə nɨw	រួចហើយឬនៅ?	11	finished yet?
ruoc khluon	រួចខ្លួន	26	to be free from obligation, to be even with
ruoc pii mót	រួចពីមាត់	49L	to say for the heck of it, to make up a story
rút	រត់	35	to run
rút cəñ	រត់ចេញ	52	to desert

rút kóoy	រត់គយ	54	to smuggle
rut kruh	រថក្រោះ	49	tank
ruuŋ dɛy	រូងដី	53	tunnel, hole, cave
ruup	រូប	27	image, picture, form
ruup thɔɔt	រូបថត	27	picture, photograph
ruy	រុយ	45	fly
	(S)		
s?aat	ស្អាត	13	neat, clean, nice, attractive
s?aɛk	ស្អែក	3	tomorrow
s?aɛk prɨk	ស្អែកព្រឹក	13	tomorrow morning
s?ɛy	ស្អី	18	what
s?ɛy khlah	ស្អីខ្លះ	11	what else
s?ɛy kɔɔ (kót) mian daɛ	ស្អីក៏(គាត់)មានដែរ	28L	he has everything
s?ɔp	ស្អប់	47	to hate, to dislike
s?uy	ស្អុយ	34	pungent, bad smelling
sa?	សក្តិ	47	rank, tatoo
saa?	សាក	17	to try
saalaa	សាលា	2	school, hall, court of law
saalaa khum	សាលាឃុំ	25	town hall
saalat	សាឡាត់	33	lettuce, salad
saam sep	សាមសិប	6	thirty
saap	សាប	33L	bland, not salty or spicy, fresh (water)
saaré? sekhan	សារៈសំខាន់	48R	essence
saathiarana?rót	សាធារណរដ្ឋ	35L	republic
sac	សាច់	15	meat
sac ciem	សាច់ចៀម	34	lamb
sac dom	សាច់ដុំ	43R	muscle
sac cruuk	សាច់ជ្រូក	33	pork
sac koo	សាច់គោ	33	beef
sac món	សាច់មាន់	34	chicken
saɛ sep	សែសិប	6	forty
saha?rót	សហរដ្ឋ	33	United States
saha?rót aameerɨk	សហរដ្ឋអាមេរិក	33	United States of America
sakamaphiap	សកម្មភាព	51R	activity
saññaa	សញ្ញា (31L)	57	sign
saññaa phlaəŋ	សញ្ញាភ្លើង	60	flare
saŋ	សាំង	14	gas
sat	សត្វ (40L)	41	animal
sat slaap	សត្វស្លាប	44	bird
saw kraoy	សៅរ៍ក្រោយ	30	next Saturday
sbaɛk cəəŋ	ស្បែកជើង	16	shoes
sbieŋ ahaa	ស្បៀងអាហារ	51	provisions, food
sdaay	ស្តាយ	35	to regret
sdaəŋ	ស្តើង	31	thin (thing)
sdam	ស្តាំ	10	right
sdap	ស្តាប់	(1)11	to listen
sdap baan	ស្តាប់បាន	12	to understand
sdap lɨɨ	ស្តាប់ឮ	12	to hear
sdɛy aoy	ស្តីឲ្យ (45R)	59	to reprimand

sdɛy	ស្តី	59	to reprimand
seen	សេន	31	penny, cent
sə?aat	សំអាត	45L	to clean
səbaay	សប្បាយ	1	fun, happy
səbaay cət	សប្បាយចិត្ត (30L)	38	happy
səbaay nɨŋ	សប្បាយនឹង	10R	pleased with, satisfied with
səbaəm	សម្បើម	24	terrible, awfully
səbot	សំបុត្រ	11	letter, ticket, document
səbot aasəraŋ	សំបុត្រអាស៊ុរ៉ង់	42	insurance certificate
səbot chlɔɔŋ daɛn	សំបុត្រឆ្លងដែន	42	passport
səbot kənaət	សំបុត្រកំណើត	25	birth certificate
səbot laan	សំបុត្រឡាន	42	car registration
səbot məcah laan	សំបុត្រម្ចាស់ឡាន	42	car owner certificate
səbɔɔ? kaat	សំបកកាត	27	identification card form
səbuu	សាប៊ូ	22	soap
sədaɛk	សណ្តែក	33	bean
sədaɛk bɔndɔh	សណ្តែកបណ្តុះ	33	bean sprouts
sədap thnóp	សណ្តាប់ធ្នាប់	59	manner
səari!	ស៊ុរី	31	cherry
səflee laan	ស៊ីហ្វ្លេឡាន	42	horn (car)
səh	សិស្ស	3	student, pupil
sək	សឹក	60	military
səkat	សង្កាត់	28	a political division
səkhɨm	សង្ឃឹម (17R)	40	to hope
səkól	ស្គាល់	54	to recognize
səkriəm	សង្គ្រាម	40	war
səlaaŋ	សាឡាង	50	ferryboat
səlat	សាឡាត់	34	salad
səlañ	សំឡាញ់	21	friend; to love, to like
səlap	សម្លាប់	37	to kill
səlap khluon aɛŋ	សម្លាប់ខ្លួនឯង	44	to commit suicide
sə!ək	សន្លឹក (26L)	27	sheet, classifier for sheets and sheet-like objects, papers
səliisəlaat	សាលីសាឡាត	20	salicylate (from salicylic acid)
səlɔp	សន្លប់	45	to have fainted
sən	សិន	27	before, not ...until, only then, before...-ing
sənay	សម័យ (53R)	59	era, modern
sənkhan	សំខាន់	21	important
sənkol	សំគាល់	31L	to recognize
sənleeŋ	សម្លេង	33	voice
sənleeŋ saha?rót aameerɨk	សម្លេងសហរដ្ឋអាមេរិក	33	Voice of America
sənlɔɔ	សម្ល	33	a stew
sənraa?	សំរាក	35	to relax, to rest
sənraam	សំរាម	56	garbage

səmraan	សំរាន្ត	7	to sleep (formal)
səmrac cət	សំរេចចិត្ត	30R	to decide
sɔmrap	សំរាប់	13	for
səmot	សមុទ្រ (33L)	55	sea, ocean
səmrok	សំរុក	58	to force one's way in without thought of consequences
sən	សិន	1	first, for the time being
sənaaŋ	សំណាង	42	luck
sənuo	សំណួរ (4)	49	question
səŋ taɛ	សឹងតែ	40	almost
səphiap	សភាព	59	condition, appearance
səphiarɔ́?	សម្ភារៈ	56	supplies
səphɨw	សៀវភៅ	5	book
səpút	សំពត់	23	skirt
səraap	សម្រាប់	49	set
sərɔŋ	សារុង	23	saroŋg
sərop tɨw	សរុបទៅ	45R	in short, in brief
səthaan kaa	ស្ថានការណ៍	58	situation
sətrəw	សត្រូវ (38L)	42	enemy
sət sɔ?	សិតសក់	22	to comb hair
səvəŋ	ស្រវឹង	34	drunk
səvɨl	ស៊ីវិល	49	civilian
sɛh	សេះ	46	horse
siəm	សៀម	2	Thailand Thai
sii	ស៊ី	14L	to eat, drink (very informal)
sii chnuol	ស៊ីឈ្នួល	41R	to go into domestic service; to take a job, usually menial
sii saŋ	ស៊ីសាំង	31	to consume gas
siiklou	ស៊ីក្លូ	13	pedicab, cyclo, cyclopousse
siiñee	ស៊ីញេ	25	to sign
siitrou?ɛɛn	ស៊ីត្រូអែន	19L	Citroen
skɔ́o	ស្គរ	52L	a drum
skɔ́l	ស្គាល់	32	to know, to be acquainted with
skɔɔ	ស្ករ	32	sugar
slaap	ស្លាប	59	wing
slaap pria	ស្លាបព្រា	20	spoon
slap ɔh həh	ស្លាប់អស់ហើយ	8	already passed away
slək chəə	ស្លឹកឈើ	60	leaf
slie?	ស្លៀក	22	to wear, to put on skirt or pants
slie? pɔ́?	ស្លៀកពាក់	22	to dress, to wear, to get dressed
slout trɔŋ	ស្លូតត្រង់	53	honest, frank, open, docile, nice
sma? cət	ស្ម័គ្រចិត្ត	50R	to volunteer
smaa	ស្មា	52	shoulder
smaə knia	ស្មើគ្នា	43	even, equal
smaw	ស្មៅ	41L	grass
smien	ស្មៀន	26	secretary
smɔh trɔŋ	ស្មោះត្រង់	54	honest, straightforward
snaa		44	crossbow

sŋao	ស្ងោរ	33	to boil, to make into soup; a soup containing boiled meat
sŋiem	ស្ងៀម	39R	still, quiet
sok	សុខ	1	to be healthy
sok cət	សុខចិត្ត	42	to be willing, to agree, to be satisfied
sok səbaay	សុខសប្បាយ	1	to be fine
sokkəlaa	សុក្កូឡា	23	chocolate; brown
som	សុំ	9	please, to ask for, to beg, to ask permission
som cbap	សុំច្បាប់	9	to ask for permission
som tooh	សូមទោស(6)	30	excuse me, I'm sorry
sot taɛ	សុទ្ធតែ	31	all, exclusively
soum	សូម	1	please
soum thaa mədɔɔŋ tiet	សូមថាម្តងទៀត	1	please say (it) once more
soumbɛy (taɛ)...(kɔɔ)	សូម្បី(តែ) ... (ក៏)	30R	even...
sɔʔ	សក់	5	hair
sɔl	សល់	33R	to remain
sɔm	សម	29	to be becoming, appropriate, proper
səmraan	សម្រាន្ត		to sleep
sɔnnəmɔt	សន្មត		to assume
sɔntəsok ciat	សន្តិសុខជាតិ		national security
sɔŋ	សង់		to build
sɔŋkhyaa	សង់ខ្យា	33	pudding
sɔŋkum	សង្គម	55L	society
sɔŋsay	សង្ស័យ	50	to suspect
sɔɔ	ស	23	white
sɔɔm	សម	32	fork
sɔɔŋ	សង	28	to pay back, to repay
splan	ស្ពាន	53	bridge
spiey	ស្ពាយ	59	to carry, suspended from the shoulder
spɨy	ស្ពៃ	32	cabbage
spɨy kdaop	ស្ពៃក្តោប	32	cabbage
spoa	ស្ព័រត៍	43	sport
spŏɔk	ស្ពក	33R	tray
sraa	ស្រា	4	liquor
sraal	ស្រាល	53	light (not heavy)
srac taɛ	ស្រេចតែ	32	it's up to
srac tə ləə	ស្រេចតែលើ	56	it's up to
sraɛ	ស្រែ	24	paddy field, rice field; used generally for farmland
sraɛk	ស្រែក (42L)	56	to shout
sraoc	ស្រោច	57R	to sprinkle
sraom caəŋ	ស្រោមជើង	22	sock, stocking
...srap	...ស្រាប់	41	already, ready
srap taɛ	ស្រាប់តែ	40	suddenly
srəw	ស្រូវ	34	rice (uncooked, unpolished)
srɛy	ស្រី	8	female (pertaining to human)

srɛy mee phtéh	ស្រីមេផ្ទះ	32R	housewife
sriev srañ	ស្រៀវស្រាញ	19	to shiver
srok	ស្រុក	3	village, country, region; district
srɔɔp	ស្រប	48R	parallel, in accord with
sruol	ស្រួល (5)	29	easy, convenient, comfortable; to feel good
sruol buol	ស្រួលបួល	25L	easy, well, all right, fine
sruol khluon	ស្រួលខ្លួន	19	to be fine, to be well, healthy
staad	ស្តាដ	28	stadium
stɔ́ʔ vay	ស្ទាក់វាយ	57	to ambush
stəə taɛ	ស្ទើរតែ	36	almost
stɨŋ	ស្ទឹង	59	small river
stuuc trɛy	ស្ទូចត្រី	44	to fish
strɛy	ស្ត្រី	16L	woman, female (formal)
suo	សួរ	1	to ask
suo cələəy	សួរចម្លើយ	54	to interrogate
suo sok tuk	សួរសុខទុក្ខ	25L	to ask after, to say hello to
suon cbaa	សួនច្បារ	45	garden
sup	ស៊ុប	33	soup
suu...cia ciəŋ	ស៊ូ ... ជាជាង	40	rather...than
svaay	ស្វាយ	31	mango
svaay pəvɔ́t	ស្វ័យប្រវត្ត (T)	47	automatic
taʔ	តាក់	48L	tax
taʔsii	តាក់ស៊ី	10	taxi
taa	តា	18	grandfather
taam	តាម	10	by
taam	តាម	52	to follow
taam pɨt	តាមពិត	34R	in truth, in fact, actually
taam (khñom) smaan	តាម(ខ្ញុំ)ស្មាន	16	according to (my) opinion
taam phlew kaa	តាមផ្លូវការ	57	official(ly)
taam yóobɔl (khñom)	តាមយោបល់(ខ្ញុំ)	60	according to (my) opinion
taə	តើ	28	whether or not, introduces a question
taɛ	តែ	9	but
taɛ mə dɔɔŋ	តែម្តង	35	directly
taɛm	តែមប្រ៍	26	stamp
taɛŋ taɛ	តែងតែ	31	always
taŋ pii	តាំងពី	19	since
tee	ទេ	1	no
teehsəcɔɔ	ទេសចរ	45	tourist
teeləfoun	តេឡេហ្វូន	42L	telephone
tɔ́ʔtɔ́ɔŋ	ទាក់ទង	48R	to relate to, to connect with, to have relations with
tóŋ	ទាំង	41L	even
téŋ pəmaan (30R)	ទាំងប៉ុន្មាន	37	all (see note)
téŋ (pii)	ទាំង (ពីរ)	59	all (two)
téŋ ɔh	ទាំងអស់ (19R)	22	all

téŋ...téŋ	ទាំង...ទាំង	49	both...and ..., including...and...
tebɔn	តំបន់	51	region, area
tebɔn haam mɨn aoy da? kɔɔŋ tóp តំបន់ហាមមិនឲ្យដាក់កងទ័ព		51	demilitarized zone
tecé?	ត្រជាក់	24	cold
teclé?	ត្រចៀក	52	ear
tedaɛl	ដដែល	9	same
taenih	តេននីស	43	tennis
taep	ទើប	56	just
taep	ទើប	55	not...until, only then
taep em	ទើបនឹង	15	just
tehian	ទាហាន	35	soldier
tehian aakah ទាហានអាកាស		46	Air Force
tehian caeŋ kook ទាហានជើងគោក		46	Army
tehian caeŋ tɨk ទាហានជើងទឹក		46	Marine
tehian chat youŋ ទាហានឆ័ត្រយោង		49	paratrooper
tehian niavia ទាហាននាវា		46	Navy
tehian pesɛh ទាហានពិសេស		49	special forces
tehian sɛh	ទាហានសេះ	46	Cavalry
tehian thmae caeŋ ទាហានថ្មើរជើង		46	Infantry
telaeŋ	ដំឡើង	52	to mount; to raise
telaeŋ sa?	ដំឡើងសក្តិ	52	to promote, to raise rank
telé?	ទម្លាក់	52	to drop
telé? sa?	ទម្លាក់សក្តិ	52	to demote
telouŋ	ដំឡូង	31	potato, tuberous vegetable

telóp móo viñ ត្រឡប់មកវិញ		9	to return
telóp tɨw viñ ត្រឡប់ទៅវិញ		9	to return
temrɛy	ដំរី	54	elephant
temrɔŋ taɛ medɔɔŋ តម្រង់តែម្តង		58	all the way, straight to, all at once
tenaa	ត្រង់ណា	29	where
tenaaŋ	តំណាង	50	to represent
tenam	ដំណាំ	40L	(to) plant, something planted
tenee	ទំនេរ (35L)	60	free, unoccupied
tenoŋ	ដំណឹង	21	news
tenup tɨk	ទំនប់ទឹក	60	dam
teŋ	តឹង	47L	strict, tight
teŋún	ទម្ងន់	34R	weight
tepéŋ	ទំពាំង	44L	a pond
tepéŋ baaycuu ទំពាំងបាយជូរ		31	grape
teriep cuo តម្រៀបជួរ		56	to form ranks
teróm	ទំរាំ	25	until
tesee	សរសេរ	2	to write
tetee	ទទេ	44R	free, unadorned, simple, empty
tetuol	ទទួល	11	to recieve, to greet
tetuol khoh trew ទទួលខុសត្រូវ		48R	to be in charge, be responsible
tetuol petuk ទទួលបន្ទុក		54	to be in charge
tetuol tooh ទទួលទោស		36L	to be punished

tatuol tian	ទទួលទាន	51L	to eat (formal) impersonal
tɛc	តិច	18	few, a little
thaa	ថា	6	to say; that (introducing a noun clause)
thaa aoy lɨɨ	ថាឲ្យឮ	8	to say aloud
thaa taam	ថាតាម	1	to repeat after
thaa taam khñom	ថាតាមខ្ញុំ	1	repeat after me
thaɛm	ថែម	18	to add; additional
thaɛm tiet	ថែមទៀត	18	in addition
thaok	ថោក	15	cheap
thə́?	ធាក់ (35L)	55	to kick, to pedal a bicycle
thəə	ធ្វើ	2	to do, to work
thəə aoy	ធ្វើឲ្យ	12L, 12R	to cause, to make
thəə baap	ធ្វើបាប	53	to mistreat
thəə cia	ធ្វើជា	42	to pretend
thəə tənaə	ធ្វើដំណើរ (32R)	44	to travel
thəə kaa	ធ្វើការ	7	to work
thəə khiat	ធ្វើឃាត	37	to murder, to assassinate
thəə mɛc əlaw	ធ្វើម៉េចឥឡូវ	40	what can (I) do?
thəə sɔ?	ធ្វើសក់	28	to do someone's hair
thəə təhian	ធ្វើទាហាន	46	to serve in the service
thɛy bəə	ថ្វីបើ	55	although
thɛy mɨn + verb	ថ្វីមិន	10	of course
thiat əkah	ធាតុអាកាស	51	weather, climate
thlaa	ថ្លា	39L	clear (substance
thlay	ថ្លៃ	6	expensive; price, the cost cf
thlə́?	ធ្លាក់	24	to fall
thlə́? sa?	ធ្លាក់សក្តិ	52	to be demoted
thləŋ	ថ្លឹង	31	to weigh, to weigh out
thlóp	ធ្លាប់	13	used to
thmɛy	ថ្មី	21	new
thmiñ	ធ្មេញ	20	tooth
thna?	ថ្នាក់	6	room, classroom; class
thnam	ថ្នាំ	15	drug, medicine
thnuu	ធ្នូ	44	bow (for shooting)
thŋay	ថ្ងៃ	56R	sun
thŋay lɨc	ថ្ងៃលិច	56R	sun sets
thŋún	ធ្ងន់ (36L)	52	heavy
thóa kdaw	ធម៍ក្តៅ	58L	toughness, rigor (restricted usage)
thom	ធំ	7	big
thommədaa	ធម្មតា	14	usually, normally
thót	ធាត់	14L	to be fat
thɔɔt	ថត	27	to photograph, to record
thɔɔt ruup	ថតរូប	28	to take a picture
thum	ធុំ	34	to smell
thun	ធុន	55	type, kind, caliber

tia	ទា	33	duck
tia	ទារ	(49L)-53	to demand money, collect money
tia prey	ទាព្រៃ	44	wild duck
tia pŭn	ទារពន្ធ	53	to collect tax
tia ta?	ទារតាក់	53	to collect tax
tiap	ទាប	59	low
tiay	ទាយ	40R	to soothsay, to predict, to give a horoscope, tell fortune
tieŋ	ទៀង	48	to be accurate
tiet	ទៀត	7	more again
tii	ទី	13	place; marks an ordinal number
tii kroŋ	ទីក្រុង	(26L -36	city
tiñ	ទិញ	4	to buy
tiñ tuk	ទិញទុក	11	to buy in advance
tɨk	ទឹក	4	water, liquid
tɨk dɔh koo	ទឹកដោះគោ	32	milk
tɨk cət	ទឹកចិត្ត	54	morale
tɨk dɛy	ទឹកដី	51	territory, land
tɨk kɔɔ?	ទឹកកក	24	ice, snow
tɨk məsɨn	ទឹកម៉ាស៊ីន	29	fountain water
tɨw	ទៅ	2	to go, to, toward
tɨw	ទៅ	6(L)	imperative, particle
tɨw cia	ទៅជា	59	to become
tɨw daə	ទៅដើរ	6(L)	to go on foot, to walk
tɨw leeŋ	ទៅលេង	5	to visit
tɨw dɔl	ទៅដល់	7	to arrive
móo dɔl	មកដល់	7	to arrive
tɨw naa móo naa	ទៅណាមកណា	13 (L)	to go places
tɨw tiet	ទៅទៀត	30	even more
to?	តុ	29	table, desk
tooh	ទោស	36	guilt, blame, punishment
tŏh ɛy	ទាស់អី	39	what's wrong
tŏh tə···kom ɛy	ទាស់តែ...កុំអី	39	if it weren't for the fact that, otherwise
tŏl kənɨt	ទាល់គំនិត	45	to be speechless to be lost
tŏl taɛ	ទាល់តែ	38	unless
tŏn	ទាន់	3	to be on time to catch up with
tŏn maoŋ	ទាន់ម៉ោង	17	on time
tŏp	ទ័ព	48	troops
tŏt	ទាត់	43	to kick
touc	តូច	7	small
tɔŋ	តង្ក	48	tank
tɔɔ	ត	60	to continue, to do back and forth
tɔɔ tŭl	តទល់	51	to resist, go against
tɔɔm	តម	20	to abstain, to boycott
tra?	ត្រាក់	51	tract, leaflet
traey	ត្រើយ	60	(river) bank
traɛ	ត្រែ	60	horn
trəm trəw	ត្រឹមត្រូវ	45R	proper, true, honest
trəw	ត្រូវ	3	must
trəw	ត្រូវ	3	right, correct
trəw nɨŋ	ត្រូវនឹង	29R	to get along with

trəw ciɛ	ត្រូវជា	37	related to... as...
trəw haəy	ត្រូវហើយ	2	that's correct
trəw kaa	ត្រូវការ	3	to need
trəw ləbuoh	ត្រូវរបួស	51	to be wounded
trəw taɛ	ត្រូវតែ	3	must, have to
trəw krŏp	ត្រូវគ្រាប់	52	to be shot
trɛy	ត្រី	34	fish
trɛy chʔaə	ត្រីឆ្អើរ	57	smoked fish
trɛy ŋiet	ត្រីងៀត	51	dried fish
trŏo trŏŋ	ទ្រទ្រង់	58	to support
trɔŋ	ត្រង់	10	straight
trɔŋsee	ត្រង់សេ	50	trench
truot	ត្រួត	59	to inspect, to supervise
truuŋ	ទ្រូង	52	chest, body
tuʔlaa kaa sək	តុលាការសឹក	60	military court
tŭh cia...kɔɔ daoy kɔɔ	ទោះជា... ក៏ដោយក៏	38	although
tuk	ទុក្ខ	56	grief, sadness, misfortune
tuk	ទុក	20	to keep, to put
tuk aoy...vɨ	ទុកឲ្យ...វិញ	39	(see note)
tuk cət lee	ទុកចិត្តលើ	47	to trust
tŭl day nɨŋ day	ទល់ដៃនឹងដៃ	57	hand to hand
tŭl muk	ទល់មុខ	29	in front of, face to face
tumniem tumlŏp	ទំនៀមទំលាប់	40R	custom
tunlee	ទន្លេ	35L	river
tuo aɛk	តួឯក	6	actor, actress
tuorəsap	ទូរស័ព្ទ	55	telephone
tum	ទុំ	45	ripe
tuu tɨk kɔɔʔ	ទូ ទឹកកក	32R	refrigerator
tuuk	ទូក	44	rowboat
tvia	ទ្វារ	42L,53	door
tviip	ទ្វីប	43	continent

(U)

ut	អ៊ុត	28	to press cloth
ut sɔʔ	អ៊ុតសក់	28	to curl or set hair

(V)

vaa	វ៉ា	57	to pass a car
vaalih	វ៉ាលិស	13	suitcase
vay	វាយ	36	to hit, to fight, to attack
vay knia	វាយគ្នា	53	to fight each other
vay səmrok	វាយសម្រុក	58	to assault
veetənia	វេទនា	49	misery, suffering
vĕŋ	វាំង	45	palace
vɛɛk	វែក	29	to part
vɛɛk cəhlɛŋ	វែកចំហៀង	29	to part hair
veen	វេន	29	turn
vɛɛŋ	វែង	23	long
via	វា	12	it, he, she
via huoh tɨw haəh	វាហួសទៅហើយ	42	it's too late
vial	វាល	17	field
vial kəpal hɔh	វាលកប៉ាល់ហោះ	17	airport
vial phnou khmaoc	វាលផ្នូរខ្មោច	60	cemetary
vibat	វិបត្តិ	50L	destructive, event, crisis
viccia	វិជ្ជា	47RL	knowledge, subject of, science of,-oiogy
vih	វិះ	52	almost
vih taɛ	វិះតែ	52	almost

vihsəva?kɔɔ	វិស្វករ	49	engineer
vinɛy	វិន័យ	48R	discipline
viñ	វិញ	5	instead, back again
vitylalay	វិទ្យាល័យ	60R	lycée, academic secondary school
vityu?	វិទ្យុ	43L	radio
vityu? tuorətuoh	វិទ្យុទូរទស្សន៍	43L	television
vóh	វាស់	58	to measure (length)
vót	វត្ត	45	pagoda, temple
vót phnom	វត្តភ្នំ	45	Wat Phnom
vottho? mnoŋ	វត្ថុបំណង	48R	objective goal
	(y)		
yaaŋ...	យ៉ាង...	13	(adjective qualifier), way, manner, kind;(can occur between a noun and an adjective)
yaaŋ craən nah	យ៉ាងច្រើនណាស់	1,7	at the most
yaaŋ mɛc	យ៉ាងម៉េច	13L,26	how
yaaŋ naa	យ៉ាងណា	13L	how, which way
yaaŋ naa kɔɔ daoy	យ៉ាងណាក៏ដោយ	58	anyway
yaaŋ naa mɨñ	យ៉ាងណាមិញ	48R	likewise (literary)
yaaŋ nih haəy baan cia	យ៉ាងនេះហើយបានជា	45L	this is why...
yaaŋ tɛc nah	យ៉ាងតិចណាស់	,17	at least
yəəŋ	យើង	3	we, us, our
yiam	យាម	49	to guard
yiay	យាយ	18	grandmother
yii	យី	24	Gee
yɨɨt	យឺត	24	slow, elastic
yɨɨt yɨɨt	យឺតៗ	24	slowly
yóo	យក	6	to take
yóo cət tuk da?	យកចិត្តទុកដាក់	54	to do with care, pay attention
yóo kaa	យកការណ៍	54	to spy
yóo khcɔl aakah	យកខ្យល់អាកាស	45	to take fresh air
yóo pún	យកពន្ធ	53	to collect tax
yoobɔl	យោបល់	58	opinion, idea, advice
yúl	យល់	2,12	to understand
yum	យំ	44L	to cry, to weep
yup	យប់	5	night
yup mɛñ	យប់មិញ	10	last night
yuon	យួន	2	Viet Nam, Vietnamese
yuu	យូរ	15L,17	long (pertaining to time)
yuu móo haəh	យូរមកហើយ	41	a long time ago
yuu yuu madɔ̃ɔŋ	យូរៗម្ដង	21	once in a while, seldom

☆ U. S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE : 1972 O - 470-178